odia.org

ଭକ୍ତକବି ୬ ରାମଦାସଙ୍କ ବିରଚିତ

ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି

ରସାମୃତ

ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ ଏକତ୍ର

ନୂତନ ମୁଦ୍ରଣ

ପ୍ରକାଶକ—ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଷ୍ଟୋର

ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ—ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଷ୍ଟୋର
ପ୍ରୋପ୍ରାଇଟର—ଶ୍ରୀ ବିଦ୍ୟାଧର ସାହୁ
ଅଲିଶାବଜାର, କଟକ-୨
ଫୋ ନଂ-୨୨୪୭୯୭

ବନ୍ଧାଇ ସହ   ମୂଲ୍ୟ—ଦଶଟଙ୍କା ମାତ୍ର

✽ ପ୍ରଥମ ଭାଗର ସୂଚିପତ୍ର ✽

ବିଷୟ			ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ
୧ମ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବଲରାଜା ଚରିତ	୧
୨ୟ	,,	ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରାଜା ଚରିତ	୬
୩ୟ	,,	କର୍ଣ୍ଣରାଜା ସମ୍ବାଦ	୧୪
୪ର୍ଥ	,,	ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୨୧
୫ମ	,,	ଦାମୋଦର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୨୮
୬ଷ୍ଠ	,,	ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୩୫
୭ମ	,,	ରାମ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୪୨
୮ମ	,,	ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ସମ୍ବାଦ	୫୩
୯ମ	,,	ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ସମ୍ବାଦ	୬୩
୧୦ମ	,,	ନୀଲାମ୍ବର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୭୩
୧୧ଶ	,,	ରଘ ବେହେରା ସମ୍ବାଦ	୮୧
୧୨ଶ	,,	ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୯୧
୧୩ଶ	,,	ବନ୍ଧୁମହାନ୍ତି ସମ୍ବାଦ	୯୮
୧୪ଶ	,,	ବଲରାମ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୦୬
୧୫ଶ	,,	ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୧୬
୧୬ଶ	,,	ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବାଦ	୧୨୬
୧୭ଶ	,,	ଝୋଲିଆ କବୀର ସମ୍ବାଦ	୧୩୨
୧୮ଶ	,,	ମଣିଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୪୦
୧୯ଶ	,,	କୃଷ୍ଣଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୪୭
୨୦ଶ	,,	ଢଲଚ୍ଛ ମହାପାତ୍ର	୧୫୪
୨୧ଶ	,,	ଅଙ୍କନା ଓ ମାଧନା ସମ୍ବାଦ	୧୬୨
୨୨ଶ	,,	କାର୍ତ୍ତିଚନ୍ଦ୍ର ସମ୍ବାଦ	୧୭୧
୨୩ଶ	,,	ଗଣପତି ଭଟ୍ଟ ସମ୍ବାଦ	୧୭୮
୨୪ଶ	,,	ଅନନ୍ତା ଶବର ସମ୍ବାଦ	୧୮୬
୨୫ଶ	,,	ମେଲଚ୍ଛ ସମ୍ବାଦ	୧୯୨

ବିଷୟ ✻ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗର ସୂଚିପତ୍ର ✻ ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ

୨୬ଶ	ଅଧ୍ୟାୟ	କୁଳଶିଖର ରଜା ସମ୍ବାଦ	୨୦୧
୨୭ଶ	,,	ଲାଲବେଗ ଓ ସାଲବେଗ ସମ୍ବାଦ	୨୦୯
୨୮ଶ	,,	ଦାସିଆ ବାଉରୀ ସମ୍ବାଦ	୨୧୯
୨୯ଶ	,,	ତୁଳସୀ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୨୨୯
୩୦ଶ	,,	ସିପୁଟି ସମ୍ବାଦ	୨୩୮
୩୧ଶ	,,	ନାରାୟଣ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୨୪୭
୩୨ଶ	,,	ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ସମ୍ବାଦ	୨୫୭
୩୩ଶ	,,	ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୨୬୬
୩୪ଶ	,,	ଦୀନବନ୍ଧୁ ଓଝା ସମ୍ବାଦ	୨୭୪
୩୫ଶ	,,	ଗୀତାପଣ୍ଡା ସମ୍ବାଦ	୨୮୩
୩୬ଶ	,,	ହରିଚନ୍ଦନ ରଜା ସମ୍ବାଦ	୨୯୨
୩୭ଶ	,,	ମଙ୍ଗଳ ଗଉଡ଼ ସମ୍ବାଦ	୩୦୦
୩୮ଶ	,,	ବାଳକ ରାମଦାସ ସମ୍ବାଦ (୧)	୩୦୭
୩୯ଶ	,,	ବାଳକ ରାମଦାସ ସମ୍ବାଦ (୨)	୩୧୭
୪୦ଶ	,,	କୃପାସିନ୍ଧୁ ସମ୍ବାଦ	୩୨୫
୪୧ଶ	,,	ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ ସମ୍ବାଦ	୩୩୪
୪୨ଶ	,,	ମୋଚି ରାମଦାସ	୩୪୧
୪୩ଶ	,,	ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ସମ୍ବାଦ	୩୪୯
୪୪ଶ	,,	ରଘୁ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୩୫୮
୪୫ଶ	,,	ପିପାଦାସ ସମ୍ବାଦ	୩୬୭
୪୬ଶ	,,	କୃଷ୍ଣ ପ୍ରିୟା ସମ୍ବାଦ	୩୭୭
୪୭ଶ	,,	ମୀରାବାଈ ସମ୍ବାଦ	୩୮୬
୪୮ଶ	,,	ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୩୯୫
୪୯ଶତମ	,,	ଆନନ୍ଦୀ ଶବର ସମ୍ବାଦ	୪୦୩
୫୦ଶତମ	,,	ଅଜାମିଳ ପଣ୍ଡା ସମ୍ବାଦ	୪୧୨
୫୧ଶତମ	,,	ଗରିବଦାସ ସମ୍ବାଦ	୪୨୧
୫୨ଶତମ	,,	ଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ ସମ୍ବାଦ	୪୨୭
୫୩ଶତମ	,,	ବଡ଼ବିପ୍ର ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠବିପ୍ର ସମ୍ବାଦ	୪୩୬
୫୪ଶତମ	,,	ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ସମ୍ବାଦ	୪୪୫
୫୫ଶତମ	,,	ଜୟଦେବ ସମ୍ବାଦ	୪୫୪

ଭକ୍ତକବି ୰ ରାମଦାସଙ୍କ ବିରଚିତ

ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି

ରସାମୃତ

(ପ୍ରଥମ ଭାଗ)

ନୂତନ ମୁଦ୍ରଣ

ପ୍ରକାଶକ—ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଷ୍ଟୋର
ପ୍ରୋପ୍ରାଇଟର—ଶ୍ରୀ ବିଦ୍ୟାଧର ସାହୁ
ଅଲିଶାବଜାର, କଟକ-୨
ଫୋନ୍ ନଂ—୨୪୭୯୬

ମୂଲ୍ୟ—ଟ ୪-୦୦ ଚାରିଟଙ୍କା ମାତ୍ର

ପ୍ରଥମ ଦ୍ୱିତୀୟ ଏକତ୍ର ଦଶଟଙ୍କା

ପ୍ରଥମ ଭାଗର ସୂଚପତ୍ର

ବିଷୟ			ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ
୧ମ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବଳିରାଜା ଚରିତ	୧
୨ୟ	,,	ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରାଜା ଚରିତ	୬
୩ୟ	,,	କର୍ଣ୍ଣରାଜା ସମ୍ବାଦ	୧୪
୪ର୍ଥ	,,	ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୨୧
୫ମ	,,	ଦାମୋଦର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୨୮
୬ଷ୍ଠ	,,	ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୩୫
୭ମ	,,	ରାମ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୪୨
୮ମ	,,	ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ସମ୍ବାଦ	୫୩
୯ମ	,,	ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ସମ୍ବାଦ	୬୩
୧୦ମ	,,	ନୀଳାମ୍ବର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୭୩
୧୧ଶ	,,	ରଘୁ ବେହେରା ସମ୍ବାଦ	୮୧
୧୨ଶ	,,	ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୯୧
୧୩ଶ	,,	ବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ସମ୍ବାଦ	୯୮
୧୪ଶ	,,	ବଳରାମ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୦୬
୧୫ଶ	,,	ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୧୬
୧୬ଶ	,,	ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବାଦ	୧୨୬
୧୭ଶ	,,	ଖୋଲିଆ କବୀର ସମ୍ବାଦ	୧୩୨
୧୮ଶ	,,	ମଣି ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୪୦
୧୯ଶ	,,	କୃଷ୍ଣ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୪୨
୨୦ଶ	,,	ତିଳକ ମହାପାତ୍ର ସମ୍ବଦ	୧୫୪
୨୧ଶ	,,	ଅଞ୍ଜନା ଓ ମାଧନା ସମ୍ବାଦ	୧୬୨
୨୨ଶ	,,	କାର୍ତ୍ତିଚନ୍ଦ୍ର ସମ୍ବାଦ	୧୭୧
୨୩ଶ	,,	ଗଣପତି ଭଞ୍ଜ ସମ୍ବାଦ	୧୭୮
୨୪ଶ	,,	ଅନନ୍ତା ଶବର ସମ୍ବାଦ	୧୮୬
୨୫ଶ	,,	ମେଳକ ସମ୍ବାଦ	୧୯୨

ମୁଖବନ୍ଧ

'ଭକ୍ତକବି ରାମଦାସ ଓ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ'

(ପ୍ରବନ୍ଧଟି ତା ୮-୪-୧୯୬୫ ରିଖରେ ଡୁରି ହାଇସ୍କୁଲର ପୁରସ୍କାର ବିତରଣୀ ସଭାରେ ପଠିତ ହୋଇଥିଲା)

୧୭୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧ, ଓଡ଼ିଶାର ତତ୍କାଳୀନ ବିଷମ ପରିସ୍ଥିତି କରାଳତାର ସୀମା ଲଙ୍ଘନ କରି ଚାଲିଥିଲା । ମୁସଲମାନଙ୍କର ନିର୍ମମତା ଓ ନିଷ୍ଠୁରତାର ପତନ ପରେ ପରେ ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସୁଦୂର ଦକ୍ଷିଣ ଚକ୍ରବାଳକୁ ପ୍ରଗାଢ଼ ବିକ୍ରମରେ ଆରମ୍ଭ କରି ପୂର୍ବ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଆସିଲା । ବିଧର୍ମୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମାନ୍ଧତା ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେଉଁ ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା, ସେଥିରେ ଇନ୍ଧନ ଯୋଗାଇଲା ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କର ବର୍ବରତା । ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କର ନିର୍ମମ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କଠାରେ ଭାବନା ଲୁହେଁ-ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇବାର ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । ଓଡ଼ିଆଜାତି ଉଦାସୀନ ପତିତ ତଥା ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ଥିଲା । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆଶା ତମସାଚ୍ଛନ୍ନ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ, ଅନାହାରରେ ବିପନ୍ନ ଓଡ଼ିଆଜାତି ସରଳତା ବେଦନାମୟ ସ୍ୱରରେ ଡାକୁଥିଲା—"କିଂ କରୋମି, କ୍ୱଗଚ୍ଛାମି, କୋମେରକ୍ଷାଂ କରିଷ୍ୟତି" ।

ଠିକ ଏହି ସନ୍ଧିକ୍ଷଣ ସମୟରେ ଭକ୍ତକବି ରାମଦାସ ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଶାର ପୁର-ପଲ୍ଲୀରେ ଦୃଢ଼ ଭକ୍ତିର ସରସ ସ୍ରୋତ ପ୍ରବାହିତ କରି ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ଜନସମାଜକୁ ଆପ୍ଳାବିତ କଲେ । ତାଙ୍କର ଭକ୍ତି ଥିଲା—ଭକ୍ତ ଓ ଭଗବାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ରଜ୍ଜୁ । ଭକ୍ତିର ଅମୋଘ କବଚ ଭକ୍ତକୁ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ତଥା ନିର୍ଭୟତାର ଶିକ୍ଷା ଦେଲା । ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ଜାତି ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭକ୍ତ କୋଟିକୁ ଟାଣିଆଣି ଓଡ଼ିଶାର ଜଗନ୍ନାଥ ଧର୍ମର— ପତିତପାବନ ଧର୍ମର ସୁନ୍ଦର ସୁଗମ୍ୟ ମାର୍ଗର ପ୍ରଦର୍ଶକ ହେଲା ।

ମହୁରି ରାଜ୍ୟସ୍ଥିତ ପୁଣ୍ୟ ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ପୀଠ ଡୁରି ଗ୍ରାମରେ ସଙ୍ଗତିସମ୍ପନ୍ନ ଦାଶପରିବାରରେ ଭକ୍ତକବି ଭୂମିଷ୍ଠ ହୋଇଥିଲେ । କବିଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦାଶ । କବି ଏକଥା ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ପଚିଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି—

"ମହୁରୀ ରାଜ୍ୟ ଜୁରୁ ଗ୍ରାମ
×××× ସେ ଗ୍ରାମେ ଅଟେ ମୋ ସ୍ୱଗ୍ରାମ (*) (୧)
ପିତା ମୋ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦାସ ××××
ମୁହିଁ ଅଟଇ ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ" ॥

ଭକ୍ତକବି ବଳରାମ ଗୋଷ୍ଠୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଟନ୍ତି । କବିଙ୍କ ଜନ୍ମତିଥି ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ମିଳୁନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିର ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜା ଶ୍ରୀ ବୀରକିଶୋର ଦେବଙ୍କ (୨ୟ) ୫୨ ଅଙ୍କରେ ଅର୍ଥାତ ୧୭୬୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଶେଷ କରିଥିବା କଥା ଉକ୍ତ ଖଣ୍ଡର ଶେଷ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ।

"ଶ୍ରୀ ବୀରକିଶୋର ଦେବଙ୍କ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାୟାଳିଶି ଅଙ୍କ ॥
××× ×××
ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ଏ ଚରିତ । କହଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୁତ ॥

---

* (୧) ବର୍ତ୍ତମାନର ପ୍ରକାଶିତ "ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତରେ "ଜୁରୁଗ୍ରାମ ବଦଳରେ "ମୋର ଗ୍ରାମ" ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ।

"ମହୁରୀ ରାଜ୍ୟେ ମୋର ଗ୍ରାମ । ସେ ଗ୍ରାମେ ମୋହର ଆଶ୍ରମ"
(ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ୫୦ ଅଧ୍ୟାୟ)

କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ "ମୋର ଗ୍ରାମ" ସ୍ଥାନରେ "ଜୁରୁ ଗ୍ରାମ" ହେବା କଥା । କାରଣ—(କ) କବି ଆତ୍ମପରିଚୟ ଦେଲାବେଳେ "ମହୁରୀ ରାଜ୍ୟେ ମୋର ଗ୍ରାମ । ସେ ଗ୍ରାମେ ମୋହର ଆଶ୍ରମ କହିବାରେ କଥାଟା ସ୍ପଷ୍ଟ ହେଉନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜୁରୁ ଗ୍ରାମ କହିଲେ ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇପଡ଼େ ।

(ଖ) ୰ ଶ୍ରୀ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ରାଜଗୁରୁଙ୍କ ରଚିତ "ପ୍ରବନ୍ଧାବଳୀ" ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ରଚୟିତା ଭକ୍ତକବି ରାମଦାସ ଜୁରୁ ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ବୋଲି ସ୍ପଷ୍ଟ ଦର୍ଶାଇ ଅଛନ୍ତି । (ପ୍ରବନ୍ଧାବଳୀ—୧୧୪ ପୃଷ୍ଠା)

(ଗ) ସାନଖେମୁଣ୍ଡି ରାଜ୍ୟସ୍ଥ ଖୋଲଡ଼ା ଗ୍ରାମ ନିବାସୀ ଲେଖନକାର ୰ ଉଦୟନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ତାଳପତ୍ର ପୋଥିରେ "ଜୁରୁ ଗ୍ରାମ" ଲେଖି ଅଛନ୍ତି । (ତାଳପତ୍ର ପୋଥିର—୧୯୯ ପୃଷ୍ଠା)

(ଘ) ଡୁଗ୍ରି ଗ୍ରାମ ନିବାସୀ ଲେଖନକାର ୰ ହରିହର ପାଣ୍ଡଙ୍କ ୧୮୯୧ ସମ୍ବତ୍ସରରେ ତାଳପତ୍ର ପୋଥି ଲିଖିତ ଉକ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥରେ "ମହୁରୀ ରାଜ୍ୟେ ଡୁଗ୍ରି ଗ୍ରାମ ସେ ଗ୍ରାମେ ଅଟେ ମୋ ବିଗ୍ରାମ" ଲେଖା ହୋଇଥିବାର ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଅଛି । (ତାଳପତ୍ର ପୋଥିର—୨୦୮ ପୃଷ୍ଠା)

(ଙ) ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସଂଗ୍ରହାଳୟରେଥିବା ତାଳପତ୍ରର ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ (ତାଳପତ୍ର ପୋଥି ନମ୍ବର ୧୬୬)ରେ ମଧ୍ୟ "ମହୁରୀ ରାଜ୍ୟେ ଡୁଗ୍ରି ଗ୍ରାମ ସେ ଗ୍ରାମେ ଅଟେ ମୋ ବିଗ୍ରାମ" ବୋଲି ଲେଖା ହୋଇଅଛି । ଏପରି ଲେଖା ଥିବାଠାରେ "ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିର ରସାମୃତର ପ୍ରକାଶକ । 'ମହୁରୀ ରାଜ୍ୟେ ମୋର ଗ୍ରାମ, ସେ ଗ୍ରାମେ ମୋ ହରି ଆଶ୍ରମ ବୋଲି ଦେଇଁଠୁ ପାଇଲେ ତ୍ରୁଟି ହୁଏନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ଲେଖନକାରଙ୍କ ତ୍ରୁଟି ବା ପାଠକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଭ୍ରମ ହେତୁ 'ଡୁଗ୍ରି ଜାଗାରେ "ମୋର" ହୋଇଯାଇଅଛି ।

ପ୍ରବାଦ ଅଛି, ବିବାହର କିଛିକାଳ ପରେ ଭକ୍ତକବି ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ରର ଜନକ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ଏବଂ ପୁତ୍ରର ପଞ୍ଚମବର୍ଷ ବୟସରେ କବିଙ୍କର ପତ୍ନୀ ବିୟୋଗ ଘଟିଥିଲା । ତାପରେ କବିଙ୍କ ମନରେ ବୈରାଗ୍ୟ ଜାତ ହୋଇଥିଲା ଓ ସେ ନିଜେ ପୁତ୍ରକୁ କୌଣସି ଆତ୍ମୀୟଙ୍କଠାରେ ଛାଡ଼ି ତୀର୍ଥାଟନରେ ଯାଇଥିଲେ । ଦୀର୍ଘ ଦଶବର୍ଷକାଳ ପବିତ୍ର ଭାରତ ଭୂମିରେ ନାନାଦି ତୀର୍ଥ ଭ୍ରମଣ କରି ନିଜ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରି ଆସିବାପରେ ବୋଧହୁଏ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତର ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ରଚନା କରିଥିବେ । ଜନପ୍ରବାଦକୁ ଯଦି ସତ୍ୟ ବୋଲି ଧରାଯାଏ ଏବଂ ତତ୍କାଳୀନ ବିବାହ ବୟସ ଯଦି ୩୦ ବର୍ଷ ହୁଏ—ତେବେ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ରଚନା ବେଳକୁ କବିଙ୍କ ବୟସ ୪୦ ବର୍ଷ ହୋଇଥିବା ସମ୍ଭବ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ କବିଙ୍କ ଜନ୍ମ ସପ୍ତଦଶ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଚତୁର୍ଥ ଦଶକର ଶେଷଭାଗରେ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୬୪୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ହୋଇଥିବା ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ।

ଓଡ଼ିଶାର ବିଶିଷ୍ଟ ଐତିହାସିକ "ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ଲେଖକ ୰ ଜଗବନ୍ଧୁ ସିଂହଙ୍କ ମତରେ କବି ନିଜର ଜୀବନୀ ଛନ୍ନ ଭାବରେ ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତି ରସାମୃତ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟରେ "ଭକ୍ତ ରାମଦାସ" ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି (ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ୧୦୯ ପୃଷ୍ଠା ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) ଏବଂ ପ୍ରବନ୍ଧାବଳୀ ରଚୟିତା ୰ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ରାଜଗୁରୁ ମଧ୍ୟ ଏକଥା ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି । (ପ୍ରବନ୍ଧାବଳୀ—୧୧୪ ପୃଷ୍ଠା ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) ଯଦି ଏହା ପ୍ରମାଣଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ—

ତେବେ କବିଙ୍କ ଭକ୍ତି ପରାକାଷ୍ଠାର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଦୃଶ୍ୟ ସେଥିରେ ରହିଛି—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନୀ ନୁହେଁ । 'ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ'ରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ଜୀବନର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘଟଣା ଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି । ଉକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ ଏତିକି ଜଣାଯାଏ, କବି ଓ କବିପତ୍ନୀ ବଡ଼ ଅତିଥିପରାୟଣ ଥିଲେ । ଅତିଥି ଦେବତାଙ୍କ ସେବା କରିବାରେ ସେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଶେଷ କରିଦେଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବାଦ ଅଛି—

"ପିଠିକି କନା ନାହିଁ ରାମଦାସ
ପେଟକୁ ପେଜ ନାହିଁ ରାମଦାସ" ॥

ବୋଧହୁଏ ରାମଦାସଙ୍କ ତତ୍‌କାଳୀନ ଗରିବ ଅବସ୍ଥା ଉପରେ ଆକ୍ଷେପ କରି ଏହି ପ୍ରବାଦଟି ଚଳି ଆସୁଛି ।

କବିଙ୍କ ବଂଶଧରମାନଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣାଯାଏ ଯେ, ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁର ମଠର ମହନ୍ତ କବିଙ୍କ ବିଦ୍ୟାଗୁରୁ ଓ ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁ ଥିଲେ । କବିଙ୍କ ଗୁରୁଙ୍କ ନାମ ଗଦାଧର ଦାସ ବୋଲି କବି ପ୍ରମାଣ କରିଛନ୍ତି ।

"ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଗଦାଧର ଦାସ
ସେ ପାଦ ପଦ୍ମେ ମୋର ଆଶ" ॥ (ଦା: ଭ: ର: ମୃ:)

ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁର ମଠ ରାମାନନ୍ଦ ସଂପ୍ରଦାୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ତେଣୁ କବି ରାମାନନ୍ଦ ସମ୍ପ୍ରଦାୟୀ ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ କବିଙ୍କ ବଂଶଧରମାନେ ରାମାନନ୍ଦୀ ଅଟନ୍ତି ।

ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ରଚନାର ୩୨ ବର୍ଷ ପରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଖଣ୍ଡ ରଚନା କରିଥିବା କଥା କବି ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି—

"ତହୁଁ ବତିଶ ସମ୍ବତ୍ସର ।
ଉତ୍ତାରୁ ସାଧୁମାନଙ୍କର ॥
କୃପାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଚବିଂଶ ।
ଅଧ୍ୟାୟ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସ" ॥ (ଦ: ଭ: ର: ମୃ:)

ଏବଂ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ସେ ୨ୟ ଖଣ୍ଡ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ୨୩ ଅଙ୍କରେ ଶେଷ କରିଥିବା କଥା ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବୀରକିଶୋର ଦେବଙ୍କ ୪୨ ଅଙ୍କ ଓ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ୨୩ ଅଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ୨୨/୨୩

ବର୍ଷ ପ୍ରଭେଦ ରହିଅଛି । ଅତଏବ ଗ୍ରନ୍ଥ ମୁଦ୍ରଣର ତ୍ରୁଟି ହେତୁରୁ "୨୩" ପରିବର୍ତ୍ତେ "୩୨" ହୋଇପାରେ ।

ଯଦି ତାହା ସତ୍ୟ ହୁଏ ତେବେ କବି ଦୀର୍ଘକାଳ ଜୀବିତ ଥିବା କଥା ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ ।

କବି ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁ ଭାବରେ ସର୍ବତ୍ର ଆଦୃତ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅନେକ ଶିଷ୍ୟ ଥିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ବଂଶଧରମାନେ ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁ ଭାବରେ ସର୍ବତ୍ର ସମ୍ମାନିତ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ସହସ୍ରାଧିକ ଶିଷ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି ।

କବିଙ୍କର ବଂଶାବଳୀ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

କୃଷ୍ଣ ଦାସ
|
ଲକ୍ଷ୍ମନ ଦାସ
|
ରାମ ଦାସ (ଭକ୍ତକବି)
|
ଆର୍ତ୍ତି ଦାସ
|
ଶ୍ରୀଧର ଦାସ
|
ପର୍ଶୁରାମ ଦାସ
|
ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଦାସ

- ଜାନକୀ ରାମଦାସ
  - ସତ୍ୟ ରାମଦାସ
- ଅନନ୍ତ ରାମଦାସ
  - ୧ । ନରସିଂହ ଦାସ
  - ୨ । ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦାସ
  - ୩ । ରାମହରି ଦାସ

କବି ତାଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା ଗ୍ରାମ ଉପକଣ୍ଠରେ ଥିବା ଶ୍ରୀ ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ କରିଥିବା ଜଣାଯାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଖଣ୍ଡ ୨୫ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଲେଖିଛନ୍ତି —

"ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ହରିବାସେ ।
ଶ୍ରୀ ମୁକ୍ତେଶ୍ୱରଙ୍କର ପାଶେ ॥
ସଦା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୟ କରି ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ରାମହରି" ॥ (ଦାଃ ଭଃ ରଃ ମୃଃ)

ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମସ୍ଥିତ ଶ୍ରୀ ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମହାଦେବ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶମ୍ଭୁ ରୂପେ ପୂଜିତ ।

କବି "ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତି ରସ ମୃତ" ଓ 'ରାମ ରସାମୃତ' ନାମକ ଦୁଇଟି ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଶେଷୋକ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥଟି ଅପ୍ରାପ୍ୟ ହେତୁ ସେ ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇ ପାରୁ ନାହିଁ । ତଥାପି ଉକ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏତିକି କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ କବି ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁର ମଠାଧୀଶଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ଥିଲେ ଏବଂ ଉକ୍ତ ମଠାଧୀଶ ତଥା ତାଙ୍କର ଗୁରୁ ଭାଇମାନେ କବି ଥିଲେ ଓ ରାମାୟଣ ବିଷୟକ ନାନାଦି ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ କବିତ୍ୱରେ ଅନୁ ପ୍ରାଣିତ ହୋଇ କବି "ରାମ ରସାମୃତ ଗ୍ରନ୍ଥଟି" ରଚନା କରିଥିବା ସମ୍ଭବ ।

ଦାର୍ଢ୍ୟତା କାହିଁକି ?

ବ୍ୟାକରଣ ଗତ ଦୋଷ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା କବି "ଦାର୍ଢ୍ୟତା" ଶବ୍ଦଟି କିପରି ବ୍ୟବହାର କଲେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ସ୍ୱତଃ ମନରେ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ । ଏ ବିଷୟରେ କେବଳ ଏତିକି କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ—'ଦୃଢ଼' କିମ୍ବା ତଦର୍ଥକ କୌଣସି ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଭୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର ନକରି ଭକ୍ତିକୁ ଦୃଢ଼ରୁ ଦୃଢ଼ତମ ଅବସ୍ଥାକୁ ଟାଣି-ନେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦୃଢ଼ ପଦରେ ଦୁଇଟି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଡ଼ି ତାକୁ ପୁଣି ବିଶେଷଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଭକ୍ତିର ଚରମ ଉତ୍କର୍ଷ ପ୍ରତିପାଦନ କରିଛନ୍ତି ।

ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ

କୌଣସି ବିଷୟ ବିନା ଶ୍ରୋତା ଏବଂ ବିନା ବକ୍ତାରେ ପ୍ରସାର ଲାଭ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ପ୍ରାଚୀନ ସମସ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥ କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୁହା ଯାଇଛି ଏବଂ ବିଶିଷ୍ଟ ପୁରୁଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶୁଣା ଯାଇଛି । ଏହି ଶ୍ରୋତା ଓ ବକ୍ତାଙ୍କ କଥୋପ କଥନକୁ 'ସମ୍ବାଦ' ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସେ ସମ୍ବାଦ ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ, 'ହରଗୌରୀ' 'ଶୁକ ପରୀକ୍ଷିତ', 'କାଷ୍ଠ ଜିହ୍ନ', 'ମନ ଚୈତନ୍ୟ', ଏବଂ

'ନିମି ନବମୁନି' ଅତି ପ୍ରଧାନ । ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକ ଆଲୋଚନା କଲେ ଜଣାଯାଏ, ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ ତତ୍ତ୍ୱ ସନ୍ନିବେଶିତ—ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦରେ କଥିତ । ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ଚୈତନ୍ୟ (ଜ୍ଞାନ) ଧୃତି-ମନକୁ ଉପଦେଶ ଦେବାରେ ଯେତିକି ସକ୍ଷମ, ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ପଠନରେ ତାର ସେ କ୍ଷମତା ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ କେତେକ ସାଧନ ପନ୍ଥୀ କବି ଚୈତନ୍ୟ (ଜ୍ଞାନ)କୁ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜ୍ଞାନୀ ଭକ୍ତ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି—

> "ମନ ମୋହର ନିଜଗୁରୁ,
> ଉଦ୍ଧବ କେତେ ତୁ ପଚାରୁ" । (ଭାଗବତ)

ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ମୌଳିକ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଏହି 'ମନ ଚୈତନ୍ୟ' ସମ୍ବାଦରେ ହିଁ ଲିଖିତ, ଏବଂ ଅନୁଦିତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକ ତଥା କଥିତ ସମ୍ବାଦରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ କବି ନିଜର ମୌଳିକ ତଥା ପ୍ରାଣୀର ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତି ରସାମୃତକୁ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚୈତନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା କୁହାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ନରର 'ମନ'କୁ ଉତ୍ତମ ଶ୍ରୋତା ରୂପେ ବାଛିଛନ୍ତି ।

ଭକ୍ତି ଏବଂ ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତି ରସାମୃତ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଭକ୍ତ ଗଣ :—

ପରମେଶ୍ୱର ବିଷୟକ ଅନୁରାଗକୁ ଭକ୍ତି କୁହାଯାଏ । ସେହି ଅନୁରାଗକୁ ଭକ୍ତ ଶ୍ରବଣ, କୀର୍ତ୍ତନ, ସ୍ମରଣ, ପାଦ ସେବନ, ଅର୍ଚ୍ଚନ, ବନ୍ଦନ, ଦାସ୍ୟ, ସଖ୍ୟ, ଏବଂ ଆତ୍ମ ନିବେଦନ ପ୍ରଭୃତି ବିବିଧ ଶାରୀରିକ, ବାଚିକ ଏବଂ ମାନସିକ କ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ଚରିତାର୍ଥ କରିଥାଏ । ଉପରୋକ୍ତ କ୍ରିୟା ଅନୁସାରେ ଭକ୍ତିକୁ ନଅ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଏହି ବିଭାଗ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଏକାଧିକ ଭକ୍ତଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନା ପୁରାଣ ମାନଙ୍କରରେ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ 'ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତି ରସାମୃତ' ପାଇଁ କବି ପୁରାଣରୁ କୌଣସି ଆଖ୍ୟାୟିକା ଗ୍ରହଣ କରି ନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁ ତିନୋଟି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଚରିତ ପୁରାଣରୁ କରାଯାଇଛି ସେହି ତିନିଜଣ ହେଉଛନ୍ତି ରାଜ ପୁରୁଷ (ବଳୀ, କର୍ଣ୍ଣ ଓ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର) ଏମାନଙ୍କୁ ଦାନବୀର ହିସାବରେ ସ୍ଥାନ ଦିଆଯାଇଛି । ଭକ୍ତ ତିନିଜଣଙ୍କର ଅପରିସୀମ ଦାନରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଭଗବାନ ସେମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି ତିନିଜଣଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ବାକି ସମସ୍ତେ ଏ ଯୁଗର । ଗ୍ରନ୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ୧୯ ଜଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ୧୧ ଜଣ ବୈଶ୍ୟ ୭ଜଣ ଓ ଶୂଦ୍ର ତଥା ଅନ୍ୟ ଅଧମ ଜାତିର ୧୦ ଜଣ । ଏମାନେ କେହି ହେଲେ ଭକ୍ତିର ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି—ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଭକ୍ତିର ଦୃଢ଼ତା ବଳରେ

ଭଗବାନଙ୍କ ବୈକୁଣ୍ଠରୁ ଧଣିଆଣି ସେମାନଙ୍କ ଜୀର୍ଣ୍ଣ କୁଟୀରର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ କରାଇ ପାରିଛନ୍ତି । ସବୁଠି ଗୋଟିଏ କଥା—ଦୃଢ଼ତା ବଳରେ ମୂଢ଼ମାନେ ତରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଏହାର ଆବଶ୍ୟକତା :—

କବି ଥିଲେ ସାଧାରଣ ସମାଜର ପକ୍ଷୀଗୁରୁ । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ ଯେଉଁ ନୀତି ଅନୁସରଣ କରି ଲୋକମାନେ ମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି—ତାହା କବିଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଧ ହୋଇ ନଥିଲା । ନୂଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟର କାନରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାହା କହି ଦିଅନ୍ତି—ତାହା ଶିଷ୍ୟର ଇହକାଳ ଓ ପରକାଳରେ ମୁକ୍ତି ବିଧାନ କରିଦିଏ ବୋଲି କବିଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ନଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦୃଢ଼ତାର ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ । ତା'ପରେ ବୋଧହୁଏ 'ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତିର ଜନ୍ମ' ପୂର୍ବରୁ କୁହାଯାଇଛି—ଓଡ଼ିଶାର ତତ୍‌କାଳୀନ ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ପରିସ୍ଥିତି ଜନତାକୁ ଭୀତତ୍ରସ୍ତ କରିଦେଇଥିଲା । ଅତଏବ ସେପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ସାଧାରଣ ଜନତାଠାରେ ଜ୍ଞାନ ଭକ୍ତିର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ବୁଝିବାଭଳି ବୁଦ୍ଧି କିମ୍ବା ପ୍ରେମ ଭକ୍ତିରୁ ରସ ଆସ୍ୱାଦନ କରିବାଭଳି ହୃଦୟର ଅଭାବ ଥିଲା । ତେଣୁ କବି ଭୀତମାନବ ହୃଦୟରେ ଦମ୍ଭ ଓ ସାହସର ସଞ୍ଚାର ଲାଗି ଲେଖନୀ ଚାଳନା କଲେ । ଏଥିରେ ଶବ୍ଦର ଛଟା ନାହିଁ—ବର୍ଣ୍ଣନାର ଆଡ଼ମ୍ବର ନାହିଁ, ଅଛି କେବଳ ସହଜ ଓ ସରଳ ଭାଷାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରାଣର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଥା ଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣନା । ଭକ୍ତର ନିଷ୍କପଟ ହୃଦୟରେ ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ ଆତ୍ମନିବେଦନ ତଥା ଭଗବାନଙ୍କ ଅଙ୍ଗୀକାରକୁ ମାନି ନେଇଥିବା ନର, କାଣ୍ଡି ସମାଜରେ 'ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି' ଉପରୋକ୍ତ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ସୁଦୃଢ଼ ଆସନ ଜମାଇ ପାରିଛି ।

ନାମର ମହିମା

ନାମର ମହିମା ଏବଂ ନାମ ସ୍ମରଣରେ ଅପୂର୍ବ ସୁଖପ୍ରାପ୍ତି ବିଷୟରେ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତ ଶତ ମୁଖର ହୋଇ ଉଠିଛି । ଭକ୍ତକବି ରାମଦାସ ମଧ୍ୟ ରୂପକ ଛଳରେ ଭବରୋଗକୁ ଭଗବାନ ନାମ କିପରି ଅମର ମହୌଷଧି ତା'ର ସୁନ୍ଦର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ଏଠାରେ ତାହାର ପୁନରୋଲ୍ଲେଖ କରାଗଲା ।

"ଆବର କହୁଅଛୁ ତୋତେ । ସଂସାରେ ବ୍ୟାଧି ଅଛି ଯେତେ ॥
ତହିଁର ଉପାୟ ଯେ ଅଛୁ । ତାହା ତୋ ଆଗରେ କହୁଛୁ ॥

ସକଳ ମହୌଷଧି ମୂଳ । ସେ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଆଦି ମୂଳ ॥
ପତିତପାବନ ପିପ୍‌ପଳୀ । ଯେତେକ ଖାଇବାକୁ ଭଲ ॥
ତେତେ ମାଧବ ବାଛିଧର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମେ ଶୁଣ୍ଠି କର ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ନାମରେ ମରିଚ । ବ୍ରଜ ବିଡ଼ଙ୍ଗ ଖଣ୍ଡେ ପାଞ୍ଚ ॥
ହେ ଦୟାନିଧି ଦେବଦାରୁ । ଖଣ୍ଡିଏ ଆଣିବ ତହିଁରୁ ॥
ଶ୍ରୀହରି ଅଳାଇଚ କାଛୁ । ଯେଣିକି ଗୋଟି କେତେ ବାଛୁ ॥
ନୃସିଂହ ନାମେ ନାଗେଶ୍ୱର । ତୋଳା ପ୍ରମାଣେ ତାହା କର ॥
ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ନାମ ସାର । ରସରେ ସେ ରସ ସିନ୍ଦୂର ॥
ଯେ ପୀତାମ୍ବର ପିତା କାଛୁ । ଯେଣିକି ଏ ନବ ଦ୍ରବ୍ୟ ବାଛୁ ॥
ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ କ୍ଷମା 'ଶୀଳ' । ରଖ ସମସ୍ତ ଏକ ଠୂଳ ॥
ଶ୍ରୀ ପତିଶୀଳ ପୁଅ ଧରି । ଗୋବିନ୍ଦ ନାମେ ଗୁଣ୍ଡା କରି ॥
ଅନନ୍ତ ଅଦାରସ ରଙ୍ଗେ । ଗୋବିନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଶ୍ରୀ ଅଙ୍ଗେ ॥
ମଧୁସୂଦନ ମହୁ କାଛୁ । ପରୀକ୍ଷା କରିବ ତହିଁକି ॥
ଶ୍ରୀରାମ ସୁମରି ପିଇବ । ଅଜର ଅମର ହୋଇବ" ॥

(ଦାଃ ଭଃ ରଃ ମୃଃ)

ଏହାଛଡ଼ା 'ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ' ୧ମ ଭାଗର ଶେଷ ଅଧ୍ୟାୟରେ କାଳ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାପାଇଁ 'ଷଡ଼ିସୁଦେବୀ'ର ଯେଉଁ ଉଦାହରଣମାନ ଦେଇଛନ୍ତି ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କର ପଠନୀୟ ।

ଛନ୍ଦ ସୃଷ୍ଟିର ବିଶେଷତ୍ୱ

ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଓଡ଼ିଶାର ଘରେ ଘରେ 'ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଆଦର ସହିତ ପଠିତ ଏବଂ ଭକ୍ତିର ସହିତ ପୂଜିତ ହେଉଥିଲା । ତାଙ୍କ ଭାଗବତର ଛନ୍ଦ ଗୁଜ୍ଜରୀ—ଭାଗବତବାଣୀ ନାମରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରି ସାରିଥିଲା । ସରଳ ନବାକ୍ଷରୀ ଛନ୍ଦର ଗୀତ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ମନରେ ଗଭୀର ଭକ୍ତିମୂଳକ ଅକଥନୀୟ ଭାବ ରାଶିର ସଞ୍ଚାର କରିପାରୁଥିଲା । ତେଣୁ ଭକ୍ତକବି ରାମଦାସ ସ୍ୱବିରଚିତ 'ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତକୁ' ସର୍ବଜନ ଆଦୃତ କରିବାଲାଗି ସେହି ଭାଗବତବାଣୀରେ ଲେଖିଥିଲେ ।

ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିର କଳେବର ବୃଦ୍ଧି

ବର୍ତ୍ତମାନ ବଜାରରେ ମିଳୁଥିବା 'ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ'ର ଦୁଇଟି ଭାଗରେ ୫୫ ଅଧ୍ୟାୟ ରହିଛି ।

(ପ୍ରଥମ ଭାଗ ୨୫ ଅଧ୍ୟାୟ, ୨ୟ ଭାଗ ୩୦ ଅଧ୍ୟାୟ) କବି ୨ୟ ଭାଗର ୨୫ଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଲେଖିଛନ୍ତି—

"ପ୍ରଥମ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଚିଶ ।
ଅଧ୍ୟାରେ ହୋଇଥିଲା ଶେଷ ॥
ତହୁଁ ବତଶ (?) ସମୁଦ୍ରର ।
ଉଦ୍ଧାରୁ ସାଧୁମାନଙ୍କର ॥
କୃପାରୁ ପୁଣି ପଞ୍ଚବିଂଶ ।
ଅଧ୍ୟାୟ ଦା'ଢ଼୍ୟ ଭକ୍ତି ରସ ॥
ଦୁଇ ପ୍ରବନ୍ଧ ମିଶିବାରେ ।
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଚିଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ॥ (ଦା: ଭ: ର: ମୃ:)

ଅତଏବ ଶେଷ ପାଞ୍ଚ ଅଧ୍ୟାୟ ବୋଧହୁଏ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ 'ଦାଢ଼ର୍ଯ୍ୟ ଭକ୍ତି ରସାମୃତ' ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାର କିଛିଦିନ ପରେ କବି ରଚନା କରିଥିବେ ଅଥବା କୌଣସି ପ୍ରକାଶକ ନିଜେ ରଚନା କରି 'ରାମଦାସ'ଙ୍କ ନାମରେ ଭଣିତା କରିଥିବେ ।

ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ଅବହେଳିତ ବୈଷ୍ଣବ କବିଙ୍କ ବିଷୟରେ ଯତ୍‌ସାମାନ୍ୟ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା । ଅନ୍ଧକାରମୟ ଅତୀତରୁ କେତେକ ତଥ୍ୟ ଆହରଣ କରାଯାଇଛି—ତ୍ରୁଟି ଥାଇପାରେ, ଅତଏବ ସୁଧୀ ପାଠକମଣ୍ଡଳୀ କ୍ଷମା କରିବେ-ବୋଲି ସବିନୟ ଅନୁରୋଧ ।

ପୁରୀ
ତା ୮-୪-୧୯୬୫

ଓଁ ଶାନ୍ତି ! ଶାନ୍ତି !! ଶାନ୍ତି !!!
ଲେଖକ—ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟରାମ ଦାସ

—*—

ଓଁ ଶାନ୍ତି ! ଶାନ୍ତି !! ଶାନ୍ତି !!!
ଲେଖକ-ଶ୍ରୀ ସୀତାରାମ ମହାନ୍ତି

ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତି

* ପ୍ରଥମ ଭାଗ *

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ବଳୀରାଜା ଚରିତ୍ର

ନମଇଁ ଗଉରୀ ନନ୍ଦନ । ସକଳ ବିଘ୍ନ ବିନାଶନ ॥
ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର କୁମର । ଅଶେଷ ବିଦ୍ୟାର ଭଣ୍ଡାର ॥
ସଦା ଆନନ୍ଦ ସଦା ଭୋଗୀ । ଓଁକାର ବ୍ରହ୍ମ ଅନୁରାଗୀ ॥
ଅଶେଷ ମହିମା ତୋହର । ବ୍ରହ୍ମାଦି ସୁରେ ଅଗୋଚର ॥
ଭକତ ଆରତ ନ ସହୁ । ଚିନ୍ତୁ ବାଞ୍ଛିତ ଫଳ ଦେଉ ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଆଶ୍ରେ କରେ ତୋତେ । ମୂର୍ଖ ସେ ନୋହେ କଦାଚିତେ ॥
ମୁହିଁ ପାମର ରାମଦାସ । ତୋ ପାଦପଦ୍ମେ କଲି ଆଶ ॥
ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ଦୁର୍ବାସନା । ଖଣ୍ଡି ମୁଁ ହୋଇବି ସୁମନା ॥
ମୂର୍ଖପଣରୁ ହେବି ପାର । ହେ ଗଜାନନ କୃପାକର ॥
ଶ୍ରୀ ଦେବୀ ଶାରଦା ଚରଣେ । ଶରଣ ମାଗେ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ବୁଡ଼ି ମରୁଛି ମୂର୍ଖ ଜଳେ । ଉଦ୍ଧରି ଧର ଜ୍ଞାନ କୂଳେ ॥
ତୋ କୃପା ରବି ଉଦେ କର । ମୋ ଅଜ୍ଞ ଅନ୍ଧକାର ହର ॥
ଭୋ ମାତ ପଦ୍ମପାଦେ ତୋର । ଶରଣ ନିରନ୍ତରେ ମୋର ॥
ନମସ୍ତେ ରାମ କୃଷ୍ଣହରି । ଏ ମହାମନ୍ତ୍ରଟି ସବୁରି ॥
ସକଳ ପ୍ରାଣୀ ହୃଦେ ବାସ । ଏଣୁ ଶରଣ ରାମଦାସ ॥
ତୁମ୍ଭ କୃପାରେ ଆଦିମୂଳ । ମୂକ ଯେ ହୁଅଇ ବାଚାଳ ॥
କର ଚରଣ ପଙ୍ଗୁ ଯାର । ସେ ଲଙ୍ଘି ପାରେ ଗିରିବର ॥

ତେଣୁ ଶରଣ ରାମଦାସ । ପୁରାଅ ମୋର ମନ ଆଶ ॥
ମୋର ବିପତ୍ତି ତରୁବର । ବଢ଼ଇ ଅଣ୍ଡ'ବନ୍ଧଆର ॥
ତବ କୃପା କୁଠାର କରି । ଛେଦ ପକାଅ ନରହରି ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପତିତ ପାବନ । ମୁହିଁ ଅଟଇ ପାପୀଜନ ॥
ଶରଣ ପଞ୍ଜର ତୋ ବାନା । ଭବ ଭୟକୁ ବଜ୍ରସେନା ॥
କୃପା ସମୁଦ୍ର ମହାମେରୁ । ଉଦ୍ଧର ଦୁଃଖ ଜଳଧିରୁ ॥
ଉଦ୍ଧର ନ ଉଦ୍ଧର ମୋତେ । ମାଝ କହୁଛୁ ତୋ ଅଗ୍ରତେ ॥
ତୁ ଯେବେ ପତିତ ଉଦ୍ଧାର । ମୋର କାହାକୁ ନାହିଁ ଡର ॥
ଅନେକ ମନ ସୁଖାନନ୍ଦେ । ପୁଛଇ ଚଇତନ ପାଦେ ॥
ଶୁଣ ହେ ଚଇତନ ବୀର । ପୁଚ୍ଛଇ ତୁମ୍ଭର ସ୍ମୁର ॥
ତୁମ୍ଭେ ବିବେକ ଚୂଡ଼ାମଣି । ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟ ପାର ଜାଣି ॥
ଏଣୁ ପଚାରୁଅଛୁ ମୁହିଁ । କହ ମୋ ସଂଶୟ ଫିଟାଇ ॥
ଏହି ସଂସାର ମଧ୍ୟଗତେ । ଜନମ ଲଭୁଛନ୍ତି ଯେତେ ॥
ସ୍ଥାବର ଆଦି ଚାରିଖାଣି । ଭ୍ରମୁଅଛନ୍ତି ନାନା ଯୋନି ॥
ଏହାଙ୍କ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଯେତେ । ସକଳ ଲଗିଅଛୁ ମୋତେ ॥
ଏ ଚାରିଖାଣି ମଧ୍ୟେ ସାର । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ନର କଲେବର ॥
ଏହାଙ୍କ ଦେହମଧ୍ୟେ ଥାଇ । ମୁଁ ଯେତେ ରଞ୍ଜଣା ସହଇ ॥
କିସ କହିବ ତୁମ୍ଭଠାରେ । ତୁମ୍ଭେତ ଥାଅ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ॥
କରନ୍ତି ଯେତେ କର୍ମ ପ୍ରାଣୀ । ସେ ଦୁଃଖ ସୁଖର କାରେଣୀ ॥
ଏଣୁ ସେ ପ୍ରାଣୀ ସୁଖ ଯେତେ । ସୂଚନ୍ତେ କହ ମୋ ଅଗ୍ରତେ ॥
କେବଣ କର୍ମ କଲେ ପ୍ରାଣୀ । ଯାତନା ନ ବାଧିବ ପୁଣି ॥
ଗୋବିନ୍ଦେ ଭକତି ଲଭିବେ । ଜନ୍ମ ମରଣ ପାସୋରିବେ ॥
ଏମନ୍ତ ଉପାୟ ଯେ କହ । ମୋ ମନୁ ସଂଶୟ ଫିଟାଅ ॥
ତା ଶୁଣି ଚଇତନ ବୀର । କହଇ ସୁମନ ଆଗର ॥
ତୁ ଯାହା ପଚାରିଲୁ ମୋତେ । କହଇ ଶୁଣ ତୋ ଅଗ୍ରତେ ॥
ଏ ବଡ଼ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଚରିତ । ମୁଁ ତାହା କହି କି ସମର୍ଥ ॥

ବ୍ରହ୍ମା ଶିବଙ୍କୁ ଅଗୋଚର । ମୁଁ ଗୁରୁ କେତେକ ମାତର ।
ମାତ୍ର ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ । ଶୁଣିଛୁ ଯାହା କର୍ଣ୍ଣରେ ॥
ତାହା ମୁଁ କରୁଛୁ ବଖାଣ । ଶୁଣ ତୁ ହୋଇ ସାବଧାନ ॥
ବ୍ରତ ତୀର୍ଥାଦି କର୍ମ ଯେତେ । ଯଜ୍ଞାଦି ତପସ୍ୟା ସହିତେ ॥
ସକଳ କର୍ମ ମଧ୍ୟେ ସାର । କେବଳ ନାମ ଭଜିବାର ॥
ଆବର ଶୁଣ ପଦ ଗୋଟି । ମନ ସଂଶୟ ଯିବ ମେଣ୍ଟି ॥
ଏ ବେନି କଥା ମଧ୍ୟେ ସାର । ଦୃଢ଼ତା ମୂଳଟି ଜୀବର ॥
ଦୃଢ଼ ନ ଥାଇ କର୍ମ ଯେତେ । ଫଳ ନ ଫଳେ କଦାଚିତେ ॥
ଏ କଥା ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରେ ସାର । ପଣ୍ଡିତ ଜନଙ୍କୁ ପଚାର ॥
ଶୁଣି ହୋଇଲା ମନ ତୋଷ । ପୁଚ୍ଛଇ ଚଇତନ ପାଶ ॥
ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରେ ଦେହ ଧରି । କେ ଅବା ଦୃଢ଼ପଣ କରି ॥
ତରିଣ ଯାଇଛନ୍ତି କହ । ଶୁଣି ତା ଫିଟୁ ମୋ ସନ୍ଦେହ ॥
ତା ଶୁଣି ଚଇତନ ଧୀରେ । କହଇ ସୁମନ ଆଗରେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ନୃପବର । ସତ୍ୟ ତ୍ରେତାୟା ଯେ ଦ୍ୱାପର ॥
ଆବର କଳିଯୁଗ ଗତେ । ତରି ଅଛନ୍ତି ଯେତେ ଯେତେ ॥
ସକଳ ଲୋକଙ୍କ ଚରିତ । କହି ମୁଁ ନୁହଇ ସମର୍ଥ ॥
ଧାତାଙ୍କୁ ନୁହଇ ଗୋଚର । ମୁଁ ପୁଣି କେତେକ ମାତର ॥
କେବଳ ଜଣେ ଜଣେ କରି । ଶୁଣ କହିବା କଥା ଚାରି ॥
ସତ୍ୟ ଯୁଗରେ ଦାତାବଂଶ । ଥିଲା ନୃପତି ଗୁରୁହଂସ ॥
ନାମ ତା ବଳୀ ନୃପବର । ସପତଦ୍ୱୀପେ ସେ ଈଶ୍ୱର ॥
କେ କହୁ ତାର ଦାତାପଣ । ଦାନେ ଜିଣିଲା ସୁରଗଣ ॥
କେବଳ ଦାତା ପଣେ ତାର । ବଶ ହୋଇଲେ ତ୍ରିନପୁର ॥
ଦେଖିଣ ଦାନପଣ ତାର । ସ୍ୱର୍ଗେ କମ୍ପିଲେ ବଜ୍ରଧର ॥
ତାହା ଜାଣିଣ ଚକ୍ରଧର । ହେଲେ ବାମନ ଅବତାର ॥
ସେ ବଳୀ ରାଜାଦ୍ୱାରେ ଗଲେ । ଅପୂର୍ବ ବେଦ ଧ୍ୱନି କଲେ ॥
ତା ଜାଣି ବଳୀ ନୃପବର । ମିଳିଲେ ବାମନ ଛାମୁର ॥

ଦେଖି ସନ୍ତୋଷ ନୃପରାୟେ । ପୁଚ୍ଛିଲେ ବାମନର ପାୟେ ॥
କେଉଁ ନିମନ୍ତେ ମୋର ପୁର । ବିଜୟ କଲ ହେ ଦ୍ୱିଜବର ॥
କେବଣ ଦେଶେ ତୁମ୍ଭ ଘର । କେ ତୁମ୍ଭ ଜନମ୍ମ ପିଅର ॥
କହ ତୁମ୍ଭର ନାମ କିସ । ଶୁଣି ମୋ ମନ ହେଉ ତୋଷ ॥
ତୁମ୍ଭ ସୁନ୍ଦର ରୂପ ଦେଖି । ପିଗ୍ଗୁଡ଼ ନୋହେ ମୋର ଆଖି ॥
କେତେକ ବିପ୍ର ମୋର ପୁରେ । ଅଇଲେ ଦାନ ନିମନ୍ତରେ ॥
ଜଣେ ତୁମ୍ଭର ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଦିନେ ମୋ ଦେଖିଲ ତ ନାହିଁ ॥
କେଉଁ ନିମନ୍ତେ ଆସିଅଛ । ସ୍ୱରୂପ କହ ବିପ୍ରବତ୍ସ ॥
ଏ ବାଣୀ ଶୁଣି ଦ୍ୱିଜବର । କହନ୍ତି ବଚନ ମଧୁର ॥
ଶୁଣ ରାଜନ ଦ୍ୱିଜବର । ଭକ୍ତି ନଗରେ ଆମ୍ଭ ଘର ॥
ହରି ଭଜନ ଆମ୍ଭ ପିତା । ନାମ ମୋ ଦାମୋଦର ଉତା ॥
ମାତା ଆମ୍ଭର ସତ୍ୟବତୀ । ନାହିଁ ଆମ୍ଭର ବାଡ଼ବୃତ୍ତି ॥
ଯେବା ମହନ୍ତ ସତ୍ୟବାଷ୍ଟି । ଜୀବେ ଅହିଂସା ଆମ୍ଭବୁଦ୍ଧି ॥
ଦୟାକୁ ପରଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତ । ତ୍ୟାଗ ନିର୍ମୋହ ସର୍ବଂସହ ॥
ନିର୍ଲୋଭ ନିର୍ମାୟା ଯା ଚିତ୍ତ । ଶୁଚି ପବଣ ଦୃଢ଼ବ୍ରତ ॥
କୃଷ୍ଣ ସେବାରେ ଆଗୁସାର । ନାମ ଭଜନେ ତତପର ॥
ଏମନ୍ତ ଲୋକଦ୍ୱାରେ ଯାଉଁ । ଭିକ୍ଷା କରଣ ଆମ୍ଭେ ଖାଉଁ ॥
ଦୟା ଯା ଭୁବନେ ନ ଦେଖି । ଲକ୍ଷେଯୋଜନ ସେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ॥
ଏବେ ତୋହର କୀର୍ତ୍ତି ଶୁଣି । ଅଇଲୁ ଶୁଣ ନୃପମଣି ॥
ଚିତ୍ତ ସନ୍ତୋଷେ ଦାନ ଦେବୁ । ଜଗତେ ଯଶ ଅଇଜବୁ ॥
ପ୍ରଥମ ଭିକ୍ଷା ଏ ଆମ୍ଭର । ଏଥୁ ନ ଯିବୁ ଆନ ଦ୍ୱାର ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବଳୀରାଜା । କଲା ବିପ୍ରଙ୍କ ପାଦପୂଜା ॥
ମାଗ ହୋ ବିପ୍ରଙ୍କ କୁମର । ଯେ ଇଚ୍ଛା ଅଛଇ ତୁମ୍ଭର ॥
ଧନ ରତନ ବାଡ଼ବୃତ୍ତି । ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଆଦି ହସ୍ତି ॥
ବସ୍ତ୍ରାଦି ଅଳଙ୍କାର ମାନ । ଗୋରୁ ମହିଷ ମେଷ ଘେନ ॥
ରାଜ ପଦବୀ ଆଦି ମୋର । ଯେ ଇଚ୍ଛା ମାଗ ଦ୍ୱିଜବର ॥

ଶୁଣି ବାମନ ଦିବ୍ୟମୂର୍ତ୍ତି | ନୃପତି ଆଗରେ କହନ୍ତି ||
ଅଧିକ ଲୋଭ ନାହିଁ ମୋର | ମାଗୁଛି ଶୁଣ ନୃପବର ||
ଆମ୍ଭର ପାଦରେ ଗଣନ | ତ୍ରିପାଦ ଭୂମି ଦେବୁ ଦାନ ||
ଏହା ଶୁଣିଣ ନୃପନାଥ | ପିଞ୍ଚାଡ ଦେଲେ ବେନି ହସ୍ତ ||
ତୁମ୍ଭର ବୁଦ୍ଧି ଅଟେ ସାନ | ତେଣୁ ମାଗିଲ ଅଳ୍ପଦାନ ||
ତୁମ୍ଭ କର୍ମରେ ଅଛି ଯାହା | ଅନ୍ୟଥା କେ କରିବ ତାହା ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନୃପମଣି | ଶଙ୍ଖେ ଧରିଲେ ତିଳପାଣି ||
ଧର ହେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଗୋସାଇଁ | ତ୍ରିବାର ସତ୍ୟ କଲି ମୁହିଁ ||
ଶୁଣି ଉଠିଲେ ଦ୍ୱିଜବର | ସଂକଳ୍ପ ପଢିଲେ ସତ୍ୱର ||
ଶ୍ରୀ ହସ୍ତ ପ୍ରସାରନ୍ତେ ହରି | ଶୁକ୍ର ଉଠିଲେ ବେଗକରି ||
ରାଜାଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ | ଗୁପତ ବଚନେ ଭିଆରେ ||
ଦାନ ନ ଦିଅ ଏହୁ ହରି | ନଷ୍ଟେ ହରିବେ ତୁମ୍ଭ ଶିରି ||
ରାଜାର ଗୁରୁ ସେ ଯୁକତେ | ନାସ୍ତି ଯେ କଲେ ନାନା ମତେ ||
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ବାଳୀରାଜା | ତୁମ୍ଭ ମୋହର ପାଶୁ ଯା ଯା ||
ସତ୍ୟ ନ ଭାଙ୍ଗି ତୁମ୍ଭ ମୋର | ନଅନ୍ତୁ ପଛେ ରାଜ୍ୟଭାର ||
ପ୍ରାଣହିଁ ନେଉ ସେ ମୋହର | ସତ୍ୟ ମୋ ଅନ୍ୟଥା ନ କର ||
ସତ୍ୟ ଲଙ୍ଘିବା ଫଳେ ମୁହିଁ | ନର୍କରେ ସଞ୍ଚରିବ ଯାଇଁ ||
ଅବଶ୍ୟ ଥରେ ତ ମରିବ | ସତ୍ୟକୁ କିପାଇଁ ଛାଡ଼ିବ ||
ସେ ଯେବେ ଅଟେ ଭଗବାନ | ସୁଫଳ ହେଲା ମୋର ଦାନ ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନୃପମଣି | ବାମନ ହସ୍ତେ ଦେଲେ ପାଣି ||
ଦେଲି ତ୍ରିପାଦ ଭୂମିଦାନ | ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛାରେ ତୁମ୍ଭେ ନେନ ||
ତା ଶୁଣି ଦେବ ଶିରୀପତି | ହୋଇଲେ ତ୍ରିବିକ୍ରମ ମୂର୍ତ୍ତି ||
ପାଦେକେ ପୃଥିବୀ ବ୍ୟାପିଲେ | ଆରେକ ପାଦେ ସ୍ୱର୍ଗେ ନେଲେ ||
ପୁଣି ବୋଇଲେ ସର୍ବଗ୍ରାହୀ | ଆଉ ପାଦକୁ ପୃଥ୍ୱୀ କାହିଁ ||
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ନୃପବର | ଆଉ ଚରଣ କାହିଁ ତୋର ||
ଯେବେ ଚରଣ ଅଛି ତୋର | ପୃଥିବୀ ଅଛଇ ମୋହର ||

ତା ଶୁଣି ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ଈଶ୍ୱର । ନାଭିରୁ କାଢ଼ିଲେ ପଦ୍ମର ।
ଦେଖି ପାତାଳ ବଳୀ ଶିର । ଚପିଲେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ।
ସେ ରାଜା ନମ୍ରଭଲ ବୋଲେ । ପାତାଳେ ତାକୁ ଠାବଦେଲେ ।
ହରି ଚରଣାମୃତ ପାଇ । ରହିଲ ଅଜରାମର ହୋଇ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏ ଚରିତ । ଦାନର ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ଶ୍ରୀହରି ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ସୁଜନେ ଭଜ ଭଗବାନ ॥
କହଇ ଧାନ ରାମ ଦାସ । ମୁକତି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ।
ବାମନ ଅଭୟ ଚରଣେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବଳୀରାଜା ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରାଜା ଚରିତ

କହଇ ଚଇତନ ଧାର । ଶୁଣ ସୁମନ କଥାସାର ॥
ତୁ ଯେ ପଚାରୁଅଛୁ ଏତେ । ଦାନରେ ଚହିଛନ୍ତ ଯେତେ ॥
କହିଲ ବଳୀ ଚରିତାର । ଶୁଣ ତୁ ଏଥୁ ଅନନ୍ତର ॥
ନାମ ତାହାର ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର । ତ୍ରେତୟା ଯୁଗରେ ନରେନ୍ଦ୍ର ॥
ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶର ନୃପମଣି । ଦାନପଣରେ ସେ ଅଗ୍ରଣୀ ।
ସୁନ୍ଦରପଣେ କାମଦେବ । ଦାତା ଅଂଶରେ ସଦାଶିବ ॥
ସୁଧୀର ପଣେ ମେରୁ ସମ । ଧାରପଣରେ ଦଣ୍ଡି ଯମ ॥
ତେଜସ୍ୱୀପଣେ ବୈଶ୍ୱାନର । ବୁଦ୍ଧିରେ କବା ଗଣେଶ୍ୱର ।
ପଣ୍ଡିତପଣେ ବୃହସ୍ପତି । ସହିବା ପଣେ ବସୁମତୀ ।
ଗମ୍ଭୀର ପଣେ ପାରାବାର । ଅପାର ମହିମା ତାହାର ।
ସପ୍ତମଦ୍ୱୀପେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ । ଜଗତେ ବିଖ୍ୟାତ ତା କୀର୍ତ୍ତି ।
ପାଳଇ ଏକପତ୍ନୀ ବ୍ରତ । ହଇବେ ତାର ଏକ ସୁତ ।
ସମ୍ପଦ କୁବେର ଭଣ୍ଡାର । ଦାନହିଁ ଦେବା ମୂଳ ତାର ।

ସେ ମହାରାଜା ଦାନପଣେ । ଦରିଦ୍ର ନ ରହିଲେ ଜଣେ ॥
ଯେ ଯାହା ପ୍ରକାଶିଲେ ପାଇ । ନାହିଁ ବୋଲିବା ଶବ୍ଦ ନାହିଁ ॥
ଦେଇ ତୋଷଇ ମନ ତାର । ଶାବନ୍ତେ ଖଣ୍ଡେ ଦୁଃଖଭାର ॥
ଦେବ ପଙ୍କ ନକଟରେ ଥାଇ । ନୃପତି ପଣେ ବିହରଇ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ କାଳଗଲା । ତା କୀର୍ତ୍ତି ଜଗତେ ପୂରିଲା ॥
ବିନା କଳଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାୟ । ତା ଯଶ ଜଗତେ ଉଦୟ ॥
ଏକଥା ଜାଣି ସେ ସଭାର । ସ୍ୱର୍ଗେ ଭର୍ତ୍ସିଲା ବଜ୍ରଧର ॥
ବିଧାତା ଗୁମୂରେ କହିଲା । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ ବୋଇଲା ॥
ଏ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଦାନପଣେ । ସ୍ୱର୍ଗେ ଭର୍ତ୍ସିଲେ ସୁରଗଣେ ॥
ଆବର କର୍ମେ ମୋର ପୁର । କି ବୁଦ୍ଧି କହ ବେଦବର ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବେଦବର । ହୃଦରେ କଲେକ ବିଚାର ॥
ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କୁ ଡକାଇଲେ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟକୁ ଯାଅ ହେ ବୋଇଲେ ॥
ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରର ଦାନପଣ । ବୁଝିଣ ଆସ ହେ ବହନ ॥
କଠୋଳ କର ନାନା ମତେ । ବୁଝିବା ଦାନପଣ କେତେ ॥
ଶୁଣି ଚଳିଲେ ମୁନିବର । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁର ॥
ମାୟାରେ ହେଲେ ଦିବ୍ୟରୂପ । କି ବ୍ରହ୍ମଦେବତା ସ୍ୱରୂପ ॥
ରାଜାର ସିଂହଦ୍ୱାରେ ଗଲେ । ଅନେକ ଦେବ ଧ୍ୱନି କଲେ ॥
ସନ୍ତ ନପାଶ ନୃପବର । ମିଳିଲେ ମୁନିଙ୍କ ଗୁମୁର ॥
ଦେଖିଣ ପ୍ରଣମିତ ହେଲେ । ଅନେକ ପାଦପୂଜା କଲେ ॥
ଆଜ ପବିତ୍ର ମୋର ପୁର । ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନେ ମୁନିବର ॥
କର୍ମା ମୋ ପୁରକୁ ଆଗତ । ମିଥ୍ୟା ନକହି କହ ସତ ॥
ଶୁଣି କହନ୍ତି ମହାସନ୍ତ । ସ୍ୱରୂପ ଶୁଣ ହେ ନୃପତି ॥
ଆମ୍ଭେ ଅଇଲୁ ଯହିଁ ପାଇଁ । କହୁଛୁ ସଂଶୟ ପିଟାଇ ॥
ତୁମ୍ଭର ଯଶ କୀର୍ତ୍ତିମାନ । ପୂରିଲା ଚଉଦ ଭୁବନ ॥
ସେ ଅଷ୍ଟଦିଗ ବସୁମତୀ । ବ୍ରହ୍ମ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ବୈଶ୍ୟଜାତି ॥
ଯହିଁ ଶୁଣିଲେ ତୋର କୀର୍ତ୍ତି । ଶୁଭିଲ ଶୁଣ ହୋ ନୃପତି ॥

ତେଣୁ ଅଇଲୁ ତୋର ତହିଁ । କିଛିହିଁ ମାଗିବାର ପାଇଁ । ୪୦ ।
ଶୁଣି କୋଇଲେ ସେ ରାଜନ । ହେ ମୁନି ଶୁଣ ମୋ ବଚନ ।।
ଯାହା ଅଛଇ ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତେ । ରାଜ ଭଣ୍ଡାର ଆଦି ଯେତେ ।।
ମାଗ ହୋ ସଂଶୟ ନ କର । ଅବଶ୍ୟ ଦେବି ସତ୍ୟ ମୋର ।।
ଶୁଣି କହନ୍ତି ମୁନିଇନ୍ଦ୍ର । ସ୍ୱରୂପ ଶୁଣ ହୋ ନରେନ୍ଦ୍ର ।।
ଦେବାର ହୁଅ ଯେବେ ତୋର । ସ୍ୱହସ୍ତେ ତୋଷିବଅ ମୋର ।।
ପଛେ ନସତ ହେଲେ ତୁହି । ଆଉ ମୁଁ ଛାଡ଼ିବଇଁ ନାହିଁ ।।
ପୁତ୍ର ଭାରିଯା ତୁଲେ ତୋର । ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କି ଯେ ପର୍ୱର ।।
ଶୁଣି ହସଇ ରାଜା ଚିତ୍ତେ । କିସ ମାଗିବ ଏଥୁ ମୋତେ ।।
ସବୁହୁଁ ପ୍ରାଣ ପ୍ରିୟା ବଡ଼ । ମାଗିଲେ ଦେବି ମୋର ଦୃଢ଼ ।।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନୃପମଣି । ଶଙ୍ଖେ ଧଇଲେ ତିଳ ପାଣି ।।
ମୁନିଙ୍କ ହସ୍ତେ ଦେଲେ ନେଇ । ଯେ ଇଚ୍ଛା ମାଗ ହେ ଗୋସାଇଁ ।।
ତ୍ରି ବାର ସତ୍ୟ କଲି ମୁହିଁ । ଦେବି ସଂଶୟ ଏଥି ନାହିଁ ।।
ତାହା ଶୁଣିଣ ମହାମୁନି । କଲେ ସେ ମହା ଘୋରଧ୍ୱନି ।।
ସାକ୍ଷୀ ଏଥିକୁ ଦିଗପାଳ । ରବି ଶଶାଙ୍କ ଆଖଣ୍ଡଳ ।।
କୁବେର ବରୁଣ ସହିତେ । ସମସ୍ତେ ସାକ୍ଷୀ ଥାଅ ଏଥେ ।।
ମାଗୁଛି ଦୋଷ ନାହିଁ ମୋର । ବୋଲି ଧଇଲେ ତିଳନୀର ।।
ଜଳ ପକାଇ ମୁନିବର । କୋଇଲେ ଶୁଣ ନୃପବର ।।
ତୋ ରାଜାପଣ ମୋତେ ଦେବୁ । ଲେଙ୍ଗଡ଼ା କନା ଏ ପିନ୍ଧିବୁ ।।
ପୁତ୍ର ଭାରିଯା ଘେନି ତୋର । ରାଜ୍ୟରୁ ହୋଇବୁ ବାହାର ।।
ଭୁଞ୍ଜିବି ରାଜଭୋଗ ମୁହିଁ । ଏଥେ ତୋ ଅଧିକାର ନାହିଁ ।।
ତା ଶୁଣି ନୃପତି ଆନନ୍ଦ । ମୁଖ ପ୍ରକାଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ।।
ମୁନିଙ୍କି ନୃପ ସିଂହାସନେ । ରାଜା କରଇ ତୋଷମନେ ।।
ଆପଣେ ବାନ୍ଧିଦେଲେ ଶାଢ଼ୀ । ପୁଣି ମୁନିଙ୍କ ପାଦେ ପଡ଼ି ।।
ଉଠି କପାଳେ ଦେଲେ କର । କୋଇଲା ନମେ ମୁନିବର ।।
ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କି ଡକାଇଲେ । ମୁନିଙ୍କି ସମର୍ପିଣ ଦେଲେ ।।

ଆହେଁ ତୁମ୍ଭର ଏହୁ ରାଜା । କର ଏହାଙ୍କ ପାଦ ପୂଜା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନୃପବର । ବିଜୟ କଲେ ଅନ୍ତଃପୁର ॥
ବିଡ଼କେ ବୋଲି ରାଣୀମାନ । ଦୁଃଖିତ ହୋଇଣ ରାଜନ ॥
ଭିତରପୁରେ ବିଜେକଲେ । ତାଦେଖି ଶୈବ୍ୟାରାଣୀ ବୋଲେ ॥
ମନତ କରିଅଛ ଦୁଃଖ । କିମ୍ପାଇ ଶୁଖିଅଛି ମୁଖ ॥
ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦେବାପାଇଁ ଦାନ । କିଅବା ନ ମିଳିଲା ଧନ ॥
ଆଜକ ବିପତ୍ତି ପଡ଼ିଲା । ମୋତେ ତ ସନ୍ଦେହ ଲାଗିଲା ॥
ବିଳମ୍ବ ନ କରିଣ କହ । ଦେଖି ନ ସହେ ମୋର ଦେହ ॥
ତା ଦେଖି କହନ୍ତି ନୃପତି । ଶୁଣ ସୁମନେ ପ୍ରିୟବତି ॥
କାହୁଁ ଅଇଲେ ଏକମୁନି । ମୋ ଆଗେ କଲେ ବେଦଧ୍ୱନି ॥
ଦେଖି ମୋହର ତୋଷମନ । ମୁନିଙ୍କି ଯାଚିଲି ମୁଁ ଧନ ॥
ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଯେତେ ମୋର । ସବୁ ନେଇଲେ ମୁନିବର ॥
ପୁତ୍ର ଭାରିଯାକୁ ନେଇଣ । ଏକଇ ବସ୍ତ୍ର ମୁଁ ପିନ୍ଧିଣ ॥
ଛାଡ଼ିଣ ଯିବି ନିଜ ଦେଶ । ତେଣୁ ଅଇଲି ତୋର ପାଶ ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ରାଣୀମନ । ଏନ୍ତ ସମୟେ ତା ନନ୍ଦନ ॥
ବାହାର ଅବକାଶେ ଥିଲା । ପିତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖେ ମିଳିଲା ॥
ଦେଖି ପିତାଙ୍କୁ ଆଗରର । ପୁଛଇ ନୃପତି କୁମର ॥
ମାତା ପୁତ୍ରକୁ ବୁଝାଇଲେ । ଶୁଣି କୁମର ମଣି ବୋଲେ ॥
ଏଥିକୁ ଚିନ୍ତା କିମ୍ପା କର । ତପସ୍ୟା ପୁଣ୍ୟ ଆମ୍ଭର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତିନିଜଣ । ତିନି ଖଣ୍ଡ ବସ୍ତ୍ର ପିନ୍ଧିଣ ॥
ଛାଡ଼ି ସକଳ ଅଳଙ୍କାର । ନଗରୁ ହୋଇଲେ ବାହାର ॥
ପ୍ରବେଶ ମୁନିଙ୍କର ପାଶ । ବୋଲନ୍ତି ଛାଡ଼ିଗଲୁ ଦେଶ ॥
ରଖ ତୁମ୍ଭର ପ୍ରଜାକୁଳ । ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପଦାଦି ସମ୍ଭାଳ ॥
କହନ୍ତି ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ମୁନି । ଶୁଣ ରାଜନ ମହାମାନି ॥
ପିତାଙ୍କୁ ପୁତ୍ରଟି ଯେମନ୍ତ । ଦାନକୁ ଦକ୍ଷିଣା ତେମନ୍ତ ॥
ପୁତ୍ର ବିହୀନେ ନର୍କେ ଯାଇଁ । ଦକ୍ଷିଣା ବିନା ଫଳନାହିଁ ॥

ସୁବର୍ଣ୍ଣ ତିନିଲକ୍ଷ ମାତ୍ର । ଆଣି ମୋ ଆଗେ କର ଜୁଡ଼ ॥
ତେବେ ନିଷ୍ଟନ୍ତେ ଚଳିଯାଅ । ନୋହିଲେ ବାକ ତୋରନଅ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ନରମଣି । ଚଳେ ଚିନ୍ତିଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଦେବି ମୁଁ ଦକ୍ଷିଣା ଈଶ୍ୱର । ଆଜ୍ଞା ବହନ୍ତୁ ଜର ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତିନିଜଣ । ମଥାରେ ଲଦିଣ ଭରଣ ॥
କାଶୀନଗର ବୋଲି ଗଲେ । ମୁନି ଡାକନ୍ତି ତାଙ୍କ ଭୁଲେ ॥
ସେହି ନଗରେ ବୁଲି ବୁଲି । ଡାକନ୍ତି ଆମ୍ଭ ବନ୍ଦୀ ବୋଲି ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରୀ ବୈଶ୍ୟଜନ । ଅପରେ ଯେତେ ଜାତି ପୁଣ ॥
ଆବର ଚଣ୍ଡାଳ ସହିତେ । ଯେ ଅବା କିଣିବଟି ମୋତେ ॥
ପୁତ୍ର ଭାରିଯାର ସହିତେ । ବିକିବି ଦକ୍ଷିଣା ନିମନ୍ତେ ॥
ଯେ ଧନ ଦେବ ତା ଶରଣ । ହେବୁ ପୁତ୍ରାଦି ତିନିଜଣ ॥
ଏରୂପେ ଯେତେହେଁ ଡାକିଲେ । କିଣିମା କ୍ଷମ କେ ନୋହିଲେ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ । ବିଧାତା ଘଟ ସୁନିମାନ ॥
ମାୟାରେ ବିପ୍ର ରୂପହୋଇ । ଅଗ୍ନି ଦେବତା ଥିଲେ ରହି ॥
ଦ୍ୱି ଲକ୍ଷ ମାତ୍ର ସୁନା ଦେଇଲେ । ପୁତ୍ର ଭାରିଯାକୁ କିଣିଲେ ॥
ରାଜାର ଏକଇ କୁମର । ବଇବେ ଅତି ସୁକୁମାର ॥
ସେ ପତିବ୍ରତା ଶିରୋମଣି । ସୁନ୍ଦରୀ ତ୍ରିପୁରକୁ ଜିଣି ॥
ଦୁହିଁଙ୍କ ହସ୍ତ ରାଜାଧରି । ବିପ୍ରକୁ ସମର୍ପଣ କରି ॥
ହେ ବିପ୍ର ଯାହା ଇଚ୍ଛାକର । ଏ ଦୁହେଁ ହୋଇଲେ ତୁମ୍ଭର ॥
ଏମନ୍ତ କହି ନୃପଗଲେ । ଧନ ମୁନିଙ୍କ ସମର୍ପିଲେ ॥
ପୁଣି କେତେ ହେଁ ଦୂର ଯାନ୍ତେ । ଚଣ୍ଡାଳ ରୂପେ ଜମୁନାଥେ ॥
ମଧ୍ୟର କରି ତହିଁ ଥିଲେ । ରାଜାଙ୍କୁ କିଣି ଧନ ଦେଲେ ॥
ମୁନିଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ରାଜନ । ନିଅ ହେ ଦକ୍ଷିଣାର ଧନ ॥
ଯେତେ ଜଞ୍ଜାଳ ମୁନି କଲେ । ରାଜା ଧର୍ମକୁ ନ ଲଙ୍ଘିଲେ ॥
ସେ ମୁନି ଧନ ଘେନିଗଲେ । ନୃପତି ପଣ ନିର୍ବାହିଲେ ॥
ଏଥେ ରହିଲେ ନ ପ୍ରନାଥ । ଚଣ୍ଡାଳ ଘରେ ହୋଇ ଭୃତ୍ୟ ॥

ପ୍ରଭାତେ ବାଣ୍ଡ ପହଁରନ୍ତି | ଦିବସେ ଢଣ୍ଡିର ଚରନ୍ତି ||
ରାତ୍ରେ ଜଗନ୍ତି ଶମଶାନ | କେ କହୁ ତାଙ୍କ ଦୁଃଖମାନ ||
କାନନୁ ଫୁଲ ପୁଷ୍ପ ଆଣେ | ରାଣୀ କନ୍ଥଲେ ବାସୀପଣେ ||
ସେ ତିନିପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଲକ୍ଷଣ | କେ କହୁ ଶରୀର ଧରଣ ||
ଯେତେତେହେଁ କଷ୍ଟ ସେ ପାଇଲେ | କେଭେ ଧର୍ମକୁ ନ ନିନ୍ଦିଲେ ||
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା | ସ୍ଵର୍ଗରେ ବିସ୍ମୟ ପଡ଼ିଲା ||
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସୁରଗଣ | ସମସ୍ତେ କଲେ ବିସ୍ମରଣ ||
ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରର ତପଫଳେ | ସ୍ଵର୍ଗ ପଡ଼ିଲା ରସାତଳେ ||
ଏଥିକୁ ତାଙ୍କୁ ଦେନ ଆସ | ନୋହିଲେ ସର୍ବେ ଯିବା ନାଶ ||
ଏମନ୍ତେ ସର୍ବେ ଭୟ କଲେ | ତକ୍ଷକ ରାଜ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ||
ହେ ସର୍ପ ତୁମ୍ଭେ ବେଗେ ଯିବୁ | ରାଜାର ପୁତ୍ରକୁ ଦଂଶିବୁ ||
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ସର୍ପ ଗଲା | ମଞ୍ଚରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ||
ରୋହିତ କୁମରକୁ ଦଂଶି | ପୁଣି ମିଳିଲା ସ୍ଵର୍ଗେ ଆସି ||
ଏଥୁ ଅନନ୍ତେ ଶୈବ୍ୟାରାଣୀ | ପୁତ୍ର ମରିବା କଥା ଶୁଣି ||
ଅନେକ ସନ୍ତାପ ସେ କଲା | ତା ଦେଖି ବ୍ରାହ୍ମଣ କହିଲା ||
ତୁ ଏବେ କରୁଛୁ ରୋଦନ | କାହୁଁ ତୁ ଲଗାଇବୁ ଧନ ||
ଜାଣିଲେ ମଡ଼ାଚଣ୍ଡି ଆଏ | ମୋଠାରୁ ନେବେ ସୁନାଆଏ ||
ବେଗେ ତୁ ଶବ ନେଇଯାଅ | ନ ପୋଡ଼ ପୋତିଣ ପକାଅ ||
ମଡ଼ାଚଣ୍ଡିଆ ଧନ ଆସି | ମାଗିଲେ ହୁଅ ତାର ଦାସୀ ||
ବିପ୍ର ନିରସ ବାଣୀ ଶୁଣି | ପୁତ୍ରକୁ ଧରି ଏକା ରାଣୀ ||
ଘୋର ଅନ୍ଧାର ନିଶାକାଳେ | ଦେନିଣ ଶମଶାନେ ମିଳେ ||
ଶବ ପକାଇ ମହାସତୀ | ଆପଣେ ଖନ୍ଦାଏ ଖୋଳନ୍ତି ||
ଜଗିବା ପାଇ ଶମଶାନ | ଏମନ୍ତେ ବାହାରେ ରାଜନ ||
ଆପଣେ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରାୟେ | ଆସିଣ ମିଳିଲେ ସେଠାଏ ||
ଦେଖିଲେ ଶମଶାନ ସ୍ଥାନ | ଏକଇ ଯୁବତୀ ରତନ ||
କାନ୍ଦିଣ ଖୋଳୁଅଛି ଗାତ | ଦେଖିଣ ନୃପତି ଚକିତ ||

ଧାଇଁ ଧଇଲେ କେଶ ତାର । ବୋଇଲେ ଅଛୁ ତୁ କାହିଁର ॥
ମରିବୁ ତୋ ଇଷ୍ଟ ସୁମର । ଶୁଣି ବୋଲଇ ଦାସବର ॥
ମୋ ଇଷ୍ଟ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରାଜା । ମୁଁ ଅଟେ ତାହାଙ୍କ ଭାରିଯା ॥
ସ୍ୱାମୀ ମୋ ନୃପଅଙ୍କ ଯେତେ । ଦାନ ବହିଲେ ମୁନିହସ୍ତେ ॥
ଦକ୍ଷିଣା ନିମନ୍ତରେ ପୁଣ । ପୁତ୍ର ଭାରିଯାକୁ ବିକଣ ॥
ସେ ଧନ ମୁନିହସ୍ତେ ଦେଲେ । ଆପଣେ କେଣେ ଅବା ଗଲେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନଗଲା । ସର୍ପାଘାତରେ ପୁତ୍ର ମଲା ॥
ତେଣୁ ସେ ପୁତ୍ରକୁ ଆଣିଣ । ପୋତିବି ବୋଲି ଶମଶାନ ॥
ଏକାନ୍ତେ ଗାତ ଖୋଳୁଛଇଁ । ଯେଣୁ ମୋହର ଶାଖା ନାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ନରଈଶ । ଚିହ୍ନିଲେ ନିଜ ପ୍ରିୟା କେଶ ॥
ହେ ସଖି ! ମୁଁ ତୋ ପ୍ରାଣସଖା । କାହିଁ ମୋ ରୋହିତକୁ ଦେଖା ॥
ଶୁଣିଣ ସ୍ୱାମୀର ଉତ୍ତର । ଛୁଟିଲା ଘୋର ଅନ୍ଧକାର ॥
ଦ୍ୱିଗୁଣେ ସନ୍ତାପ ବଢ଼ିଲା । ସ୍ୱାମୀର ଚରଣେ ପଡ଼ିଲା ॥
ଉଠି ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଘେନିଗଲା । ପୁତ୍ରକୁ ଦେଖାଇଣ ଦେଲା ॥
ବୋଇଲେ ସ୍ୱାମୀ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ । ମୁହିଁ ଏ ପୁତ୍ରକୁ ଘେନିଣ ॥
ଅନଳେ ପଶି ଝାସଦେବି । ଏ ପ୍ରାଣ କେଭେ ନ ରଖିବି ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ନୃପବର । ପୁତ୍ର ଭାରିଯା ମଲେ ମୋର ॥
ମୁଁ ଥାଇ କରିବଇଁ କିସ । ରାଜ ସମସ୍ତେ ଦେବା ଝାସ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଗଲେ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଅନଳ ଜାଳିଲେ ॥
ସ୍ନାନ ସେ କରାଇ ପୁତ୍ରକୁ । ଅନଳେ ପଶିବା ବେଳକୁ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ମାତଳୀ । ସ୍ୱର୍ଗରୁ ରଥ ଘେନି ଚଳି ॥
ରାଜାଙ୍କ ନିକଟେ ହୋଇଲା । ଅନଳେ ନ ପଶ ବୋଇଲା ॥
ତା ଶୁଣି ନୃପତି ଚକିତ ମାତଳୀ ଉଭାକଲା ରଥ ॥
ବୋଇଲା ଦେବଙ୍କ ଆଦେଶ । ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବ ରଥେ ବସ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲା ନୃପବର । ମଲା ମୋ ଏକଇ କୁମର ॥
କେମନ୍ତେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବଇଁ । କହ ମୁଁ ଅପୁତ୍ରିକ ହୋଇ ॥

ଏଣୁ ମୋ ମନରବାର ସତ । ମାତଳୀ ଘେନଯାଅ ରଥ ॥
ମାତଳୀ ବୋଇଲା ବଚନ । ଅନଳେ ନ ପଶ ରାଜନ ॥
ମୋର ଅଇଲା ଯାଏ ଥିବୁ । ନୋହିଲେ ଦେବଦ୍ରୋହୀ ହେବୁ ॥
ଏମନ୍ତେ ବୋଲି ଚଳିଗଲା । ଦେବଙ୍କ ଆଗରେ ମିଳିଲା ॥
ରାଜା କହିବା ଜଣାଇଲା । ଅମୃତ ସଞ୍ଜୀବନୀ ନେଲା ॥
ପୁଣି ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଲେଉଟିଲା । ରାଜା ନିକଟେ ପ୍ରବେଶିଲା ॥
ପୁତ୍ରର ମୁଖେ ସୁଧାଦେଇ । କର୍ଣ୍ଣରେ ସଞ୍ଜୀବନୀ କହି ॥
ତକ୍ଷଣେ ଜୀଇଲା କୁମର । ପାଶେ ବେଢ଼ିଲା ରତ୍ନବର ॥
ଆବର ଜନନୀ ପିଅର । ଦେଖିଣ ସେହିତ କୁମର ॥
ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବା ଏବେ ଚାଲ । କୁମର ବୋଇଲା କି ବୋଲ ॥
ଆମ୍ଭର ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଜାକୁଳ । ଗୁଣ୍ଡି କେ ଯିବ ସ୍ୱର୍ଗଆଳ ॥
ସମସ୍ତେ ଗଲେ ଯିବ ମୁହିଁ । ନୋହିଲେ ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ଦୁଇ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ନୃପନାଥ । ମାତଳୀ ଘେନଯାଅ ରଥ ॥
ନ ଗଲେ ରାଜ୍ୟଜନ ଯେତେ । ଆମ୍ଭେ ନ ଯିବୁ କଦାଚିତେ ॥
ଶୁଣି ମାତଳୀ ଚଳିଗଲା । ବିଧାତା ଆଗରେ କହିଲା ॥
ସ୍ୱରୂପ ଶୁଣ ଦେବବର । ନଇଲେ ପ୍ରଜାକୁଳ ସାର ॥
କେବେ ନ ଆସେ ନୃପବର । ବିଚାର ମୋତେ ଆଜ୍ଞା କର ॥
ତା ଶୁଣି ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ସୁର । ସମସ୍ତେ କଲେକ ବିଚାର ॥
ଯାଇଁ ରାଜାକୁ ଘେନଆସ । ନୋହିଲେ ସ୍ୱର୍ଗଯିବ ନାଶ ॥
ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରର ତପଫଳେ । ଆସନ୍ତୁ ତାର ପ୍ରଜାକୁଳେ ॥
ତା ଶୁଣି ମାତଳୀ ହରଷ । ଲେଉଟି ଗଲେ ରାଜା ପାଶ ॥
ଦେବେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ବଜାଇଲେ । ସକଳ ଲୋକ ଘୋଷ୍ଣା କଲେ ॥
ପଶୁ ମନୁଷ୍ୟ ବୃକ୍ଷ ଜାତି । ଅପରେ ଯେତେ ଲୋକେ ଛନ୍ତି ॥
ସମସ୍ତ ରଥେ ବସାଇଲେ । ଆପଣେ ରାଜା ବିଜେ କଲେ ॥
ପୁତ୍ର ଭାରିଯା ସଙ୍ଗେ ଘେନ । ଆନନ୍ଦେ କଲେ ଜୟ ଧ୍ୱନି ॥
ଚଳିଲା ରଥ ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗେ । ଦେବେ ଅନାଇଛନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗେ ॥

ଯହୁଁ ନିକଟେ ସ୍ୱର୍ଗ ଆସି । ଦେବମାୟାକୁ ଦେଲେ ପେଷି ॥
ରାଜାର ହୃଦରେ ପଶିଲା । ବଡ଼ିମା ପଣ ପ୍ରକାଶିଲା ॥
ଗର୍ବ ବଳିଲା ରାଜା ମନ । ନ ଚଳେ ପୁଷ୍ପକ ବିମାନ ॥
ଯହୁଁ ସେ ନିଶ୍ଚଳେ ରହିଲେ । ସକଳ ଦେବତା ଆଇଲେ ॥
ବିଶ୍ୱକର୍ମାକୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ । ତହିଁ ପୁରେକ ନିର୍ମାଣିଲେ ॥
ଶ୍ରୀହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱର୍ଗପୁର । ନାମ ଥିଲେ ଦେବଙ୍କର ॥
ସେ ପୁରେ ରହିଲେ ନୃପତି । ଅଛଇ ଯୁଗେ ଯୁଗେ କୀର୍ତ୍ତି ॥
ଦେବା ଲୟୁଲେ ଫଳ ଏତେ । ପୁରାଣ ବିଖ୍ୟାତ ଜଗତେ ॥
ଭଣେ ଅଧମ ରାମଦାସ । ଶ୍ରୀହରି ପାଦପଦ୍ମେ ଆଶ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନ କର୍ଣ୍ଣପୁଟେ । ନ ପଡ଼ ସଂସାର ସଙ୍କଟେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ପତି ପତ୍ନୀ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ମୋକ୍ଷଣେ
ନାମ ଷୋଡ଼ଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

କର୍ଣ୍ଣରାଜା ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ପୁଣି ପୁଚ୍ଛଇ ମନ ରାୟେ । ଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କର ପାୟେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯା କଲଟି ପ୍ରକାଶ । ପଦ ପଦକେ ସୁଧାରସ ॥
ସତ୍ୟ ତ୍ରେତୟାର ଚରିତ । ଶୁଣି ମୁଁ ହୋଇଲି ପବିତ୍ର ॥
କହ ଦ୍ୱାପର ଯୁଗ କଥା । ଶୁଣି ମୋ ଛାଡ଼ୁ ମନୋବ୍ୟଥା ॥
ତା ଶୁଣି କହେ ଚଇତନ । ହେ ମନ ହୁଅ ସାବଧାନ ॥
ଦ୍ୱାପର ଯୁଗ ମହାବୀର । କର୍ଣ୍ଣ ନୃପତି ନାମ ତାର ॥
ସୋମବଂଶରେ ଅବତାରି । ଅଟଇ ମହା ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ॥
କ୍ଷତ୍ରିୟ ଗରବ ଗଞ୍ଜନ । ଦଇବେ ରବିର ନନ୍ଦନ ॥
ଶରଣ ସମ୍ଭାଳିବା ଅର୍ଥେ । ବାହେ ବାଛିଣ ଥାଇ ନେତେ ॥
ସତ୍ୟ ଅଭଙ୍ଗ କୁଳବନ୍ତ । ଶାନ୍ତ ସୁଶୀଳ ସେ ମହତ ॥

କ୍ଷତ୍ର ସୂ କୁଳେ ସେ ନିଃଶଙ୍କ । ସର୍ବଦା ଜାଣେ ରଣରଙ୍ଗ ॥
ଜ୍ୱଳନ୍ତେ କର୍ମେ ବସୁମତି । ସୁରେ ଅସୁରେ ଡରିଥାନ୍ତି ॥
ଏମନ୍ତେ କର୍ଣ୍ଣ ମହାରାଜା । ସୁଖେ ପାଳଇ ଜନ ପ୍ରଜା ॥
ତାହାର ଏକଇ କୁମର । ବୃଷିକେତନ ନାମ ତାର ॥
ଭାରିଯା ନାମ ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀ । ସତୀ ସାଧବୀ ସେହୁ ବାଳୀ ॥
ଏମନ୍ତେ କର୍ଣ୍ଣ ସେ ରାଜନ । ଦାନେ ମୋହିଲେ ସର୍ବଜନ ॥
ନିତ୍ୟ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶତେ ଭାର । ପ୍ରମାଣ ଦାନ ଦେବ ତାର ॥
ଏଥି ଉପରୁ ଯେତେ ଜନ । ମାଗନ୍ତି ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଦାନ ॥
ମନ ସନ୍ତୋଷେ ତାଙ୍କୁ ଦେଇ । ବାକ୍ୟ କହନ୍ତି ହୃଷ୍ଟଥାଇ ॥
ଦୁଃଖୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେବେ ଦେଖି । ଜୀବନ୍ତେ ଦିଏ ଅନ୍ନ ଲେଖି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନ ଗଲା । ତା କୀର୍ତ୍ତି ଜଗତେ ପୂରିଲା ॥
ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ବଡ଼ିବା ପାଇଁ ତାର ମନ ॥
ଜଗମୋହନ ପୀତବାସ । ମାୟାରେ ହେଲେ ବିପ୍ରବେଶ ॥
କନ୍ଧରେ ଶୋଭଇ ପଇତା । ଧାରଣ ପାଣୀ ଗଡ଼ୁ ଛତା ॥
ଲଲାଟେ ଶ୍ରୀହରି ମନ୍ଦିର । ପୁସ୍ତକ ଯାଉଁଳ କନ୍ଧର ॥
ଅତି ସୁନ୍ଦର ଯୁବା ବେଶ । ବଚନେ ଜନ ମନ ତୋଷ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଶେ ଦାମୋଦର । ବିଜୟ କର୍ଣ୍ଣ ସିଂହଦ୍ୱାର ॥
ଉଚ୍ଚାର କଲେ ସାମ ବେଦ । ଆକାଶେ ଘୋଟିଲା ଶବଦ ॥
କଣ୍ଠ କୋକିଳସ୍ୱର ଜିଣି , । ପାଷାଣ ତରଳେ ତା ଶୁଣି ॥
ତା ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣ ମହାବୀର । ପ୍ରବେଶ ବିପ୍ରଙ୍କ ଗୁମୁର, ॥
ଦେଖିଣ ନମସ୍କାର କଲେ । ତତ୍କ୍ଷଣେ ପାଦ ଧୋଇଦେଲେ ॥
ଆସନେ ତାଙ୍କୁ ବସାଇଲେ । ବିନୟ ବଚନେ ପୁଚ୍ଛିଲେ ॥
କେଉଁ କାରଣେ ମୋର ପୁର । ବିଜୟ କଲେ ହେ ଦ୍ୱିଜବର ॥
କହ ହେ ସ୍ୱରୂପ ଉତ୍ତର । ଦେବି ମୁଁ ସଂଶୟ ନ କର ॥
ଧନ ରତନ ଅଳଙ୍କାର । କି ଅବା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଭଣ୍ଡାର ॥
ଯେବା ବାଞ୍ଛିତ ତୁମ୍ଭେ ଚିତ୍ତେ । ସମ୍ପାଦ କରି ପରଯନ୍ତେ ॥

ଯେତେକ ଇଚ୍ଛା ତେତେ ଦେବ । ଦରିଦ୍ର ପଣ ଛଡ଼ାଇବ ॥
ଭୋଜନ କରି ମୋର ପୁରେ । ଆଜକ ରହି ଏହିଠାରେ ॥
ଶୁଣି କହନ୍ତି ଦ୍ୱିଜବର । ଶୁଣ ତୁ କର୍ଣ୍ଣ ମହାବୀର ॥
ତୋ ଦାନୀପଣ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେ । ଅତି ଆନନ୍ଦ ମୋର ମନେ ॥
ତେଣୁ ଅଇଲୁ ତୋର ପାଶ । କରଣ ଅଛି ପ୍ରତିଆଶ ॥
ବାଞ୍ଛ ତଧନ ଦେଲେ ନେବୁଁ । ନୋହିଲେ ଲେଉଟିଣ ଯିବୁ ॥
ଦ୍ୱିଜରେ ଦେଲେ ମହା ପୁଣ୍ୟ । କହିଅଛନ୍ତି ଋଷିଗଣ ॥
ତୁ ବୋଲୁ କାଲି ପରଯନ୍ତେ । ଆମ୍ଭେ ନ ରହୁଁ କଦାଚିତେ ॥
ନାହିଁ ବୋଇଲେ ଆମ୍ଭେ ଯିବୁ । ଏଠାରେ କମ୍ପା ବସିଥିବୁ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ କର୍ଣ୍ଣବୀର । ପବିତ୍ର କର ମୋର ପୁର ॥
ଆଜ ମୋ ପୁରରେ ରନ୍ଧନ । କଲେ ମୋ ସୁଫଳ ଜୀବନ ॥
ତା ଶୁଣି କହନ୍ତି ଶ୍ରୀହରି । ଶୁଣ ତୁ କର୍ଣ୍ଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଭୋଜନ ଯାଚୁଅଛୁ ମୋତେ । ଦେଇ ନ ପାରୁ କଦାଚିତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ମହାରାଜ । କହିଲୁ ବିପରୀତ କଥା ॥
କି କି ଭୁଞ୍ଜିବ ବିପ୍ର ତୁମ୍ଭେ । ଦେଇ ଯେ ନ ପାରିବୁ ଆମ୍ଭେ ॥
ଯାହା ମାଗିବ ତାହା ଦେବ । ନ ଦେଲେ ଅପରାଧୀ ହେବ ॥
ପ୍ରଭୁ ବୋଇଲେ ସତ୍ୟକର । ମୋ ହସ୍ତେ ତୋଳଦିଅ ନୀର ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ସତ୍ୟ କଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣ ହସ୍ତେ ନୀର ଦେଲା ॥
ବୋଇଲା ମାଗ ବିପ୍ରବର । ତିନିବାର ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ମୋର ॥
କର୍ଣ୍ଣର ଦୃଢ଼ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ମନୁଷ୍ୟମାଂସେ ମୋ ଭୋଜନ । ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଦାନୀକର୍ଣ୍ଣ ॥
କେତେକ ଜନ ଦେବ ଆଣି । ସ୍ୱରୂପ କହ ବିପ୍ରମଣି ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଗୋସାଇଁ । ଅନ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟେ କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ॥
ତୋ ପୁତ୍ର ବୃଷକେତନକୁ । ମାରିଣ ଦେବୁ ହୋ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ॥
ଆପଣେ ସ୍ୱହସ୍ତେ ମାରିବୁ । ଭାରିଯା ହାତେ ରନ୍ଧାଇବୁ ॥
ତେବେ ମୁଁ ଭୋଜନ କରିବ । ନାସ୍ତି ବୋଇଲେ ଚଳିଯିବ ॥

ଶୁଣି ବଚ୍ଛଳର ରାଜା ତବେ । ପୁତ୍ରକୁ ମାରିବ କେମନ୍ତେ ॥
ନ ଦେଲେ ସତ୍ୟଭଗ୍ନ ହେବ । ମଲେ ନରକେ ସିନା ଯିବ ॥
ଏଣୁ ମୋ ପୁତ୍ର ପଛେ ଯାଉ । ନୋହିବ ସତ୍ୟଭଗ୍ନ ଆଉ ॥
ଏମନ୍ତେ ମନେ ବିଚାରିଲା । ଶୁଣ ହୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଇଲା ॥
ତୁମ୍ଭେତ ବିପ୍ରକୁଳେ ଜାତ । ଆମ୍ଭେ ଯେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ସମ୍ଭୂତ ॥
କଦର୍ ମୋ ପାକେ ଭୁଞ୍ଜିବ । ତୁମ୍ଭର ଜାତି ନଷ୍ଟ ହେବ ॥
ତା ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୋସାଇଁ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ବୀର ତୁହି ।
ଆମ୍ଭର ଶାସ୍ତ୍ରେ ଅଛି ଯାହା । ଶୁଣ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହୁ ତାହା ॥
ଯେ ଅବା ଶ୍ରୀହରି ଭଜଇ । ଭୁତରେ ନିଷ୍ଠା ଯାର ଥାଇ ॥
ଯେ କରେ ପର ଉପକାର । ସତ୍ୟ ନ ଲଙ୍ଘେ ଯେଉଁ ନର ॥
ଯେ ଅବା ସାଧୁସଙ୍ଗ କରେ ! ବଞ୍ଚଇ ନାମ ଭଜନରେ ॥
ରଣ ରଙ୍ଗରେ ଆଗୁସାର । ଦେବା ଦସ୍ତାରେ ନିରନ୍ତର ॥
ନାରୀ ହୋଇଣ ପତିବ୍ରତା । ନ ଲଙ୍ଘେ ନିଜ ସ୍ୱାମୀ କଥା ॥
ଏମନ୍ତ ଲୋକଙ୍କର ଘର । ନ ପୁଚ୍ଛି ଜାତି ଗୋତ୍ର ତାର ॥
ଭୁଞ୍ଜିବା ସତତି ଆମ୍ଭର । ଶୁଣି ଚକିତ ନୃପବର ॥
ନବରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ । ନିଜ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଗଲା ପାଶ ॥
କହିଲେ ଗଥିର ବଚନ । ଶୁଣରେ ଯୁବତୀ ରତନ ॥
କେବଣ ଦେଶୁ ବିପ୍ରବର । ଆସି ମିଳିଲେ ସିଂହଦ୍ୱାର ॥
ଅନେକ ବେଦଧ୍ୱନି କଲେ । ଭୋଜନ ଦେବୁ କି ବୋଇଲେ ।
ତାଙ୍କ ବଚନେ କଲି ସତ୍ୟ । ଏବେ ବୋଲନ୍ତି ମାର ପୁତ୍ର ॥
ନୋହିଲେ ସତ୍ୟଭଗ୍ନ ହୁଅ । ଆମ୍ଭକୁ ଯାଅ ବୋଲି କହ ॥
ଏଥିକୁ କହ ତୁ ବଚ୍ଛର । ଦେବା କି ନାହିଁ ପୁତ୍ର ମାରି ॥
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ମହାରାଣୀ । ଦିଅ ଯେ ନିଜ ପୁତ୍ର ହାଣି ॥
ନଦେଲେ ସତ୍ୟଭଗ୍ନ ହୋଇ । ନରକେ ପଡ଼ିବ ଯେ ଯାଇଁ ॥
ସ୍ୱାମୀଙ୍କ କହନ୍ତେ ଏମନ୍ତ । ଆସି ମିଳିଲା ନିଜ ସୁତ ॥
ଦ୍ୱାଦଶ ବରଷର ବାଳ । ଦେହ ତା ଦିଶଇ ଉଜ୍ଜଳ ॥

ସୁନ୍ଦରପଣେ ତାଙ୍କୁ ସରି । କେହି ନ ଥିବେ ତନପୁଷ୍ଟି ।
ଚତୁର ବିବେକ ସିହାଣ । ପୂଜନ୍ତି ମାତାଙ୍କ ଚରଣ ।
କି ବୋଲି ବିସ୍ମର ହେଉଛ । ମୋତେ କମ୍ପାଇ ଲୁଚାଉଛ ॥
କମ୍ପା ଚିନ୍ତିତ କଣ୍ଠଧାସି । ହେ ମାତା କହ ସତ୍ୟକରି ।
ଶୁଣି କହନ୍ତି ଜନନୀ ମାତ । ଶୁଣ କୁମର କହେ ସତ୍ୟ ।
ପିତା ତୋ ବିପ୍ରେ କଲେ ସତ୍ୟ । ତୋତେ ମାରିଣ ଦେବେ ଘାତ ।
ଶୁଣିଣ ରାଜାର କୁମର । କେ କହୁ ଆନନ୍ଦ ତାହାର ।
ହେ ତାତ ମାତ ! ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ । ଜନ୍ମ ଲେ ଅବଶ୍ୟ ମରଣ ।
ଯେବେ ଏ ଦେହୁ ଜୀବ ଯିବ । ଅବଶ୍ୟ ମାଟିରେ ମିଶିବ ।
ଶାଗୃଣା ଶୃଗାଳଙ୍କ ଗ୍ରାସ । ନୋହିଲେ ଦେହ ଧୂଳି ପାଁଶ ।
ଏଥୁ କା ଅନ୍ୟ କାର ଦେହ । ମଲେ ହୁଅଇ ଏକା ଦେହ ।
ବିପ୍ର ଭୁଞ୍ଜିବ ମୋର ମାଂସ । ଏଥିରୁ ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ କିସ ।୧୦୦ ॥
ବହନ କରି ମୋତେ ମାର । ହେ ତାତ ! ବିଳମ୍ବ ନ କର ।
ପୁତ୍ରର ମୁଖୁଁ ଏହା ଶୁଣି । ବହନ ଗଲେ ନୃପମଣି ।
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଡ଼ାକି ଘେନଗଲେ । ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ପୁତ୍ରକୁ ଧରି ଧାଡିକାରେ । ଉଭା କରାଇଲା ସମ୍ମୁଖରେ ।
କର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ପାଟଖଣ୍ଡା । ଧରିଣ ଅଛି ପରଚଣ୍ଡା ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ଜାଣି ତାର ମନ । ଉହାଡ଼ କଲେ ସୁଦର୍ଶନ ।
ତହୁଁ ପୁତ୍ରକୁ ଘେନ ଗଲେ । ମାୟା କୁମର ଉଭାହେଲେ ।
ଯା ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର । ମନୁଷ୍ୟ କେତେକ ମାତର ।
ରାଜା ଧରିଣ କରବାଳ । କାଟିଲେ ଶିର ଯେ ତତ୍କାଳ ।
ରାଣୀ ହସ୍ତରେ ନେଇ ଦେଲେ । ରନ୍ଧନ କରସି ବୋଇଲେ ॥
ରାଜା ହସ୍ତରୁ ରାଣୀ ଧରି । କାଟିଲେ ଭୂଜା ଦ୍ରାସ୍ତ କରି ।
ମୁଣ୍ଡ ମାନବ ଲୁଚାଇଲେ । କାନ୍ଦିବେ ବୋଲି ବିପ୍ର ଗଲେ ।
ଆବର ଯେତେକ ମାଏସ । ସଜାଡ଼େ ମନର ହରଷ ।
ଘିଅ ମରିଚଗୁଣ୍ଡା ଭୁଲେ । ହଳଦୀ ପକାଇ ବଳାଇଲେ ।

ଜଗ ମଣ୍ଡିତ ଭୃଙ୍ଗାଧାର । ଥଳାଇ ଦେଲେକ ମନ୍ଥର ॥
ଥୋକାଏ ସଙ୍ଗତେ ତିନ୍ତୁଳ । ପକାଇ ଦେଲେକ ଆମ୍ବ ଜଳ ॥
ଭଜା କାକରଂଢ ପାଚଲ । ରାନ୍ଧଣା ଏକୁଁ ଏକ ଭଲ ॥
ଦ୍ରବ୍ୟ ଅରୁଆ ଅନ୍ନମାନ । ବହନ କଲେକ ରନ୍ଧନ ॥
ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଡାକି ନୃପ ଗଲେ । ଭୋଜନ କରିବ ବୋଇଲେ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ବିପ୍ରମଣି । କପଟ କଲୁ ତୋର ରାଣୀ ॥
ଲୁଚାଇ ଥୋଇଅଛୁ ଶିର । ଆମ୍ଭ ଅଯୋଗ୍ୟ ସେ ଆହାର ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ବେଗେ ଗଲେ । ହେ ସଖୀ କି କଲୁ ବୋଇଲେ ॥
ତୁ ପୁଣି ଲୁଚାଇଲୁ ମୁଣ୍ଡ । ବିପ୍ରତ ରାଗରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ॥
ଶୁଣି ଜାଣିଲେ ମହାସତୀ । ନିଶ୍ଚେ ସେ ଅଟେ ମହାଯତି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମୁଣ୍ଡ ଧରି । ଛେଚିଲେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ॥
ରାନ୍ଧଣା ବଧି ବେଗେ କଲେ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଡାକଣ ଆଣିଲେ ॥
ଆସନ ପାଦାସନ ଦେଇ । କଦଳୀ ପତ୍ରେକ ବିଛାଇ ॥
ଆପଣେ କର୍ଣ୍ଣ ମହାରାଣୀ । ସୂପକୁ ପରଶିଲେ ଆଣି ॥
ଦେଖି ବୋଲନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମବସ୍ତୁ । ଏକ ପତ୍ରକେ ବାଢ଼ିଅଛ ॥
ଏଥେ କି ବସ ଅଛ ଭଣ୍ଡ । ମୋତେ ମାରିବ ବୋଲିକରି ॥
ଏ ଘରେ ଅଛ ଯେତେ ଜନ । ସମସ୍ତେ କରିବ ଭୋଜନ ॥
ନୋହିଲେ ଲେଉଟିଣ ଯିବି । ମୁଁ କମା ଏକାକୀ ଭୁଞ୍ଜିବି ॥
ଶୁଣି ଚକିତ ରାଜା ରାଣୀ । ଆବର ଦେନ ପତ୍ର ଆଣି ॥
ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଯେ ବାଢ଼ିଲେ । ଭୁଞ୍ଜ ବା ବୋଲି ଆରମ୍ଭିଲେ ॥
ପ୍ରଭୁ ଜାଣିଲେ ତାଙ୍କ ମନ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ରାଜନ ॥
ଆବର ପତ୍ରେକ ପକାଅ । ଭୁଞ୍ଜିବ ପରା ତୋର ପୁଅ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ କର୍ଣ୍ଣବୀର । କାହୁଁ ପାଇବ ପୁତ୍ର ମୋର ॥
ତୁମ୍ଭର ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ଏଥେ । ହାଣିଲି ପରା ମୋର ହସ୍ତେ ॥
ତା ମାଂସ କଲଇଁ ରନ୍ଧନ । ଆଉ କି ଅଛି ମୋ ନନ୍ଦନ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ନରହରି । ଶୁଣ ତୁ କର୍ଣ୍ଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥

ସର୍ବଦା ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ । ସେବାରେ ଥାନ୍ତି ପାଞ୍ଚଜଣ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । ଦିଅନ୍ତି ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଭଲେ ॥
ଯୋଗୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୈଷ୍ଣବ ଭିକାରୀ । ୨୦ ॥
ଏମାନେ ପ୍ରବେଶିଲେ ଯେତେ । ନାହିଁ ନ ବୋଲେ କଦାଚିତେ ॥
ଗାର୍ହ୍ୟ ଅନୁକ୍ରମେ ଯେ ଦେଇ । ନ ଥିଲେ କହଇ ତନୟୀ ॥
ଦୁଆରୁ ନିରାଶ ହୋଇଣ । ଲେଉଟି ନାହିଁ ଏକଜଣ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନ ଗଲା । ତା କୀର୍ତ୍ତି ଜଗତେ ପୂରିଲା ॥
ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଝଡ଼ିବାପାଇଁ ତାର ମନ ॥
ମାୟା ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ରୂପ ଧରି । ବିଜୟ କଲେ ନରହରି ॥
ହସ୍ତରେ ଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳ । ତୁଳସୀ ମାଳ ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ॥
କଷାବସନ ପରିଧାନ । ସର୍ବାଙ୍ଗେ ବିଭୂତି ଭୂଷଣ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଶେ ଦାମୋଦର । ମିଳିଲେ ଅବନ୍ତୀ ନଗର ॥
ତକ୍ଷକେ ଡାକି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ । ହେ ସର୍ପ ଯିବୁ ତୁ ବୋଇଲେ ॥
ଯେ ଘନବନ୍ଧୁ ଦାସ ପୁଅ । ତାକୁ ଦଂଶିବୁ ବେଗେ ଯାଅ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ସର୍ପ ଗଲା । ଦାସଙ୍କ ପୁତ୍ରକୁ ଦଂଶିଲା ॥
ତା ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ପ୍ରାଣ ହାରି । ତତକ୍ଷଣେ ଗଲା ଯମପୁରୀ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ମାତା ପିତା । ଜାଣିଲେ ପୁତ୍ର ମଲା କଥା ॥
ଭାଇ ଭାରିଯା ଆଦି ତାର । ବେଢ଼ିଲେ ଘେରି ପାରୁଶର ॥
ମୃତ ଦେହକୁ ପକାଇଣ । ଅନେକ କରନ୍ତି ରୋଦନ ॥
ନିଜ ସ୍ୱାମୀର ଗୁଣ ଗୁଣି । ଅନେକ କାନ୍ଦେ ସେ ତରୁଣୀ ॥
ମାତା ପୁତ୍ରର ଗୁଣମାନ । ଚିନ୍ତିଣ କରନ୍ତି ରୋଦନ ॥
ପିତା ଯେ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ । ପୁତ୍ରକୁ ଧରି ଶୋକ କରେ ॥
ଆଦର ଭ୍ରାତା ଗୁଣ ଗୁଣି । କାନ୍ଦିଣ ଲୋଟଇ ଧରଣୀ ॥
ଏମନ୍ତେ ପରିଜନ ଯାକ । ଅନେକ କରୁଛନ୍ତି ଶୋକ ॥
ଏହି ସମୟେ ଦାମୋଦର । ପସରି ପସରି ଦାଣ୍ଡର ॥
ଲୀଳା ଛଳରେ ବିଜେ କଲେ । ଭକ୍ତର ଦ୍ୱାରେ ସେ ମିଳିଲେ ॥

ଏଡ଼େ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ତୋର । କାହୁଁ ମରିବ ତୋ କୁମର ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ଦେଉଛୁ କଲ୍ୟାଣ । ଲଭ ତୁ ଆପଣା ନନ୍ଦନ ॥
ତୋ ପୁତ୍ର ଚିରଜୀବୀ ହେଉ । ଅନ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦ ପାଦ ପାଉ ॥
ତୋ ରାଣୀ ତୁମ୍ଭ ବେନି ଜନ । ଲଭ ହୋ ବୈକୁଣ୍ଠ ଭୁବନ ॥
ଆମ୍ଭ କଲ୍ୟାଣେ ଏହା ହେଉ । ତୋ କୀର୍ତ୍ତି ଯୁଗେ ଯୁଗେ ରହୁ ॥
ଏବେ ତୁ ଯାଅ ବନ୍ଧୁଧାରୀ । ଡାକ ହୋ ପୁତ୍ର ନାମ ଧରି ॥
ରାଣୀ ସଙ୍ଗତେ ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ । ଦେଖି ଆସିବ ତୁମ୍ଭ ପୁଅ ॥
ଶୁଣିଣ ରଜା ରାଣୀ ଗଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମାୟା ନ ଜାଣିଲେ ॥
ଡାକଲେ ଆସରେ କୁମର । ଭୁଞ୍ଜିବା ହେଉଛୁ ଉଚ୍ଚୁର ॥
ମାତା ପିତାଙ୍କ ଡାକ ଶୁଣି । ଧାଇଁ ଆଇଲା ପୁତ୍ରମଣି ॥
ପୁତ୍ର ଦେଖିଣ ବାପା ମାୟେ । ଆଇଲେ ଘେନିଣ ତନୟେ ॥
ଘରେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇଁ । ଦେଖିଲେ ବିପ୍ର ଆଉ ନାହିଁ ॥
ବିସ୍ମୟ ହେଲେ ମନେ ମନ । ନିଶ୍ଚୟେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ସ୍ଥିର ପୁତ୍ରର ପାଇଁ ଚଳୁ । ଅମୂଲ୍ୟ ନିଧି ହରାଇଲୁ ॥
ଆନର ବୋଲେ କି ଏ କଥା । ମନର ଭାଏ କି ସର୍ବଥା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତିନଜଣ । ଚିନ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲେ ନାରାୟଣ ॥
ପ୍ରଭୁ ଶୂନ୍ୟରେ ଡାକ ଦେଲେ । ମୁହିଁଟି ଶ୍ରୀହରି ବୋଇଲେ ॥
ଆଉ କେ ମାଗିଲେ ଭୋଜନ । ପୁତ୍ରକୁ ନ ଦେବୁ ମାରଣ ॥
ଶୂନ୍ୟ ଶବଦ ଏହା ଶୁଣି । ଆନନ୍ଦେ କର୍ଣ୍ଣ ଘାରମଣି ॥
ପୁତ୍ର ଭାରିଯା ତିନଜଣ । କେବଳ ଗୋବିନ୍ଦ ଭଜନ ॥
ଗଲେ ବୈକୁଣ୍ଠ ପୁରପତି । ଶୁଣ ହେ ମନୁ ନୃପନାଥ ॥
ଦାନର ମହିମା ଏମନ୍ତ । କେବଳ ଥିବ ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତ ॥
ଏ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଶୁଣିବ । ହେଲେ ତରିବ ଭବାର୍ଣ୍ଣବ ॥
ସୁଜନେ କୃଷ୍ଣ ଚିନ୍ତାକର । ଦେହ ସଂସାର ନୋହେ ଚିର ॥
ହରି ପଦାରବିନ୍ଦ ଚିତ୍ତ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଭୃଙ୍ଗମତ ॥

ସୁଖ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦ ଦୁଇ | ଅନ୍ୟ ଶରଣ ମୋର ନାହିଁ ||
ସାଧୁ ପାଦର୍ହି ନାମ ନାଦ | ମୋତେ ଏ ଦୁଇ ଆଜ୍ଞା ହେବ ||
ହେ ପ୍ରଭେ ଏତେ ମାଗ କର | ଶରଣ ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ମୋର ||

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ
ସମ୍ବାଦେ କର୍ଣ୍ଣରାଜା ପୁତ୍ର ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ |

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ମନ ବୋଲଇ ଚଇତନ | ଶୁଣିଲି କର୍ଣ୍ଣର ବିଧାନ ||
ମୋର କଳୁଷ ଯେତେ ଥିଲା | ଶ୍ରବଣ ମାତ୍ରେ ଦୂରେ ଗଲା ||
କଳିଯୁଗରେ ଏହିମତେ | ତରି ତ ଯାଇଛନ୍ତି ଯେତେ ||
ଜାଣିଣ ଥିଲେ କହ କିଛି | ଶୁଣିବା ଶ୍ରଦ୍ଧା ମୋର ଅଛି ||
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ଚଇତନ | ଏବେ ତୁ ଶୁଣ ହୋ ସଜନ ||
କଳିଯୁଗର ଯେ ବ୍ୟବସ୍ଥା | ଅଶ୍ରୁତ ଅଗୋଚର କଥା ||
ଯାହା ଶୁଣିଛୁ ସାଧୁ ମୁଖୁ | ତାହା ମୁଁ କହିବି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ||
ଅବନ୍ତି ନଗରେ ତା ଘର | ଜାତିରେ ଅଟେ ଦ୍ୱିଜବର ||
ନାମ ତା ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ | କୃଷ୍ଣ କଥାରେ ବଡ଼ ଆଶ ||
ହରି ଚରଣ ବିନା ଅନ୍ୟେ | ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ ବଳେ ତାର ମନେ ||
ତାହାର ସୁତ ବେନଗୋଟି | ପତ୍ନୀର ନାମ ତା ମାଳତୀ ||
ଖଟିଛୁ ଏକ ବଧୂ ତାର | ସାଧବୀ ଚତୁରୀ ସୁନ୍ଦର ||
କୁଟୁମ୍ବ ପାଞ୍ଚଜଣ ତାର | ଏକକୁ ଆରକେ ଅନ୍ତର ||
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଯଶ ଗୁଣ ଯେତେ | ନିତ୍ୟେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ହୃଦଗତେ ||
ସାଧୁଙ୍କ ମୁଖୁଁ ରସବାଣୀ | ନିରତେ କର୍ଣ୍ଣପୁଟେ ଶୁଣି ||
ବଦନେ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଭଜି | ଅସତ୍ୟ ସଙ୍ଗ ଦୂରେ ତେଜି ||
ମିଥ୍ୟା ବଚନ ନ କହନ୍ତି | ନିରତେ ପରହିତେ ଥାନ୍ତି ||

ଡାକିଲେ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ । ବହନ ଆସ ମୋର ପାଶ ॥
ଶୁଣିଲେ ଅପୂର୍ବ ବଚନ । ସମସ୍ତେ ଚେଇଁଲେ ବେଦନ ॥
ଦାସେ ତ୍ୱରିତେ ମୁଖ ଧୋଇ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଗେ ହେଲେ ଯାଇଁ ॥
ଦେଖିଲେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଗୋସାଇଁ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପ୍ରଣିପାତ ହୋଇ ॥
ଉଠି କପାଳେ କର ଦେଲେ । କି ଆଜ୍ଞା ହେଉଛୁ ବୋଇଲେ ॥
ପ୍ରଭୁ ବୋଇଲେ ଦାସେ ଶୁଣ । ଆମ୍ଭେ ତୋ ଆରତ ଶୁଣିଣ ॥
ତେଣୁ ଅଇଲୁ ତୋର ପାଶ । ସୁତତେ ମୋତେ ଦିଅ ଗ୍ରାସ ॥
ତା ଶୁଣି ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ । ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ କ୍ଷଣେ ବସ ॥
ଆସନ ଦେଇ ଚଳିଗଲେ । ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
ପୁତ୍ର ଭାରିଯା ବଧୂ ଆଗେ । କହିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସରାଗେ ॥
ଅତିଥି ଭୋଜନ ମାଗୁଛି । ଏଣେ ତ ପୁତ୍ର ମରିଅଛି ॥
ଦେବା କି ନାହିଁ ବୁଝିତରେ । ବହନ କହ ସର୍ବେ ମୋତେ ॥
ଶୁଣି ପୁତ୍ରାଦି ତିନିଜଣ । କହନ୍ତି ପିଅର ଆଗେଣ ॥
ମଲେତ ନ ଆସଇ ଆଉ । ଅତିଥି ସେବା ଆଗେ ହେଉ ॥
କରିଲେ ନଯାଉ ସନ୍ନ୍ୟାସ । ତା ଶୁଣି ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲା । ମଶିଣା ଗୋଟିଏ ଆଣିଲା ॥
ମଲା ପୁତ୍ରକୁ ଶୁଆଇଲା । ବନ୍ଧନ କରି ଥୋଇଦେଲା ॥
ଗମ୍ଭୀରୀ ମଧ୍ୟେ ଲୁଚାଇଲା । ମନ୍ଥର ଲିପା ପୋଛା କଲା ॥
ସ୍ନାନାଦି ଶୁଚିମନ୍ତ ହୋଇ । ରନ୍ଧନ କଲେ ବେଗେ ଯାଇ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଡାକିଣ ଆଣିଲେ । ମନ୍ଦିରେ ପାଦ ପକାଇଲେ ॥
ଦିବ୍ୟ ଆସନେ ବସାଇଲେ । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ପରଶିଲେ ॥
ଦେଖି ବୋଲନ୍ତି ଭଗବାନ । ଆମିଷ କରହେ ରନ୍ଧନ ॥
ନଷ୍ଟପ୍ରୁ ଲେଉଟି ମୁଁ ଯିବ । ଆମିଷ ବିନା ନ ଭୁଞ୍ଜିବ ॥
ତା ଶୁଣି ରନ୍ଧିଲେ ଆମିଷ । ବୋଇଲେ ସ୍ୱାମୀ ଭୁଞ୍ଜିବସ ॥
ଦେଖିଣ ବୋଇଲେ ଶ୍ରୀବତ୍ସ । ଏକ ପଙ୍କ୍ତିତ ବାଢ଼ିଅଛ ॥
ଗୃହରେ ଅଛ ଯେତେ ଜନ । ସମସ୍ତେ ନ କଲେ ଭୋଜନ ॥

ଆମ୍ଭେ ନ ଭୁଞ୍ଜୁ ଏକାହୋଇ । ଯାଉଛୁ ଅନ୍ନ ରଖ ତୁହି ॥
ଶୁଣି ଗୃହସ୍ଥେ ଠରଠର । ସମସ୍ତେ ହୃଦରେ ବସ୍ମୟ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯଦ୍ୟପି ନ ଭୁଞ୍ଜିବା । ଅତିଥି ସେବା ନ ପାଇବା ॥
ଲେଉଟି ଯିବ ଏ ସନ୍ନ୍ୟାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ନିରାଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବିସ୍ମୟ ଚିତ୍ତରେ । ବାଢ଼ିଲେ ସ୍ୱରଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ॥
ଆମିଷ ମାତ୍ର ନ ବାଢ଼ିଲେ । ଦେଖିଣ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବୋଇଲେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ନ ବାଢ଼ିଲ ଆମିଷ । ଏଥେ କି ଭଣଅଛ ବିଷ ॥
ଜାଣିଲୁ କପଟ ତୁମ୍ଭର । ବୋଲି ଉଠିଲେ ଚକ୍ରଧର ॥
ତା ଶୁଣି ଧାନବନ୍ଧୁ ଦାସ । ପୁତ୍ର ଭାରିଯା ଗଲ ପାଶ ॥
ଆପଣେ କଲେକ ବିଚାର । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା ଏଥର ॥
ତନୟ ମରିବା ଜାଣିଲେ । ଅତିଥି ନ ଭୁଞ୍ଜିବେ ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାର କରିଣ । ବସିଲେ ଆମିଷ ଘେନିଣ ॥
ତାହାଙ୍କ ମନ ପ୍ରଭୁ ଜାଣି । ହସି ବୋଲନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ॥
ଶୁଣହୋ ଅନ୍ନଦାତା ତୁମ୍ଭ । ଗ୍ରାମରେ ପଶୁଛୁଁ ମୁହିଁ ॥
ତୋହର ବେନି ଗୋଟି ସୁତ । ଏକଇ ବଧୂ ତାତ ମାତ ॥
ଏମନ୍ତେ ଅଠ ପାଞ୍ଚଜଣ । କାହିଁ ତୋ ଆରପୁତ୍ର ଅଣ ॥
ତା ଶୁଣି ଧାନବନ୍ଧୁ ଦାସ । ହୃଦରୁ ଉଡ଼ିଲା ସାହସ ॥
କମ୍ପେ ଶରୀର ଥରହର । ବଦନୁ ନଇଲା ଉତ୍ତର ॥
ତା ଦେଖି ଚୈତନ୍ୟ ଗୋସାଇଁ । ବୋଲଇ ଭୟ କାହିଁପାଇଁ ॥
ମାୟା ନକର ସତ କହ । କାହିଁ ଅଛଇ ତୋର ପୁଅ ॥
ଶୁଣି କୁଟୁମ୍ବ ଗୃହଜନେ । ପଡ଼ିଲେ ଅତିଥି ଚରଣେ ॥
ହେ ସ୍ୱାମୀ ! ଶୁଣ ଏବେ ତୁମ୍ଭେ । ସ୍ୱରୂପ କହୁଅଛୁ ଆମ୍ଭେ ॥
ସର୍ପାଘାତରେ ପୁତ୍ର ମର । ଲୁଚାଇ ଥୋଇଛୁ ଗମ୍ଭୀରୀ ॥
ତାଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଅଚ୍ୟୁତ । ଦେଖିଲେ ମରିବା ନା ସତ ॥
ଶୁଣିଣ ମାତା ପିତା ଗଲେ । ପୁତ୍ରକୁ ବହିଣ ଆଣିଲେ ॥
ମରିଣା ଗୋଟି ଦେଲେ ଫେଇ । ମଲା ପୁତ୍ର ଯେ ଅଛୁ ତହିଁ ॥

ଦେଖି ବୋଇଲେ ପୀତବାସ । ଶୁଣ ହେ ଘନବନ୍ଧୁ ଦାସ ॥
କେ ତୋହର ବୋଲେ ଜ୍ଞାନବନ୍ତ । ଜାଣିଲୁ ବଡ଼ ମନ୍ଦ ଭୂତ ॥
ମଲା ପୁତ୍ରକୁ ଗୃହେ ଥୋଇ । ବସିଛୁ ମାଛ ଭାତ ଖାଇ ॥
ଦାସେ ବୋଇଲେ ହେ ଗୋସାଇଁ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କ କହିବ ମୁହିଁ ॥
କେ ଅଟେ କାହାର କୁମର । କେ ଅଟେ କାହାର ପିଅର ॥
ଯେସନେ ଚୂତବୃକ୍ଷ ଥାଇ । ରହିଁ ବଉଳ ବଉଳଇ ॥
କେତେହେଁ କଢ଼ିରୁ ଝଡ଼ଇ । କେତେ ବା ଝଡ଼ିଣ ପଡ଼ଇ ॥
କେତେ ପାଚିଲା ଯାଏ ଡାଳେ । ଥାଇଣ ପଡ଼େ ବୃକ୍ଷତଳେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଝଡ଼ ଯାଇ । ତା ଭୁଲେ ବୃକ୍ଷନକ ଧାଇଁ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ଏ ସଂସାର । ବୃକ୍ଷରୁ ଫଳଇ ପ୍ରକାର ॥
ତାହାର ସୁଖେ ସେ ଝଡ଼ିଲା । ମୋର ଅତିଥି ସେବା ହେଲା ॥
ଏଥିରୁ ବଳ ଭାଗ୍ୟ କିସ । ଶୁଣି ହସିଲେ ପୀତବାସ ॥
ବୋଇଲେ ଦାସପତ୍ନୀ ଶୁଣ । ତୁମ୍ଭ ତ ବଡ଼ଇ କାରୁଣ ॥
ନହତ ପୁତ୍ରକୁ ପକାଇ । ବସିଛୁ ମାଛ ଭାତ ଖାଇ ॥
ଶୁଣି ଯୁବତୀ କହେ ଧୀର । ଯାହା ବୋଇଲେ ମୁନିବର ॥
ସ୍ୱରୂପ ଶୁଣ ହେ ଗୋସାଇଁ । ମୁଁ କେ ତମା ପୁତ୍ରକେ ଅଟଇ ॥
ଯେସନେ ଚକ୍ରୀ ଚକ୍ରଖଣ୍ଡ । ମୃତ୍ତିକା ଲଭି ଗଢ଼େ ଭାଣ୍ଡ ॥
କେ ଗଢ଼ୁ ଗଢ଼ୁ ଭାଙ୍ଗିଯାଇ । କେତୁ ପୋଡ଼ିବା ଯାଏ ଥାଇ ॥
ଯେବଣ ଭାଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗିଯାଇ । ତା ଭୁଲେ ଚକ୍ରୀ ନକ ଧାଇଁ ॥
ସେ ଭାଣ୍ଡ ଚକ୍ରୀ ମୁହିଁ ଶୁଣ । ଏ ସର୍ବ ଗୋବିନ୍ଦ ଭିଆଣ ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହୃଷୀକେଶ । ଆର ପୁତ୍ରକୁ ଗଲେ ପାଶ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ କୁମର । ଏ ପର ଭ୍ରାତ ଅଟେ ତୋର ॥
ମୃତ ଦେହକୁ ତୁ ପକାଇ । ବସିଛୁ ମାଛ ଭାତ ଖାଇ ॥
ତୋଠାରୁ ନାହିଁ ବା ଅଜ୍ଞାନ । ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ନନ୍ଦନ ॥
ଶୁଣ ହେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଗୋସାଇଁ । ସେ ମୋର କେତେ ଜନ୍ମ ଭାଇ ॥
ମୁଁ ତାର କେମନ୍ତେ ସୋଦର । ଏ ସର୍ବ ମାୟାର ସଂସାର ॥

ଯେସନେ ହାଟେ ବଣିଜାର । ପସରା ବସାଇ ଅପାର ॥
ଏକଇ ଭ୍ରାତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ । ବସିଣ ବକୁଥାନ୍ତି ତହିଁ ॥
ବ୍ୟାପାର ସରଇ ଯାହାର । ସେ ବାହୁଡ଼ଲେ ତାର ପୁର ॥
ଯାହାର ସରିଣ ନ ଥାଇ । ସେ ନକ ତାର ସଙ୍ଗେ ଯାଇ ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ଏ ସଂସାର । ତାହାର ମୋହର ବ୍ୟାପାର ॥
ବ୍ୟାପାର ସରିଲା ସେ ଗଲା । ମୋର ଅଛଥି ସେବା ହେଲା ॥
ଶୁଣି ସାନନ୍ଦ ଦୟାନିଧି । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଏହା ବୁଦ୍ଧି ॥
ତାହାର ବୋହୂକୁ ଡାକିଲେ । ଶୁଣ ଗୋ କୁମାରୀ ବୋଇଲେ ॥
ଏ ପର ସ୍ୱାମୀ ଅଟେ ତୋର । ତୁ ପର ଭାରିଯା ତାହାର ॥
ନିଜ ପତି ଯେ ତୋର ମଲା । ବିଧବା ଯୋଗ ତୋର ହେଲା ॥
ମୃତ ପିଣ୍ଡକୁ ଘରେ ଥୋଇ । ଆମିଷ ଭୁଞ୍ଜି ଲେଉଡ଼ୁ ଭୁଞ୍ଜ ॥
ଧିକ ତୋ ଜ୍ଞାନବନ୍ତ ପଣ । କୁମାରୀ ବୋଲେ ପ୍ରଭୁ ଶୁଣ ॥
କେହୁ ଅଟଇ କାହା ଭର୍ତ୍ତା । କେ ପୁଣି କାହାର ବନିତା ॥
ଯେସନେ ଘୋର ବୃଷ୍ଟି କାଳେ । ନଦୀ ପୂରିଣ ବହେ ଜଳେ ॥
ବନସ୍ତ କାଠ ଖଣ୍ଡ ଦୁଇ । ମିଶିଣ ଭାସି ଯାଉଥାଇ ॥
କେତେହେଁ ଦୂରେ ଭାସି ଯାନ୍ତି । ଲତାଏ ଉହାଡ଼ନ୍ତି ପଥେ ॥
ତହୁଁ ଗୋଟିଏ ଲାଗି ରହି । ଆରେକ ଛିଣ୍ଡି ଭାସିଯାଇ ॥
ଯେବଣ କାଠ ଭାସିଯାଇ । ଆରେକ କାଠ କି ଗୋଡ଼ାଇ ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ଏ ସଂସାର । ଗୋବିନ୍ଦ ଲୀଳା ଖେଳଘର ॥
ବିନା ଅର୍ପିତେ ସେହି ଗଲା । ମୋର ଅଛଥି ସେବା ହେଲା ॥
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଭଗବାନ । ଧନ୍ୟ ଏ ବ୍ରତିଙ୍କର ମନ ॥
ଏହାଙ୍କ ପରାପ୍ତେ ହୋଇଣ । ନ ଥିବେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେଣ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନରହରି । ଜଳ ତୁଳସୀ କରେ ଧରି ॥
ମୃତର ମୁଖରେ ସିଞ୍ଚିଲେ । ଉଠରେ କୁମର ବୋଇଲେ ॥
ତତକ୍ଷଣେ କୁମର ଉଠିଲା । ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣେ ଲୋଟିଲା ॥
ପ୍ରଭୁ ବୋଇଲେ ଆରେ ସୁତ । ମୁଁ ତ ଦେଖିଲି ଅପଘାତ ॥

ଦେଖି ତୋ ଜନନୀ ପିଅର । ଆଦର ପତ୍ନୀ ସହୋଦର ॥
ତୋର ଅର୍ଜନେ କରି ଆଶ । ଖଟିଣ ଥାନ୍ତି ତୋ'ର ପାଶ ॥
ଏବେ ତୋ ମୃତ୍ୟୁକାଳ ଦେଖି । ଗୁପତ କରି ତୋତେ ରଖି ॥
ବସିଲେ ମାଛ ଭାତ ଖାଇ । କେତ୍ନେ ଏହାଙ୍କ ଘରେ ଭୁଞ୍ଜ ॥
ହୋଇଣ ଅନ୍ଧୁରେ ନନ୍ଦନ । ଧିକ ଏ ତୋହର ଜୀବନ ॥
ତା ଶୁଣି କୁମର ବୋଲଇ । ଶୁଣହେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଗୋସାଇଁ ॥
କେ କାର ଜନନୀ ପିଅର । କେ କାର ଭ୍ରାତା ସହୋଦର ॥
କେ କାର ଅଟଇ ଯୁବତୀ । କେ ପୁଣି ଅଟେ କାହା ପତି ॥
ମିଥ୍ୟା ଅଟଇ ଏ ସଂସାର । କେହ୍ନିତ ନୁହଇ କାହାର ॥
ଯେସନେ ଘୋର ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳେ । ପଥରେ ପଥିକ ସକଳେ ॥
ପାଞ୍ଚ ପଚାଶ ଯାଉଛନ୍ତି । ବାଟରେ ବୃକ୍ଷେକ ଦେଖନ୍ତି ॥
ଏକ ବୃହତ ପ୍ରାପ୍ତେ ହୋଇ । ବସନ୍ତି ତାହା ତଳେ ଯାଇ ॥
ଶ୍ରମ ସାରିଲେ ଯେଝାମତେ । ଚଳନ୍ତି ବୃକ୍ଷ ଥାଇ ପଥେ ॥
ସେହ୍ନି ପ୍ରକାରେ ଏ ସଂସାରେ । ଋଣାନୁ ବନ୍ଧନ ବେଭାରେ ॥
ଏଥିକୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଜନ । ସାଧୁଙ୍କ ସେବା ପ୍ରତିଦିନ ॥
କରି ବଞ୍ଚଇ ଯେଉଁ ନର । ଧନ୍ୟ ଜୀବନ ବୋଲି ତାର ॥
ପୁଣି ବୋଇଲେ ନାରାୟଣ । ଧନ୍ୟ ଏ ଅଟେ ପାଞ୍ଚଜଣ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖୀ ହୋଇଥାଅ । ଅନ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି ପାଦ ପାଅ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ପୁଣି । ଅତି ଆନନ୍ଦେ ପାଞ୍ଚପ୍ରାଣୀ ॥
ଅଭୟ ପଦ୍ମପାଦ ତଳେ । ସର୍ବେ ପଡିଲେ ଏକାବେଳେ ॥
ପ୍ରଭୁ ଅଭୟ କରଦେଲେ । ଅଭୟ ହୁଅରେ ବୋଇଲେ ॥
ଆମ୍ଭେଟି ଜଗତ ଜୀବନ । ବୋଲି ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଉଠି ପାଞ୍ଚଜଣ । ଦେଖିଲେ ନାହାନ୍ତି ଆପଣ ॥
ବୋଇଲେ ବସ୍ତ୍ରାନ୍ତ ଠାକୁର । ଏତେକ ନିଷ୍ଠୁର ହୃଦ ତୋର ॥
ଦେଖାଇ ନିଧି ହରିନେଲୁ । ନେତ୍ର ପିଣ୍ଡିକ ନ ଦେଖିଲୁ ॥
ଯା ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର । ଆମ୍ଭେ ବା କେତେକ ମାତର ॥

ହେଲେ ତୋ କୃପାପାତ୍ର ଥାଉଁ । ଅଧିକ କି କହିବା ଆଉ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦିନ ନେଲେ । ପରମ ପଦ ସେ ଲଭିଲେ ॥
କହଇ ଚଇତନ୍ୟ ଧୀରେ । ମନ ନୃପତିର ଆଗରେ ॥
କଳିଯୁଗର ଭକ୍ତବାଣୀ । ଶୁଣି ପବିତ୍ର ହୁଅ ପ୍ରାଣୀ ॥
କହଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ । ସାଧୁ ଚରଣେ ମୋର ଆଶ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶ୍ରୀହରି । ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ମୁରାରି ॥
ଭଜ ଗୋବିନ୍ଦ ଆନନ୍ଦକନ୍ଦ । ଦୀନବାନ୍ଧବ ସଦାନନ୍ଦ ॥
ଅନନ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତ ଶ୍ରୀବତ୍ସ । ନାମ ଗୋଟିକ କୋଟି ମୋକ୍ଷ ॥
ଏ ନାମ ଭଜି ଜୀବ ଯାଉ । ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଏହି ଆଜ୍ଞା ଦେଉ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ ଦୃଢ଼ଭକ୍ତିଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—:0:—

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦାମୋଦର ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ମନ ବୋଇଲେ ଚଇତନ । କହିଲ ପୂର୍ବର ବଚନ ॥
କଳିଯୁଗର ଭକ୍ତବାଣୀ । କୃତାର୍ଥ ହେଲି ତାହା ଶୁଣି ॥
ଯେସନେ କ୍ଷୁଧାତୁର ଜନ । ପାଇଲେ ଦୁର୍ଲଭ ଭୋଜନ ॥
ଅଳପେ ନ ତୋଷଇ ମନ । ତେସନ ହେଲା ମୋ ଜୀବନ ॥
ଆହୁରି କେତେ ଏହିପରି । କଳିଯୁଗରେ ଗଲେ ତରି ॥
ସମସ୍ତ କହ ମୋର ପାଶ । ମୋ ହୃଦୁଁ କଳୁଷ ବିନାଶ ॥
ଚୈତନ୍ୟ ବୋଲେ ତାହା ଶୁଣି । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପମଣି ॥
କାଞ୍ଚି ନଗରେ ତାର ବାସ । ନାମ ତା ଦାମୋଦର ଦାସ ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ପତ୍ନୀ ସହିତେ ବେନିଜଣ ॥

ପୁଣ ଦୁହିତା ତାର ନାହିଁ । ଭିକ୍ଷା ମାଗିଣ ସେ ବଞ୍ଚଇ ।
ଅତି ଦରିଦ୍ର ତା ଜୀବନ । ନାହିଁ ତା ବାଡ଼ ବୃତ୍ତି ମାନ ।
ସଂସାରେ ଯେତେ ଦେହଧାରୀ । ତା ଠାରୁ ନ ଥିବେ ଭିକାରୀ ।
ପ୍ରଭାତୁ ସ୍ନାହାନ ସାରଇ । ଦ୍ୱାଦଶ ତିଳକ ଘେନଇ ।
ମୁଣ୍ଡେ ତୁଳସୀଦଳ ଭରି । ତୁଣ୍ଡେ ବୋଲଇ ରାମହରି ।
ଭିକ୍ଷାର ଅର୍ଥେ ସେ ନଗରେ । ବୁଲି ମାଗଇ ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ ।
ଏମନ୍ତ ବୁଲେ ଦଶଦିଶେ । ଦିବସ ଶେଷେ ଘରେ ଆସେ ।
ଯା କିଛି ତାକୁ ମିଳିଥାଇ । ପ୍ରାଣ ପୋଷଇ ତାହା ଖାଇ ।
କି ଅବା ଦଇବ ଯୋଗରେ । ଅତିଥେ ମାଗିଲେ ଦୁଆରେ ।
ଅଧେକ ଖାଇ ଅଧେ ଦ୍ୟନ୍ତି । ଚିନ୍ତା ନ ଥାଏ ତାଙ୍କ ମତି ।
କି ଅବା ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଭିକାରୀ । ଆସି ମିଳିଲେ ପାଞ୍ଚଚାରି ।
ସମସ୍ତ ଦେଇ ତାଙ୍କ ପାଶେ । ଆପେ ରହନ୍ତି ଉପବାସେ ।
ଏମନ୍ତ ବଞ୍ଚୁଥାଇ ଦିନ । କରଣ ଗୋବିନ୍ଦ ଭଜନ ।
ସକଳ ଜୀବ ଦୟାଯୁକ୍ତ । ନ ଶୁଣେ ପର ଅପବାଦ ।
ନିରତେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ । ବାଞ୍ଛା କରଇ ବଞ୍ଚେ କାଳ ।
ଏମନ୍ତେ କେତେ କାଳ ଗଲା । ତା କାହିଁ ଜଗତେ ପଡ଼ିଲା ।
ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରଧର । ଛଡ଼ିବା ପାଇଁ ସତ୍ୟ ତାର ।
ତତକ୍ଷଣେ ପ୍ରଭୁ ପୀତବାସ । ମାୟାରେହେଲେ ଯୋଗୀବେଶ ।
ସର୍ବାଙ୍ଗେ ବିଭୂତି ଭୂଷଣ । କଣ୍ଠେ ରୁଦ୍ରାକ୍ଷମାଳା ମାନ ।
ମସ୍ତକେ ଶୋଭେ ଜଟାଭାର । କର୍ଣ୍ଣରେ ଚମ୍ବାର କୁଣ୍ଡଳ ।
ଚମ୍ବା ଗୁଡିଲେ ଧରି କରେ । ଚାଲନ୍ତି ଅତି ଧୀରେ ଧୀରେ ।
ଅତି ଦୁର୍ବଳ ବୃଦ୍ଧଦେହୀ । ଚାଲିପିବାକୁ ଶକ୍ତି ନାହିଁ ।
ଏମନ୍ତ ବେଶେ ଦାମୋଦର । ମିଳିଲେ ଦାସଙ୍କ ମନ୍ଦିର ।
ତେଣେ ଯେ ଦାସ ବୁଲି ଦେଶ । ଆସିଛି ହୋଇଣ ନିରଶ ।
କାହିଁ ନ ପାଇ ଭିକ୍ଷା କିଛି । ଉପବାସରେ ଶୋଇଛନ୍ତି ।
ସ୍ୱାମୀ ଭାରିଯା ଦୁଇଜଣ । କ୍ଷୁଧାରେ ବିକଳ ହୋଇଣ ।

ଚିନ୍ତି ଶ୍ରୀହରି ପାଦ ଦୁଇ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକଧାରା ବହି ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଦୀନଜନ ବନ୍ଧୁ । ନାମ କରୁଣାମୟ ସିନ୍ଧୁ ॥
ଅଭୟ ରକ୍ଷଣ ତୋ ବାନା । ଭକ୍ତ୍ୟ ଦୁଃଖର ବଜ୍ରସେନା ॥
ଦୁର୍ଜ୍ଜନ ମଣ୍ଡୂକର ଫଣୀ । ଜଗତ ଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ଗର୍ବିତ କରୀର କେଶରୀ । ସକଳ ଜୀବେ ଅଧିକାରୀ ॥
ତେଣୁ ଶରଣ ଗଲି ତୋତେ । ଆତଙ୍କୁ ରକ୍ଷାକର ମୋତେ ॥
ଏତେ କହୁଁର ସମସ୍ତରେ । ଯେବେ ଅତିଥି ମୋର ଦ୍ୱାରେ ॥
ଆସିଣ ହୋଇବେ ପ୍ରବେଶ । ତାହାଙ୍କୁ ଦେବ ମୂର୍ତ୍ତି ଦିଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚିନ୍ତାକର । ଦ୍ୱାରେ ଡାକିଲେ ନରହରି ॥
ବୋଲଇ କେହୁ ଅଛ ଘରେ । ଆମ୍ଭେ ଅତିଥି ତୋ ଦୁଆରେ ॥
ଶୁଣିଣ ଦାମୋଦର ଦାସ । ମିଳିଲା ମହାଯୋଗୀ ପାଶ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କରି ନମସ୍କାର । ବୋଇଲେ ଦ୍ୱିଜ ଦାମୋଦର ॥
ହେ ସ୍ୱାମୀ କମାଇଁ ଆଗତ । ମିଥ୍ୟା ନ କହି କହ ସତ୍ୟ ॥
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଚକ୍ରଧର । କୀରତ୍ତି ଶୁଣିଲୁ ତୋହର ॥
ଆସିଲୁ ଭୋଜନ ନିମନ୍ତେ । ଦେବ କି ନାହିଁ କହ ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାମୋଦର ଦାସ । ବୋଇଲେ ଦଣ୍ଡେ ମାତ୍ର ବସ ॥
ଅତିଥି ବସାଇ ଚଳିଲେ । ପତ୍ନୀର ପାରୁଶେ ମିଳିଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣସି ଗୋ ସତୀ । ଅତିଥି ଭୋଜନ ମାଗଇ ॥
ଏଥିକୁ କହ କି ବିଚାର । ତା ଶୁଣି କହେ ପତ୍ନୀ ତାର ॥
ହେ ସ୍ୱାମୀ ମୋତେ କି ପଚାର । ତୋତେ କି ଅଛଇ ଉବାର ॥
ଘର ବିକିଲେ ସବୁ ଚୋର । ନୋହିବ ପଣେ କଉଡ଼ିର ॥
ବସ୍ତ୍ର ଗୋଟିଏ ଥିଲେ ଘରେ । ବିକ୍ରୟ କରନ୍ତି ବାହାରେ ॥
ଆଜ କି ଅଛି ତୁମ୍ଭ ଘରେ । ହେ ସ୍ୱାମୀ କହ ମୋ ଆଗରେ ॥
ପତ୍ନୀର ମୁଖୁ ଏହା ଶୁଣି । ବେନି ନୟନୁ ବହେ ପାଣି ॥
ଦ୍ୱାରୁ ଅତିଥି ଲେଉଟିବ । ଏ ପାପୀ ଜୀବ କିମ୍ପା ଥିବ ॥
ସ୍ୱାମୀର ମୁଖ ଏ ବଚନ । ଶୁଣିଣ ଯୁବତୀ ରତନ ॥

ଅତି ଆରତେ ସେ ତରୁଣୀ । ଚିନ୍ତିଲ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି ।
ଆତଙ୍କ ଫେଡ ହେ ଆମ୍ଭର । ବୋଲି ଚିନ୍ତିଲ ଚକ୍ରଧର ।
ମୋ ସ୍ୱାମୀ ନୁହ ହେ ଆରତ । ଆମ୍ଭର ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ।
ଅବଶ୍ୟ ମିଳିବ ଭୋଜନ । ଏବେ ହୋ ମୋହଠାରୁ ଶୁଣ ।
ନାପିତ ଗୃହେ ଯାଇଁ କଲ୍ୟ । ବନ୍ଦନ ଆଣ ହେ କସ୍ତୁରି ।
ତା ଶୁଣି ଦାମୋଦର ଦାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ହରଷ ।
ନାପିତ ଦ୍ୱାରେ ବେଗେ ଗଲେ । କସ୍ତୁରୀ ବନ୍ଦନ ଆଣିଲେ ।
ଦେଲ ତା ପତ୍ନୀର ହସ୍ତର । ବୋଇଲ କି କରିବୁ କର ।
ଶୁଣି ଯୁବତୀ ହସ ହସଂ । ବୋଇଲ ଦେଖ ମୋର କେଶ ।
ଅଛେକ ପକାଅ କସ୍ତୁରୀ । ବସିଣ ବଳିବା ଚଉଁରୀ ।
ସତ୍ୱରେ ନେଇ ବଳଆଣି । ସେବିବା ଅତିଥି ଚରଣ ।
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହେଲେ ଦାସେ । ପତ୍ନୀକି ବସାଇଣ ପାଶେ ।
ସ୍ୱଶିରଗରୁ କେଶ ଥୋଇ । ମଧ୍ୟ ଧରିଲେ ମୁଠିଆଇ ।
ସମୂଳ କରିଣ କସ୍ତୁରୀ । ବସିଣ କଳରେ ଚଉଁରୀ ।
ତତକ୍ଷଣେ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇଣ । ଦିକ ଆଣିଲେ ପାଞ୍ଚପଣ ।
ସରୁ ଚାଉଳ ମୁଗଡାଇ । ଘୃତ ନବାତ ଦୁଧ ଦହି ।
ନାନାଦି ଦ୍ରବ୍ୟ କିଣିଆଣି । ରନ୍ଧନ କଲେକ ତରୁଣୀ ।
ଡ଼ାକଆଣିଲେ ନାରସ୍ଥୂଣ । ଆନନ୍ଦେ ଧୋଇଲେ ଚରଣ ।
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମ ବାରି । ସୁଖେ ସେବିଲେ ନରନାରୀ ।
ଥୋକାଏ ମସ୍ତକେ ସିଞ୍ଚିଲେ । ମହା ଆନନ୍ଦ ଦୁହେଁ ହେଲେ ।
ଦେଖ ମହା ଭାଗ୍ୟ ତାହାଙ୍କର । ଯାହା ନ ପାଏ ଦେବବର ।
ଚୌଷଷ୍ଠି କୋଟି ଗଙ୍ଗାଜଳ । ଧୋଇଣ ଥିଲ କମଣ୍ଡଳ ।
ଯେବଣ ଚରଣେ ଢାଳିଲ । କିଞ୍ଚିତ ମାତ୍ର ନ ପାଇଲ ।
ଭବକୁ ନିକଟ ଗୋସାଇଁ । ଅଭାବ ଲୋକେ ଭେଟନାହିଁ ।
ପିଢ଼ା ଖଣ୍ଡିଏ ରଖିଦେଲେ । ତହିଁ ଅତିଥି ବସାଇଲେ ।
ଆପଣେ ଦାସ ପତ୍ନୀଗଲେ । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ପରଶିଲେ ।

ଗୋବିନ୍ଦ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ହରଷେ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆହେ ଦାସେ ॥
ଆଉ କି ଅନ୍ନ କିଛି ଅଛି । ତା ଶୁଣି ଗଲା ସେ ମୃଗାକ୍ଷୀ ॥
ବାକି ଯେତେକ ଅନ୍ନ ଥିଲା । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପତେ ପରଷିଲା ॥
ଭୁଞ୍ଜି ଉଠିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ବସିଲେ କଷାଫଳ ଖାଇ ॥
ଦୁହେଁ ଅଛନ୍ତି ଉପବାସ । କେ ଜାଣୁ ତାହାଙ୍କ ହରଷ ॥
ପ୍ରଭୁ ବିଚାରୁଛନ୍ତି ମନ । ଧନ୍ୟ ଏ ଦୁହିଁଙ୍କ ଜୀବନ ॥
ଭଙ୍ଗା କୁଡ଼ିଆ ଅଛି ରହି । ନେଙ୍ଗଡ଼ା କନାଠାରୁ ନାହିଁ ॥
ବୋଇଲେ ଅନ୍ନ ନାହିଁ କିଛି । ଆପଣେ ଉପବାସ ଅଛି ॥
କେଶ କାଟିଣ ମୋତେ ଦେଲେ । ଆନ କେ ଲକ୍ଷ ଏହା କୁଳେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନାରାୟଣ । ବାସକୁ ପାଶକୁ ଯାଇଣ ॥
ଦେଖ ହେ ରଜନୀ ଆଗତ । ଯିବି ନପାରେ ହେ ଭକତ ॥
ଏ ଉଳ ଅନ୍ନ ମୋତେ ଦେବୁ । ପ୍ରଭାତୁ ଆମ୍ଭେ ଚଳିଯିବୁ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାମୋଦର ଦାସ । କହିଲେ ନିଜ ନାରୀପାଶ ୧୦୦ ॥
ଆଜ୍ଞା ଲଗା ଅତିଥି ରହିଲେ । ଯିବା ଶକ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲେ ॥
ଶୁଣି ଯୁବତୀ କହେ ଧୀର । କମ୍ପାଇ ଚିନ୍ତା ହୋ ଆମ୍ଭର ॥
ବାକି ଯେତେକ କେଶ ଅଛି । ସେ ସବୁ କାଟି ନିଅ ପୋଛି ॥
ସ୍ୱାମୀ ତା ଶୁଣିଣ ଆନନ୍ଦ । ମୁଖ ବିକାଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ॥
ଯେତେକ କେଶ ବାକି ଥିଲା । ସବୁ କତୁରୀ ପକାଇଲା ॥
ନାରୀ ତାହାର ଲଣ୍ଡାମୁଣ୍ଡେ । ବାନ୍ଧିଲା ଛିଣ୍ଡା କନା ଖଣ୍ଡେ ॥
ସ୍ୱାମୀ ହାରଯା କସିକଟି । ଆନନ୍ଦେ ବଳିଲେ ଚଉଁରୀ ॥
ପୁଣି ବିକିଲେ ପାଞ୍ଚପଣ । ନାନାବିଧ ପଦାର୍ଥ କିଣିଣ ॥
ଘରେ ରନ୍ଧଣା ତାହା କଲେ । ସବୁ ଗୋବିନ୍ଦେ ସମର୍ପିଲେ ॥
କୃଷ୍ଣ ସମସ୍ତ ଦେଲେ ଖାଇ । କହିବାଠାରେ ଦୟା ନାହିଁ ॥
ଭୋଜନ ସାରି ଭାବଗ୍ରାହୀ । ତୃଣ ଗୁଡ଼ିଏ ପାରି ଶୋଇ ॥
ଯାର ଆସନ ନାଗରାଜ । ଆବର ବନିତା ଆମ୍ଭଜ ॥
ମୁନିଙ୍କ ହୃଦୟସ୍ଥ କମଳ । ରୁଦ୍ର ଦେବତା ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ॥

ସେ ପୁଣି ଭକତ ଘରେ । ଶୋଇଲେ ତୃଣ ଶଯ୍ୟାପରେ ॥
ଏହି ସମୟେ ଦାସେ ଗଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଚରଣ ଛୁପିଲେ ॥
ତତ୍ପଣେନ୍ତ୍ର କରେ ଧରି । ହରିଙ୍କି ବାନ୍ଧିଲେ ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ବୈକୁଣ୍ଠ ସୁଖ ପ୍ରାପ୍ତେ ମଣି । ଘରେ ଶୋଇଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିଦ୍ରା ଯିବା ଜାଣି । ସ୍ୱାମୀକି ବୋଲଇ ତରୁଣୀ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧ ଏ ଅତିଥି । କେମନ୍ତେ ଚଳିବେଟି ପଥ ॥
ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରଭାତୁ ମାଗିଯିବ । ଯେ ଅନ୍ନ ଭାଗ୍ୟରେ ମିଳିବ ॥
ତାହା ଏହାଙ୍କୁ ସମର୍ପିବା । ଆମ୍ଭେ ପଛକେ ଭୋକେ ଥିବା ॥
ଦାସେ ବୋଇଲେ ହେଉ ହେଉ । ତାହା ଜାଣିଲେ ମହାବାହୁ ॥
ଦୁହିଁଙ୍କ ଭାବ ଦେଖି ଭୋଳା । ହେଲେ ସେ ଶ୍ୱେତ ପଦ୍ମତୋଳା ॥
ଅଧିକ ନ ପାରିଲେ ସହି । ଦୁହିଁଙ୍କ ନିଦ୍ରାଗତେ ମୋହି ॥
ଏହି ସମୟେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଉଠିଲେ ଅତି ବେଗ ହୋଇ ॥
ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ଜାଣ ଦୁଇ । ଚରଣ ତଳେ ଥିଲେ ଶୋଇ ॥
ଝାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡେ ହସ୍ତ ଦେଲେ । କେଶ ତୋ ଜଅଁଳୁ ବୋଇଲେ ॥
ନାନା ରତନ ଅଳଙ୍କାରେ । ପୂରୁ ତୋ ସର୍ବାଙ୍ଗ ଯାକରେ ॥
ଷୋଡ଼ଶୀତନୁ ତୋର ହେଉ । ଘରେ ତୋ ଧନ ପୂରିଥାଉ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖୀ ହୋଇଥାଅ । ଅନ୍ତେ ବୈକୁଣ୍ଠ ଗତି ପାଅ ॥
ଏମନ୍ତେ ଆଜ୍ଞା ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ଶ୍ରୀହରି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ନିଶୀ ଶେଷ । ଦିବସ ହେଲା ପରବେଶ ।
ଅବଳା ନିଦ୍ରା ତେଜି ଉଠି । କେଶ ତା ପଦଯାଏ ଲୋଟି ।
ସର୍ବାଙ୍ଗେ ଅଳଙ୍କାରମାନ । ମନ୍ଦିରେ ପୂରିଅଛି ଧନ ॥
ଦେଖି ତା ଆଚମ୍ବିତ ନାରୀ । ସ୍ୱାମୀର ଭୁଜ ତୋଳି ଧରି ॥
ବୋଇଲେ ବେଗେ ଶୁଣ ନାଥ । କେଣିକି ଗଲେ ସେ ଅତିଥି ॥
ମନ୍ଦିର ଦେଖ ହୋ ସତ୍ୱର । ସେ ନୋହେ ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର ॥
ତା ଶୁଣି ଦାସେ ବେଗେ ଉଠେ । ନିଜ ଘରକୁ ଦେଲେ ଦୃଷ୍ଟି ॥
ନାନାଦି ଧନ ଅଛି ପୂରି । ପତ୍ନୀ ତା ରୂପେ ଅପସରୀ ॥

ଅଙ୍ଗେ ପୂରିଛୁ ଅଳଙ୍କାର । କେଶକୁଁ ନେଇଛୁ ପର୍ଯ୍ୟର ।।
ତା ଦେଖି ବିସ୍ମରଇ ମନ । ନମସ୍ତେ ସେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ।।
ଆନର ବଳେ କି ଏମାନ । ଘରେ ପୂରିଛୁ ଏତେ ଧନ ।।
ସହଜ ମଧ୍ୟେ କେଶବର । କଅଁଳ ଦିଶୁଛି ସୁନ୍ଦର ।।
ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ଥାପ୍ୟେ ତାଙ୍କୁ ମଣି । ସେବା ଯେ କଲୁ ଦେନପ୍ରାଣୀ ।।
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସୁରାସୁର । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ଯା ପର୍ଯ୍ୟର ।।
କମଳା ଯାର ପରିବାର । ମୁଁ ସ୍ଥୁର କେତେକ ମାତର ।।
ହେ ପ୍ରଭୁ କରୁଣା ସାଗର । ମୋ ଅପରାଧ କ୍ଷମାକର ।।
ଭୃତ୍ୟ ହୋଇଲେ ଅପରାଧୀ । ତୁ ନାଥ କରୁଣା ବାରିଧି ।।
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର । ଜୀବଙ୍କ ହୃଦରେ ବିହର ।।
ଏଣୁ ଅପ୍ରାଧ ମୋର ଯେତେ । ପ୍ରଭୁ ନ ଘେନ କଦାଚିତେ ।।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି ଭଣି । ଆନନ୍ଦ ପୁରୁଷ ତରୁଣୀ ।।
ଆନନ୍ଦେ ଶ୍ରୀହରି ଭଜନ । ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗ ପ୍ରତିଦିନ ।।
ସକଳ ଜୀବେ ଦୟାଚିତ୍ତ । ଦାସ ପ୍ରସଙ୍ଗେ ନିତ୍ୟେ ରତ ।।
ଯୋଗୀ ବୈଷ୍ଣବ ସାଧୁଜନ । ସେବାରେ କଟାଇଲେ ଦିନ ।।
ନୋହିଲ ଯମ ଅଧିକାର । କାଳେ ବସିଲେ ସ୍ୱର୍ଗପୁର ।।
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦାସ ଦାସୀ ହେଲେ । ମନକୁ ଚୈତନ୍ୟ କହିଲେ ।।
ସେ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସବାଣୀ । ଯେ ପ୍ରାଣୀ କର୍ଣ୍ଣପଥେ ଶୁଣି ।।
ସକଳ ପାପୁ ହେବ ପାର । ନ ଯିବ ଯମରାଜପୁର ।।
ଅପୁତ୍ରି ଜନେ ପୁତ୍ରବାନ । ଅନ୍ଧ ଲଭିବେ ଚକ୍ଷୁ ପୁଣ ।।
ସଂସାରେ ଭୟମାନ ଯେତେ । ଯେ ଗ୍ରହପୀଡ଼ାଦି ସନ୍ଧତେ ।୧୬୦।
ଲଗିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ । ଶୁଣି ଶରଧା ଯେବେ ଚିତ୍ତେ ।।
କହଇ ଦ୍ୱିଜ ରାମ ଦାସ । କେବଳ ମୂଳଟି ବିଶ୍ୱାସ ।।

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେମନ ଚୈତନ୍ୟ
ଦାମୋଦର ଦାସ ପତି ପତ୍ନୀ ମୋକ୍ଷଣେ ନାମଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ

ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ପୁଣି କହନ୍ତି ଚଇତନ । ହେ ମନ ହୁଅ ସାବଧାନ ॥
ଏ ବଡ ଅପୂର୍ବ ଚରିତ । ଶୁଣିଲେ ନ ଛୁଡ଼ଇ ଚିତ୍ତ ॥
ଯେ ଭୁତଖଣ୍ଡ ମଧ୍ୟଦେଶ । ଢେଙ୍କାନାଳରେ ତାର ବାସ ॥
ଜାତିରେ ବଣିଆ କରଣ । ତାର କୁଟୁମ୍ବ ତିନିଜଣ ॥
ତାହାର ନାମ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ଭକତିପଣେ ବଳିୟାର ॥
ଭାରିଯା ନାମ ତା ରେବତୀ । ପତିର ଆଜ୍ଞା ନ ଲଙ୍ଘନ୍ତି ॥
ପୁତ୍ରର ନାମ ରଘୁନାଥ । ପିତାର ଚରଣେ ଭକତ ॥
ଆପଣା ନାମ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ବିଶ୍ୱସଂସାରେ ଗତି ଯାର ॥
ଏମନ୍ତେ ତିନିଜଣ ଥାନ୍ତି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦେ ଦେଇ ମତି ॥
ନାମ ଭଜନ ଅପ୍ରମିତ । ନିତ୍ୟେ ପଢ଼ନ୍ତି ଭାଗବତ ॥
ଯେ କହେ ପ୍ରଭୁ ନାମ ରସ । ତାକୁ ବୋଲନ୍ତି ବଣ୍ଡେ ବନ୍ଧ ॥
ତାହାର ନାମ ମୁଖୁ ଶୁଣି । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ପ୍ରାୟେ ତାକୁ ମଣି ॥
ଯୋଗୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୈଷ୍ଣବ ଉଦାସୀ ॥
ଯେ ଅଭ୍ୟାଗତ ଅବଧୂତ । ଦ୍ୱାରେ ତା ହେଲେ ଉପଗତ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଦାନେ । ତୋଷନ୍ତି ବିନୟ ବଚନେ ॥
ନାହିଁ ବୋଲିବା ମୁଖୁ ତାର । କେବେହେଁ ନୁହଇ ବାହାର ॥
ଏମନ୍ତ ଲକତେଦନ ଅନ୍ତେ । ତା କୀର୍ତ୍ତି ପୂରିଲା ଜଗତେ ॥
ଯେହୁ ଶୁଣିଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ବୋଲନ୍ତି ସର୍ବ ଲୋକମାନ ॥
ଏମନ୍ତେ ସମୟେ ଯେ ପୁଣ । ଦଇବ ଘଟଣ ଶୁଣ ॥
ଅତିଥି ଜମାଉତ ହୋଇ । ଆଇଲେ ତୀର୍ଥ ଯିବାପାଇଁ ॥
ଭିକ୍ଷାର ଅର୍ଥେ ଗ୍ରାମ ପୁରେ । ମାଗନ୍ତି ବୁଲି ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ ॥
ଲୋକେ ବୋଲନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଯାହିଁ । ଶୁଣ ହେ ବୈଷ୍ଣବ ଗୋସାଇଁ ॥
କରଣ ନାମେ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ବିଜୟ କର ତାର ଘର ॥

ଅବଶ୍ୟ ତୋହିବ ଭୋଜନେ । ଶୁଣି ଚଳିଲେ ସାଧୁମାନେ ॥
ଦ୍ୱାରେ ତା ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ଦିବସ ଆସି ହେଲା ଶେଷ ॥
ଡାକିଲେ ଅହେ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ଆମ୍ଭ ଚରବ୍ୟ ବେଗେ କର ॥
ସାଧୁଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣିଣ । ଘରୁ ବାହାର ତତକ୍ଷଣ ॥
ଦେଖିଲା ସାଧୁବୃନ୍ଦ ଡୋଳେ । ପ୍ରଣାମ କଲା ପାଦତଳେ ॥
ଜଠ କପାଳେ କର ଦେଲା । କି ଆଜ୍ଞା ହୋଇଛି ବୋଇଲା ॥
ଅତିଥି ବୋଇଲେ ହେ ଶୁଣ । ଆମ୍ଭ ଚରବ୍ୟ ବେଗେ ଆଣ ॥
ହାଣ୍ଡି ଗୁଞ୍ଜଳ ମୁଗଜାଇ । ଘୃତ ନବାତ ଦୁଗ୍ଧ ଦଧି ॥
କାଷ୍ଠ ପତ୍ରବା ଆଦି ଯେତେ । ଏ ସବୁ ଆଣ ହେ ତ୍ୱରିତେ ॥
ଆମ୍ଭ ଚରବ୍ୟ ବେଗ କର । ପୁଣ୍ୟ ତୁ ପାଇବୁ ଅପାର ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଚଳିଗଲା । ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ॥
ପୁଅ ଭାରିଯାଙ୍କୁ କହିଣ । ସକଳ କରି ଆୟୋଜନ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ପାଶେ ନେଇ ଦେଲା । ଘୃତ ମାତ୍ରକ ନ ପାଇଲା ॥
ବୋଇଲେ ସାଧୁବୃନ୍ଦେ ଶୁଣ । ତୁମ୍ଭରେ କରୁଛୁ ଜଣାଣ ॥
ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣି ଦେଲୁ । ଘୃତ ମାତ୍ରକ ନ ପାଇଲୁ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ସାଧୁଗଣ । ପଞ୍ଚସ ନୁହଇ ଭୋଜନ ॥
ଘୃତ ବିହୁନେ ଯେ ଖାଇବ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଯୋଗ୍ୟ ହୋଇବ ॥
ତୋ ଦ୍ରବ୍ୟ ଲେଉଟାଇ ନଅ । ତା ଶୁଣି ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ପୁଅ ॥
ଅନେକ ବିନୟ ସେ କଲା । ଭୂମିଷ୍ଠ ହୋଇ ଜଣାଇଲା ॥
ହେ ପ୍ରଭୁମାନେ ଶାନ୍ତହୁଅ । ବେଗେ ରନ୍ଧନ କର ଯାଅ ॥
ଘୃତ ଆସିବ ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧୁ । ଅବଶ୍ୟ ଦେବେ ଦୀନବନ୍ଧୁ ॥
ତା ଶୁଣି ଅତିଥେ ସୁଚଞ୍ଚେ । ଚଳିଲେ ରନ୍ଧିବା ନିମନ୍ତେ ॥
ଘରକୁ ପିତା ପୁତ୍ରେ ଗଲେ । ବସିଣ ବିଚାର ଯେ କଲେ ॥
ଯେ ସାଧୁ ଛର ଉପକାରେ । ମିଥ୍ୟା କହିଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରେ ॥
ଏଥିରେ ଦୋଷ ନାହିଁ କିଛି । ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରରେ କହିଅଛି ॥
ଘୃତ ନ ମିଳିଲା ତ କାହିଁ । ଚୋରାଇ ଯିବା ଏଥିପାଇଁ ॥

ନୋହିଲେ ଅତିଥି ସମସ୍ତେ । ଭୁଞ୍ଜିବେ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବାପ ପୋଏ । କରେ ଧରିଲେ ଖଣ୍ଡାଏ ॥
ଆଉର କାତି ଗୋଟି ଧରି । ଚଳିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ସୁମରି ॥
ରାତ୍ର ପ୍ରହରେକ ଭିତରେ । ଭେଟିଲେ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ଘରେ ॥
ତତକ୍ଷଣେ ସିନ୍ଧି ଗୋଟି ଖୋଳି । ପୁତ୍ର ପଶିଲା ତହିଁ ଗଳି ॥
ପିଅର ଜଗିଛି ବାହାରେ । ପୁତ୍ର ଖୋଜଇ ପଶି ଘରେ ॥
ଅନେକ ଧନ ରତ୍ନମାନ । ଦେଖି ନ ଛୁଅଇଁ ନନ୍ଦନ ॥
ଘୃତର ବିନା ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ହସ୍ତେ ନ ଧରେ କଦାଚିତେ ॥
ଏମନ୍ତ ଖୋଜନ୍ତେ ଭବନ । ଦେଖିଲା ଘୃତ ଭାଣ୍ଡମାନ ।
ବହି ଆଣିଲା ଭାଣ୍ଡ ଦୁଇ । ସିନ୍ଧିରେ ଦେଲାକ ଗଳାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ସାଧୁତ । ଚେତନା ପାଇଲା ତୁରିତ ॥
ଦେଖିଲା ସିନ୍ଧିଗାତ ଘରେ । ଚୋରହିଁ ଗଳୁଛି ସିନ୍ଧିରେ ॥
ପବନୁ ବେଗେ ଧାଇଁଗଲା । ଚୋରର ଚରଣ ଧରିଲା ॥
ବେନି ଚରଣ ବେନି ହାତେ । ଧରି ଝିଙ୍କିଲା କୋପଚିତ୍ତେ ॥
କୁମର ବୋଇଲା ହେ ତାତ । ଧରା ପଡ଼ିଲି ସିନ୍ଧିଗାତ ॥
ସାଧୁତ ଝିଙ୍କୁଛି ପଛର । ତୁମ୍ଭେ ପାରିଲେ ଝିଙ୍କ ଶିର ॥
ଶୁଣି ପିଅର ମୁଣ୍ଡ ଧରି । ଟାଣିଲା ଗୋବିନ୍ଦ ସୁମରି ॥
ଦୁହେଁ ଝିଙ୍କିଲେ ଦୁଇକତି । ପୁତ୍ର ରହିଲା ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ॥
କେହୁଁ ଆଡ଼କୁ ସେ ନୋହିଲା । ତା ଦେଖି କୁମର ବୋଇଲା ॥
ସ୍ୱରୂପ ଶୁଣ ଆହେ ତାତ । ଏଥର ସରିଲା ମହତ ॥
ରାତ୍ର ଯଦ୍ୟପି ପାହିଯିବ । ଚିହ୍ନି ସାଧୁତ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସେବାହିଁ ନୋହିବ । ଏତେକ କଷ୍ଟ ବ୍ୟର୍ଥ ହେବ ॥
ଏଥକୁ ବିସ୍ତର ନ କର । କାଟିଣ ନିଅ ମୋର ଶିର ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କ ସେବା ହେଉ । ଅମ୍ଭର ମହତ୍ତ୍ୱ ନ ଯାଉ ॥
ମୁଣ୍ଡ ନ ଥିଲେ ପିଣ୍ଡ ଏଥେ । ଚିହ୍ନା ନ ଯିବ କଦାଚିତେ ॥
ଏଥକୁ ନ କରନ୍ତୁ ହେଳ । ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଘୃତ ଘେନି ଚଳ ॥

ଶୁଣି ପିଅରି ଜାତ ଧରି । ମନରେ କୃଷ୍ଣ ଚିନ୍ତାକରି ॥
ଛେଦନ କରି ପୁତ୍ର ଶିର । ଲୁଚାଇ ରଖିଲା ଜାଖର ॥
ଧରିଲା ଘୃତଭାଣ୍ଡ ହସ୍ତେ । ଘରକୁ ଚଳିଲା ତ୍ୱରିତେ ॥
ମୁଣ୍ଡ ଭାରିଯା ହସ୍ତେ ଦେଲା । ଲୁଚାଇ ରଖ ଗୋ ବୋଇଲା ॥
ବୁଝାଇ କହିଲା ସମସ୍ତ । ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହେଲା ମାତ ॥
ଝାଳ ପ୍ରମାଣ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡ ଯେ ରଖିଲା ଲୁଚାଇ ॥
ବୋଇଲା ସ୍ୱାମୀ ବେଗେ ଯାଅ । ସାଧୁଙ୍କୁ ଘୃତ ନେଇ ଦିଅ ॥
ତା ଶୁଣି ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଗଲା । ସାଧୁଙ୍କ ହସ୍ତେ ଘୃତ ଦେଲା ॥
ଘୃତ ପାଇଣ ସାଧୁ ବୃନ୍ଦେ । ଭୋଜନ କଲେ ମହାନନ୍ଦେ ॥
ଅନେକ କଲ୍ୟାଣ ବାଞ୍ଛିଲେ । ଘରକୁ ଯାଅ ତୁ ବୋଇଲେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ଚଳିଣ ଗଲେ ନିଜଘର ॥
ସ୍ୱାମୀ ଭାରିଯା ବେନିଜଣ । ଚିନ୍ତିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣ ॥
ପୁତ୍ରର ଭାବ ମନେ ଗୁଣି । ଏମନ୍ତେ ପାହିଲା ରଜନୀ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ । ଗଣ୍ଡି ଯେ ସାଧୁର ଭୁବନ ॥
ଖଣ୍ଡିଆ ଦେହାଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଧର୍ମ ସେ ଗଣ୍ଡି ଝିଙ୍କି ଦେଲା ॥
ଦାଣ୍ଡରେ ପକାଇଲେ ନେଇ । ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଡାକାଇ ॥
ମୁଣ୍ଡ ବିହୀନେ ପିଣ୍ଡ ଚହିଁ । ଚିହ୍ନି ଯେ ନ ପାରିଲେ କେହି ॥
ଗ୍ରାମ ବାହାରେ ଘେନିଗଲେ । ଶୂଳ ଉପରେ ବସାଇଲେ ॥
ଅନେକ ଲୋକ ଚହିଁ ମିଳି । ଦେଇଣ କୁହାଟ କୁରଳି ॥
ଚଳିଣ ଗଲେ ଯେଝା ପୁରେ । ଶୁଣ ହେ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ॥
ଅତିଥିବୃନ୍ଦ ଚଳିଗଲେ । ଦାସଙ୍କ ପାଶେ ପ୍ରବେଶିଲେ ॥
ଡାକିଲେ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଦାସ । ବହନ ଆସ ଆମ୍ଭ ପାଶ ॥
ବଡ ଆନନ୍ଦ ହେଲୁଁ ବାବୁ । ତୋତେ କଲ୍ୟାଣ କରିଯିବୁଁ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ମୁଖୁ ଏହା ଶୁଣି । ଆନନ୍ଦ ପୁରୁଷ ତରୁଣୀ ॥
ବୋଇଲେ ଦାସ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ହେ ସଖି ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର ॥
ଯାଉଛନ୍ତି ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗର । ଯାଉଅଛୁ ମୁଁ ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ॥

ପୁତ୍ର ଖଣ୍ଡିଆ ମୁଣ୍ଡ ଆଣ । ଧରି ମୁଁ ଥିବ ଲୁଚାଇଣ ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇବ । ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ରଖାଇବ ॥
ଶୁଣି ସୁନ୍ଦରୀ ତୋଷ ଚିତ୍ତେ । ମୁଣ୍ଡ ଯେ ଦେଲା ସ୍ୱାମୀ ହସ୍ତେ ॥
ପୁତ୍ରର ମୁଣ୍ଡ ପିତା ଧରି । କାଖେ ଯାକିଲା ଗୋପ୍ୟ କରି ॥
ଉତ୍ତମ କରିଣ ଘୋଡ଼ାଇ । ଚଳିଲେ ଧୀରି ଧୀରି ହୋଇ ॥
କହିଲେ ବିନୟ ବଚନେ । ବିଜୟ କର ପ୍ରଭୁମାନେ ॥
ଶୁଣି ଚଳିଲେ ଯେ ଅତିଥେ । ତାହାଙ୍କୁ ଘେନିଣ ସଙ୍ଗତେ ॥
କେତେକ ଦୂର ଚଳିଗଲେ । ବିଶ୍ୱମ୍ଭରଙ୍କୁ ପଚ୍ଛିଲେ ॥
କାହିଁ ତୋହର ନିଜ ପୁତ୍ର । ସଙ୍ଗରେ ଆଣିନାହୁଁ କି'ତ ॥
କାଲି ଅନେକ ସେବା କଲା । ଆଜି ତ ଦେଖାହିଁ ନ ଦେଲା ॥
ସାଧୁଙ୍କୁ କରନ୍ତା ଦର୍ଶନ । କମ୍ପା ନଇଲା ତୋ ନନ୍ଦନ ॥
ଏବେ ତୁ ଯାଅ ତତପର । ଘେନିଣ ଆସ ତୋ କୁମର ॥
ନୋହିଲେ ଏଠାରେ ଥିବୁ । ତାକୁ ନ ଦେଖିଲେ ନ ଯିବୁ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ବେନି ନୟନୁ ବହେ ନୀର ॥
ତା ଦେଖି ସମସ୍ତ ଅତିଥି । ବୋଇଲେ କାନ୍ଦୁଅଛୁ କି'ତ ॥
କଅଣ ପଡ଼ିଲା ବିପତ୍ତି । ସ୍ୱରୂପ କହ ଜଣା ଏଥି ॥
ମାୟା ନକର କହ ସତ । ସମସ୍ତ ସାଧୁଙ୍କ ଅଗ୍ରତ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । କାଖୁ କାଢ଼ିଲେ ପୁତ୍ରଶିର ॥
ଖଣ୍ଡିଆ ମୁଣ୍ଡ ତଳେ ଥୋଇ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ ॥
ଉଠି କପାଳେ ଦେଇକର । ବୋଇଲା ଦେଖ ମୋ କୁମର ॥
ଯାହା ଲେଖିଛି ଦେବବର । ଆନ କରିବା ଶକ୍ତି କାର ॥
ତା ଦେଖି ସକଳ ଅତିଥି । କ୍ଷଣକେ ହୋଇଲେ ସ୍ଥକିତ ॥
ବୋଇଲେ ତୋର ପୁତ୍ର ମୁଣ୍ଡ । କହକେ କଲା ଯୋନଚଣ୍ଡ ॥
ଆମ୍ଭେ ସକଳ ସାଧୁ ଯିବୁ । ତା ବଂଶ ନିର୍ବଂଶ କରିବୁ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ଏଥିରେ ଦୋଷ ନାହିଁ କାର ॥
କୁମ୍ଭର ମଣୋହି ନିମନ୍ତେ । ଘୃତ ଯେ ନମିଳିଲା ମୋତେ ॥

ତେଣୁଟି ପିତା ପୁତ୍ରଗଲୁ । ସାଧୁର ମଢରେ ପଶିଲୁ ।
ତା ଘରେ ସିନ୍ଧିଗୋଟି ଖୋଳ । ପୁତ୍ର ପଶିଲା ତହିଁଗଳ ।
ଘୃତ କଢ଼ାଇ ମୋତେ ଦେଲା । ପୁତ୍ର ମୋ ଗଳା ଆସୁଥିଲା ।
ସାଧୁ ତ ଚେତନା ପାଇଲା । ପୁତ୍ରକୁ ଉଠାଇ ଧଇଲା ।
ମୁହିଁ ଝିଙ୍କିଲି ଧଇ ଶିର । ତ ଦେଖି ବୋଇଲା କୁମର ।
ଚିନ୍ତା ନପଡ଼ୁ ମୋର ଶିର । କାଟିଣ ଦଅ ହେ ପିଅର ।
ଘୃତ ଘେନଣ ଦେବେ ଚଳ । ସାଧୁଙ୍କ ସେବା ଆମ୍ଭ ମୂଳ ।
ତାଶୁଣି କାଟିଲି ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ । ଘେନ ଅଇଲି ଘୃତ ଖଣ୍ଡ ।
ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ସମର୍ପିଲି । ମୁଣ୍ଡ ମୁଁ ଲୁଚାଇ ରଖିଲି ।
ଏମନ୍ତେ ମଲା ମୋର ସୁତ । ଏ ଦୁଃଖେ ମୋହର ଅର୍ଜିତ ।
ଭାଗ୍ୟ ମୋ ଅରଜଛି ଯାହା । ଅବଶ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜିବଇଁ ତାହା ।
ଶୁଣି ସକଳ ସାଧୁଜନ । ଭକ୍ତକୁ ବୋଇଲେ ବଚନ ।
ଧନ୍ୟରେ ତୋହର ଜୀବନ । ଧନ୍ୟ ତୋ ପତ୍ନୀ ତୋ ନନ୍ଦନ ।
ଆମ୍ଭ ସକାଶେ ପୁତ୍ର ମଲା । ଏହା କଇବ ଉଆଇଲା ।
ସକଳ ସାଧୁ ଏକ ହୋଇ । ବୋଲନ୍ତି ଭକ୍ତ ମୁଖ ଚାହିଁ ।
ତୋ ପୁତ୍ର ଗଣ୍ଡି ଅଛି ଯହିଁ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଘେନ ଚଳ ତୁହି ।
ଅବଶ୍ୟ ତୋ ପୁତ୍ର ବଞ୍ଚିବ । ତୋ ଯଶ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଥିବ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ସାଧୁଙ୍କୁ ଘେନିଣ ସଙ୍ଗର ।
ପୁତ୍ରର ଗଣ୍ଡିଥିଲା ଯହିଁ । ସାଧୁଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲେ ନେଇ ।
ଦେଖିଲେ ବାତାର କୁମର । ବସିଛି ଶୂଳର ଉପର ।
ଶୂଳରୁ ଶବ ଘେନିଆସି । ମଧ୍ୟେ ପକାଇ ବେଢ଼ି ବସି ।
ଗଣ୍ଡି ମୁଣ୍ଡକୁ ଯୋଡ଼ି ଦେଲେ । ତୁଳସୀ ଦଳ ଯୋଡ଼ାଇଲେ ।
ବୋଇଲେ ଧର୍ମ ଯେବେ ସତ୍ୟ । ଜୀଉସୁ ବଞ୍ଚୁ ଏ ବାଳୁତ ॥
ପ୍ରଭୁ ମହିମା ଯେବେ ସତ୍ୟ । ପୁରାଣ ଯେବେ ହେବ ତଥ୍ୟ ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ପର ଉପକାରେ । କି ଅବା ହରି ଭଜନରେ ।
କି ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ । କି ଅବା ସାଧୁ ସେବା ଅର୍ଥେ ॥

ଅନେକେ ପଶିଲେକ ଯାଇ । ଶାନ୍ତ କରନ୍ତି ସବଗ୍ରାହ୍ମୀ ।
ଏ କଥାମାନ ଯେବେ ସତ । କର୍ମା ମରିବ ଏ ଦାରୁତ ।
ଶରଣ ପଞ୍ଜର ତୋ ବାନା । ଭବ ଭୟକୁ ବଜ୍ରସେହ୍ଲା ।
ଯେବେ ତୋ ମହିମା ପ୍ରମାଣ । ତେବେ ଏ ପୁତ୍ର ପାଉ ପ୍ରାଣ ।
ନୋହିଲେ ମରିବୁଁ ସମସ୍ତେ । ଯେବେ ଏ ମଲା ଆମ୍ଭ ହାତେ ।
ଏମନ୍ତେ ସର୍ବ ସାଧୁ ବୃନ୍ଦ । ମନରେ ଚିନ୍ତିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ।
ଜୟ କରୁଣାମୟ ସିନ୍ଧୁ । ଜୟ ଜଗତ ଜନ ବନ୍ଧୁ ।
ଜୟ କୋଦଣ୍ଡ କାଣ୍ଡ ମୂର୍ତ୍ତି । ଜୟ ଜାନକୀ ପ୍ରାଣପତି ।
ଜୟ ତୁ ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥ । ଜୟ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତ ।
ଜୟ ହେ କୌଶଲ୍ୟା ନନ୍ଦନ । ଜୟହେ ମୁନିଙ୍କ ବନ୍ଦନ ।
ଦଶରଥଙ୍କର ଆମଜ । ଜୟ ଦେବାଧି ଦେବରାଜ ।
ହେ ବିଶ୍ୱବାସ ଚରାଚର । ଯାହାର ଆଜ୍ଞାରେ ପ୍ରସ୍ୱର ।
କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଯା ଚରଣ । ଜଗତ ସଂସାର କାରଣ ।
ଯାହା ଆଜ୍ଞାରେ ସିନ୍ଧୁ ଜଳେ । ନ ବୁଡ଼ି ଭାସନ୍ତି ଶଇଳେ ।
ଏମନ୍ତେ କଲେ ନାମ ଧ୍ୱନି । ତକ୍ଷଣେ କର୍ମିଲା ମେଦିନୀ ।
ତାହା ଜାଣିଲେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ମାୟାରେ ପୁଅ ପାଶେ ଆସି ।
ଜୀବନ ଦାନ ଦେଇଗଲେ । ସେ କଥା କେହି ନ ଜାଣିଲେ ।
ତକ୍ଷଣେ ଉଠିଲା ନନ୍ଦନ । ଭଜିଲା ଶ୍ରୀମଧୁସୂଦନ ।
ସାଧୁଙ୍କୁ ପ୍ରଣମିତ ହେଲା । ପିତାଙ୍କ ଚରଣେ ଲୋଟିଲା ॥
ଦେଖିଣ ଏମନ୍ତ ଚରିତ । ସେ ଦେଶ ଲୋକ ଆଚମ୍ବିତ ।
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଏହା ଜୀବ । ଏହା ଦର୍ଶନେ ଅଛୁ ଲାଭ ।
ତା ଦେଖି ସାଧୁମାନେ ଭୋଳେ । ଧରି ଆନନ୍ଦ ସୁଖ ଭୋଳେ ।
ଯହୁଁ ତା ସୁମନ ଦେଖିଲେ । ସୁମନ ବୋଲି ନାମ ଦେଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଦେଉଛୁ କଲ୍ୟାଣ । ଲଭ ତୁ ଶ୍ରୀହରି ଚରଣ ।
ଏବେ ପିତାକୁ ଘେନ ତୋର । ଯାଅ ତୋ ଜନମ ପାଶର ।
ଏମନ୍ତ କହିଣ ଅନ୍ତେଥେ । ଚଳିଣ ଗଲେ ଯେଝାମତେ ।

ଏଣେ ଯେ ପିତା ପୁତ୍ର ଗଲେ । ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ଜନନୀ ପୁତ୍ର ପାଇ କୋଳେ । ବୁଡ଼ିଲା ସ୍ନେହଭାବ ଜଳେ ।
ଦେଖ ତାହାର ଭାଗ୍ୟଗୋଟି । ମଲା ଯେ ଅଇଲା ଲେଉଟି ।
ଜନନୀ ପିତା ପୁତ୍ର ହୋଇ । ସୁଖେ ଭଜଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ।
ସେ ଦେହ ଅନ୍ତେ ତିନଜଣ । ଲଭିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣ ।
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପନାଥ । ଦାନର ମହିମା ଏମନ୍ତ ।
ମୂର୍ଖଲୋକଙ୍କୁ ଏହା ମିଛ । ସାଧୁଙ୍କୁ ଅଟଇ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ।
ଏ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ।
ଭଣେ ଅଧମ ରାମଦାସ । ସୁଜନ ଜନଙ୍କର ଦାସ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଅଭୟ ଚରଣେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ।
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସବାଣୀ । ସୁଜନେ ଚିତ୍ତ ଏହା ଶୁଣି ।
ବୁଡ଼ ନ ମର ଭବକୂପେ । କୃଷ୍ଣ ଅନନ୍ତ ସାଧୁରୂପେ ।
ତାହାଙ୍କୁ ଭଜ ହୁଅ ପାର । ଏ କଥା ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରେ ସାର ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଦାସ ପତ୍ନୀ ପୁତ୍ର ମୋକ୍ଷ ଯୋଗ
ନାମ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ରାମ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ମନରଜା । ଚୈତନ୍ୟ ପାଦେ କଲେ ପୂଜା ।
କହ ହେ ଅପୂର୍ବ ଚରିତ । ଶୁଣି ମୁଁ ହୋଇବି ପବିତ୍ର ।
ଏହି ପ୍ରକାରେ ଭକ୍ତ ଯେତେ । ଚରିଅଛନ୍ତି କହ ମୋତେ ।
ଅତି ତୃଷିତ ମୋର ମନ । କେବେ କରାଅ ସୁଧାପାନ ।
ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଅନୁରାଗେ । କହଇ ମନରାଜା ଆଗେ ।
ହେ ମନ ସାବଧାନେ ଶୁଣ । ଶୁଣିଲେ ପାଇବୁ କାରଣ ।

ଏ ବଡ଼ ଅପୂର୍ବ ଚରିତ । ଶୁଣ ନିଷ୍ଟକ ଭକତଗଣ ॥
ଦକ୍ଷିଣ ଦେଶେ ପୁଣ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର । ଦେଖିଲି ମାଧବଙ୍କ ପ୍ରଦେଶ ॥
ଶ୍ରୀ ଲଛମନଙ୍କ ସହର । ଉକଣ୍ଠ ମୁକତି ଦୁଆର ॥
ସ୍ୱର୍ଗର ସମାନ ଅଟଇ । ଯମର ବାଧା ନ ଲାଗଇ ॥
ଏମନ୍ତେ ପୁଣ୍ୟ ଗ୍ରାମେ ବାସ । ନାମ ତାହାର ଗ୍ରାମ ବାସ ॥
ଗୃହସ୍ଥେ ବୈଷ୍ଣବ ଅଟୈ ପୁଣ । ତାର କୁଟୁମ୍ବ ତିନି ଜଣ ॥
ଏକଇ ପୁତ୍ର ଏକନାରୀ । ସେ ଗ୍ରାମେ ଥାନ୍ତି ମଠ କରି ॥
ସର୍ବଦାକାଳେ ତା ଭଜନ । କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଲଛମନ ॥
ଶ୍ରୀପାଦପଦ୍ମ ପର ଭାବ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ ଦେବା ଦେବୀ ॥
କରଣ ଏହି ଭାବେ ଧ୍ୟାନ । ସୁଖରେ ବଞ୍ଚି ଥାଇ ଦିନ ॥
ଯାହା ମିଳଇ ଭୁଞ୍ଜେ ନିତ୍ୟ । ଚିନ୍ତା ନ ଥାଇ ତାର ଚିତ୍ତେ ॥
ଧୀର ଚତୁର ମହା ଶାନ୍ତ । ପଣ୍ଡିତ ବିବେକ ତା ମତି ॥
ପ୍ରଭୁ ମହିମା ନିତ୍ୟ ଶୁଣେ । ସଂସାର ଭଲ ମନ୍ଦ ଜାଣେ ॥
ଦେହ ବନ୍ଧିବା ସେହୁଁ ଲାଭ । କେବଳ କରେ ସେହି ଭାବ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସେବା କରେ ନିତ୍ୟ । ଦିଅଇ ସେହୁ ସଦାବର୍ତ୍ତ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ନାନାଦି ପ୍ରକାରେ । ଆସି ମିଳନ୍ତି ତାର ଦ୍ୱାରେ ॥
ନାଗା ନିର୍ମୋହୀ ଖାକୀ ଯେତେ । ବିରକ୍ତ ସଂଯମୀ ସନ୍ତେ ॥
ଗୁରୁସମ୍ପ୍ରଦା ସାଧୁମାନେ । ଆସି ମିଳନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନେ ॥
ଯୋଗୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଗୃହସ୍ଥ ଭିକାରୀ ॥
ସଂଯୋଗୀ ବିପ୍ରଙ୍କ ସନ୍ଥତେ । ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଆଦି ଯେତେ ॥
ଏମାନେ ଚଉଦିଗୁଁ ଆସି । ତା ଦ୍ୱାରେ ଭୋଜନ ପ୍ରକାଶି ॥
ନାହିଁ ନ ବୋଲେ ସେ ବଚନେ । ସବୁଙ୍କୁ ତୋଷ ଅନ୍ନଦାନେ ॥
ରୁଟି ଖେଚଡ଼ି ପୁରି ଖିରି । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଆଦି କରି ॥
ଯେ ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଇଚ୍ଛାକରେ । ତୋଷଇ ସେହି ପରକାରେ ॥
ଦଶ ବିଂଶ ବା ଷାଠି ଶତେ । କିବା ସହସ୍ର ପରିଯନ୍ତେ ॥
ଯେତେ ଅଇଲେ ତେତେ ଦେଇ । କେବେହେଁ ନାହିଁ ନ ବୋଲଇ ॥

ତାର ସଙ୍କଳ୍ପ ଏହିମତେ । ଦ୍ୱାରେ ଅତିଥି ଥାନ୍ତି ଯେତେ ।
ତାଙ୍କ ତୃପ୍ତ ଯେବେ ହୋଇ । ତେବେ ସେ ଅନ୍ନ ଖାଏ ଯାଇଁ ।
ନୋହିଲେ ନ କରେ ଭୋଜନ । ଏହି ପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚେ ଦିନ ।
ଏମନ୍ତ କେତେଦିନ ଗଲା । ତାର ସମ୍ପତ୍ତି ବ୍ୟୟ ହେଲା ।
ତା ଦେଖି ତାର ପୁତ୍ର ତାଇ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ହେ ପିତର ।
ଦିନକୁ ଦିନ ଧନ ଶେଷ । ଅଭାଗ୍ୟ ହେଲାଟି ପ୍ରବେଶ ।
ଆଗହୁଁ ବିଚାରିଣ ଥିବା । ଅତିଥି କାହୁଁ ଚରଙ୍କିବା ।
ଶୁଣିଣ ଏସନ ସନ୍ଦେଶ । ବୋଇଲା ଭକ୍ତ ରାମ ଦାସ ।
ଚିନ୍ତିତ କର୍ମା ତୁମ୍ଭ ମନ । ଯାହାର ପ୍ରଭୁ ଲଛମନ ।
ଦେବା ଦିଆଇବା ଠାକୁର । କେବଳ ସେହି ସିନା ମୋର ।
ତା ବିନା ଅଙ୍ଗାରେ ଏ ଜୀବ । କିସ କରିବା ଶକ୍ତି ହେବ ।
ସାଧୁଙ୍କ ସେବାକୁ ମୋ ସ୍ଥିର । କୋଟିଏ କାଷ୍ଠରୁ ଅନ୍ତର ।
କେବଳ ସାହା ଦେବରାୟ । ଏଣୁ ମୋହର ନାହିଁ ଭୟ ।
ଏମନ୍ତେ ମନେ ବିଚାରିଲା । ଏକ ସାଧୁ ତା ଦ୍ୱାରେ ହେଲା ।
ଆପଣା ନାମେ ଟୋଳା ଦେଇ । ବୋଇଲା ଶୁଣ ଧର୍ମ ଭୂଇ ।
ସାଧୁମାନଙ୍କ ତରଛାକୁ । ଦେବ ହେ ଖରଚ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ।
ପ୍ରତିଦିନର ବ୍ୟୟ ଯେତେ । କେବଳ ଦେଉଥିବ ମୋତେ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଗଲେ । ମଠରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ପୁତ୍ର ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ କହିଣ । ଆନନ୍ଦ ହେଲେ ତିନିଜଣ ।
ସେହି ସାଧୁର ଘରୁ ଧନ । ବ୍ୟୟ କରନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନ ।
ଯେତେବେଳରେ ଲୋଡ଼ା ଯାହା । ସାଧୁତ ଦେଉଥାଇ ତାହା ।
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେଦିନ । ଟୋଳାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ଧନ ।
ଲେଖାରେ ସହସ୍ର ମୋହର । ହେଲା ସେ ଦାସଙ୍କ ଉପର ।
ଆଉ ନ ଦେଲା ଧର୍ମ ଧନ । କହିଲା ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ ।
ଦେଇଲା ଧନ ମୋର ଦିଅ । ଲୋଡ଼ା ହୋଇଲେ ଆଉ ନିଅ ।
ତା ଠାରୁ ନିରାଶ ଶୁଣିଲେ । ଆବର ଧର୍ମଘର ଗଲେ ।

ଅନେକ ପ୍ରକାରେଣ କଷ୍ଟ । ପୁଣ ଗୋଟାଏ ଲେଖାଦେଲ ।
ତା ଠାରୁ ବ୍ୟସ୍ତ କଲେ ଧନ । ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେ ଦିନ ।
ତହୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତାର ହେଲା । ଆଉ ଅଧିକ ସେ ନ ଦେଲା ।
ଏମନ୍ତ ଦୁଷ୍ଟରଣ ମନ । ତାଠାରୁ ବନ୍ଦ କଲେ ଋଣ ।
ନଗରେର ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ । ବାଟେ ଅନେକ ଋଣ କଲେ ।
ଏମନ୍ତେ ସମସ୍ତେ ସାଧୁତ । ଘରେ ନ ଗଲେ କଦାଚିତ ।
ମାଣେ ତଣ୍ଡୁଳ ପ୍ରକାଶିଲେ । ସକଳ ଲୋକେ ଜିଜ୍ଞାସିଲେ ।
ସ୍ୱନସ୍ଥା ସସ୍ତ୍ର ପାଞ୍ଚସାଏ । ଋଣ ତୁ କଲୁ ସବୁଠାଏ ।
ଏତେକ ଅର୍ଥ ନାହିଁ ତୋତେ । ଆହୁରି ମାଗୁଅଛୁ କେତେ ।
ଏମନ୍ତ ସବୁରି ହରଷ । ଦେଖିଣ ଭକ୍ତ ରାମ ଦାସ ।
ଦୁଷ୍ଟର କଲକ ମନର । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ ଏଥର ।
ସାଧୁଙ୍କ ହରଷ ବଚନ । ମଠରେ ନାହିଁ ଆଉ ଧନ ।
ଏଣୁ ସମସ୍ତେ ସାଧୁମାନେ । ଯେବେ ଆସିବେ ମୋ ଭବନେ ।
ତାହାଙ୍କୁ ଦେବ ମୁହିଁ କସ । ନହେଲେ ହୋଇବ ହରଷ ।
ଅନ୍ୟଥେ ଲେଉଟିବେ ଯେବେ । ମୋର ମରଣ ହେବ ତେବେ ।
ଏମନ୍ତ ଦୁଷ୍ଟରୁଁ ତା ଶବ୍ଦେ । ଆସି ମିଳିଲେ ସମାଜତେ ।
ଏକଶେ ପାଞ୍ଚସସ୍ତ୍ର ମୂର୍ତ୍ତି । ମୁକୁଟ ବନ୍ଧା ଆସିଛନ୍ତି ।
ମଠରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ତା ଦେଖି ଭକ୍ତ ରାମ ଦାସ ।
ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ସ୍ତୁତି । ଚିନ୍ତିଲ ଅନନ୍ତ ମୁରତି ।
ହେ ପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭେ ଯାହା କର । ସକଳ ଆଶ୍ରୟ ତୋହର ।
ଏମନ୍ତ ଦୁଷ୍ଟରୁ ତା ମନେ । କଠୋର କଲେ ସାଧୁମାନେ ।
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଦାତା ତୁମ୍ଭ । ଉତ୍ତର କରୁ କାହିଁ ପାଇଁ ।
ଆମ୍ଭ ତରଛା ବେଗେ କର । ଯେବେ ଧର୍ମକୁ ଭଜ ତୋର ।
ବିଳମ୍ବ ହୋଇଲେ ବହୁତ । ତୋହର ସରିବ ମହତ୍ତ୍ୱ ।
ଅନ୍ୟଥେ ସନ୍ତୁ ନ ପାଇବେ । ନାନା ପ୍ରକାରେ ଗାଳି ଦେବେ ।
ତାହା ଶୁଣିଣ ରାମ ଦାସ । ବୋଇଲେ ତୁମ୍ଭେମାନେ ବସ ।

ତୁମ୍ଭ ଚରିତା ବିଧିମାନ । କହିବେ ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ॥
ମୋ ଘର କେତେକ ମାତର । କହି ଚଳିଲେ ନିଜପୁର ॥
ପୁତ୍ର ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କୁ ବସାଇ । ସକଳ କହିଲେ ବୁଝାଇ ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କ ଛନ୍ତି ଯେତେ । ମାଣେ ତଣ୍ଡୁଳ ଆଜ ମୋତେ ॥
ପରତେ କରଣ ନ ଦେଲେ । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା ଲୋ ଭଲେ ॥
ସାଧୁଙ୍କ କଟାଳ ବହୁତ । ଘରେତ ନାହିଁ ଆନ ବିତ୍ତ ॥
ଆନର ଚରିତ କେମନ୍ତେ । କରିବା କହ ବୁଦ୍ଧି ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ପୁତ୍ର ବାକ୍ୟ କହି । କମାଇ ଚିନ୍ତା କରୁ ତୁହି ॥
ମଠ ପିତ୍ତଳ ହଳମାନ । ଗଣିଆ ଗଡ଼ୁ କରତନ ॥
ଲୋଟିଆ କଳ କୁମ୍ଭ ଯେତେ । ଯେ ଥାଳୀ ପରୁଆ ସହିତେ ॥
ଏମାନେ ଯେତେ ଅଛୁ ତୋର । ଆବର ଦେହ ଅଳଙ୍କାର ॥
ସମସ୍ତ ଘେନ ବେଗେ ଯାଅ । ସାଧୁଙ୍କ ଘରେ ବନ୍ଧାଦିଅ ॥
ଆଜ ଅତିଥିଙ୍କ କେମନ୍ତେ । ଲୋଡ଼ା ହୋଇବ ଧନ ଯେତେ ॥
ବହନ ଯାଇ ଘେନିଆସ । ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ରାମ ଦାସ ॥
ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଠୁଳ କଲା । ଘେନାଇ ଧର୍ମଘର ଗଲା ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ହେ ସାଧୁତ । ବନ୍ଧା ତୁ ରଖ ଏହି ବିତ୍ତ ॥
ଆଜ ସାଧୁଙ୍କୁ ଲାଗେ ଯେତେ । କେବଳ ତାହା ଦିଅ ମୋତେ ॥
ଶୁଣି ସାଧୁତ କୋପଭର । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର ॥
ଯେତେ ପଦାର୍ଥ ଅଛି ତୋର । ସକଳ ବନ୍ଧା ଥିବା ମୋର ॥
ମୋର ପଦାର୍ଥ ମୋତେ ଦେଇ । ଆସିଛୁ ଛଡ଼ିବାର ପାଇଁ ॥
ଶୁଣ ଏ କଥା ମନ୍ଦ ତୋର । ମହତ୍ତ୍ୱ ଯିବଟି ଏଥର ॥
ଯେତେ ତୁ ଧନ ଅଛୁ ନେଇ । ନ ଦେଇ ରଖିଛୁ କମାଇଁ ॥
କେଉଁ ଭରସା ତୋହର । ନ ଦେଇ ପଦାର୍ଥ ମୋହର ॥
ଏଥର ମହତ୍ତ୍ୱ ସରିବ । ପୁତ୍ର କୁଟମ୍ବ ବିକାଯିବ ॥
ଦେଖିବା କେ ରଖିବ ତୋର । ଋଣ ଶୁଝିଲେ ଯିବୁ ଘର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗାଳିଦ୍ୟନ୍ତେ । ମିଳିଲେ ସକଳ ସାଧୁତେ ॥

ସକଳ ସାଧୁ ସେଣ୍ଠାରେ । ଗର୍ଜିଲେ ନାନା ପରକାରେ ॥
କେ ବୋଲେ ଧନ ଦେଲେ ଯିବୁ । ନୋହିଲେ ଅର୍ଗଳାରେ ଥିବୁ ॥
ଛାଡ଼ ଏ ବାହାପିଆ ପଣ । ଯେ ଯାହା ଧନ ବେଗେ ଆଣ ॥
ଲଜ୍ଜା କ ନାହିଁ କହ ତୋତେ । ବାଟା ବୋଲନ୍ତି ଏ ଜଗତେ ॥
ଶୁଣିଣ ସବୁର ବଚଣ । ବୋଇଲା ଭକ୍ତ ରାମ ଦାସ ॥
ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ସାଧୁ ଶୁଣ । ମୋତେ ଲଗିଛି ତୁମ୍ଭ ଋଣ ॥
ଉପର ହସ୍ତେ ଅଛ ଦେଇ । ତଳ ହସ୍ତରେ ଅଛି ନେଇ ॥
ସେ ବ୍ରହ୍ମ ବିଷର ସମାନ । ଖାଇ କେ ପାରିକରେ ଋଣ ॥
ବିଷ ଖାଇଲେ ଜଣେ ମରେ । ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ ବଂଶ ନାଶ କରେ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସୁରାସୁରେ । ଯକ୍ଷ ଗନ୍ଧର୍ବ ଯେ କିନ୍ନରେ ॥
ଋଣ ଭୁଜଙ୍ଗ ଦଂଶେ ଯାରେ । ଗୁଣିଆ ନାହିଁ ଆଉ ତାରେ ॥
ବିଷ ତ ଝଡ଼ିଲେ ଝଡ଼ଇ । ନୋହିଲେ ଦେହ ସଙ୍ଗେ ରହଇ ॥
ସେ ଯାଇ ଜୀବର ସଙ୍ଗତେ । ବିଷର କଡ଼ପଣ ଏତେ ॥
ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ କାଳେ ଦେହ ନାଶି । ଗମଇ ଜୀବ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ॥
ବୃକ୍ଷର ଛାୟା ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଜୀବର ସଙ୍ଗେ ଲଟିଥାଇ ॥
ଋଣ ସୁଝିଲେ ଛାଡ଼ିଦେଇ । ନୋହିଲେ ଜନ୍ମେଜନ୍ମେ ଥାଇ ॥
ଏଣୁ ଏ ପୁତ୍ର ଦାରା ଧନ । ବୋଲନ୍ତି ଋଣାନୁବନ୍ଧନ ॥
କେବଳ କଥା ଏକ ଅଛି । ଶୁଣ ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହୁଛି ॥
ସାଧୁ ଯେ ଚନ୍ଦ୍ର ଗଙ୍ଗାଜଳ । କପାଳୁ କେଡ଼େ ବା ଶୀତଳ ॥
ବୋଇଲେ ରାଜା ଆଉ ନାହିଁ । ଅଧିକ କ କହିବ ମୁହିଁ ॥
ଶୁଣ ହେ ସକଳ ସାଧୁତେ । ଆଜ ମାଗୁଣି ମୋର ଏତେ ॥
ଏ ସଙ୍ଗ ରଖି ତୁମଠାରେ । ସାଧୁ ତରତା ଆଜ କର ॥
ବିଳମ୍ବ କଲେ ଅପରାଧ । କେ ସନ୍ତୁ ସାନ୍ତୁଙ୍କର ବୋଧ ॥
ଏଣୁ ମାଗୁଣି ମୋର ଏତେ । କର ବା ନ କର ସମସ୍ତେ ॥
ତୁମ୍ଭ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱମାନ ଯେତେ । ମନେ ଅଛଇ ମୋ ନିରତେ ॥
ଶ୍ରୀଲଛମନଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ । ଶୁଝିବ ଦି ଦ୍ୱାଇ ଦିନରେ ॥

ଦାସଙ୍କ କହବାରୁ ଏତେ । ଶୁଣିଣ ଆନନ୍ଦ ସମସ୍ତେ ॥
ସେ ଯାହା ବସ୍ତୁ ଆଣିଥିଲେ । ସମସ୍ତ ଲେଉଟାଇ ଦେଲେ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣାକୁ ଯେତେ । ଲେଖିଣ ଦେଲେ ଯେ ସମସ୍ତେ ॥
ତାହା ଧରିଣ ସମ୍ପଦାସେ । ଚଳିଲେ ମନର ହରଷେ ॥
ମଠରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ସାଧୁମାନଙ୍କୁ ଚରଚିଲେ ॥
ଅତିଥି ଭୋଜନ ସାରିଣ । ଗଲେ ସେ କଲ୍ୟାଣ ବାଞ୍ଛିଣ ॥
ଏମନ୍ତେ ଦିନଦିନ ଗଲା । ଚତୁର୍ଥ ଦିନ ଆସି ହେଲା ॥
ଏଥିଅନ୍ତରୁ ଭକ୍ତ ଚିତ୍ତେ । ବିଚାର କଲା ନାନାମତେ ॥
କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି ବୋଇଲା । ସାଧୁମାନଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ହେଲା ॥
ନ ଦେଲେ ତାହାଙ୍କର ବୃତ୍ତ । ରଖିବେ ନାହିଁ ମୋ ମହତ ॥
ଏଥିଅନ୍ତରୁ ତୀର୍ଥବାସୀ । ଯଦ୍ୟପି ଦ୍ୱାରେ ମୋର ଆସି ॥
ପ୍ରକାଶ କରିବେ ଭୋଜନ । ମୋତେ ତ ନ ମିଳିବ ଧନ ॥
ନିରାଶ ହୋଇଣ ସମସ୍ତେ । ଲେଉଟି ଯିବେ ଯେଝାମତେ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ମୋ ଜୀବନ । ଥିବାର କିସ ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ନ ଦେଖୁଁ ଏସନ ଚରିତ । ଜୀବନ ଯିବାହିଁ ଉଚିତ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଗଲେ । ନାଗ ଗରଳ ଅଣାଇଲେ ॥
ଯତନ କରି ତାହା ରଖି । ପତ୍ନୀକି ବୋଇଲା ସେ ଡାକି ॥
ଅତିଥି କିଛୁ ନ ପାଇବେ । ନିରାଶ ହୋଇ ବାହୁଡ଼ିବେ ॥
ଏହା ଦେଖିବା ଯାଏ ପ୍ରାଣ । ରହିବା କିସ ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ଏଥିକି ନୁହ ତୁ ବିକଳ । ମୁଁ ଏବେ ଭକ୍ଷିବି ଗରଳ ॥
ତା ଶୁଣି ଯୁବତୀ ରତନ । ପତିକି ବୋଲଇ ବଚନ ॥
ତୁମ୍ଭେ ତ ମୋର ସଙ୍ଗଫଳ । ବୃକ୍ଷକୁ ଯେସନ ବକଳ ॥
ଫଳର ମଞ୍ଜି ପ୍ରାପ୍ତେ ହୋଇ । ଦଇବ ଲଗାଇ ଅଛଇ ॥
ପତିବିହୀନା ଯେଉଁନାରୀ । ସଂସାରେ ଥାନ୍ତି ଦେହଧରି ॥
କେ କହୁ ତାଙ୍କ ଦୁଃଖମାନ । ଜୀବନ୍ତେ ମରଣ ସମାନ ॥
ମୋତେ ଛାଡ଼ିବା ମନେକରି । ଏ କେଉଁ ଧରମ ତୁମ୍ଭର ॥

ତୁମ୍ଭେ ପରାଣ ଦେବ ଯେବେ । ମୁହିଁ ଭୁଞ୍ଜିବି ବିଷ ତେବେ ॥
ତାହା ଶୁଣି ସ୍ୱାମୀ ବୋଲେ ସତ । ପୁତ୍ର ଯେ ହୋଇବ ଅନାଥ ॥
ଅବଳା ବୋଲଇ ବଚନ । ଯାହାର ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷମନ ॥
ତାର କାହାକୁ ଅଛି ଡର । ହେ ସ୍ୱାମୀ ବିସ୍ମର ନ କର ॥
ଏମନ୍ତ କୁହାକୁହି ହେଲେ । ଦୁହେ ଭୁଞ୍ଜିବା ମୂଳ କଲେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁଂ ଶୁଣ ରସ । ରଜନୀ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
ପୁତ୍ର ବାପମା ତିନିଜଣ । ଆନନ୍ଦେ ଭୋଜନ ସାରିଣ ॥
ଶୟନ ମନ୍ଦିରରେ ପଶି । ସମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଘୋଷି ॥
ବିଷ ଚାଟିଆ ଲୁଚାଇଣ । ରଖିଲେ ଶୟନ ଠାବେଣ ॥
ଭୁଞ୍ଜିବା ପୂର୍ବ ନିଦ୍ରାଗଲେ । ବୋଲି ଗୁପତେ ବିଚାରିଲେ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମେ ମତି । ହୋଇ ଅନେକ କଲେ ସ୍ତୁତି ॥
ଜୟ ତୁ ଜୟ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ନାମ କରୁଣାମୟ ସିନ୍ଧୁ ॥
ଅନାଦି ପ୍ରଭୁ ଆଦିକନ୍ଦ । ଲୋକ ପାଳନ ସଦାନନ୍ଦ ॥
ଏଣୁ ଶରଣ ତୋ ପୟର । ତୁ ନାଥ ଯାହା ଇଚ୍ଛାକର ॥
ଜୟ ତୁ ଅନନ୍ତ ମୂରତି । ଅଶେଷ ଜୀବ ପ୍ରାଣପତି ॥
ଜୟ କୋଦଣ୍ଡ କାଣ୍ଡ ପାଣି । ଚିନ୍ତାର୍ପିଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ଭକତ ବତ୍ସଳ ତୋ ବାନା । ଭବ ଭୟକୁ ବଜ୍ରସେହ୍ନା ॥
ପ୍ରାର୍ଥନା ସରୁଛୁ ଆମ୍ଭର । ତୁ ନାଥ ଯାହା ଇଚ୍ଛାକର ॥
ଏହା ବୋଲନ୍ତି ବେନି ପ୍ରାଣୀ । ଜାଣିଲେ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ॥
ମହା ନିଦ୍ରାକୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ । ବହନ ଯିବୁ ତୁ ବୋଇଲେ ॥
ମୋ ଭକ୍ତ ମାନଙ୍କୁ ଯାଇଣ । ନିଦ୍ରାରେ ମୋହ ଏକ୍ଷଣ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ନିଦ୍ରାଗଲା । ତିନିଙ୍କ ହୃଦୟ ମୋହିଲା ॥
ବିଷ ଭକ୍ଷିବା ବୁଦ୍ଧି ଯାଇ । ନିଦ୍ରାରେ ପଡ଼ିଲେ ଘୁମାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଆସି । ହୋଇଲା କଣଦଣ୍ଡ ନିଶି ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବଦା ଅଚିନ୍ତା । ଲାଗିଲା ଭକ୍ତଜନ ଚିନ୍ତା ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଗ୍ର ହେଲା ମନୁ । ବିଜୟ ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷମନୁ ॥

ସେ ରାମ ଦାମଙ୍କ ସ୍ୱରୂପ । ମାୟାରେ ହେଲେ ସେହି ରୂପ ॥
ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଦାସଜନ । ବୁହାଇ ସାଧୁଙ୍କର ଧନ ॥
ଛାମୁରେ ବଳଦ ଲଗାଇ । ବିଜୟ କଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରେ ବିଜେ କରି । ଡାକିଲେ ଧର୍ମ ନାମ ଧରି ॥
ବହନ ହୋଇ ଉଠି ଆସ । ଆମ୍ଭେ ଆସିଛୁ ରାମ ଦାସ ॥
ଦଇବେ କଣ୍ଠ ଆକନ୍ଦନ । ନିଅ ତୋ ଋଣ ଦେବା ଧନ ॥
ଶୁଣି ସାଧୁତ ବେଗେ ଉଠି । ଦ୍ୱାରେ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଯାଇଁ ଭେଟି ॥
ସୁର ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନିମାନେ । ଯାହା ଚିନ୍ତନ୍ତି ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନେ ॥
ଭକ୍ତକୁ ଋଣ ଦେବାପଣେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଚର୍ମଡୋଳେ ॥
ଯା ମାୟା ବେଦେ ଅଗୋଚର । କାହୁଁ ଚିହ୍ନିବ ନର ଛାର ॥
ନିଜ ଖାତକ ପ୍ରାୟେ ମଣି । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ ॥
ଏଡ଼େ ନିଶାରେ କାହିଁପାଇଁ । ଅଇଲ କହ ହେ ଗୋସାଇଁ ॥
ତା ଶୁଣି ଜଗତ ଜୀବନ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମୋ ବଚନ ॥
ପଦାର୍ଥ ନଥିବାରୁ ମୋତେ । କହୁ ଯେ ଥିଲେ ନାନା ମତେ ॥
ଆଜ ପ୍ରବେଶ ହେଲ ବଉ । ରଖିବା ନୁହଇ ଉଚିତ ॥
ଲେଖିଦେବା ଯେ ଧନ ତୋର । ମିଶାଇ ମଳ କଳନ୍ତର ॥
ସୁନସ୍ତା ଗଣି ଘେନିଯାଅ । ଆମ୍ଭର ଗୋଳା ଗୋଟି ଦିଅ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଧନ ଦେଲେ । ତାଠାରୁ ଗୋଳା ଘେନିଗଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ସାଧୁତ । ତୋ ଆଗେ କହୁଁ ଅଛୁ ସତ ॥
ଏବେ ମୁଁ କହୁଅଛୁ ତୋତେ । ବ୍ୟସ୍ତ ତୁ ସାଧୁଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ॥
ଯେତେ ଲଗିବ ଦେଉଥିବୁ । ସେ ଧନ ଆମ୍ଭେ ଶୁଝିଦେବୁ ॥
ଆମ୍ଭେ ଖାତକ ତୁମ୍ଭେ ସାଧୁ । ଏଥିକ କର୍ମା ଉରୁ ଥାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଲେ । ସେଠାରୁ ବିଜେ କରିଗଲେ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ଯେତେ ସାଧୁ । ସଭିଙ୍କ ଦ୍ୱାରେ ମହାବାହୁ ॥
ସୁନସ୍ତାମାନ ଗଣି ଦେଲେ । ସମସ୍ତ ଗୋଳା ଘେନିଗଲେ ॥
ଚଳିଣ ଗଲେ ସେ ସତ୍ୱରେ । ମନ ଅଛଇ ଭକ୍ତଠାରେ ॥

ପ୍ରବେଶ ଦାସଙ୍କ ଭୁବନେ । ବିଜୟ କଲେ ସୀମସ୍ଥାନେ ॥
ବସ୍ତ ଚାଟିଆ କରେ ଧରି । ଫିଙ୍ଗିଣ ଦେଲେ ଦୂର କରି ॥
ସେହି ଚାଟିଆ ପରେ ଶୋଜା । ରଖି ଦେବାଧି ଦେବରାଜା ॥
ଅନ୍ତର ହେଲେ ଜଗନ୍ନାଥ । ଏମନ୍ତେ ଗଲା ରାତ୍ର ପାନ୍ଥ ॥
କାକ କୁକ୍କୁଟ ରଡ଼ ଶୁଣି । ନିଦ୍ରା ତେଜିଲେ ଦେବପ୍ରାଣୀ ॥
ରଟି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନାମ ଗୁଣ । ପଣ୍ଡା ବୋଇଲେ ପତ୍ନୀ ଶୁଣ ॥
ମୁଁ ବଡ଼ ମନ୍ଦକର୍ମ କଲି । ବସ୍ତ ନ ରକ୍ଷି ନିଦ୍ରା ଗଲି ॥
ଦେଖ ପାହିଲା ଆସି ରାଜ । ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବସ୍ତପାଜ ॥
ଦେଖିଲେ ବସ୍ତ ନାହିଁ କିଛି । ପଜ ଯେ ଖଣ୍ଡି କେତେ ଅଛି ॥
ବୋଇଲେ କି ଅଦ୍ଭୁତ ହେଲା । ରଖିବା ବସ୍ତ କେଣେ ଗଲା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପାଜ ଧରି । ଝାପ ଲଗାଇ ପାଠ କରି ॥
ଆପଣା ନାମ ଗୋଜା ଜାଣି । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ପ୍ର ସ୍ୱାମଣି ॥
ଏହାତ ବଡ଼ ଆଚମ୍ବିତ । କେବଳ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆସୁତ ॥
ଗରଳପାଜ କେଣେ ଗଲା । ଆମ୍ଭର ଗୋଜ କେ ଆଣିଲା ॥
କେମନ୍ତେ ଜାଣିବା ଏ କଥା । ମୋର ମନକୁ ଲାଗେ ବ୍ୟଥା ॥
ଏମନ୍ତେ କୁହାକୁହି ହୋନ୍ତେ । ଆସିଣ ମିଳିଲେ ଅତିଥେ ॥
ବେଳ ପ୍ରହରେ ଅଛି ହୋଇ । ବସିଲେ ମଠଦ୍ୱାରେ ଯାଇ ॥
ସମସ୍ତେ ଏକସ୍ଥାନେ ବସି । ଦାସଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରଶଂସି ॥
ଡାକିଲେ ଆସ ରାମ ଦାସ । କାଲିରୁ ସର୍ବେ ଉପବାସ ॥
ଆମ୍ଭ ତରନ୍ତ ବେଗେ କର । ତା ଶୁଣି ମଠରୁ ବାହାର ॥
ସାଧୁଙ୍କୁ କରିଣ ଦର୍ଶନ । ବସ୍ତ୍ରର କଲା ପଞ୍ଚମନ ॥
ଏଥର କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ । କାହାକୁ ଯାଇ କି ମାଗିବ ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରେ ଗଲେ । ମହନ୍ତ ସାରିବେ ମୋ ଭଲେ ।
ଏମନ୍ତେ ବିଚାରୁଛି ଚିତ୍ତେ । ସାଧୁ ଯେ ଆସିଣ ଭୁଲିତେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ଗୋସାଇଁ । ମନରେ ଦୁଃଖ କାହିଁ ପାଇଁ ॥
ସକାଳ ଯାଏ ନ ରଖିଲ । ରାଜ ଅର୍ଦ୍ଧରେ କର୍ମା ଗଲ ॥

ସୁନ୍ଦି ସକଳ ସାଧୁ ଧନ । ଘେନିଅଇଲ ଗୋଲା ପୁଣ ॥
ସବସାଧୁବା ଯାଏ ଥିଲେ । ଦେବା ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପଣ୍ଡୁଥିଲେ ॥
ତା ଶୁଣି ଭକ୍ତ ରାମ ଦାସ । ପୂଜଇ ସାଧୁଙ୍କର ପାଶ ॥
ତୁମ୍ଭକୁ ଧନ ଦେବାବେଳେ । ଦେଖିଲଟିକି ଚର୍ମଡୋଳେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ସାଧୁରେ । ଗୋଲା ଦେଇଛୁ ତୁମ୍ଭ ହସ୍ତେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭକୁ ଦେଲ ଧନ । ଏବେତ କହୁଛ ଏମାନ ॥
ତା ଶୁଣି ଭକ୍ତ ଅତି ଶୋକେ । ଧର୍ମମାନଙ୍କୁ ଧରି ବୋଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୁମ୍ଭେମାନେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦେଖିଲ ନୟନେ ॥
ମୁଁ କେତେ ପାପ କରିଥିଲି । ଜନେ ସ୍ୱପନେ ନ ଦେଖିଲି ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ମହାଜନେ । ଅତି ଗଦଗଦ ହେଲେ ମନେ ॥
ବୋଇଲେ ନଶ୍ୱେଁ ଭକ୍ତବରେ । କଷ୍ଟ ଯେ ହଜସ୍ୱ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ହେ ରାମ ଦାସ ତୋ କୃପାରୁ । ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଲୁ ମହାମେରୁ ॥
ତୋ ସଙ୍ଗେ ନ ଥିଲେ କ୍ୟାପାଇ । କାହୁଁ ଦେଖନ୍ତୁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ॥
ଏବେ ଆମ୍ଭର କଥା ଶୁଣ । ଦାସ ତନୟ ଧନପ୍ରାଣ ॥
ଆଜ୍ଞୁଁ ତୁ ଯାହା କଲେ କର । ଚରଣେ ଶରଣ ତୋହର ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଚଳିଗଲେ । ସାଧୁଙ୍କ ପାଇଁ ସଞ୍ଚା ଦେଲେ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ରାମଦାସ । ସମର୍ପି ଅତିଥିଙ୍କ ପାଶ ॥
ନିଜପୁରକୁ ଚଳିଗଲେ । ପୁତ୍ର ଭାରଯା ବସାଇଲେ ॥
କହିଲେ ସକଳ ଚରିତ । ଶୁଣି ସେ ହେଲେ ଆଚମ୍ବିତ ॥
ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ବିନା ଆନ । ଏହା କେ କରିବା ଭାଜନ ॥
ପ୍ରାଣୀ ନ ଜାଣି ମୂଢ଼ପଣେ । ଭ୍ରମୁଅଛନ୍ତି ଅକାରଣେ ॥
ଯାର ମହିମା ଚରାଚର । ପୂରି ରହିଛି ପରାପର ॥
ଚିନ୍ତିଲେ ନାହିଁ ଭୟ ଭ୍ରାନ୍ତି । ନ ଚିହ୍ନି ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ପାନ୍ତି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତିନିଜଣ । ଚିନ୍ତିଲେ ଅନନ୍ତ ଚରଣ ॥
ଏକଇ ଚିତ୍ତ ଏକମନ । ହୋଇଣ ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷମନ ॥
ପାଦପଦ୍ମରେ ଚିତ୍ତ ଦେଲେ । ଦିବସ ରଜନୀ କହିଲେ ॥

ନରକେ ପର ଉପକାର । କରିବା ମୂଳ ଅଟେ ତାର ॥
ଏମନ୍ତ ବଖାଣିଲେ ଧନ । ପ୍ରଭୁଚରଣେ ଦେଇ ମନ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପନାଥ । ବାନର ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ପାଷାଣ୍ଡଲୋକ ଯେଉଁମାନେ । ପରତେ ନାହିଁ ତାଙ୍କମନେ ॥
ଯେ ଅବା ଜାଣଇ ଏ ଭାବ । ତାଙ୍କମାନଙ୍କୁ ଏ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
କହଇ ରାମ ଦାସ ମନ । ମୂଳ ମୋ ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷମନ ॥
ସେ ପାଦପଦ୍ମରେ ନିରତ । ଭ୍ରମର ହେଉ ମୋର ଚିତ୍ତ ॥
ସାଧୂମାନଙ୍କ ପାଦ ଧୂଳି । ମଣ୍ଡିତ ହେଉ ମୋ ମଉଳି ॥
ଏମନ୍ତ ଚଇତନ୍ୟ କଥା । ଶୁଣି ଗୁଚଇ ଭବବ୍ୟଥା ॥
ସୁଜନ ଶୁଣି ହୁଅ ପାର । ଶମନ ଦଣ୍ଡରୁ ଉଦ୍ଧାର ॥
କହ କିଙ୍କର ରାମଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ବାର୍ତ୍ତ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟସମ୍ବାଦେ ରାମଦାସ ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—:0:—

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ

ରଘୁଅରକ୍ଷିତ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ହେ ମନ ଶୁଣ ଭବ୍ୟରସ । ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପନାଶ ॥
ଏକଡ଼ ଆଚମ୍ଭିତ କଥା । ଶୁଣି ଗୁଚଇ ଭବବ୍ୟଥା ॥
ଅମୃତ ରସର ସମାନ । ଶୁଣ ସୁସ୍ଥିର କରି ମନ ॥
ଯେବଣ ବଙ୍ଗଦେଶ ନାମ । ସକଳ ଦେଶରେ ଉତ୍ତମ ॥
ସେ ଦେଶେ ଏକଇ ସହର । ନାମ ତାହାର ହରିପୁର ॥
ସେ ଦେଶେ ଅଟେ ଅଧିପତି । ଅକଳାଚଳ ତା ସମ୍ପତ୍ତି ॥
ନାମ ତା କୃଷ୍ଣ ମହାପାତ୍ର । ତାହାର ଏକଗୋଟି ପୁତ୍ର ॥
ପତ୍ନୀର ନାମ ତା କମଳା । ସଦା ଆନନ୍ଦ ଅତି ଭୋଳା ॥
ପୁତ୍ରର ନାମ ରଘୁନାଥ । ଭକ୍ତର ଅଂଶେ ସେହୁ ଜାତ ॥

ଏମନ୍ତେ ତିନଜଣ ଥାନ୍ତି । କରିଣ ନର୍ମଳ ଭକତ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଜନଠାରେ । ଘୃଣା ନ ଥାଇ ମନରେ ॥
ଯଥାଇ ଶକ୍ତି ଯେନ ତାର । କରନ୍ତେ ପର ଉପକାର ॥
ଅମୃତ ସମାନେ ବଚନ । କହି ତୋଷଇ ପ୍ରାଣୀମନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ପୁତ୍ରର ଷୋଳବର୍ଷ ହେଲା ॥
ତା ଦେଖି ଜନମା ପିଅର । ଖୋଜି ଉତ୍ତମ କନ୍ୟା ଘର ॥
ମଧ୍ୟବଙ୍ଗଳା ଯେ ସହର । ସେ କଳାବତୀପୁରେ ଘର ॥
କରଣ ନାମ ଗଙ୍ଗାଧର । କୁବେର ସମ ଧନ ତାର ॥
ସପତ ପୁତ୍ରରେ କୁମାରୀ । ଲକ୍ଷଣବନ୍ତ ସୁକୁମାରୀ ॥
ନାମ ତାହାର ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା । ପଦ୍ମିନୀ ଜାତି ଯେ ସୁଷମା ॥
ଅନେକ ଧନ ବ୍ୟୟ କଲେ । କୃଷ୍ଣ ପୁତ୍ରକୁ ବିଭା କଲେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ତାର ସମ୍ପଦ ଚ୍ୟୁତ ହେଲା ॥
ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ଦୁଃଖ ପାଇ । କଷ୍ଟ ସେ ନ ପାରିଲା ସହି ॥
ଚିନ୍ତା କରିଣ ପିତା ମଲା । ମାତା ଅନଳେ ଝାସ ଦେଲା ॥
ରହିଲା ଏକଇ କୁମର । ଦଇବେ ଅତି ସୁକୁମାର ॥
ତା କଷ୍ଟ କହୁଁ ନ ସରଇ । ଭିକ୍ଷା ମାଗିଣ ସେ ଖାଅଇ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ତା ଚିତ୍ତେ ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନ ହେଲା ॥
ବିଚାର କଲା ଅନୁକ୍ଷଣେ । ଏଥେଁ ମୁଁ ଥିବି କି କାରଣେ ॥
ସକଳ ଜୀବର କରତା । ଭକତି ମୁକତିର ଦାତା ॥
କମଳାଦେବୀ ପ୍ରାଣପତି । ଦୀନବାନ୍ଧବ ଜଗଜ୍ଜ୍ୟୋତି ॥
ବିଜୟ ଶ୍ରୀ ନୀଳକନ୍ଦର । କମ୍ବୁ ରଥାଙ୍ଗ ଧରିକର ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମୁଖକୁ ମୁଁ ଯିବି । ସକଳ କଷ୍ଟ ଜଣାଇବି ॥
ଶ୍ରୀମହାପ୍ରସାଦ କୈବଲ୍ୟ । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବି ମୋର କାଳ ॥
ଦଇବେ ମହାପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର । ମଲେତ ହୋଇବି ପବିତ୍ର ॥
ଏମନ୍ତେ ମନେ ବିଚାରିଲା । ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରେ ବେଗେ ଚାଲିଗଲା ॥
ବର୍ଣ୍ଣନ କଲା ପଦ୍ମମୁଖ । ଶ୍ରୀମୁଖରେ ଜଣାଇଲା ଦୁଃଖ ॥

ପିତା ଜନନୀ ଦୁହେଁ ମଲେ । ମୋତେ ଅନାଥ କରିଗଲେ ॥
ଏଣୁଟି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ତୋ ପାଦେ ଶରଣ ବାଞ୍ଛିତ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଯାହା ଇଚ୍ଛା କର । କହିଲ ଦାସ ମୁହିଁ ତୋର ॥
ଏମନ୍ତେ କଷ୍ଟ ସ୍ତୁତି କଲେ । କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁଳ ଦିନ ନେଲେ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ମଠଧାରୀଦ୍ୱାରେ । ମହାପ୍ରସାଦ ଭିକ୍ଷା କରେ ॥
ଭାଗ୍ୟେ ମିଳଇ ଯେତେ ଅବା । ଆନନ୍ଦେ ତାହା କରେ ସେବା ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କରି ଦରଶନ । ଏହି ପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚେ ଜନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଶ୍ୱଶୁର ଘର ତା ଜାଣିଲା ॥
ରଘୁଅକ୍ଷିତ ଦୁଃଖ କଥା । ସକଳେ ପାଇଲେ ବାରତା ॥
ସମସ୍ତ କୁଟୁମ୍ବ ବସିଣ । ଭାବ ଦୁହିତା ପତି ଗୁଣ ॥
ବାହୁତ କାହୁ ମାତା ପିତା । ଖାଇଣ ହୋଇଲା ଅଚେତା ॥
ସବୁ ସମ୍ପଦ ନାଶ କରି । ଭିକ୍ଷା ମାଗଇ ଦେଶ ଫେରି ॥
ଅକ୍ଷିତ ଲୋକ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ମିଳିଲା ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାଇଁ ॥
ସମସ୍ତ ଦ୍ୱାରେ ଭିକ୍ଷା କରେ । ପ୍ରାଣ ପୋଷଇ ଅନାସ୍ଥରେ ॥
ତାକୁ କେମନ୍ତେ ଝିଅ ଦେବା । କରିବା ଅନ୍ୟଜନେ ବିଭା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ସମସ୍ତେ । ବିଚାର କଲେ ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତେ ॥
ସେହି ରାଜ୍ୟର ରାଜା ପାତ୍ର । ନାମ ତା ବାସୁ ମହାପାତ୍ର ॥
ଦୁହିତା ପାଇଁ ତା ପୁତ୍ରକୁ । ଖୋଜିଲେ ବିଭା କରିବାକୁ ॥
ଆସନ୍ତା ଫଗୁଣ ମାସରେ । ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ପଞ୍ଚମୀରେ ॥
ବିଭା କରିବା ହେବା ମୂଳ । ତା ଶୁଣି ଦୁହିତା ବିକଳ ॥
ମନେ ବିଚାର ହେଲା ତାର । ଧିକ ଜୀବନ ଅଟେ ମୋର ॥
ମୋ ପ୍ରାଣନାଥ ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ବିଭା କରିବେ ମୋତେ ଆଉ ॥
ମୁଁ ପୁଣି ଧରି ଏ ଶରୀର । ବଦନ ଦେଖିବି କାହାର ॥
ଏମନ୍ତ ମନେ ବିଚାରିଣ । ଡାକେ ଚନ୍ଦ୍ରଲ ନାରାୟଣ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଗଜ ନିସ୍ତାରଣ । ଦ୍ରୌପଦୀ ଲଜ୍ଜା ନିବାରଣ ॥
ମୃଗୁଣୀ ଉଦ୍ଧାରଣ ପ୍ରାୟେ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ଦେବରାଏ ॥

ଭେଟ କରାଅ ମୋର କାନ୍ତ । ନୋହିଲେ ମରିବ ନିଶ୍ଚିତ ॥
ଏମନ୍ତ ଚିନ୍ତି ଭଗବାନ । ସ୍ଥିର କଲା ତାର ମନ ॥
କେ ଏବେ ଯିବ କ୍ଷେତ୍ରବରେ । କହିବ ମୋ ପତି ଛାମୁରେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଝୁରନ୍ତି ଝୁରନ୍ତି । କେତେହେଁ ଜଣ ସେ ଗ୍ରାମରୁ ॥
ଶ୍ରୀଜଗବନ୍ଧୁଙ୍କ ଦର୍ଶନ । ନିମନ୍ତେ କରନ୍ତେ ଗମନ ॥
ତା ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ସୁନ୍ଦରୀ । ପତ୍ର ଲେଖିଲା ଗୋପ୍ୟକରି ॥
କୋଇଲା ଆହେ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର । ମୁଁ ଯେବେ ଦାସୀଟି ତୁମ୍ଭର ॥
ଆସନ୍ତା ଫଗୁଣ ମାସରେ । ଶୁକ୍ଳ ପକ୍ଷ ପଞ୍ଚମୀରେ ॥
ଏ ରାଜ୍ୟପାଟ କୁମରକୁ । ବିଭା କରିବେ ମୋତେ ତାକୁ ॥
ଏଥିକୁ ବୁଝି ବେଗେ ଆସ । ମୋ ଠାରେ ଅଛି ଯେବେ ଆଶ ॥
ଆସ ନ ଆସ ତୁମ୍ଭ ମନ । ମୁଁ ଏବେ ଗଣୁଅଛି ଦିନ ॥
ଯେବେ ଏ କଣ୍ଠ ପରିଯନ୍ତେ । ଦେଖା ନ ଦେବ ତୁମ୍ଭେ ମୋତେ ॥
ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିବ ଆତ୍ମାଘାତେ । ଲାଗିବ ସ୍ତ୍ରୀହତ୍ୟା ତୋତେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଚିଠାଉ ମୁଡ଼ିଲା । ପଥିକଜନ ହସ୍ତେ ଦେଲା ॥
ବିନୟେ କହିଲା ବହୁତ । କ୍ଷେତ୍ରେ ଅଛନ୍ତି ମୋର କାନ୍ତ ॥
ରଘୁଅଛିତ ନାମ ତାର । ଭିକ୍ଷା ମାଗଇ ଦ୍ୱାର ଦ୍ୱାର ॥
ଏ ଲେଖା ଦେବ ତାଙ୍କ ହସ୍ତେ । ଜୀବନଦାସ ଦେବ ମୋତେ ॥
ଜନ୍ମ ଜନ୍ମରେ ଉପକାର । ସୁଝି ନ ପାରିବ ତୁମ୍ଭର ॥
ଏମନ୍ତ କହିଲାକ ବାଳୀ । ପଥିକଜନ ଗଲେ ଚଳି ॥
କେତେହେଁ ଦିନର ଉତ୍ତାରେ । ମିଳିଲେ ଯାଇଁ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ॥
ଏକଇ ସ୍ଥାନେ ବସାକରି । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦରଶନ ସାରି ॥
ସୁନ୍ଦରୀ କଥା ଅଛି ମନେ । ତା ପତି ଲୋଡ଼ନ୍ତି ଯତନେ ॥
ରଘୁଅଛିତ ନାମ ଧରି । ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ପଚାରି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ପରେ । ଭେଟପଡ଼ିଲା ସିଂହଦ୍ୱାରେ ॥
ନାମ ଗୋତ୍ରହିଁ ପଚାରିଲେ । ଚିଠାଉ ତାର ହସ୍ତେ ଦେଲେ ॥
ବୁଝ ହେ ପତ୍ରପାଠ କରି । ଦେଇଅଛନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ନାରୀ ॥

ତା ଶୁଣି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ଚଟାଙ୍କୁ ଧରଣ ଏକାନ୍ତ ॥
ସକଳ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ବୁଝିଲେ । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ ବୋଇଲେ ॥
ପଥ ଅଟଇ ମାସକର । ନ ଗଲେ ମଲା ପ୍ରିୟା ମୋର ॥
କଣ୍ଠ ରହିଲା ବଶଦନ । ନ ଗଲେ ଯୁବତୀ ରତନ ॥
ନଷ୍ଟେ ମରିବ ଆତ୍ମଘାତେ । ଏଥିକୁ ସାହା ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଗଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଛାମୁରେ ମିଳିଲେ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କରି ଦଣ୍ଡବତ । ଉଠି କପାଳେ ଦେଇ ହସ୍ତ ॥
ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୋ ଚକ୍ରପାଣି । ଚିନ୍ତାର୍ଥିଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ନମସ୍ତେ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ । କୃପାସମୁଦ୍ର ମହାମେରୁ ॥
ଭକ୍ତ କାମନା କାମଧେନୁ । ଘୋର ବିପତ୍ତିତମ ଭାନୁ ॥
ମୋର ସଙ୍କଟ ନିବାରଣେ । ତୁମ୍ଭହୁଁ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ॥
କିସ କହିବି ଦେବସ୍ୱାମୀ । ତୁମ୍ଭେତ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ॥
ବାରେକ ଫେଡ଼ ଅଭିମାନ । ନୋହିଲେ ଗଲାଟି ଜୀବନ ॥
ପ୍ରଭୁ ନୋହିଲେ ସାହାପକ୍ଷ । ସଂସାରେ ନାହିଁ ମୋତେ ରକ୍ଷ ॥
ଭାଷିଲା ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ବୋଲନ୍ତେ ଚଳିଲା ତ୍ୱରିତ ॥
ମିଳିଲା ସିଂହଦ୍ୱାରେ ଯାଇ । ଛିଣ୍ଡା କଟସ ପାଶ ଶୋଇ ॥
ଚିନ୍ତିଣ ଶରଣ ପଞ୍ଜର । ହାରିଲା ଦେହ ବୁଦ୍ଧି ତାର ॥
ଘୋର ନିଦ୍ରାରେ ଅଶକତ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଭୃତ୍ୟ ବତ୍ସଳ ଯାର ବାନା । ଲଗିଲା ସେବକ ବେଦନା ॥
ପ୍ରଭୁ ତା ସହି ନ ପାରିଲେ । ବେତାଳ ଡାକି ଆଜ୍ଞାଦେଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଏହିକ୍ଷଣି ଯିବ । ମୋର ଭକ୍ତକୁ ବହି ନେବ ॥
ନିଦ୍ରା ନ ଭାଙ୍ଗୁ ତୋଳି ନେବ । ତୁମ୍ଭ ନେବାର ନ ଜାଣିବ ॥
ଯେ କଳାବତୀ ପାଟଣାର । ରଘୁଅରକ୍ଷିତ ବନ୍ଧୁ ଘର ॥
ଶୀଘ୍ର ଆସିବ ସେହିଠାର । ଯାଅରେ ବିଳମ୍ବ ନ କର ॥
ବେତାଳେ ପ୍ରଭୁ ଆଜ୍ଞାପାଇ । ଚଳିଲେ ଅତି ବେଗ ହୋଇ ॥
ରଘୁଅରକ୍ଷିତ ପାଶେ ମିଳି । କଟସ ସଙ୍ଗତରେ ତୋଳି ॥

ମାସ୍ତୁପଲଙ୍କେ ଶୁଆଇଲେ | ଶନ୍ୟମାର୍ଗରେ ବନ୍ଧୁନେଲେ ||
ପ୍ରବେଶ କଲାବଣ୍ଡପୁରେ | ବାସଙ୍କ ଶ୍ୱଶୁର ଦୁଆରେ ||
ନଷ୍ଟଲେ ଶୁଆଇ ଅଇଲେ | ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଗ୍ରାମ୍ଯରେ କହିଲେ ||
କହି ଚଳଲେ ନଜପୁର | ଏମନ୍ତେ ଉବେ ବଦାକର ||
ରଘୁଅଛିତ ଦେଖ ରୁହିଁ | ଦେଖିଲ ଷେୟବରେ ନାହିଁ ||
ବସ୍ୱର କଲ ତାର ଟଲ | ଏତ ଅଟଇ ବପସ୍ୱାତ ||
ଥିଲି ମୁଁ ସିଂହଦ୍ୱାରେ ଶୋଇ | କେ ମୋତେ ଗଲା ଏଥେ ଥୋଇ ||
ଏହା ମୁଁ ଜାଣିବ କେମନ୍ତ | ଜାହାକୁ ପଚ୍ଛରିବ ଏଥେ ||
ଏ ପୁଣି ଅଟେ କେଉଁ ଗ୍ରାମ | କାହାର ଅଟେ ଏ ଆଶ୍ରମ ||
ଏମନ୍ତ ବଗ୍ଗ୍ଲ ତା ମନେ | ପୁଛିଲ ଗତାଗତ ଜନେ ||
ଲେକେ ବୋଇଲେ ତାହା ଶୁଣି | ଶୁଣ ଭିକ୍ଷୁକ ଆମ୍ଭ ବାଣୀ ||
ଏ ଅଟେ କଳାବଣ୍ଡପୁର | ଏ କୃଷ୍ଣ ମହାପାତ୍ର ଘର ||
ଶୁଣି ଭକତ ମନେ ଗୁଣି | ମୋ ଚନ୍ତା ଜାଣି ଚକ୍ରପାଣି ||
ପେଶିଲେ ମାସ୍ତାକଲ୍ ଏଥେ | ଆନର ବଳେ ନୋହେ ଏତେ ||
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଯାର ଖେଳଘର | ଏ କଥା କେତେକ ମାତର ||
ଏମନ୍ତେ ବଗ୍ଗ୍ରୁ ତା ମନେ | ଘରୁ ବାହାର ଶଳାମାନେ ||
ଦ୍ୱାରେ ଦେଖିଲେ ଜପଗତ | ହୋଇଛୁ ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ||
ଛୁଣ୍ଡାଲେଙ୍କଡ଼ା ବେଶହୋଇ | ଚହ୍ଲି ଘରକୁ ଗଲେ ଧାଇଁ ||
କହିଲେ ପିତାଙ୍କ ଗ୍ରାମ୍ଯରେ | ତୁମ୍ଭ ଦୁହିତା ପତ ଦ୍ୱାରେ ||
ବସିଛୁ କେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ | ଚାଲ ଦେଖିବ ଧାଉଁକାରେ ||
ତା ଶୁଣି ଜନମ ପିଅର | ପୁଚ ଦୁହିତା ଆଦ ତାର ||
ମନ୍ଦରୁ ବାହାର ହୋଇଲେ | ବସିଛୁ ଅନାଇଣ ଦେଲେ ||
ଦୁହିତା ଦେଖି ମହାସୁଖୀ | ସକଳ ମୁଖ ଟଳ ଶୁଖି ||
ବୋଇଲେ ବରଦ କ କଲ | ଆସିତ ମନ୍ଦକୁଟ୍ୟ ହେଲ ||
ନ କଲେ ଏହାକୁ ଅର୍ଚ୍ଚନା | ଘାଇବାଲେକେ ନନ୍ଦା ସିନା ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଡାକନେଲେ | ସ୍ନାନ ମାର୍ଜ୍ଜନା କରାଇଲେ ||

ଦ୍ରବ୍ୟ ବସନ ପିନ୍ଧାଇଲେ । ନାନାବିଧ ଅଳଙ୍କାର ଦେଲେ ॥
ଭୋଜନ ଆଦି କର୍ମ ଯେତେ । ସକଳ ସାରିଲେ ତୁରିତେ ॥
କପଟ ଭକ୍ଷଣ ଦ୍ରବ୍ୟରେ । ତୋଷିଲେ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରେ ତାତ ମାତ । ଦୁହିତା ପୁତ୍ର ସାତ ସୁତ ॥
ଏକାନ୍ତେ ବସି ବିଚାରିଲେ । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା ବୋଇଲେ ॥
ଏଥିକୁ ଉପାୟ କରିବା । ଭୋଜନ ବେଳେ ବିଷ ଦେବା ॥
ମଲେ ଏ ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ଦୁହିତା ନୋହିବ ଅନାଥ ॥
ଏମନ୍ତ କହିବାରୁ ତାତ । ସମସ୍ତେ କଲେ ସନମତ ॥
ସମ୍ମତ କରି ଚଳିଗଲେ । ଗୋପ୍ୟେ ଗରଳ ଅଣାଇଲେ ॥
ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ପିଠାକ୍ଷିରି । ରନ୍ଧନ କଲେ ବିଷ ଭରି ॥
ତାହା ଜାଣିଲା ମହାସତୀ । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ଖ୍ୟାନ୍ତ ॥
ଏକେ ଚତୁରୀ ଶିରୋମଣି । ତରକ ଜ୍ଞାନେ ତାହା ଜାଣି ॥
ବିଚାରି କଲା ତାର ମନ । ନଷ୍ଟେ ମୋ ପତିର ଜୀବନ ॥
ଗରଳ ଦେଇଣ ହରିବେ । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି ମୁଁ ଏବେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପତ୍ର ଧରି । ଲେଖିଲା ଶ୍ରୀହରି ସୁମରି ॥
ବିଷ ଯେ ଭରିଛନ୍ତି ଏଥେ । ଭୁଞ୍ଜିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଏମନ୍ତ ଲେଖି ଗୋପ୍ୟକରି । ପିଠା ଗୋଟିକ ମଧ୍ୟେ ଭରି ॥
ଥୋଇଲା ବିଷ ପିଠା ପରେ । ଶୁଣ ହେ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ॥
ରଘୁଅକ୍ଷିତକୁ ତୁରିତେ । ଡାକିଲେ ଭୁଞ୍ଜିବା ନିମନ୍ତେ ॥
ଆଦର କରି ଘେନି ଗଲେ । ଗମ୍ଭୀର ମଧ୍ୟେ ବସାଇଲେ ॥
ରଘୁଅର୍କ୍ଷିତେ ପାଦ ଧୋଇ । ବସିଲେ ଆସନରେ ଯାଇଁ ॥
ବିଷ ମିଶ୍ରିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ବାଢ଼ିଲେ ରଘୁର ନିମନ୍ତେ ॥
ଆନନ୍ଦେ ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତିଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଜଳ ଗଣ୍ଡୂଷ କରେ ଧରି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ନଇବେଦ୍ୟ କରି ॥
ଭକ୍ଷ ବ ବୋଲିଣ ଭକତ । ଧରିଲା ବିଷପିଠା ହସ୍ତ ॥
ପ୍ରଭୁ ଆଜ୍ଞାରେ ପିଠା ଗୋଟି । ଭାଙ୍ଗନ୍ତେ ତଳେ ପଡ଼େ ଚିଠି ॥

ଧରିଣ ପଡ଼ିଲା ଭୂମିରେ । ବିଷର ଜଳ ହୃଦଗତେ ।
ନ ଜାଣି ଅପରାଧ କଲି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବିଷ ଭୁଞ୍ଜାଇଲି ।
ବୁଦ୍ଧି ଯେ ନ ଦିଶଇ ମୋତେ । ପ୍ରସାଦ ଗ୍ରହିବି କେମନ୍ତେ ।
ଜନମ ହୋଇଲେ ନିଅତ । ଅବଶ୍ୟ ମରିବାର ସତ ।
ଯେବେ ମୁଁ ପ୍ରସାଦ ଗ୍ରହିବି । କାଳେ କି ଅମର ହୋଇବି ।
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଅପଛନ୍ଦେ । ପଡ଼ିବି ମହାନର୍କ ମଧ୍ୟେ ।
ଏଥେ ପାଇବି କେଉଁ ଲାଭ । ଭୁଞ୍ଜିବା କଥା ମୋ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ।
ଏମନ୍ତେ ବିଷ ଦ୍ରବ୍ୟଧରି । ଭୁଞ୍ଜିଲା ଗୋବିନ୍ଦ ସୁନ୍ଦରି ।
ରେ ପ୍ରମାଣେ ନ ଥୋଇଲା । ପ୍ରସାଦ ବୋଲି ତା ଭୁଞ୍ଜିଲା ।
ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସେ ମହାବିଷ । ଉଦରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ।
ଘୋଟିଲା ବ୍ରହ୍ମରନ୍ଧ୍ରେ ଯାଇ । ତକ୍ଷଣ ପଡ଼ିଲାକ ମହୀ ।
ହାରିଲା ଭକତ ଜୀବନ । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ଗୃହଜନ ।
ଆଣି କବାଟ କିଳଦେଲେ । ପୁତ୍ରକୁ ଗୁପ୍ତେ ପିତା ବୋଲେ ।
ରଜନୀ ପ୍ରଭାତରୁ ନେଅ । ନ ପୋଡ଼ି ପୋତିଣ ପକାଅ ।
ଲୋକେ ପୁଚ୍ଛିଲେ କହ ଏତେ । ଜୁଆଇଁ ମଲା ସର୍ପଘାତେ ।
ଶୁଣିଣ ସମସ୍ତେ ହରଷ । ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଶୁଣ ରସ ।
ସେ ରତ୍ନଅର୍ପିତ ଘରଣୀ । ପତି ନିଧନ କଥା ଶୁଣି ।
ବିଷର ଜଳ ତାର ଅଙ୍ଗେ । ଅଗ୍ନିର ସଙ୍ଗ ହେଲା ମୋତେ ।
ଯାହା ଲେଖିଛି ଦେବବର । ଅନ୍ୟଥା କରୁ କାହା ଛାର ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ତରୁଣୀ । ଚିନ୍ତିଲା ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି ।
କମ୍ପିଲା ଉନ୍ନ ସିଂହାସନ । ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ।
ଭୃତ୍ୟକୁ ପଡ଼ିଲା କଷଣ । ସେଠାରୁ ଅଇଲେ ବହନ ।
ପ୍ରବେଶ କଳାବଣ୍ଠ ପୁରେ । ଭୃତ୍ୟ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ ।
ତହିଁ ବିଜୟ ଦେବହରି । ଦେଖିଲେ ଭୃତ୍ୟ ଅଛି ମରି ।
କୋଳେ ଧରିଲେ ଦେବରାଏ । ପୁତ୍ରକୁ ଯେସନ୍ତେ ବାପ ମାଏ ।
ଜଗତନାଥ ପଦ୍ମକରେ । ଆଶ୍ୱାସି ସର୍ବାଙ୍ଗ ଯାକରେ ।

ବୋଇଲେ ଉଠରେ ନନ୍ଦନ । କମ୍ପା ତୁ ନହେ ଅଚେତନ ॥
ଯାହା ସହାୟ ପୀତବାସ । ତାର ଗରଳ ସ୍ତୁର କିସ ॥
ତକ୍ଷଣେ ପାଇଲା ଜୀବନ । ପ୍ରଭୁ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ଭକତ ଉଠି ବେଗ ହୋଇ । ପାଶେ ଦେଖିଲା କେହି ନାହିଁ ॥
ବିସ୍ମର କଲା ତାର ଚିତ୍ତେ । ପ୍ରଭୁ କରୁଣା କଲେ ମୋତେ ॥
ଗରଳ ତାପୁ ଉଦ୍ଧାରିଣ । ପ୍ରଭୁ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଉଠି ବସି । ଘେନେ ଶ୍ରୀହରି ନାମ ଘୋଷ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ବନ୍ଧୁ ଶେଷ । ନିବସ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
ପିତା ପୁତ୍ରକୁ ଘେନି ଗଲା । ଲଭାଂଶ ଫେଡ଼ି ଅନାଇଲା ॥
ବସିଛୁ ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ଶ୍ରୀହରି ପାଦେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ ॥
ଭଜୁଛି ରାମ କୃଷ୍ଣ ହରି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ବେଢ଼ି କରି ॥
ବୋଇଲେ ଏ'ତ ବିଷଖାଇ । କେମନ୍ତେ ଅଛି ପ୍ରାଣ ପାଇ ॥
ଏ ନଶ୍ଚେ ନୁହଁଇଟି ସାନ । ଜାଣ ଏ ଭଇବ ସମାନ ॥
ଏମନ୍ତେ ବୋଲି ଯେତ୍କାମତେ । ମିଳିଲେ ରଘୁର ଅଗ୍ରତେ ॥
କହି ବିନୟ କଥାମାନ । ବୋଇଲେ ବାନ୍ଧବ ହେ ଶୁଣ ॥
ଆମ୍ଭେ ଅପ୍ରାଧ କଲୁ ଯେତେ । ଚିତ୍ତେ ନ ଧର କଦାଚିତ୍ତେ ॥
ତା ଶୁଣି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ଜଟିତ ॥
ତୁମ୍ଭର କିଛି ନାହିଁ ଦୋଷ । ପୂର୍ବେ ଲୀହାକୁ ଦେଲି ବିଷ ॥
ତେଣୁ ଏ ଜନ୍ମେ କଲି ପାନ । ଅର୍ଜିଲି କଥା ନୋହେ ଆନ ॥
କେବଳ ମୋର ପ୍ରାଣପତି । ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଦାରୁ ବ୍ରହ୍ମ ମୂର୍ତ୍ତି ॥
ତେଣୁ ପାଇଲି ମୁହିଁ ପ୍ରାଣ । କଥା ଏ କହୁଅଛି ଶୁଣ ॥
ଦେଖି ମୋ ଦରିଦ୍ର ସ୍ୱଭାବ । ତୁମ୍ଭ ଦୁହିତା ଆନେ ଦେବ ॥
ସକଳେ କରନ୍ତ ବିଚାର । ଆମ୍ଭେ ଯାଉଛୁ ଦେଶାନ୍ତର ॥
କିବା ଧର୍ମକୁ ଥିଲେ ଭୟ । ମୋହର ସତୀ ମୋତେ ଦିଅ ॥
ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଯିବି ଚଳି । ସେ ମୋର ଦୁଃଖର ସଙ୍ଗାଳି ॥
କୋହିଲେ ଯେ ତୁମ୍ଭର ଇଚ୍ଛା । ଖଳଟି ନାହିଁ ମୋର କଚ୍ଛା ॥

ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗମହରି । ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ମୁରାରି ॥
ଭଜ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାମୋଦର । ମନ୍ଦିରୁ ହୋଇଲେ ବାହାର ॥
ତା ଦେଖି ଗୃହଜନ ଯେତେ । ପଛରେ ଧାଇଁଲେ ସମସ୍ତେ ॥
ବୋଇଲେ ଆଜ ମାସ. ରହ । ପତ୍ନୀଙ୍କ ତୋର ଘେନ ଯାଅ ॥
ତା ଶୁଣି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ରହିଲେ ନାହିଁ କଦାଚିତ ॥
ବେଗି ଶ୍ୱଶୁରଣକା ଗଲେ । ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
ପୁଚ୍ଛିଲେ ଦୁହିତା ଅଗ୍ରତେ । କହ କି ବସ୍ତୁରୁହୁ ଚତ୍ତେ ॥
କୁମାରୀ ବୋଲେ ଶୁଣ ତାତ । ଯିବି ମୁଁ ସ୍ୱାମୀର ସଙ୍ଗତ ॥
ସେ ଯୋଗୀ ମୁଁ ତାହାର ଥାଳ । ମୋତେ ରଖିଲେ ଅମଙ୍ଗଳ ॥
ଅଧିକ କି କହିବି ତୋତେ । ବୋଷୁଷ କରିବୁ କି ମୋତେ ॥
ମୁଁ ନୁହେଁ ଏମନ୍ତ ତରୁଣୀ । ହତ୍ୟାରେ ହୋଇବୁ କାରେଣୀ ॥
ଶୁଣି ଦୁହିତା ସଜ କଲେ । ବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣ ଧନ ଦେଲେ ॥
ସଙ୍ଗତେ ଘେନ ଗଲେ ଚଳି । ରଘୁ ଅର୍କ୍ଷିତ ପାଶେ ମିଳି ॥
ବୋଇଲେ ତୁମ୍ଭ ପତ୍ନୀ ନିଅ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କସ୍ମା କରିଥାଅ ॥
ତାତ ଜନମା ଥାଇ ଭଲେ । ସଂସାର ଲଜ୍ଜା ଛଡ଼ାଇଲେ ॥
ସମର୍ପି ଦେଲେ କରେ କର । ବୋଇଲେ ପତ୍ନୀ ନିଅ ତୋର ॥
ଆଜ୍ଞ ଏ ଲଗିଲଣି ତୋତେ । କନ୍ୟା ଚଳିଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ଏଥି ଜଗନ୍ତୁ ସ୍ୱାମୀ ପାଦେ । ସତୀ ପଡ଼ିଲା ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ଉଠି କପାଳେ ଦେଲା ହାତ । ବୋଇଲା ଆହେ ପ୍ରାଣନାଥ ॥
କେଣିକି ଯିବା କହେ କର । ଏଥିରେ ବିଳମ୍ବ ନ କର ॥
ତା ଶୁଣି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ଧରିଲା ନିଜ ପତ୍ନୀ ହାତ ॥
ଚଳିଣ ଗଲେ ଯେଝାମତେ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପ ନାଥେ ॥
ଭକତ ନିମନ୍ତେ ଶ୍ରୀବତ୍ସ । ହୁଅନ୍ତି ସେ ଏଡ଼େ ସମସ୍ତ ॥
କେବଳ ନିର୍ମଳ ହୃଦରେ । ଡାକିଲେ ଲକ୍ଷେ ଯୋଜନରେ ॥
ପାଶେ ଡାକିଲା ପ୍ରାୟେ ମଣି । ତାଙ୍କୁ ରଖନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି ॥
କୁଟିଳ ହୃଦ ଯେଉଁ ନର । ସେ ଡାକୁ ରହିଣ ପାଶର ॥

ତାକୁ ବଧିଭଜନ ମତେ । ଶୁଣନ୍ତୁ ନାହିଁ କଦାଚତେ ॥
ଏଣୁ ବିଶ୍ୱାସ ଏକା ମୂଳ । ଶୁଣ ହେ ମନ ମହୀପାଳ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । ଅଶେଷ ରସର ଉଦ୍ଧତ ॥
ସୁଧା ପୂରିତ ପଦେ ପଦ । ବିଷୟୀ ବିଷକୁ ଏ ଗଦ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳ ବିଳାସ ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ଭାସ । ମୋହର କ୍ଷମା କର ଦୋଷ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ॥
ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ବିଷଭକ୍ଷଣେ ନାମ ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—:୦:—

ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ

ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ଶୁଣ ସାନନ୍ଦ ମନସୟେ । ଚୈତନ୍ୟ ପାଦେ କରି ଧ୍ୟାୟେ ॥
ବୋଲଇ କୃତ୍ୟ କୃତ୍ୟ ହୋଇ । ପଚାର କଲୁ ମୋତେ ତୁହି ॥
ଶୁଣିଲି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା । ଆଦର ଭକତ ଗାରିମା ॥
ପୁଣି ପଚାରୁଅଛୁ ତୋତେ । ମନେ ସଂଶୟ ମୋର ଏତେ ॥
ପତ୍ନୀକ ଦେନଣ ସଙ୍ଗତ । ଗଲା ଯେ ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ॥
କାହିଁ ରହିଲା ସେହୁ ଯାଇ । ଏ କଥା କହିବ ବୁଝାଇ ॥
ଆଉର ମହାପାତ୍ର ଘର । କଣ ଯେ ଥିଲା ନୂଆ ବର ॥
ସେ କଥା ଶୁଣି ହେଲା କିସ । କହ ହେ ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଅତି ତୋଷେ । କହଇ ମନ ରାଜା ପାଶେ ॥
ହେ ମନ ସାବଧାନେ ଶୁଣ । ସେ କୃଷ୍ଣ ମହାପାତ୍ର ପୁଣ ॥
ଏଣେ ଦୁହିତା ପଠାଇଲା । ତେଣେ ଦୂତଙ୍କୁ ପେଷି ଦେଲା ॥
ସେ ରାଜ୍ୟ ପାତ୍ରର ଅଗ୍ରତେ । ଯାଇଣ କହିଲେ ଇଙ୍ଗିତେ ॥
ତୁମ୍ଭ ପୁତ୍ରକୁ ଯେଉଁ କନ୍ୟା । ଦେବାକୁ ଥିଲା ମୋ ବାସନା ॥
ଆସି ତାହାର ନିଜ ପତି । ଯେଜଣ ଗଲା ମୋ ଦୁହିତା ॥

ଯେତେ ଉପାୟ ଆମ୍ଭେ କଲୁ । କେବେହେଁ ରକ୍ଷି ନ ପାରିଲୁ ॥
ତୁମ୍ଭର ଗୋଚର ନିମନ୍ତେ । ପେଷିଣ ଦେଇଅଛୁଁ ଦୂତେ ॥
ତୁମ୍ଭର ଉପାୟ ଥିଲେ କର । ବାଟେ ଅଛନ୍ତି କନ୍ୟାବର ॥
ତା ଶୁଣି ପାତ୍ର କୋପଭରେ । ସୈନ୍ୟ ସାଜିଲା ସେ ସତ୍ୱରେ ॥
ଧାଇଁଣ ଗଲେ ରାଜବାଟେ । ମିଳିଲେ ରଦ୍ଦୁର ନିକଟେ ॥
ବୋଇଲେ ଆରେ କନ୍ୟାଚୋର । ଜୀବନେ ଆଶା ଥିଲା ତୋର ॥
ଛୁଟ ଫଜାଅ ଏ ସୁନ୍ଦରୀ । ନୋହିଲେ ନେବୁ ବାନ୍ଧିକରି ॥
ଶୁଣି ପଛକୁ ଦେଖି ଚାହିଁ । ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ଛନ୍ତି ଧାଇଁ ॥
ତା ଦେଖି ପତ୍ନୀ ଆଗେ କଲା । ଆପଣେ ପଛରେ ରହିଲା ॥
ପତ୍ନୀ ବୋଇଲା ସ୍ୱାମୀ ଶୁଣ । ଏଥର ହେଲା ମୋ ମରଣ ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମାରି ମୋତେ ନେବେ । ଅନେକ ଭର୍ତ୍ସନା କରିବେ ॥
ଏଥିକି କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା । କେମନ୍ତେ ଏଥିରୁ ବଞ୍ଚିବା ॥
ତା ଶୁଣି ରଦ୍ଦୁଅରକ୍ଷିତ । ବୋଇଲା ଶୁଣରେ ସଙ୍ଗାତ ॥
ମୋ ପ୍ରଭୁ ବାସୁ ବ୍ରହ୍ମମୂର୍ତ୍ତି । ଏ ସ୍ଥିର କେତେକ ବିପତ୍ତି ॥
ଯେବେତେ ମୋତେ ଭେଟିକରି । ଯେ ବନ୍ଧଚାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ପାରି ॥
ଏବେ ରକ୍ଷିବେ ସେହି ମତେ । ଛେ ସଖି ଭୟ କମ୍ପା ଚିତ୍ତେ ॥
ଶରଣ ପଞ୍ଜର ଯା ବାନା । ସବୁ ଭୟକୁ ବଜ୍ର ସେହ୍ନା ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଯାର ପାଦେ । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ମୋର । କମ୍ପା ତୁ ଡରୁ ନାସାବର ॥
ଏମନ୍ତ କହୁ ପ୍ରିୟା ପାଶେ । ଆଗେ ମିଳିଲେ ବେନି ଅଶ୍ୱେ ॥
ଶ୍ରୀବଳଦେବ ବ୍ରହ୍ମରାଶି । ବେନି ଅଶ୍ୱରେ ଛନ୍ତି ବସି ॥
କାନ୍ଧେ ଉଭଶା ଅଛି ପଡ଼ି । କଟୀରେ ଯମଦାଢ଼ ଭିଡ଼ି ॥
ଢାଲ ପଡ଼ିଛି ପିଠି ପାଶେ । ଦିଗ୍ୱିଜୟେଶ୍ୱର ପ୍ରାୟେ ଦିଶେ ॥
ବିକ୍ରମସିଂହ ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ମିଳିଲେ ଭୃତ୍ୟ ପାଶେ ଯାଇ ॥
ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ଦାମୋଦର । କେବଣ ଦେଶେ ତୁମ୍ଭ ଘର ॥
କାହୁଁ ଆଇଲ ଯିବ କାହିଁ । ଏକାକୀ ସଙ୍ଗେ କେହି ନାହିଁ ॥

ଆବର ତୁମ୍ଭ ପଛକତ । ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ଧାଇଁଛନ୍ତି ।
କହ ଏ କେବଣ ଚରିତ । ତା ଶୁଣି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ॥
କହେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧୀରବାଣୀ । ଶୁଣ ଋଷି ସୁ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ଏ ବଡ଼ ଆଚମ୍ବିତ କଥା । କହି ବସିଲେ ହେବ ପୋଥା ॥
ମୋର ପତ୍ନୀଙ୍କ ମୁଁ ନଅନ୍ତେ । ମାରିବେ ଆସୁଛନ୍ତି ମୋତେ ॥
ଅନାଥ ପ୍ରାଣୀ ମୁଁ ଅଟଇ । ସଖା ସୋଦର ମୋର ନାହିଁ ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି । ନୀଳାଦ୍ରି ଚନ୍ଦ୍ର ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ତାହାଙ୍କ ବିନା ଅନ୍ୟ ଜଣେ । ନାହିଁ ମୋ ଶରଣ ରକ୍ଷଣେ ॥
ଶୁଣି ସାନନ୍ଦ ବେନ ଭାଇ । ରହିଲେ ଆଗ ପଛ ହୋଇ ॥
ଦାସ ଦାସୀଙ୍କ ଆଗ କଲେ । ନିର୍ଭୟେ ଚାଲ ହୋ ବୋଇଲେ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ବେନଜନ । ଅଭୟ ପଞ୍ଜରେ ପଶିଣ ॥
ଆନନ୍ଦେ କରନ୍ତି ଗମନ । ପଛେ ଯେ ଧାଇଁଛନ୍ତି ସୈନ୍ୟ ॥
ଭୃତ୍ୟଙ୍କୁ ଅନାଇଣ ଦେଲେ । ଗୋବିନ୍ଦ ମାୟା ବିଆଇଲେ ॥
ଗୋଟିଏ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇଣ । ବେଢ଼ି ଅଛନ୍ତି ନାଗଗଣ ॥
ଦେଖି ପ୍ରାଣକୁ ଭୟ କରି । ସୈନ୍ୟ ଯେ ଗଲେ ଅପସରି ॥
ଭେକ ଫଣୀଙ୍କ ଦେଖି ଯେହ୍ନେ । ଭୟେ ପଳାନ୍ତି ଏଣେ ତେଣେ ॥
କେଶରୀ ଦେଖି ମୃଗ ଗଜ । ଯେହ୍ନେ ହୁଅନ୍ତି ହତ ବୀର୍ଯ୍ୟ ॥
ଗରୁଡ଼ ଦେଖି ଯେହ୍ନେ ବ୍ୟାଳ । ପଳାଇ ପଶିଲ କ ବିଳ ॥
ତେମନ୍ତ ପ୍ରାଣର ଆରତେ । ପଳାଇଗଲେ ଯେଝା ମତେ ॥
ଯହୁଁ ସେ ଦଣ୍ଡଭଗ୍ନ ହେଲେ । ଭୃତ୍ୟଙ୍କୁ ଘେନି ପ୍ରଭୁ ଗଲେ ॥
ସେ ରାଜ୍ୟ ସୀମା ପାରିକରି । ଯାଅ ବୋଇଲେ ଦେବହରି ॥
ତା ଦେଖି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ପ୍ରଣାମ କଲା ଅପ୍ରମିତ ॥
ବୋଇଲା ତୁମ୍ଭର କୃପାରୁ । ପ୍ରାଣ ପାଇଲୁ ଶତ୍ରୁଠାରୁ ॥
ନୋହିଲେ ଆମ୍ଭ ଏ ଶରୀର । ଦେଖନ୍ତା ଯାଇ ଯମପୁର ॥
ଏଣୁ ତୁମ୍ଭର ପଦ୍ମ ପାଦେ । ଶରଣ ଗଲୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥

ଯା ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର । କାହୁଁ ଜାଣିବ ନର ଛାର ॥
ଦେଖ ସେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ଭୃତ୍ୟଙ୍କୁ ସଙ୍କଟ ତାରଣ ॥
ବିଜୟ କଲେ ଆନନ୍ଦମନ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନୀଳାଚଳ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ବେନପ୍ରାଣୀ । ଚଳେ ଚିନ୍ତିଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ସବୁ ଆପଦୁଁ ପାର ହୋଇ । ଆନନ୍ଦେ ଗଲେ ପଥ ବାହି ॥
କେତେଦିନେ ବନର ଭିତରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦରଶନ କଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱେ ରହିଲେ ॥
ମଣ୍ଡପ ଦରଶନ କଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱେ ରହିଲେ ॥
ମଠର ଖଣ୍ଡିଏକ କିଣି । ତହିଁ ରହିଲେ ବେନପ୍ରାଣୀ ॥
ସକଳ ଚିନ୍ତା ଦୂରେ ତେଜି । ହୃଦେ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ସଦେ ଭଜି ॥
ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥା ମାନ । ନିରତେ ଗୋବିନ୍ଦ ଗାୟନ ॥
ଦାରୁବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଲୀଳା ଯେତେ । ଭଜୁ ଯେ ଥାଇ ଅନୁବ୍ରତେ ॥
ନିଧୂପ ପଞ୍ଚ ଅବକାଶ । ଖଟିଣ ଥାଇ ପ୍ରଭୁ ପାଶ ॥
କଳାଶ୍ରୀ ମୁଖକୁ ଚାହିଁଣ । ବାଖାଣୁଥାଇ ତାଙ୍କ ଗୁଣ ॥
ଦେଖିଣ ଶ୍ୱେତ ପଦ୍ମଡୋଳା । ଆନନ୍ଦେ ହେଉଥାଇ ଭୋଳା ॥
ଶ୍ରୀ ପାଦ ପଦ୍ମେ ନିତ୍ୟ ଭାବ । ବୋଲେ ମୁଁ ପଞ୍ଚମୁଦ୍ରା ଶିବ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭାବ ହେଲେ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଧାରଗଲେ ॥
କରେ ବଜାଇ କରତାଳ । ଭଜନ ଗୋବିନ୍ଦ ଗୋପାଳ ॥
ନାଚଇ କଳାଗଛ ଘରେ । ତା ଭଙ୍ଗି କହିଲେ ନ ସରେ ॥
ଜଗମୋହନେ ଗଡ଼ି ଯାଇ । ଗରୁଡ଼ ପଛେ ଉଭା ହୋଇ ॥
ଜଣାଇ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଯେତେ । ଚଳଇ ଭିକ୍ଷାର ନିମନ୍ତେ ॥
କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୁଲି ଭିକ୍ଷାକରେ । ଯେ ଅବା ମିଳେ ତା ଭାଗ୍ୟରେ ॥
ଘେନି ଚଳଇ ନିଜପୁରେ । ଦିଅଇ ନେଇ ପତ୍ନୀଠାରେ ॥
ପତ୍ନୀ ଯା କରଇ ରନ୍ଧନ । ସ୍ୱାମୀ ତା କରଇ ଭୋଜନ ॥
ତା ଅବଶେଷ ଖାଏ ନାରୀ । ତା ବିନୁ ନ ଭଷଇବାରି ॥
ଏମନ୍ତେ ବଞ୍ଚଇ ତରୁଣୀ । ପତିଙ୍କ ଗୁରୁ ସ୍ଥାପ୍ୟେ ମଣି ॥
ପତିଙ୍କ କରେ ଅତି ଦୟା । ଏକଇ ସ୍ଥାପୁ ବେନି କାୟା ॥

ଏମନ୍ତ ବଞ୍ଚୁଥାଇ ଦିନ । ଭଜଣ ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ॥
ସାଧୁ ଜନଙ୍କୁ ଦେଖେ ଯହିଁ । ନର୍ମଳ ଭକତି କରଇ ॥
ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା ତାର । କରତେ ପର ଉପକାର ॥
ନ ହରେ ପର ନାରୀ ଚିତ୍ତ । ନୋହେ କପଟ କୁଟଚିତ୍ତ ॥
ଦ୍ୱାରେ ଦେଖିଲେ ଅଭ୍ୟାଗତେ । ବିପ୍ର ବୈଷ୍ଣବ ଆଦି ଯେତେ ॥
ବାନ୍ଧବ ପ୍ରାୟ ତାଙ୍କୁ ମଣି । ତୋଷଇ ଦେଇ ଅନ୍ନପାଣି ॥
ଶିଜ୍ଞାନ ଥାଇ ତାର ମନ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପ୍ରେମରେ ସେ ମଗନ ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା ଦିନ କେତେ । ତା କୀର୍ତ୍ତି ଶୁଭିଲା ଜଗତେ ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ରଘୁଅରକ୍ଷିତର ଜୀବନ ॥
ଦରିଦ୍ର ହେଲେ କିସ ହେବ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଅଟେ ତାର ଭାବ ॥
ଭିକ୍ଷା ସେ ମାଗିଣ ଜୀଉଛି । ଯେ ଯାହା ମାଗିଲେ ଦେଉଛି ॥
ଆଦର ପ୍ରଭୁ ନାମ ଯେତେ । ଗାୟନ କରୁଥାଇ ନିତ୍ୟେ ॥
କହେ ବିନୟ ଧୀରବାଣୀ । ଧନ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ଦେନ ପ୍ରାଣୀ ॥
ଏମନ୍ତେ ବୋଲନ୍ତି ସମସ୍ତେ । ପ୍ରଶଂସା କରି ଯେଝାମତେ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ପୁଣ । ବୈଷ୍ଣବ ସାତ ପାଞ୍ଚଜଣ ॥
ଅପୂର୍ବ ଅଟନ୍ତି ସେମାନେ । ଅଇଲେ କ୍ଷେତ୍ର ଦରଶନେ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନୀଳଗିରି । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦରଶନ ସାରି ॥
ବୁଲିଲେ ଭୋଜନ ନିମନ୍ତେ । ତହୁଁ ବୋଇଲେ ଜଣକେତେ ॥
ରଘୁଅରକ୍ଷିତଙ୍କ ଭୁବନେ । ବିଜୟ କରି ସାଧୁମାନେ ॥
ତାହାର ଅଛି ଭକ୍ତିଭାବ । ଗଲେ ଭୋଜନ ନିଶ୍ଚେ ଦେବ ॥
ଶୁଣି ଚଳିଲେ ସାଧୁ ବୃନ୍ଦ । ମନରେ ହୋଇଣ ଆନନ୍ଦ ॥
ଭକତ ଘରେ ବିଜେକଲେ । ତା ନାମ ଧରିଣ ଡାକିଲେ ॥
ଅତିଥି ଡାକ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେ । ଅତି ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ମନେ ॥
ମନ୍ଦିରୁ ବାହାର ହୋଇଲା । ସାଧୁଙ୍କୁ ଦରଶନ କଲା ॥
ବୋଇଲା ଆଜ୍ଞା କର ମୋତେ । କି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ତୁରିତେ ॥
ଶୁଣି କହିଲେ ସାଧୁ ମାନେ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ତୋଷ ଅନ୍ନ ଦାନେ ॥

ଅଇଲୁ ଖାଗିଁ ଶୁଣି ତୋର । ଏଥିରେ ବିଳମ୍ବ ନ କର ॥
ସନ୍ତୋଷ ହେଲେ ସାଧୁ ଗଣ । ପାଇବୁ ପରମ କାରଣ ॥
ତା ଶୁଣି ଉଦ୍ଧୃଅରହତ । ବିସ୍ମର ହେଲା ହୃଦଗତ ॥
କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି ଏଥର । ଘରେତ କିଛୁ ନାହିଁ ମୋର ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଚନ୍ଦ୍ରଧର । ସଙ୍କଟ ଫେଡ଼ିବେ ମୋହର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଅତିଥିଙ୍କୁ । ବସାଇ ଗଲେ ମନ୍ଦିରକୁ ॥
ପତ୍ନୀକୁ ବୋଲେ ସଖି ଶୁଣ । ଅତିଥି ପାଞ୍ଚ ସାତଜଣ ॥
ଦ୍ୱାରେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଆସି । ଭୋଜନ ମାଗୁଛନ୍ତି ବସି ॥
ଏଥକୁ କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା । କେମନ୍ତେ କରି ତରିବା ॥
ଘରେତ କିଛୁ ନାହିଁ ଧନ । କହ ଗୋ ଯୁବତୀ ରତନ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ସୁନ୍ଦରୀ । ଶୁଣହେ ପ୍ରାଣ ଅଧିକାରୀ ॥
ଦେବା ଦିଆଇବାକୁ ହରି । କରତା ଅଟନ୍ତି ସବୁରି ॥
ଏଥକୁ ଶୋଚନା ନ କର । ମୋ ଅଙ୍ଗେ ଯେତେ ଅଳଙ୍କାର ॥
ଅଛଇ ବେଗେ ନେଇଯାଅ । ସାଧୁଙ୍କ ଘରେ ବନ୍ଧାଦିଅ ॥
କିଛିହିଁ ଧନ ନେଇ ଆସ । ସାଧୁ ଚରିତ କର ତୋଷ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନିଜ ପତି । କୋଳେ ବସାଇଣ ଯୁବତୀ ॥
ବୋଇଲା ଧନ୍ୟ ଗୁଣମୁହିଁ । ମୋର ସୁଗତିଦାନୀ ତୁହି ॥
ଏବେ ତୁ ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର । ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ବିଚାର ॥
ନେଲେ ମୁଁ ଏତେ ଅଳଙ୍କାର । ଲୋକେ ଦେଖିଲେ ଅସୁନ୍ଦର ॥
ବୋଲିବେ ଉଦ୍ଧୃଅରହିତ । କାହୁଁ ଆଣିଲା ଏତେ ବିତ୍ତ ॥
ଭିକ୍ଷା ମାଗିବା ଲୋକ ଏହି । କାହୁଁ ବା ଆଣିଲା ଚୋରାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମନେ ମନ । କରିବେ ସିନା ଅନୁମାନ ॥
ଏବେ ତୁ ଅଳଙ୍କାର ନେଣ । ବହନ ଯାଅରେ ତରୁଣୀ ॥
ସାଧୁର ଘରେ ବନ୍ଧାଦେଇ । ପଞ୍ଚାଶ ମୁଦ୍ରା ଆଣ ତୁହି ॥
ଅଠ ଦ୍ୱିଜଙ୍କୁ କଣ୍ଠ କର । ମିଶାଇ ନେଲ ଜଳନ୍ତର ॥
ସୁଦ୍ଧିଣ ଦେବା ମନ ତାର । ଆଣିବା ଆମ୍ଭ ଅଳଙ୍କାର ॥

ସ୍ୱାମୀ ବଚନ୍ତୁ ଏହା ଶୁଣି । ସେ ପତିବ୍ରତା ଶିରୋମଣି ॥
ଚଳିଲା ଗଲା ଆନନ୍ଦରେ । ପ୍ରବେଶ ସାଧୁର ମନ୍ଦିରେ ॥
ଅଙ୍ଗ ଭୂଷଣ ମାନ ଫେଇ । ଥୋଇଲା ଧର୍ମ ଆଗେ ନେଇ ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ମହାଜନ । ରଖ ଏ ଅଳଙ୍କାର ମାନ ॥
ଶତେ ସୁନଆ ଦେଇଥିବ । ଲାଭ ମିଶାଇ ମୂଳ ନେବ ॥
ଅନେକ ହେବ ଉପକାର । ଧର୍ମେ ଲାଗିବ ଧନ ତୋର ॥
ସୁଧା ସମାନ ଧୀରବାଣୀ । ଧର୍ମ ସୁନ୍ଦରୀ ମୁଖୁ ଶୁଣି ॥
ବଣିର କଲା ତାକୁ ଚାହିଁ । ଏକେଲେ ଲାଭ ହେବେ ମୋତେ ॥
ତାର ସୁନ୍ଦର ରୂପ ଚାହିଁ । ବୋଲଇ ଶୁଣରେ ଯୁବତୀ ॥
ବନ୍ଧାରେ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ଯାହା କହୁଛି ଶୁଣ ତୁହି ॥
ଯେବେ ତୁ ହେବୁ ରତିଦାନ । ଗଣି ଦେଉଛି ନଅ ଧନ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନାରୀମଣି । ବଜ୍ର ପଡ଼ିଲା ପ୍ରାୟେ ମଣି ॥
ପୁଣି ସେ ଶାନ୍ତ କରି ମନ । ବୋଲଇ ଶୁଣ ମହାଜନ ॥
ବର୍ତ୍ତେକ ମାତ୍ର ତୁଅ ସ୍ଥିର । କହି ଚଳିଲା ନାରୀବର ॥
କାନ୍ତ ଆଗରେ ଏ ଚରିତ । ବୁଝାଇ କହିଲା ସମସ୍ତ ॥
ଏ ହାନ ଲାଭର କାରେଣୀ । ତୁମ୍ଭେ ମୋହର ପ୍ରାଣମଣି ॥
ଏଥକୁ କି ବିଗ୍ଭର କହ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ହେଉ ଦେହ ॥
ତା ଶୁଣି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ବୋଇଲା ଶୁଣରେ ସଙ୍ଗାତ ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କ ଉପକାରେ । ଲାଗିବ ଆମ୍ଭରେ ଭାଗ୍ୟରେ ॥
ଯାହା ବୋଇଲା ମହାଜନ । ସମ୍ମତ କରି ଆଣ ଧନ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ମହାସତୀ । ବୋଲଇ ଶୁଣ ପ୍ରାଣପତି ॥
ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞା ପାଇ ମୁହିଁ । ଗଲେଟି ମୋର ଦୋଷ ନାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଚଳିଗଲା । ସାଧୁର ମନ୍ଦିରେ ମିଳିଲା ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ହୋ ସାଧୁତ । ଆମ୍ଭେ ତା କଲୁ ସନମତ ॥
ଢାଳନ୍ତୁ ନବଲକ୍ଷ ଧନ । ହଅନ୍ତୁ ଯିବଇଁ ବହନ ॥
ଭଜନ୍ତୁ ପହରକଠାରେ । ତୁମ୍ଭେ ଆସିବ ଆମ୍ଭ ପୁରେ ॥

ବାଞ୍ଛା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣେ ରତ୍ନ ରଙ୍ଗ | ଭୋଗ କରିବ ମୋର ସଙ୍ଗ ||
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ମହାଜନ | ନଗଦ ଗଣିଦେଲା ଧନ ||
ଧରି ସୁନ୍ଦରୀ ଚଳିଗଲା | ସ୍ୱାମୀର ହସ୍ତେ ନେଇ ଦେଲା ||
ସେ ଧନ ପାଇ ଆନନ୍ଦିତ | ହୋଇଣ ରଘୁ ଅରହିତ ||
ଚଳିଣ ଗଲା ଅତି ବେଗେ | ମିଳିଲା ସିଂହଦ୍ୱାର ଲାଗେ ||
ଶ୍ରେଷ୍ଠସେବକ ଡାକ ଆଣି | ବରଗି ଦେଲା ତାକୁ 'ଗଣି ||
ବୋଇଲା ଶୁଣ ହେ ସୁଆର | ପ୍ରଭୁ ମଣୋହି ବେଗେ କର ||
ହିସା ଖେଚେଡି ଶାଳିଅନ୍ନ | ନାନାଦି ପ୍ରକାର ବ୍ୟଞ୍ଜନ ||
ନାଡ଼ୁ ଯେ ସରପୁଳି ଗଜା | ଅମାଲୁ ଆଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ଖଜା ||
ଭାଜି କାକରା ଆଦି ପିଠା | ହେ ସରପଣା ଦଧି ମିଠା ||
ପ୍ରଥମ ଧୂପେ ଏତେ ହେବ | ସାଧୁଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଆସିବ ||
ଏଥିରେ ବିଳମ୍ବ ନକର | କହି ଚଳିଲେ ନିଜପୁର ||
ଏମନ୍ତେ କେତେବେଳ ଗଲା | ସେସାଇ ତିଆରି ହୋଇଲା ||
ଭୋଗ ମଣ୍ଡପେ ଭୋଗକରି | ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ନଇବେଦ୍ୟ ସାରି ||
ମହାପ୍ରସାଦ ବହି ନେଲେ | ରଘୁ ଅର୍ହିତ ପାଶେ ଦେଲେ ||
ଦେଖି ଭକତ ଅତିତୋଷେ | ମିଳିଲା ଅତିଥିଙ୍କ ପାଶେ ||
ବୈଷ୍ଣବ ପଙ୍ଗତ ବସାଇ | ପ୍ରସାଦ ପରଷିଲେ ନେଇ ||
ଯାହାର ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ | ସନ୍ତୋଷେ କଲେ ତା ଭୋଜନ ||
ଭୋଜନ ସାରି ସାଧୁଗଣ | ବାସକୁ କରିଣ କଲ୍ୟାଣ ||
ଚଳିଣ ଗଲେ ଯେଝାମତେ | ପ୍ରଶଂସା କରିଣ ସମସ୍ତେ ||
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଦିନ ଶେଷ | ରଘୁ ଅର୍ହିତ ପତ୍ନୀପାଶ ||
କହଇ ଶୁଣ ପ୍ରାଣସଖି | ତୋତେ ଯେ ଧନ ଅଛି ଦେଇ ||
ସେ ବଣିକେ କଲେ ଆମ୍ଭପୁର | କରିବୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଦର ||
ତାଙ୍କୁ ମୋଠାରୁ ଶତଗୁଣେ | ସେବା କରିବୁ ତା ଚରଣେ ||
ଯେଉଁ ପ୍ରକାରେ ମନ ତାର | ସେହି ପ୍ରକାରେ ସେବାକର ||
ଯେବେ ମୋଠାରେ ଅଛି ମନ | ବୁଝିବୁ ଯୁବତୀ ରତନ ||

ଏମନ୍ତ କହି ଚଳିଗଲା । ଅନ୍ତର ହୋଇଣ ରହିଲା ॥
ପତ୍ନୀ ଅନେକ ତୋଷ ହୋଇ । କନକ ସମ ଯାଇ ଦେହି ॥
ଅଗ୍ରେ ଜାଳିଣ ଦୀପାବଳୀ । ପଲଙ୍କେ ବସି ଅଛି ବାଳୀ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ତହିଁ । ସେ ଧର୍ମ କାମାତୁର ହୋଇ ॥
ମିଳିଲେ ବାସଙ୍କର ଦ୍ୱାରେ । ଭୁଣ୍ଡ ଶୁଣାଇ କାଶି ଧୀରେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଶୁଭ୍ରକେଶୀ । ଉଠେ ଚଞ୍ଚଳ ବସ୍ତ୍ର ଖସି ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ଧର୍ମଶିଷ୍ୟ । ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ବେଗେ ଆସ ॥
ଶନ୍ୟ ମନ୍ଦିରେ ମୁହିଁ ଏକା । କର୍ମା ତୁମ୍ଭର ମନେ ଶଙ୍କା ॥
ଆମ୍ଭ ଭରସା ନରହରି । ଦ୍ରୌପଦୀ ଲଜ୍ଜା ନାଶକାରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ଉଠେ କାହାକୁ ଭୟ ଆଉ ॥
ପଲଙ୍କ ଉପରକୁ ଧୀରେ । ଚାହାଁନ୍ତେ ପ୍ରେମ ନୟନରେ ॥
ଦେଖିଲା ବସିଛି ସୁନ୍ଦରୀ । ଅତି ଆନନ୍ଦ ମନକରି ॥
ତାହାର ପଟେ ବେବହରି । ସଖୀକ କୋଳାଗ୍ରତ କରି ॥
ଆବୋରି ବସିଣ ଅଛନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କି ଯେହ୍ନ ଯଦୁପତି ॥
କବା ପାର୍ବତୀ କୋଳେ ଧରି । ବିଜୟ ପ୍ରଭୁ ଶୂଳଧାରୀ ॥
କ ଇନ୍ଦ୍ର କୋଳେ ଇନ୍ଦ୍ରାୟଣୀ । ଚନ୍ଦ୍ରର କୋଳେ କି ରୋହିଣୀ ॥
କିବା ସାରଦା ଯେହ୍ନ ପତି । ବିଜୟ କରିଣ ଅଛନ୍ତି ॥
ତେସନ ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ସଖୀକି କୋଳରେ ବସାଇ ॥
ବିଜୟ ପ୍ରଭୁ ଆଦିମୂଳ । ଧର୍ମ ଦେଖିଣ ହେଲା ଭୋଳ ॥
ଶ୍ରୀହରି ଅଭୟ ପଞ୍ଜରେ । ଭକ୍ତନାରୀକି କୋଳେ କଲେ ॥
ତା ଦେଖି ଧର୍ମ ପାଟେଣ ମନ । ଏତ ଜ୍ୱଳନ୍ତା ହୁତାଶନ ॥
ଉଠେଇଁବା କରୁଥିଲା ମନ । କେମନ୍ତେ ଧରିବ ଜୀବନ ॥
ନିଜ ଜନମଠାରେ ଯେହ୍ନେ । ମୂଢ଼ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଇଚ୍ଛେ ମନେ ॥
ମୁଁ ମୂଢ଼ ତେହ୍ନେ ମନ୍ଦକଲି । ଫଣୀ ଫଣାରେ ହାତଦେଲି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଅବହେଳେ । ପଡ଼ିଲା ସଖୀ ପାଦତଳେ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ମହାସଖୀ । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ରଖି ॥

ବୋଇଲା ଏ କି ଅପଘାତ । ସୁଇଣ୍ଠ ଗୁଣ୍ଡ ବଣ୍ଡବକ ॥
ଜଣବା ଜଟିତ ନୁହଇ । ଉଠ ସାଧୁଭ ବେଗ ହୋଇ ॥
ଅବଳା ମୁଖଁ ଏହା ଶୁଣି । ଉଠି କପାଳେ ଦେଲା ପାଣି ॥
ବୋଲେ ହେସନ୍ତ ନମେତୋତେ । ଶରଣ ଗଲି ରଖ ମୋତେ ॥
ଯେତେ ଅପ୍ରାଧ କଲି ତୋତେ । ତାଙ୍କୁ ନ ଧର ଜଦ ଚିତ୍ତେ ॥
ସୁତ ଯେ ମାତାଗର୍ଭେ ଥାଇ । ସେ ଯେବେ ପାଦ ପ୍ରହାରଇ ॥
ମାତା କି ଘେନେ ତାର ଦୋଷ । ସେରୂପେ ମୁଁ ତୋର ଶିଷ୍ୟ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପୂର୍ଣ୍ୟସ୍ତରୀ ବୋଲି । ମୁଁ ମୂଢ଼ ଜାଣିତ ନଥିଲି ॥
ଏବେ ତୋ କୃପାଦୃଷ୍ଟି ଲାଗି । ମୁଁ ଯେ ହୋଇଲି ମୋକ୍ଷଭାଗୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ଲେଉଟି । ସନ୍ତ ଚରଣ ତଳେ ଲୋଟି ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ କଥା ଶୁଣ । ସେ ହରି ଭକତ ଲକ୍ଷଣ ॥
ଅନ୍ତର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତାହାର ମନେ ବିସ୍ମରିଲା ॥
ଧର୍ମ ଯେ ଥିଲା ଧନଦେଇ । ସନ୍ତୋଷ ହେଲା କି ସେ ନାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ସତ୍ୱର । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ନିଜପୁର ॥
ଦେଖିଲା ନାରୀ ପାଦତଳେ । ଧର୍ମ ଶୋଇଛି ଖାବଭୋଳେ ॥
ରଦୂଅଶ୍ରିତ ବୋଲେ ତହିଁ । ଉଠ ସାଧତ ବେଗ ହୋଇ ॥
ସୁବନ୍ଧ ଗୋଟିକ ଚରଣେ । ପଡ଼ିଛ କେବଣ କାରଣେ ॥
ତା ଶୁଣି ଧର୍ମ ବେଗେ ଉଠ । ରଦୂଅଶ୍ରିତ ପାଦେ ଲୋଟି ॥
କହିଲା ସକଳ ବୁଝାଇ । ଦେଖ ହେ ପ୍ରଭୁ ଖାବଗ୍ରାହୀ ॥
ତୁମ୍ଭ ପତ୍ନୀକି କୋଳେ ଧରି । ପ୍ରଭୁ ଅଛନ୍ତି ବଢେ କରି ॥
ତା ଶୁଣି ଆଚମ୍ଭିତ ହେଲେ । ସମସ୍ତ ଅନାଇଣ ଦେଲେ ॥
ଦଣ୍ଡେ ନ ଦଣ୍ଡେ ଭଗବାନ । ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ସେ ତିନିଜଣ ଖାବଟ୍ରେଳେ । ଏକ ଆରକେ ଧରି କୋଳେ ॥
ପ୍ରଭୁ ମହିମା କହି ଭଲେ । ଆନନ୍ଦ ସାଗରେ ଭାସିଲେ ॥
ଏଥୁଁ ଉତ୍ତାରୁ ସେ ସାଧୁତ । ଧନସୁ କହିଲା ବହୁତ ॥
ଶୁଣି ଅନେକ ଧନ ଦେଲା । ମେଲାଣି ହୋଇଣ ବସେ ଗଲା ॥

ସେ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ବେନଜନ । ଚିନ୍ତିଲେ ଶ୍ରୀହରି ଚରଣ ॥
ଆନନ୍ଦେ ବଞ୍ଚିଲେକ ଦିନ । କାଳେ ଲଭିଲେ ମୁକ୍ତିସ୍ଥାନ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ସେ ଦ'ରୁବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଚରଣେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତିରସାମୃତ । ସୁଜନେ ପିଅ ଶ୍ରୁତି ପଥ ॥
ମୁକତି ହେବ' ଦିନୁ ଦିନ । ନ ହେବ ଯମ ଦରଶନ ॥
ସୁଖେ ଅମର ପଦ ପାଇ । ବସିବ ଦେବଲୋକେ ଯାଇ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ରଘୁଅରକ୍ଷିତ ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ
ନବମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ

ନୀଳାମ୍ବର ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଶୁଣ ଚୈତନ୍ୟ ମନରୋଷ । କହଇ ମନରାଜା ପାଶେ ॥
ହେ ମନ ସାବଧାନେ ଶୁଣ । କହିବା ଭକତ ଲକ୍ଷଣ ॥
ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ତାର ଘର । ବ୍ରାହ୍ମଣ ନାମ ନୀଳାମ୍ବର ॥
କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷଣ ନିମନ୍ତେ । ଯାଚକା କରେ ନାନାମତେ ॥
ଗୃହୀ ଗୃହରେ ରହୁଥାଇ । ଦୁଃଖକୁ ଶୋଚନା ନ ଥାଇ ॥
ବିଷୟୀଜାଳ ଏ ସଂସାର । ସକଳ ଜୀବେ ବନ୍ଧା ତା'ର ॥
ଶ୍ରୀହରି କଥାମୃତ ସାର । ଶ୍ରୁତି ପିବଇ ନିତ୍ୟ ଯାର ॥
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ସୁପଣ୍ଡିତା । ଜାଣଇ ପାପ ପୁଣ୍ୟକଥା ॥
ଜିତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଧୀର ବୁଦ୍ଧି । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଶାନ୍ତ ଆତ୍ମା ଶୁଦ୍ଧି ॥
ନିର୍ଲୋଭ ନିର୍ମୋହ ନିର୍ଭୟ । ପରମ ସଦାନନ୍ଦ ମୟ ॥
କେବଳ ଗୋବିନ୍ଦ ଭଜନ । କରି ବଞ୍ଚଇ ସବୁ ଦିନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଦିନେ ତା ମନେ ବିଚାରିଲା ॥

ଯେତେ ଏ ପୁତ୍ର ଦାରାଧନ । ଏ ସବୁ ମାୟାର ବନ୍ଧନ ॥
ଏହାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହୋଇ । ବଅର୍ଥ ଗଲା ମୋର ଦେହୀ ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । କମଳା ଦେବୀଙ୍କର ବର ॥
ଅଶେଷ ଜୀବର କରତା । ଭକତ ମୁକତିର ଦାତା ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ବିଜେ ନୀଳଗିରି । କମ୍ବୁ ରଥାଙ୍ଗ କରେ ଧରି ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ତାଙ୍କ ପାଶେ । ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ନାଶେ ॥
ସେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ଦରଶନ । ନ କଲି ଧିକ ମୋ ଜୀବନ ॥
ମିଥ୍ୟା ସଂସାର ଦାରା ଧନ । ବୈରାଗ୍ୟ ଉପୁଜିଲା ମନ ॥
ସଜ ହୋଇଲା ସେ ତ୍ୱରିତେ । କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯିବାର ନିମନ୍ତେ ॥
ପଥକୁ ଧଇଲା ସଙ୍ଗଳ । କାନ୍ଧରେ ପକାଇ ଝାଉଁଳି ॥
ଚଳେ ଚନ୍ଦ୍ରଲ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଆନନ୍ଦେ ଗଲା ପଥ ବାହି ॥
ମନ ନବେଶି ନୀଳାଚଳେ । ଧୀରେ ଚମଇ ଭ୍ରବହେଳେ ॥
ମାତା ଅନ୍ତରେ ପୁତ୍ର ଯେହ୍ନେ । ମାତା ଲୋଡ଼ଇ ତାର ମନେ ॥
ସେହ୍ନ ପ୍ରକାରେ ତାର ମନ । ଚିନ୍ତଇ ସଦା ଭଗବାନ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଗୁଣ ଗୁଣି ଚଳେ । ଚଳଣ ଯାଏ ରାଜପଥେ ॥
କେତେକ ଦିନର ଉତ୍ତରେ । ମିଳିଲା ଯାଇଁ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ॥
ଘୋର ବନସ୍ତ ପଞ୍ଚକୋଶ । ତା ମଧ୍ୟେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
ଏକା ଗମଇ ନାହିଁ ଶ୍ରାନ୍ତ । ଚିନ୍ତଣ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମମୂର୍ତ୍ତି ॥
ସେ ବନ ଅନ୍ତେ ଗଙ୍ଗାତଟେ । ମିଳିଲା ଅତି ମନ ହୃଷ୍ଟେ ॥
ଦେଖିଲା ପୂରିଅଛି ଜଳ । ଦିଶଇ ନାହିଁ ଥଳକୂଳ ॥
ଏକେତ ବରଷା ସମୟ । ଦେଖି ହୃଦରେ କଲା ଭୟ ॥
କେମନ୍ତେ ଗଙ୍ଗା ପାରିହେବ । ତରଇ ବନା କ ତରିବ ॥
ଜନ ଶବଦ ଏଥେ ନାହିଁ । କାହାକୁ ପଚାରିବ ମୁହିଁ ॥
ନାବ ଅଛଇ କେଉଁପାଶେ । ବୋଲି ଚାହିଁଲା ଦଶଦିଶେ ॥
ଏକ ତରାଇ ଖଣ୍ଡଦୂରେ । ନାବ ପକାଇ ମୀନ ମାରେ ॥
ଦେଖି ଉଲସ ନୀଳାମ୍ବର । ଡାକ ଛାଡ଼ିଲା ଉଚ୍ଚସ୍ୱର । ॥

ଚଳାଇ ଘାଇ ନାବ ଆଣ । ଏ ଜନ୍ତୁଙ୍କ କର ପରିତ୍ରାଣ ॥
କେଳ ଯେ ଦେଉଛୁ ଉତ୍ତର । ଘୋର ଗହନ ନଦୀଘାଟର ॥
ଏଠାରେ ଘର ଗ୍ରାମ ନାହିଁ । ନଦୀ ତରିଲେ ଯିବି ମୁହିଁ ॥
ଦେଖହେ ସାହା କେହି ନାହିଁ । ଅନାଥ ହୋଇଣ ଅଛଇ ॥
ମୋତେ ତୁ କଲେ ଏଥୁ ପାର । ଅନେକ ହେବ ଉପକାର ॥
ତା ଶୁଣି ଚଣ୍ଡାଳ ହରଷ । ନାବ ବାହିଲା ତାର ପାଶ ॥
ଖଣ୍ଡଗଙ୍କୁ ଦେଲା ବୁଝି । ଜନଗହଳ କଟି ନାହିଁ ॥
ଦସ୍ୟୁର କଲା ତାର ଚିତ୍ତେ । ଦଇବ ଭେଟାଇଲା ମୋତେ ॥
ଏହି ପଥିକର ଯାଉଁଳ । ମୋର ହୋଇବ ସଙ୍ଗାଳ ॥
ଧନ ରତନ ଥିବ ଯେତେ । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବି ଦିନାକେତେ ॥
ବିଳମ୍ବ ନ କରିଣ ଏବେ । ଏହାକୁ ବସାଇବି ନାବେ ॥
ବପଟେ ନାବ ବାହିନେବି । ଅଥଳ ଜଳେ ପେଲିଦେବି ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ହୃଦରେ । ବୋଇଲା ଶୁଣ ବିପ୍ରବରେ ॥
ଏ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ପାରିକଲେ ତୋତେ । କହ ତୁ କିସ ଦେବୁ ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲା ଭକତ । ଯେ ଦୁଃଖ ମୂଲ୍ୟ ତୋ ଉଚିତ ॥
ଦେଇଣ ଯିବି ମୁହିଁ ତୋତେ । ବେଗେଣ ପାରିକର ମୋତେ ॥
ଶୁଣି ଚଣ୍ଡାଳ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । ବିପ୍ରକୁ ବସାଇଲା ନାବେ ॥
ତେଜଣ ଆଡ ଯାଡ କୂଳ । ନାବ ବାହିଲା ଘୋର ଜଳ ॥
ଯେ ଦିଗେ ଥିଲ କୂଳ ନାହିଁ । ସେହି ଦିଗକୁ ନେଲା ବାହି ॥
ଦେଖିଣ ଶ୍ରୀହରି ଭକତ । ବୋଇଲା ଏ କି ବିପରୀତ ॥
କୂଳକୁ ତେଜି ନାବ ଏଣେ । ବାହୁ ତୁ କେବଣ କାରଣେ ॥
କଷ୍ଟେ ତୁ ମୋର ନାଶ ଅର୍ଥେ । ବିଚାର କରୁଅଛୁ ଚିତ୍ତେ ॥
ଧର୍ମ ଲଙ୍ଘି ତୁ କରେ ଭୁଞ୍ଜ । ତା ଶୁଣି ଧୀବର ବୋଲଇ ॥
ହେ ବିପ୍ର କି ବିଚାରୁ ମୋତେ । ତୋର ମରଣ ମୋର ହସ୍ତେ ॥
ଦଇବ ନିର୍ଣ୍ଣ କରିଥିଲା । ତେଣୁ ଏକାନ୍ତେ ଭେଟାଇଲା ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ସେ ଭକତ । ହୋଇଲା ଅତି ଭୟଗ୍ରସ୍ତ ॥

ଆରତେ ଚିନ୍ତେ ଚିନ୍ତାମଣି | ରଖ ରଥାଙ୍ଗ କମ୍ବୁପାଣି ||
ରଖ ହେ କମଳାବଲ୍ଲଭ | ରଖ ହେ ନୀଳାଦ୍ରି ସୁଲଭ ||
କାରଣ ଦୁଃଖ ନିବାରଣ | କାତରକୁ ରଖିବା ଶରଣ ||
ପ୍ରଭୁ ନୋହିଲେ ସାହାପକ୍ଷ | ଏ ଦାସ ମଲାଟି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ||
ବିଳମ୍ବେ ନାହିଁ ଅଉ କାର୍ଯ୍ୟ | ସତ୍ୱରେ ଆସି ଦେବରାଜ ||
ଦେଇ କରୁଣା ନାବ ତୋର | ଚଢାଇ ସମୁଦ୍ର ଉଦ୍ଧର ||
ତୁମ୍ଭର ଶ୍ରୀମୁଖ ଦର୍ଶନ | ଜନ୍ମରୁ ଯାଉ ମୋ ଜୀବନ ||
ସକଳ ଜାଣ ମହାବାହୁ | ମୋ ଦ୍ୱାର କି କହିବ ଆଉ ||
ତୁମ୍ଭେତ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ | ରଖ ନ ରଖ ଦେବସ୍ୱାମୀ ||
ମୋର ଆରତ ନିବାରଣେ | ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ନାହିଁ ଅନ୍ୟଜଣେ ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି ଭଣି | ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତିଲା ଚକ୍ରପାଣି ||
ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ | ତେଜିଲେ ରତ୍ନ ସିଂହାସନ ||
ଭୃତ୍ୟ ରକ୍ଷଣ ଆଦିମୂଳ | ବିଜୟ କଲେ ଗଙ୍ଗାକୂଳ ||
ମାୟାରେ ଷଣ୍ଢି ରୂପଧର | ଚଢା ଚୈତନ୍ୟ ଶିରେ ଭର ||
ଚମ୍ପକ ଫେଟକା ପାଖୁଡ଼ା | ମଉଳ ପଡ଼ିଅଛି ବେଢ଼ା ||
କର୍ଣ୍ଣେ କୁଣ୍ଡଳ ଝଲକତ | କି ଅବା ଅରୁଣ ଉଦିତ ||
କସ୍ତୁରୀ ଚିତା ଭାଲ ପଟେ | ସୁରତ୍ନମାଳା କଣ୍ଠତଟେ ||
ହୃଦରେ ପଦକ ବିରାଜେ | ପୀତବସନ କଟୀମାଝେ ||
ବାହେ ବ ହୁଟି ସାରଙ୍ଗେତ | କାଣ୍ଡ କୋଦଣ୍ଡ ଧରି ହସ୍ତ ||
ନବପଲ୍ଲବ ଡାଳେ ଡାଳେ | ଖଞ୍ଜିଣଛନ୍ତି ଭୁଜମୂଳେ ||
ଅତି ସୁନ୍ଦର ରତ୍ନଜଡ଼ | କଳା ଶ୍ରୀମୁଖ ଯାକ ପଡ ||
ହେମକଙ୍କଣ ବେଣୁପାଣି | ଝଳ ବିରାଜେ ନାନା ମଣି ||
ନୂତନ ନଖ ଦାଢ଼ି ସାଜେ | ଚନ୍ଦ୍ରହୁଁ ଶ୍ରୀମୁଖ ବିରାଜେ ||
ଷୋଡ଼ଶାବେଶ ନବଯୁବା | କୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଜିଣି ପ୍ରଭା ||
ଝଟକ ବିଦ୍ୟୁ ପ୍ରାୟେ ଦିଶି | ଟଗରୁ ପଡ଼ିଲେ କି ଖସି ||
ଧାଇଁଅଛନ୍ତି ବେଗବରି | ଯେସନେ ବିହଙ୍ଗ କେଶରୀ ||

କାର୍ତ୍ତିକ ଅସ୍ତନ୍ତ ଉଠାଇ । ଡାକିଲେ ରେରେକାର କରି ॥
ଡଗର ନାବ ଦେନ୍ତ ଆସ । ଜୀବନେ ଯେବେ ଅଛୁ ଆଶ ॥
ଶୁଣି ଶ୍ରୀହରି ସିଂହରଡ଼ି । ଡଗର ମୂଣ୍ଡେ ବଜ୍ର ପଡ଼ି ॥
ଛଅବଟିକ ଦେବ ସ୍ବନ୍ଦି । ଧୀବର ମନେ ବିଚାରଇ ॥
ଏ ବଡ଼ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ । ଚେଣ୍ଟି ରଖିଲେ ଅନନ୍ତ ॥
କ୍ରୋଧରେ ଆସୁଛନ୍ତି ଧାଇଁ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ନେବେ ମୁକୁଳାଇ ॥
ମୁଁ ଏବେ କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି । ବିପ୍ର କନ୍ଧରେ ନଣ ଯିବ ॥
ଏହା ବିଚାରି ନାବ ଫେରି । ବାହିଲା ଧୀର ଧୀର କରି ॥
ନାବ ବାହିବା ହେଲା ଦେଖି । ତକ୍ଷଣେ ପ୍ରଭୁ ପଦ୍ମଆଖି ॥
ଧଇଲେ ମନଭେଦ ଶର । ବିନ୍ଧିଲେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ॥
ଶବଦ କରିଣ ପ୍ରଚଣ୍ଡ । ନାବେ ବାଜିଲା ଯାଇ କାଣ୍ଡ ॥
ଲାଗି ରହିଲା ମୂନ ଗଳି । ଯେସନେ ଝଂଟକ ବଜ୍ରୁଳ ॥
ଦେଖି ଡଗର ଛନ ଛନ । ନାବ ବାହିଲା ଘନ ଘନ ॥
ପ୍ରବେଶ ପ୍ରଭୁ ପାଶେ ଯାଇ । ନାବରୁ ପଡ଼ିଲା ଉହ୍ଲାଇ ॥
ବିପ୍ର ଡଗର ବେନଜଣ । ଭେଟିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣ ॥
ଦେଖି ଶ୍ରୀହରି କୋପଭର । ଗର୍ଜିଲେ ଡଗର ଉପର ॥
ରେ ରେ ଧୀବର ବୁଦ୍ଧି ମୂଢ଼ । ଆଜି ଏ ଗର୍ବପଣ ଗୁଢ଼ ॥
ଆମ୍ଭେ ଏ ବନେ ଜଗିଥାଉଁ । ନ କହି କମ୍ପା ନାବ ବାହୁ ॥
ଏକାକ୍ଷୀ ଲୋକେ ପାଟିକରୁ । ରଜାର ଟଣ୍ଡା ନାଶ କରୁ ॥
ଏବେ ଏପରି ବୁଦ୍ଧି କଲେ । ନାଶ ଯିବୁଟି ଜାଣ ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି କୋପମୂର୍ତ୍ତି । କହିଚେ କଲେ କୋପ ଶାନ୍ତ ॥
ଅଳପ ହସି ନାରାୟଣ । ବୋଇଲେ ଆହେ ବିପ୍ର ଶୁଣ ॥
ଏ ବନ ଜଗିବା ନିମନ୍ତେ । ଖାଡ଼ୀ ଦେଇଛୁ ରଜା ମୋତେ ॥
ଯେ ଅବା ଟାଣପଣ କରେ । ପଢ଼ଙ୍କ ଜନ ଧନ ହରେ ॥
କି ଅବା ଧନ ବସ୍ତ୍ରମାନ । ଛଡ଼ାଇ କରଇ ନିଧନ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ । ଠଣା ମୁଁ ଜଗିଥାଇ ଏଥେ ॥

ଏକାନ୍ତେ ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣ ହରି । ପେଷଇ ଯମରାଜ୍ୟ ପୁରି ॥
ତୁମ୍ଭେ ଅଇଲ ସେହିପଥେ । ଥରେ ତ ନ କହିଲ ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ମୋହର ନା ଜାଣିବା ପଣ ॥
ଏଥେ ତୋ ଠଣା ଅଛି ବୋଲି । ଏହା ମୁଁ ଜାଣିତ ନ ଥିଲି ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଦେଖିଲି ଯେଣୁ । ନ କହି ଅଇଲି ମୁଁ ତେଣୁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବିପ୍ର ତହିଁ । ଚହ୍ନିଲି ନାହିଁ ଭକ୍ତଗ୍ରାହୀ ॥
ଯା ମାୟା ବେଦେ ଅଗୋଚର । କାହୁଁ ଜାଣିବ ନର ଛାର ॥
ଯୋଗୀର ଧ୍ୟାନକୁ ଯେ ଦୂର । ମୁନିମାନଙ୍କୁ ଅଗୋଚର ॥
ଏତେ ମନୁଷ୍ୟ ହୀନବୁଦ୍ଧି । କାହୁଁ ଚହ୍ନିବ କୃପାନିଧି ॥
ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ତାଙ୍କୁ ମଣି । ବୋଇଲା ଶୁଣ ସାଉମଣି ॥
ମୋତେ କରୁଣା କେତେ କର । ମୁଁ ଏବେ ଯିବି କ୍ଷେତ୍ରବର ॥
ମୋ ପ୍ରାଣନାଥ ଚକ୍ରଧର । ତାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନେ ଇଚ୍ଛା ମୋର ॥
ଏବେ ମୁଁ ଏହି ଗଙ୍ଗାନଦୀ । ତରିବି ଯେମନ୍ତେ କହ ବୁଦ୍ଧି ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ବୋଲନ୍ତି ତରାଇରେ ଶୁଣ ॥
ବିପ୍ରଙ୍କୁ ନାବରେ ବସାଇ । ଏହି ସଙ୍କଟେ ନଅ ବାହି ॥
ମୋ ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ପାରିକର । ଜୀବନେ ଆଶା ଥିଲେ ତୋର ॥
ଶୁଣି ତରାଇ କମ୍ପମାନ । ମୁଖରୁ ନ ସ୍ଫୁରେ ବଚନ ॥
ଅନେକ କଷ୍ଟବତ ହେଲା । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ନାବେ ବସାଇଲା ॥
ଶୁଣ ସୁଜନେ ହେତୁ ହେଇ । ସାଧୁଙ୍କୁ କଟାଳି ତରାଇ ॥
ଦେଖିଲ ପ୍ରଭୁ ଆନନ୍ଦକ । ସେବାରେ କେତେ ହୁଏ ଫଳ ॥
ବିପ୍ରହିଁ ନାବରେ ବସିଲ । ଧୀବରେ କୁଣ୍ଠ ନ କହିଲ ॥
ଯେଣୁ ସେ ଅଟେ ସାଧୁ ଚେତା । ନ ଶୁଣେ ପର ନାଶ କଥା ॥
ଆନନ୍ଦେ ହରି ନାମ ଗାଇ । ତରାଇ ନାବ ନେଲା ବାହି ॥
ଦାରୁବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଚିନ୍ତାକରି । ସୁଖେ ତରିଲେ ଗଙ୍ଗା ବାରି ॥
ନାବରୁ ଉଠି ବିପ୍ରଗଲେ । ଶ୍ରୀହରି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ତରାଇ ଗଲା ନିଜପୁର । ଏଥୁ ଉତ୍ତାରୁ ବିପ୍ରବର ॥

କେତେହେଁ ଦିନେ ପଥ ବାହି । ମିଳିଲେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ଯାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଶୁଣ । ସେ ପଞ୍ଚକୋଶର ମଧ୍ୟେଣ ॥
ଯାତ୍ରା ହୋଇଛି ନୀଳାଚଳେ । ଶ୍ରୀନନ୍ଦୀଘୋଷରଥ ଚଳେ ॥
ତହିଁ ବିଜୟ ଦେବହରି । ଶ୍ରୀଭୁଜେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧରି ॥
ତାଳଧ୍ୱଜରେ ଦେବରାଜ । ରୋହିଣୀଦେବୀଙ୍କ ଆତ୍ମଜ ॥
ଦିଶେ ଲାଙ୍ଗଳ ହଳଧାରୀ । ପ୍ରଳମ୍ବା ଗଜର କେଶରୀ ॥
ଦର୍ପଦଳନ ରଥେ ଦେବୀ ବିଜେ । କି ହେମ ପ୍ରତିମା ବିରାଜେ ॥
ଦୟିତାପଣ୍ଡାମାନେ ରଥେ । ଧରିଣ ଯୋଡ଼ ବେତ ହସ୍ତେ ॥
ଡାକନ୍ତି ମଣିମା ମଣିମା । ଭୃତ୍ୟଙ୍କ ଗୁହାରି ଶୁଣିମା ॥
ସେବକେ ଘଣ୍ଟାନାଦ କରି । ଶବଦେ କମ୍ପେ ବସୁନ୍ଧରା ॥
ବଜାଇ ଶ୍ରୀଘାର କାହାଳି । କମ୍ବୁ ଶବଦ ହୁଳହୁଳି ॥
ତୂରୀ ବଇଁଶୀ ବାଦ୍ୟ ଯେତେ । ଝମ୍ପକ ନିଶାଣ ସହିତେ ॥
ସେବକ ବୃନ୍ଦ ହୋଇ ମେଳି । ନାଚନ୍ତି ଦେଇ କରତାଳି ॥
ମୃଦଙ୍ଗ ମର୍ଦ୍ଦଳେ କେ ଧରି । ବଜାଇ ନୃତ୍ୟଗୀତ କରି ॥
କେ ପ୍ରଭୁମାନଙ୍କୁ ଅନାଇ । ଭାବରେ ଗଡ଼ି ଯାଉଥାଇ ॥
କେବା କପାଳେ ଦେଇ କର । ଡାକଇ ଜୟ ଜୟକାର ॥
ସବୁରି ମୁଖେ ନାମ ଧ୍ୱନି । କରନ୍ତେ କମ୍ପାଇ ମେଦିନୀ ॥
କାଳ ପିଠିଆ ଅପ୍ରମିତ । ରଥଦଉଡ଼ି ଧରି ହସ୍ତ ॥
ଅତିଆନନ୍ଦେ ଓଟାରନ୍ତି । ରଥ କରଇ ଦିବ୍ୟଗତି ॥
ସକଳ ଶବଦରୁ ବଳି । ଶ୍ରୀନନ୍ଦୀଘୋଷ ରଥ ଚଳି ॥
କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଶୁଭେ ପୂରି । ପ୍ରଭୁ ସମ୍ଭ୍ରମେ ବିଜେକରି ॥
କରୁଣ ସୁର ନର ଗୋଷ୍ଠୀ । ସକଳ ଲୋକେ ସମଦୃଷ୍ଟି ॥
ତା ଦେଖି ବିପ୍ର ବେଗେ ଧାଇଁ । ଭକ୍ତିଭାବରେ ଭୋଳହୋଇ ॥
ଭେଟିଲେ ପ୍ରଭୁ ପାଶେ ଯାଇ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପାଦେ ପଡ଼ି ଶୋଇ ॥
ଉଠେ ମସ୍ତକେ ଦେଲେ ହସ୍ତ । ବୋଇଲେ ନାମା ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀମୁଖ ଦରଶନ । ପାଇଁ ଆଜିର ମୋ ଜୀବନ ।

ଦାଟେ ଶଙ୍କଟ୍ଟ ରକ୍ଷାକର । ମୋତେ ଯେ ଆଣିଲ ଉଦ୍ଧର ॥
ତର୍ବିର ଲଭ ଏତେ ହେଉ । ତୋ ପାଦ ଚିନ୍ତ ଜନଯାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନାମଧର । କୃଷ୍ଣ କେଶବ ଦଇତାରି ॥
ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ଅଚ୍ୟୁତ । ପରମାନନ୍ଦ ଗୋପିନାଥ ॥
ଶ୍ରୀନାରାୟଣ ଚକ୍ରପାଣି । ଦୀନବାନ୍ଧବ ରଘୁମଣି ॥
ଶ୍ରୀବତ୍ସଲାଞ୍ଛନ ବରଜ । ଜୟ ଦେବାଧି ଦେବଷ୍ଟଜ ॥
ଏସନ ନାମ ଗାୟନରେ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକଧାର ଝରେ ॥
ଜଗନ୍ନାଥମୁଖ ଧ୍ୟାନକରି । ପ୍ରଭୁ ସ୍ୱରୂପ ମନେଧରି ॥
ଚାଲି ନଦେଖି ଶ୍ରୀପୟର । ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଲା ଦ୍ୱିଜବର ॥
ସମସ୍ତେ ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ତଟିଁ । ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ଗୁଡ଼ଲାକ ମଧ୍ୟ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନେ ହେତୁ ଦେଇ । ସେ ଯେଉଁ ଗତି ଥିବ ପାଇ ।
ତାହା କହିବାକୁ ସକ୍ଷମ । ନୁହଇ ମୁହିଁ ନରାଧମ ॥
କେବଳ ସାଧୁଜନ ମାନେ । କହିଲେ କହିବେ ବଚନେ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନ ଏ ଚରିତ । ଭକତ ଲକ୍ଷଣ ଏମନ୍ତ ॥
ଅଶେଷ ଲୋକଙ୍କ ମହିମା । ବେଦ ନ ଜାଣେ ଗୁଣସୀମା ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । ଶ୍ରବଣେ ପଠନେ ମୁକତ ॥
ପଢ ପଦକେ ସୁଖ ହେବେ । ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ଛେଦେ ॥
କହଇ ରାମଦାସ ମୂଢ଼ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ନନ୍ଦଘୋଷା ରୂଢ଼ ॥
ସେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଚରଣେ । ମନ ମୋ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଚାଲି ମୋ ମନ ମଧୁକର । ଜନ୍ମଜେ ରହୁ ସେ ପୟର ॥
ନମସ୍ତେ ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ । ଏ ବର ଦିଅ ଅନୁକ୍ଷଣ ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ଭସ । ଏ ଭବଜଳରେ ନ ଭାସ ॥
ସାଧୁ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣନାମ ଭଜେ । ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନାହିଁ ଅନ୍ୟେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ବସ୍ତ୍ର ମଳାମ୍ବର ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଦଶମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ରଘୁ କେଉଟର ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ମନ ବୋଲଇ ଚଇତନ । ଶୁଣିଲି ଅପୂର୍ବ ବଚନ ॥
ସେ ନୀଳାମ୍ବର ଦାସ କଥା । ଶୁଣି ଗୁଚିଲା ମନବ୍ୟଥା ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ କଥା ଯେତେ । ଅଛଇ କହୁଥାଅ ମୋତେ ॥
ମୋର ପୂଛିବା ଯାଏ ଆଜି । ତୁମ୍ଭ କହିବାର ନ ଥାଉ ॥
କେବଳ ସାଧୁକଥା କେତେ । କହି ପବିତ୍ର କର ମୋତେ ॥
ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଅତି ତୋଷେ । କହଇ ମନ ରଜା ପାଶେ ॥
ହେ ରଜା ସାବଧାନେ ଶୁଣ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାକ୍ତର ଲକ୍ଷଣ ॥
ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମହାକ୍ଷେତ୍ର । ଯେ କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କେ ପବିତ୍ର ॥
ତହିଁକି ଦଶକୋଶଠାରେ । ଶ୍ରୀନୀଳାଚଳ ପାରୁଶରେ ॥
ପିପ୍‌ପଳୀ ଗ୍ରାମ ନାମ ତାର । ସେହି ଗ୍ରାମରେ ତାର ଘର ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ଧୀବର । ରଘୁ କେଉଟ ନାମ ତାର ॥
ତାହାର ଘରେ ତିନପ୍ରାଣୀ । ମାତା ସହିତେ ତା ଘରଣୀ ॥
ଏମନ୍ତେ ତିନଜଣ ଥାନ୍ତି । କରି ତାହାଙ୍କ ନିଜ ବୃତ୍ତି ॥
ଜାଲ ପକାଇ ମୀନ ମାରି । ପ୍ରାଣ ପୋଷଇ ବନ୍ଦୀକରି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ସୁଜ୍ଞାନ ହେଲା ତାର ଚିତ୍ତେ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁମନ୍ତ୍ର ଜପକରି । ତୁଳସୀମାଳା କଣ୍ଠେ ଧରି ॥
ବସଇ ସାଧୁଜନ ସଙ୍ଗେ । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ପଢ଼େ ରଙ୍ଗେ ॥
ଜୀବ ମାରିବା ଦୋଷ ଯେତେ । ବିଚାର କରୁଥାଇ ଚିତ୍ତେ ॥
ବଣ୍ଡ ବଣ୍ଡକେ ଶୋକଭରେ । କର ଜଗୁଡ଼ି ହୃଦୟରେ ॥
ବୋଲେ ବିଧାତା ଏହା କଲୁ । ଧୀବରକୁଳେ ଜନ୍ମ ଦେଲୁ ॥
ଜୀବମାରଣେ ଯୋଗ ମୁହିଁ । ନରକେ ପଡ଼ିବଇଁ ଯାଇଁ ॥
ଏମନ୍ତ ମନରେ ବିଚାରି । ନ ଗଲା ଆଉ ମୀନ ମାରି ॥
ବଇଲେ ଦୁଃଖୀ ଘର ସିନା । ହୋଇଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯାତନା ॥

ତାହାର ମାତା ପତ୍ନୀ ନିତ । ନାନାପ୍ରକାରେ ଗାଳିଦ୍ୟନ୍ତି ॥
ତୁ ଏବେ ହୋଇବୁ ସନ୍ନ୍ୟାସ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ରଖି ଉପବାସ ॥
ନୋହିଲେ ମୀନ ମାରି ଯାଅ । ନିଜ କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷୁଥାଅ ॥
ଶୁଣି ଧୀବର କୋପଭରେ । ପେଲଣା ଜାଲ ଧରି କରେ ॥
ଗଲା ସେ ମୀନ ମାରିବାରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ସରୋବରରେ ॥
କୃଷ୍ଣ ସୁମରି ପଶି ଜଳେ । ଜାଲ ବାହିଲା ବୃନ୍ଦକୂଳେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ସମୟରେ । ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ କୃପାରେ ॥
ପଡ଼ିଲା ରୋହିମାଛ ଗୋଟି । ତା ଜାଲ ମଧ୍ୟରେ ଚହଟି ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ଜଳବର୍ତ୍ତି । ମାଇଲା କପାଳରେ ହାତ ॥
ବିଚାର କରଇ ସେ ଚିତ୍ତେ । ଏହାକୁ ମାରିବି କେମନ୍ତେ ॥
ସାହାତେ ମୀନ ଅବତାର । ଯେତୁ ନାଶିଲେ ଶଙ୍ଖାସୁର ॥
ସେ ଦିବ୍ୟ ରୂପ ନାଶ କରି । ମୁଁ କେହ୍ନେ ଥିବି ଦେହ ଧରି ॥
ଯେବେ ନ ମରିବ ଏ ମୀନ । ମୋତେ ନ ମିଳିବ ଭୋଜନ ॥
ପତ୍ନୀ ଯେ ଦୁଆରୁ ତଡ଼ିବ । ଅନ୍ନ ନ ଦେଇ ଘଉଡ଼ିବ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଖବସେତେ । ବେନି ନୟନୁ ଧାର ଚଳେ ॥
ସେ ମୀନ ଧରି ବେଗେ ଗଲା । ଶୁଷ୍କ ଭୂମିରେ ପକାଇଲା ॥
ବୋଇଲା ମୀନ ରୂପୀ ଶୁଣ । ତୁ ଯାହା କରିବୁ ଭିଆଣ ॥
ମୋର ତ ଧୀବର ସ୍ୱଭାବ । କେ ତାହା ଅନ୍ୟଥା କରିବ ॥
ତୋତେ ନ କଲେ ଆଜ ନାଶ । ମୋତେ ତ ନ ମିଳିବ ଗ୍ରାସ ॥
ଏଣୁ ମାରିବା କଥା ସତ । ବୋଲି ଚଣ୍ଡିରେ ଦେଲା ହସ୍ତ ॥
ଅଜପ ଯାକଦେଲ ଧରି । ସେ ମୀନ ବଦନ ବିସ୍ତାରି ॥
ଡାକିଲା ରଖ ନାରାୟଣ । ଧୀବର ଶୁଣିଲା ଶ୍ରବଣ ॥
ନିଧି ପ୍ରାପତ ହେଲା ଯେହ୍ନେ । ତେସନ ଆନନ୍ଦ ତା ମନେ ॥
ସେ ମୀନ ଘେନି ଚଳି ଗଲା । ଅଗମ୍ୟ ବନସ୍ତେ ମିଳିଲା ॥
ନିର୍ଝରଠାରେ ଝର ନୀର । ଦେଖି ହରଷ ମନ ତାର ॥
ସେ ଝରତଟେ କୁଣ୍ଡ କରି । ଅଜପ ନୀର ତହିଁ ଭରି ॥

ସେ ଜଳେ ସେ ମୀନ ଝଟେଣି । ଦୃଢ଼ ଆସନ କରି ବସି ॥
ବୋଲେ ଏ ମୀନ ଗର୍ଭଗତେ । ଯେ ନାମ ଶୁଣାଇଲ ମୋତେ ॥
ସେ ଏବେ ରୂପବନ୍ତ ହେଉ । ମୋତେ ସେ ଦେଖା ଦେଇଯାଉ ॥
ନୋହିଲେ ଜୀବନ ହାରିବ । ହତ୍ୟା ତା'ହାର ପରେ ଦେବ ॥
ଏମନ୍ତେ ନିଷ୍ଠାବ୍ରତ କଲା । ସେ ମୀନ ରୂପେ ହେତୁ ଦେଲା ॥
ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ବଶ କରି । ଚଞ୍ଚଳ ଚିତ୍ତ ସ୍ଥିର କରି ॥
ସୁମାର୍ଗେ ରଖି ନେତ୍ର ଦୁଇ । ମନକୁ ଜ୍ଞାନମାର୍ଗେ ଥୋଇ ॥
ଭଜନ କଲା ନାରାୟଣ । ଯେ ନାମ ପରମ କାରଣ ॥
ସେ ନାରାୟଣ ନାମ ଗୋଟି । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ଗଣ୍ଠି ॥
ନିରତେ ବନ୍ଦନରେ ଗୁଣି । ନ ଜାଣେ ଦିବସ ରଜନୀ ॥
ଏମନ୍ତେ ଭଜନ ହେଲା । କେଣିକ ପାଦେ ନ ଟଳିଲା ॥
ମରିବା କଥା କଲା ମୂଳ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଆଦିମୂଳ ॥
ବିପ୍ର ସ୍ୱରୂପ ଗୋଟି ଧରି । ଧୀବର ଆଗେ ବିଜେ କରି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ତପସ୍ୱୀ । କି ତପ କରୁ ଏଥେ ବସି ॥
କି ଜାତି ଗୋତ୍ର ଅଟେ ତୋର । କି ତୋର ନାହିଁ ଘର ଦ୍ୱାର ॥
କିସ ଚିନ୍ତୁଅଛୁ ମନେ । ଏକାନ୍ତେ ବସିଅଛୁ ବନେ ॥
କହ ହେ କେବଣ ଚରିତ । ଶୁଣି ବୋଲଇ କଇବର୍ତ୍ତ ॥
ହେ ବିପ୍ର କି ମୋତେ ପଚାର । ଜାତିରେ ଅଟେ ମୁଁ ଧୀବର ॥
କୁଟୁମ୍ବ ଜଞ୍ଜାଳ ନିମନ୍ତେ । ପେଲଣାଜାଲ ଧରି ହସ୍ତେ ॥
ଅଇଲି ମୀନ ମାରିବାରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲି ସରୋବରେ ॥
ଜାଲ ପକାନ୍ତେ ଜଳେ ପଶି । ପଡ଼ିଲା ରୋହିମାଛ ଆସି ॥
ସେ ମୀନ ପକାଇଣ କୂଳେ । ଧରି ମୁଁ ମାରିବାର ବେଳେ ॥
ସେ ମାଛ ପାଟି ବିସ୍ତାରିଣ । ଡାକିଲା ରଖ ନାରାୟଣ ॥
ଶୁଣି ମୁଁ ଆଚମ୍ବିତ ହୋଇ । ମୀନକୁ ଧରି ଅଇଲଇଁ ॥
ଏ ଘୋର ବନସ୍ତରେ ପଶି । ମୀନକୁ ଜଗିଅଛୁ ବସି ॥
ଯେ ନାମ ଶୁଣାଇଲା ମୋତେ । ତାହାକୁ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ॥

ତେବେ ମୁଁ ନଳପୁରେ ଯିବ । ନୋହିଲେ ଜୀବନ ହାରିବ ॥
ଏ କଥା ମୋର ସତ୍ୟବ୍ରତ । ତେଣୁ ମୁଁ ଆସିଅଛି ଏଥ ॥
କହିଲ ମନର ବେଦନା । ହେ ବିପ୍ର ଶବେଜଣ କନା ॥
ତୁମ୍ଭେ ଥିବାରୁ ମୋ ଆଗର । ଭଜନ ହେଉଛି ଉତ୍ତର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନାରାୟଣ । ନାମ ଭଜନ କଲା ପୁଣ ॥
ସେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ନାରାୟଣ । ଜାଣିଲେ ରଘୁଦାସ ମନ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ଧୀବର । ଏ କଥା କପଟତ ତୋର ॥
ମୀନ ରଟିବ ନାମ କାହିଁ । ଏ କଥା ପରତେ ନ ଯାଇ ॥
ଯେବେ ରଟିବ ପରମାଣ । କରିବ ବୋଲି ତାକୁ ଜାଣ ॥
ସେ କାହିଁ ଦେଖାଦେବ ତୋତେ । ବିଅର୍ଥେ ବସିଅଛୁ ଏଥେ ॥
ଏବେ ତୁ ନଳପୁରେ ଯାଅ । ଅଧିକ କଷ୍ଟହିଁ ନ ପାଅ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ କଇବର୍ତ୍ତ । ଭଲ କହିଲୁ ବିପ୍ର ସୁତ ॥
ସେ ସିନା ଦେଖାଦେବା ଦୂର । ମୋର ମାଇବାଟି ନଜର ॥
ଏଥକୁ ଉପାୟ ନାହିଁ କହୁ । ପ୍ରାଣ ମୁଁ ମୁରୁଛି ରହିଛୁ ॥
କେବଳ ଦୀନବନ୍ଧୁ ନାମ । କହୁ ଅଛନ୍ତି ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ॥
ପତିତ ରକ୍ଷଣ କରତେ । ବେଢ଼ଲେ ବାନ୍ଧିଛନ୍ତି ନେତେ ॥
ଭକ୍ତ ଆରତ ନିବାରଣେ । ଶ୍ରୀ ଭୁଜେ ଚକ୍ର ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଧରି ବସିଛୁ ଦାରୁହରି । ଏଣୁ ଭରସା ଅଛୁ କରି ॥
ଅବଶ୍ୟ ଦେଖାଦେବେ ଥରେ । ବିଶ୍ୱାସ ଅଛୁ ମୋ ମନରେ ॥
ନୋହିଲେ ପ୍ରାଣ ମୋର ଯାଉ । ତାର କାରଣେ ରହି ଥାଉ ॥
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ବିପ୍ରବର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କୋଟି ନମସ୍କାର ॥
କଲ୍ୟାଣ କରି ମୋତେ ଭଲ । ଭଜନ ହେଉଅଛି ହେଳ ॥
ତା ଶୁଣି ଶ୍ୱେତ ପଦ୍ମଭୋଳା । ଭକତ ଭାବେ ହେଲେ ଭୋଳା ॥
ବିଚାର କଲେ ହୃଦଗତେ । ମୁହିଁ ନିଶ୍ଚୟ ହେଲେ ଏଥେଁ ॥
ନଷ୍ଟେ ମରିବ ଏ ଧୀବର । ଜୀବନ ଆଶା ନାହିଁ ଯାର ॥
ଏମନ୍ତ କହି ପୀତବାସ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ରଘୁଦାସ ॥

ଆମ୍ଭେଟି ମୀନ ଗର୍ଭଗତେ । ସେ ନାମ ଶୁଣାଇଲୁ ତୋତେ ॥
ତୋ ମନେ ସଂଶୟ ନ କର । ଆମ୍ଭେଟି ଜଗତ ଈଶ୍ୱର ॥
ଆସିଣ କୃପା କଲୁ ତୋତେ । ବର ତୁ ମାଗି ଘେନ ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ଧୀବର । ଦେଖାଅ ନିଜ ରୂପ ତୋର ॥
ବାରେ ଦେଖିବ ଚର୍ମ ନେତ୍ରେ । ଖଣ୍ଡିବ ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ହେଳେ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଦେବରାଜ । ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଚତୁର୍ଭୁଜ ॥
କମ୍ବୁ ରଥାଙ୍ଗ ଗଦାଧର । ଶୋଭା ପାଉଛି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକର ॥
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଉଭା ପୀତବାସ । ଦେଖି ଉଠିଲେ ରଘୁଦାସ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କଲା ଦଣ୍ଡବତ । ଉଠି କପାଳେ ଯୋଡ଼ି ହାତ ॥
ବୋଲନ୍ତି ନମୋ ଚକ୍ରପାଣି । ଭକତଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଯୋଗେଶ୍ୱର । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯା ପୟର ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ମୋହ ପୁର ପାଇଁ । ବିଜୟ କଲେ ଦୟାବନ୍ତ ॥
ଆଜ ମୁଁ କି ବର ମାଗିବି । ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ଲୁଚିଯିବି ॥
ପ୍ରଭୁ ବୋଇଲେ ଯାହା ମନ । ମାଗ ହୋ ଭକତ ରତନ ॥
ଦାସ ବୋଇଲେ ଯେବେ ବର । ଦେବାକୁ କୃପା ହେବ ତୋର ॥
ଏ ମୋର ଧୀବର ସ୍ୱଭାବ । ଏହା କେମନ୍ତେ ଛାଡ଼ି ଯିବ ॥
ଆବର ଅନ୍ନ ମିଳୁଥିବ । ତୋ ନାମ ଧରି ଜୀବ ଯିବ ॥
ଯେବେ ହୃଦରେ ଭାବୁଥିବ । ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନ ପାଉଥିବ ॥
ଅସ୍ତୁ ବୋଲିଣ ଭଗବାନ । ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ବୈକୁଣ୍ଠ ପୁରେ ଗଲେ ଚଳି । ଭକତ ହରି ହରି ବୋଲି ॥
ଜଳରୁ ହୋଇଲା ବାହାର । ଭାବେ ଗମଇ ଧୀର ଧୀର ॥
କରେ ବଜାଇ କରତାଳ । ବେନି ନୟନୁ ଧାରା ଗଳ ॥
ଶ୍ରୀହରି ନାମ ଗାନ କରି । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ନିଜପୁରୀ ॥
ଏଣେ ଯେ ନିଜ ପୁତ୍ରଜନେ । ରଘୁକୁ ନ ଦେଖି ନୟନେ ॥
କାନ୍ଦ ବୋବାଇ ପଡ଼ ପଡ଼ି । ମଲା ବୋଲିଣ ଆଶା ଛାଡ଼ି ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିନ୍ତାକରେ ଥିଲେ । ଏହି ସମୟେ ଦାସେ ଗଲେ ॥

ତା ସଙ୍ଗେ ପୁରଜନ ଯେତେ । ଗୋଡ଼ାଇ ଅଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ ॥
ବୋଇଲେ ଦେଖ ଏହୁ ବାଇ । ଛଦ୍ମମେ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଗାଇ ॥
କଷ୍ଟକୁ ଭସ୍ମ କରି ଚଞ୍ଚେ । ଲୁଚି ଯେ ଥିଲ ଅନାକେତେ ॥
ପୁଣି ଅଇଲ ଧାଇଁ ଧାଇଁ । ପହ୍ନୀକ ଉଗ୍ରଇବା ପାଇଁ ॥
ଠକ ଠାପୁଆ ଜନମରୁ । ଠାପୁଆମାନଙ୍କର ଗୁରୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଉପହାସ କଲେ । ଯେଣ୍ଟାପୁରକୁ ଚଳିଗଲେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଗୃହଜନେ । ଦାସଙ୍କୁ ନେଇଣ ସଜନେ ॥
ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ପରଶିଲେ । ଉଦ୍ଧର ମନକୁ ତୋଷିଲେ ॥
ଭୋଜନ ସାରି ଦାସେ ଉଠି । ଭଜି ଶ୍ରୀହରି ନାମ ଗୋଟି ॥
କଥାପଦକେ ନାରାୟଣ । ନାମ ରଟଇ ପୁଣ ପୁଣ ॥
ମାଳା ତିଳକ ଭେକ କରି । ବୈଷ୍ଣବ ପଥକୁ ଆବୋରି ॥
ଦାଣ୍ଡେ ବୁଲଇ ଭିକ୍ଷା ଅର୍ଥେ । ମାଗଇ ନାହିଁ କଦାଚତେ ॥
ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ନାମ ଧରି । ଦାଣ୍ଡେ ବୁଲଇ ଭିକ୍ଷାକରି ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣରେ । ଯେତେ ଲଗଇ ତାର ଘରେ ॥
ଲୋକେ ଅଅନ୍ନ ଯାଚକରି । ଦାସେ ଆଣନ୍ତେ ତାହା ଧରି ॥
ଅଅନ୍ନ ମାତା ସନ୍ନିଧାନେ । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ମାତାମନେ ॥
କରିଣ ରନ୍ଧନ ଭୋଜନ । ସୁଖେଣ ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତି ଦିନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ପରେ । ଅନେକ ଗ୍ରାମ ମଣ୍ଡପରେ ॥
ବସି ଅଛନ୍ତି ରଘୁଦାସେ । ବାଳକେ ବେଢ଼ି ଚଉପାଶେ ॥
ବୋଲନ୍ତି ଛଦ୍ମମ ତପସ୍ୱୀ । ଦେଖ ସାଧକ ପ୍ରାୟେ ଦିଶି ॥
କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷିଣ ନ ପାରି । ଖାଅଇ ଭିକ୍ଷା ମାଗିକରି ॥
ଧୂଳି ଉଡ଼ାଇ ଝାମ୍ପ କଲେ । ଅନେକ ରୂପେ ଗାଳିଦେଲେ ॥
ନାନା ପ୍ରକାରେ ଗାଳିଦେଇ । କେ ମାରି ଉଚ୍ଛୁଡ଼ ଦଅଇ ॥
ତା ଦେଖି ଶ୍ରୀହରିର ଦାସ । ଉଠି ଗମନ୍ତି ନିଜବାସ ॥
ଏକ ବାଳକ ତହିଁ ଥିଲା । ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଣ ଗଲା ॥
ଲୌହକଣ୍ଟକ ଲଗା ବାଡ଼ି । ଧରି ନିତମ୍ବେ ଦେଲା ମାଡ଼ି ॥

ରୁଧିର ହୋଇଲା ବାହାର । ତା ଦେଖି ବୋଇଲା ଧୀବର ॥
କି ଅପରାଧ କଲି ତୋତେ । ଏଡ଼େକ ଦଣ୍ଡ ଦେଲୁ ମୋତେ ॥
ତୋତେ ଦଣ୍ଡନ୍ତୁ ଗୋପବନ୍ଧୁ । ତୋ ମାତା ପୁତ୍ର ବୋଲି କାନ୍ଦୁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଶାପ କେଇ । ବାସେ ପ୍ରହଣ୍ଡ କେତେ ଯାଇ ॥
ତକ୍ଷଣେ ସେ ବାଳକ ଗୋଟି । ଜୀବନ ହାରି ଭୂମି ଲୋଟି ॥
ତା ଦେଖି ସକଳ ବାଳକେ । ଯାଇଁ ମିଳିଲେ ତାର ପାଖେ ॥
ଦେଖିଲେ ପିଣ୍ଡେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଗଲେ ତହୁଁ ଧାଇଁ ॥
ତା ମାତା ପିତାଙ୍କ ଆଗରେ । ସକଳ ବୁଝାଇ କହିଲେ ॥
ତୁମ୍ଭର ପୁତ୍ର ପ୍ରାଣ ଗଲା । ମଣ୍ଡି କାଣ୍ଡରେ ଅଛି ପଡ଼ି ॥
ତା ଶୁଣି ଜନନୀ ପିଅର । ରୋଦନ କରି ଉଚସ୍ୱର ॥
ମିଳିଲେ ପୁତ୍ରପାଶେ ଯାଇ । ଧରଣୀ ସଳଖି ବସାଇ ॥
ନାସିକା ଚିପି କର୍ଣ୍ଣ ଫୁଙ୍କି । କର ଚରଣ ନାଡ଼ି ଦେଖି ॥
ଜାଣିଲେ ପିଣ୍ଡେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ । ପୁତ୍ରକୁ ଘେନି ଗଲେ ବହି ॥
ବାସଙ୍କ ପାଦେ ପକାଇଲେ । ଅନେକ ବିନୟ ହୋଇଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆହେ ସାଧୁ । ତୁମ୍ଭେତ ସର୍ବଲୋକ ବନ୍ଧୁ
ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ରାଦି ତୋର ନାହିଁ । ଏ ଦଣ୍ଡ କହିଲେ କାହିଁ ॥
ଏବେ ମୋ ପୁତ୍ର ଦୋଷ ଯେତେ । ସକଳ ଦିଅ ମୋର ମାଥେ ॥
ସଂସାର ମଧ୍ୟେ ମୋତେ ରଖ । ଦିଅ ମୋ ଏକଇ ବାଳକ ॥
ନୋହିଲେ ହତ୍ୟା ହେବ ତୋତେ । ବୋଲି ପଡ଼ିଲେ ପାଦଗତେ ॥
ତା ଦେଖି ଶ୍ରୀହରିର ଦାସ । ଚିନ୍ତିଣ କମଳ ବିକାସ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ସାଧୁଜନ । ଶୁଣ ହେ ସକଳ ନନ୍ଦନ ॥
ମୋହର ଦୋଷ ଥିଲେ ଏଥେ । ସମସ୍ତେ ଦଣ୍ଡ କର ମୋତେ ॥
ତାହାର ଅପରାଧ ପାଇଁ । ଦଣ୍ଡ କହିଲେ ସ୍ୱର୍ଗଗ୍ରାହୀ ॥
ଏବେ ମୋ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ । ମୁରବି ଥାଉ ଏ ସଂସାରେ ॥
ଜୀବନ ପାଉ ଏ ବାଳକ । ସମସ୍ତେ ଉଠ ବୋଲି ଡାକ ॥
ତା ଶୁଣି ତାତ ମାତ ତାର । ଆଦର ଯେତେ ଥିବ କର ॥

ସମସ୍ତେ ବୋଲି ହରି ହରି । ଟେକିଲେ ପୁଣ ଭୁଜଧରି ॥
ବୋଇଲେ ଉଠରେ ବାଳୁତ । ଦେଖ ତୋହର ତାତ ମାତ ॥
ତା ଶୁଣି ଉଠିଲା କୁମର । ପାଇଣ ନିଜ ପ୍ରାଣ ଡାର ॥
ନିଦୁଁ ଉଠିଲା ତ୍ରାସେ ହୋଇ । ଚକ୍ଷୁ ମଳିଣ ଦେଲା ଚାହିଁ ॥
ଦେଖିଲା ଗ୍ରାମଜନ ଯେତେ । ଦାସଙ୍କୁ ବେଢ଼ିଣ ସମସ୍ତେ ॥
ତାତ ଜନନୀ ଭକ୍ତପାଦେ । ସେବା କରନ୍ତି ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ତା ଦେଖି ସେ ବାଳକ ଗୋଟି । ଦାସଙ୍କ ପାଦତଳେ ଲୋଟି ॥
ଉଠି କପାଳେ ଦେଲା କର । ବୋଲେ ମୋ ଦୋଷ କ୍ଷମାକର ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସର୍ବଜନେ । ଅତି ଚକିତ ହେଲେ ମନେ ॥
ଦାସଙ୍କ ପାଦପୂଜା କଲେ । ଯେ ଯାହା ମତେ ଚଳିଗଲେ ॥
ଦାସ ଚଳିଲେ ନିଜପୁର । ଭଜିଣ ଗୋବିନ୍ଦ ଗୋପାଳ ॥
ଏମନ୍ତ କେତେଦିନ ଗଲା । ତା ଯଶ ଜଗତେ ପୂରିଲା ॥
ଦେଶକୁ ଦେଶ ଖ୍ୟାତି ତାର । ବଢ଼ିଲା ଅପାରୁ ଅପାର ॥
ସେ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଜାଜନ ଯେତେ । ଆନନ୍ଦେ ଆସନ୍ତି ସମସ୍ତେ ॥
ଦେଖିଣ ଧନ ବସ୍ତ୍ର ଦ୍ୟନ୍ତି । ବର୍ଣ୍ଣନ କରି ଲେଉଟନ୍ତି ॥
ଯାହାକୁ ଯାହା ସେ କହଇ । ସେ କଥା ଅନ୍ୟଥା ନୁହଇ ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ଏଥିଉତ୍ତରୁ କଥା ଶୁଣ ॥
ଦିନେ ହୋ ମନର ହରଷେ । ଏକାନ୍ତେ ବସି ରଘୁଦାସେ ॥
କିଛି ଭୋଜନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଥୋଇ । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ତକ୍ଷଣେ ନୀଳାଚଳବାସୀ । ଭକତ ପାଶେ ହେଲେ ଆସି ॥
ଦାସେ ଦେଖିଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ । ପ୍ରଭୁ ବସାଇ ଦିବ୍ୟାସନେ ॥
ଭୋଜନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଧରି କରେ । ଭୁଞ୍ଜାନ୍ତି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମୁଖରେ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ତହିଁ । ସେ ମହାରାଜା ନୃପସାଇଁ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମଣୋହି ନିମନ୍ତେ । ନାନାପ୍ରକାରେ ଭୋଗ ଯେତେ ॥
ସେବକ ହସ୍ତେ ଘର କରି । ଭୋଗ ମଣ୍ଡପେ ଦେଲେ ଭରି ॥
ପଣ୍ଡାଏ ପୂଜାରେ ବସିଲେ । ପ୍ରଭୁ ଚଉରେ ନ ଦିଶିଲେ ॥

କେତେବେଳେ ବେଢ଼ନ ଧାନ ଗତେ | ଦିଶିଲେ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ||
ନୃପତି ପାଶେ ଜଣାଇଲେ | ପ୍ରଭୁ ଯେ ମଣୋହି ନ କଲେ ||
କି ଅବା ହୋଇଲା ଅଭାବ | ସକଳ ଭୋଗ ପୋଡ଼ା ହେବ ||
ଶୁଣି ନୃପତି ତାପ ମନେ | ଗରୁଡ଼ ପଛେ କୁଶାସନେ ||
ଶୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ଚିନ୍ତାମଣି | ତାହା ଜାଣିଲେ ଦେବ ହରି ||
ସ୍ୱପନ ମ ର୍ତ୍ତେ ଭାବଗ୍ରାହୀ | ନୃପତି ଆଗେ ଉଭା ହୋଇ ||
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ରାଜନ | କିମ୍ପା ତୁ କରୁ ଦୁଃଖ ମନ ||
ଆମ୍ଭେ ଯେ ପିପିଲି ଗ୍ରାମରେ | ଧୀବର ରଘୁ ଦାସ ଘରେ ||
ଭୋଜନ କରୁଅଛୁ ବସି | ତେଣୁଟି ଚକ୍ଷୁରେ ନ ଦିଶି ||
ଭକତ ଗୁଣ୍ଡଦେବ ଯେବେ | ଏବେ ମଣୋହି ହେବ ତେବେ ||
ମୂଳ ମୋ ଭକତର ଭାବ | ଏ ଦ୍ରବ୍ୟ ମୋର କିସ ହେବ ||
ଭକତ ରେଣୁ ମାତ୍ର ଦେଲେ | ତାହା ମୁଁ ମଣେ ମେରୁ ତୁଲେ ||
ଭାବରୁ ଥାଇ ଯେ ଭୋଜନ | ସେ ମେରୁ ତୁଲେ ଦେବା ଧନ ||
ସେ ମୋତେ ଅଟଇ କଞ୍ଚୁଟ | ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ ଥାଇ ଯାର ଚିତ୍ତ ||
ତେଣୁଟି କହୁଅଛୁ ତୋତେ | ଯାଇ ପିପିଲି ପରିଯନ୍ତେ ||
ମୋର ଦାସକୁ ଘେନ ଆସ | ଦିଅ ତୁ ଛେଷବରେ ବାସ ||
ତେବେ ମୁଁ କରିବି ଭୋଜନ | ଏମନ୍ତ କହି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ||
ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମୁଖଁ ଏହା ଶୁଣି | ନିଦ୍ରାରୁ ଉଠି ନୃପମଣି ||
ଅଶ୍ୱ ଆରୋହୀ ଚଳିଗଲେ | ସକଳ ସମ୍ଭ୍ରମର ତୁଲେ ||
ମିଳିଲେ ପିପିଲି ଗ୍ରାମରେ | ଧୀବର ରଘୁଦାସ ଦ୍ୱାରେ ||
ଆଶେ ନୃପତି ଗରୁ ହଂସ | ଡାକିଲେ ଦାସେ ବେଗେ ଆସ ||
ତାହା ନ ଜାଣେ ରଘୁଦାସ | ପ୍ରଭୁ ସେବାରେ ଅଭିଳାଷ ||
କୋଟିଏ ନିଧି ପାଇଅଛି | ତେଣୁ ସେ ନ ଜାଣଇ କିଛି ||
ନୃପତି କେତେହେ ଡାକିଲେ | ଦାସେ ଶ୍ରବଣେ ନ ଶୁଣିଲେ ||
ତାହା ଜାଣିଲେ ନରନାଥ | ଅଶ୍ୱରୁ ଉତୁରି ତ୍ୱରିତ ||
ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ | ଦାସଙ୍କ ପାର୍ଶ୍ୱେ ମିଳିଲେ ||

ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ । ତତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ।
ପ୍ରଭୁ ନ ଦେଖି ଦାସେ ଖୋଜେ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଧାର ଗଳେ ।
ଆହା ମୋ ପ୍ରଭୁ ଗଲେ କାହିଁ । ବୋଲି ଭୂମିରେ ଗଡ଼ିଯାଇ ।
ତାହା ଦେଖିଣ ନୃପବର । ତୋଳିଣ ଧଇଲେ ଶ୍ରୀକର ।
ହୃଦରେ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ ।
ହରିଙ୍କି କଲୁ ବଶବର୍ତ୍ତୀ । ତୋର ଦର୍ଶନେ ମୁଁ ମୁକତି ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ନେଲେ ଦାସଙ୍କ ହସ୍ତ ଧରି ।
କରିଣ ନାନା ମତେ ସଜ । ମଣ୍ଡାଇ ନାନା ବେଶେ ଗଜ ।
ଦାସଙ୍କୁ ତହିଁ ବସାଇଲେ । କୁଟୁମ୍ବ ସଙ୍ଗେ ଚଳାଇଲେ ।
ନାନା ଉତ୍ସବେ ଚଳିଗଲେ । ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ମିଳିଲେ ।
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କଲେ ଦରଶନ । ବଡ଼ଇ ସେବା ପୂଜାମାନ ।
ଦକ୍ଷିଣ ପାରୁଶରେ ଭଲେ । ତହିଁର ଘର ନିର୍ମାଣିଲେ ।
ତହିଁ ଦାସଙ୍କୁ ଦେଲେ ସ୍ଥାନ । ଖଞ୍ଜିଲେ ଖଞ୍ଜା କରିତନ ।
ଅନେକ ଗଉରବ କରି । ଚଳିଣ ଗଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ।
ଦାସେ ରହିଲେ ପ୍ରଭୁପାଶେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନର ହରଷେ ।
କରନ୍ତେ କରି ହରି ସେବା । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ ଦେବୀ ଦେବା ।
କରନ୍ତେ ଦାନ ପୁଣ୍ୟେ ରତ । ନାମ ଭଜନ ଅବିରତ ।
ଏମନ୍ତେ ବଞ୍ଚୁଥାଇ ଦିନ । ଆନନ୍ଦେ ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ।
ତାହାର ନାମ ରଘୁଦାସ । ଜଗତେ ହୋଇଛି ପ୍ରକାଶ ।
ଆଉ ତା ଯେତେ ଯେତେ କଥା । କହି ବସିଲେ ହେବ ପୋଥା ।
ଶୁଣ ସୁମନ ହୋଇ ତୋଷ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ସୁଧାରସ ।
ଏ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ।
ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ଥିଲେ । ଖଣ୍ଡିବ ବଚନେ ଶୁଣିଲେ ।
କେବଳ ଥିଲେଟି ଶରଧା । ଲାଗିବ ନାହିଁ ପାପବାଧା ।
କହଇ ଦୀନ ଜଗନ୍ନାଥ । ସାଧୁଙ୍କ ମହିମା ଅଶେଷ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ରଘୁ ଦେହେର ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଏକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

କହେ ଚୈତନ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧଚେତା । ଶୁଣ ସୁମନ ସାଧୁ କଥା ॥
ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ରବରେ । ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ସମୟରେ ॥
ଗୋବିନ୍ଦପୁର ବୋଲି ନାମ । ଗ୍ରାମମାନଙ୍କ ମୋକ୍ଷ ସ୍ଥାନ ॥
ବଣିଆ ନାମେ ଗଙ୍ଗାଧର । ସେହି ଗ୍ରାମରେ ତାର ଘର ॥
ଈରଯା ନାମ ତାର ସ୍ତ୍ରୀୟା । ସତୀ ସାଧ୍ୱୀ ସ୍ୱାମୀ ପ୍ରିୟା ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ତାର ନାହିଁ । ତହିଁକି ଶୋଚନା ନ ଥାଇ ॥
ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ଥାନ୍ତି ଏକା । କରଣ ଆପଣା ଜୀବିକା ॥
ପଶାରି କରି ବିକ କିଣି । ସୁଖେ ଜୀଅନ୍ତି ବେନି ପ୍ରାଣୀ ॥
ନାନାଦି କଟୁଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ସେ ଶୁଣ୍ଠି ପିପ୍ପଳି ସହିତେ ॥
କରଣ ଶ୍ରୀହରି ଭକତି । ଦେବା ଦୟାରେ ଶୁଦ୍ଧମତି ॥
ପର ଦୁଃଖରେ ହୋଇ ଦୁଃଖୀ । ସେବନ୍ତି ସାଧୁଜନ ଦେଖି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ବୃଦ୍ଧି ବୟସ ଆସି ହେଲା ॥
ଦିନେକ ଶୟନ ସମୟେ । ପତ୍ନୀ ତା ପତି ଆଗେ କହେ ॥
ହେ ସ୍ୱାମୀ ଶୁଣ ମୋ ବଚନ । ଲୋକେ ମୁଁ ହେଲି ହୀନମାନ ॥
ଘର ବାହାର ବନ୍ଧୁ ଘାଟେ । ଥୋକେ ବୋଲନ୍ତି ହାଟେବାଟେ
ପୋଡ଼ୁ ଏ ଆଣ୍ଠୁକୁଡ଼ୀ ମୁଖ । ମୁଖଟି ପ୍ରଭାତେ ନ ଦେଖ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଥୋକେ ଲୋକ । ଠିଆ ନ ହୋନ୍ତି ମୋର ପାଖ ॥
ଥୋକାଏ କଥା ନ କହନ୍ତି । ଦେଖିଲେ ମଥା ପୋତି ଯାନ୍ତି ॥
ଏଣୁ ମୋ ହୃଦୟ ଆକୁଳ । ଖଣ୍ଡିଲେ ନାହିଁ ଆଦ ମୂଳ ॥
ଆମ୍ଭ ଭାଗ୍ୟରେ ପୁତ୍ର ନାହିଁ । ଲୋଡ଼ିଲେ ପାଇବା ତା କାହିଁ ॥
ଏଥିକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁମର । ଗୋଟିଏ ଦତ୍ତ ବ୍ରତ କର ॥
ନୋହିଲେ ଆପଣା କୁଳରୁ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରିଦ୍ରର ଘରୁ ॥
କହୁ କେଉଣ ତାକୁ ବଳ । କିଣି ଯେ ଆଣ ଏକ ସୁତ ॥

ପାଳିବା ପୁତ୍ର ସମ କରି । ଏ ଭାବ ଜନ୍ମ ହେବା ପାଇଁ ॥
ତଣିବା ପର ଅପବାଦୁ । ସର୍ବେ କୋଳିବେ ସାଧୁ ସାଧୁ ॥
ମୋ ମନେ ଯୋଗାଇ ଏ କଥା । ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ନିଜ ଭର୍ତ୍ତା ॥
ନିଶ୍ଚେ ଆଣିବା ଏକ ବାଳ । ପୁତ୍ର ସେମାନେ ପ୍ରତିପାଳ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଗଲି । ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ମିଳିଲି ॥
ପ୍ରବେଶ ରୂପକାର ଘରେ । କିଛିହିଁ ଧନ ଦେଇ ତାରେ ॥
ସର୍ବ ଲକ୍ଷଣ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜାଣି । କୃଷ୍ଣ ପ୍ରତିମା ଗୋଟି ଆଣି ॥
ଆଣି ତା ପତ୍ନୀ ଆଗେ ଦେଲି । ହେ ସଖି ସନ୍ତାନ ବୋଇଲି ॥
ଏହିଟି ଗତ ମୁକ୍ତ ବାତା । ଏହିଟି ପାବର କରତା ॥
ଏହାଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ବୁଦ୍ଧି କରି । ଯଶୋଦା ଦେଖି ଗଲେ ତରି ॥
ବ୍ରହ୍ମାଦି ସର୍ବ ଦେବଗଣେ । ଏହାଙ୍କୁ ଭାବୁଥାନ୍ତି ମନେ ॥
ଏ ବିଭୁ ବିନା ଅନ୍ୟ ଜଣେ । ନାହିଁ ପାଳକ ତ୍ରିଭୁବନେ ॥
ଏଣୁ କେବଳ ଭକ୍ତଗତେ । ବିଶ୍ୱାସେ ସେବ ଏକ ଚିତ୍ତେ ॥
ଯାହା ବାଞ୍ଛିବୁ ତୋର ମନ । ତାହା କରିବେ ଏହା ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ତା ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହୃଦୟ । କୃଷ୍ଣ ପ୍ରତିମା ଗୋଟି ଧରି ॥
ସ୍ନାନ ମାର୍ଜନା କରାଇଲେ । ଦିବ୍ୟ ଆସନେ ବସାଇଲେ ॥
ଉତ୍ତମ ସରକ୍ଷୀର ପାନ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କଲେ ନିବେଦନ ॥
ବିଚାର କଲା ତାର ମନ । ପୁତ୍ର ପାଇଲି ଏତେଦିନେ ॥
ଏହାଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ଭାବେ ମଣି । ସୁଖେ ତରିବୁ ଦେନପ୍ରାଣୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଆନନ୍ଦ । ସେବଣ ହୋଇଲେ ଆନନ୍ଦ ॥
ପୁତ୍ର ପରାୟେ ନିରନ୍ତରେ । ତଇଳ କୁଙ୍କୁମ ଅଙ୍ଗରେ ॥
ମର୍ଦ୍ଦନ କରି ନିତ ନିତ । ସ୍ନାହାନ ମାର୍ଜନା କରନ୍ତି ॥
କର୍ପୂର ଚନ୍ଦନ ସହିତେ । ସର୍ବାଙ୍ଗେ ଲେପୁଥାନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ॥
ନାନା କୁସୁମେ ବେଶ କରି । ନାନାଦି ଅଳଙ୍କାର ଭରି ॥
ବାଳକଠାରେ ସ୍ନେହ ଯେତେ । ସେହି ପ୍ରକାରେ ସ୍ନେହ ଚିତ୍ତେ ॥
ଯେତେ ଅପୂର୍ବ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରି ନିବେଦନ ॥

ପକ୍ଷେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତ ବେଳପ୍ରାଣୀ । ନୋହିଲେ ନ ଛୁଅନ୍ତ ପାଣି ॥
କେନ୍ଦୁ, କଇଁଥ ବରକୋଳି । ପନସ ଶ୍ରୀଫଳ କଦଳୀ ।
ଗ୍ରାମକୁ ଯେତେ ଦଳା ଆସେ । କିଣି ଦଅନ୍ତ ପୁତ୍ରପାଶେ ।
ଆବର ଯେତେ ବଣିଜାର । ପିଅରୁ ଗଲେ ଦେଶ ପୁର ।
ଯେବା ଅପୂର୍ବ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । କହ୍ନି ସେ ଆଣେ ଶ୍ରଦ୍ଧାମନ ।
ଆଣଇ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଚିତ୍ତେ । ପୁତ୍ରକୁ ଦେବାର ନିମନ୍ତେ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇକ୍ଷଣି ଘରେ । ଡାଅଇ ନେଇ ପୁତ୍ର କରେ ।
ମାତାଙ୍କି ଅତି ସ୍ନେହ ଭରେ । ପୁତ୍ରକୁ ଧରି କୋଳକରେ ।
ଦଣ୍ଡେ ନ ଛାଡ଼େ ପୁତ୍ରପାଶ । ଗୃହକାରିତ ତାକୁ ବିଷ ।
ଦଇବଯୋଗେ ସେ ଯୁବତି । ଯେବେ ଭରଇ ଗୃହକାର୍ତ୍ତି ।
ନିରତେ ହୋଇ ଛନ ଛନ । ପୁତ୍ରେ ନିବେଶି ଥାଇ ମନ ।
ଦଣ୍ଡିକେ ଆସୁଥାଇ ଦେଖି । ଦେଖିଲେ ହୋଉଥାଇ ସୁଖୀ ।
କେତେବେଳରେ କୋଳେଉଡ଼ି । ବୋଲଇ ଯାଇଥିଲି ଛାଡ଼ି ।
ମୁଁ ହୀନ ନିଲକ୍ଷଣୀ ମଲି । ତୋତେ ଏକାକୀ ଛାଡ଼ିଗଲି ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖେ । ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ ଅତି ସୁଖେ ।
ଏହି ପ୍ରକାରେ ସେ ଯୁବତି । ଭାବନା କରୁଥାଇ ନିତି ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ପ୍ରାପ୍ତେ ମଣି । ଅନ୍ୟ ନ ଜାଣେ ସେ ତରୁଣୀ ।
ତା ତହୁଁ ତା ଶତ ଗୁଣେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ପ୍ରାପ୍ତେ ମଣେ ।
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ ।
ଦିନେକ ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ । କହିଲା ନିଜ ପତ୍ନୀ ପାଶ ।
ଯାଉଛୁ ବଣିଜ ନିମନ୍ତେ । ପୁତ୍ର ଲଗିଲା ଏକା ତୋତେ ।
କ୍ଷଣେ ତୁ କେଣିକି ନ ଯିବୁ । ନିରତେ ପୁତ୍ର ପାଶେ ଥିବୁ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନେବଗଳର । ନାନାଦି କଂଠଦ୍ରବ୍ୟ ଭରି ।
ତଣାଇ ପବନ ଅଗ୍ରତେ । ଚଳିଲେ ବଣିଜ ନିମନ୍ତେ ।
ତଉ ନିବେଶି ପୁତ୍ର ପାଶେ । ବୁଲି ବଜଇ ଦେଶେ ଦେଶେ ।
ଏମନ୍ତ ଦିନଦିନ ଗଲା । ତାହାକୁ ଦିନଯୁଗ ହେଲା ।

ସୁତ ନ ଦେଖି ଛନ ଛନ । ବସି ସେ ଠୁଳ କଲା ଧନ ।
ପୁତ୍ର ନିମନ୍ତେ ଯେ ଅପୂର୍ବ । କିଣି ଆଣିଲା ଭକ୍ଷ ଦ୍ରବ୍ୟ ।
ବେନି ଆନନ୍ଦେ ଚଳିଗଲା । ଗ୍ରାମ ନିକଟେ ଯାଇଁ ହେଲା ।
ବଇଦେ ବୃଦ୍ଧ ଗଙ୍ଗାଧର । ଚଳନ୍ତେ ଅତି ଖରତର ।
ପାଦ ଖସନ୍ତେ ସେ ପଡ଼ିଲା । ପଡ଼ିବାଠାରେ ପ୍ରାଣଗଲା ।
ଜୀବ ଯିବାର ବେଳକାର । ଡାକିଲା ଆରେ କୃଷ୍ଣ ମୋର ।
ଦେଖିଲି ନାହିଁ ତୋ ଶ୍ରୀମୁଖ । ମୁଁ ପାପୀ ବଡ଼ଇ ମୁରୁଖ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପୁଣ ପୁଣ । କୃଷ୍ଣ ସୁମରି ଗଲା ପ୍ରାଣ ।
ତାହା ଦେଖିଣ ଗ୍ରାମଲୋକେ । କହିଲେ ତା ପତ୍ନୀ ସମୀପେ ।
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆଗୋ ସଖି । ଆଇଲୁଁ ତୋ ପତିକି ଦେଖି ।
ଗ୍ରାମବାହାରରେ ଅଛି ଶୋଇ । ଦେଖିଲୁଁ ପିଣ୍ଡେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ ।
ତାହା ଶୁଣିଣ ମହାସତୀ । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ଘାତ ।
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋକଭର ହୋଇ । ମିଳିଲା ପୁତ୍ର ପାଶେ ଯାଇଁ ।
ଡାକିଲା ଆରେ କୃଷ୍ଣ ମୋର । ଅରକ୍ଷଲୋକଙ୍କ ସୋଦର ।
ଦୀନବାନ୍ଧବ ଚିନ୍ତାମଣି । ଜଗନ୍ମୋହନ ବଂଶୀପାଣି ।
କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି ମୁଁ ଏବେ । ବାଟେ ତୋ ପିତା ମଲା ଯେବେ ।
ଏଥିକୁ କହ ବୁଦ୍ଧି ମୋତେ । ହେ ପୁତ୍ର ପଚାରୁଛି ତୋତେ ।
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରଧର । ଜଗତନାଥ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ।
ବୈକୁଣ୍ଠବାସୀ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ । ଭକତ ବନ୍ଧୁ ଦେବସ୍ୱାମୀ ।
ତତ୍କ୍ଷଣେ ହୋଇଲେ ବିସ୍ମୟେ । ବୋଇଲେ ଶୁଣସି ଗୋ ମାୟେ ।
ତୁମ୍ଭେ କିମ୍ପାଇ ଚିନ୍ତା କର । ପଥଶ୍ରମରେ ପିତା ମୋର ।
ନିଦ୍ରା ସେ ଯାଇଛନ୍ତି ସିନା । ତୁ ଯାଇ ତୋଳିଆଣୁ କିନା ।।
ବୋଇଲୁ ଏକା ପୁତ୍ର ଗୁଡ଼ । କିମ୍ପା ଏଠାରେ ଅଛ ପଡ଼ ।
ବହନ ଉଠ ଘର ଯିବ । ପୁତ୍ର ଯେ ତେଣେ କାନ୍ଦୁଥିବ ।
ଉଠାଇ ଘେନିଆସ ତାତ । ବହନ ଚଳିଯାଅ ମାତ ।
ପୁତ୍ର ଶ୍ରୀମୁଖୁଁ ଏହା ଶୁଣି । ଅତି ଆନନ୍ଦେ ସେ ତରୁଣୀ ।

ଚଳିଣ ଗଲା ଅତି ବେଗେ । ମିଳିଲା ନିଜ ସ୍ୱାମୀ ଆଗେ ॥
ଦେଖିଲା ପିଣ୍ଡେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ । ଅଙ୍ଗନେ ପଡ଼ିଣ ଅଛଇ ॥
ହସ୍ତ ଦେଇଣ ତାର ମାଥ । ବୋଇଲା ଉଠ ପ୍ରାଣ ନାଥ ॥
ଏକା ପୁତ୍ରକୁ ଛଡ଼ି ମୁହିଁ । ଆସିଛି କେହି ସଙ୍ଗେ ନାହିଁ ॥
ଏବେ ବହନ ଯିବା ଚଲ । ସେ ପୁତ୍ର ସେବା ଆମ୍ଭ ମୂଳ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲୁଁ ସେ ଯୁବତୀ । ପ୍ରାଣ ପାଇଲା ନିଜ ପତି ॥
ନିଦ୍ରୁଁ ଉଠିଲା ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଚକ୍ଷୁ ମିଳିଣ ହେଲା ବୁଦ୍ଧି ॥
ପାରୁଶେ ନିଜ ନାରୀ ଦେଖି । ବୋଇଲା ଶୁଣ ଆଗେ ସଖି ॥
ତୁ କିମ୍ପା ଏଥିକୁ ଆଇଲୁ । କହ ମୋ ପୁତ୍ରକୁ କି କଲୁ ॥
ଏହା କହନ୍ତେ ନିଜ ଭର୍ତ୍ତା । ନାରୀ କହିଲା ସବୁ କଥା ॥
ତହୁଁ ଉଲ୍ଲସିତେ ଦେନ ପ୍ରାଣୀ । ଚଳିଲେ କୃଷ୍ଣ ଗୁଣ ଗୁଣି ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନିଜପୁର । ଯାଇଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଛାମୁର ॥
ଯେବା ଅପୂର୍ବ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ପୁତ୍ରରେ କରି ନିବେଦନ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦ ଭାବ ଭୋଳେ । ଚୁମ୍ବନ ଦେଲେ ଧରି କୋଳେ ॥
ଏକକୁ ଆରେକ ଛନ୍ଦାଇ । ହୃଦରେ ଭିଡ଼ି ଚୁମ୍ବ ଦେଇ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦେ ପୁତ୍ର ନେଇ । ସେ ନିଜ ଆସନେ ବସାଇ ॥
ପତି ପତ୍ନୀ ଯେ କୋଟିଗୁଣେ । ସେବିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଦିବସ ଶେଷରେ । ସନ୍ଧେ ଶୟନ ସମୟରେ ॥
ବୋଇଲା ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ । ହେ କୃଷ୍ଣ କମଳା ବିଳାସ ॥
ଅଶେଷ ସ୍ଥାବର କରତା । ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଫଳ ଦାତା ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପୁତ୍ର କରି ପାଇ । ମୋ କଷ୍ଟ ନ ଗଲା କିମ୍ପାଇଁ ॥
ଏ ବୃଦ୍ଧକାଳେ ଗ୍ରାମ ଦେଶ । ବୁଲି ମୁଁ ନ ଗଲେ ଅବଶ୍ୟ ॥
ଭୋଜନ ନ ମିଳେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ । କେ ଅଛି ଆହା ବୋଲିବାକୁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେ ପିଅର । ତାହା ଜାଣିଲେ ଚକ୍ରଧର ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହୃଦଗତେ ବଜେ । ହସି ବୋଲନ୍ତି ଦେବରାଜେ ॥
ହେ ତାତ ମାତ ଏବେ ଶୁଣ । ଚିନ୍ତା କରିବା ଅକାରଣ ॥

ମୋ ପର ପୁତ୍ର ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ଛଡ଼େ କାହାକୁ ଭସ୍ମ ଆଜ ॥
ଯାହା ବାଞ୍ଛୁ ତ ତୁମ୍ଭ ମନେ । ତାହା ମିଳବ ସନ୍ଧ ଧ୍ୟାନେ ॥
ଏକଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ସଂଶୟ ନାହିଁ ଏଥେ ଜାଣ ॥
ଏବେ ଗୋ ବାଞ୍ଛା ସିଦ୍ଧ ହେଉ । ତୋ ଘରେ ଧନ ପୂରିଯାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଇ । ମନୁଷ୍ୟ ମଠେ ଭିକ୍ଷାଗ୍ରାହୀ ॥
ତତ୍କ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ପିଅର ଶୁଣି ଏ ବଚନ ॥
ଉଠି ଧାଇଁଲା ବେଗ ହୋଇ । ଦେଖିଲା ପୁତ୍ର ଘରେ ନାହିଁ ॥
ତତ୍କ୍ଷଣେ ଦେଖିଲା ଭୁବନ । ପୂରି ଅଛଇ ବହୁ ଧନ ॥
ପୁତ୍ରକୁ ନ ଦେଖି ନୟନେ । ଝୁରଇ କଲା ତାର ମନେ ॥
ଯେ ହରି ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ । ଯାହା ମହିମା ମହାମେରୁ ॥
ଭକତଜନେ ଦୟା ତାର । କ୍ଷୟ ହୋଇବ ଧନ ତୁର ॥
ବାଞ୍ଛିଲେ ବାଞ୍ଛାଫଳ ପାଇ । ଅଧିକେ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ॥
ମୁଁ ମୂଢ଼ ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧି କଲି । ଧନର ଲୋଭେ ନାଶ ଗଲି ॥
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହରାଇଲି ମୋର । କ୍ଷୟ କରିବ ଧନ ତୁର ॥
ଏମନ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଗୁଣ ଗୁଣି । ରୋଦନ କଲେ ଦୁଇ ପ୍ରାଣୀ ॥
ଆହା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କାହିଁଗଲ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସଙ୍ଗତେ ନ ନେଲ ॥
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପଛକେ ପକାଇ । ଛାଡ଼ି ଯିବାର ନ ଯୋଗାଇ ॥
ତୁମ୍ଭର ବଡ଼ା ପାପ ଯିବ । ଥାଇଣ କି ଭୋଗ କରିବ ॥
ଥାଉ ନ ଥାଉ ଏ ଜୀବନ । ଯେବେ ଛାଡ଼ିଲ ମୋ ନନ୍ଦନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗଙ୍ଗାଧର । କୃଷ୍ଣ ସୁମରି ଶତେବାର ॥
ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଲା ଭୂମି କୋଳେ । ତା ଦେଖି ପତ୍ନୀ ଧରି କୋଳେ ॥
ବୋଇଲା ଧିକ ଏ ଜୀବନ । ଯେବେ ଛାଡ଼ିଲ ମୋ ନନ୍ଦନ ॥
ଆବର ଗଲେ ପତି ମୋର । କୃଷ୍ଣ ସୁମରି ଶତେବାର ॥
ପତି ପୁତ୍ର ହେଲେ ଅନ୍ତର । ଆଉ କି ପ୍ରୟୋଜନ ମୋର ।
ଏ ଜୀବ ଥିବା କି କାରଣ । ଯିବଇଁ ସ୍ୱାମୀର ସଙ୍ଗେଣ, ॥
ଯୁବତୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମ । କରିବ ଉଚିତ ଯେ କର୍ମ ॥

ଅନଳ ଜାଳି ପତି ସଙ୍ଗେ । ପଶିବି ତହିଁ ମଧ୍ୟେ ବେଗେ ॥
ଏମନ୍ତ ବଚନରୁଁ ସୁନ୍ଦରୀ । ତକ୍ଷଣେ ପାହିଲା ଶର୍ବରୀ ॥
ଦିବସ ଦେଖି ସେ ଯୁବତୀ । ଯେତେକ ଧନ ତା ସମ୍ପତ୍ତି ॥
ହରି କୃପାରୁ ହୋଇଥିଲା । ଅନେକ ବସ୍ତ୍ର ହସ୍ତେ ନେଲା ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ସାଧୁଜନେ । ଧନ ଯେ ଦେଲା ଶୁଦ୍ଧମନେ ॥
ଯେତେକ ଦର୍ବ ତାର ଥିଲା । ରେଣୁ ପ୍ରମାଣେ ନ ରଖିଲା ॥
ସକଳ ଧନ ଦେଲା ସାରି । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ ଧରି ॥
ନାନା ଉତ୍ସବ କରାଇଲା । ଗ୍ରାମ ବାହାରେ ଚଳିଗଲା ॥
ଚନ୍ଦନ କାଷ୍ଠେ ଅଗ୍ନି ଜାଳି । ଅନେକ ଘୃତ ତହିଁ ଢାଳି ॥
ଘୃତ ତୃଣାଦି ତୃଣପତ୍ର । ପାଇ ଜଳିଲା ଅଗ୍ନି ହୋତ୍ର ॥
ଅତି ପ୍ରଖର ଶିଖାନଳ । ଘୋଟିଲା ଗଗନ ମଣ୍ଡଳ ॥
ସେ ମହାଅଗ୍ନି ତେଜ ପାଇ । ପାରୁଶେ ରହି ନ ହୁଅଇ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ନାରୀ । ଯେ ବିଧିମତେ ସ୍ନାନ କରି ॥
ଅନେକ ମତେ ସଜ ହୋଇ । ମୁଖେ ଶ୍ରୀହରି ନାମ ଗାଇ ॥
ପତିଙ୍କ ଘେନି ଅତି ତୋଷେ । ମିଳିଲା ଅଗ୍ନିକୁଣ୍ଡ ପାଶେ ॥
ବୋଇଲା ନମୋ ବୈଶ୍ୱାନର । ନମସ୍ତେ ଚନ୍ଦ୍ର ଦିବାକର ॥
ନମସ୍ତେ ଦଶଦିଗପାଳ । ନମୋ ବସୁଧା ଆଖଣ୍ଡଳ ॥
ନମୋ ବିଧାତା ହରିହର । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ॥
ଶରଣ ଗଲି ରଖ ମୋତେ । ମୁଁ ଯିବି ସ୍ୱାମୀର ସଙ୍ଗତେ ॥
ଅନଳ ମଧ୍ୟେ ଦେବି ଝାସ । ନ ଲାଗୁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଦୋଷ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଧାଡିକାରେ । ପତିଙ୍କ ଘେନି ସଙ୍ଗତରେ ॥
ବୈକୁଣ୍ଠପୁର ଅନୁସରି । ତୁଣ୍ଡେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମ ଧରି ॥
ସମସ୍ତେ ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ତହିଁ । ଅନଳେ ପଡ଼ିଲେକ ଡେଇଁ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଶୁଣ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତେ ନାରାୟଣ ॥
ତାରେ କରୁଣା କଲେ ଆସି । ଅନଳକୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେ ପଶି ॥
ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ପ୍ରାଣହରି । ରଥେ ବସାଇ ବେଗ କରି ॥

ଅନନ୍ତୁଁ ହୋଇଲେ ବାହାର । ଶୁଭିଲା ଜୟ ଜୟକାର ॥
ଝଟକି ବିଦ୍ୟୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟେ ବର୍ଷି । ଗଗନ ମଧ୍ୟେ ଯାଇ ମିଶି ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସର୍ବ ନର । ଡାକିଲେ ଧନ୍ୟ ଗଙ୍ଗାଧର ॥
ଧନ୍ୟ ତୋ ପକ୍ଷୀ ତୋର ଭାବ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ନ ଥିବ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଯେଝାମତେ । ପ୍ରଶଂସା କରି ଅପ୍ରମିତେ ॥
ଚଳିଣ ଗଲେ ଯେଝାପୁର । ଚିତ୍ତେ ଚମତ୍କୃତ ଭାବ ତାର ॥
ଶୁଣ ସୁଜନେ ହେତୁ ଦେଇ । ଏ ବାର୍ଦ୍ଧ୍ୟଚରିତ ଅଟଇ ॥
ସୁବୃଦ୍ଧଚରିତ୍ରେ ଯେଉଁ ଜନ । କରନ୍ତି ଶ୍ରବଣ ପଠନ ॥
ଜନ୍ମ ମରଣ ବାଧା ନାହିଁ । ବସିବେ ବିଷ୍ଣୁ ଲୋକେ ଯାଇଁ ॥
ଏ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ॥
ବୋଲଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ବିଶ୍ୱାସ ବିନା କର୍ମ ଯେତେ । ଫଳ ନ ଫଳେ କଦାଚିତେ ॥
ଏଣୁ ଶ୍ରୀହରି ପଦ୍ମପାଦେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ପାଦଧୂଳି । ନିରତେ ପଡୁ ମୋ ମଉଳି ॥
ଏ ଜୀବ ଯିବାକାଳେ ଏକା । ସାଧୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦୁହେଁ ସଖା ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ଏ ଭବଜଳରେ ନ ଭାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ବାର୍ଦ୍ଧ୍ୟଚରିତ୍ର ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ ପତି ପକ୍ଷୀ ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ ଏକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ହେ ମନ ଶୁଣ ଦିବ୍ୟ ରସ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା ଅଶେଷ ॥
ସେ ସାଧୁଜନଙ୍କ ମହିମା । କେ କହିପାରେ ତାର ସୀମା ॥
ଯାଜପୁରରେ ତାର ଘର । ବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ନାମ ତାର ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ କରଣ । ତାର କୁଟୁମ୍ବ ତିନିଜଣ ॥

ବେନି ଦୁହିତା ଏକ ସୁତ । ପତ୍ନୀ ତା ସ୍ୱାମୀର ଭକତ ॥
ଏମନ୍ତେ ପାଞ୍ଚଜଣ ଅଛନ୍ତି । ଭଣି ଯାଚକ ପଣ ନିତ ॥
ଦେଶ ବିଦେଶ ବୁଲିଯାନ୍ତି । ପ୍ରକାଶି କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷନ୍ତି ॥
ଏକ ଦିନକୁ ଆର ଦିନ । ଘରେ ତା ନ ଥାଇ ଭୋଜନ ॥
ସର୍ବଦା ସଦାନନ୍ଦମୟେ । ଦୁଃଖକୁ ଶୋଚନା ନ ଥାଏ ॥
ଏଣୁ ଶ୍ରୀହରି ପାଦେ ମତି । କରନ୍ତେ ସାଧୁଜନେ ପ୍ରୀତି ॥
ପ୍ରଭୁ ମହିମା ଗୁଣମାନ । କରନ୍ତେ ଉଠଇ ବଚନ ॥
କର୍ଣ୍ଣରେ ଶୁଣି ହୁଅନ୍ତ ତୃପ୍ତ । ଏଣୁ ଆନନ୍ଦ ତାର ମତ ॥
ସକଳ ଜୀବେ ତାର ଦୟା । ବାଞ୍ଛକ ଜନେ ସେ ନିର୍ମାୟା ॥
ହରି ଭକତେ ମହାଲୟ । ସତ୍ୟ ଧାର୍ମିକ ବିପ୍ରପ୍ରିୟ ॥
ସଂସାରକର୍ମେ ସେ ଉଦାର । ଜାଣଇ ନାମ ଏକ ସାର ॥
ସତ୍ୟରେ ଭଜୁଥାଇ ନିତ୍ୟେ । ଦିନ କଟଇ ଦୁଃଖ ସୁଖେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଦଇବେ କାନ୍ତାର ପଡ଼ିଲା ॥
ପ୍ରାଣିଙ୍କି ନ ମିଳେ ଭୋଜନ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷେ ମଲେ ବହୁଜନ ॥
ଯତ୍ର ଦେଖିଲେ କୁଢ଼ କୁଢ଼ । ହୋଇଣ ପଡ଼ିଲେକ ମଢ଼ ॥
ସକଳ ଦେଶେ ତକା ବୋବା । ଅଉ କେ ଅନ୍ନ ଦେବ ଅବା ॥
ବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ନାନାମତେ । ବୁଲିଣ ଗ୍ରାମ ପାଞ୍ଚ ସାତେ ॥
କାହିଁ ସେ କିଛି ନ ପାଇଲା । ନିସଖେ ଲେଉଟି ଅଇଲା ॥
ବସିଲା ନିଜଗୃହେ ଯାଇ । ଚିନ୍ତିଣ ପ୍ରଭୁ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ଏଥି ସମୟେ ପତ୍ନୀ ତାର । କହିଲା ପତିର ଛାମୁର ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ପ୍ରାଣନାଥ । ବାଳକେ ହୋଇଲେ ଅନାଥ ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ଅସମ୍ଭାଳ । ଭୋଜନ ନ ପାଇ ଆକୁଳ ॥
ଯେତେ ଜଞ୍ଜାଳ ମୋତେ କରି । କେ ସହୁ ମାତା ଦେହ ଧରି ॥
ଏଥିକୁ କହ କି ଉତ୍ତର । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା ଏଥର ॥
ମୋହର ସଖା ସାହା ନାହିଁ । ବାନ୍ଧି ମଉଳା ବାପ ଭାଇ ॥
ତୁମ୍ଭର ବନ୍ଧୁ ଇଷ୍ଟଘର । ପ୍ରୀତି ମଇତ୍ର ସନେହୀ ବର ॥

ଥିଲେ ନିକଟେ ଦୂରଦେଶେ । ଚାଲ ହେ ଯିବା ତାଙ୍କ ପାଶେ ॥
କରଣ ନାନାମତେ ସେବା । ଏ କାଳ କାନ୍ତାରୁ ବଞ୍ଚିବା ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ନଳ ପତି । ମୋ ବାଣୀ ଶୁଣରେ ସୁବସ୍ତି ॥
ତୁ ଯାହା ପଚାରିଲୁ ମୋତେ । ମୁଁ ଏବେ କହୁଅଛି ତୋତେ ॥
ବନ୍ଧୁ ସୋଦର ମୋର ନାହିଁ । ମୁଁ ବଡ଼ ଅନାଥ ଅଟଇ ॥
ଏକା ମୋ ବନ୍ଧୁ ଜଣେ ଅଛି । ବହୁତ ଦୂରରେ ରହିଛି ॥
ଏଠାରୁ ଦଶ ଯୂଣ ଠାରେ । ଘର କରିଛି କ୍ଷେତ୍ରବରେ ॥
ପୁରୁଷ ମାନଙ୍କ ଉତ୍ତମ । କେହି ନୁହନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ସମ ॥
ଆଦର ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ପଣେ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ନାହିଁ ଅନ୍ୟଜଣେ ॥
ଯାଇ ପଶିଲେ ତାଙ୍କପାଏ । ଦୁଃଖ ବା ରହିବ ଥୋକାଏ ॥
ତା ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ସୁନ୍ଦରୀ । କହଇ ସ୍ୱାମୀ କର ଧରି ॥
ହେ ନାଥ ମୋର ବୋଲକର । ପୁହ ଗୋଟିକ କୁମ୍ଭେ ଧର ॥
ଏକ ଦୁହିତା ମୋର ଭାଗେ । ଆରେକ ଚଳାଇବା ଆଗେ ॥
ଘରେ ପଦାର୍ଥ ଅଛି ଯେତେ । ପଣତେ ବାନ୍ଧି ଦିଅ ମୋତେ ॥
ବନ୍ଦନ ହୋଇ ଚାଲ ଯିବା । ନୋହିଲେ ସମସ୍ତେ ମରିବା ॥
ପତ୍ନୀ ମୁଖରୁ ଏହା ଶୁଣି । ବିପ୍ର ମହାନ୍ତ ମନେ ଗୁଣି ॥
ନେହ ପଚନ ହେବ ମୋର । ଦେଖିବି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ॥
ଶ୍ରୀ ବଳଭଦ୍ରଦେବ ଦେଖି । ସୁଫଳ କରିବ ମୁଁ ଆଖି ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରିଣ ଚିତ୍ତେ । ପୁଷକୁ ଧଇଲା ତ୍ୱରିତେ ॥
ପତ୍ନୀ କହିଲା ଯେଉଁରୂପେ । ତାହାକୁ ବେଳ ସେହି ରୂପେ ॥
ପୁଷକୁ ବସାଇଣ କନ୍ଧେ । ଚଳିଲେ ପରମ ଆନନ୍ଦେ ॥
ପଥରେ ସ୍ୱାରବନ ରହି । ମିଳିଲେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ଯାଇଁ ॥
ପ୍ରବେଶ ସିଂହ ଦ୍ୱାରଠାରେ । ଦେଖିଲେ ବେଭୁଆ ଅପାର ॥
ବହୁତ ହୋଇଛି ଆକଟ । ମାଛି ଗଳିବା ନାହିଁ ବାଟ ॥
ସେ ଦ୍ୱାରେ ପଶି ନ ପାରିଲେ । ଦୂରରୁ ରହି ଅନାଇଁଲେ ॥
ପତିତ ପାବନଙ୍କୁ ଦେଖି । ସୁଫଳ କଲେ ଚର୍ମ ଆଖି ॥

ତହୁଁ ଚଳିଲେ ଅତି ସୁଖେ । ମିଳିଲେ ଦକ୍ଷିଣର ପାଶେ ॥
ବସିଲେ ପେଜ ନଳାଠାରେ । ଯେ ଗୋରୁ ତାଙ୍କଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥
ଦେଖି ତା ପତ୍ନୀ ବୋଲେ ତହିଁ । ଏଠାରେ ବସିଲେ କମ୍ପାଇ ॥
ଦେଖ ହେଉଛି ସନ୍ଧ୍ୟା କାଳ । ଅତି ଅନ୍ଧାର ବେଳୁ ବେଳ ॥
ବେଗେ ଚାଲ ବନ୍ଧୁ ଘର ଯିବା । ଭୁଞ୍ଜିଣ ଶରୀର ତୋଷିବା ॥
ଅନ୍ନ ନ ଦେଲେ ସେହୁ ପୁଣି । ମାଗିବା କାହୁଁ ପେଜ ପାଣି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେ ସୁନ୍ଦରୀ । ବାଳକ ମାତା ହାତ ଧରି ॥
ବୋଲେ ମାତ ଲାଗୁଅଛି ଭୋକ । ଗଲାଟି ପ୍ରାଣ ବେଗେ ରଖ ॥
ତା ଶୁଣି ବନ୍ଧୁ କହେ ଧୀରେ । ପୁତ୍ର ଦୁହିତାଙ୍କୁ ଆଗରେ ॥
ଆଜ ଶୁଣିଲି ବନ୍ଧୁ ଘର । ଉଚ୍ଛବ ହେଉଛି ଅପାର ॥
ବହୁତ ଦେଶୁଁ ବନ୍ଧୁମାନେ । ଆସି ଅଛନ୍ତି ତା ଭୁବନେ ॥
ଦ୍ୱାରେ ବେଢ଼ୁଆ ଜଗିଛନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧି ସଙ୍ଗୋଳ ଗ୍ରହକ୍ୟନ୍ତି ॥
ଯେ ପେଲାପଣ କରିଯାଇ । ମାଡ଼େ ତା ଜୀବନ ଉଡ଼ଇ ॥
ଏଥିକୁ ବିଚାର ଚେତା ମନେ । ରାତ୍ର ବଞ୍ଚିବା ଏହି ସ୍ଥାନେ ॥
ପେଜ କୁଣ୍ଡରୁ ପେଜ ଆଣି । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା ପାଞ୍ଚ ପ୍ରାଣୀ ॥
ରଜନୀ ପ୍ରଭାତରୁ ଯିବା । ଏକାନ୍ତେ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଭେଟିବା ॥
ସ୍ୱମୁରେ ଜଣାଇବା ଦୁଃଖ । ବୋଲିବା ଆମ୍ଭ ପ୍ରାଣ ରଖ ॥
କେବଳ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଦେଇ । ଏକଥା ମନକୁ ଯୋଗାଇ ॥
ଶୁଣି ଯୁବତୀ ବୋଲେ ହେଉ । ଆଣ ହୋ ପେଜ ପ୍ରାଣ ରହୁ ॥
ବନ୍ଧୁ ଚଳିଲା ଏହା ଶୁଣି । ଛଡ଼ା କୁଡ଼ୁଆ ଗୋଟି ଆଣି ॥
ସେ ପେଜ କୁଣ୍ଡରେ ବୁଡ଼ାଇ । ପତ୍ନୀକି ଦିଅଇ ବଢ଼ାଇ ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ପତ୍ନୀ ଆଗେ । ପେଜ ପିଇଲେ କ୍ଷୁଧାଭାବେ ॥
ଉଦର ଭରି ସୁସ୍ଥ ହୋଇ । ପଡ଼ିଲେ ସେହିଠାରେ ଶୋଇ ॥
ବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ଅତି ତୋଷେ । ଲୟ ଲଗାଇ ପ୍ରଭୁ ପାଶେ ॥
ବୋଇଲା ନମୋ ଦାରୁ ହରି । ଚର ଅଚରେ ଅଛ ପୂରି ॥
ସକଳ ଜୀବେ ପଡ଼ ଦାତା । ତୁମ୍ଭହୁଁ ନାହିଁ ନା କରତା ॥

ମୁଁ ଏଥୁଁ ନୁହଇ ବାହାର | ତୁ ନାଥ ଯାହା ଇଚ୍ଛାକର ||
ପ୍ରଭୁ ଏଠାରେ ଭଲେ ହେଲା | ବୁଢ଼ାଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରାନନେ ଭେଳା ||
କ୍ଷୁଧା ଅନଳେ ପାଞ୍ଚଜଣ | ଘୋଡ଼ ମନ୍ତ୍ରକୁ ପ୍ରକାରଣ ||
ତୋର କରୁଣା ବାରି ହେଇ | ଶୀତଳ କର ଭବଗ୍ରାହୀ ||
ଏମନ୍ତ ବେଳ ଲୁନ୍ତ କଲ | ପଥ ଶ୍ରମରେ ନିଦ୍ରାଗଲ ||
ଏଥୁ ଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ | ବଢ଼ିଲା ହେବା ପୂଜା ମାନ ||
ସନ୍ଧିପ ନେଞ୍ଚ ଅବକାଶ | ଭଣ୍ଡାର ଲାଗି ଆଦ ବେଶ ||
କର୍ପୂର ହାର ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳି | ଶେଯାଇ ଖଟ ଶେଯ ଭୁଲି ||
ସକଳ ସେବା ବଢ଼ାଇଲେ | ଭଣ୍ଡାର ଘର ମୁକ ଦେଲେ ||
ଧୂପ ଦୀପକ ଧରି ଯୋଗେ | ଦେଉଳ ଶୋଧିଲେ ସେବକେ ||
ସକଳ କବାଟ ପକାଇ | ଝଟମ ଶାଙ୍କୋଳି ଲଗାଇ ||
କଞ୍ଚି ପକାଇ କାଠି ଧରି | ଗଲେ ଭଣ୍ଡାର ଅଧିକାରୀ ||
ଆଉ ସେବକ ଯେତେ ଥିଲେ | ଯେ ଯାହା ପୁରେ ଚଳିଗଲେ ||
ଏଥୁ ଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ଭାବ | ଯେ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବଲ୍ଲଭ ||
ସକଳ ଜୀବ ଚିନ୍ତାମଣି | ଦୀନ ବାନ୍ଧବ ଚକ୍ରପାଣି ||
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କରତା | ଲାଗିଲା ମନେ କ୍ଷୁଧା ଚିନ୍ତା ||
ହୋଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଛନ୍ନ ଛନ୍ନ | ଦେଉଳେ ବଜେ ଭଗବାନ ||
ଭଣ୍ଡାର ଘରୁ ରତ୍ନ ଥାଳୀ | ବେଗେ ଧଇଲେ ବନମାଳୀ ||
ତହିଁ ପୂରିଲ ଥାଳୀ ଅନ୍ନ | ନାନାଦି ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ||
ଆଉରି ଅପମ୍ୟାଲ୍ଲୁ ଗଜା | ନାଡ଼ୁ ପାପୁଡ଼ି ଭୋଗ ଖଜା ||
ଯେ କାନ୍ତି କାକରା ଆରିସା | ଘୃତରେ ହୋଇଅଛି ମିଶା ||
କ୍ଷୀରି ଖେଚଡ଼ି ସର ପଣା | ଧରି ଚଳିଲେ ଜଗର୍କିଣା ||
ଗନ୍ଧ ହୋଇଛି ଘଡ଼ ସାତ | ଦକ୍ଷିଣ ଦ୍ୱାରେ ଉପଗତ ||
ଡାକିଲେ ବନ୍ଧୁ ନାମ ଧରି | ତା ଶୁଣି ବନ୍ଧୁ ହେଲୁ କରି ||
ବୋଇଲା ଶୁଣ ଆଗୋ ସ୍ୱାମୀ | ଏ କ୍ଷେତ୍ରେ କେତେ ବନ୍ଧୁ ନାହିଁ ||
କେ ଅବା କାହାକୁ ଡାକୁଛି | ମୁଁ କମା ଯିବି ଗୋ ମୃଗାକ୍ଷି ||

ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭକ୍ତ ହୋନ୍ତେ । ଶୁଣି ଡାକିଲେ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ଆସେ ଡାକିଲେ ନାରାୟଣ । ଯାଜପୁରିଆ ବନ୍ଧୁ ଶୁଣ ॥
କୁଟୁମ୍ବ ଘେନି ସଙ୍ଗତରେ । ରହିଛୁ ସେଜନଳା ଠାରେ ॥
ବହନ ହୋଇ ଆସ ପାଶ । ଡାକୁଅଛୁ ମୁଁ ଧରି ଗ୍ରାସ ॥
ତା ଶୁଣି ବନ୍ଧୁ ଅତି ତୋଷେ । ଯାଇ ମିଳିଲା ପ୍ରଭୁ ପାଶେ ॥
ଦ୍ୱିଜସ୍ୱରୂପ ଗୋଟି ଧରି । ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ଅନ୍ନଥାଳୀ ॥
ବୋଇଲେ ଭୁଞ୍ଜ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ । କାଲି ସକାଳୁ ତୋତେ ମୁହିଁ ॥
ଖଞ୍ଜିବି ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଯେତେ । ଚିନ୍ତା ନ କର ତୁମ୍ଭେ ଚିତ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭଗବାନ । ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ବନ୍ଧୁ ସେ ଅନ୍ନ ଘେନିଗଲେ । କୁଟୁମ୍ବ ଯାକ ଉଠାଇଲେ ॥
ଅନ୍ନ ସେ ଥୋଇ ମଧ୍ୟଗତେ । ବେଢ଼ିଣ ବସିଲେ ସମସ୍ତେ ॥
ପତ୍ନୀ ଦୁହିତା ସେ ନନ୍ଦନ । ସମସ୍ତେ କଲେକ ଭୋଜନ ॥
ଉଦର ଭରି ସୁସ୍ଥ ହୋଇ । ଥାଳୀ ଧଇଲେ ବେଗ ହୋଇ ॥
କବାଟ ଧରି ଧୀରେ ପେଲି । ଡାକିଲେ ଥାଳୀ ନିଅ ବୋଲି ॥
କେତେହେଁ ବେଳଡ଼ାକଦେଲେ । କେ କେଣେ କେହି ନ ଶୁଣିଲେ ॥
ନିରସ ହୋଇ ଧରି ଥାଳୀ । ବନ୍ଧୁ ଲେଉଟି ଗଲେ ଚଳି ॥
ଛିଣ୍ଡାକନାରେ ଗୁଡ଼ାଇ । ଥୋଇଲେ ଶିରସ୍ଥାନେ ନେଇ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ନିଶି ଶେଷ । ଉଦୟ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
କାଳ କୁକୁଟ ହେଲେ ରବ । ସଂସାର ଦିଶିଲା ସୁଲଭ ॥
ସେବକ ଶୁଚିମନ୍ତ ହୋଇ । ଗଲେ ଶ୍ରୀହରି ସେବା ପାଇଁ ॥
କବାଟ ଫିଟାଇ ପଶିଲେ । ଯେ ଯାହା ସେବାରେ ଲାଗିଲେ ॥
ଭଣ୍ଡାର ପଇଠାଇଲେ ଯାଇଁ । ଦେଖିଲେ ରତ୍ନଥାଳୀ ନାହିଁ ॥
ସମସ୍ତେ ହୋଇଲେ ଚାଟକା । ଦେଉଳେ ପଡ଼ିଲାକ ଡକା ॥
ଭଣ୍ଡାର ସୂପକାର ଧାଇଁ । ବାନ୍ଧିଲେ ଯୋଡ଼ି ଯୋଡ଼ି କରି ॥
ବାଜିଲା ବେତ ଯେ ଅନେକ । ଧାଇଁଲେ ଗୁହାରିଦେ ଲୋକ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଘଟସୂତ୍ର ମାନ । କେ ତାହା କରିପାରେ ଆନ ॥

ଦଇବଯୋଗେ ବନ୍ଧୁ ତାର । କୁଟୁମ୍ବ ଘେନ ସଙ୍ଗତର ॥
ଶୋଇଛନ୍ତି ଶିମସ୍ଥାନେ ଦେଇ । ଲୋକେ ଦେଖିଲେ ତାହା ଯାଇ ॥
ଛିଣ୍ଡ୍ରା କନାରେ ରତ୍ନଥାଳୀ । ଫଟିଣ ଦିଶୁଅଛି ଝଳି ॥
ଯୋଗେ ଅରୁଣ ତେଜ ପାଇ । ଅଧିକେ ତେଜ ବିସ୍ତରଇ ॥
ବନ୍ଧୁ ମଦ ମତ୍ତ ଶିମସ୍ଥାନେ । ଥାଳୀ ଦେଖିଲେ ଲୋକମାନେ ॥
ବୋଇଲେ କାହିଁର ଏ ଚୋର । ପଳାଇ ଯିବ ବେଗେ ଧର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଜଣେ ସାତେ । ବନ୍ଧୁ କୁ ଧଇଲେ ଭୂଇଁତେ ॥
କର୍କଶ ବାନ୍ଧେଣୀ ବାନ୍ଧିଲେ । ଥାଳୀ ଛଡ଼ାଇ ଘେନଗଲେ ॥
ଅନେକ ମାଡ଼ହିଁ ମାଇଲେ । ପାଦେ ସାଙ୍କୋଳି ଲଗାଇଲେ ॥
ତା ଶୁଣି ବନ୍ଧୁ ଯେ ବୋଲଇ । ମୋହର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ ॥
ରାଜ ଯେ ଦଶଘଡ଼ିଠାରେ । ଦେଉଳକୁ ଏକ ବସ୍ତ୍ରବରେ ॥
ରତ୍ନଥାଳୀରେ ଅନ୍ନଭର । ମୋତେ ଯେ ଦେଲେ ଡାକକରି ॥
ତା ତହୁଁ ଆଣିଲଇଁ ମୁହିଁ । କୁଟୁମ୍ବ ଯାକ ସୁସ୍ଥେ ଖାଇ ॥
ଥାଳୀ ଯେ ଲେଉଟାଇ ନେଲି । କେତେହେଁ ରୂପେ ମୁଁ ଡାକିଲି ॥
ତେଣେ ଯେ ନ ଶୁଣିଲେ କେହି । ଘେନ ଆଇଲି ଲେଉଟାଇ ॥
ଏଥିରେ କେଉଁ ଦୋଷ ମୋର । କହ କେମନ୍ତ ହେଲି ଚୋର ॥
ବିନା ଦୋଷରେ ଦଣ୍ଡ ଦେଲେ । ବୁଝିବେ ମୋର ପ୍ରଭୁ ଥିଲେ ॥
ପହ୍ରୀ କହିଲେ ଏହିମତେ । କେହି ତା ନ ଗଲେ ପରତେ ॥
ବନ୍ଧୁ କୁ ବାନ୍ଧି ଘେନଗଲେ । ବନ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଦୀ କଲେ ॥
ନାନାମତରେ ଦେଲେ ଗାଳି । ଯେ ଯାହାମତେ ଗଲେ ଚଳି ॥
ବନ୍ଧୁ ରହିଲେ ମାମୁଁ ଘରେ । ଚିତ୍ତ ନିବେଶି ପ୍ରଭୁଠାରେ ॥
ବୋଲେ ମୁଁ ପାପୀ ଅପରାଧୀ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ କରୁଣା ବାରିଧି ॥
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେ ପାପୀଜନେ । ମୋ ପରି ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ॥
ତୋ ପରି ପତିତ ତାରଣ । ଅଛି କେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେଣ ॥
ଏଣୁ ତୁ ଯାହା କଲେ କର । ଅନ୍ୟ ଶରଣ ନାହିଁ ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତବ ହୁବେ । ଚିନ୍ତିଲା ପ୍ରଭୁ ପଦ୍ମପାଦେ ॥

ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଦିନ ଶେଷ । ରଜନୀ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିତ୍ୟକର୍ମ ଯେତେ । ସେବକ ସାରିଲେ ତୁରିତେ ॥
ପଲଙ୍କ ସୁପାତି ପକାଇ । ପ୍ରଭୁମାନଙ୍କୁ ପହୁଡ଼ାଇ ॥
ବେଉଳେ ବେଢ଼ା ନଶୋଧିଲେ । କବାଟ କିଳି ଚଳିଗଲେ ॥
ପ୍ରବେଶ ଯେ ଯାହା ଭୁବନ । ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭୃତ୍ୟ ଚିନ୍ତାମଣି । ସର୍ବସ୍ତ ବ୍ୟାପିଛନ୍ତି ପୁଣି ॥
ପ୍ରଭୁଗଣଙ୍କୁ ଲୁଚିଯାଇ । ସେବକ ବେଦନା ନ ସହି ॥
ଦେଖନ୍ତୁ ବଜେ ଜଗନ୍ନ ତା । ଲାଗି ଅଛଇ ଭକ୍ତ ହିତା ॥
ତକ୍ଷଣେ ଗୁରୁଡ଼ ଆରୋହି । ଗଗନମାର୍ଗେ ଉଡ଼ିଯାଇ ॥
ବଜେ ଖୋରଧା ରଥିପୁରେ । ପ୍ରତାପ ରୁଦ୍ରର ମନ୍ଦିରେ ॥
ସେ ମହାରାଜା ନୃପସାଇଁ । ପଲଙ୍କେ ନିଦ୍ରା ଅଛୁ ଯାଇଁ ॥
ତାହାଙ୍କ ପାର୍ଶ୍ୱେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ବିଜୟ କଲେ ଭାବ କହି ॥
ସ୍ୱପନମାର୍ଗେ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ । ଶୁଣରେ ରାଜନ ବୋଇଲେ ॥
ତୋ ଘରେ ବନ୍ଧୁ ଆସିଥାଇ । ସେ ନିତି ଉପବାସେ ଯାଇ ॥
ଇତର ଲୋକଙ୍କର ଘରେ । ଲୁଣିଆ ନ ଯାଇ ଭୋଜରେ ॥
ତାହାର ଯାଜପୁରେ ଘର । କୁଟୁମ୍ବ ସେନ ସଙ୍ଗତର ॥
ବନ୍ଧୁ ମୋ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ମନେ । ଆସି ଯେ ଥିଲା ମୋ ଭୁବନେ ॥
ତାଙ୍କୁ ଭୋଜନ ମୁହିଁ ଦେଲି । ତୋ ବାପା ଗଣ୍ଡି କି ନାଶିଲା ॥
ସେ ରତ୍ନଥାଳୀ ଗୋଟି ମୋର । ଥିଲା ଯେ ବନ୍ଧୁର ପାଶର ॥
ତାହାକୁ ନଗ୍ରର ଦୋଷ ଦେଇ । ଧଇଲେ ଚୋର ଲୋକ ଯାଇ ॥
ନିଗଡ଼େ ବାନ୍ଧି ପକାଇଲେ । ଅନେକ ମାଡ଼ହିଁ ମାଇଲେ ॥
ଚରଣେ ସାଙ୍କୋଳି ଲଗାଇ । ଭର୍ତ୍ତିଲେ ବନ୍ଦଘରେ ନେଇ ॥
ତା ଦେଖି କୁଟୁମ୍ବ ସକଳ । କେ କନ୍ଦୁ ତାହାଙ୍କ ବିକଳ ॥
ଏଣୁ ମୁଁ କହୁଅଛି ତୋତେ । କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯିବୁ ତୁ ଉଷତେ ॥
ବନ୍ଧୁକୁ ବନ୍ଦିରୁ ଫିଟାଇ । ଚରଣ ସାଙ୍କୋଳି କଟାଇ ॥
ବିନସ୍ତ୍ର ହୋଇ ପାଦ ତଳେ । ସ୍ନାନ କରାଇ ତୀର୍ଥଜଳେ ॥

ପିନ୍ଧାଇ ସୁର୍ଣ୍ଣୀନ ଅମ୍ବର । ଖଞ୍ଜିବୁ ନାନା ଅଳଙ୍କାର ॥
ଦେଉଳେ ଖରଶୋଧ ପଣେ । ଶାଢ଼ୀ ଯେ ଦେବୁ ତୁ ଆପଣେ ॥
ବନ୍ଧୁର ପାଞ୍ଜୀ ମୋ ପ୍ରମାଣ । ଏ କଥା ସତ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣ ॥
ଝିଙ୍ଗି ଖେଚଡ଼ି ପୁଷ୍ପ ଅନ୍ନ । ଜୀବନ୍ତେ ଦେବୁ ତୁ ଭୋଜନ ॥
ତେବେ ସେ ସତ୍ୟେ ସୁଖେଥିବୁ । ନୋହିଲେ ନାଶ କଷ୍ଟେ ଯିବୁ ॥
ଆଜ୍ଞେଟି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । କହିଲୁ ସାବଧାନେ ଶୁଣ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗୁପ୍ତେ ମାର । ତତକ୍ଷଣେ ଗଲେ ନରହର ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଆଳାତକେ । ଏଣେ ଉଠିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀପାକେ ॥
ପ୍ରଭୁ ମହିମା ମନେଗୁଣି । ବାହାରେ ହକେ ନୃପମଣି ॥
ପାଞ୍ଚ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଡକାଇଲେ । ସକଳ ବୁଝାଇ କହିଲେ ॥
ତକ୍ଷଣେ ବାସ ଲାଗି ହୋଇ । ହକସ୍ତୁ କଲେ ନୃପସାଇଁ ॥
ଏଣେ ଯେ ଦଣ୍ଡଦଣ୍ଡଠାରେ । ତକସ୍ତୁ କଲେ ନୃପବରେ ॥
ବନ୍ଧୁ ପାଶକୁ ବେଗେ ଗଲେ । ବନ୍ଧନ ଫିଟାଅ ବୋଇଲେ ॥
ବନ୍ଧୁକୁ ନେଇ କଲେ କୋଳ । ହୃଦେ ଲଗାଇ ମହୀପାଳ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ମୋ ଜୀବନ । ଦେଖିଲି ତୋହର ବଦନ ॥
ଏମାନେ ଦୋଷ କଲେ ଯେତେ । ସକଳ କ୍ଷମା ଦିଅ ମୋତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭୁଜ ଧରି । ଶିରେ ଢ଼ାଳିଲେ ତୀର୍ଥବାରି ॥
ପିନ୍ଧାଇ ସୁର୍ଣ୍ଣୀନ ବସନ । ଖଞ୍ଜିଲେ ଟଞ୍ଚା ବରତନ ॥
ଦଉଳେ ଝରଶୋଧପଣେ । ପାଠ ବାନ୍ଧିଲେ ତତକ୍ଷଣେ ॥
କୁଟୁମ୍ବ ଯାକ ବନ୍ଧୁ ଭୁଲେ । ଅନେକ ପରିତୁଷ କଲେ ॥
ଦକ୍ଷିଣ ପାଟ୍ଟଣରେ ଘର । ତୋଳାଇ ଦେଲେ ନୃପବର ॥
ଭୋଗ ଖଞ୍ଜିଲେ ମହାରଙ୍ଗେ । ଖିଆଇ ପୃଷ ନାତି ଯାଏ ॥
ବନ୍ଧୁକୁ ସୁଚାଇ କରାଇ । ପ୍ରଭୁ ସ୍ଥମୁକୁ ଦେନଯାଇ ॥
ସକଳ ସମର୍ପିଣ କଲେ । ନୃପତିବର ଚଳିଗଲେ ॥
ବନ୍ଧୁ ରହିଲେ ପ୍ରଭୁପାଶେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନର ହରଷେ ॥
କୁଟୁମ୍ବ ଘେନ ସଙ୍ଗତରେ । ଶ୍ରୀଜଗବନ୍ଧୁଙ୍କ ସେବାରେ ॥

ପରମ ଆନନ୍ଦେ ରହିଲେ । ମନକୁ ଚୈତନ୍ୟ କହିଲେ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନେ ପ୍ରଭୁପଣ । ଭକ୍ତ ବତ୍ସଳ ଭଗବାନ୍ ॥
କରନ୍ତି ଏତେ ଦୁଃଖଯାଏ । ଯେବା ବିଶ୍ୱାସ କରିଥାଏ ॥
ଜୀବକୁ ନିକଟ ଗୋସାଇଁ । ଅଭକ୍ତ ଜନେ ଭେଟ ନାହିଁ ॥
ଏଣୁ ପାମର ରାମଦାସ । ଶରଣ କମଳା ବିଳାସ ॥
ବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ଗୀତ ରସ । ସୁଜନେ ଶୁଣି ହୁଅ ତୋଷ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । କେବଳ ପ୍ରାଣୀ କଷ୍ଟ ହତ ॥
ଯେ ଅବା ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ ଶୁଣେ । କି ଅବା ବଦନରେ ଗୁଣେ ॥
ତାର କଳ୍ମଷ ଥିବ ଯେତେ । ରହିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ସକଳ କର୍ମେ ଯଶ ହେବ । ଶମନ ଦର୍ଶନେ ନ ଯିବ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଏହା ଶୁଣ ॥
ସାଧୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କଥା ବିନେ । ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନାହିଁ ଅନ୍ୟେ ॥
ଜାଣି ଚିନ୍ତଇ ନିଜ ମନେ । ଯାହା କରିବେ ସାଧୁମାନେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ-ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ତ୍ରୟୋଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

—*—

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ବଳରାମ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଶୁଣ ସୁଜନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ଯାହା ମୁଁ କହୁଅଛି ତୋତେ ॥
ଭକତ ଜନ ମଧ୍ୟେ ସାର । ମହିମା ଅପାରୁଁ ଅପାର ॥
ନାମ ତା ବଳରାମଦାସ । ମହନ୍ତ ସୋମନାଥ ଶିଷ୍ୟ ॥
ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ତାର ଘର । କୁଟୁମ୍ବ ହୀନ ସଙ୍ଗତର ॥
ଉତ୍ତମ ଜନେ ଆଶ୍ରେକରି । ନିତି ବୁଲଇ ଭିକ୍ଷାକରି ॥

ଏମନ୍ତେ ବଞ୍ଚୁ ଥାନ୍ତି ଜନ । ଶୋଚନା ନ ଥାଇ ତା ମନ ।
ଜଗତେ ହରିପାଦ ଧ୍ୟାୟି । ଆନନ୍ଦେ ମତ୍ତ ହୋଇଥାଇ ।
ଯୋଟିଏ ନାମ ଯହୁଁ ଶୁଣେ । କୋଟିଏ ନିଧି ପ୍ରାପ୍ତେ ମଣେ ।
ସର୍ବଦା ହରିରସେ ରସେ । ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣି ମୁଖେ ଘୋଷେ ॥
ବସଇ ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗର । ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା ତାର ।
ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବଙ୍କ ସେବା ଧନେ । ଅନ୍ୟ ନ ଜାଣେ ତାର ମନେ ।
କେବଳ ପ୍ରକୃତି ବଶରେ । ନରତେ ଗମେ ବେଶ୍ୟାଘରେ ॥
ଚନ୍ଦ୍ର ରେ କଳଙ୍କ ଯେସନ । ଅର୍ଜିଲା କଥା ନୋହେ ଆନ ।
ପୂର୍ବ ଅର୍ଜିଲା କର୍ମ ଫଳେ । ନରତେ ବେଶ୍ୟାଘର ତଳେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ଶୁଣ ସୁଜନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ।
ଆଷାଢ଼େ ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚା ଯାତ । ନିର୍ମାଣ ହେଲା ତିନିରଥ ।
ସୁଭଦ୍ରା ବଳଦେବ ଭୁଲେ । ପ୍ରଭୁ ସମ୍ଭ୍ରମେ ଚଢେ ଭଲେ ।
ଅଶେଷ ଜନଙ୍କର ହାତେ । ବିଜୟ ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥେ ।
ଶ୍ରୀନନ୍ଦିଘୋଷ ତଳବାରେ । ଆନନ୍ଦ କେ କହୁ ସଂସାରେ ।
ଅଶେଷ ବାଦ୍ୟ ନାଦ ପୂରି । ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲା ଧରଣୀ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଶୁଣ । ଗଣିକା ମନ୍ଦିରେ ଯାଇଣ ।
ଥିଲେ ଯେ ବଳରାମ ଦାସେ । ମତ୍ତ ହୋଇଣ ବେଶ୍ୟାରସେ ।
ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣିଲେ ସେ ଧ୍ୱନି । ଶିରେ କରାଘାତ କରି ବେନି ।
ବୋଇଲେ ଧିକ ମୋ ଜୀବନ । ଅଜ୍ଞାନ ବଞ୍ଚିଲେ ମୁଁ ଜନ ।
ପ୍ରଭୁ ମୋ ରଥେ ବିଜେ କଲେ । ଶୋଇ ମୁଁ ଅଛି ବେଶ୍ୟାକୋଳେ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗଲା ଧାଇଁ । ମିଳିଲା ପ୍ରଭୁପାଶେ ଯାଇଁ ।
ଉଠିଲା ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥେ । କର ନବେଶି ଅଛି ମାଥେ ।
କମଳାକ୍ଷ ମୁଖକୁ ଅନାଇ । ଅନେକ ମତେ ବାହୁନଇ ।
ସେବକ ଅନାଇଣ ବେଳେ । କ୍ରୋଧରେ ଦାସଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ।
ଗଣ୍ଡେ ତୋ ତାମ୍ବୁଳର ଗାର । କୁଙ୍କୁମେ ଦେହ ଜରଜର ।
ଅତି କନ୍ଦର୍ପ ତୋର କାୟେ । ଦିଶୁଛି ଖଣ୍ଡିତ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରାୟେ ॥

ସ୍ନାନ ମଣ୍ଡପ ତୋର ନାହିଁ । ଥିଲୁ ତୁ ବେଶ୍ୟାଘରେ ଶୋଇ ॥
କପାଁ ତୁ ଚଢ଼ିଲୁ ରଥର । ଉଜ୍ଜଳପଣ ପୋଡୁ଼ ତୋର ॥
କେବୋଲେ ତୋତେ ଜ୍ଞାନବନ୍ତ । କେଖ ହୋ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଯାର ପାଦେ । ସେବା କରନ୍ତି ଅମ୍ରମାନେ ॥
ତାହାକୁ ତୋର ଲଜ୍ୟା ନାହିଁ । ଆସିତୁ ଶୁଚିବନ୍ତ ହୋଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭୋଗଜନେ । ସେବକମାନେ ଯେ ସାହାରେ ॥
ଘନେ ଅନେକ ଧକ୍କା ଦେଲେ । ରଥରୁ ପେଲି ପକାଇଲେ ॥
ନାନା କୁବାକ୍ୟ ଗାଳିଦେଇ । କହ ତୋ ବାପ ଆସେ ଯାଇ ॥
ସବୁଙ୍କ ମୁଖରୁ ଝଗଣ । ପାଇଲା ବଳରାମ ଦାସ ॥
ମନରେ ପାଇ ଗୁରୁ ତାପ । ବଢ଼ିଲା ବିଶେଷ ସନ୍ତାପ ॥
ପ୍ରଭୁ ସମ୍ମୁଖରେ ଉଭାହୋଇ । କଳାଶ୍ରୀମୁଖକୁ ଅନାଇ ॥
ବେନି ନୟନୁ ଧାରଗଳେ । ପ୍ରଣାମ କଲା ମହୀତଳେ ॥
ଉଠି କଷାଳେ ବେନି ପାଣି । ବୋଇଲା ନମୋ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ନମୋ କମଳ ପଦ୍ମମୁଖ । ଭକତ ଜନଙ୍କର ଭେକ ॥
ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ମହାବାହୁ । ନନ୍ଦଘୋଷରେ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ॥
ଶଙ୍ଖ ଯେ ଚକ୍ର ବେନି କରେ । ବିସରୁ ଅଛୁ ଭଜପୁରେ ॥
ତେବେ ଗଞ୍ଜଇ ମାରତଣ୍ଡ । ଚହିଁ ନ ଛେଦ ମୋର ମୁଣ୍ଡ ॥
ଦଣ୍ଡ ଯେ ଦେଲୁ ପରହସ୍ତେ । ଏଥିରେ ଯଶ ହେଲା କେତେ ॥
ମୋତେକରୁଣା ଯେବେ ତୋର । ସକଳ ଜାଣିଲି ଏଥର ॥
ନନ୍ଦ ଗଉଡ଼ ପୁଅ ହୋଇ । ନନ୍ଦଘୋଷରେ ଏବେ ବୁଲୁ ॥
ବଜୟ ଚକା ବଇଠରେ । କପାଁଇ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣିବୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ॥
ଥିଲୁ ମୋ ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ ବୋଲି । ତୋର ସମ୍ମୁଖୁ ଆସିଥିଲି ॥
ଏଥିକୁ ଦଣ୍ଡ ଦେଲୁ ଏତେ । ଆଜ ଜାଣିଲି ମୁହିଁ ତୋତେ ॥
ମୁଁ ଯେ ଜାଣଇ ତୋ ସକଳ । ତେଣୁ କା ହୋଇବ ଫଳ ॥
ଏବେ ମୁଁ ଗଲିଟି ବାହୁଡ଼ି । କେ ଟିକୁଁ ତୋ ରଥ ବଢ଼ଡ଼ ॥
ଯାତ୍ରା କେମନ୍ତ କରୁ ତୁହି । ତାହା ଦେଖଇ କନା ମୁହିଁ ॥

ଭଲ କେ ଶୁଣୁ ଏବେ ରଥ । ତୋ ବାପ ନନ୍ଦର ଶପଥ ॥
ଆବର କହୁଅଛୁ ଶୁଣ । ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଭୂଷଣ ଶରଣ ॥
ମୁଁ ଯେବେ ତୋହର ସେବକ । ତୁ ଯେବେ ମୋ ପ୍ରାଣନାୟକ ॥
ଅନ୍ୟ ଶରଣ ମୋର ଥିଲେ । ତାହା ବୁଝିବୁ ବୁଦ୍ଧି ଭଲେ ॥
ଆଜର କହୁଅଛୁ ଯାହା । ଶୁଣ ସୁତନା ପ୍ରାଣଶିଆ ॥
କୋଟିଏ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ହୋଇବ । ଗୋଟିଏ ପ୍ରଭୁ ହୋଇଥିବ ॥
ତାର ସେବକ ହାନ ନୁହ । ସେ ପ୍ରଭୁ ଯେବେ ନ ବୁଝିବ ॥
ସେ ଲଜ୍ଜା ହେବଟି କାହାର । ତୋ ହୃଦପଦ୍ମରେ ବିଚାର ॥
ଅଧିକ କ କହିବ ମୁହିଁ । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଜୀବର ଗୋସାଇଁ ॥
ଯେ ଦଣ୍ଡ ଜଗତ ମୋହର । ବୋଲି ଚଳିଲେ କ୍ରୋଧଭର ॥
ପଛକୁ ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ । ମିଳିଲ ସିନ୍ଧୁ କୂଳେ ଯାଇଁ ॥
ବାଙ୍କମୁହାଣ ବାଲିକୁହେ । ବସିଲ ମନର ବିଷାଦେ ॥
ବାଲିରେ ତିନଗୋଟି ରଥ । ନିର୍ମାଣ କରଣ ଇନତ ॥
ନୟନ ବୁଜି ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତ । ସେ ଜଗବନ୍ଧୁ ତିନମୂର୍ତ୍ତି ॥
ବୋଇଲ ଏଥେଁ ବିଜେ କର । ମୁଁ ଯେବେ ସେବକ ତୋହର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତବଗ୍ଲେ । ନୟନୁ ଅଶ୍ରୁ ଧାର ଗଲେ ॥
ଅମୃତ ନଦୀ ପ୍ରାପ୍ତେ ହୋଇ । ସର୍ବାଙ୍ଗେ ଯାଉଅଛୁ ବହି ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଆତ୍ମନାଥ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବତ୍ସଳ ॥
ଶରଣ ରକ୍ଷଣ ଯେ ବାନା । ନ ସହେ ସେବକ ବେଦନା ॥
ଅଶେଷ ସୁଖ ଦୂରକରି । ବାଙ୍କି ମୁହାଣେ ବିଜେକରି ॥
ଦାରୁ ରକ୍ଷିଣ ନନ୍ଦଘୋଷେ । ପ୍ରଭୁ ବିଜୟ ଭକ୍ତ ପାଶେ ॥
ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଭଗ୍ନୀ ଭ୍ରାତ । ବିଜୟ କଲେ ବାଲିରଥ ॥
ତା ଦେଖି ବଳରାମ ଦାସ । କେ କହୁ ମନର ହରଷ ॥
ଅକପେ ଅନାଇଣ ହେଲ । କନକ ସୁକୃତ ଲଭିଲ ॥
କେବଳ ଅଭିମାନ ଧରି । ଗର୍ବି ସେ ଅଛି ବହିକରି ॥
ତୁଚ୍ଛ ଆନନ୍ଦ ମୁଖେ ଦୁଃଖ । ତାହା ଜାଣିଲେ ପଦମୁଖ ॥

ହସି କହନ୍ତି ପୀତବାସ । ଦାସେ ନ କର ତୁମ୍ଭେ ରୋଷ ॥
ମୋର ସନ୍ତାପ ତୋର ଦେଖି । ଯାହା ମୁଁ ଅଇଲି ଉପେକ୍ଷି ॥
ଏବେ ଯେ ଆପୁଣ୍ଡ ତୋହର । ତୋ ମନେ ଯାହା ତାହା କର ॥
ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମୁଖୁଁ ଶୁଣି ଏତେ । ଦାସ ବଳିଆ ସ୍ତୁତି କେତେ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଶିରେ କରବେଇ । ସମ୍ମୁଖେ ପାଦେ ପଡ଼ ଶୋଇ ॥
ଉଠି କପାଳେ ଦେଇ କର । ବୋଲଇ ନମୋ ଚକ୍ରଧର ॥
କମଳା ଯାର ଏକଦାସୀ । ଧାତା ଯାହାର ଆଜ୍ଞାଦାସୀ ॥
ଦେବ ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସୁରାସୁର । ଯକ୍ଷ ଗନ୍ଧର୍ବ ଯେ କିନ୍ନର ॥
ରବି ଚନ୍ଦ୍ରାଦି ବୈଶ୍ୱାନର । ନାଗ ନୃପତି ଚରାଚର ॥
କ୍ଷିତି ଆକାଶ ଦିଗପାଳ । ଯାହାର ଆଜ୍ଞାରେ ସକଳ ॥
ହେଉଅଛନ୍ତି ଆତଯାତ । ତୁମ୍ଭେ ଅଶେଷ ଲୋକନାଥ ॥
ସାରଦା ଯାର ଆଜ୍ଞାଦାସୀ । ଯେ ଅଷ୍ଟନିଧି ପରକାଶି ॥
ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନି ଗଣେ । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯା ଚରଣେ ॥
ମୋ ସ୍ତୁତି କେତେକ ମାତର । କୋଟିଏ କାଠରୁ ଅନ୍ତର ॥
ଦଇସ୍ତୁ କଲେ ମୋର ପାଇଁ । ପ୍ରଭୁପଣଙ୍କୁ ଲୁଚିଯାଇଁ ॥
ଏହା ନ ଜାଣି ମୂଢ଼ ନରେ । ସେବନ୍ତି ଅନ୍ୟ ଦେବତାରେ ॥
ଗଙ୍ଗା ତେଜିଣ ଗଙ୍ଗାକୂଳେ । କୂପ ଖୋଳନ୍ତି ତୃଷା ତୁରେ ॥
ସୁଧା ତେଜିଣ ବିଷଖାଇ । ମରିବା ସମ ସେ ଅଟଇ ॥
ଯେ ତୁମ୍ଭ ମହିମା କଣ୍ଠତ । ଜାଣି ଭଜଇ ଅବିରତ ॥
ଶରଣ ପଶେ ତୋ ଚରଣେ । ଇନ୍ଦ୍ର ପଦବୀଁ ସେ ନ ଗଣେ ॥
ତେଣୁ ବଳିଆ ଏ ସଂସାରେ । ଚିତ୍ତରେ କାହାକୁ ନ ଡରେ ॥
ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପାଙ୍ଗ ଗଦାପାଣି । ଭରସା ଅଛୁ ବୋଲି ଜାଣି ॥
ମହାପାତକୀ ହୋଇଥାଇଁ । ସେ ଦୋଷ କ୍ଷମାକର ତୁହି ॥
ମୁଁ ଯେ ସର୍ବଙ୍କ ଅପରାଧୀ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ କରୁଣାବାରିଧି ॥
ହୁଡ଼ ବୋଇଲି ଯେତେ ଆଜ । ସେ ତୁଣ୍ଡେ ପଡ଼ୁ ମୋର ବଜ୍ର ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଏଡ଼େ ସାହାପକ୍ଷ । ଆଜତ ଦେଖିଲି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥

ଏବେ ଯେ ନନ୍ଦଘୋଷ ରଥ । ନୀଳାଦ୍ରୀ ନଗରରେ ଯାତ ॥
ଅଶେଷ ସୁଖ ଭୋଗମାନ । ପ୍ରୌଢ଼ ଅଇଲ ଭଗବାନ ॥
ଭ୍ରାତା ଭଗିନୀ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ । ଏଥେ କି ଭୁଞ୍ଜିବ ଗୋସାଇଁ ॥
ମୁଁ ମୂଢ଼ ମନ୍ଦକୃତ୍ୟ କଲି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଏ କଷ୍ଟ ଦହ୍ନିଲି ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଦାସଙ୍କୁ ପାଶରେ ବସାଇ ॥
ହସି ଶ୍ରୀମୁଖେ ଆଜ୍ଞା କଲେ । ହେ ଦାସେ ଶୁଣକୁ ବୋଇଲେ ॥
ଜସ୍ତକ ମୋର ଲସ ଭେଦ । ମୂଳ ମୋ ଭକତର ଖେଦ ॥
ଅଶେଷ ସୁଖଦାୟକ ମୋର । ଭକତ କଥାମୃତ ସାର ॥
ମୋର ମହିମା ପଦେ ପଦେ । ଯେ ଶୁଣୁଥିବ ସଦା ହୃଦେ ॥
ସେ ଅଟେ ସୁଖଦାତା ମୋର । ଏଥିରେ ସଂଶୟ ନ କର ॥
ଏ କଥା ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ମୋର । ତୋ ମନେ ସଂଶୟ ନ କର ॥
ତା ଶୁଣି ବଳରାମ ଦାସ । ମନରେ ଲଭି ଅତି ତୋଷ ॥
ହୃଦୟ ମଧ୍ୟେ ରତ୍ନାସନେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବସାଇ ଆସନେ ॥
ଆପଣା ଧଇର୍ଯ୍ୟ ସ୍ତମ୍ଭରେ । ବାନ୍ଧିଲ ମନ ଘାଟଙ୍କରେ ॥
ଆନନ୍ଦ ଦାଣ୍ଡେ ରଥ ଚଢ଼ି । ଲଗାଇ କଳ୍ପନା ଦଉଡ଼ି ॥
ପ୍ରକୃତି ପିଠିଆଇ ଗଲେ । ରଥକଳଶ ଉଠାଇଲେ ॥
ସୁଗୁଣ ସାରଥିଏ ରଥେ । ଗୀତ ଗାଇଣ ରଙ୍ଗେ ନାଚେ ॥
ସାଜସବୁଛି ଦେହକରେ । ହିଂସାଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଦୂର କରେ ॥
ମହତଘଣ୍ଟ ବଜାଇଲେ । ଶବଦ ଶଙ୍ଖଧ୍ୱନି କଲେ ॥
ଜାଗ୍ରତ ସୁବୁଦ୍ଧି ପହରୁ । ଯେ ରଥ କରିବାକୁ ରକ୍ଷା ॥
ପଞ୍ଚପବନ ଦ୍ୱିପ୍ରଗଣ । ସୁବୁଦ୍ଧି ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ଘେନିଣ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପୂଜାରେ ବସିଲେ । ଅଭେଦ ଭୋଗ ମନାସିଲେ ॥
ଚଉଦବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଗତେ । ଅପୂର୍ବ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଯେତେ ॥
ସ୍ମୃତିରେ ସବୁ ଠାକ କଲେ । କଳ୍ପନାମାର୍ଗ ପୂଜା କଲେ ॥
ଭୁ ହୋ ସୁମନ ନ ପଗଣ । ଚୈତନ୍ୟ ମହ୍ଲୀକ ଘେନିଣ ॥
ରକ୍ଷକୁ ଷିଣ୍ଡୁମୁନାହ୍ନାରେ । ବସନ୍ତ ପୁରୁଷ ସ୍ମୃତିରେ ॥

ନର୍ଭୟ ହୋଇ ଆଜ୍ଞାଦେଲେ । ଶତ୍ରୁକୁ ମାରରେ ବୋଇଲେ ।
କ୍ରୋଧ ତାମସ ଆଦି ଯେତେ । କୁଟିଳ କପଟ ସହିତେ ॥
ସ୍ଥଳ କୁମତି ମିଥ୍ୟା ଲୋଭ । ମଦ ମତ୍ସର ଯେ ସ୍ୱଭାବ ॥
ଦୁର୍ଗୁଣ ଦାମ୍ଭିକ ନାସ୍ତିକ । କଳ୍ପନା ଆଦି ଯେତେ ଲୋକ ॥
ମାରି ଏହାଙ୍କୁ କର ଦୂର । ନ ଥାଉ ଏ ଦେହ୍ୟ ରଥର ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାଙ୍କୁ ଦେଇ । ଲଗିଲ ଶ୍ରୀମୁଖକୁ ଧ୍ୟାଇ ॥
ଆନନ୍ଦେ ବଳରାମ ଦାସ । ଗୁଢ଼ ହସାରେ ଦେହ୍ୟ ଆଶ ॥
ରାତ୍ର ଦିବସ ନ ଜାଣିଲା । କ୍ଷୁଧା ତୃଷାକୁ ନ ମଣିଲା ॥
କେବଳ ଏକଭାବ ହୋଇ । ଶ୍ରୀ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମକୁ ଭଜଇ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବ ଦେଖିକରି । ସେ ଭାବେ ବନ୍ଧନ ଶ୍ରୀହରି ॥
ଏଣେ ଯେ ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥ । ଜଗା ପିଠିଆ ଅପ୍ରମିତ ॥
ବଇଡ଼ ଧରଣ ଓଟାରି । ବଳ ପ୍ରାକ୍ରମେ ଗଲେ ହାରି ॥
ରଥ ଚକ୍ର ନ ଚଳିଲେ । ସମସ୍ତେ ଦେଖିଣ ଭାଳିଲେ ॥
କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା ଏଥିର । କପାଁ ନ ଚଳେ ରଥବର ॥
ଏମନ୍ତ ଦେଖିଣ ସମସ୍ତେ । କହିଲେ ନୃପତି ଅଗ୍ରତେ ॥
ଭିତରେ ଜଗର ଯେ ଯାଇ । ରାଜ୍ୟ ସକଳ ଜନ ରାଇ ॥
ଯୁବା ବାଳକ ବୃଦ୍ଧ ନାରୀ । ବ୍ରହ୍ମ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଆଦି କରି ॥
ଯେ ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ଅମାତ୍ୟେ । ସାଧୁତ ସାମନ୍ତ ସହିତେ ॥
ସକଳ ଲୋକଙ୍କର ହାତେ । ରଥେ ଝିଙ୍କାଇ ନାନାମତେ ॥
କଷ୍ଟେତ ଟାଣି ନ ପାରିଲେ । ଆପଣେ ନୃପତି ଭାଳିଲେ ॥
କବା ଅଭାଗ୍ୟ ହେଲା ମୋର । ତେଣୁ ନ ଚଳେ ରଥବର ॥
ଆଣରେ ମତ୍ତଗଜ ଯେତେ । ନୃପତି ଆଜ୍ଞାରେ ସମସ୍ତେ ॥
ଆଣିଲେ ଶତେ ମତ୍ତଗଜ । କରିଣ ନାନା ମତେ ସଜ ॥
ବେଗେଣ ରଥରେ ଯୋଚିଲେ । ମାହୁନ୍ତେ ଅଙ୍କୁଶ ଟିପିଲେ ॥
ଏଣେ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ରାଜା । କରାଇ ନାନାମତେ ପୂଜା ॥
କଟି ବସନ ଆଣ୍ଟେ ଭିଡ଼ି । ଆପଣେ ଧରିଲେ ବଇଡ଼ି ॥

ତାହା ଦେଖିଣ ଯେତେ ଲୋକ । ସମସ୍ତେ ହୋଇଣ ଉତ୍ସୁକ ॥
ଧଇଲେ ନନ୍ଦଘୋଷ ବେଢ଼ି । ଗୁଡ଼କୁ ଯେସନେ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ॥
ଆନନ୍ଦେ ଦେଲେ ହୁଳହୁଳି । ବଜାଇ କରେ କରତାଳି ॥
ଅନେକ ହରିବୋଲ ଘଣ୍ଟ । ହସ୍ତରେ ଧଇଲେ ବଳିଷ୍ଠ ॥
ଝିଙ୍କିଲେ ଯେ ଯାହାର ମତେ । ରଥ ନ ଚଳେ କଦାଚତେ ॥
ଗଜ ମନୁଷ୍ୟ ଶ୍ରମପାଇ । ବସିଲେ ଯେ ଯାହାରେ ଯାଇ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ନୃପବର । ବିସ୍ମର କଲ ତା ମନର ॥
ପ୍ରଭୁ ପବାରଜନଗତ । ଅପ୍ରାଧ ଅର୍ଜିଲି ବହୁତ ॥
ତେଣୁ ନ ଚଳେ ନନ୍ଦଘୋଷ । ବୁଝିବା ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କୁଶାସନେ । ଶୋଇଲେ ରାଜା ଦୁଃଖମନେ ॥
ପ୍ରଭୁ ଚରଣେ ମନ ଦେଇ । ସଂଶୟ ଜାଣିବାର ପାଇଁ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ତତକ୍ଷଣ । ସେ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ନାରାୟଣ । ॥
ରାଜାକୁ କହିଲେ ସ୍ୱପନେ । ତୁ କମ୍ପା ଚିନ୍ତା କରୁ ମନେ ॥
ଏବେ ମୁଁ କହୁଅଛି ତୋତେ । ହେ [illegible] ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ମୋର ଭକତ ଯେଉଁଜନ । ମୋହର ନାମ କରେ ଗାନ ॥
ସେ କେବେ ଅଶୁଚି ନୁହଇ । ସର୍ବଦା ଶୁଚିମନ୍ତ ଦେହି ॥
ଏଣୁ ମୋ ବଳରାମ ଦାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ହରଷ ॥
ସମ୍ମୁକୁ ଅଇଲ ମୋହର । ମାରି ତାହାକୁ କଲେ ଦୂର ॥
ତେଣୁ ଭକତ ଅଭିମାନେ । ଗଲ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖମନେ ॥
ବସିଲ ଚନ୍ଦନତୀର୍ଥେ ଯାଇ । ଚିନ୍ତି ମୋ ପାଦପଦ୍ମ ଧ୍ୟାୟି ॥
ତାହା ଜାଣିଣ ଆମ୍ଭେ ଗଲୁଁ । ଭକତ ପାରୁଶେ ମିଳିଲୁ ॥
ସେ ଯେତେ ସୁଖ ମୋତେ ଦେଲା । ଯେଉଁ ପ୍ରକାରେ ଯାହା କଲା ॥
ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ତୁ କାହିଁ ଜାଣିବୁ ତା ଭାବ ॥
ତେଣୁଟି ଅଛୁ ସେହି ସ୍ଥାନେ । ଏ ରଥ ଚଳିବ କେସନେ ॥
ଭକତ ଭାବେ ବାନ୍ଧିଅଛି । ଆମ୍ଭେ ତା ନ ପାରୁ ମୁକୁଛି ॥
ଭକତ ମୋହର ଶରୀର । ମୁହିଁ ତାହାର ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ॥

ଭକତ ମୋର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । କେତେକେହେଁ ନୁହେଁ ହେ ରାଜନ ॥
ଭକତ ରକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ । ଚକ୍ର ମୁଁ ଧରିଅଛି ହସ୍ତେ ॥
ଭକତ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଯେତେ । ମୁଁ ସିନା ଭୁଞ୍ଜୁଥାଇ ନିତ୍ୟେ ॥
ଏ ଆଜ୍ଞା ସତ୍ୟ ଅଟେ ମୋର । ହେ ରାଜା ସଂଶୟ ନକର ॥
ଯେବେ ତୁ ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥେ । ଯାତ୍ରା କରିବୁ ଘେନି ମୋତେ ॥
ତେବେ ତୁ ଏମନ୍ତ କରିବୁ । ସେବକ ଯାକ ଡକାଇବୁ ॥
ମୋର ଭକ୍ତଙ୍କୁ ଅଜ୍ଞାରଣେ । ବସ୍ତ୍ର ବନ୍ଧୁଲେ ଯେତିମାନେ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼ କରି । ବନ୍ଧାଇଥିବୁ ବସ୍ତ୍ରଧାରୀ ॥
ଗଳାରେ ଜାଲଫାଶ ଭରି । ହସ୍ତେ ତିରଣ ଥିବେ ଧରି ॥
ପଛରେ ଗଳାଧକ୍କା ଦେଇ । ଘେନାଇ ଯିବୁ ନରସାଇଁ ॥
ମୋ ଭୃତ୍ୟେ ସମ୍ମୁଖରେ ଭେଟିବେ । ସମସ୍ତେ ଚରଣେ ଲୋଟିବେ ॥
ତୁ ଯେ ଆପଣେ ନ ପାରିଣ । ଦାସଙ୍କୁ କୋଳେ ବସାଇଣ ॥
ଅନେକ ଗଉରବ କରି । ଘେନ ଆସିବୁ ବସ୍ତ୍ରଧାରୀ ॥
ବସାଇ ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥେ । ବାନ୍ଧିବୁ ପାଟଶାଢ଼ୀ ମାଥେ ॥
ବୋଲିବୁ ଯାତ୍ରା ବେଗେକରି । ତେବେ ଚଳିବ ଉତ୍ସବରି ॥
ନୋହିଲେ ନ ଚଳିବ ରଥ । ହେ ରାଜା କହିଲିଟି ସତ ॥
ମୁହିଁ ଛାଡ଼ିଲି ନୀଳାଚଳ । ଭକତ ଗ୍ରାମ ମୋର ମୂଳ ॥
ଭକତ ଯିବ ମୋର ଯେଣେ । ମୁହିଁ ନିଶ୍ଚୟେ ଯିବି ତେଣେ ॥
ଏ କଥା ସତ୍ୟ ମହୀପାଳ । କହି ଚଳିଲେ ଆଦିମୂଳ ॥
ରାଜା ଏମନ୍ତ ଅଜ୍ଞା ପାଇ । ଉଠିଲା ଅତି ବେଗ ହୋଇ ॥
ସେବକମାନଙ୍କୁ ରାଇଣ । ବୋଲେ ବୋରେଇଦା ଯେତେ ଜନ ॥
ବନ୍ଧାଇ ଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼ କରି । ଗଳ ରେ ଜାଲଫାଶ ଭରି ॥
ହସ୍ତେ ତିରଣ ଧରାଇଲେ । ପଛେ ହାବୁଡ଼ା ଡାକ ଦେଲେ ॥
ଘେନାଇଗଲେ ଖରେ ଜନେ । ମିଳିଲେ ଭକ୍ତ ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ସମସ୍ତେ ସମ୍ମୁଖରେ ଭେଟିଲେ । ତକ୍ଷଣେ ଚରଣେ ଲୋଟିଲେ ॥
ଉଠି କପାଳେ ଦେଲେ କର । ବୋଇଲେ ଦେବ ବିଜେକର ॥

ଯେତେ ଅପ୍ରାଧ ଆମ୍ଭେ କଲୁ । ତହିଁର ଶାସ୍ତି ତ ପାଇଲୁ ॥
ଏବେ ତୁ ଦୋଷ କର କ୍ଷମା । ଧନ୍ୟ ତୋ ଭକତି ମହିମା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ରାଜନ । କହିଲେ ମଧୁର ବଚନ ॥
ଦାସଙ୍କୁ କୋଳେ ବସାଇଲେ । ଅନେକ ଗଉରବ କଲେ ॥
ଧନ ବସନ ତାଙ୍କୁ ଦେଇ । ଦାହଙ୍କୁ ଅଶ୍ୱରେ ବସାଇ ॥
ଘେନାଇ ଗଲେ ନୃପଗଣ । ଅନେକ ଉତ୍ସବ କରଣ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ । ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦିଘୋଷ ପାରୁଶରେ ॥
ଦାସଙ୍କୁ ଘେନି ନରନାଥେ । ଶୀଘ୍ର ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥେ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ବସାଇ । ପାଟ ବାନ୍ଧିଲେ ନରସାଇଁ ॥
ବୋଇଲେ କର ଏବେ ଯାଚ । ଏ ସର୍ବ ଭୂମିର ଆୟୁଷ ॥
ତା ଶୁଣି ବଳରାମ ଦାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ହରଷ ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ମହାବାହୁ । ଭକତ ବତ୍ସଳ ବୋଲାଉ ॥
ନାମ କରୁଣା ମନ୍ଦାମେରୁ । କାହିଁକେ ଦୁବ କରୁ ବାରୁ ॥
ଏବେ ମୁଁ କହୁଅଛି ତୋତେ । ହେ ପ୍ରଭୁ ବଜେ କର ରଥେ ॥
ଲକ୍ଷତେ ରଥ ଚଳାଯାଉ । ପ୍ରଭୁ ମହିମା ରହିଥାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କର ଯୋଡ଼ି । ବୋଇଲା ହିଁକ ହୋ ବଉଡ଼ି ॥
ତା ଶୁଣି ପିଠିଆଏ ଗଲେ । ରଥ ବଉଡ଼ି ଉଠାଇଲେ ॥
ସମସ୍ତେ ଜୟ ଜୟ କଲେ । ଅଶେଷ ବାଦ୍ୟ ବଜାଇଲେ ॥
ସେବକ ଘଣ୍ଟ ବଜାଇଲେ । କାମିନୀ ହୁଳହୁଳି ଦେଲେ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ପ୍ରଭୁ ମନେ । ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେ ନରବଣେ ॥
ରଖିଣ ଭକତ ମହତ । ଚଳିଲା ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥ ॥
ପଛକୁ ରହିଲା ବଉଡ଼ି । ପକ୍ଷୀ ଯେସନେ ଶୂନ୍ୟେ ଉଡ଼ି ॥
ତେସନେ ପ୍ରଭୁ ଦେବରାଜ । ସଙ୍ଗେ ଚଳିଲେ ତାଳଧ୍ୱଜ ॥
ପଲକ ମାତ୍ରେ ରଥବର । ପ୍ରବେଶ ଗୁଣ୍ଡିଚା ନଗର ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସର୍ବଜନ । ଆଦର ସେ ମହାରାଜନ ॥
ଭ୍ରୂଭଙ୍ଗରେ ବେଢ଼ି ବସି । ଦାସଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରଶଂସି ॥

ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । କଣ ତୁ କଲୁ ନାରାୟଣ ॥
ଧନ୍ୟ ଏ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା । ରଖିଲେ ଭକତ ଗାରିମା ॥
ଏଣୁ ଏ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେଣ । ହରି ଭକତ ବଡ଼ ଜାଣ ॥
ଯେ ସାଧୁଜନଙ୍କୁ ଭଜଇ । ସେ ନିଶ୍ଚେ ହରିଙ୍କ ଲଭଇ ॥
ଯେବା ସାଧୁରେ ଦ୍ରୋହ କରି । ସେ ନିଶ୍ଚେ ଶ୍ରୀହରି ବଇରି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଯେତ୍ନମତେ । ଗଲେ ସେ ଭାବ ଚିନ୍ତ ଚିତ୍ତେ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବନ୍ଦେ କରାଇଲେ । ସେବାରେ ସେବକ ଲାଗିଲେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏହୁ ରସ । ସାଧୁଙ୍କ ମହିମା ଅଶେଷ ॥
ଭକତେ ପ୍ରଭୁ ବସ୍ୟା ଯେଡ଼େ । ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରେ ନାହିଁ ତେଡ଼େ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ପାଦତଳେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁବ୍ରତେ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସବାଣୀ । ଶୁଣି ସଂସାରୁ ତର ପ୍ରାଣୀ ॥
ଏ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ॥
ଏଣୁ ଅଧମ ରାମ ଦାସ । ତୋ ପାଦେ ରହୁ ମୋର ଆଶ ॥
ନଇତେ ଏହି ଆଜ୍ଞା ଦେଉ । ଏ ଭାବ ମନରୁ ନ ଯାଉ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବଳରାମ ଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ମୋହନେ
ନାମ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୋଽଧ୍ୟାୟ ।

—*—

ପଞ୍ଚଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ସମ୍ବାଦ
ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଅନ୍ତତୋଷେ । କହଇ ମନ ରାଜ ପାଶେ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନେ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ତୁ ଯାହା ପଚାରିଲୁ ମୋତେ ॥
ଏ ବଡ଼ ଆଚମ୍ବିତ କଥା । ଶୁଣି ଗୁଚିବ ଭବବ୍ୟଥା ॥
ଯେ କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କ ଉତ୍ତମ । ନାମ ତା ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ ॥

ସେ ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ନିବାସ । ନାମ ତା ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ।
ଜାତିରେ ଅଟଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ସୁଜ୍ଞାନୀ ପଣ୍ଡିତ ସୁଜାଣ ।
ଚତୁର ବିବେକ ତା ମତି । ଶାନ୍ତସ୍ୱଭାବ ଧୀରମତି ।
ଧାର୍ମିକବୁଦ୍ଧି ସଦାମୟ । ସ୍ୱଭାବେ ସଦାନନ୍ଦମୟ ।
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ସୁଜ୍ଞାତା । ଜାଣଇ ପାପପୁଣ୍ୟ କଥା ।
ଏ ଘୋର ସଂସାରକୁ ଡରି । ନିରତେ ମନରେ ବିଚାରି ॥
କେମନ୍ତେ ହେବି ଏଥୁଁ ପାର । ଏ ତ ଅପାର ପାରାବାର ।
ଏଥୁ ଉଦ୍ଧାର ହେବାପାଇଁ । ରକ୍ଷକ ବିନୁ ଅନ୍ୟ ନାହିଁ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରତିଦିନ । ହରିଚରଣେ କରୁ ଧ୍ୟାନ ।
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ବିବେକ ଏମନ୍ତ ହୋଇଲା ।
ଶୟନ ସମୟରେ ଦାସେ । ମନ ନିବେଶି ପ୍ରଭୁ ପାଶେ ।
ବୋଇଲେ କୃପା ମୋତେ କର । ଦେଖାଅ ମହିମା ତୁମ୍ଭର ।
ମୋ ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନିମନ୍ତେ । କି ଆଜ୍ଞା ଦେଉ ପ୍ରଭୁ ମୋତେ ।
ତୁମ୍ଭେ ବୋଲାଅ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ନାମ କରୁଣାମୟ ସିନ୍ଧୁ ।
ସୁଦୟା ନୋହିଲେ ତୁମ୍ଭର । କେମନ୍ତେ ଭବୁଁ ହେବି ପାର ।
ଏଣୁ ତୁ ଯାହା କହେ କର । ଆଶ୍ରୟ ନାହିଁଟି ମୋହର ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନିଦ୍ରାଗତେ । ହରିଙ୍କ ଚିନ୍ତା କରି ଚିତ୍ତେ ।
ତାହା ଜାଣିଲେ ନାରାୟଣ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତ କାରଣ ।
ଶରଣଜନ ଚିନ୍ତାମଣି । ଶଙ୍ଖ ରଥାଙ୍ଗ ଗଦାପାଣି ।
ସ୍ମିତ ଅଧରେ ମନ୍ଦହାସେ । ବିଜୟ କଲେ ଭକ୍ତପାଶେ ।
ଶ୍ରୀମୁଖେ ଆଜ୍ଞାଦେଲେ ହରି । ଶୁଣ ହେ ଦାସେ ହେତୁ କରି ।
ତୁ ଯାହା ଚିନ୍ତୁଥାଉ ମନ । ତାହା ତ କହୁଅଛୁ ଶୁଣ ।
ତୋ ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନିମନ୍ତେ । ଉପାୟ ମୁଁ ଦେଉଅଛୁ ତୋତେ ।
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟେ ସାର । ଓଁକାର ବ୍ରହ୍ମ ଏକ ଅକ୍ଷର ।
ଆମ୍ଭେ ଶ୍ରୀମୁଖେ ଆଜ୍ଞାଦେଲୁ । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ନାମ ଦେଲୁ ।
ସେ ମହାବୀଜ ଦ୍ୱିଅକ୍ଷର । କହିଲ ଅନନ୍ତ ଆଗର ।

ସେ ମହାଭାଗ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶେ । କହିଲେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ପାଶେ ॥
ବିଧାତା ହୃଦେ ଜପକଲେ । ପୁଣି ତା ଚତୁର ଶ୍ଳୋକରେ ॥
ବିସ୍ତାର କଲେ ଜବ ପଣେ । କହିଲେ ନରନାରାୟଣେ ॥
ସେ ନର ନାରାୟଣ ଋଷି । ହୃଦପଦ୍ମରେ ତାହା ଘୋଷି ॥
ଦଶମ ଶ୍ଳୋକରେ ଭଣିଲେ । ନାରଦମୁନିଙ୍କୁ କହିଲେ ॥
ନାରଦ ଶତେ ଶ୍ଳୋକ କଲେ । ବ୍ୟାସଙ୍କ ଆଗରେ କହିଲେ ॥
ସେ ବ୍ୟାସ ମହାଯତ୍ନ ଭଲେ । ଅଠରସସ୍ର ଶ୍ଳୋକ କଲେ ॥
କହିଲେ ଶୁକଦେବ ପାଶେ । ସେ ମୁନି ଶୁଣି ଅତି ତୋଷେ ॥
ଅଶେଷ ମୁନିଙ୍କର କୁଳେ । ପରୀକ୍ଷ ସଭାଙ୍କୁ କହିଲେ ॥
ଶୁଣି ପରୀକ୍ଷ ମହାରାଣ । ପାଇଲେ ପରମ କାରଣ ॥
ସେ ମହାପୁରାଣ ଚରିତ । ପ୍ରାକୃତ ବନ୍ଧେ କରେ ଗୀତ ॥
ତୁ ନିଶ୍ଚେ ପବିତ୍ର ହୋଇବୁ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ତାରିବୁ ॥
ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେ । ପବିତ୍ର ହେବେ ପ୍ରାଣୀମାନେ ॥
କର ତୁ ଏହି ଅନୁକୂଳ । ଭଲ ତୁ ପରମ ମଙ୍ଗଳ ॥
ଏମନ୍ତେ ଦାସେ ଆଜ୍ଞା ପାଇ । ସ୍ୱପନେ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଜଣାଇ ॥
ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ନଗମୁଁ ବାହାର । ମୁନିମାନଙ୍କୁ ଅଗୋଚର ॥
ଫେଡ଼ ଏ କଥା ଆଜ୍ଞା ହେଉ । ପୁଣି ବୋଲନ୍ତି ମହାବାହୁ ॥
ଭୟ ନ କର ତୁମ୍ଭେ କିଛି । ଗୀତାରୁ କର ମୂର୍ତ୍ତି ଅଛି ॥
ତୋ ହୃଦପଦ୍ମେ ବସିଥାଇ । ମୁଁ ଯାହା ଦେଉଥିବି କହି ॥
ତାହା ତୁ ପତ୍ର ଘେନ ଲେଖ । କହି ଚଳିଲେ ପଦ୍ମମୁଖ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଶୁଣ । ନିଦ୍ରା ଭାଜିଲା ତତକ୍ଷଣ ॥
ଦାସେ ଉଠିଲେ ଚେତାପାଇ । ପାଶେ ଦେଖିଲେ କେହି ନାହିଁ ॥
ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ଅଙ୍ଗୀକାର । କେବେ ମୋ ଜୀବନ ଉଦ୍ଧାର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ଲେଖନ ପତ୍ର ଧରି ହସ୍ତେ ॥
ଚିତ୍ତ ନିବେଶି ପ୍ରଭୁ ପାଶେ । ଲେଖିଲେ ମନର ହରଷେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଅଷ୍ଟମ ପୁରାଣ । ଯେ ଅଟେ କଠିନୁଁ କଠିନ ॥

ପ୍ରାକୃତବନ୍ଧେ କଲେ ଗୀତ । ଯେ ପୁଣ୍ୟମସ୍ତ ଭାଗବତ ॥
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଚିତ୍ତ କରି ସ୍ନେହ । କାଢ଼ିଲେ ମୂଳନ୍ତ ପସର ॥
ସୁନ୍ଦର ମଧୁର କୋମଳ । ସାଧୁଙ୍କ ଶ୍ରବଣ ମଙ୍ଗଳ ॥
ପ୍ରାଣୀ କଲ୍ମଷ ନାଶିବାରେ । ଗାୟନ କଲେ ସର୍ବଠାରେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ପ୍ରାଣୀମାନେ । ଅତି ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ମନେ ॥
ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ବାଳ ବୃଦ୍ଧା । ସମସ୍ତେ ଶୁଣିବାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ॥
ଯମପୁରରେ ଯେତେ ନାଗ । ଦାସଙ୍କୁ ଆଣିଲେ ହକାର ॥
ବସନ୍ତ ମଣ୍ଡଳ ଆକାରେ । ଦାସଙ୍କୁ ବସାଇ ମଧ୍ୟରେ ॥
ବୋଲନ୍ତି ସମସ୍ତ ଅବଳା । କହ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବାଳଲୀଳା ॥
ଶୁଣି ପବିତ୍ର ହେଉ ଆମ୍ଭେ । ବହନ କହ କଳା ତୁମ୍ଭେ ॥
ତା ଶୁଣି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ— । ଗାୟନ କରନ୍ତି ଅଭ୍ୟାସ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୋପୀଙ୍କର ଭାବ । ଯେ ବ୍ରହ୍ମା ଶିବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
କେ କହିପାରେ ତହିଁ ସ୍ୱାଦ । ବଶପ୍ରାକଶକୁ ଯେ ଗବ ॥
ପଦ ପଦକେ ସୁଧାଝରେ । ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ହରେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନାରୀବୃନ୍ଦ । ଲଭନ୍ତି ପରମ ଆନନ୍ଦ ॥
ଅନେକ ଧନ ବସ୍ତ୍ର ଦେଇ । ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି ବିନୟୀ ॥
ପ୍ରତିଦିନରେ ଆମ୍ଭ ପୁରେ । ବିଜୟ କରୁଥିବ ଥରେ ॥
ପବିତ୍ର କରି ଗାଉଥିବ । କହ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଲୀଳା ଭାବ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାସେ ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ । ଚଳନ୍ତି ଆପଣା ଭୁବନେ ॥
ପ୍ରତିଦିନରେ ଏହି ମତେ । ଗାୟନ କରୁଥାନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ଖଳଜନେ । ସହି ନ ପାରି ଥାନ୍ତି ମନେ ॥
ଏଣୁ ତାହାଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟମତି । ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବୁଲୁଥାନ୍ତି ॥
କାକବୃନ୍ଦାନ ଯେଉଁପରି । ଉତ୍ତମ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭ୍ରଷ୍ଟ କରି ॥
ଶ୍ୱାନବୃନ୍ଦାନ ଯେସନ୍ତେ ଦାନ୍ତେ । ଧାଇଁଣ ଯାଉଥାନ୍ତି ବୃନ୍ତେ ॥
ଦେଖିଲେ ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷରେ । ଚରଣ ଟେକି ମୂତ୍ର କରେ ॥
ମୂଷିକ ଯେସନ୍ତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ରସ । ଦାନ୍ତେ କାଟିଣ କରେ ନାଶ ॥

କଣ୍ଟକେ ନଜରେ ଆହାର । ନାଶିବ କଥା ମୂଳ ତାର ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ମୂଢ଼ନରେ । ଦୋଷ ଦିଅନ୍ତି ସାଧୁଠାରେ ॥
ଏଣୁଟି ନ ପାଇଲେ ସନ୍ଧି । ସେ ରାଜ୍ୟ ରାଜା ଆଗେ କନ୍ଧି ॥
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ନୃପସ୍ୱଣ । ତୋ ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରଧାନ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ । ଅନେକ ସ୍ତ୍ରି ସୀ କଲ୍ଲ ନାଶ ॥
ଗୁପା ତିଳକ ମାଳ ଭରି । କପଟେ ହୋଇ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ॥
କାଖରେ ପୁସ୍ତକ ଗୋଟିଏ । ଧରି ବୁଲଇ ସର୍ବଦାଏ ॥
ଯେତଣେ ଦେଖଇ ନାରୀବୃନ୍ଦ । କେ କହୁ ତାହାର ଆନନ୍ଦ ॥
ତର୍କ ବର୍ଣ୍ଣିଣ କରେ ଗୀତ । ହଲାଇ ମୁଣ୍ଡ ତାର ହସ୍ତ ॥
ଅର୍ଥ କହଇ ନାନାମତେ । ସ୍ତିରୀଙ୍କ ମୋହିବା ନିମନ୍ତେ ॥
ତାହା ଶୁଣନ୍ତି ଯେତେ ନାରୀ । କେ ପାରୁ ତା ଠାରେ ଉତ୍ତରି ॥
ତାକୁ କରନ୍ତି ଯେତେ ସେବା । ପତିଙ୍କି ନ କରିବେ ଏବା ॥
ଏକଥା ବୁଝି ନୃପଶଶୀ । ସତ କି ମିଛ ଦୂତ ପେଶି ॥
ଶୁଣି ନୃପତି କୋପ ଭରେ । ବୋଇଲେ ଯାଅ ଧାଡ଼ିକାରେ ॥
ଦାସଙ୍କୁ ବେଗେ ଘେନିଆସ । ବୁଝିବା ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ଦୂତେ ଗଲେ । ଦାସଙ୍କୁ ଘେନିଣ ଆଇଲେ ॥
ସମୁରେ ଉଭା କଲେ ନେଇ । ଦେଖି ପୁଚ୍ଛିଲେ ନୃପସାଇଁ ॥
କୋପେ ବୋଇଲେ ଦାସେ ଶୁଣ । ଏ କି ତୁମ୍ଭର ବିଡ଼ମ୍ବଣ ॥
ପ୍ରଡ଼ଣ ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗତ । ସ୍ତିରୀ ମଧ୍ୟରେ ଗାଅ ଗୀତ ॥
ନିଶି ଦିବସ ସବୁବେଳେ । କେବଳ ଥାଅ ନାରୀମେଳେ ॥
ଏ କି ତୁମ୍ଭର ବ୍ୟପାର । କହ ହେ ଏଥିର ଚରିତ ॥
ତା ଶୁଣି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲେ ପୀତବାସ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଖଳ ବଚନ ଶୁଣିକରି ॥
ସାଧୁଙ୍କୁ କଷଣ ଦେବାର । ଏ ଧର୍ମ ନୁହଇ ତୁମ୍ଭର ॥
ତୁମ୍ଭର ଭାବ ଅଛି ଯାହା । ଶୁଣ କହୁଛି ନରନାହା ॥
ବ୍ରହ୍ମ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟଜାତି । ଅପରେ ଯେତେକ ଜନ ଛନ୍ତି ॥

ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ବାଳ ବୃଦ୍ଧା । ଯେ ଅବା ଶୁଣି କରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ॥
ବସିବୁ ତାର ପାଶେ ଯାଇଁ । ଏଥି ସଂଶୟ କିଛି ନାହିଁ ॥
ସ୍ୱରୂପ ଶୁଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଆମ୍ଭେତ ଅଟୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥
ପୁରୁଷେ ପୁରୁଷ ବୋଲାଉ । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସ୍ତ୍ରୀୟ ହେଉଁ ॥
ଏଣୁଟି ଶ୍ରୀହରି କୃପାଏ । ଚକ୍ଷେ କାହାକୁ ନାହିଁ ଭୟେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନୃପବର । କ୍ରୋଧରେ କମ୍ପାଇ ଶରୀର ॥
ଦନ୍ତେ ଅଧର ଚାପି ବେଗେ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆହେ ବାସେ ॥
ଏହାତ କହିଲ ବଚନେ । କେମନ୍ତେ ଯିବା ପ୍ରତେ ମନେ ॥
ସ୍ୱରୂପ ଯେବେ ଏ ନଗର । ଦେଖାଅ ନାରୀ ରୂପ ତୋର ॥
ନୋହିଲେ ଦଣ୍ଡକୁ କାରଣ । ଅବଶ୍ୟ ହେବୁ ବିପ୍ର ଶୁଣ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନୃପବର । ରଖାଇ ଦେଲେ ବନ୍ଧଘର ॥
ସେ ବନ୍ଧଘରେ ବାସେ ଥାଇ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଆଜଙ୍କେ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । ବୋଲନ୍ତି ରଖ ଗୋପୀନାଥ ॥
ରଖ ହେ ଆରତଭଞ୍ଜନ । କଷ୍ଟ ପାବକ ପ୍ରଭଞ୍ଜନ ॥
ଦ୍ରୌପଦୀ ଲଜ୍ଜା ନିବାରଣ । କାରଣ ଆରତ ତାରଣ ॥
କୃପା ସମୁଦ୍ର ଚକ୍ରପାଣି । ଶରଣଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରର ଦଣ୍ଡରୁ । ଉଦ୍ଧର ଧର ମହାମେରୁ ॥
ଲଜ୍ଜା ସମୁଦ୍ର ପାରକର । ମୁଁ ଯେବେ ଶରଣ ତୁମ୍ଭର ॥
କରୁଣା କର ପ୍ରଭୁ ମୋତେ । କୀରତି ରହୁ ଏ ଜଗତେ ॥
ଏ ଯେ ପୁରୁଷରୂପ ଯାଉ । ସ୍ତ୍ରୀରୂପକୁ ମୋର ହେଉ ॥
ଦେଖି ନୃପତି ମରୁ ଲାଜ । ଖଳଙ୍କ ମୁଖେ ଲଗୁ କାଳି ॥
କପଟୀଜନ ଚିନ୍ତୁ ଯେତେ । ଚିନ୍ତାରେ ମରନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ॥
ମୂର୍ଖଜନଙ୍କ ଗର୍ବ ନାଶୁ । ସାଧୁଙ୍କ ମହିମା ପ୍ରକାଶୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ମୋତେ । ନୋହିଲେ ହତ୍ୟା ଦେବି ତୋତେ
ତୋ ପଦ ପ୍ରଭୁ ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ଏ ରାଜଦଣ୍ଡ କେବା ସହୁ ॥
ତୁ ଯେ ମୋହର ପ୍ରାଣନାଥ । ଏଠାରେ ନ ସହୁ ମହତ୍ୱ ॥

ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି କଲେ । ଦାସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ନିଦ୍ରାଗଲେ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ଜୀବନ ॥
ବିଜୟ କଲେ ଶ୍ରୀବତ୍ସାଙ୍କ । ଦାସଙ୍କ ପାରୁଶରେ ଯାଇ ॥
ଅଭୟ ପାଦ ଆନନ୍ଦରେ । ଲଦ୍ଦିଲେ ସେବକ ଉପରେ ॥
ବୋଇଲେ ବାଞ୍ଛା ସିଦ୍ଧିହେଉ । ପୁରୁଷ ତନୁ ତୋର ଯାଉ ॥
ହେଉ କାମିନୀ ତନୁ ପ୍ରାପ୍ତେ । ରଜା ଘରକୁ କମ୍ପା ଭୟେ ॥
ହର ଭରସା ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ଚିତ୍ତେ କାହାକୁ ଭୟ ଆଉ ॥
ଏବେ ତ ମନେ ହେଜୁ କର । ମୋ ସୁଦର୍ଶନ ବଳଆର ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଚାରୁ ବେଳେ । ତତକ୍ଷଣେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ଦାସେ ଯେ ନିଦ୍ରା ଯାଇଥିଲେ । ଏମନ୍ତ ସ୍ୱପନେ ଦେଖିଲେ ॥
ଉଠିବସିଲେ ତତକ୍ଷଣ । ଚିନ୍ତଣ କମଳା ରମଣ ॥
ଦେଖିଲେ ପାଶେ କେହି ନାହିଁ । ବୋଇଲେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଗୋସାଇଁ ॥
ନିଶ୍ଚେ କରୁଣା କରିଗଲେ । ମୋର ବିପଦ ଦେଖି ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେଗ ହୋଇ । ନିଜ ଦେହକୁ ଦେଲ ଚାହିଁ ॥
ଦେଖିଲ ସୁନ୍ଦରୀ ଦେହ ଗୋଟି । ହୋଇଣ ମୋହୁଅଛି ସୃଷ୍ଟି ॥
ଚିତ୍ତର ଭଲ ମନେ ଚାର । ଧନ୍ୟ ଜୀବନ ହେଲ ମୋର ॥
ଯେବଣ ପାଦ ପଦ୍ମ ଲାଗି । ଅହଲ୍ୟା ହେଲ ମୋକ୍ଷ ଭାଗୀ ॥
ଯେଉଁ ଚରଣ ଲାଗିକରି । କୁବୁଜା ହୋଇଲ ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ଯେବଣ ପାଦପଦ୍ମ ଜଳେ । ଫଣିମଣିକ ଚିହ୍ନ କଲେ ॥
ଯେବଣ ପାଦପଦ୍ମ ବାରି । ଶଙ୍କର ମଉଳିଲେ ଧରି ॥
ସଂସାରେ ଗଙ୍ଗାରୂପେ ବହି । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣିଙ୍କି ତାରଇ ॥
ସେ ପାଦପଦ୍ମ ରଜ ପାଇ । ପବିତ୍ର ହେଲ ଆଜ ମୁହିଁ ॥
ଆଉ କାହାକୁ ମୋର ଡର । ମୋ ପ୍ରଭୁ ବଳେ ବଳଆର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଅତି ତୋଷେ । ମନ୍ଦିରୁ ବାହାରିଲେ ଦାସେ ॥
ଭଜିଲେ ରାମକୃଷ୍ଣ ହରି । ବୋଇଲେ କାହିଁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ମନେ ଯେ କରୁଥିଲ କୋପ । ଦେଖ ଆମ୍ଭର ସ୍ତିରୀରୂପ ॥

ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମାୟାନାରୀ । ରାଜା ଦୂତଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ଧରି ॥
ଚଳିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହରଷେ । ଭେଟିଲେ ଯାଇଁ ରାଜା ପାଶେ ॥
ଦେଖି ନୃପତି ଆଚମ୍ବିତ । ବୋଇଲେ ଏ କି ବିପରୀତ ॥
ସ୍ତନ ବଦନ ଅଙ୍ଗେ ଶୋଭା । କି ଅବା ପଟାନ୍ତର ଦେବା ॥
ସୁନ୍ଦରପଣେ ଏଡ଼ୁ ନାରୀ । ମୋହି ପାରଇ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ॥
କେମନ୍ତ ଏ ରୂପ ହୋଇଲା । ପୁରୁଷ ତନୁ କେଣେ ଗଲା ॥
ନିଶ୍ଚୟେ ଗୋବିନ୍ଦର ମାୟା । ଆନର ବଳେ କାହିଁ ଏହା ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ନୃପତି । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ସ୍ଥିତି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆହେ ଦାସେ । ମାୟା ଯେ କଲ ଆମ୍ଭ ପାଶେ ॥
ଏହା କେମନ୍ତେ ଜଣାଯିବ । ଦେଖାଅ ନାରୀଙ୍କ ସ୍ୱଭାବ ॥
ତା ଶୁଣି ସେ ମାୟାସୁନ୍ଦରୀ । ମନେ ଚିନ୍ତିଲେ ନରହରି ॥
ଅଳପ ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ହସି । ନୟନ ଅପାଙ୍ଗରେ ଖୋସି ॥
ତଳକୁ କଲେ ଚନ୍ଦ୍ରାନନ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ରାଜନ ॥
କେତେ କଟାକ୍ଷ କରୁ ମୋତେ । ଯେମନ୍ତେ ହେବ ତୋର ହିତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦାସ ଧରି । ଦେଖାଇ ଦେଲେକ ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ସ୍ତ୍ରିରୀସ୍ୱଭାବେ ରଜପତି । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଦେଖିଲେ ନୃପତି ॥
ସଭାରେ ଥିଲେ ଯେତେ ଜନ । ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ ନୟନ ॥
ବୋଇଲେ ସ୍ୱରୂପ ଏ କଥା । କେ ଏହା କରିପାରେ ମିଥ୍ୟା ॥
ନିଶ୍ଚେ ଏ ଶ୍ରୀହରିର ଦାସ । ରାଜନ କର ହେ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ସାଧୁରେ ଅପରାଧ କଲେ । ସମସ୍ତେ ନାଶ ଯିବା ଭଲେ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ମହାରାଜା । କଲେ ଦାସଙ୍କ ପାଦପୂଜା ॥
ଅନେକ ଧନ ବସ୍ତ୍ର ଦେଲେ । ଚରଣେ ବିନୟ ହୋଇଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଗୋ ବଚନ । ଦୁଃଖ ନ କର ତୁମ୍ଭ ମନ ॥
କହ ଶ୍ରୀ ଭାଗବତ ରସ । ଏ ମୋର ଅପରାଧ ନାଶ ॥
ଶ୍ରବଣେ କର୍ଣ୍ଣ ସୁଖୀ ହେଉ । ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ଯାଉ ॥
ଏଥିରେ ନ କର ନିରାଶ । ତା ଶୁଣି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ॥

ହୋଇଣ ପରମ ଆନନ୍ଦ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲେ ଆଦିକନ୍ଦ ॥
ପଶିଲେ ଜଳ ମଧ୍ୟେ ଯାଇଁ । ସ୍ନାନ ଯେ କରିବାର ପାଇଁ ॥
କାମିନୀରୂପ ଗୋପ୍ୟ କଲେ । ପୁରୁଷ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇଲେ ॥
ସମସ୍ତେ ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ତହିଁ । ସ୍ନାନ ଶଉଚକର୍ମ ହୋଇ ॥
ବସିଲେ ନୃପତି ସଭାରେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ହରଷ ମନରେ ॥
ଗାୟନ କଲେ ଭାଗବତ । ଯେ ଶୁକଦେବଙ୍କ ଉକତ ॥
ପ୍ରାକୃତବନ୍ଧେ ଥିଲେ କରି । ସେ ମହାପୁରାଣ ବିସ୍ତାରି ॥
କହିଲେ ନୃପତି ଅଗ୍ରତେ । ଆଦ୍ୟରୁ ପ୍ରାନ୍ତ ପରିଯନ୍ତେ ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ସଭାଜନେ । ଅତି ହରଷ ହୋଇ ମନେ ॥
ଦାସଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରଶଂସି । ବୋଇଲେ ତୁମ୍ଭେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ॥
ତୁମ୍ଭ ମହିମା ବୁଝିବାରେ । କେ ଅବା ଅଛି ଏ ସଭାରେ ॥
ଏଥିକୁ ଶୋଚନା ନ କର । ବୋଲି ଉଠିଲେ ଦଣ୍ଡଧର ॥
ଆପଣା ଅଙ୍ଗ ଅଳଙ୍କାର । କାଢ଼ିଣ ଦାସଙ୍କ ଛମୁର ॥
ରଖିଣ ଦଣ୍ଡବତ କଲେ । ଆଜ ମୁଁ ଶରଣ ବୋଇଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ରାଜନ । ଚନ୍ଦ୍ରାର୍କେ ଦେଲା ଭୂମିଦାନ ॥
ଗୃହ ସହିତେ ଦାନ ଦେଇ । ଦାସେଙ୍କୁ ମେଲାଣି କରାଇ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଖଟୁଆମାନଙ୍କୁ ହକାରି ॥
ତେଙ୍ଗି ବଳୁକ ଘୃଷ୍ଟ ପିଟି । ସବୁଙ୍କୁ କଲେ ସାତବେଣ୍ଟି ॥
ଅନେକ ଶାସ୍ତି ତାଙ୍କୁ କଲେ । ରାଜ୍ୟ ବାହାର କରାଇଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଆଜ୍ଞା ଏ ରାଜ୍ୟରେ । ଯେ ଅବା ସାଧୁଜନଠାରେ ॥
ଦୂଷଣ ବଚନ କହିବ । ତାହାର ବଂଶ ନାଶପିବ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦଣ୍ଡଧର । ବିଜୟ କଲେ ନିଜପୁର ॥
ତେଣେ ଯେ ଦାସେ ଗଲେ ଚାଲି । ନିଜଭୁବନେ ଯାଇଁ ମିଳି ॥
ଆନନ୍ଦେ ବଞ୍ଚାଇଲେ ଦିନ । ଭଜିଣ ଶ୍ରୀମଧୁସୂଦନ ॥
ଜାଣେ ଲଭିଲ ହରି ଭକ୍ତ । ସଂସାର ମଧ୍ୟେ ଅଛି ଖ୍ୟାତି ॥
ଶୁଣ ସୁଜନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟ ଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ॥

ପଢ଼ି ଶୁଣିବେ ଯେଉଁ ଜନେ । ନ ଯିବେ ଶମନ ସଦନେ ॥
ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ନାଶି । ଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଥିବ ବସି ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ବିଶ୍ୱାସ ବିନା କର୍ମ ଯେତେ । କେବଳ ଆଶ୍ରୟ ଜଗତେ ॥
ଏଣୁ ପାମର ରାମଦାସ । ସାଧୁ ଚରଣେ କରେ ଆଶ ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ଏ ଭବଜଳରେ ନ ଭାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ
ସମ୍ବାଦେ ଜଗନ୍ନାଥଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ମୋକ୍ଷଣେ
ନାମ ପଞ୍ଚଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଷୋଡ଼ଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବାଦ
ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଏବେ ହେ। ମନରାୟ ଶୁଣ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତିର ଲକ୍ଷଣ ॥
ସେ ପୁଣ୍ୟ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ତୀର । ବଙ୍ଗଆନନ୍ଦପୁରରେ ଘର ॥
ଜାତିରେ ଅଟନ୍ତି ବିପ୍ରବର । ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ନାମ ତାର ॥
ଧାର୍ମିକ ବିବେକ ସୁଜାଣ । ସକଳ ଗୁଣରେ ନିପୁଣ ॥
ସକଳ ଜନେ ତାର ବଶ୍ୟ । ଶାନ୍ତ ସୁଶୀଳ ସେ ନିର୍ମାୟ ॥
ଦାନ ସୁକୃତେ ତାର ମତି । ସାଧୁଙ୍କ ସେବା କରେ ନିତି ॥
ପ୍ରଭୁ ସେବାରେ ଦୃଢ଼ବ୍ରତ । ନାମଭଜନେ ଅପ୍ରମିତ ॥
ଶୁଭ କର୍ମରେ ବଞ୍ଚେ ଦିନ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ ॥
ତାର ଭାରିଯା ମହାସତୀ । ନାମ ତାହାର ସତ୍ୟବତୀ ॥
ସୁନ୍ଦରପଣେ ସେ ତରୁଣୀ । କିପୁର ଯାକ ପାରେ ଜିଣି ॥
ଶରଦ ସୁଧାଂଶୁ ବଦନୀ । କରକ ହାରକ ବରଣୀ ॥
ସେ ଯେ ଚତୁରୀ ଶିରୋମଣି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଚିତ୍ତ ଉଲ୍ଲୁଣୀ ॥
ସ୍ୱାମୀର ଆଜ୍ଞା ନ ମେଣ୍ଟଇ । ନିରତେ ଚରଣେ ଖଟଇ ॥

ସ୍ୱାମୀର ସେବା ତାର ମୂଳ । ନ ଜାଣେ ସେ ଅନ୍ୟ କୁଶଳ ॥
ଏମନ୍ତ ପତିବ୍ରତା ନାରୀ । କେବଳ ଭଜଥାଇ ହରି ॥
ପତି ଶ୍ରୀପତି ସାଧୁଜନ । ଏ ତିନ ମଣଇ ସମାନ ॥
ଏମନ୍ତେ ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ । ଏକଇ ପ୍ରାଣ ଭିନ୍ନ ନୋହି ॥
ଆନନ୍ଦେ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି ଦିନ । ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ ॥
ତାହାର ଏକଇ କୁମର । ଛ ମାସ ହେଲା ଜନ୍ମ ତାର ॥
ଅତି ସୁନ୍ଦର ସେ କୁମର । ମାତା ପିତାଙ୍କ ମନୋହର ॥
ଚନ୍ଦ୍ରମା ପ୍ରାୟେ ଦେହ ତାର । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରଇ ଅନ୍ଧାର ॥
ତାତ ଜନନୀ ତାହା ଦେଖି । ନିରତେ ହେଉଥାନ୍ତି ସୁଖୀ ॥
ପୁତ୍ରକୁ ଧରି କାଖେ କୋଳେ । ଦିନ ବଞ୍ଚନ୍ତି ସୁଖହେଳେ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଭାଇ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଚୈତନ୍ୟଗୋସାଇଁ ॥
ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ କଲ୍ମଷ । କରିବା ଅର୍ଥେ ପ୍ରଭୁ ନାଶ ॥
ହୋଇଅଛନ୍ତି ଅବତାର । ସେ ପ୍ରଭୁ ଏକ ଦିନକର ॥
ନିଶି ପ୍ରହରରେ ପଛ ହୋଇ । ଅତି ଆନନ୍ଦେ ବେନି ଭାଇ ॥
ନଗ୍ରୀବାଣ୍ଡେ ବଜେଇକରି । ସକଳ ସାଧୁଙ୍କୁ ହକାରି ॥
ତାଳ ମୃଦଙ୍ଗ ଅଣାଇଲେ । ଭକ୍ତମାନେ ଲଗାଇଲେ ॥
ବଜାଇ ଶିଙ୍ଗା ବେନୁସ୍ୱନ । ଆନନ୍ଦେ କଲେ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ॥
ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ଗୁଣ ଯେତେ । ଗାନ କରନ୍ତି ଅବିରତେ ॥
ନାଚନ୍ତି ଅତି ହେଳହୋଇ । ତଟସ୍ଥା ତଟସ୍ଥ ପଳାଇ ॥
ତା ଶୁଣି ଅତି ବେଗହୋଇ । ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ଗଲେ ଧାଇଁ ॥
ଶୁଣିଲେ ନାମ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ । ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ ॥
ପତି ଆସନ୍ତେ ସତ୍ୟବନ୍ତି । ରନ୍ଧନ କର୍ମେ ହେଲେ ମତି ॥
ଥୋଇଲେ ଧରଣୀ ନଗ୍ନ ବାଳ । ଅତି କୋମଳ ଭୂମି ଘୋଳ ॥
ବ୍ୟଞ୍ଜନ କରିବାର ଅର୍ଥେ । ପନଷ ପକାଇ ଭୂଇଁ ତ ॥
ସେ ଫଳ କାଟନ୍ତେ କାମିନୀ । କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଭିଲା ନାମ ଧ୍ୱନି ॥
ଶ୍ରୀସଂକୀର୍ତ୍ତନର ମଧ୍ୟରେ । ଗାନ କରନ୍ତି ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ ॥

ରାଧା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମଲୀଳା । କର୍ଣ୍ଣରେ ଶୁଣି ହେଲେ ଭୋଳା ॥
ପୁଲକ ହେଲ ରୋମାବଳୀ । ନେତ୍ର ଲୋତକଧାର ଗଳି ।
ବଦନୁ ନସ୍ଫୁରେ ବଚନ । ଦେହୁ ହଜିଲ ବୁଦ୍ଧି ଜ୍ଞାନ ।
ଲମ୍ଫ ଲଗିଲ ସଂକୀର୍ତ୍ତନେ । ସୁସାଧୁମାନଙ୍କର ଗାନେ ।
ଏଣୁ ସେ ଅତି ଭାବ ଭୋଳେ । ସେ ଫଳ ପକାଇଲ ଜଳେ ।
ଧଇଲ ଝଡ଼ପୁତ୍ର ଗୋଟି । ତକ୍ଷଣେ ପକାଇଲ କାଟି ।
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଟିକ ଟିକ କରି । ତଳୁଆ ଆଟିକାରେ ଭରି ।
ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଅର୍ଥେ ଚୁଲିପରେ । ବସାଇ ଦେଲ ଧାତୁକାରେ ।
ଆଣେ ଅନଳ ନଦେଲ ଜାଳି । ତହୁଁ ଅନ୍ତର ହେଲ ବାଳୀ ।
ମନ ନବେଶି ସଂକୀର୍ତ୍ତନେ । ବସିଲ ନିଶ୍ଚଳ ଆସନେ ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମଲୀଳାମୃତ । ଶୁଣି ହୋଇଲ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ।
କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ଭାବ ଦ୍ଭବେ । ଗାନ କରଇ ପଦେ ପଦେ ।
କ୍ଷଣକେ ହସି କ୍ଷଣେ କ୍ରନ୍ଦ । କ୍ଷଣକେ ପଡ଼ଇ ମେଦିନୀ ।
ଏମନ୍ତ ଭାବେ ହୋଇ ଭୋଳ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଆଦ୍ୟମୂଳ ।
ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ କଣ୍ଠେ ବସି । ମନ ମୋହିଲେ ବ୍ରହ୍ମବଶି ।
ସେ ବଦ୍ର ଶଙ୍ଖ ଛନ ଛନ । ଛୁଟିଲ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନ ମନ ।
ଅନ୍ତି ତଣ୍ଟଙ୍କେ ଗଲ ଚଳି । ନନ୍ଦଭୁବନେ ଯାଇଁ ମିଳି ।
ଦେଖିଲ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ତାର । ରୁଧିରେ ତନୁ ଜରଜର ।
ଭାବେ ହୋଇଲ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ । ବଜ୍ର କପାଳେ ମାରେ ହସ୍ତ ।
ପତ୍ନୀକି ଧରଣ ଲୁଣ୍ଠିତ । ବୋଇଲ ଏକ ବଜ୍ରପାତ ।
ଫେଡ଼ି ତୁ କହ ତତପର । କାହିଁ ତୋ ବାଳକୁମର ।
ଶୁଣି ସୁନ୍ଦରୀ ଚେତା ପାଇ । ପାଶେ ଦେଖିଲ ପୁତ୍ର ନାହିଁ ॥
ତନୁ ବସନ ନାରଖାର । ଉକଟେ ଝଣେ ଜରଜର ।
ଜଳେ ପଡ଼ିଛି ଫଳଗୋଟି । ଦେଖିଣ ତକତ ବମ୍ଭୋଷ୍ଟୀ ।
ବେଗେ ରନ୍ଧନପୁରେ ଗଲ । ଚୁଲ୍ଲୀରୁ ଉତରେ ଆଣିଲ ।
ଦେଖିଲ ପୁତ୍ରମାଂସ ସିଝି । ରନ୍ଧିଛି ପଦ୍ମ ସ୍ୱାଦେ ଭାଜି ।

ପତି ଗୃହରେ ଦେଲ ଥୋଇ । ବୋଇଲ ମୋର ଦୋଷ ନାହିଁ ॥
କେବଳ ଚୈତନ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାଧା ପ୍ରେମରସ ॥
ଗାୟନ କଲେ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ । ସେ ଧ୍ୱନି ଶୁଣି ଶ୍ରବଣରେ ॥
ଦେହରୁ ହଜିଲା ମୋ ଜ୍ଞାନ । ରହିଲା ସଂକୀର୍ତ୍ତନେ ମନ ॥
ତେଣୁକି କଲି ପୁତ୍ରନାଶ । ହରିର ଏଥେଁ କାହା ଦୋଷ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ତାର ପତି । ଧନ୍ୟ ଜୀବନ ତୋର ସତୀ ॥
ଧନ୍ୟ ତୋହର ତାତ ମାତା । ଧନ୍ୟ ମୁଁ ଅଟେ ତୋର ଭର୍ତ୍ତା ॥
ଧନ୍ୟ ଅଟଇ ତୋ ଜୀବନ । କୃଷ୍ଣ ବିଷୟେ ତୋର ମନ ॥
ପୁତ୍ର ମୋ ଗଲେ ପଛେ ଯାଉ । ଏ ଦୁଖ ଦେଖିବ ମୁଁ କାହୁଁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନିଜପତି । କୋଳେ ବସାଇ ସେ ଯୁବତୀ ॥
ମୁଖେ ଚୁମ୍ବନ ତାର ଦେଇ । କହେ ଅଚଳେ ରହ ସହି ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ସେ ଯୁବତୀ । ଶୁଣ ମୋହର ପ୍ରାଣପତି ॥
ସେ ରାଧା କୃଷ୍ଣର ମହିମା । ଜାଣି ନ ପାରେ ବେଦବ୍ରହ୍ମା ॥
ସେ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମରସେ ରସି । ଅଛନ୍ତି ଚୈତନ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ॥
ଭକତ ବନ୍ଧୁ ସଙ୍ଗତରେ । ଆନନ୍ଦେ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ କରେ ॥
କୃଷ୍ଣ ମହିମା ଯେବେ ସତ । ନଷ୍ଟେ ଜୀଇଁବ ମୋ ବାଳୁତ ॥
ତହିଁ ବୁଡ଼ିଛି ମୋର ମନ । କମ୍ପା ମଣିବ ମୋ ନନ୍ଦନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ସୁନ୍ଦରୀ । ପତିକ ସଙ୍ଗତରେ ଧରି ॥
ମାଂସ ଆଟିକା ମାଥେ କରି । ଚଳିଲେ ଅତି ବେଗେହୋଇ ॥
ମିଳିଲେ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନର ଆନନ୍ଦେ ॥
ଆଟିକା ତଳରେ ଥୋଇଲେ । ସକଳ ବୁଝାଇ କହିଲେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ସାଧୁମାନେ । ଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କର ସନେ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଏ ସୁନ୍ଦରୀ । ଧନ୍ୟ ଏହାର ଗର୍ଭଧାରୀ ॥
ଧନ୍ୟ ଅଟଇ ଏହା ପତି । ଧନ୍ୟ ଅଟଇ ଏହା ମତି ॥
ଧନ୍ୟ ସୁଫଳ ଆମ୍ଭ ଆଖି । ଏମନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀ ସମୁଖ ଦେଖି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସର୍ବଜନେ । ଅତି ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ମନେ ॥

ବୋଇଲେ ନମୋ ମହାବାହୁ । ଭକତ ବାନ୍ଧବ ବୋଲାଉ ॥
ଅଶେଷଜନ ଚିନ୍ତାମଣି । ବ୍ରଜମୋହନ ବଂଶୀପାଣି ॥
ନମସ୍ତେ ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର କୁମାର । ନମୋ ରାଧିକା ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ॥
ଏ ଭୂମି ବୃନ୍ଦାବନ ସ୍ଥଳ । ବ୍ରହ୍ମାଦିଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଏ ଭାବେ ଚଉ ଦେଇକରି । ପୂଜ ମାଗିଲା ସେ ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ଏ କଥା ଅଟେ ବିପରୀତ । ମହିମା ଅଟେ ତୋର ସତ ॥
ଏ ପୁଣ୍ୟ ସ୍ତିରୀ ପୂଜ ଲାଉ । ମହିମା ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଥାଉ ॥
ନାମ ମହିମା ଏଣେ ଦିଶୁ । ସାଧୁଙ୍କ ମହିମା ପ୍ରକାଶୁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସର୍ବ୍ବଜନେ । ମାତିଲେ ନାମ ସଂକୀର୍ତ୍ତନେ ॥
ନିତ୍ୟା ଚୈତନ୍ୟ ଦୁଇଭାଇ । ଆନନ୍ଦେ ଗଦ ଗଦ ହୋଇ ॥
ଶ୍ରୀରାଧା କୃଷ୍ଣ ଚିନ୍ତାକରି । କରେ ତୁଳସୀଜଳ ଧରି ॥
ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଭାଣ୍ଡେ ପକାଇଲେ । ମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟେ ବସାଇଲେ ॥
ଚହୁଁ ଡାକିଲେ ପୂଜ ଗୋଟି । ଭାବେ ଶ୍ରୀହରି ନାମଗୋଟି ॥
ବୋଇଲେ ଏହି ଆଜ୍ଞା ଦେଉ । ବିପ୍ର ନନ୍ଦନ ପ୍ରାଣ ପାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଆଜ୍ଞାକରି । ଶ୍ରୀକରେ କରତାଳ ଧରି ॥
ଗାୟନ କଲେ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯୁଗଳ ଭାବରେ ॥
ବଣ୍ଡି ବଣ୍ଡିକେ ହରି ଧ୍ୱନି । କରନ୍ତେ କମ୍ପିଲ ମେଦିନୀ ॥
କେ ରଙ୍ଗେ କରେ ନାନାନୃତ୍ୟ । କେ ରଙ୍ଗ କରି ଗାଏ ଗୀତ ॥
କେ ଅଙ୍ଗ ଢ଼ାଳି ଭଙ୍ଗ ହୋଇ । ରଙ୍ଗରେ ମୃଦଙ୍ଗ ବଜାଇ ॥
କେ କରେ ଦେଇ କରତାଳି । କେ ମୁଖେ ଦେଇ ହୁଳହୁଳି ॥
ନଦିଆ ନଗରରେ ଯେତେ । ଯେ ସ୍ତିରୀ ପୁରୁଷ ସହିତେ ॥
ବୃଦ୍ଧ ବାଳକ ଯୁବା ଯାଏ । ସମସ୍ତେ କଲେ ଜୟେ ଜୟେ ॥
ସକଳ ମୂର୍ଖୁ ଏହା ଶୁଣି । ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲା ଧରଣୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବଣ ବଣ୍ଡ ପରେ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ନାଏକ କୃପାରେ ॥
ଯେ ନାମ ବ୍ରହ୍ମ ମହିମାରେ । ଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କ କୃପାରେ ॥
ଆବର ସାଧୁଙ୍କ କୃପାରେ । ଶେଷେ ଯୁବକ ସନ୍ତୋଷରେ ॥

ବାଳୁତ ଗୋଟି ପ୍ରାଣ ପାଇ । ଦେବଦନ କଲା ଶ୍ରେଷ୍ଠେ ଆଇ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସର୍ବଜନ । ଉଚ୍ଚିଲେ ନାମ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦମନ ମହାଇ । ଗାୟନ କଲେକ ଗୋସାଇଁ ॥
ଖଣ୍ଡ ଡାକୁଣି ଫେଡ଼ ଦେଲେ । ପୁତ୍ରକୁ ଘେନଣ ଅଇଲେ ॥
ସଦ୍ଧରେ ଆସନ କଦେଶି । ବସିଲେ ଚୈତନ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ॥
ପୁତ୍ରକୁ କୋଳରେ ବସାଇ । କର୍ଣ୍ଣରେ ସଞ୍ଜୀବନୀ କହି ॥
କୃପାରୁ ଯେଣୁ ପ୍ରାଣପାଇ । କୃପା ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ନାମ କହି ॥
ଜନନୀକୋଳେ ନେଇ ଦେଲେ । ନିଅ ତୋ ପୁତ୍ରକୁ ବୋଇଲେ ॥
ଅଶେଷ ଜନ ତାହା ଦେଖି । ସୁଫଳ କଲେ ଚର୍ମଆଖି ॥
ଜନନୀ ନିଜସୁତ ପାଇ । ଆନନ୍ଦ କେ ପାରିବ କହି ॥
ଘନଜଳରେ କୋଟିଦଣ୍ଡ । ମିଳିଲେ ହୁଅଇ ଯେମନ୍ତ ॥
ଆଜନ୍ମ ପଙ୍ଗୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ । ମୂକ ଯେ ବଚନ କହିଲେ ॥
ଆଜନ୍ମ ଅନ୍ଧ ଚକ୍ଷୁପାଇ । ଯେମନ୍ତେ କୃତାର୍ଥ ହୁଅଇ ॥
ପାପିଷ୍ଠ ବୈକୁଣ୍ଠ ଗମନେ । ଯେମନ୍ତେ ହୁଏ ତାର ମନେ ॥
ଏମନ୍ତ ହେଲା ସେ ସୁନ୍ଦରୀ । ନିଜ ବାଳକ ପାଇକରି ॥
ନିଜ କନ୍ତୁ ପିଅର ଆନନ୍ଦ । ମୁଖ ପ୍ରକାଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ॥
ଅଶ୍ରୁତ ଅଗୋଚର ଯାହା । ନୟନେ ଦେଖି କହ ତାହା ॥
ସାଧୁଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରଶଂସି । ଅନେକ ଧନ ଦେଲା ତୋଷି ॥
ତାହା ଦେଖିଲେ ଯେତେ ଜନ । ସଭିଙ୍କ ମୁଖେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ॥
କୃଷ୍ଣ ମହିମା ଭାବ ଯେତେ । କୋଳିଣ ଗଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ପୁତ୍ର ଧରି । ଚଳିଣ ଗଲେ ନିଜପୁରୀ ॥
ଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କ ହରଷ । ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମରସ ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କ ଗୁଣ ଯେତେ । ନାମର ମହିମା ସଙ୍ଗତେ ॥
ନଗରେ ଚଳେ ଗୁଣ ଗୁଣି । ବଞ୍ଚିଲେ ଦିବସ ରଜନୀ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ହରିଙ୍କ ଭଜିଲେ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନ ଏ ଚରିତ । ବାର୍ଦ୍ଧ୍ୟଚାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ॥

ଶ୍ରବଣେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଯେଉଁ ନର । ଜନ୍ମ ମରଣୁ ହେବ ପାର ।
ହରି ଭକତଜନ କଥା । ତାହାଙ୍କୁ ସତ୍ୟ ଏହୁ କଥା ।
ଦାମ୍ଭିକ ମୂର୍ଖ ଯେଉଁ ନର । ସେ କାହିଁ କରିବ ଗୋଚର ।
ସେ କମ୍ପା ପରତେ କରିବ । ହାସ୍ୟରେ ଉଡ଼ାଇଣ ଦେବ ।
କହଇ ବପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ଚୈତନ୍ୟ ସନ୍ୟାସୀ ।
ଆବର ସାଧୁଜନ ପାଦେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ପଣ୍ଡ ପତ୍ନୀ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ମୋକ୍ଷଣେ
ନାମ ଷୋଡଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—:*:—

ସପ୍ତଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଖୋନ୍ଦିଆ କବୀର ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଦେବ ଅତି ହର୍ଷେ । କହଇ ମନ ରଜା ଆଗେ ।
ଅତି ଆନନ୍ଦ ଦିବ୍ୟ ରସ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ପୀୟୂଷ ।
ହେ ମନ ହୁଅ ସାବଧାନ । ଚଞ୍ଚଳ ନକର ତୋ ମନ ।
ଏ ବଡ଼ ଆଚମ୍ବିତ କଥା । ଶୁଣି ଖଣ୍ଡିବୁ ଭବବ୍ୟଥା ।
ଆନନ୍ଦେ ଶୁଣ କର୍ଣ୍ଣ ପୁଟେ । ଯେ ପୁଣ୍ୟ ଗଙ୍ଗାଦଶ ଛଟେ ।
ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ତା ଘର । ନାମ ତା ଖୋଲିଆ କବୀର ।
ବାପ ତନୟ ତାର ନାହିଁ । ସେ ଜଣେ ମାତା ପୁଅ ଦୁଇ ।
ଏମନ୍ତେ ଥାନ୍ତି ବେନିଜନ । ଜାତିରେ ଅଟନ୍ତି ପଠାଣ ।
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରିଦ୍ର ଜୀବନ । କଷ୍ଟରେ ବଞ୍ଚି ଥାଇ ଧନ ।
ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡିଏ ନିତି ନିତି । ତୁଣ ଦରଣ ବୁଣୁଥାନ୍ତି ।
ସେ ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡ ବିକି ନିତ୍ୟେ । ରଖନ୍ତି ସାଧୁ ମୂଳ ଯେତେ ।
ତହୁଁ ଯେତେକ ମିଳଥାଇ । ପ୍ରାଣ ପୋଷନ୍ତି ତାହା ଖାଇ ।
ଦଇବ ଯୋଗରେ ଉଦାସୀ । ଯୋଗୀ ଆବର ବ୍ରହ୍ମଋଷି ।
ବିପ୍ର ବୈଷ୍ଣବ ଯେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । ତାହାର ଦ୍ୱାରେ ଯେବେ ଆସି ।

ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ସେମାନେ । ତାହାଙ୍କୁ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ ॥
ଯେ ଅବା ତାର ଘରେ ଥାଇ । ଦିଅଇ ତାର ପାଶେ ନେଇ ॥
ମାତା ନନ୍ଦନ ବେନି ପ୍ରାଣୀ । କହନ୍ତି ସୁଧାସମ ବାଣୀ ॥
କଣା ପିଣ୍ଡାରୁ ଯେତେ ଥାଇ । ଯେ ଯାହା ମାଗେ ତାହା ଦେଇ ॥
ନାହିଁ ବୋଲିବା ପଦ ତାର । ତୁଣ୍ଡରୁ ନୁହଇ ବାହାର ॥
ଏମନ୍ତେ ବଞ୍ଚୁ ଥାଇ ଦିନ । କରିଣ ଶ୍ରୀହରି ଭଜନ ॥
ଦେଖିଲେ ସାଧୁଜନ ଗୋଷ୍ଠୀ । ସେଠାରୁ ନ ଆସଇ ଉଠି ॥
ଯଦି ସେ ଗୃହକର୍ମେ ଥାଇ । ଯେ ଯାହା ମାଗିଲେ ତା ଦେଇ ॥
ପ୍ରଭୁ ପଦାରବିନ୍ଦ ଗତେ । ନିବେଶି ମନ ଅନୁବ୍ରତେ ॥
ସକଳ ଜନେ ଦୟାକରେ । ସକଳ ଦୁଃଖିଜନଠାରେ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚେ ଦିନ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ତା କୀର୍ତ୍ତି ପୂରିଲା ଜଗତେ ॥
ଯାହିଁ ଶୁଣିଲେ ତା ଚରିତ । ପ୍ରଶଂସା କଲେ ଅପ୍ରମିତ ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ଖୋଲିଆ କବୀର ଜୀବନ ॥
ଏତେ ଦରିଦ୍ର ଜନ ହୋଇ । ଯେ ଯାହା ମାଗିଲେ ଦିଅଇ ॥
ଏତେ କୁଶଳ ତାର ମତି । ବୋଲିଣ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ॥
ବଞ୍ଚାଇ ପର ଉପକାରେ । ନାମଭଜନ ନିତ୍ୟ ଭରେ ॥
ଏମନ୍ତ ହୋଇ ଦଶଦିଶେ । ତା ଯଶ ଜଗତେ ପ୍ରକାଶେ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ । ବଢ଼ିବା ପାଇ ତାର ମାନ ॥
ତକ୍ଷଣେ ବିପ୍ରରୂପ ହୋଇ । ବିଜୟ କଲେ ଶ୍ରୀବତ୍ସାଙ୍କ ॥
ଅତି ଦୁର୍ବଳ ବସ୍ତ୍ର ଗୋଟି । ଚାଲନ୍ତେ ପଡ଼ୁଅଛି ଫୁଟି ॥
ଛିଣ୍ଡାକେଲଙ୍ଗଡ଼ା କନାଧଡ଼ । ଅଶେଷ ଗଣ୍ଠି ଅଛି ପଡ଼ି ॥
ତହୁଁ ଖଣ୍ଡିକ ପିନ୍ଧି ହରି । ଖଣ୍ଡେ ବୋଷଡ଼ା ହସ୍ତେ ଧରି ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରିଦ୍ର ରୂପରେ । ବିଜୟ କଲେ ତାର ପୁରେ ॥
ଧୀରେ ଚାଲନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମଷି । ଖଣ୍ଡେଦୂରରେ ବସି ବସି ॥
ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ପଥର । କାନ୍ଦିବ ହେ କବୀରର ପୁଷ ॥

ଆଜ୍ଞ ଅଛଇ କେତେ ଦୂରେ । ଦେଖାଇ ଦିଅ କନା ମୋରେ ॥
ଆମ୍ଭେ ହୋ ଯିବୁ ତାର ପାଶେ । କଛୁନ୍ତି ମାଗିବାର ଆଶେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ସେଠାରୁ କଲେକ ଗମନ ॥
ତେଣୁ କବୀର ଆସୁଅଛୁ । ଘରେ ତୋ ଅନ୍ନ ନାହିଁ କଛୁ ॥
ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡିଏ ଅଛୁ ଧରି । ବଣ୍ଟୀ କରିବ ବୋଲକରି ॥
ଘରେ ତା କଛୁ ନାହିଁ ଯେଣୁ । ତଣ୍ଡନେ ଯାଉଛୁ ସେ ତେଣୁ ॥
ତେଣୁ ଆସନ୍ତି ଦାମୋଦର । ଭେଟ ପଡ଼ିଲେ ଯେ ବଣ୍ଟର ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ତହିଁ ଥାଇ । ଏହିଟି କବୀର ଅଟଇ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଚକ୍ରପାଣି । କବୀର ମୁଖ ଚାହିଁ ଭଣି ॥
ଶୁଣ ହେ ଯୋଲଆ କବୀର । ଆମ୍ଭେ ଆସିଛୁ ତୋହଠାରେ ॥
ସୁରନଗରେ ତୋ ଖ୍ୟାତି । ଶୁଣୁ ଯେ ଆଜ ଅନ୍ତ ନତ ॥
କବୀର ପ୍ରାୟେ ଏକ ଜଣେ । ନାହିଁ ନ ଥିବ ଏ ଭୁବନେ ॥
ଦରିଦ୍ର ହେଲେ ଜସ ହୋଇ । ଯେ ଯାହା ମାଗିଲେ ଦିଅଇ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଆମ୍ଭେ ଭଣ୍ଡେ । ଅତି ଭରସା କରି ମନେ ॥
ଆସିଣ ଅଛୁ ତୋର ପାଶେ । କଛୁନ୍ତି ମାଗିବାର ଆଶେ ॥
ଦିଅ ନ ଦିଅ ତୋର ମନ । କହିଲୁ ସ୍ୱରୂପ ବଚନ ॥
ତା ଶୁଣି ଯୋଲଆ କବୀର । ବିପ୍ରଙ୍କୁ କଲା ନମସ୍କାର ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ହେ ଗୋସାଇଁ । ଏହା ଯେ କହିଲ କିମ୍ପାଇଁ ॥
ଦେବା ଦିଆଇବାକୁ ହରି । କରତା ଅଟନ୍ତି ସବୁରି ॥
ମୋ ଘର କେତେକ ଶକତି । ଦେବାକୁ ଦେବ ମୋର ମତି ॥
ହେଲେ କି ମାଗୁଛ ଗୋସାଇଁ । କହ ଶୁଣଇ କନା ମୁହିଁ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଦାମୋଦର । ଅନେକ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ॥
ମେଘଗମ୍ଭୀର ଧୀରବାଣୀ । କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଦେଖ ମୁଁ ଦରିଦ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ । କବୀର ଭଲେ ଏହା ଶୁଣ ॥
ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡିଏ ମୋତେ ଦିଅ । ଅନେକ ଲୋକେ ଯଶ ଯାଅ ॥
ଅଧିକ କି କହିବ ତୋତେ । ଏତେକ ମାଗିଲୁ ଯୁକତେ ॥

ତା ଶୁଣି ଖୋଲିଆ କବୀର । ବୋଇଲା ଶୁଣ ବିପ୍ରବର ॥
ଏ ମୋର ଅଙ୍ଗରୁ ବସ୍ତ୍ର । ଯାହା ଭିଆଇଥିବେ ହରି ॥
ତେତେବେଳେ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇବ । ମୋହର ଭାଗ୍ୟରେ ଲାଗିବ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବସ୍ତ୍ର ଧରି । ଚିରିଲା ଦେନି ଖଣ୍ଡ କରି ॥
ଖଣ୍ଡେକ ବସ୍ତ୍ର ହସ୍ତେ ଦେଇ । ବାକ୍ୟ କହିଲା ସ୍ଫୁଟିଆଇ ॥
ଆରେକ ଖଣ୍ଡ ହସ୍ତେ ଧରି । ଲଙ୍ଗି ପୋଇଲା ଯତ୍ନ କରି ॥
ବୋଇଲା ଘେନ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ତା ଶୁଣି କମଳା ରମଣ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ମନେ । ପିନ୍ଧିଲେ କବୀର ବଚନେ ॥
ଛିଣ୍ଡା ଲେଙ୍ଗଡ଼ା କନା ଯେତେ । ପିନ୍ଧିବା ବୋତଡ଼ା ସହିତେ ॥
ଅନ୍ତର କରି ତା ପକାଇ । ରହିଲେ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇ ॥
ତା ଦେଖି ବୋଲଇ କବୀର । ହେ ବିପ୍ରବର ବିଜେ କର ॥
ମୁଁ ଏବେ ଯାଉଛି ତ୍ୱରିତେ । ଏ ଖଣ୍ଡି ବିକିବା ନିମନ୍ତେ ॥
ଦେଖ ମୋ ଦୁଃଖ ବିପ୍ରବର । ଧନ ଆଣିଲେ ଘରେ ମୋର ॥
କୁଟୁମ୍ବଯାକ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ । ଭୋଜନ କରିବେ ଗୋସାଇଁ ॥
ନୋହିଲେ ଉପବାସେ ଥିବେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଯାଉଅଛି ଏବେ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ଅଳପ ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ହସି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହୋ କବୀର । ଜାଣିଲି ଦାତାପଣ ତୋର ॥
କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତଜନଙ୍କୁ ବସାଇ । ଯେ ଅର୍ଦ୍ଧ ଭୋଜନ ଦିଅଇ ॥
ତହିଁ ଯେ ଫଳ ନାହିଁ କଳ୍ପି । ଅଧିକ ପାତକ ଲେଖୁଛି ॥
ଆବର ବିପ୍ରଙ୍କର କରେ । ଦାନ ଦିଅନ୍ତି ଯେଉଁ ନରେ ॥
ଯେବେ ତା ଦକ୍ଷିଣା ନ ଦେଇ । ତହିଁରେ ଫଳ ଆଉ ନାହିଁ ॥
ନୋହିଲେ ଦେଉଳ ଅଟାଳି । ବାମ୍ପୀ ପୋଖରୀ ଥିବ ଖୋଳି ॥
କୂପାଦି ତଡ଼ାଗ ସହିତେ । ଆବର ଧର୍ମ ହୋଇ ଯେତେ ॥
ଏମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନ କଲେ । ଫଳ ମିଳିବ କାହୁଁ ଭଲେ ॥
ପତି ନ ଥିଲ ପତ୍ନୀ ପ୍ରାୟେ । ଏ ସବୁ ଅନର୍ଥକୁ ଯାଏ ॥
ଏଣୁ ମୁଁ କହୁଅଛି ତୋତେ । ଆବର ଖଣ୍ଡି ଦିଅ ମୋତେ ॥

ବୋଷଣ୍ଡା କରି ଆମ୍ଭେ ଯାଉ । ତୋର କୀରତ ରହୁ ଥାଉ ।
ନୋହିଲେ ନ ବଞ୍ଚଇ ଶୋଷ । ଅଧିକ କ କହିବ ଅବା ।
ଦେଖ ମୁଁ ଦୁଃଖୀ ବିପ୍ରବର । ଏଥିରେ ସଂଶୟ ନ କର ।
ତା ଶୁଣି କବୀର କୁଶଳେ । ଆଦର ଖଣ୍ଡ ଧରି ହସ୍ତେ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣ ହସ୍ତେ ଦେଲେ ନେଇ । ବୋଇଲେ ଶୁଣହେ ଗୋସାଇଁ ।
ଏବେ ବହନ ବିଜେକର । ମୋରେ କରୁଣା ରଖି ତୋର ।
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । କରିଣ ଅନେକ କଲ୍ୟାଣ ।
ସେଠାରୁ ବିଜେ କରିଗଲେ । ପିନ୍ଧା ବୋଷଣ୍ଡା ପାଇ ଭଲେ ।
ଏଣେ କବୀର ଗଲା ଚଳି । ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ଯାଇ ମିଳି ।
ବସିଲା ନିଶ୍ଚଳ ଆସନେ । ହରିଙ୍କ ଚିନ୍ତା କରି ମନେ ।
ବୋଇଲା ଆହେ ମହାମେରୁ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଗୁରୁ ।
ତୁମ୍ଭର ସଞ୍ଚକାର ଅନ୍ନେ । ପ୍ରାଣ ପୋଷନ୍ତି ପ୍ରାଣିମାନେ ।
ଏଣୁ ମୋ କୁଟୁମ୍ବର ଚିନ୍ତା । ତୁମ୍ଭେ ହେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତ୍କର୍ତ୍ତା ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସୁଖେ ବସି । ମୁଖେ ଶ୍ରୀହରି ନାମ ଘୋଷି ।
ଏଣୁ ଯେ ଗଲେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ଯେ ପ୍ରଭୁ କାଳୀୟ ମର୍ଦ୍ଦନ ।
ଗ୍ରାମରୁ ବାହାର ହୋଇଲେ । ବିପ୍ର ସ୍ୱରୂପ ଗୋପ୍ୟ କଲେ ।
ଭକତଭାବେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଭାବେ ଗୋପାଳରୂପ ହୋଇ ।
ତକ୍ଷଣେ ଭାରଖୋଟି କରି । ଅଶେଷ ଦ୍ରବ୍ୟ ଛନ୍ଦି ଭରି ।
ସରୁଚାଉଳ ମୁଗଯାଇ । ଘୃତ ନବାତ ଦୁଗ୍ଧ ଦହି ।
ହେଙ୍ଗୁ ମରିଚ ଫୁଲବଡ଼ି । ଲବଣ ସୋରିଷ କଉଡ଼ି ।
ଏ ଆଦି ନାନା ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଭଗବାନ ॥
ଭାର ବହିଣ ବନମାଳୀ । ଭକତ ହିତେ ଗଲେ ଚଳି ।
ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରେ । ମିଳିଲେ କବୀରର ଦ୍ୱାରେ ।
ଦ୍ୱାରେ ରହିଣ ନରହରି । ଡାକିଲେ ଡାକ ଗୋହାରି ।
ତେଣେ ଯେ କବୀରର ମାତା । ବସିଣ କରୁଛନ୍ତି ଚିନ୍ତା ।
ପୁତ୍ର ମୋ ଗଲା ବସ୍ତ୍ର ବିକି । ଘରକୁ ନଇଲା କାହିଁକି ।

କବା କାରଣ ତାର ହୋଇ । ବସ୍ତ୍ର କ ଖଣ୍ଡା ହୋଇନାହିଁ ॥
ତେଣୁ ସେ ଚିନ୍ତା କରି ଚିତ୍ତେ । ବସିଣ ଅଛଇ ଏକାନ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବସି ଥାନେ । ଡାକ ଶୁଭିଲା କର୍ଣ୍ଣବନେ ॥
ଉଠିଣ ଧାଇଁଲା ତୁରିତେ । ଦ୍ୱାରେ ଦେଖିଲା ଅଦ୍ଭୁତେ ॥
ଅତି ବିଶାଳ ବାହୁ ଦୁଇ । କରେ କଙ୍କଣ ବିରାଜଇ ॥
ମହା ବିଶାଳ ବକ୍ଷସ୍ଥଳ । ସୁନ୍ଦର ସୁଗଣ୍ଡ କପୋଳ ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧର ମନ୍ଦହାସେ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖ କ ସେ ॥
ଏମନ୍ତ ରୂପ ତାଙ୍କ ଦେଖି । ବଚନ କହିତ ନ ପାରି ॥
ବିସ୍ମୟ କରଇ ମନର । କସ ଏ ଆଣିଅଛ ଦ୍ୱାର ॥
କାହୁଁ ଅଇଲା ଏ ଯୁବକେ । ଏହା ମୁଁ ଜାଣିବି କେମନ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପଚାରଇ । କାହୁଁ ଅଇଲ ବାପ ଧାଇ ॥
କହେ ବସୁଛ କେଉଡ଼େ ଘର । ରଖିଣ କହ ମୋ ଆଗର ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଦେବରାଏ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣସି ଗୋ ମାଏ ॥
ତୁମ୍ଭର ପୁଅ ଦାଣ୍ଡେ ବସି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଇଛନ୍ତି ପେଷି ॥
କାମ ଅଛଇ ଏଥେଁ ଦେଖ । ନେଇଣ ଭଲକରି ରଖ ॥
ତଣା ଅଧିକ ଥିଲେ କେତେ । ଏବେହେଁ କହ କନା ମୋତେ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ମହନ୍ତ ବୋଲାଉଁ । ପଛକୁ ବୋଲଣା ନ ପାଉଁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଘର ଥୋଇ । ବଢ଼ାଇ ଯାନ୍ତି ଅବସ୍ଥାଣି ॥
କବୀର ମାତା ଯେବେ ଯାଇ । ମନ୍ଦିରେ ରଖି ଆସୁଥାଇ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ କେତେଥର । ନେଇଣ ପୂର୍ଣ୍ଣକଲା ଘର ॥
ଆଉ ଥୋଇବା ଠାବ ନାହିଁ । ବୋଇଲା ଗଉଡ଼କୁ ଚାହିଁ ॥
ଆଜକ ଘର ଅଛି ତୋର । ଘରେତ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ମୋର ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ । ବୋଇଲେ ଶୁଣସି ଗୋ ମାତ ॥
ତୋ ଘରେ ଯେବେ ନାହିଁ ସ୍ଥାନ । ମୋ ଘର ହୋଇଲାଣି ଶୂନ୍ୟ ॥
ଆପଣ ଦେଖିଥାଅ ତୁମ୍ଭ । ପଛେ ତୋ ଯାଉଅଛି ମୁହିଁ ॥
ତା ଶୁଣି କବୀରର ମାତା । ହସି ବୋଲଇ ଏ କି କଥା ॥

ଆଜ ଦଣ୍ଡକମାତ୍ର ରହ । ରନ୍ଧନ କରି ଭୁଞ୍ଜି ଯାଅ ॥
ନୋହିଲେ ଶୀତଳ ମଣୋହି । କରି ଯାଅରେ ବାପଧନ ॥
ତରସ୍ତ ନ କରଣ ଯେବେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବେକ ତେବେ ॥
ପୁତ୍ର ଯେ କ ବୋଲିବେ ମୋତେ । ଏ କଥା ନୋହେ କବାଚତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ଅଶେଷ ବଡପ୍ପା ଯେ ଅଛି ॥
କ୍ଷଣେ ରହିବା ତର ନାହିଁ । ଏବେ ପାଇଲି ସବୁ ମୁହିଁ ॥
ଏଘର ବୁହା ମୂଲ୍ୟ ଯାହା । ଆଗତୁଁ ପାଇଅଛି ତାହା ॥
ଏମନ୍ତ କହି ମଧୁହାସ । ସେଠାରୁ ଗଲେ ଢଳେଜଣ ॥
ଭକତ ବନ୍ଧୁ ଭଗବାନ । ତତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ । କବୀର ଜନନୀ ବଚନ ॥
ଅନ୍ନ ଯେ ରନ୍ଧା ବଢ଼ା କଲା । ଯାଇଁଣ ପୁତ୍ରକୁ ଡାକଲା ॥
ତା ଶୁଣି କବୀର ହରଷେ । ଯାଇ ମିଳିଲା ମାତା ପାଶେ ॥
ବୋଇଲା ମାତା ମୁଖ ଚାହିଁ । ମୋତେ ଡାକିଲୁ କାହିଁପାଇଁ ॥
କାହୁଁ ଯେ ମିଳିଲା ଭୋଜନ । କହ ଗୋ ସ୍ୱରୂପ ବଚନ ॥
କି ଅବା ମାଗି ଯତ୍ନ କଲୁ । ଉଧାର କରି କି ଆଣିଲୁ ॥
କେଉଁ ପ୍ରକାରେ ଦେଲେ ହରି । କହଗୋ ସଂଶୟ ନ କରି ॥
ପୁତ୍ରର ଏସନ ବଚନ । ଶୁଣି ବୋଇଲେ ମାତା ପୁଣ ॥
ବାତୁଳ ହେଲୁ କିବେ ସୁତ । ମୋତେ ଲାଗିଲା ଆଚମ୍ବିତ ॥
ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ କରି ଘର । ପେଟ ଯେ ଥିଲୁ ଆମ୍ଭଘର ॥
ଘରୁଆ ତାହା ଆଣି ବ୍ୟସ୍ତେ । ରନ୍ଧନ କଲି ମୁଁ ଇଚ୍ଛରେ ॥
ତା ଶୁଣି ଯୋଳିଆ କବୀର । ମନରେ କରିଲା ବିଚାର ॥
ମୁଁ ତ କାହାକୁ ନାହିଁ ପେଷି । କେ ଘର ଦେଇଗଲା ଆସି ॥
ଆନରେ ନୋହେ ଏ ଚରିତ । ନିଶ୍ଚେ ସେ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ହେ ମାତ ! ଘର ବୁହାବେଳେ । ଦେଖିଲୁଟିକି ଚର୍ମଲୋଳେ ॥
ମାତା ବୋଲଇ ଆରେ ସୁତ । କିତ କହିଲୁ ବିପରୀତ ॥
ଆମ୍ଭର ଦ୍ୱାରେ ଉଭା ହୋଇ । ଡାକନ୍ତେ ଅଇଲା ମୁଁ ଧାଇଁ ॥

ଦେଖିଲି ଅପୂର୍ବ ସ୍ୱରୂପ । ଯେସନେ ନବଘନ ରୂପ ॥
ଘରରୁ ଆଣି ମୋର ହସ୍ତେ । ବଢ଼ାଇଦେଇଥିଲେ ମୋତେ ॥
ମୁଁ ନେଇ ରଖିଥିଲି ଘର । ପୂରିଲା ମନ୍ଦିର ମୋହର ॥
ତାହାର ଘର ବୃଦ୍ଧ ହେଲା । ପିତାକୁ ମେଲାଣି ମାଗିଲା ॥
ମୁଁ ଯେ ଡାକିଲି ନାନାମତେ । ରହିଲେ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ମୂଲ ମୁଁ ଯାଚିଲି ନ ନେଲେ । ଆଗହୁଁ ପାଇଛୁଁ ବୋଇଲେ ॥
ଶୁଣି କବୀର ଖବଖୋଳେ । ନମିଲା ମାତା ପାଦତଳେ ॥
ଉଠେ କପାଳେ ଯୋଡ଼କର । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଜୀବ ତୋର ॥
ଏବେ ମୁଁ ତୋର ରୂପ ଦେଖି । ସଫଳ କଲି ଚର୍ମ ଆଖି ॥
ମାତା ବୋଇଲା ରେ ନନ୍ଦନ । ମୋ ସ୍ଥିର କେତେକ ଜୀବନ ॥
ତୋତେ ମୁଁ ପୁଅ କଷ୍ଟ ପାଇ । ତେଣୁ ଦେଖିଲି ଯକଯାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପୁଅ କର । ଧରିଚଳିଲେ ନିଜପୁର ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣସିରେ ବାବୁ । ଘରେ ତ ପୂରିଅଛି ସବୁ ॥
ଶୁଣି କବୀର ଦେଲା ଯାହିଁ । ମନ୍ଦିରେ କାହିଁ ଠାବ ନାହିଁ ॥
ନାନାବିଧ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କରେ । ପୂରିରହିଛି ସବୁଠାରେ ॥
ତା ଦେଖି ବିସ୍ମରଇ ମନ । ଧନ୍ୟ ମହିମା ଭଗବାନ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ପାବଜନଠାରେ । କି ଅବା ଅରକ୍ଷିତ ନରେ ॥
ତୁଅନ୍ତି ସେ ଏତେ ସାପକ୍ଷ । କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ନାହିଁ ଲକ୍ଷ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ସେବା । ଛାଡ଼ି ଯେ ଭଜେ ଅନ୍ୟ ଦେବା ॥
ଧିକ ତା ଧିକ ତା ଜୀବନ । ଧନଅର୍ଥେ ବଞ୍ଚାଇବା ଦିନ ॥
କେବଳ ନର ଦେହ ବହି । ପଶୁଙ୍କ ପ୍ରାୟ ସେ ବଞ୍ଚଇ ॥
ଏବେ ତୁ ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର । ସାଧୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମ ସାର ॥
ସଂସାରେ ସତ୍ୟ ତୁ ଏ କଥା । ଆଉ ସକଳ କଥା ମିଥ୍ୟା ॥
ଏଣୁଟି ପ୍ରଭୁ ଆଦିମଳ । ଭଜନ କଥା ଅମୃତ ଫଳ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମାୟେପୋୟେ । ଶ୍ରୀହରି ପାଦେ କରି ଲୟେ ॥
ଶ୍ରୀହରି ପାଦେ ଦେଇ ମନ । ଆନନ୍ଦେ ବଞ୍ଚାଇଲେ ଦିନ ॥

ଏମନ୍ତେ କବୀରର ଯଶ । ଜଗତେ ହୋଇଛି ପ୍ରକାଶ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ହେତୁ କେଇ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକତି ଅଟଇ ॥
ଏହା ଯେ ଶୁଣି କରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା । ଲାଗଇ ନାହିଁ ପାପ ବାଧା ॥
କହଇ ବସ୍ତ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
କବୀର ବସ୍ତ୍ରଦାନ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ମୋକ୍ଷଣେ
ନାମ ସପ୍ତଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—❖—

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ମଣି ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

କହେ ଚୈତନ୍ୟ ମହାତ୍ମତା । ଭକତ ଭାବେ ଯେଉଁ କଥା ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପଗଣ । ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତିର ଯେ ଲକ୍ଷଣ ॥
ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ତାର ଘର । ଜାତିରେ ଅଟେ ମାଳାକାର ॥
ନାମ ତାହାର ମଣି ଦାସ । କୁଟୁମ୍ବ ଘେନି କରେ ବାସ ॥
କରି ଆପଣା ନିଜବୃତ୍ତି । ଦୁଃଖ ସୁଖରେ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଦଇବ ଯାହା ଉଆଇଲା ॥
କୁଟୁମ୍ବମାନ ଗଲେ ନାଶ । ଏକା ରହିଲା ମଣି ଦାସ ॥
ତହୁଁ ବୈରାଗ୍ୟ ହେଲା ତାର । ବୋଇଲା ଧିକ ଏ ସଂସାରର ॥
କି ହେଲା ଦାରା ପୁତ୍ର ମୋର । କେହିତ ନୁହଇ କାହାର ॥
କେବଳ ଜୀବର ଉଦ୍ଧାର । ହେବାକୁ ହରିନାମ ସାର ॥
ସଂସାରେ ଅନ୍ୟ କର୍ମ ଯେତେ । କେବଳ ମିଥ୍ୟା ଏ ସମସ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମଣି ଦାସ । ବୈଷ୍ଣବ ପଣେ କଲା ଆଶ ॥
ଡୋର କୌପୀନ ଆଶ୍ରେ କରି । ସର୍ବେଣ ଭଜଇ ଶ୍ରୀହରି ॥
ପ୍ରଭାତୁଁ ସ୍ନାନ ସେ କରଇ । ଦ୍ୱାଦଶ ତିଳକ ଘେନଇ ॥
ଉତ୍ତମ ତୁଳସୀର ହାର । ଗଳାରେ ଭରିଥାଇ ତାର ॥

ନଡ଼ଆ ସଢ଼ାଇ ବଫାଳ । କରିଣ ଥାଇ କରତାଳ ॥
କାଖେ ଯାଚଣ କମାଖଣ୍ଡେ । ମେଲାଇ ଆସୁଥାଏ ଦାଣ୍ଡେ ॥
ମିଳଇ ସିଂହଦ୍ୱାରଠାରେ । ପତିତପାବନ ସ୍ମୁଖରେ ॥
ନୃତ୍ୟ କରଇ ଦାଣ୍ଡେ ରହି । ଅନେକ ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ ॥
ଚନ୍ଦ୍ର ମିଳଇ ଶ୍ରଦ୍ଧା ମନେ । ମିଳଇ ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନେ ॥
ଗରୁଡ଼ ପଛେ ଛିଡ଼ାହୋଇ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଶୋଭାକୁ ଅନାଇ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କରି ଦଣ୍ଡବତ । ଉଠି କପାଳେ ଯୋଡ଼ି ହସ୍ତ ॥
ବୋଲଇ ଲୁଚି ହୋଇଯିବ । କଳା ଶ୍ରୀମୁଖ ଚୁମ୍ବିଥିବ ॥
ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଜୀବର କାରଣ । ଦରିଦ୍ର ଲୋକଙ୍କର ଧନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କରେ ନୃତ୍ୟ । ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଗାଏ ଗୀତ ॥
ସଢ଼ାଇ ତାଳ କରେ ଧରି । ବଜାଇ ଅନ୍ତ ଆଣ୍ଠୁକରି ॥
ବନତାସୁତ ପାଶେ ଯାଇଁ । ଧାଇଁଣ ପୃଷ୍ଠି ଆସୁଥାଇ ॥
କଣ୍ଠ ତା ଅର୍ଗଳକାଷ୍ଠକୁ । ଚୁମ୍ବିଣ କଳା ଶ୍ରୀମୁଖକୁ ॥
ପଛକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଆସୁଥାଇ । ଜୟ ଶବଦ ତୁଣ୍ଡେ ଗାଇ ॥
ଆନନ୍ଦେ ବେଣୁଭୁଜ ଧରି । ତୁଣ୍ଡେ ଅନେକ ସ୍ତୁତିକରି ॥
ମୁଣ୍ଡେ ଯେ ବେଣକରେ ଧରି । ତୁଣ୍ଡେ ଅନେକ ସ୍ତୁତିକରି ॥
ଜୟ ତୁ ବୈପଣ୍ଡ କାଳିଆ । ଜୟ ତୁ ବାଇଁତ ମାଳିଆ ॥
ନାନା କୁସୁମେ ମାଳା ଯେତେ । ଭଲ ସେ ଶୋଭା ଦିଶେ ତୋତେ
ହୃଦପଦ୍ମରେ ପଦ୍ମମାଳା । ଯହିଁ କମଳା କରେ ଲୀଳା ॥
ଅନେକ ରତ୍ନ ଅଳଙ୍କାର । ପୂରେ ତୋ ସର୍ବାଙ୍ଗ ଯାକର ॥
ଶ୍ରବଣେ ମକର କୁଣ୍ଡଳ । କି ରବିମଣ୍ଡଳ ଯୁଗଳ ॥
ଶିରେ କଷଠ ଝୁଣ୍ଟକନ୍ତ । କି ଅବା ନବ ଛଦପନ୍ତ ॥
ତୋ କଳାନିଧି ମୁଖ ଦେଖି । ଭକତ ଜନ ହୁଏ ସୁଖୀ ॥
ସୁନ୍ଦର ଶ୍ୱେତ ପଦ୍ମଡୋଳା । ଭୃତ୍ୟ ଆଗତସିନ୍ଧୁ ବେଳା ॥
ଯେ ତୋର ଶ୍ରୀଭୁଜ ଯୁଗଳ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ॥
ସେ ଭୁଜେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଦେଖି । ପିତୁଡ଼ି ନ ପାରଇ ଆଖି ॥

ତହିଁ ନିଷ୍ଟନେ ମଣ୍ଡ ଯାଉ । କି କରିପାରେ ଖଣ୍ଡି ତାଇ ॥
ତୋହର ଅଭୟ ଚରଣ । ଭକତ ଭୟ ନିବାରଣ ॥
ସେ ପାଦପଦ୍ମ ବିନା ଆନେ । ଭରସା ନାହିଁ ମୋର ମନେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗୀତ ଗାଇ । ନାଚଇ ଭଜନମତ୍ତ ହୋଇ ॥
ସଡ଼ାଇ ନାଦ ମୁଖଧ୍ୱନି । ଚରଣେ ପଡ଼ନ୍ତେ ମେଦିନୀ ॥
କମ୍ପଇ ଦୁଲୁ ଦୁଲୁ ହୋଇ । ତା ଭଙ୍ଗୀ କହି ନ ସରଇ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରତିଦିନ । ନାଚଇ ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନ ନିବାସେ । ପୁରାଣପଣ୍ଡା ଅଛି ତୋଷେ ॥
ବସିଣ ପୁରାଣ କରନ୍ତି । ଅନେକ ଲୋକ ଶୁଣୁଛନ୍ତି ॥
କହିବା ଶୁଭୁସରେ କରି । ସବୁରି ମନ ଅଛି ହରି ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ମଣି ଦାସ । ଆସିଣ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ॥
ସଡ଼ାଇ ଗରଜନ କରି । ମୁଖେ ବୋଲଇ ରାମହରି ॥
ଚରଣ ତୋଳି ନୃତ୍ୟ କରେ । ଶ୍ରୀ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ॥
ମନ ନିବେଶି ପଦ୍ମପାଦେ । ଚିତ୍ତେ କାହାକୁ ନାହିଁ ଭୟେ ॥
ପୁରାଣ ନିକଟେ ପଡ଼ଇ । କୁହାଟ କୁରୁଳି ଛାଡ଼ଇ ॥
ତା ଦେଖି ପଣ୍ଡା କୋପଚିତ୍ତେ । ପୁସ୍ତକ ରଖିଲେ ତ୍ୱରିତେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆରେ ମୂର୍ଖ । ଏ ବସ୍ତୁ ପୁରାଣର ସାକ୍ଷ ॥
ଚରଣ ଟେକ ନାଚୁ ଅଛୁ । କହୁଣି ମାତ୍ର ମୁଖ ଜହୁ ॥
ଜଙ୍ଗମ ଲୋକେ ବସିଛନ୍ତି । ଦେବଙ୍କ ସମାନ ଦିଶନ୍ତି ॥
ଏଥେ ଗରବ ତୋର ଏଡ଼େ । ନାଚୁ ଝୁମକ ବାନ୍ଧି ଗୋଡ଼େ ॥
କୋବାଇ ମରୁଥାଉ ଏଣେ । ପୁରାଣ ନ ଶୁଣୁ ତୋ କର୍ଣ୍ଣେ ॥
ଏମନ୍ତେ ବୋଲି ପଣ୍ଡା କୋପେ । ଗାଳି ଦିଅନ୍ତି କେତେ ରୂପେ ॥
ମାଣିଆ ଦାସ ନ ଶୁଣଇ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଆନ ନ ଜାଣଇ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଅନ୍ୟଜନ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣରେ ଅଜ୍ଞାନ ॥
ପଣ୍ଡାଙ୍କ ବଚନ ନ ଶୁଣୁ । ଇତର ଜନ ପ୍ରାୟେ ମଣୁ ॥

ପ୍ରସବ ପାଇବୁ ଅପାର । ରକ୍ଷିବ କେଉଁବାପ ତୋର ॥
ତୁ ଏବେ କେଉଁଠୁ କହୁଣି । ଜାଣିଥା ହେବ ଏହୁକ୍ଷଣି ॥
ନ ଖାଇ ବେଗ ହୋଇ ଚଳ । ଯେବେ ତୋ ଅଦୃଷ୍ଟ କୁଶଳ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ । ତାହା ଶୁଣିଣ ମଣି ଦାସ ॥
କ୍ରୋଧରେ ଗଦ ଗଦ ହୋଇ । ବଦନୁ ବାକ୍ୟ ନ ସ୍ଫୁରଇ ॥
ବନ୍ଦା ଶ୍ରୀମୁଖକୁ ଅନାଇ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଧାରବହି ॥
ବୋଇଲା ଆହେ ମହାବାହୁ । ଶରଣ ପଞ୍ଜର ବୋଲାଉ ॥
ତୋଳି ବସିଛୁ ବାହୁ ଦୁଇ । ଶରଣ ସମ୍ଭାଳିବା ପାଇଁ ॥
ମୁଁ ଯେ ଅଟଇ ତୋ ଶରଣ । ମୋତେ ବାହିଲୁ ଏ କଷଣ ॥
ଇତରଲୋକ ହୋଇଥିଲେ । ଶରଣ ସମ୍ଭାଳନ୍ତା ଭଲେ ॥
ଶୁଣିଲି ତୋର ପ୍ରଭୁପଣ । ହୃଦୟରେ ବଢ଼ଇ ଦାରୁଣ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କ୍ରୋଧଭରେ । ସହାଇ ତାଳଧରି କରେ ॥
ପ୍ରଭୁ ପ୍ରମୁଖୁ ପିଙ୍ଗି ଦେଲେ । ମଣିଆ ଦାସ ବାହିଗଲେ ॥
ମନରେ ହୋଇଣ ନିରାଶ । ମଠରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
ଚିତ୍ତ ନିବେଶି ପ୍ରଭୁ ପାଶେ । ଶୋଇଲା ମନର ବିରସେ
ଏମନ୍ତେ ହେଲା ଦିନ ଶେଷ । ରଜନୀ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
ସନ୍ଧ୍ୟାଧୂପକୁ ମଣି ଦାସେ । ନ ଗଲେ ମନର ବିରସେ ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ତାର ନାହିଁ । ଉପବାସରେ ଅଛି ଶୋଇ ॥
ଏଣେ ଯେ ପ୍ରଭୁ ଶୋଇଲେ ଯେତେ । ଶ୍ରୀହରି ପହୁଡ଼ ସଜତେ ॥
ଭଣ୍ଡାରି ଘର ମୁଦ୍ରା ଦେଇ । ଭୋଜନ ନଶୋଧ କରାଇ ॥
କବାଟ ପକାଇ ତୁରିତେ । ସେବକ ଗଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ଏଥିଅନ୍ତର ଆଦ୍ୟମୂଳ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବତ୍ସଳ ॥
ନ ସହେ ସେବକ ବେଦନା । ଏଥି ନିମନ୍ତେ ତହିଁ ବାନା ॥
ଜନ୍ତୁ ଯେ ଅଛି ନିରନ୍ତରେ । ଭୃତ୍ୟ ଆରତ ଖଣ୍ଡିବାରେ ॥
ତେଣୁ ଭକତ ସ୍ନେହେ ହରି । ତତକ୍ଷଣେ ଗଲେ ବିଜେ କରି ॥
ଯେ ମହାରାଜାଙ୍କର ପାଶ । ବିଜୟ କମଳା ବିଳାସ ॥

ରାଜା ଯେ ନଦ୍ରା ଅଛୁ ଯାଇ	ତା ଶ୍ରୀମସ୍ଥାନେ ଉଭା ହୋଇ ॥
ମଣିଆ ବାସ ଅଙ୍ଗମାନେ	ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲେ ସ୍ୱପନେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ରାଜନ	ତୁ ତ ଅଜ୍ଞାନେ ହେଲୁ ମତ୍ତ ॥
ତୋ ରାଜ୍ୟ ହାନିକରିବ ଯେତେ	ତାହା ନ ବୁଝି କି ନିମନ୍ତେ ॥
ଏବେ ତୋ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ	ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛୁ ତୋତେ ॥
ମୋର ମଣିଆ ବାସ ଆସି	ଜଗମୋହନ ଘରେ ପଶି ॥
ସଙ୍ଗାଇ ତାଳ କରେ ଧରି	ଅନେକ ନାମ ଧ୍ୱନିକରି ॥
ନୃତ୍ୟ କରଇ ଆମ୍ଭ ପାଖେ	ଆମ୍ଭେ ତା ଶୁଣୁଥାଉଁ ସୁଖେ ॥
ମୋର ଛାମୁରେ ଯେତେ ଲୀଳ	ଶୁଣ କହିବା ତହିଁ ଖେଳ ॥
ତୋହର ଯେସନେ ନନ୍ଦନ	ପାଞ୍ଚ ସାତରେ ଯେତ୍ତୁ ସାନ ॥
ବରଷେ ପୂରଣ ନ ଥାଇ	ଆସଇ ଗେହ୍ଲାଇ ଗେହ୍ଲାଇ ॥
କହଇ ବଚେଇଟି ବଚନ	କେବଳ ଅମୃତ ସମାନ ॥
ତାହା ଯେମନ୍ତେ ଶୁଣି ତୁହି	ତହୁଁ ଅଧିକ ମୋତେ ସେହି ॥
ତାକୁ ପୂରଣ ପଣ୍ଡା ତୋର	ମାରି ମୋ ପାଶୁ କଲା ଦୂର ॥
ତେଣୁ ଭକତ ରୁଷିଗଲା	ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ମୋହର ନଇଲା ॥
ତେଣୁ ମୁଁ ଉପବାସେ ଅଛି	ତାକୁ ମୁଁ ନ ପାରଇ ମୁଞ୍ଚି ॥
ଭୃତ୍ୟ ଅଇଲା ଯାଏ ମୋର	ମଣୋହି ନାହିଁଟି ମୋହର ॥
ଏବେ ତୁ ବେଗେ ହୋଇଯିବୁ	ମୋର ଭକ୍ତକୁ ଡକାଇବୁ ॥
ଅନେକ ଗଉରବ କରି	ଘେନାଇଯିବୁ କଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ପ୍ରଭାତୁ ଶ୍ରୀଜଗମୋହନେ	ନୃତ୍ୟ କରିବ ପ୍ରତିଦିନେ ॥
ତେବେ ମୁଁ କରିବ ଭୋଜନ	ଏକଥା ସତ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣ ॥
ଆଉର କହୁଅଛୁ ତୋତେ	ମୋର ଭକତ ଜନ ହିତେ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ହରଷ ମନରେ	ନିର୍ମାଣ ବିଶ୍ୱକର୍ମା କରେ ॥
କରିଛୁ ଶ୍ରୀଜଗମୋହନ	ବିସ୍ତାର କରିଛୁ ଯତନ ॥
ଭକତ ଜନ ତହିଁ ମିଳି	ରଙ୍ଗେ ବଜାଇ କରତାଳି ॥
ମୋ ଉଭା ଅଧରକୁ ଚାହିଁ	ମୋ ପାଦପଦ୍ମକୁ ଯେ ଧ୍ୟାଇ ॥

ମୋ ନାମ କରଣ କୀର୍ତ୍ତନ । ଆନନ୍ଦ କରୁଥିବ ମନ ॥
ଖବରେ ଯାଇଥିବେ ଗଡ଼ । ଉଠି ଜପାଲେ କର ଯୋଡ଼ ॥
ଅନେକ ସ୍ତୁତି କରିମୋତେ । ଜଣାଉଥିବେ ଦୁଃଖ ଚିତ୍ତେ ॥
ତାହା ମୁଁ ଶୁଣୁଥିବି ବସି । ଭକତ ଜନ ମନ ତୋଷି ॥
ଜଗମୋହନ ଏଥିପାଇଁ । ଆନେ ମୋ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ॥
ପୁରଣ ଶାସ୍ତ୍ର ଆଜଠାରୁ । ମୋ ଆଗେ ପୁରଣ ନ କରୁ ॥
ପାରିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ମୋହନେ । ପୁରଣ କରୁ ପ୍ରତିଦିନେ ॥
ଭୃତ୍ୟକୁ କଲେ ମୋର ଦୂର । ସମ୍ଭବ ନାହିଁ ନଗଧାର ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଇ । ବିଜୟ କଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ମଣିଆ ଦାସ ପାଶେ ବିଜେ । କଲେ ଦେବାଧି ଦେବରାଜେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆହେ ଦାସ । ତୁ କମ୍ପା ଅଛୁ ଉପବାସ ॥
ଏବେ ଭୋଜନ କରୁ କନା । କାଲି ମହିମା ବୁଝୁସିନା ॥
ଏମନ୍ତ କହି ପୀତବାସ । ଶ୍ରୀ ନୀଳାଚଳରେ ପ୍ରବେଶ ॥
ଦାସେ ଉଠିଲେ ତାହା ଶୁଣି । ଆନନ୍ଦେ ପ୍ରଭୁ ଗୁଣଗୁଣି ॥
ହରଷ କରି ପଞ୍ଚମନ । ସନ୍ତୋଷେ କଲେକ ଭୋଜନ ॥
ତେଣେ ନୃପତି ଚେତା ପାଇ । ପାଶେ ଦେଖିଲା କେହିନାହିଁ ॥
ଜାଣିଲା ନିଶ୍ଚେ ଜଗନ୍ନାଥେ । କରୁଣା କରିଗଲେ ମୋତେ ॥
ମୋ ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନିମନ୍ତେ । ପ୍ରକାଶ ହେଲା ତା ଉଚିତେ ॥
ଏମନ୍ତେ ମନେ ମନେ ଗୁଣି । ଉଠିଲା ନୃପ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ଅଶ୍ୱ ଉପରେ ଲଗି ହୋଇ । ମିଳିଲା କ୍ଷେତ୍ରବରେ ଯାଇଁ ॥
ଦେଉଳ ପ୍ରହରେ ଅଛି ହୋଇ । ନୃପତି ଅଶ୍ୱରୁ ଓହ୍ଲାଇ ॥
ମଣିଆ ଦ ସଙ୍କୁ ହକାରି । କୋଳେ ବସାଇ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଅନେକ ଗଉରବ କଲେ । ହସ୍ତ ଧରିଣ ଘେନିଗଲେ ॥
ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ । ପ୍ରବେଶ ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନେ ॥
ନୃପତି ବାନ୍ଧିଦେଲେ ପାଠ । ବୋଇଲେ ଦାସେ କର ନାଟ ॥
ସଢ଼ାଇଦାଳ ଧରି ହସ୍ତ । ଆନନ୍ଦେ ଗାଉ ଥାଅ ଗୀତ ॥

ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମନ କର ତୋଷ । ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ମଣିଦାସ ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ କରି ଗୀତ । ଗାଇ ଢ଼ମାଳି କରେ ନୃତ୍ୟ ॥
ତହୁଁ ପୁରାଣ ମନାକଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ମୋହନେ ଗାଇଲେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା ଏମନ୍ତେ ॥
କୃଷ୍ଣ ପୁରାଣେ କଲେ ମନା । ଭକତ ଭାବ ମୂଳ ସିନା ॥
ସଡ଼ାଇ ନାଟ କଲେ ମୂଳ । ଭକତବନ୍ଧୁ ଆଦ୍ଧମୂଳ ॥
ଏହି ସେ ପ୍ରଭୁର ଭଜନ । ମୂଳ ତୁ କର ହେ ସୁମନ ॥
ଏ ଭବଜଳୁଁ ହେବୁ ପାର । ଗୋଷ୍ପଦ ଜଳର ପ୍ରକାର ॥
ଯେ ହରି ଛାଡ଼ି ଯେ ଭଜନ । କରଇ ଅନ୍ୟ ଦେବମାନ ॥
ସେ କାହିଁ ତରଇ ସଂସାର । ବ୍ୟର୍ଥ କର୍ମରେ ଶ୍ରମତାର ॥
ଅନ୍ଧ ଯେସନେ ଅନ୍ଧକାରେ । କେବେହେଁ ଗମିଣ ନ ପାରେ ॥
ମୃଗ ତୃଷ୍ଣାକୁ ଆଶ୍ରାକରି । ଧାଇଁଲେ ତୃଷା ନଜ ହରି ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ଭ୍ରମି ମରେ । ବୁଲଣ ମୋହ ପାଶ କରେ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ମୁକତ ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଶୁଣି ଶ୍ରଦ୍ଧାକରେ । ଅଶେଷେ ଜନ୍ମ ପାପହରେ ॥
ବାଞ୍ଛା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ତାର । ନ ଯିବ ଯମର ମନ୍ଦର ॥
କହଇ ରାମଦାସ ଦ୍ୱିଜ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଭୁଜ ॥
ଏ ଭବ ସଂସାରକୁ ଡରି । ଶରଣ ମାଗୁଅଛୁ ହରି ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପତିତ ପାବନ । ମୁହିଁ ଅଟଇ ପାପୀଜନ ॥
ନସ୍ତ ନନ୍ଦର ଗୋସାଇଁ । ଅନ୍ୟ ଶରଣ ମୋର ନାହିଁ ॥
ତୁମ୍ଭର ପାଦପଦ୍ମ ଧୂଳି । ମଣ୍ଡନ ହେଉ ମୋ ମଉଳି ॥
ଉଦ୍ଧର ଅବା ନ ଉଦ୍ଧର । ଅନ୍ୟ ଭରସା ନାହିଁ ମୋର ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ହରି ମହିମା ନାବେ ବସ ॥
ସକଳ ଅମଙ୍ଗଳ ନାଶ । ଏ ଭବଜଳରେ ନ ଭାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ମଣିଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଅଷ୍ଟାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଊନବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

କୃଷ୍ଣଦାସ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧମତେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛୁ ତୋତେ ॥
ଏ କଳି ଯୁଗଧର୍ମ କଥା । ଶୁଣି ଖଣ୍ଡିବ ଭବବ୍ୟଥା ॥
କେବଳ ସ୍ତୁତି ଭକ୍ତର ଗତ । କହୁଛି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଚରିତ ॥
ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ତାର ବାସ । ନାମ ତାହାର କୃଷ୍ଣଦାସ ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ କରଣ । ପଣ୍ଡିତ ବିବେକ ସୁଜାଣ ॥
ଧୀର ଚତୁର ସର୍ବଂସହ । ନିସତେ ପରଲୋକ ସ୍ପୃହ ॥
ସକଳ ଲୋକେ ଦୟାକରେ । ଦାର୍ଢ୍ୟ ଭକତି ଶ୍ରୀବନାଥରେ ॥
ସକଳ ଗୁଣେ ସେ ନିପୁଣ । କବିତ୍ୱପଣେ ବିଚକ୍ଷଣ ॥
ବୋଲଇ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ କବିତ୍ୱ । ପ୍ରବନ୍ଧ କଲା ଅପ୍ରମିତ ॥
ଶ୍ରୀହରି ବିନା ଅନ୍ୟ କଥା । ଗୀତ ସେ ନ ବୋଲେ ସର୍ବଥା ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମ କର୍ମ ଗୁଣ । ସେ ସବୁ କରଇ ବଖାଣ ॥
ଭକତଜନେ ଅଧିକାର । ଯହିଁ ଯେମନ୍ତେ କରିବାର ॥
ଦୁଷ୍ଟ ନିବାରି ସନ୍ଥପାଳ । ଗୋପୀ ଗୋପାଳ ରାସକେଳି ॥
କେବଳ ଏହି କଥାମାନ । ପ୍ରବନ୍ଧେ କରିଣ ଗାୟନ ॥
ମାଗେ ଉତ୍ତମ ଜନଠାରେ । ନିଜ କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷିବାରେ ॥
ଯେ ଅବା ମିଳେ ଭାଗ୍ୟତାର । ଘେନି ଚଳଇ ନିଜପୁର ॥
ପ୍ରାଣ ପୋଷନ୍ତି ତାହା ଖାଇ । ଯାଚକ ଜନେ କିଛି ଦେଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବର୍ତ୍ତୁଥାଇ ଦିନ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ ॥
କେତେକ ଦିନର ଉତ୍ତାରେ । ତା କୀର୍ତ୍ତି ଜଗତେ ପ୍ରସ୍ଫୁରେ ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ଏ କୃଷ୍ଣ ଦାସର ଜୀବନ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କଥାମୃତ ପାନ । କେବଳ ଅମୃତ ସମାନ ॥
ତିଳକୁ ପାରେ ବନ୍ଦୀକରି । ଶ୍ରବଣେ ପାପୀ ପାପ ହରି ॥
ଏମାନେ ପ୍ରବନ୍ଧ ସେ ଯେତେ । କଲା ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀ ହିତେ ॥

ଧନ୍ୟ ହୋ କୃଷ୍ଣ ଦାସ ମନ୍ତ । ବୋଲିଣ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ।
ଏମନ୍ତ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ସେ ରାଜ୍ୟ ନୃପତି ଅଗ୍ରତେ ।
ଉତ୍ତମ ଲୋକମାନେ ଆସି । କହନ୍ତି ଉତ୍ତମ ପ୍ରଶଂସି ।
ଶୁଣ ନୃପତି ଚୂଡ଼ାମଣି । ଏ ବଡ଼ ଅପୂର୍ବ କାହାଣୀ ।
କରଣ ନାମେ କୃଷ୍ଣ ଦାସ । ଅଟଇ ଶ୍ରୀହରିର ଦାସ ।
ତାହା ସମାନେ କବିପଣେ । ରାଜ୍ୟେ ନ ଥିବ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ।
ବୋଲଇ ଉତ୍ତମ କବିତ୍ୱ । ଶ୍ରବଣେ ହରୁଅଛି ଚିତ୍ତ ।
କୃଷ୍ଣ କଥାରୁ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ । ଡକାଇ ବୁଝ ହୋ ରାଜନ ।
ତାହା ଶୁଣିଣ ନୃପରାଣ । ତକ୍ଷଣେ ଡଗର ପେଷିଣ ।
କୃଷ୍ଣ ଦାସଙ୍କୁ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ଡକାଇ ଅଣିଲେ ତ୍ୱରିତେ ॥
ପ୍ରବେଶହେଲେ ଯେତେବେଳେ । ଆଜ୍ଞା ଯେ କଲେ ମହୀପାଳେ ।
ସଭାର ମଧ୍ୟେ କଥାରସେ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ କୃଷ୍ଣ ଦାସେ ।
ବୋଲୁଛ କ କ ଗୀତମାନ । ଶୁଣିମା କର ହେ ଶପୁନ ।
ତାହା ଶୁଣିଣ କୃଷ୍ଣଦାସ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲେ ପୀତବାସ ।
ଧୀର ଗମ୍ଭୀର ମୃଦୁସ୍ୱରେ । କହିଲେ ନପତି ସମ୍ମୁଖରେ ।
ମୋ ଗୁରୁ ନୁହନ୍ତି ଭଜନ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ରାଜନ ।
ଗୀତ ବୋଲିବା ତୁମ୍ଭ ପାଶେ । ଏ କଥା ମନକୁ ନ ଆସେ ।
ଯହିଁ ବିଜୟ ଦେବରାଜ । ସଭା ନୁହଇ ରବିତେଜ ।
ଏ ରାଜସଭାରେ କହିବି । ମୁଁ ନିଜ କଥନେ ସମର୍ଥି ।
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ନୃପବର । କହୁଛନ୍ତି ସଂଶୟ ନ କର ॥
ବସ ହୃଦୟ କରି ଦୃଢ଼ । ଯାହା କହୁଛ ତାହା ପଢ଼ ।
ତା ଶୁଣି କୃଷ୍ଣଦାସ ତୋଷେ । ବସିଲେ ନୃପତିଙ୍କ ପାଶେ ।
ପ୍ରବନ୍ଧ ଫିଟାଇ ପଢ଼ିଲେ । ଅର୍ଥହିଁ ବୁଝାଇ କହିଲେ ।
ଯେତେ କବିତ୍ୱ ଥିଲେ କବି । ସବୁ ଶୁଣିଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ।
ହୋଇଣ ପରମ ସନ୍ତୋଷ । ଦାସଙ୍କୁ କଲେ ପରିତୁଷ୍ଟ ।
ନବୀନ ଅଳଙ୍କାର ଭୂଷେ । ଅନେକ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଦେଲେ ।

ସଭାରେ ଥିଲେ ଯେତେ ଜନ । ହରଷ ସବୁଙ୍କର ମନ ॥
ଏଥିଅନ୍ତରୁ ଶୁଣ ମନ । ବୋଇଲେ ସେ ମହାରାଜନ ॥
ଶୁଣ ହେ ଭକ୍ତ କୃଷ୍ଣଦାସ । ହୋଇଣ ଥିବ ଦିବ୍ୟ ବେଶ ॥
ସୁନ୍ଦର ମଟ୍ଟୁର କଠଣ । ଗୀତ କରଣ ନାମେ ଭଣ ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରିବା ପୌରୁଷ । ତାହା ଶୁଣିଣ କୃଷ୍ଣଦାସ ॥
ପିଣ୍ଡରୁ ଉଡ଼ିଲା ସାହାସ । ମୁଣ୍ଡେ କି ପଡ଼ିଲା କୁଳିଶ ॥
ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ସ୍ତୁତି । ବୋଇଲା ଶୁଣ ହେ ଶ୍ରୀପତି ॥
ଏଘୋର ସଙ୍କଟୁ ଉଦ୍ଧାର । ନୋହିଲେ ଗତି ନାହିଁ ମୋର ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ସ୍ୱାମୀ କାମଧେନୁ । ବୋଲି ଛାଡ଼ିଲା ଉଷ୍ଣ ମନୁ ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ନୃପନାଥ । କେବଳ ଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଏ ପିଣ୍ଡ ବିକଅଛି ତାରେ । ଗୀତ ମୁଁ ନ ବୋଲେ ଅନ୍ୟରେ ॥
ଏ କଥା ଅନ୍ୟ ହେବ କାହୁଁ । ଦୁଃଖ ନ କର ଆଜ୍ଞା ଦେଉ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଦଣ୍ଡଧର । ପୁଣି ବୋଇଲେ ଗୀତକର ॥
ମୋ ନାମ ଭଣିଲେ ଅବଶ୍ୟ । ଅ ନକ ଦେବ ଗ୍ରାମଦେଶ ॥
ମୋ ରାଜ୍ୟ ଦେବି ଅଧିକାର । ଦେଖ ମୁଁ ଜଗତେ ଈଶ୍ୱର ॥
ନୋହିଲେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ । ଛାଡ଼ ତୋ ଜୀବନର ଆଶ ॥
କେ ଆସି ରଖିବଟି ତୋତେ । ଏହା ତୁ କହୁଅଛୁ ମୋତେ ॥
ଦାସେ ବୋଇଲେ ତାହା ଶୁଣି । ଶୁଣ ହେ ନୃପ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନାହିଁ ମୋର ଡର । ମୋ ପ୍ରଭୁ ଅଛେ ବଳସ୍ତାର ॥
ଜଗତ ସୃଷ୍ଟି ଆନ ହେଲେ । ଗୀତ ମୁଁ ଆନକୁ ନ ବୋଲେ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ଶୁଣି ଚଳିଲେ ନୃପରାଣ ॥
ବୋଇଲେ ଧର ହେ ଏହାକୁ । କେବଣ ଦାସ ଆସି ରଖୁ ॥
ସଭାରେ ଲୋକେ ଆଚମ୍ବିତ । ଅନାଇଁଛନ୍ତି ସ୍ତମ୍ଭିଭୂତ ॥
ଅଙ୍କର କରି ବନ୍ଧାଇଲେ । ଘାଏ ଶାଙ୍କୋଳି ପିନ୍ଧାଇଲେ ॥
ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମଧ୍ୟରେ । ରଖାଇଗଲେ ବନ୍ଦଘରେ ॥
ବନ୍ଦୀ ମନ୍ଦିରେ ଛନ୍ଦିକରି । ଖଣ୍ଡା ଖୋଲାଇ ହାତଧରି ॥

ତହିଁରେ ଦାସଙ୍କୁ ରଖାଇ । ଉପରେ କାଠ ପଟା ଦେଇ ॥
ସେ କାଠପଟା ପରେ ଭଲେ । ପଥରମାନ ମଡ଼ାଇଲେ ॥
ନିର୍ବନ୍ଧେ କବାଟ କଳାଇ । ଯେମନ୍ତେ ନ ଯିବ ପଳାଇ ॥
ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ହକାରି । ଜଗାଇଦେଲେ ବଣ୍ଡାଧାରି ॥
ଜାଗ୍ରତ ରଖି ଜଗୁଆଳ । କହି ଚଳିଲେ ମହୀପାଳ ॥
ଘୁମୁରେ ଥିଲେ ଯେତେ ନର । କହିବା ଶକ୍ତି ଅଛି କାର ॥
ମହାପ୍ରତାପୀ ନୃପବର । ଚଳିଣ ଗଲେ ନିଜପୁର ॥
ଲୋକେ ଯେ ଗଲେ ଯେଝାଘର । ଦାସେ ରହିଲେ ବନ୍ଧଘର ॥
ଖଣା ମଧ୍ୟରେ ଦାସ ପଡ଼ି । ଆଚଙ୍ଗେ ଶିରେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲେ ବଳଦେବ । ମୋହର କଣ୍ଠରେ ଆଜ୍ଞା ହେବ ॥
ହେଉ ତୋ କରୁଣା ଲିଙ୍ଗନ । ମୋ ଆଉଁ ହସ୍ତ ନାଲୁ ଠାଣ ॥
ଜୟ ନୀଳାଦ୍ରି ସିଂହବର । ମୋର ଆରତ ବଳଆର ॥
ରଖନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ଦାସ ପ୍ରାଣ । ବାରଣ ଆଉଁ ନିବାରଣ ॥
ରଖ ସେବକ ଯଶଭାସି । ଭାନୁତନୟା ମନୋହାସି ॥
ଏ ମହାସଙ୍କଟ ବନ୍ଧନ । ଫେଡ଼ ହେ ଶ୍ରୀନନ୍ଦନନ୍ଦନ ॥
ରଖ ବରଜ ଦୁଃଖ ହର । ଏ ଦୃଢ଼ ବନ୍ଧନୁ ଉଦ୍ଧାର ॥
ହେ ସୁଦର୍ଶନ ଚକ୍ରଧର । ମୋ ଆଉଁ ନନ୍ଦକୁ ନିବାର ॥
ତୁମ୍ଭେ ନରଖିଲେ ଗୋସାଇଁ । ଏଠାରେ ମୋର ସାହା ନାହିଁ ॥
ତୋ ଯଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଦେ କର । ମୋ ଆଉଁ ଅନ୍ଧକାର ହର ॥
ତୁମ୍ଭେ ନ ରଖିଲେ ନିଶ୍ଚିତ । ମୋର ମରଣ ହେଲା ସତ ॥
ଦାସ ବିନାଶ ହେଲେ ସତେ । କି ବୋଲି ବୋଲିବେ ଜଗତେ ॥
ଏଥିକୁ ହୃଦରେ ବିଚାର । ମୋର ମରଣେ ନାହିଁ ଡର ॥
ସଂସାର ମଧ୍ୟେ ମହାବାହୁ । ମହିମା ରଚ ଅସ୍ତ ନୋହୁ ॥
ଲୋକେ ବୋଲିବେ କୃଷ୍ଣଦାସ । କୃଷ୍ଣ ଚରଣେ କଲା ଆଶ ॥
ତାର ବିନାଶ କାଳେ ହରି । ପାରିଲେ ନାହିଁ ରକ୍ଷାକରି ॥
ଆଉ କର୍ମାଇ ଏ ସଂସାରେ । ଭଜବେ ଶ୍ରୀହରି ପଦ୍ମରେ ॥

ଜଗତେ ଏହା ପ୍ରକାଶିବ । ମନ୍ତ୍ରମା ନନ୍ଦନ ଭଗିବ ॥
ଏଥିକୁ ଘୁଞ୍ଚି ମୋର ଦୁଃଖ । ଖଣ୍ଡ ହେ ପୁଣ୍ଡରୀକ ମୁଖ ॥
ଏ ଦଣ୍ଡଧର ଦଣ୍ଡ ମୋତେ । ଉଦ୍ଧର ଧରି ତୋର ହସ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି କରି । ବେନି ନୟନୁ ବହେ ବାରି ॥
କୃଷ୍ଣଚରଣେ ଚିତ୍ତଦେଇ । ଏକାନ୍ତେ ସ୍ତୁତି ସେ କରଇ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତଜୀବନ ॥
ଭକତ ଅଭିମାନ କଥା । ସେ ହରି ନ ସହେ ସର୍ବଥା ॥
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ସର୍ବସ୍ୱ । ଭୃତ୍ୟର ପାଶେ ବଜେଇର ॥
କରପଲ୍ଲବ ଶିରେ ଧରି । ସର୍ବାଙ୍ଗେ ବୁଲାଇଲେ ହରି ॥
ଶ୍ରୀଭୁଜ ଅଙ୍ଗେ ତାର ଲାଗି । ପାଦ ଶାଙ୍କୋଳି ଗଲା ଭାଙ୍ଗି ॥
ଫିଟିଲା ଅଶେଷ ବନ୍ଧନ । ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ବାନା ମୋର । ତୋ ମନେ ସଂଶୟ ନ କର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଦିବ୍ୟ ଭୋଜନ ପାଶେ ଥୋଇ ॥
ଭୁଞ୍ଜ ବୋଲିଣ ଆଜ୍ଞା କଲେ । ତକ୍ଷଣେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ଏମନ୍ତବେଳେ କୃଷ୍ଣଦାସ । ନିଦ୍ରା ତେଜିଣ ଚଉପାଶ ॥
ଅନାଇ ଦେଲେ କେହି ନାହିଁ । ଅଦ୍ଭୁତେ ମନେ ବିସ୍ମରଇ ॥
ପାଦେ ଶାଙ୍କୋଳି ମୋରନାହିଁ । ବନ୍ଧନ କେ ଦେଲା ଫିଟାଇ ॥
କର ପଲ୍ଲବ ଶିରେ ଅଛି । ପ୍ରସାଦ ଥୋଇ କେ ଯାଇଛି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କରେ ଧରି । ନେତ୍ରେ ଛୁଆଁଇ ଭୁଞ୍ଜେ ଭରି ॥
କୈବଲ୍ୟ ପାଇ ଅତି ତୋଷେ । ବୋଇଲେ ମନର ହରଷେ ॥
ନଷ୍ଟେ ଏ ଗୋବିନ୍ଦର ମାୟା । ବୋଲି ପୁଲକ ଭଲ କାୟା ॥
ଆନନ୍ଦେ ବୋଲି ହରି ହରି । ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ମୁରାରି ॥
ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣ ବାସୁଦେବ । ପରମାନନ୍ଦ ପଦ୍ମନାଭ ॥
ଆନନ୍ଦ ଅଚ୍ୟୁତ ଗୋବିନ୍ଦ । ବ୍ରଜ କେଶବ ସଦାନନ୍ଦ ॥
ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ଚକ୍ରପାଣୀ । ବ୍ରଜବଲ୍ଲଭ ପ୍ରାଣମଣି ॥
ଶ୍ରୀବନମାଳି ଶିଖିପତି । ଜନକ ନନ୍ଦ ଦାଶରଥି ॥

ଲକ୍ଷ୍ମୀବଲ୍ଲଭ ସୀତାପତି । ଏମନ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଚିନ୍ତି ॥

ଭଜନ କରି ନିଜ ମୁଖେ । ରଜନୀ ବଞ୍ଚି ଥାଇ ସୁଖେ ॥

ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ହଳପାଣି । ଭକତ ଚିନ୍ତା ମନେ ଜାଣି ॥

ସେ ରାଜ୍ୟ ରାଜାପାଶେ ଗଲେ । ହଳ ଲଙ୍ଗଳ ଦେଖାଇଲେ ॥

ବୋଇଲେ ପ୍ରାଣେ ଯେବେ ଆଶ । ଛାଡ଼ି ତୁ ଦିଅ କୃଷ୍ଣ ଦାସ ॥

ନୋହିଲେ ତୁ ନଷ୍ଟେ ମରିବୁ । ଭୃତ୍ୟକୁ କି କରିପାରିବୁ ॥

ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଲେ । ଫଣି ମଣ୍ଡଳ ବିଜେକଲେ ॥

ସେ ଦିବ୍ୟସିଂହ ମହାରଥୀ । ସ୍ୱପନେ ଦେଖି ଏହୁ କଥା ॥

ହୃଦ ପଦ୍ମରେ କଲା ଖ୍ୟାନ୍ତି । ଚିନ୍ତଇ ବଳଦେବ ମୂର୍ତ୍ତି ॥

ଏମନ୍ତେ ରଜନୀ ପାହିଲା । ନୃପତି ବିଜେ କରିଗଲା ॥

ବନ୍ଦମନ୍ଦରେ ବିଜେକଲେ । କବାଟ ଫିଟାଇଣ ଦେଲେ ॥

ପଥର କାଢ଼ି କାଠ ପେଲି । ଦାସଙ୍କୁ ଦେଲେକ ଅନାଇ ॥

ବନ୍ଧନ ଅଛି ଫିଟା ହୋଇ । ପାଦେ ଶାଙ୍କୋଳି ତାର ନାହିଁ ॥

ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ଉପହାର । ତା ଅଙ୍ଗେ ଦିଶଇ ସୁନ୍ଦର ॥

ବସିଣ ଭଜୁ ଅଛି ହରି । ଦେଖି ଚୋଳିଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥

ଏମନ୍ତ ସମସ୍ତେ ସେବକେ । ଆସି ମିଳିଲେ ରାଜା ପାଖେ ॥

ବୋଇଲେ ଶୁଣ ନରନାଥ । ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଲୁ ବିପରୀତ ॥

କବାଟ ଫିଟା ଅବକାଶେ । ଯାଇଁ ମିଳିଲୁ ପ୍ରଭୁ ପାଶେ ॥

କର ପଲ୍ଲବ କଟେ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀ ଅଙ୍ଗ ଅଛି ଭୁକ୍ତାହୋଇ ॥

ଦେଖି ଥିଲୁଁ ଏଇକ୍ଷଣି । ବୁଝିବା ହେଉ ନୃପମଣି ॥

ତାହା ଶୁଣିଣ ନୃପସ୍ୱୟଂ । ତହୁଁ ଦେଖିଲେ ଭୃତ୍ୟଠାଏ ॥

ସ୍ୱପନ କଥା ମନେ ଚିନ୍ତି । ଅତି ଆନନ୍ଦେ ସେ ନୃପତି ॥

କୃଷ୍ଣ ଦାସଙ୍କୁ ଧରି କୋଳେ । ମୁଖେ ଚୁମ୍ବନ ଦେଲେ ସ୍ନେହେ ॥

ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ତୋତେ ଦେଖିଲି ମୁହିଁ ଧନ୍ୟ ॥

ଧନ୍ୟ ତୋ କର୍ଣ୍ଣ ମୁଖ ନାସା । ଧନ୍ୟ ଜିହ୍ୱା ତୋର ଭାଷା ॥

ଧନ୍ୟ ତୋ ମନ ବୁଦ୍ଧି ଯେତେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଏତେ ଦୟା ତୋତେ ॥

ସଂସାରେ ହରିଭକ୍ତି ସାର । ଧିକ ମୋ ନୃପତ୍ତ ହେବାର ॥
ଧିକ ଏ ଅନ୍ୟ କର୍ମ ଯେତେ । ଧନ୍ୟ ସଂସାରେ ହରିଭକ୍ତେ ॥
ଦେଖ ମୋହର ମୂଢ଼ପଣ । ସାଧୁଙ୍କୁ ଦେଲି ମୁଁ କଷଣ ॥
ଏଥେଁ ଅପ୍ରାଧ ମୋର ଯେତେ । କେବେହେଁ ନ ଘେନବ ଚିତ୍ତେ ॥
ତୁମ୍ଭର ନାହିଁ ପରାପର । ମୋହର ଦୋଷ କ୍ଷମାକର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନୃପମଣି । ଅନେକ ଧନ ବସ୍ତ୍ର ଆଣି ॥
କୃଷ୍ଣ ଦାସଙ୍କୁ ତାହା ଦେଲେ । ନୃପତି ଚହୁଁ ଚଳିଗଲେ ॥
ସମସ୍ତେ ଜୟ ଜୟ କଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦାସ ବିଜେକଲେ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦରଶନ କରି । ଚଳିଣଗଲେ ନିଜ ପୁରୀ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏକଚିତ୍ତେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା ଏମନ୍ତେ ॥
ଭକତଜନେ ଏତେ ଦୟା । ନ ଥିବ ନିଜ ପୁତ୍ରେ ତାହା ॥
ହରି ଭକତ ମାନଙ୍କର । ମହିମା ଅପା ଅପାର ॥
କେ ମୁଖେ କହିବାକୁ କ୍ଷମ । ଏ କଥା ନୁହଇ ସୁଗମ ॥
ସଂସାରେ ପ୍ରାଣୀ ଜନ୍ତୁ ଯେତେ । ଯେ ଅବା ଶୁଣେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଚିତ୍ତେ ॥
ଯେବା ପଢ଼ିବ ଶୁଦ୍ଧମନେ । ନ ଯିବ ସମନ ଦର୍ଶନେ ॥
ଅଶେଷ ଭବବନ୍ଧ ଫାଶ । ଲାଗିବ ନାହିଁଟି ଅବଶ୍ୟ ॥
ନରପତିଙ୍କ ଦଣ୍ଡ ଯେତେ । ଲାଗିବ ନାହିଁ କଦାଚିତ୍ତେ ॥
କହଇ ଦୀନ ରାମଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ଏଣୁକି ରାମ କୃଷ୍ଣପାଦେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ପାଦଧୂଳି । ଦଣ୍ଡେ ନ ଛାଡ଼ୁ ମୋ ମଉଳି ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ଏଣୁ ଅନ୍ୟରେ ନାହିଁ ଆଶ ॥
ସାଧୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମ ବିନେ । ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନାହିଁ ଅନ୍ୟେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ
ସମ୍ବାଦେ କୃଷ୍ଣ ଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ମୋକ୍ଷଣେ
ନାମ ଉନବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତିଲକ୍ଷ ମହାପାତ୍ର ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ମନସପ୍ତେ । କହିବା ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ କଥାଏ ॥
ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ଉପାଖ୍ୟାନ । ଭକତ ମଧ୍ୟେ ମୋକ୍ଷସ୍ଥାନ ॥
ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ତାର ଘର । ଜାତିରେ ଅଟେ ବିପ୍ରବର ॥
ସେବକ ମଧ୍ୟେ ଅଧିକାର । ଶୁଣ ମହିମା ଏତେ ତାର ॥
ତିଳକ୍ଷ ମହାପାତ୍ର ଘର । ଗୋପବନ୍ଧୁ ଯେ ନାମ ତାର ॥
ଏହାଙ୍କ ଉପର ବଂଶରେ । ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଅମଳରେ ॥
ଯେ ଜଗବନ୍ଧୁ ମହାପାତ୍ର । ଶୁଣ କହିବା ତା ଚରିତ ॥
ସକଳ ପାଠ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଜତା । ଜାଣଇ ସର୍ବ ଧର୍ମ କଥା ॥
ସର୍ବଦା କାଳେ ଶୁଚିମନ୍ତ । ଭଜନ ମାର୍ଗେ ନିଷ୍ଠାବନ୍ତ ॥
ଶାନ୍ତ ସୁଶୀଳ ସର୍ବଂସହ । ସୁଜନ ସଙ୍ଗଙ୍କର ପ୍ରିୟ ॥
ଦୁଃଖୀ ଲୋକନ ଦଏ ନିତ୍ୟେ । ସ୍ନେହ ତା ଥାଏ କଥାମୃତେ ॥
ଶ୍ରୀନୀଳାଚଳ ପୁରବାସୀ । ପ୍ରଭୁ ପରମ ବ୍ରହ୍ମରାଶି ॥
ଅଶେଷ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ଗତି । କମଳା ଦେବୀ ପ୍ରାଣପତି ॥
ଯେ ସଙ୍କର୍ଷଣ ହଳପାଣି । ରେବତୀଦେବୀ ପ୍ରାଣମଣି ॥
ରୋହିଣୀ ଦେବୀଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ଅଶେଷ ମୁନିଙ୍କ ବନ୍ଦନ ॥
ସୁଭଦ୍ରା ଦେବୀ ଜଗନ୍ମାତା । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀ ପଡ଼ଦାତା ॥
ଏ ତିନ ଦେବ ସେବା ଜନେ । ଅନ୍ୟ ନ ଜାଣେ ତାର ମନେ ॥
ପାହାନ୍ତି ଅବକାଶଠାରୁ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପହଡ଼ ସେବାରୁ ॥
ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ସେବା ଯେତେ । କରୁ ଯେଥାଇ ନିଂତ୍ୟେ ନିତ୍ୟେ ॥
କସ୍ଟି କର୍ଣ୍ଣାଞ୍ଜଳ ତଳ । ହାର କେୟୁର ଧଣ୍ଡ୍ରାମାଳ ॥
ହସ୍ତପଦ୍ମରେ ପଦ୍ମହାର । ସାରକ ହୁଟି ଚଞ୍ଚିବାର ॥
ନାନାକୁସୁମେ ହାର ଯେତେ । ତୁଳସୀ ଧଣ୍ଡ୍ରାର ସହିତେ ॥
ଯେ ଅଷ୍ଟରତ୍ନ ଅଳଙ୍କାର । ଭୂଷଣ ପ୍ରଭୁମାନଙ୍କର ॥

ଯେତେବେଳର ସେବା ଯେତେ । ସବୁ ସେ କରୁଥାଇ ହସ୍ତେ ॥
ଶ୍ରୀମୁଖ ସିଂହାର କରିବା । ଯେ ବସ୍ତ୍ରମାନ ପିନ୍ଧାଇବା ॥
ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ଯେ କସ୍ତୁରୀ । ତିଳକ ସେବା ଆଦି କରି ॥
ଧୂପ ଆଳତି କରିବାର । କର୍ପୂର ଦୀପ ଜାଳିବାର ॥
ତାହାର ବିନା ଅନ୍ୟ ନରେ । କ୍ଷମ ନୁହନ୍ତି କରିବାରେ ॥
ସେ ପୁଣି ନିଶି ଦିବସରେ । ମନବଚନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ॥
କେବଳ ସେବୁଥାଇ ତାଙ୍କୁ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କୁ ॥
ଦେବ ଦଇବ ଗୁରୁଜନ । ଇଷ୍ଟଦେବତା ବନ୍ଧୁଜନ ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ । ଏଥି ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କର୍ମ ॥
ସୁତ ସମ୍ପତ୍ତି ଦାରା ପ୍ରାଣ । ସମର୍ପି ଶ୍ରୀହରି ଚରଣ ॥
ଆନନ୍ଦେ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି ଦିନ । କରଣେ ସେ ପ୍ରଭୁ ଭଜନ ॥
ଏମନ୍ତ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ଶୁଣ ସୁମନ ଏକଚିତ୍ତେ ॥
ଦିନେକେ ସେ ମହାରାଜନ । ପ୍ରଭୁଦର୍ଶନେ ଆଗମନ ॥
ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଧରି । ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଗଜେଶ୍ୱର ॥
ବଜାଇ ବୀର ତୁରମାନ । ଆଗେ ଶୁଭଇ କମ୍ବୁସ୍ୱନ ॥
ଅନେକ ବାଦ୍ୟ ଘୋରନାଦ । ଘେନାଇ ଅନେକ ସମ୍ପଦ ॥
ଝଳସ୍ତ ଅନେକ ସମ୍ଭାରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ॥
କହୁଁ କହୁଁ ସେ ନରପତି । ପ୍ରବେଶ ସିଂହଦ୍ୱାର ଗତି ॥
ରାଜାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ସେବକେ । ଦେଉଳକେ ଧାଇଁଗଲେ ଯୋକେ ॥
କହିଲେ ମହାପାତ୍ର ପାଶେ । ନୃପତି ଉଦେ କରି ଆସେ ॥
ଦେଉଳେ ପଶିଲେଣି ଆସି । କହୁଁ କହୁଁ ସେ ରାଜା ଋଷି ॥
ସେ ମହାପାତ୍ର ଦେଖି ତାଙ୍କୁ । ଧାଇଁଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଶ୍ରୀମୁଖୁ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିନ୍ତ ହୋଇ ମନେ । ଉଠିଲେ ରତ୍ନ ସିଂହାସନେ ॥
ଦେଖିଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମଉଳ । କୁସୁମ ନାହିଁ ମନେ ଭାଳ ॥
କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି ମୁଁ ଏବେ । ନୃପତି ଆସିଲେଣି ଯେବେ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମସ୍ତକର ଫୁଲ । ଯେ ରାଜ ପ୍ରସାଦ ଅମୂଲ୍ୟ ॥

ମୂଳ ଏ ରଜାଙ୍କୁ ଦେବାର । ନ ଦେଲେ ମହନ୍ତ ମୋହର ॥
ଏଠାରେ ଆଜ ନ ରହିବ । ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଲେ ଯିବ ॥
ନିଜ ମସ୍ତକୁ ଫୁଲ ଦେଟଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମସ୍ତକେ ଥୋଇଲେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଯାଇ ନୃପବର । ମିଳିଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସମ୍ମୁର ॥
ଯେ ବଧିମଠରେ ଦର୍ଶନ । ସମସ୍ତ ସାରିଲେ ସଜନ ॥
ପ୍ରଭୁ ସମ୍ମୁଖରେ ମହାବଳୀ । ପ୍ରସାଦ ଅର୍ଥେ କର ତୋଳି ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ମହାପାତ୍ର । ଜଳେ ଧୋଇଲେ କରପତ୍ର ॥
ପ୍ରଭୁ ମସ୍ତକୁ ପୁଷ୍ପ ନେଇ । ନୃପତି ହସ୍ତେ ତାହା ଦେଇ ॥
ରଜା ପ୍ରସାଦ ଆଣିଦେଲେ । ଘେନି ନୃପତି ଚଳିଗଲେ ॥
ନଗରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ଏମନ୍ତେ ଦିନ ହେଲା ଶେଷ ॥
ଦିବ୍ୟଆସନେ ରଜା ବସି । ପ୍ରସାଦଫୁଲ ଧରି ତୋଷି ॥
ଏକେତ ଯାଇ ଫୁଲ ଗନ୍ଧ । ଶୁଙ୍ଘେ ଦିଶଇ ଅତି ଶୋଭା ॥
ତହିଁ ଦେଖିଲେ ବିପରୀତେ । ଦିଶିଲା ବାଳ ଗୋଟିକେତେ ॥
ଦେଖି ବିସ୍ମୟରେ ନୃପରାଣ । ଏତ ଅଟଇ ଅଘଟନ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମଥାର ଫୁଲରୁ । ବାଳ ଅଇଲା କେଉଁଠାରୁ ॥
ନିଶ୍ଚେ ଏ କଥା ହେଲା ନାଶ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୁଣ୍ଡ ଛଡ଼ା ପୁଷ୍ପ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଶିରରେ ଥୋଇଲା । ପ୍ରସାଦ ବୋଲି ମୋତେ ଦେଲା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ପେଷିଲେ ଲୋକ ଜଣ ଚାରି ॥
ତୁମ୍ଭେ ରେ ଯାଅ ବେଗହୋଇ । ମିଳନ୍ତୁ ମହାପାତ୍ର ଠାଇଁ ॥
ବନ୍ଧନ ହୋଇ ଘେନିଆସ । ବିଳମ୍ବ କଲେ ଯିବ ନାଶ ॥
ଆଜ୍ଞାପ୍ରମାଣେ ବେଗେ ଗଲେ । ଦେଉଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ଘେନିଗଲେ । ନୃପତି ଆଗେ ଉଭାକଲେ ॥
ଦେଖି କୋପିଲେ ନୃପସାଇଁ । କାଳଭୁଜଙ୍ଗ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମହାପାତ୍ର । ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଲୁ ବିପରୀତ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମଉଳରେ ବାଳ । ଉଠିବା ହେଲା କେତେ କାଳ ॥
ବେଗେକୁ କହ ମୋର ଆଗ । ଯେବେ ନ କହବେ ତୋର ଆଣ ॥

ନୋହିଲେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ । ଦେଖି ପ୍ରସାଦ ଫୁଲେ କେଶ ।
ତା ଶୁଣି ଶ୍ରୀହରି ସେବକ । ମନେ ଚିନ୍ତିଲେ ପ୍ରଭୁ ରକ୍ଷ ।
ନିଶ୍ଚେ ମରଣ ହେଲା ମୋର । ଏଯେ ପ୍ରତାପୀ ଦଣ୍ଡଧର ।
କି ଦଣ୍ଡ ବିହିବ ଏ ମୋତେ । ଏଠାରୁ ବଞ୍ଚିବି କେମନ୍ତେ ।
ମିଥ୍ୟା ମୁଁ କହିବି କଥାଏ । ଏଠାରୁ ବଞ୍ଚିଯିବା ପାଏ ।
ପଛକେ ଯାହା ହେବ ହେଉ । ଏ ରାଜଦଣ୍ଡ ଆଗେ ନୋହୁ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମହାପାତ୍ର । ଯାଖେ ଛଇଣ କରପତ୍ର ।
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ନରେଶ । ହେଲାଣି ପ୍ରଭୁ ମୁଣ୍ଡେ କେଶ ।
ଆଜଯାଏ କି ଦଣ୍ଡଧର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନୋହିଛି ଗୋଚର ।
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ନରନାଥେ । ଦେଖାଇ ଦେବୁକି ମୋତେ ।
'ତା ଶୁଣି ମହାପାତ୍ର କହି । ନିଶ୍ଚେ ଦେଖାଇ ଦେବି ମୁହିଁ ।
ଯେବେ ଦେଖାଇ ନ ପାରିବି ଦଣ୍ଡକୁ କାରଣ ହୋଇବି ।
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ମହାରଥୀ । କାଲି ବୁଝିବା ତୁମ୍ଭ କଥା ।
ଯେବେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଶିରେ କେଶ । ଦେଖାଇ ଦେବୁଟି ଅବଶ୍ୟ ।
ତେବେଟି ତୁମ୍ଭର କୁଶଳ । ନୋହିଲେ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଚଳ ।
ଅଧିକ କି କହିବି ତୋତେ । ତୁମ୍ଭେ ତ ଜାଣିଅଛ ଯେତେ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦଣ୍ଡପାଣି । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଲେ ସେ ମେଲାଣି ।
କହୁଁ ଚଳିଲେ ଦ୍ୱିଜବର । ମିଳିଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଛାମୁର ।
ସେ ସଜା ଧୂପ ଅବକାଶ । ଶ୍ରୀହରି ଫୁଲଲାଗି ବେଶ ।
ଆଳତି ବନ୍ଦାପନା ଯେବା । ଚଢ଼ାଇଲାଗି ବେଶ ଅବା ।
ପ୍ରଭୁ ମଣୋହି ଆଦି କରି । ବଡ଼ ସିଂହାର ବେଶ ସାରି ।
ଯେ ନିତ୍ୟକର୍ମ ଯଥି ଯେତେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପହଡ଼ ସରିତେ ॥
ସକଳ ସେବା ବଢ଼ାଇଲେ । ଛାମୁରେ ଜଗି ହୋଇ ଭଲେ ।
ସର୍ବାଙ୍ଗେ ବସ୍ତ୍ରବତ କରି । ଉଠି କପାଳେ କର ଭରି ।
ବୋଇଲେ ଆହେ ମହାବାହୁ । ଛାମୁରେ କି କହିବି ଆଉ ।
ଇତରଲୋକେ ବଡପଣ । ଦେଲଟି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ ।

କାଳେ ଏ ହୁଅଇ ଏମନ୍ତ । ସରଇ ପ୍ରଭୁର ମହତ୍ତ୍ୱ ॥
ଶ୍ୱାନକୁ ଆଶ୍ୱାସନା କଲେ । ମୁଖେ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ ଲଲେ ॥
ସର୍ପକୁ ଦେଲେଟି ପୀୟୂଷ । କାଳେ ସେ ଉଦ୍‌ଗାରଇ ବିଷ ॥
ଏଣୁ ମୋ ଗୁରୁ ପାପୀଜନ । ଯମମୁଖୁ ନୁହଇ ଖଣ୍ଡନ ॥
ଯେବଣ ପାଦପଦ୍ମ ତଳେ । ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଶିର ଲୁଳେ ॥
ସେ ପାଦ ପଙ୍କଜର ମୂଳେ । କମଳା ସେବେ ନିରନ୍ତରେ ॥
ଯେବଣ ପାଦପଦ୍ମ ବାରି । ଶଙ୍କର ମଉଳରେ ଧରି ॥
ସେ ପଦଅରବିନ୍ଦ ବାରି । ପବିତ୍ର କଲା ତ୍ରିପୁରୀ ॥
ଶୁକ ସନକ ସନାତନ । ଯେ ପାଦେ ନୁହଇ ଖଣ୍ଡନ ॥
ଶାରଦା ଆଦି ସୁର ଦେବେ । ଯେ ପାଦେ ନିରନ୍ତରେ ସେବେ ॥
ଯେବଣ ପାଦପଦ୍ମ ଧ୍ୟାୟି । ଯୋଗୀଏ ଯୋଗ ମାର୍ଗେ ଥାଇ ॥
ସେ ପାଦପଦ୍ମ ସେବାକରି । ମୋ ଗୁରୁ ନରଦେହ ଧରି ॥
କୋଟିଏ କଷ୍ଟରୁ ନନ୍ଦନ । ମୁଁ ନୋହେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱଜନ ॥
ଯେଣୁ ଦେଲୁ ବ୍ରହ୍ମଶାପ । ତେଣୁ ମୁଁ ମତ୍ତଗର୍ବେ ବନ୍ଧ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ନ ପାରିଲି । ମୁଁ ମୂଢ଼ ମନ୍ଦକର୍ମ କଲି ॥
ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଛଡ଼ାଇଲ ନେଇ । ତୋ ମୁଣ୍ଡେ ଥୋଇଲ ଗୋସାଇଁ ॥
ଏହା କହୁଛି ମୋର ତୁଣ୍ଡ । ତହେଁ ବିନାଶ ମୋରମୁଣ୍ଡ ॥
ବିଚାର କରିଯାଏ ନୋହୁ । ଏ ପାପୀ ଶରୀର ନ ଥାଉ ॥
ଅଧିକ କି କହିବି ତୋତେ । ତୁ ଯେ ଭକତଜନ ହିତେ ॥
ଅଙ୍ଗନଙ୍କ ପାଇଛୁ ଲକ୍ଷଣ । ଏହା ମୁଁ ଶୁଣିଛୁ ଶ୍ରବଣ ॥
ଅଦ୍ୟାପି ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପଦୁର । କହୁଛୁ ହୃଦପଦ୍ମେ ତୋର ॥
ତାହା ମୁଁ ନୟନେ ଦେଖୁଛି । ତେଣୁ ମୋ ଭୟନାହିଁ କିଛି ॥
ତୁ ନାଥ ପରମ ଦୟାଳୁ । ଭୃତ୍ୟ ଦଣ୍ଡକୁ ନାହିଁ ଛଳୁ ॥
ଏଣୁ ମୁଁ କହୁଅଛି ତୋତେ । କହୁଛି ନୃସିଂହ ଅଗ୍ରତେ ॥
କହି ଅଇଲି ସବୁ ସ୍ୱାମି । ତାହାତ ଜାଣିଥିବୁ ତୁମ୍ଭ ॥
ତୁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଏ ଜଗତେ । କିସ କହିବାର ଅଛି ତୋତେ ॥

ରାଜ ଶାସ୍ତିଲେ ନରନାଥେ । ଧରାଇ ଘେନି ଯିବେ ମୋତେ ॥
ଅନେକ ଦଣ୍ଡ ସେ କରିବ । ସେ ଦଣ୍ଡ କେ ସହିପାରିବ ॥
ଏଣୁ ତୋ ଦଣ୍ଡକୁ ନ ଥିବ । ଗରଳ ଖାଇଣ ମରିବ ॥
ଏକଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ଶ୍ରୀମୁରେ କଲି ନିବେଦନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବେଗ ହୋଇ । ଲେଉଟି ପ୍ରାୟେ ପଡ଼ ଶୋଇ ॥
ଉଠି ବହନ ଚଳିଗଲେ । ଦେଉଳେ କବାଟ କିଳିଲେ ॥
ବେଢ଼ା ନିଷେଧ କରିଇଲେ । ସେବକେ ଯେ ଯାହାର ଗଲେ ॥
ସେ ମହାପାତ୍ର ଗଲେ ଘରେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତାପ ମନରେ ॥
ଗରଳ ଆଣି ରଖାଇଲେ । ଭୁଞ୍ଜିବ ରଜନୀ ପାଇଲେ ॥
ରଟେ ଶ୍ରୀହରି କୃପା କରୁ । କରିବେ ବୋଲି ମନେ ଅଛୁ ॥
ତେଣୁ ଶୋଇଲା ଉପବାସ । ଚିତ୍ତ ବୁଡ଼ାଇ ପ୍ରଭୁ ପାଶ ॥
ବେନି ନୟନୁ ଅଶ୍ରୁ ଧାର । ଗଳି ପଡ଼ଇ ବସୁନ୍ଧର ॥
ଏମନ୍ତେ ନିଦ୍ରାରେ ମୋହିତ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ସେବକ ମନ ପ୍ରଭୁ ଜାଣି । ବିଜୟ କଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ତିଳକ୍ଷ ମହାପାତ୍ର ଘରେ । ଭକତ ଶୟନ ସ୍ଥାନରେ ॥
ଉଭା ହୋଇଣ ଶ୍ରୀବତ୍ସାଙ୍କ । ସ୍ୱପନେ ଆଜ୍ଞା ତାଙ୍କୁ ଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ଭକତ । ତୁ କିମ୍ପା ଚିନ୍ତାକରୁ ଚିତ୍ତ ॥
ମୋ ପଦ୍ମ ସ୍ପର୍ଶ ସେବାକରି । ଆନ ପ୍ରଭୁକୁ କିମ୍ପା ଡ଼ରି ॥
ମୁଁ ଥିଲେ ମନ୍ଦାତନେ କସି । କି କରିପାରେ ରଜା ଆସି ॥
କୋଟିଏ ନୃପତି ଅଇଲେ । କି କରିପାରେ ତୋତେ ଭଲେ ॥
ଆବର କହୁଅଛୁ ତୋତେ । ତୁ ଡ଼ରୁ ଯହିଁର ନିମନ୍ତେ ॥
ମୁଁ ତ ତେମନ୍ତ ଲଣ୍ଡା ନୋହେ । ତୋ ମନେ କିମ୍ପା ଡ଼ରୁଭୟେ ॥
କେଶ କି ନାହିଁ ମୋର ମାଥେ । ଦିଶଇ ନାହିଁ କିନା ତୋତେ ॥
ଏବେ ନ ଡର ମନେ କିଛି । ନିଶ୍ଚେ ମୋମୁଣ୍ଡେ କେଶ ଅଛି ॥
କାଲି ତୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେଖିବୁ । ରଜାକୁ ଦେଖାଇଣ ଦେବୁ ॥
ରାଜ ଥାଉ ମୋ ପାଶେ ଆସ । କହି ଚଳିଲେ ପୀତବାସ ॥

ରତ୍ନ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପଲଙ୍କେ । କମଳା ଦେବୀଙ୍କର ଅଙ୍କେ ॥
ଏଣେ ସେ ବିପ୍ର ନିଦ୍ରା ତେଜି । ଉଠିଲା ପ୍ରଭୁ ନାମ ଭଜି ॥
ଦେଖିଲା ପାଶେ କେହି ନାହିଁ । ଜାଣିଲା ନିଜେ ଭବଗ୍ରାହି ॥
କରୁଣା କରିଗଲେ ମୋତେ । ଏହା ମୁଁ ଜାଣିବି କେମନ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେଗ କରି । ସ୍ନାନାଦି କର୍ମମାନ ସାରି ॥
ରାଜ ଦ୍ୱାରରେ ଆଜ୍ଞା ଗଲେ । ଦେଉଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
କବାଟମାନଙ୍କୁ ଫିଟାଇ । ସେ ବେଗେ ପଶିଲେ ଝସାଇ ॥
ଜାଳ ଅନେକ ଦୀପବାଳୀ । ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମୁଖରେ ଯାଇଁମିଳି ॥
ଶଳଣ୍ଡି ମହାପାତ୍ର ଯାଇ । ଉଠିଲେ ସିଂହାସନ ଠାଇଁ ॥
ମନରେ ଭୟଅଛି ଭଲେ । ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମୁଖ ଚାହିଁଦେଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ମସ୍ତକରେ କେଶ । ଦିଶଇ ଭ୍ରମର ସଦୃଶ ॥
ନାନା କୁସୁମରେ ସୁବେଶ । ପଡ଼ି ଅଛଇ ପୃଷ୍ଠଦେଶ ॥
ଜଟା ପଡ଼ିଛି କଟିଭାଗେ । ସେ ରତ୍ନ ସିଂହାସନେ ଲାଗେ ॥
ଦେଖିଣ ଏମନ୍ତ ବିଚାର । ଅତି ଆନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର ॥
ଅଶେଷ ଭରସା ପାଇଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସେବାରେ ରହିଲେ ॥
ଏଣିକିଉଁଛି ଶୁଣ ମନ । ସେ ମହାପ୍ରତାପୀ ରାଜନ ॥
ସେ କଥା ଅଛି ମନେଧରି । ବେଗେ ଅଇଲେ ବଡ଼ଦେଉଳି ॥
ଦେଉଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦରଶନ କଲେ ॥
ବିପ୍ରଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ନରେଶ । ଦେଖାଅ ପ୍ରଭୁମୁଣ୍ଡେ କେଶ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ବିପ୍ରବର । ହେ ରାଜା ମୋତେ କ ପଚ୍ଚର ॥
ମୁଁ କସ ଦେଖାଇବି ରାୟେ । ଦେଖ ହେ ଆପଣା ଇଚ୍ଛାଏ ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ଚଳିଗଲେ । ପ୍ରଭୁ ପଛକୁ ଚାହିଁ ଦେଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ପ୍ରଭୁ ମସ୍ତକର । ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ କେଶଭାର ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ କଳା ଅତି ଲମ୍ବ । ଜୁଡ଼ା ଯେ ପଡ଼ିଛି ନିତମ୍ବ ॥
ତା ଦେଖି ବୋଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ସ୍ୱରୂପ କହ ନିଷ୍ଠେ କରି ॥
କଉ ମହଣ ଦିବରାଜ । କାହୁଁ ଖଞ୍ଜିଲ ଏତେ ବାଳ ॥

ଏ କଥାବଡ଼ଇ ବଚନ | ଶୁଣି ବୋଇଲେ ମହାପାତ୍ର ||
ହେ ରାଜା ଅପ୍ରତେ ହୋଇଲେ | ଆପଣେ ବୁଝ କଣା ଭଲେ ||
ତାହା ଶୁଣିଣ ନରନାଥ | ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ନିଜ ହସ୍ତ ||
ପ୍ରଭୁ ମସ୍ତକେ କେଶଧରି | ଝିଙ୍କିଣ ନେଲେ ଗୋଟାକୁର ||
ତତକ୍ଷଣେ ରୁଧିର ବାହାର | ହୋଇଲା ପ୍ରଭୁ ମସ୍ତକର ||
ତାହା ଦେଖିଣ ନୃପମଣି | ଢଳିଣ ପଡ଼ିଲା ଧରଣୀ ||
ଉଠି ବ୍ରାହ୍ମଣ ପାଦେ ପଡ଼ି | କହଇ ଶିରେ କର ଯୋଡ଼ି ||
ହେ ଦ୍ୱିଜବର ମୋତେ ରଖ | ମୁଁ ମୂଢ଼ ବଡ଼ଇ ମୂରୁଖ ||
ପ୍ରଭୁରେ ଅପରାଧି ହେଲି | ଏବେ ସାକ୍ଷାତେ ନାଶ ଗଲି ||
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବସ୍ଥା ଏତେ ତୋତେ | ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣିବି କେମନ୍ତେ ||
ଏବେ ଜାଣିଲି ଭଗବାନ | ଭକତ ନୋହେ ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ ||
ଭକତ ଅଭିମାନ ଯେତେ | ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଲାଗଇ ସାକ୍ଷାତେ ||
ମୁଁ ମୂଢ଼ ମନ୍ଦକୃତ୍ୟ କଲି | ଭକତେ ଅପରାଧି ହେଲି ||
ଡେଇଁଲି ଜକନ୍ତା ହୁତାଶ | ଖାଇଲି କାଳକୂଟ ବିଷ ||
କେମନ୍ତେ ହେବି ଏଥୁ ପାର | ହେ ବିପ୍ରବର ରକ୍ଷାକର ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବିପ୍ରପାଦେ | ରାଜା ପଡ଼ିଲେ ଅପ୍ରମାଦେ ||
ତୋଳି ଧରିଲେ ବିପ୍ରବର | କଲ୍ୟାଣ ହେଉଦଣ୍ଡଧର ||
ତୁମ୍ଭର ନାହିଁ କିଛି ଦୋଷ | ସେ ହରି ମହିମା ବିଶେଷ ||
ମୋ ଅପରାଧ କ୍ଷମା କରି | କସ୍ଥା ଯେ କଲେ ବାନ୍ଧୁହରି ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦୁହେଁ ଗଲେ | ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପଛକୁ ସ୍ୱହିରେ ||
ଦେଖିଲେ ମୁଣ୍ଡେ କେଶ ନାହିଁ | ନୃପତି ବୋଇଲେ ଗୋସାଇଁ ||
ତୁମ୍ଭ ସେ ସବୁ କଣପାରୁ | ଏଣୁ ବୋଲାଅ ମହାମେରୁ ||
ମହିମା ଦେବଙ୍କ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ | ମୁଁ କି ଜାଣିବି ତୁମ୍ଭ ଭାବ ||
ଏବେ ଅପ୍ରାଧ ମୋର ଯେତେ | ପ୍ରଭୁ ନ ଧର କଦାଚିତେ ||
ପର ଅପର ତୋର ନାହିଁ | ସକଳ ଜୀବର ଗୋସାଇଁ ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ରାଜା ଧନ | ଅନେକ କଲେ ଦାନ ପୁଣ୍ୟ ||

ବିପ୍ରଙ୍କୁ କୋଟି ଧନ ଦେଇ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ମଣୋହି କରାଇ ॥
ଆନନ୍ଦେ ଗଲେ ନୃପବର । ଶୁଣ ସୁମନ କଥା ସାର ॥
ଦେଖି ଏମନ୍ତ ଆଚମ୍ବିତ । ଲୋକେ ହୋଇଲେ ଆଲୋକିତ ॥
ଛକନ୍ଧ ମହାପାତ୍ର ଭଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସେବାରେ ଲାଗିଲେ ॥
ସେ ହରି ମହିମା ଏସନ । ଭକତଜନଙ୍କ ଜୀବନ ॥
ଭକତଅନ୍ଧ୍ର ଆଦ୍ୟମୂଳ । ଭକତଭାବେ ହେଲେ ଭୋଳ ॥
ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ହିତେ । କହଇ ରାମ ଦାସ ଗୀତେ ॥
ଏ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ॥
ଯେ ଅବା ଶ୍ରଦ୍ଧା ମନେ ଶୁଣେ । କି ଅବା ବଦନରେ ଗୁଣେ ॥
କାଟିଣ ଭବବନ୍ଧ ପାଶ । କାଳେ ଲଭିବ ସ୍ୱର୍ଗବାସ ॥
କହଇ ଲଛମନ ସୁତ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ନୀଳଗିରିନାଥ ॥
ସେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଚରଣେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ସୁଜନେ ଏହି ଭାବେ ରସ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣର ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ବାର୍ଦ୍ଧ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଛକନ୍ଧ ମହାପାତ୍ର ବାର୍ଦ୍ଧ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଏକବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଅଙ୍ଗନା ଓ ମାଧନା ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ ଉବାଚ

କହେ ଚୈତନ୍ୟ ମହାଜ୍ଞାତା । ବାର୍ଦ୍ଧ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସ କଥା ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ହେତୁ ଦେଇ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ବୁଝାଇ ॥
ଏ ବଡ଼ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଚରିତ । ଶୁଣିଲେ ହୋଇବ ପବିତ ॥
କଳିଙ୍ଗ ବୋଲି ଏକ ଦେଶ । ସକଳ ଦେଶର ନରେଶ ॥
ନଦୀର ନାମ ଗୋଦାବରୀ । ସ୍ନାନମାତ୍ରକେ ପାପହରି ॥
ସେ ମହା ପୁଣ୍ୟ ନଦୀକୂଳ । ଯୋଗେଅଯୋଗେ ଏକାବେଳେ ॥

ସ୍ନାନ କରନ୍ତି ଯେଉଁ ନର । ବସନ୍ତି ଯାଇ ସ୍ୱର୍ଗପୁର ।।
ସେ ମହା ପୁଣ୍ୟ ନଦୀତୀର । ସେ ରାଜମନ୍ଦର ସହର ।।
ସେହି ନଗରେ ତାର ଘର । ଜାତିରେ ଅଟେ ଦ୍ୱିଜବର ।।
ଯୋଗେ ସେ କର୍ମଚନ୍ଦ୍ର ପିତା । ନାମ ଯେ ଅଙ୍କନା ସାଧନା ।।
ସେ ବେନି ଭାଇ କଥା ଯେତେ । କହିବା ଶୁଣ ଏକଚିତ୍ତେ ।।
ସୁନ୍ଦରପଣେ ଜବା ସାର । ଭକତ ବସ୍ତ୍ରାତ୍ମକ ତାର ।।
ସହିଷ୍ଣୁ ପଣେ ବସୁମତୀ । ପଣ୍ଡିତପଣେ ବୃହସ୍ପତି ।।
ଧୀରପଣରେ ମେରୁ ସମ । ବୀରପଣରେ ଦ୍ୱିତୀ ଯମ ।।
ବୁଦ୍ଧିରେ ଜବା ଗଣେଶ୍ୱର । ବାଳପଣେ ଶିବ ଅଂଶର ।।
କୁବେର ସମ ଧନବନ୍ତ । ସକଳ ଜୀବେ ଦୟାଚିତ୍ତ ।।
ନ ଜାଣେ ପର ନାଶ କଥା । ନିତ୍ୟ ଶୁଣଇ ବିଷ୍ଣୁ ଗାଥା ।।
ଧନ ସଞ୍ଚୟେ ନାହିଁ ମନ । ନିରତେ କରେ ଦାନ ପୁଣ୍ୟ ।।
କ୍ଷେତ୍ରପୁରୀ କାଞ୍ଚି କାଶୀ ତିନ । ଅଯୋଧ୍ୟା ମଥୁରା ଏ ବେନ ।।
ବଦ୍ରି ଦ୍ୱାରକା ରାମେଶ୍ୱର । ଯେ ଜଗନ୍ନାଥ ପୁଣ୍ୟପୁର ।।
ଏ ଆଦି ପୁଣ୍ୟ ପୁର ଯେତେ । ଅଛି ସଂସାର ମଧ୍ୟଗତେ ।।
ବସାଇ ସଦା ବର୍ତ୍ତମାନ । ଦେଉଥାଇ ଯେ ଅନ୍ନଦାନ ।।
ଯେତେ ସେ ଧନ ତହିଁ ସାର । ସେ ପୂରୁଥାଇ ନିରନ୍ତର ।।
ନିଜ ଦ୍ୱାରରେ ଦୁଃଖିଜନ । କି ଅବା ଭିକ୍ଷୁକ ଦେଖିଣ ।।
ମନ ସନ୍ତୋଷେ ଧନ ଦେଇ । ବାକ୍ୟ କହଇ ସ୍ତୁତି ଥାଇ ।।
ଯୋଗୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବ ଆଦି କରି ।।
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ତା ଭୁବନେ । ତାହାଙ୍କୁ ତୋଷେ ଅନ୍ନଦାନେ ।।
ବନ୍ଧୁ ସୋଦର ମିତ୍ରଜନ । ନିତ୍ୟ ସେ କରାଏ ଭୋଜନ ।।
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ବେନି ଭ୍ରାତ । କରି ଅଛନ୍ତି ସତ୍ୟବ୍ରତ ।।
ବ୍ରାହ୍ମଣେ ନିତେ ଅଷ୍ଟଜଣ । କରିଣ ଥାଆନ୍ତି ବରଣ ।।
ନିତ୍ୟ ଏ ଭୋଜନର ବେଳେ । ବସନ୍ତି ଯାଇ ଏକମେଳେ ।।
ପଙ୍ଗତ ହୋଇଣ ବସନ୍ତି । ଯେବେ ସେ ଭୋଜନ କରନ୍ତି ।।

ତିନଶ ଷାଠିଏ ଦିନରେ । ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଏହି ପରକାରେ ॥
ଗୋଟିଏ ଦିବସ ଊଣାହେଲେ । ତାହା ଯେ ପୁରଣ ନୋହିଲେ ॥
ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ନାହିଁ କେବନ ଖାଇ । ରହନ୍ତି ଉପବାସ ହୋଇ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ । କିବା ସଂକ୍ରାନ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣିମାସୀ ॥
ଶ୍ରବଣନକ୍ଷତ୍ର ଆଦି ଯେତେ । ବୈଷ୍ଣବ ଲୋକ ଅପ୍ରମିତେ ॥
ଦିଅନ୍ତି ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ରମାନ । ସନ୍ତୋଷ କରାଇ ଭୋଜନ ॥
ଅନେକ ଦିନସ୍ଥୀ କହନ୍ତି । କଉଣ ଦିବ୍ରପାଏ ଭକ୍ତି ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ଦିବ୍ୟ ଯେତେ । ବୈଷ୍ଣବ ଆଦି ଅପ୍ରମିତେ ॥
ଅନେକ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି । ଯେ ଯାହା ପୁରେ ଚଳିଯାନ୍ତି ॥
ଏହିପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚେ ଦିନ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ତା କୀର୍ତ୍ତି ପୂରିଲା ଜଗତେ ॥
ବ୍ରହ୍ମନଗରେ ତାର ଯଶ । ଏମନ୍ତ ହୋଇଲା ପ୍ରକାଶ ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ଅଜ୍ଞନା ମାଧନା ଜୀବନ ॥
ତାଙ୍କ ସମାନ ବାମାପଣେ । କେହି ନ ଥିବ ଏ ଭୁବନେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତି ସମସ୍ତେ । ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ଜଗତେ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଦେବସ୍ୱାମୀ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ॥
ବୁଝିବା ପାଇଁ ତାର ମନ । ବିଜୟ କଲେ ସେହି ସ୍ଥାନ ॥
ଛଦ୍ମ ଛଳ କଲେ ନରହରି । ବୃଦ୍ଧବିପ୍ରର ରୂପ ଧରି ॥
ବୃଦ୍ଧବିପ୍ରର ରୂପ ବହି । ଚାଲନ୍ତି ଧୀର ଧୀର ହୋଇ ॥
ଶିରେ ଶୋଭିତ ପକ୍ୱକେଶ । ଶୁଭ୍ର ଚାମର ପ୍ରାୟ ଦୃଶ୍ୟ ॥
ଅତି ପାଚିଲା ଓଷ୍ଠ ଦାଢ଼ି । ଲମ୍ବ ପଞ୍ଜରେ ଅଛି ପଡ଼ି ॥
ଭାଲେ ତିଳକ ଶୋଭା ଦିଶି । ଦ୍ୱିଜ ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ହସି ॥
କର୍ଣ୍ଣେ କୁଣ୍ଡଳ ବସାଇ । ତେଜେ ମାର୍ତ୍ତଣ୍ଡ ଗଞ୍ଜାଇ ॥
ଯଜ୍ଞୋପବୀତ କଣ୍ଠେ ଶୋହେ । ସ୍ୱରୂପେ ଜଗଜ୍ଜନ ମୋହେ ॥
ଡୋର କୌପୀନ କଟିମାଝେ । ପୃଷ୍ଠରେ ବ୍ୟାଘ୍ରଚର୍ମ ସାଜେ ॥
ସେ ଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳ ପାଣି । ଏମନ୍ତ ବେଶେ ଚକ୍ରପାଣି ॥

ଅଞ୍ଜନା ମାଧନା ସଦନେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ ॥
ବଇଦ ଯୋଗେ ସେ ଦିନର । ଉତ୍ସବ ହୋଇଛି ତା ପୁର ॥
ବନ୍ଧୁ ସୋଦର ମିତ୍ରଜନେ । ଯେ ପଡ଼ିଶାର ଲୋକମାନେ ॥
ଆସି ଆଛନ୍ତି ଅପ୍ରମିତେ । ଗଣନା ନୁହନ୍ତି ତା କେତେ ॥
ସକଳ ଜନମାନେ ଆସି । ଧର୍ମଶାଳାରେ ଛନ୍ତି ବସି ॥
ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ବେନ ଭ୍ରାତ । ଧରିଣ ଜଳପାତ୍ର ହସ୍ତ ॥
ଯେତେକ ବିପ୍ର ଆସୁଛନ୍ତି । ସବୁରି ପାଦ ଧୋଇଦ୍ୟନ୍ତି ॥
ପାଣିରେ ପାଣି ଅବଟଣତ । ଧରି କରନ୍ତି ଜଟ୍ଟି ଗ୍ରାସ ॥
ବିପ୍ରେ ଆସନ ଦେଇ ପୁଣି । କହନ୍ତି ସୁମଧୁର ବାଣୀ ॥
ଏମନ୍ତବେଳେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ମିଳିଲେ ସେହି ସ୍ଥାନେ ଯାଇ ॥
ସଭାଜନଙ୍କୁ ଚାହିଁ ହରି । ଧୀରେ ପୃଛନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଋଷି ॥
ଅଞ୍ଜନା ମାଧନା ଏ ଦୁଇ । ଭାଇ ଅଛନ୍ତି କେଉଁଠାଇ ॥
ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ଲୋକେ ଭଲେ । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖାଇଣ ଦେଲେ ॥
ଦେଖି ଦୁହିଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ଅନେକ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟରେ ତୋହର । ଅଟନ୍ତି ଜନନୀ ପିଅର ॥
ଧନ୍ୟ ହୋ ତୁମ୍ଭେ ବେନ ଭାଇ । ସଂସାରେ ଅଛ ଜାତ ହୋଇ ॥
ହୋଇଲ ଅପାରୁ ଅପାର । ଜଗତେ କୀରତି ତୁମ୍ଭର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ପ୍ରଶଂସି । ଶୁଣିଣ ବେନଭାଇ ହସି ॥
ସେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ପାଦ ଧୋଇ । ଉଦକ ପାଇ ବେନଭାଇ ॥
ଉଚିତେ ବସାଇ ଆସନେ । ପୃଛନ୍ତି କୋମଳ ବଚନେ ॥
ହେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି କହ ସତ । କର୍ମ୍ମା ମୋ ପୁରେ ଉପଗତ ॥
କହ ହେ ସ୍ୱରୂପ ବଚନ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ହେଉ ମନ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ତାଙ୍କ ମୁଖକୁ ଚାହିଁ ହସି ॥
ଆମ୍ଭେତ ଆଜନ୍ମ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । ନଚେତ୍ୟହେ ଅଟୁ ପରବାସୀ ॥
ନିଶ୍ଚଳ ନୋହୁ କେଉଁଠାରେ । ନିରତେ ଭ୍ରମୁଁ ଏ ସଂସାରେ ॥
ଯେ ଗତାଗତ ପଥ ମୋର । ମୋତେ ତ ନ ହୋଇ ଗୋଚର ॥

କେବଳ ଅଛଇ କଥାଏ । ଭକତି ଦେଖ ଯେଉଁଠାଏ ॥
ନିର୍ଲୋଭ ସତ୍ୟବାଦୀଜନ । ଅକ୍ରୋଧୀ ମଧୁର ବଚନ ॥
ନିର୍ଭୟ ଶୋକ ମୋହ ନାହିଁ । ବସ୍ତୁ ଭକତ ଦେଖ ଯହିଁ ॥
ବସ୍ତାକୁ ପରଲୋକ ପ୍ରିୟ । ସତ୍ୟ ଧାର୍ମିକ ସଙ୍ଗସହ ॥
ନାମ ଭଜନ ଯେତୁକରେ । ସେବଇ ଗୁରୁ ବିପ୍ରଠାରେ ॥
ସକଳ ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ଜାଣେ । ସେବଇ ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣେ ॥
ପର ଆପଣା ଏକ ମଣି । ସଂସାର ବସ୍ତୁ ମାୟାଜାଣି ॥
ଏମନ୍ତ ଲୋକ ଦେଖ ଯହିଁ । ଭୋଜନ କରୁ ଆମ୍ଭେ ତହିଁ ॥
ନ ପୂଜୁଜାନ୍ତି ଯୋହ ତାର । ହେଉ ଅକୁଳ ଅବେଶର ॥
ତା ହାତେ ଭୁଞ୍ଜିବା ପ୍ରମାଣ । ସେ ମୋର ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ଜାଣ ॥
ନ ଦେଲେ ମାଗିଣ ଭୁଞ୍ଜଇ । ତହିଁ ମୋ ଅଭାବ ନ ଥାଇ ॥
ଏହା ନ ଦେଖ ଯାହାଘରେ । ସେ ଯେତେଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଲେମୋରେ ॥
ତହିଁ ନ କରେ ମୁଁ ଭୋଜନ । ସେ ମୋତେ କୋଟିଏ ଯୋଜନ ॥
ଏବେ ହୋ କହୁଅଛୁ ତୋତେ । ତୁ ଏବେ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ଅଟୁ ବ୍ରହ୍ମବୃଷ । ତୋହର ଅଟୁ ଉପବାସ ॥
ଅଇଲୁ ତୋହର ନିକଟେ । ତୋର ମହିମା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟେ ॥
ଏଥିକୁ ଅଇଲୁ ଯେ ଏରେ । ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଦେଖିବାରେ ॥
ଏବେ ହୋ ଯାଉଅଛୁ ଆମ୍ଭେ । ଏହି ଭାବରେ ଥାଅ ତୁମ୍ଭେ ॥
ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟ ଦୁହେଁ ଶୁଣି । କପୋତେ ନବେଶିଲେ ପାଣି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହୋ ଗୋସାଇଁ । ଆଜକ ମାତ୍ର ଏଥେଁ ରହ ॥
ଆମ୍ଭର ହେଉଛି ଉତ୍ସବ । ଭୋଜନ କରି ତୁମ୍ଭେ ଯିବ ॥
ଏତେ ସୁକୃତ ଅଛି ହୋଇ । ନାନାଦ୍ଧ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଗୋସାଇଁ ॥
ତା ଶୁଣି ବ୍ରହ୍ମବୃଷ କହୁ । ଶୁଣ ହେ ତୁମ୍ଭେ ଦୁଇଭାଇ ॥
ମୁଁ ଏଥେ ରହିଲେ ଅବଶ୍ୟ । ଦେଇ ନ ପାର ମୋତେ ଗ୍ରାସ ॥
ଦଇବେ ଦେବ ଅବା ଯେବେ । ଅନେକ ଲୋକେ ଭୋକେ ଯିବେ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ସର୍ବେ ହେଉ । ଆମ୍ଭେ ସଞ୍ଚକେ ଭୋକେ ଯାଉ ॥

ତୁମ୍ଭେ ଭୋଜନ ବେଗେ କର । ଦେଖିବା ତୁମ୍ଭ ଭୁଞ୍ଜିବାର ॥
ସେ ବେନି ଭାଇ ନାନାମତେ । ପଞ୍ଚ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଗଃବଗତେ ॥
ରଖିଲେ ଅନ୍ତ ବଳକରି । ନମନ୍ତ କରି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ବେନଭାଇ । ରନ୍ଧନ କରାଇଲେ ଯାଇଁ ॥
ଛିଗା ଖେଚଡ଼ି ଶାଳ ଅନ୍ନ । ନାନାବିଧ ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ॥
ଅଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣେ ପିଠାମାନ । ଘୃତରେ କଲେକ ରନ୍ଧନ ॥
ଦଧି ଯେ ଅନେକ ପ୍ରକାର । ଘୃତ ନବାତ ଦୁଧସର ॥
ପଇଡ଼ ପାଣି ସରପଣା । ସ୍ୱାଦୁରେ ଏକୁଁ ଏକ ଜଣା ॥
ଷଡ଼ରସରେ ଦ୍ରବ୍ୟଯେତେ । ରନ୍ଧନ କଲେ ବିଧିମତେ ॥
ଶତକ କଟଣ ରନ୍ଧଣିଆ । ରନ୍ଧନ କଲେ ଅମଣିଆ ॥
ବେନି ପ୍ରହରେ ଅଛି ହୋଇ । ସମସ୍ତ ନିର୍ଣ୍ଣ କରି ଥୋଇ ॥
ଦଶସହସ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ । ଭୋଜନ ବାଣ୍ଟିବେ ସବୁଙ୍କୁ ॥
ଏତେ ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣ କରି । ଡାକ ଆଣିଲେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ବସ୍ତାର ମନ୍ଦିର । ଯେସନ ଚନ୍ଦ୍ରଶାଳାପୁର ॥
ତହିଁ ବସାଇ ବ୍ୟାସନେ । କହନ୍ତି ବିନୟ ବଚନେ ॥
ଅନେକ ଲୋକେ ଛନ୍ତି ବେଢ଼ି । ସେ ବେନି ଭାଇ କରଯୋଡ଼ି ॥
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣହେ ଅତିଥି । କର ଭୋଜନ ବିଧିମତି ॥
ତୁମ୍ଭ ବଚନ ଯେବେ ଶୁଣି । ତା ପୁଣି ପରଚ୍ଛିବୁ ଆଣି ॥
କହ ହେ ବିଳମ୍ବ ନ କର । ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥
ଶୁଣହେ ବାଳା ବେନିଭ୍ରାତେ । ସ୍ୱରୂପ କହୁଅଛୁଁ ତୋତେ ॥
ମୋତେ ଯେ ଅନ୍ନ ଲାଗିଥାଇ । ପଛେ ନସତ ଅବା ନୁହଇ ॥
ଅତିଥି ବୁଝାଇ ବସାଇ । ଅଧା କରି ଯେ ନ ଉଠଇ ॥
ଏଥକୁ ବିଷ୍ଟଭଣ କହ । ଦେବା ବୋଇଲେ ଅନିବୃଷ୍ଟ ॥
ନୋହିଲେ ଲେଉଟି ଯାଉଛୁ । ଏଥେ ଶୋଚନା କାହିଁ କରୁ ॥
ସମସ୍ତ ଲୋକେ ତାହା ଶୁଣି । ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ତାଙ୍କୁ ମଣି ॥
ବୋଇଲେ ଭୁଞ୍ଜ ହେ ଅତିଥି । କମ୍ପାଇ ହୋଇବୁ ନସତ ॥

ଯେତେ ପାଇଲେ ବ୍ଯଞ୍ଜନା । ବୋଲିଲେ ଆମ୍ଭେ ଭୁଞ୍ଜୁ ସିନା ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ସନ୍ନ୍ୟାସ । ଯେତେ ଗନ୍ଧର ଘେନ ଆସ ॥
ଲକ୍ଷଣ ମୋହର ଅଗ୍ରତେ । ପକାଅ ପତ୍ର ଗୋଟି କେତେ ॥
ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟ କଣ୍ଟି ଭରି । ଗୋପାଳ ମୁଦ୍ରା ବେଗେ କରି ॥
ନୃସିଂହ ଦେବ ଚିନ୍ତ ଚତ୍ତେ । ବଢ଼ାଇ ଦେଉଥାଅ ମୋତେ ॥
ଯହୁଁ ଶୁଣିଲେ ଏ ବଚନ । ଆନନ୍ଦ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନ ॥
ସେ ବେନି ଭ୍ରାତ ଚଳିଗଲେ । ଯେ ବା ରନ୍ଧନ କରିଥିଲେ ॥
ତହୁଁ ଅନେକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଧରି । ବୁହାଇ ବୋହୁଁ ଭାର କରି ॥
ଅଣ୍ଡଥି ସମ୍ମୁଖରେ ଥୋଇଲେ । ଅନେକ ପତ୍ର ପକାଇଲେ ॥
ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ତର୍ଣ୍ଣି ଭରି । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଆଦି କରି ॥
ନାନାଦି ପିଠାମାନ ଯେତେ । ଯେ କ୍ଷିଣ ଖେଚଡ଼ି ସହିତେ ॥
ସକଳ ସାମଗ୍ରୀ ପରଶି । ଅନେକ ଲୋକ ବେଢ଼ି ବସି ॥
ଭୁଞ୍ଜେ ନୃସିଂହ ନାମ ଧରି । ବୋଲିଲେ ମୁଦା ମୁଦା କରି ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । ସନ୍ତୋଷେ ପୂର୍ଣ୍ଣାସନେ ବସି ॥
ନୃସିଂହ ନାମ ଗୋଟି ଧରି । ବସିଲେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମୁଖକରି ॥
ଶ୍ରୀ କରେ ମୁଦ୍ରାମାନ ଧରି । ମୁଖ ବିସ୍ତାରି ବ୍ୟନ୍ତ ହରି ॥
ମୁଦ୍ରାକୁ ମୁଦ୍ରା ଧରି କରେ । ଢଳାଇ ଦିଅନ୍ତି ତୁଣ୍ଡରେ ॥
ଯେତେକ ସମ୍ପାଦଣ ଥିଲେ । ଦଣ୍ଡକମାନେ ଭୁଞ୍ଜିଦେଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଆଉ ଘେନଆସ । କ୍ଷଣେହେଁ ନ କର ଅଳସ ॥
ଶୁଣି ଅନେକ ଲୋକେ ଯାଇଁ । ଆଣନ୍ତି ଶେଷଘରୁ ବହି ॥
ପତ୍ରରେ ଦିଅନ୍ତି ଢାଳି । ମୁଦା ବୋଲନ୍ତି ଲୋକେ ଯାଇ ॥
ସେ ମାୟାପତି ସବୁ ଧରି । ମୁଖରେ ଦେଉଥାନ୍ତି ହରି ॥
ଯେସନେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଗିରି । ପୂଜାରେ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଶ୍ରୀହରି ॥
ଅନଳେ ଘୃତ ଯେବେ ପଶି । ସେ ଯେହ୍ନେ ହୋଏ ଭସ୍ମରାଶି ॥
ଅଶେଷ ନଦୀଜଳମାନ । ଯେହ୍ନେ ସାଗରେ ହୋଏ ଲୀନ ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ବ୍ରହ୍ମରୂପ । ଦିଅନ୍ତି ବସ୍ତୁ ଗର୍ଭେ ହରି ॥

ବୋଲନ୍ତି ଘେନଅଂସ ଆଜ | କେବା କଥାରେ କେଜାଣେତୁ ||
କ୍ଷୁଧାରେ ଜଳୁଛନ୍ତି ଉଦର | ବହୁତ ଲୋକେ ମୁହାକର ||
ତାହା ଶୁଣିଣ ବେଜ ସାଇ | ଅନେକ ଢଗର ପେଶାଇ ||
ସନ୍ଧବା ଲୋକେ ସନ୍ଧ ଛନ୍ତି | ବନ୍ଧବା ଲୋକେ ବନ୍ଧୁଛନ୍ତି ||
କୁଢ଼ାନ୍ତି ଏକଠାବେ ନେଇ | ସହସ୍ରେ ଲୋକ ବସିଥାଇ ||
ବଅନ୍ତି ମୁଖେ ମୁଦାବଳି | ବସି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ମହାବଳୀ ||
ଏମନ୍ତ ଦଶଦଣ୍ଡ ଯାଏ | ସବୁ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ବେକସସ୍ତେ ||
ଯେତେ ପଦାର୍ଥ ଥିଲେ କରି | ସବୁ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ବେଗକରି ||
ଲକ୍ଷ ସହସ୍ର ଲୋକ ଗ୍ରାସ | ସବୁ ସାରିଲେ ସେ ସନ୍ନ୍ୟାସ ||
ବୋଇଲେ ଆଉ ଆଣ କନା | ଆଣ ହୋ ଅଙ୍କନା ମାଧନା ||
ତାହା ଶୁଣିଣ ବେଜ ସାଇ | ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପାଦତଳେ ଶୋଇ ||
ବୋଇଲେ ବନ୍ତେ ମଠ ହେଉ | ରନ୍ଧନ ହେଉଅଛି ଆଉ ||
ମୋ ଗୁରୁ କେତେକ ମାତର | ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ଆହାର ||
ମତଗର୍ବରେ ବେଦ ବୋଲି | ଏବେ ମୁଁ ଅପରାଧ କଲି ||
ଏଥିର ଦୋଷ କ୍ଷମାକର | ଦଣ୍ଡକେ ବସ ବ୍ରହ୍ମବସ ||
ଆଜ ଯା ବେଇଛନ୍ତି ହରି | ତୁମ୍ଭରେ ବେଢ ଅଣିକରି ||
ପୁତ୍ର ନ ପୁତ୍ର ତୋ ଉଦର | ମୋର ଅପ୍ରାଧ କ୍ଷମାକର ||
ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟ ତାର ଶୁଣି | ହସି ବୋଲନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି ||
ଏବେ ମୁଁ ହୋଇଲି ସନ୍ତୋଷ | ଦଅ ତୁ ବପ୍ରଜନେ ଗ୍ରାସ ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଉଠିଗଲେ | ସେ ବେଜ ଭ୍ରାତ ଗୋଡ଼ାଇଲେ ||
ଅନେକ ବିପ୍ର ତାଙ୍କ ପାଖେ | ଗୋଡ଼ାଇ ଅଛନ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ||
ଅଲ୍ପକେ କାହ୍ନୁ ଏ ଅଇଲେ | ଅଗ୍ର ତ ଅଗୋଚର ହଲେ ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଯେତ୍ଥାମତେ | ଗୋଡ଼ାଇ ଅଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ ||
ପ୍ରବେଶ ଗୋଦାବରୀ କୂଳେ | ପ୍ରଭୁ ପଶିଲେ ଯାଇଁ ଜଳେ ||
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟମୁଖ ଜଳେ ଧୋଇ | ଜଳ ପିଇଲେ ମୁଖ ଦେଇ ||
ଅନେକ ଶୁଝିଗଲ ବାରି | ଦକ୍ଷିଣ ଗଲ ଗୋଦାବରୀ ||

ତାହା ଦେଖିଣ ବେନ ଭାଇ । ରହିଲେ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ ।
ବଦନୁ ନସ୍ଫୁରେ ବଚନ । ଦେଖି ବୋଇଲେ ଭଗବାନ ।
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଯାଅ ବେନଭାଇ । ଆମ୍ଭ ବଚନ ଶିରେ ଦେଇ ।
ଆଜ ଅକପ ହେନେ ପୁଣ । ଲଭିବ ପରମ କାରଣ ।
ଏ ପିଣ୍ଡ ଛାଡ଼ି ବେନ ଭାଇ । ବସିବ ସ୍ୱର୍ଗ ଲୋକେ ଯାଇ ।
ଏଥେ ସଂଶୟ ନାହିଁ କିଛି । ଆଜ ମୁଁ ଅନ୍ତର ହେଉଛି ।
ମୂର୍ତ୍ତିଟି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ଦେଖ ମୋ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଚିହ୍ନ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ଅନ୍ତର ହେଲେ ଜନେ ପଶି ।
ଶ୍ରୀଭୁଜ ଦୁଇ ତୋଳିଦେଲେ । ସେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଦେଖାଇଲେ ।
ତାହା ଦେଖିଲେ ବେନ ଭାଇ । ଆନ କାହାକୁ ଦୃଶ୍ୟ ନୋହି ।
ସେ ବେନ ଭାଇଙ୍କର ଭାବ । ଶତେ ଜନମେ କେ ପାଇବ ।
ସଙ୍ଗତେ ଘେନ ବସ୍ତ୍ର ଯେତେ । ଲେଉଟିଗଲେ ସେ ସମସ୍ତେ ।
ମଢରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ସବୁଙ୍କୁ ଦେଲେ ଅନ୍ନଗ୍ରାସ ।
ଅନେକ ଧନ ବସ୍ତ୍ର ଦେଲେ । ମେଲାଣି କଲେ ତାଙ୍କୁ ଭଲେ ।
ଆନନ୍ଦେ ଶୁଣ ହେ ସୁମନ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା ଏସନ ।
ଏ କଳିଯୁଗେ ଭକ୍ତଙ୍କର । ମହିମା ଅପାରୁ ଅପାର ।
ସାଧୁଜନଙ୍କୁ ଦୃଶ୍ୟହୋଇ । ମୂର୍ଖ ଜନଙ୍କୁ ପ୍ରତେ ନାହିଁ ।
ଏମନ୍ତ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲଗେ ପ୍ରମାଦ ।
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ସେ ନାରାୟଣ ପାଦେ ଆଶ ।
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ମୋହର ନ ଘେନିବ ଦୋଷ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ବାର୍ତ୍ତ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ-ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ।
ଅଙ୍କନ:୯ ମାଧବୀ ଅନ୍ନଦାନ କଥା ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ଏକବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

—*—

ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
କୀର୍ତ୍ତିଚନ୍ଦ୍ର ସମ୍ବାଦ
ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଏଥୁ ଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣମନ । କହିବା ଅପୂର୍ବ୍ବ ବିଧାନ ॥
ଏ କଳିଯୁଗର ଚରିତ । ଶ୍ରବଣେ ହୋଇବ ମୁକତ ॥
ଯେ ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପ ମହାଦେଶ । ପୁଣ୍ୟ ସଲିଳା ଗଙ୍ଗାପାଶେ ॥
ରାଜ୍ୟ ପଞ୍ଚାଶ ଯୋଜନରେ । ସେ ରାଜ୍ୟ ରାଜପଣ୍ଡାଟରେ ॥
ନାମ ତାହାର କାଞ୍ଚିଚନ୍ଦ୍ର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଭକତ ନରେନ୍ଦ୍ର ॥
ଅତି ନିର୍ମଳ ତାର ମତି । ଅଚଳାଚଳ ତା ସମ୍ପତ୍ତି ॥
ପ୍ରଜାଙ୍କୁ କରି ପୁତ୍ର ପ୍ରାୟେ । ସେ ରାଜା ପ୍ରତିପାଳୁଥାଏ ॥
ତାହାର ଭାର୍ଯ୍ୟା ପ୍ରିୟବତୀ । ଅତି ସୁନ୍ଦରୀ ମହାସତୀ ॥
ପଦ୍ମିନୀ ନାମ ତା ବିଦିତ । ସ୍ୱାମୀର ଆଜ୍ଞା ଅଲଙ୍ଘିତ ॥
ନିରତେ ପତି ସେବାକରେ । ରାଜାହିଁ ଅତି ସ୍ନେହକରେ ॥
ଏମନ୍ତ ରାଜାରାଣୀ ଥାନ୍ତି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦେ ଦେଇ ମତି ॥
ନିରତେ କୃଷ୍ଣ ଚିନ୍ତା ହୃଦେ । ସେବା କରନ୍ତି ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ଜୀବହତ୍ୟାକୁ ମହାଭୟ । ଦୁଃଖିଜନର ସେ ସହାୟ ॥
ନିରତେ ପର ନିନ୍ଦାକଥା । ଖତ ନ ଶୁଣଇ ସର୍ବଥା ॥
ରାଜ୍ୟେ ତା କୀରତି ଅପାର । ଜଳ ଦେଉଳେ ଯେ ସ୍ଥାବର ॥
ପଞ୍ଚକୋଶରେ ସଦାବର୍ତ୍ତ । ରଖାଇ ଅଛି ଅପ୍ରମିତ ॥
ରାଜ୍ୟେ ଘୋଷଣା ଦେଇ ତାର । କହୁ ଯେ ଥାଇ ନିରନ୍ତର ॥
ଯେବଣ ଗ୍ରାମରେ ଅତିଥି । ଆସି ହୋଇବେ ଉପଗତ ॥
ତାହାଙ୍କ ତଉଷ୍ଣ କରିବ । ମନ ସନ୍ତୋଷେ ଅନ୍ନ ଦେବ ॥
ଯେତେ ପଦାର୍ଥ ବ୍ୟୟ ହେବ । ଲେଖି ମୋ ଭଣ୍ଡାରରୁ ନେବ ॥
ମୋ ରାଜ୍ୟ ଯେଉଁ ଗ୍ରାମଦେଶ । ଅତିଥି ଗଲେ ଉପବାସ ॥
ତାଙ୍କ ସକଳ ଧନ ହରି । ରାଜ୍ୟରୁ ଦେବ ଦୂରକରି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ଡମକ । ବଜାଉଥାଆନ୍ତି ରାଜ୍ୟସାକ ॥

ସେ ରାଜ୍ୟ ପରଜାଙ୍କୁ ରଖ । ତଥାରୁ ଥାଇ ନୃପସାଇଁ ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କୁ ସେବାକର । ଶ୍ରୀହରି ଭଜ ନିରନ୍ତର ॥
ବସ୍ତୁ ବୈଷ୍ଣବ କର ପ୍ରୀତି । ଦୃଢ଼ଭକତି କର ନିତି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ତଥାରୁ । ସେ ରାଜା ନଗ୍ରଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ପୂର ତା କଣ୍ଠରୁ ପବନ । ସନ୍ତୁଟି ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଚଇ ॥
ଯେଣେ ବୃନ୍ଦିଲେ ସେହିରୂପ । ବର୍ଣ୍ଣନ କରୁଥାଇ ନୃପ ॥
ଦ୍ୱାରେ ତା ଧର୍ମଧ୍ୱଜା ପୋତି । ନେତ ଚମର ବାନ୍ଧଛନ୍ତି ॥
ଅନେକ ଧର୍ମଶାଳାମାନ । ତୋଳାଇ ଅଛନ୍ତି ରାଜନ ॥
ପାଟଣାଯାକ ପ୍ରତିଦ୍ୱାରେ । ତୁଳସୀ ଆରୋପଣ କରେ ॥
ଠାବ ଠାବକେ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ । କରାଇ ଶ୍ରୀହରି ଭଜନ ॥
ଅନେକ ଶୁଆ ଶାରୀ ବଣି । ପୋଷିଅଛନ୍ତି ଗୃହେ ଆଣି ॥
ତାହାଙ୍କ ମୁଖୁ ନାମ ଶୁଣି । ଅତି ଆନନ୍ଦ ନୃପମଣି ॥
ଅନେକ ଧନ ବସ୍ତ୍ର ରତ୍ନେ । ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଦେଉଥାଏ ॥
ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣ ଗୁଣ କୀର୍ତ୍ତି । ସେ ରାଜା ଶୁଣୁଥାଇ ନିତି ॥
ଧର୍ମହିଁ ଅଟେ ମୂଳ ତାର । ସତ୍ୟ ବଚନ ନିରାଧାର ॥
ଗ୍ରାମ ବାହାରେ ଦୂତ ପେଷ । ଅତିଥି କରି ଲୋକଆସି ॥
ଇଚ୍ଛା ଭୋଜନ ଦେଉଥାନ୍ତି । ଯେବା ଯତ୍ନରେ କରେ ମତି ॥
କଷ୍ଟରୁ ଦେଖି ନ ସହଇ । ଯେ ଯାହା ମାଗିଲେ ଦିଅଇ ॥
ଏମନ୍ତ କେତେଦିନ ଗଲା । ତା ଯଶ ଜଗତେ ପୂରିଲା ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଦୟାନିଧି । ଛଡ଼ିବାପାଇଁ ରାଜା ବୁଦ୍ଧି ॥
ସେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ବ୍ରହ୍ମରାଶି । ସକଳ ଘଟେ ଛନ୍ତି ବସି ॥
ତାହାଙ୍କୁ କସ ଅଗୋଚର । ନାହିଁ ନିକଟେ ତାଙ୍କୁ ଦୂର ॥
ମାୟାରେ ହୋଇଣ ତପସ୍ୱୀ । ମିଳିଲେ ରାଜାପାଶେ ଆସି ॥
ଅଖଣ୍ଡ ନଖ ଦାଢ଼ୀ କେଶ । କି ବ୍ରହ୍ମ ବେତାଳ ସଦୃଶ ॥
ତୁଳସୀ ମାଳ ଶୋଭେ ଗଳେ । କର୍ଣ୍ଣେ କୁଣ୍ଡଳ ଦେଖି ଲୁଚିଲ ॥
ଜଟା ମୁକୁଟ ମାଳ ଶୋଭା । ଭକ୍ତ ଜନଙ୍କ ମନଲୋଭା ॥

ଡୋର କୌପୀନ କଟିମାଝେ । ସର୍ବାଙ୍ଗେ ବିଭୂତି ଲଗେଛେ ॥
ଯଜ୍ଞୋପବୀତ କଣ୍ଠେ ଶୋଭେ । ରୂପେ କି ଜଗଜ୍ଜନ ମୋହେ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଶେ ଚକ୍ରପାଣି । ନୃପତି ଆଗେ ଦେଲେ ଭଣି ॥
କହି ଅନେକ କୃଷ୍ଣ ରସ । ରାଜାର ମନ କଲେ ତୋଷ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ମହାରାଜା । କଲା ଆନନ୍ଦେ ପାଦପୂଜା ॥
କେତେ ଚରଣ ଦୁଇ ଧୋଇ । ଚରଣାମୃତ ଆପେ ଖାଇ ॥
ଧୀର କହନ୍ତି ବସ୍ତ୍ରଧର । ଆଜ ପବିତ୍ର ମୋର ପୁର ॥
ତୁମ୍ଭର ପାଦରଜ ପଡ଼ି । ଅଶେଷ ପାପ ଗଲା ଛାଡ଼ି ॥
ହେ ସ୍ୱାମୀ ! କମ୍ପାଇ ଆଗତ । ମିଥ୍ୟା ନ କର କହ ସତ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି । କହିଲେ ଶୁଣ ନୃପମଣି ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ଆଜନ୍ମ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । ବନରେ ତପ କରୁଁ ବସି ॥
ବନର ଫଳ ମୂଳ ଖାଇ । ଦିନ ବଞ୍ଚିଲୁ ଦୁଃଖ ସହି ॥
ଯାହା ଚିନ୍ତୁଥିଲୁ ମନେ । ଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଲା ଏତେଦିନେ ॥
ତେଣୁକି ବନରୁ ବାହାରି । ତୋ କୀର୍ତ୍ତି ଶୁଣି ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଯହୁଁ ତୋ କୀରତ ଶୁଣିଲୁଁ । ତେଣୁ ତୋ ପୁରକୁ ଅଇଲୁଁ ॥
କହୁହିଁ ମାଗିବାର ପାଇଁ । ଦେବୁ କି ନାହିଁ ନୃପସାଇଁ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ରାଜନ । ଯାଇଛା ମାଗ ହେ ବଚନ ॥
ଯାହା ମାଗିବ ତାହା ଦେବ । ନ ଦେଲେ ଅପରାଧୀ ହେବ ॥
ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଭୂମିଦାନ । ଧନ କାଞ୍ଚନ ବସ୍ତ୍ରମାନ ॥
ସ୍ୱରାଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସହିତେ । ମାଗ ହେ ଯାହା ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତେ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ଏକାନ୍ତେ ଶୁଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଅନେକ ଦିନ ତପଚାରୀ । ଥିଲୁ ହେ କାମ ପରିହରି ॥
ଏବେ ସେ କାମଦେବ ମୋତେ । ପୀଡ଼ା ଦେ ଦେଲା ନାନାମତେ ॥
ତାହା ମୁଁ ସହି ନ ପାରିଲି । ଜରତେ କାମ ଜଞ୍ଜାଳିଲି ॥
ତେଣୁ ଅଇଲି ତୋର ପାଶେ । କେବଳ ଏହି ପ୍ରୀତିଆଶେ ॥
ଶୁଣିଲି ତୋର ପ୍ରିୟବତୀ । ସ୍ୱାମୀଭକତ ମହାସତୀ ॥

ତାହାକୁ ଆଣି ମୋତେ ଦେବୁ । ରାଜକ ସୁଖେ ବଳସିବୁ ॥
ଏତେକ ମାତ୍ର ମୋର ବାଞ୍ଛା । ବୁଝ ନନ୍ଦନ ତୋର ଇଚ୍ଛା ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ଅତି ତୋଷ । ବୋଇଲେ ଏହି ସ୍ଥିର କସ ॥
ପ୍ରାଣ ମାଗିଲେ ଦେଇପାରେ । ସଂଶୟ ନାହିଁଟି ଏଥିରେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ରାଜନ । ଆଣିଲେ ଉତ୍ତମ ଭୋଜନ ॥
ଭୁଞ୍ଜିଣ ସନ୍ତୋଷ ତପସ୍ୱୀ । ଏମନ୍ତ ସ୍ୱର ହେଲା ଆସି ॥
ସେ ମହାରାଜା ଚଳଗଲେ । ପଦ୍ମିର ପାରୁଶେ ମିଳଲେ ॥
ଅନେକ କହିଲେ ଭଆଣ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱରୀ ॥
ଏକଇ ତପସ୍ୱୀ ଏ ଆସି । ବଚନେ ମନ ମୋର ତୋଷି ॥
ଦଶଇ ବ୍ରହ୍ମବେଶ୍ମ ପ୍ରାପ୍ତେ । ସେ ମୋତେ ମାଗିଲେ କଥାଏ ॥
ତା ଶୁଣି ଦେବା ସତ୍ୟକଲି । ମାଗ ହେ ବୋଲି ମୁଁ ବୋଇଲି ॥
ସେଯେ ମାଗିଲେ ମୋତେ ଯାହା । ଶୁଣ କହିବି ତୋତେ ତାହା ॥
ତୋହର ସଙ୍ଗେ ପ୍ରୀତିଭାବ । ଆଜକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କରିବ ॥
ସତ୍ୟ ମୁଁ କରିଛି ଯୁବତେ । ଅବଶ୍ୟ ଦେବି ତାକୁ ତୋତେ ॥
ଏଥକୁ କହ କ ବିଚାରେ । ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ଯେଉଁ ଦିନରୁ ପିତା ମୋତେ । ସମର୍ପି ଦେଲେ ତୁମ୍ଭ ହସ୍ତେ ॥
ସେ ଦିନୁ ହୋଇଛି ତୁମ୍ଭର । ତୁ ନାଥ ଯାହା ଇଚ୍ଛାକର ॥
ଏଥକୁ ଯେ ତୋହର ଇଚ୍ଛା । ଏଥିରେ ନାହିଁ ମୋ ଅନ୍ୟଥା ॥
ରାଣୀ ବଚନୁ ଏହା ଶୁଣ । ଅତି ଆନନ୍ଦେ ନୃପମଣି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ସୁନ୍ଦରୀ । ମୋ ଠାରୁ ଶତେଗୁଣ କରି ॥
ସେବା କରିବୁ ତପୀ ପାଦେ । କପଟ ନ ରଖି ତୋହୃଦେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ସେ ରାଜନ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ନିକଟେ ଗମନ ॥
ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଘେନିଣ ସଙ୍ଗରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନିଜପୁରେ ॥
ରାଣୀ ସଙ୍ଗତେ କଲେ ଭେଟ । ନିର୍ବନ୍ଧେ କଲେ କବାଟ ॥
ଅନେକ ଦାସୀ ପରିବାର । ଯୋଗାଇଦେଲେ ବସ୍ତ୍ରଧାର ॥
ଅନ୍ତର ହୋଇଣ ରହିଲେ । ତପୀ ରହିଲେ ରାଣୀ କୂଳେ ॥

ସେ ମହାସନ୍ଧି ବେଳେ ଉଠି । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପାଦତଳେ ଲୋଟି ॥
ଉଠିଣ ହୋଇଲେ ଜନସ୍ତ୍ରୀ । ଆସନେ ବସାଇଲେ ନେଇ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଶରଣ ତୁମ୍ଭର । ପବିତ୍ର ହେଲା ମୋର ପୁର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଇଲନ୍ତେ ସେ ରାଣୀ । ବିସ୍ମୟ କଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଧନ୍ୟଏ ତୁମ୍ଭଙ୍କର ଭାବ । ସଂସାର ମଧ୍ୟରେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଯେତେକ ଛନ୍ଦ ମୁହିଁ କଲି । କେବେହେଁ ଯଶ ନ ପାଇଲି ॥
ଏବେ ମୁଁ ଏମନ୍ତ କରିବି । ଏ ରାଣୀ ଜୀବନ ହରିବି ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ବଣ୍ଡଧାରୀ । ଧର୍ମକୁ ଅବା ବଦାକରି ॥
ଦେଖଇଁ କଳା ରଙ୍ଗା ଭାବ । ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପଦ୍ମନାଭ ॥
ରାଣୀକି ନଦ୍ରାଗତେ ମୋହି । ସକଳ ଅଳଙ୍କାର ନେଇ ॥
ଆଜ୍ଞା ଯେ ଦେଲେ ମହାବାହୁ । ଏ ନାରୀ ପ୍ରାଣ ହାରିଥାଉଁ ॥
ଏମନ୍ତ ତୁବୋଲି ଭଗବାନ । ତତ୍କ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ଏମନ୍ତେ ରଜନୀ ପାହିଲା । ବେଳ ପ୍ରହରେ ଆସି ହେଲା ॥
ତା ଦେଖି ଦାସୀ ପରିବାରୀ । ବେଗେଣ ଗଲେ ଅନ୍ତଃପୁରୀ ॥
ଦେଖିଲେ କବାଟ ପିଟିଛି । ରାଣୀ ପଲଙ୍କେ ଶୋଇଅଛି ॥
ପାଛୁଟେ ମିଳିଲେକ ଯାଇ । ଦେଖିଲେ ପିଣ୍ଡେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ ॥
ତପସ୍ୱୀ ଯାଇଛନ୍ତି ଛାଡ଼ି । ତାହା ଦେଖିଣ ଡକାପାଡ଼ି ॥
କହିଲେ ନୃପତିଙ୍କ ଯାଇଁ । ଦେଖିଲେ ପିଣ୍ଡେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ ॥
ତପସ୍ୱୀ ରାଣୀଙ୍କି ମାଇଲା । ସକଳ ଅଳଙ୍କାର ନେଲା ॥
କେବଣ ବାଟେ ପଳାଇଲା । ଦେଖ ଯା ପହୀ ଚୋର ମଲା ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନୃପମଣି । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ତରୁଣୀ ॥
ରାଣୀ ଅସାଧ କରି ମଲା । ବଡ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କେଉଁଣେଗଲା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନରନାଥ । ପେଶାଇ ବହୁରହୋଁ ଦୂତ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଭେ ଘେନିଆସ । ଦେଖିଲେ ସେ ମହାସନ୍ନ୍ୟାସ ॥
ଯେବେ ମୁଁ ଦେଖିବି ନୟନେ । ତେବେଟି ରହିବି ଜୀବନେ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବି ଅବଶ୍ୟ । ଜୀବନେ ନାହିଁ ମୋର ଆଶ ॥

ତା ଶୁଣି ଚଳିଗଲେ ଦୂତେ । ତପୀ ଖୋଜନ୍ତି ଯେଉଁମତେ ॥
ସେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଭଗବାନ । ଜାଣିଲେ ନୃପତିର ମନ ॥
ଅଗ୍ନିରେ ପଶିଥିଲେ ବସି । ଦୂତେ ଭେଟିଲେ ତାଙ୍କୁ ଆସି ॥
ଅନେକ ବିନୟୀ କହିଲେ । ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଚଳିଗଲେ ॥
ରାଜା ଗୁମ୍ଫକୁ ଗଲେ ନେଇ । ଦେଖି ଉଠିଲେ ନୃପସାଇଁ ॥
ସେ ମହାଯୋଗୀ ପାଦତଳେ । ନୃପତି ପୁଣ ପୁଣ ଲୋଟେ ॥
ଉଠି ଯୋଡ଼ିପାଣି ଦେଲ ପାଣି । କହିଲା ମଧୁରସେ ବାଣୀ ॥
ହେ ମହାଯୋଗୀ ଯୋଗେଶ୍ୱର । ଅପରାଧ କ୍ଷମ ସ୍ୱାମି ମୋର ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦେଲେ ଦୂତେ । ମୋତେତ ନ କହିଲୁ ପଦେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତେ ସନ୍ୟାସ । ଶୁଣ ନୃପତି ହୋଇ ତୋଷ ॥
ଏ ଆମ୍ଭ ପୂର୍ବର ସ୍ୱଭାବ । କେ ତାହା ଅନ୍ୟଥା କରିବ ॥
ସେ ଆମ୍ଭ ପାଦେ ସେବାକରେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ହରଷ ମନରେ ॥
ତାହାକୁ ଦେବା ଆମ୍ଭେ ଦୁଃଖ । ସେ ଯେବେ ହୋଇବ ବିମୁଖ ॥
ତାହାକୁ ଛାଡ଼ି ଆମ୍ଭେ ଯାଉ । ଲୋଡ଼ିଲେ ନ ପାଏ ସେ ଆଉ ॥
ଯେ ଦୁଃଖ ସୁଖ ପାଇ ହୃଷ୍ଟେ । ସେବୁ ସେ ଥାଇ ଆମ୍ଭପାଦେ ॥
ତାହାକୁ ଛାଡ଼ିଣ ନ ପାରୁ । ସେ ଜାଣି ଯିବ ମୋ ଆଗରୁ ॥
ସେ ମୋତେ ଛାଡ଼ିବ ବୋଇଲେ । ମୁଁ ତାକୁ ନ ଛାଡ଼ଇ ଭଲେ ॥
ସେ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଲେ ଅବଶ୍ୟ । ମୁଁ ଯେ ନ ଛାଡ଼େ ତାରପାଶ ॥
ଯେତେହେଁ ଦୂରେ ଥିଲେ ରହି । ଚିନ୍ତିଲେ ପାଶେ ମିଳଇ ॥
ସେ ମୋର ଜନ୍ମର ପ୍ରକୃତି । ଯାହା ଲେଖିଛି ପ୍ରଜାପତି ॥
କେ ତାହା କରିବଟି ଆନ । ଏ କଥା ବୁଝ ହେ ରାଜନ ॥
ଏବେ ଅଇଲ ତୋ ଗୁମ୍ଫର । ତୁ ରାଜା ଯାହା କହେ କର ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ମହାରାଜା । ତପୀ ଚରଣେ କଲ ପୂଜା ॥
ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ବେଗେ ଚଳି । ପତ୍ନୀ ପାଶରେ ଯାଇ ମିଳି ॥
କନକକଳସ ମାଉ ଭରି । ବେଗେ ଆଣିଣ ଦାସ୍ତାଧାରୀ ॥
ତପୀର ପାଦପଦ୍ମ ଧୋଇ । ରାଣୀ ବଦନେ ଢାଳି ନେଇ ॥

ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ଯୁବତୀ । କରୁଣା କଲେ ବୃହସ୍ପତି ॥
ସାଧୁଙ୍କ ପାଦରଜ ଲାଗି । ତୁ ଯେ ହୋଇଲୁ ମୋକ୍ଷଭାଗୀ ॥
ଅଶେଷ ଜନ୍ମର କଳୁଷ । ଆଜ ହୋଇଲା ତୋର ନାଶ ॥
ସେ ସାଧୁ ପାଦରଜ ବାରି । ପିଇ ମସ୍ତକେ କରୁ ଧରି ॥
ଏପରି ଲେଖିଅଛୁ ଧର୍ମ । କେବଳ ଗଙ୍ଗାସ୍ନାନ ସମ ॥
ଏ କଥା ସତ୍ୟ ଅଟେ ଯେବେ । ପ୍ରାଣ ତୁ ପାଇ ଉଠ ବେଗେ ॥
ରାଜା ବଚନୁ ଏହା ଶୁଣି । ତକ୍ଷଣେ ପ୍ରାଣ ପାଇ ରାଣୀ ॥
ନଦୁଁ ଉଠିଲା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ । ବସିଲା ରାଜା ମୁଖ ଚାହିଁ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସେ ରାଜନ । ଅନେକ ଆଣି ଦେଲା ଧନ ॥
ଛପି ଚରଣ ତଳେ ଥୋଇ । ବୋଇଲେ ନିଅ ହେ ଗୋସାଇଁ ॥
ସେ ଅଳଙ୍କାର ସ୍ତୁର କେତେ । କେତେ ଧନକୁ ଦେବ ମୋତେ ॥
ଏ ସବୁ ଧନ ଘେନଯାଅ । ମୋଠାରେ ଦୟା କରିଥାଅ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଭଗବାନ । ଧନ୍ୟ ହୋ ରାଜା ତୋ ଜୀବନ ॥
ଧନ୍ୟ ଅଟଇ ତୋର ରାଣୀ । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ତାକୁ ଗଣି ॥
ସଂସାରେ ଯାହା କଲୁ ତୁହି । ଆନ କେ କରି ନ ପାରଇ ॥
ଏତେ କଲ୍ୟାଣ ହୋଇଥାଉ । ସକଳ କର୍ମେ ଯଶ ହେଉ ॥
ଥାଅନ୍ତେ ସୁଖେ ଧନ ନିଅ । ମଲେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ଗତି ପାଅ ॥
ଏଥେ ସଂଶୟ କରୁ ନାହିଁ । ଏବେ ହୋ ଯାଉଅଛୁ ମୁହିଁ ॥
ଆମ୍ଭେଟି କମଳା ବିଳାସ । ଦେଖ ଆମ୍ଭର ନିଜ ବେଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦେବରାଜ । ଦେଖାଇ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଭୁଜ ॥
ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ଗଗନେ ବିଜୁଳି ଯେସନ ॥
ସେ ରାଜା ରାଣୀ ତାହା ଦେଖି । ସୁଫଳ କଲେ ଚର୍ମଆଖି ॥
ଅନେକ କଲେ ଦାନ ପୁଣ୍ୟ । ଆନନ୍ଦେ ବଞ୍ଚାଇଲେ ଦିନ ॥
କାଳେ ବୈକୁଣ୍ଠ ପରାପତ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନ ପ୍ରନାଥ ॥
ହରି ଭକତ ଜନଙ୍କର । ମହିମା ଅପାରୁ ଅପାର ॥
ଆବର ଶ୍ରୀହରି ମହିମା । ଜାଣି ନ ପାରେ ବେଦବ୍ରହ୍ମା ॥

ମୋର ଶକତି ଅବା କେତେ । କହିବି ତୋହର ଅଗ୍ରତେ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ପବିତ୍ର ॥
କହଇ ରାମଦାସ ଗୀତେ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ହିତେ ॥
ଶୁଣିଣ କ୍ଷମାକର ଦୋଷ । ମୁଁ କୃଷ୍ଣ ଦାସଙ୍କର ଦାସ ॥
ବୁଡ଼ି ମରୁଛି ଭବଜଳେ । ଉଦ୍ଧର ଥୁଆ ନେଇ କୂଳେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ହରିଚନ୍ଦ୍ର ରାଜା ରାଣୀ ସନ୍ୟାସୀ ସେବା କଥନେ
ନାମ ଦ୍ୱାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

—o—

ତ୍ରୟୋବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଗଣପତି ଭଟ୍ଟ ସମ୍ବାଦ
ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଚୈତନ୍ୟ ରାଜା ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । କହଇ ମନ ରାଜା ଆଗେ ॥
ହେ ରାଜା ସାବଧାନେ ଶୁଣ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତିର ଲକ୍ଷଣ ॥
କେବଳ ସୁଧାସମ ବାଣୀ । ପବିତ୍ର ହେବୁ ଯାହା ଶୁଣି ॥
ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡ କଥା ରସ । କର୍ଣ୍ଣାଟ ନାମେ ଏକ ଦେଶ ॥
ଦଇବେ ନଯୋଜନା ଭଣି । ସେ ଗ୍ରାମେ ଅଟେ ଜାଣିଥାଉ ॥
ସେ ଗ୍ରାମେ ଅଟେ ତାର ଘର । ଜାତିରେ ଅଟେ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ନାମ ତା ଗଣପତି ଭଟ୍ଟ । ଭକତଜଣେ ସେ ଗରିଷ୍ଠ ॥
ନିର୍ଲୋଭୀ ନିର୍ମୋହୀ କୃପାଳୁ । ନିରତେ ପରମ ଦୟାଳୁ ॥
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଛି ପଢ଼ି । ବିଷୟ ରସ ଦୂରେ ଏଡ଼ି ॥
ଇନ୍ଦ୍ରିଗଣଙ୍କୁ କରି ସ୍ଥିର । ମନକୁ କରଣ ଆୟତ୍ତ ॥
କେବଳ କୃଷ୍ଣପାଦେ ଭକ୍ତି । ଦନା ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟଗତି ॥
ଏମନ୍ତେ ତାର ମନ ଜାଣି । ଅନ୍ୟ ଦେବଙ୍କୁ ସେ ନ ଗଣି ॥
କେବଳ ଜଗନ୍ନାଥ ବ୍ରହ୍ମ । ସଂସାରେ ଶୁଭାଶୁଭ କର୍ମ ॥
ସୁର ଅସୁର ଦିଗପାଳ । କରି ସମାଧି ଆଖଣ୍ଡଳ ॥

ମେରୁ ବସୁଧା ପାରାବାର । ସ୍ଥାବର ଆଦି ଚରାଚର ॥
ସବୁ କରନ୍ତି ଆତଯାତ । କେବଳ ଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ତାହାଙ୍କ ପାଦେ ଆଶ୍ରେ କରି । ପ୍ରାଣୀ ସଂସାରୁ ଯାନ୍ତି ତରି ॥
ସେ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ କୃପାବନେ । ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନାହିଁ ଅନ୍ୟେ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବ ସେ ମନରେ । ବୁଲୁଣ ଥାଇ ନରଲୋକରେ ॥
କାଳେ ଦେଖିବି ବ୍ରହ୍ମ ମୂର୍ତ୍ତି । ସ୍ଥୂଳ ସ୍ୱରୂପ ଥିବ ରହି ॥
ଦର୍ଶନେ ମୁକତି ଲଭିବ । ଯାତନା ପଥ ନ ଦେଖିବ ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରିଣ ମନେ । ଶାସ୍ତ୍ର ଖୋଜଇ ପ୍ରତିଦିନେ ॥
କେତେହେଁ ଦିନର ଅନ୍ତରେ । ଖୋଜିଲେ ବ୍ରହ୍ମ ପୁରାଣରେ ॥
ସ୍ଥୂଳସ୍ୱରୂପ ଗୋଟି ଧରି । ବ୍ରହ୍ମ ଅଛନ୍ତି ନୀଳଗିରି ॥
ତାଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ । ମୁକତ ହୁଅନ୍ତି ଦର୍ଶନେ ॥
ନ ଗମେ ଯମ ଦରଶନ । ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଏ ପ୍ରମାଣ ॥
ଏମନ୍ତେ ପୁରାଣରେ ଶୁଣି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୃଦପଦେ ଗଣି ॥
ବୋଇଲା ଧିକ ଏ ସଂସାର । ଧିକ ଏ ମାୟାଜାଲ ମୋର ॥
ଧିକ ଏ ଦାରସୁତ ଧନ । ଧିକ ଅଟଇ ଏ ଜୀବନ ॥
ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରେ ଦେହଧରି । ବ୍ରହ୍ମ ଅଛଇ ନୀଳଗିରି ॥
ଆଜହୁଁ ଯାଏ ମୁଁ ନ ଜାଣେ । ଭ୍ରମୁଅଛଇ ଅକାରଣେ ॥
ଯାହାକୁ ନୟନେ ଦେଖିଲେ । ଜୀବ ନସ୍ତାର ହୋଏ ଭଲେ ॥
ଯେ ଗତାଗତ ପଥ ଜାଣି । ରହେ ବ୍ରହ୍ମର ଦେହେ ମିଶି ॥
ସେ ବ୍ରହ୍ମ ଗୁଢ଼ ମୂଢ଼ପଣେ । ମୁ ଏଥି ଥିବି ଅକାରଣେ ॥
ଦାର ତନୟ ଧନ ଯେତେ । କେ ଯିବ ମୋହର ସଙ୍ଗତେ ॥
ଦେହେ ସମର୍ଥ ଥିବାଯାଏ । ସବୁରି ବନ୍ଧୁ ହୋଇଥାଏ ॥
ବୟସ ହେବ ଯେବେ ଶେଷ । ଦାର ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ହେବ ଦ୍ୱେଷ ॥
ଆଜି କେ ଅଟଇ କାହାର । ଦେହ ତ ନୋହେ ଆପଣାର ॥
ଏତେ ବିଚାରି ତାର ଚିତ୍ତ । ବୋଇଲା ଯିବି ମୁଁ ତ୍ୱରିତ ॥
ସେ ବ୍ରହ୍ମ ଦର୍ଶନ କରିବି । ହେଲେ ମୁଁ ମୁକତି ଲଭିବି ॥

ଏ କଥା ଅଟେ ମୋର ମୂଳ । ବୋଲଇ ଭଲ ଅନୁକୂଳ ॥
ହୋଇଣ ପରମ ସନ୍ତୋଷ । ଗୃହ ସଂସାର ଦେହ ଆଶ ॥
ସେ ବ୍ରହ୍ମପୁରଣ ଧଇଲ । ବ୍ରହ୍ମ ସୁମରି ବାହାରିଲ ॥
କେତେହେଁ ମାସ କେତେଦିନ । ପଥରେ କଲନ୍ତ ଗମନ ॥
ଭିକ୍ଷା ସେ ମାଗିଣ ଖାଅଇ । ନ ମିଳେ ଉପବାସେ ଥାଇ ॥
କୋମଳ ପତ୍ର ଫଳମୂଳ । ନଦୀ ପୋଖରୀ କୂପଜଳ ॥
ପାନ କରିଣ ଚଳଯାଏ । ମନରେ ଚିନ୍ତା ଯେ ନ ଥାଏ ॥
ବ୍ରହ୍ମରେ ଲାଗିଅଛି ଲୟ । ଏଣୁ ତା କିଛି ନାହିଁ ଭୟ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ପରେ । ପ୍ରବେଶ ଅଠର ନଗରେ ॥
ଯହିଁ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ପ୍ରାଣୀ । ଯମ ଦଣ୍ଡକୁ ଯାନ୍ତି ଜିଣି ॥
ସେ ଦିବ୍ୟସ୍ଥାନ ଗୋଟି ଦେଖି । ନିର୍ମଳ ଜଳ ତୀର୍ଥଆଦି ॥
ବସିଲ ନିଷ୍କଳ ଆସନେ । ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଚିନ୍ତାକରି ମନେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ କଥା ଶୁଣ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନ ସାଧଣ ॥
କ୍ଷେତ୍ରୁ ଆସନ୍ତି ଜଣକେତେ । ଅକଡ଼ାମାନ ଧରି ହସ୍ତେ ॥
ଗୀତ ଗାଇଣ ରଙ୍ଗେ ହସି । ମିଳିଲେ ବିପ୍ର ପାଶେ ଆସି ॥
ଦେଖିଣ ତାହାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି । ପୁଚ୍ଛଇ ଗଣପତି ଭଟ୍ଟ ॥
ଶୁଣ ପଥିକ ଜନମାନେ । ଏତେ ଆନନ୍ଦ କିମ୍ପା ମନେ ॥
କେଉଁଣଠାରୁ ଆସୁଅଛ । କାହାର ଲାଭ ପାଇଅଛ ॥
ସଂଶୟ ନ କରିଣ ମନେ । କହସି ସ୍ୱରୂପ ବଚନେ ॥
ଶୁଣି ପଥିକଜନ କହନ୍ତି । ଶୁଣ ହେ ବିପ୍ରବର ତୁହି ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ଶ୍ରୀନୀଳକନ୍ଦରେ । ଯାଇଣ ଥିଲୁ ଦର୍ଶନରେ ॥
ତହିଁ ରହିଣ ପାଞ୍ଚଦିନ । ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ କରିଣ ଦର୍ଶନ ॥
ମେଲାଣି ହୋଇ ଯେଷ୍ଟାମତେ । ତେଣୁଟି ଆସୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଚିତେ ॥
ଦେଖ ଏ ପରମ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ କିସ ଲାଭ ॥
ତା ଶୁଣି ବିପ୍ର ଆଚମ୍ବିତ । ଦଣ୍ଡେକେ ରହି ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତେ ॥
ପୁଚ୍ଛଇ ପୁଣ ପୁଣ ତାଙ୍କୁ । ଦେଖିଲଟିକି ସେ ବ୍ରହ୍ମକୁ ॥

ହେଜ ବୋଲଣ ଗଲେ ଚଳି । ବସିଣ ବିପ୍ର ତହିଁ ଖଳି ।
ବ୍ରହ୍ମ ଥିବାରୁ ଏଥେ ମନ୍ତ୍ର । ଦେଖିଲ ଅଇଲେ ପ୍ରତ୍ୟେହ ।
ଯାହାର ଦର୍ଶନେ ମୁକତ । ଏ କର୍ମା ଲେଉଟି ଆସନ୍ତ ।
ବ୍ରହ୍ମଶପରେ ନ ମିଶିଲେ । କେମନ୍ତେ ଲେଉଟି ଆସିଲେ ।
ଏମନ୍ତ ବିସ୍ମଇଣ ମନେ । ଲୋକେ ଆସନ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତେ ।
ଘରତେ ଯିବା ଆସ ବାର । ଜଣ୍ଡେ ନ ଦେଖି ଅବସର ।
ପୁଛିଲେ ସେହି କଥାକହି । ଶୁଣି ସଂଶୟ ମନେ ପାଇ ।
ପୁରାଣ ଫିଟାଇ ତତକ୍ଷଣେ । ଲେଉଟି ପଢ଼ିଲେ ଆପଣେ ।
ବ୍ରହ୍ମ ଅଛନ୍ତ ଘଳଗିର । ପଢ଼ଇ ପୁଣ ପୁଣ କରି ।
ବିସ୍ମର କଲ ତା ହୃଦର । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ ଏଥର ।
ଏହି ପୁରାଣେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଲୋକେତ ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତି ।
ଏକ ସାକ୍ଷାତ କଥାଗୋଟି । ଏତ ପୁରାଣ ଅର୍ଥ ସ୍ପଷ୍ଟ ।
ଏଥକୁ କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ । କେଣିକ ଯାଇ ନ ପାରିବ ।
ଖାଇବ କାଳକୂଟ ବିଷ । ଲାଗିବ ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଦୋଷ ।
ଏମନ୍ତ ବିପ୍ରରୁ ତା ମନ । ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ।
ସେ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ହରି । ସକଳ ଘଟେ ଛନ୍ତି ପୂରି ।
ଭକତ ମନେ ଯାର ଘର । ତାହାକୁ କସ ଅଗୋଚର ।
ତତକ୍ଷଣେ ଭକ୍ତ ମନ ଜାଣି । ବିଜୟ କଲେ ଚକ୍ରପାଣି ।
ବିପ୍ର ସ୍ୱରୂପ ଗୋଟି ହୋଇ । ମିଳିଲେ ବିପ୍ର ପାଶେ ଯାଇ ।
ଭୃତ୍ୟ ଯେ ବସିଅଛି ଦୁଃଖେ । ପ୍ରଭୁ ମିଳିଲେ ତାରପାଖେ ।
ପୃଚ୍ଛନ୍ତି ବିପ୍ରମୁଖ ଚାହିଁ । ହରଷେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଗୋସାଇଁ ।
କାହୁଁ ଅଇଲେ ବିପ୍ରବର । କର୍ମା ବସିଛ ଏ ଠାବର ।
କହ କେଣିକ ଏବେ ଯିବ । କର୍ମାଇ ମନେ ଦୁଃଖଭାବ ।
ସଂଶୟ ନ ଥୋଇଣ ଚିତ୍ତେ । ହେ ବିପ୍ର କହ କଥା ମୋତେ ।
ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମୁଖୁଁ ଏହା ଶୁଣି । ସେ ଗଣପତି ଭକ୍ତ ମଣି ।
ହେ ବିପ୍ର ପଚାରିଲ ଯେବେ । ଶୁଣ କହିବା ଯଥା ଭାବେ ।

ଅମ୍ଭେ ଯେ ବ୍ରହ୍ମପୁରାଣରେ । ଶୁଣିଲୁଁ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ।
ବ୍ରହ୍ମ ବଇସ୍ତୁ ମାଳଗିରି । ଦର୍ଶନମାତ୍ରେ ଦୁଃଖ ହରି ।
ଏକଥା ଜାଣି ମୋର ମନେ । ଆଇଲି ବ୍ରହ୍ମଦରଶନେ ।
ଏବେ ଶୁଣିଲି ବ୍ରହ୍ମ ନାହିଁ । ଯେଣୁ ମୁଁ ଅଛୁ ଏଥେ ରହି ।
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । କହନ୍ତି ଭକ୍ତ ମୁଖ ଚାହିଁ ।
ବ୍ରହ୍ମ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଏଥେଁ । ତା ତୁମ୍ଭେ ଜାଣିଲ କେମନ୍ତେ ।
ବିପ୍ର ବୋଇଲେ ତାହା ଶୁଣି । ଶୁଣ ହେ ବିପ୍ର ଚୂଡ଼ାମଣି ।
ସେ ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ୱରୂପେ ମିଶାଇ । ଲୀନ ଲେଉଟି ନ ଆସଇ ॥
ତାହାଙ୍କୁ କରି ଦରଶନ । ଲେଉଟି ଆସୁଛନ୍ତି ଜନ ।
ଏହା ମୁଁ ଦେଖିଲି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ । ତେଣୁଟି ବ୍ରହ୍ମ ଥିବା ମିଛ ।
ତାହା ଶୁଣି ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ଅଳପ ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ହସି ।
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ବିପ୍ରବର । ତୋ ମନେ ସଂଶୟ ନ କର ।
ବ୍ରହ୍ମ ନ ଥିବା ଏ ପ୍ରମାଣ । ତାହା କହିବା ଏବେ ଶୁଣ ।
ଯେ ଆମ୍ଭ କଳ୍ପତରୁ ହରି । ଯେ ଯାହା ମନେ ବାଞ୍ଛା କରି ।
ତାହାଙ୍କୁ ସେହିଫଳ ଦେଇ । ତେଣୁଟି ବାଞ୍ଛାନିଧି ସେହି ।
ଯେବଣ ପ୍ରାଣୀ ଏଥେ ଆସି । ଦର୍ଶନ କରେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ।
କଳ୍ପନା କରି ତାଙ୍କ ମନେ । ଲେଉଟି ଯିବାକୁ ସଦନେ ।
ତାହାଙ୍କୁ ଯଦ୍ୟପି ରଖିଲେ । କି ବାଞ୍ଛାନିଧି ବୋଲାଇଲେ ।
ଏଣୁ ଯେ ଯାହା କଳ୍ପି ଥାଇ । ତାହାଙ୍କୁ ସେହି ଫଳ ଦେଇ ॥
ତୋଷନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ମହାମେରୁ । ତେଣୁଟି ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ।
ଯେବଣ ଲୋକ ମୁକ୍ତି ଅର୍ଥେ । ନିଶ୍ଚୟ ଆସିଥିବେ ଏଥେ ।
ତାହାଙ୍କୁ ମୁକ୍ତିପଥ ଦେବେ । ତୁ ବିପ୍ର ବେଗେ ଯାଅ ଏବେ ।
ମନେ ତୁ ସଂଶୟ ନ କର । ବ୍ରହ୍ମକୁ ଦରଶନ କର ॥
ଏମନ୍ତେ କହିଗଲେ ହରି । ବିପ୍ର ଚଳିଲା ମାଳ ଚିରି ।
ପ୍ରବେଶ ହେଲା ସିଂହଦ୍ୱାରେ । ପତିତପାବନ ସମ୍ମୁଖରେ ।
ଦଇବ ଯୋଗେ ଯେଉଁ ଦିନ । ହୋଇ ଅଛଇ ଦେବସ୍ନାନ ।

ଦେଉଳ ତେଜ ଦେବସ୍ନାନେ । ସ୍ନାନମଣ୍ଡପେ ବିଜୟେ ॥
ସ୍ନାହାନ କରିବା ନିମନ୍ତେ । ତଳାରେ ବିଜେ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ଅଶେଷ ତୀର୍ଥ ଜଳ ଧରି । ସେବକେ ଜୟ ଜୟ କରି ॥
ବେଢ଼ି ଅଛନ୍ତି ଚଉପାଶେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦେବାର୍ଚ୍ଚନେ ଆଶେ ॥
ସ୍ୱର୍ଗ ଦେବତାମାନେ ଆସି । ମାୟାରେ ନରଲୋକେ ମିଶି ॥
ବର୍ଣ୍ଣନ କରୁଛନ୍ତି ରହି । ଅନେକ ଉତ୍ସବ କରାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଗଣଭକ୍ତ । ମିଳିଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିକଟ ॥
ଦେଖିଲେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ମୂର୍ତ୍ତି । ମଣ୍ଡପେ ବିଜେ କରିଛନ୍ତି ॥
ନବେପି ଅନାଇଣ ଦେଲେ । ଗଜବଦନ ନ ଦେଖିଲେ ॥
ଥୋର ବଦନେ ମୁଖ ଶୂନ୍ୟ । ଦେଖି ବିସ୍ମର କଲା ମନ ॥
ଗଜବଦନ ନାହିଁ ଏଥେ । ବ୍ରହ୍ମ ଭୂଦଳ କଦାଚିତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଲେଉଟିଲା । ସେ ପ୍ରଭୁ ପାଦେ ନ ନମିଲା ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନ ଦୁଃଖ ହୋଇ । ବାହୁଡ଼ି ଗଲା ପଳାଇ ॥
ଦେଖି ତାହାର ଦାର୍ଢ୍ୟମନ । କେବଳ ବ୍ରହ୍ମ ଗଜାନନ ॥
ବୋଲି ଜାଣଇ ତାର ମନେ । ଅନ୍ୟ ଦେବଙ୍କୁ ସେ ନ ଗଣେ ॥
ତେଣୁଟି ଲେଉଟିଣ ଗଲା । ମସ୍ତକେ ହସ୍ତହିଁ ନ ଦେଲା ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ । ସେ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ନାରାୟଣ ॥
ଭକତଜନ ବାଞ୍ଛା ଜାଣି । ତକ୍ଷଣେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ମୁଦ୍ଗରଥ ଯେ ଗହପାଳେ । ଅଣସରେ ଥିଲେ ପ୍ରଭୁ ପାଖେ ॥
ତେଣୁଟି ନିଦ୍ରାଳସ ହୋଇ । ଜଗ ମୋହନ ଥିଲା ଶୋଇ ॥
ତାର ପାରୁଶେ ବିଜେ କଲେ । ସ୍ୱପନ ମାର୍ଗେ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମୁଦ୍ଗରଥ । ଉତ୍ତର ଦେଶୁ ମୋ ଭକତ ॥
ଆସିଣ ଅଛୁ ଅତି ତୋଷେ । ମୋହର ଦରଶନ ଆଶେ ॥
ତେଣୁ ମୋ ସମ୍ମୁଖୁ ଅଇଲା । ମୋର ମୁଖଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଦେଲା ॥
ଗଜବଦନ ମୋ ନ ଦେଖି । ମନରେ ହୋଇ ମହା ଦୁଃଖୀ ॥
ବାହୁଡ଼ି ଯାଉଅଛି ସେହି । ବେଗେ ତୁ ଘେନ ଆସ ଯାଇ ॥

ବୋଲବୁ କମ୍ପା ଯାଉଛନ୍ତ । ବର୍ଣ୍ଣନ କର ବ୍ରହ୍ମଋଷି ॥
ନିଶ୍ଚଳ କରି ତୋ ନୟନ । ସ୍ମୃହିଁ ଦେଖିବୁ ଗଜାନନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଯେନଆସ । କହି ଚଳିଲେ ପୀତବାସ ॥
ସେ ମୁଦ୍ଗରଥ ବେଗେ ଉଠି । ଭଜଣ ହରିନାମ ଗୋଟି ॥
ଧାଇଁଣ ଗଲ ଅତି ବେଗେ । ମିଳିଲେ ଗଣଭଟ୍ଟ ଆଗେ ॥
ବୋଇଲ ଶୁଣ ବିପ୍ର ଗୋଟି । କମ୍ପା ତୁ ଯାଉଛୁ ଲେଉଟି ॥
ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଦରଶନ କରି । ବାଞ୍ଛା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ତୋର ॥
ଯେ ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଫଳଦାତା । ଅଶେଷ ଜୀବର କରତା ॥
ଯେ ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଫଳଦାତା । ଅଶେଷ ଜୀବର କରତା ॥
ଭକତଜନ ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ । ନାମ କରୁଣାମୟସିନ୍ଧୁ ॥
ଯେ ଯାହା ବାଞ୍ଛାକରେ ଚିତ୍ତେ । ତାହାକୁ ତାହା ଦେବା ଅର୍ଥେ ॥
ବିଜୟ ସେହୁ ନୀଳଗିରି । ଶ୍ରୀଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ରୂପଧରି ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ମୂଢ଼ପଣେ । ଲେଉଟି ଯାଉ କି କାରଣେ ॥
ସେ ଗଣପତି ଭଟ୍ଟ ଶୁଣି । କ୍ରୋଧେ ବୋଲଇ କଟୁବାଣୀ ॥
ବ୍ରହ୍ମ ଅଛଇ କେଉଁଠାରେ । କମ୍ପାଇ ଭଣ୍ଡୁ ତୁ ମୋହରେ ॥
ଯାହାରେ ଗଜାନନ ନାହିଁ । ସେ ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲାଇବ କାହିଁ ॥
ଶୁଣୁ ନ ଦେଖୁ ଯାହାଠାରେ । ବ୍ରହ୍ମ ନ ବୋଲୁ ଆମ୍ଭେ ତାରେ ॥
ଏଣୁ ତୁ ଯାଅ ହୋ ବାତୁଳ । ମୁହିଁତ ନାହିଁ ତୋତେ ଲେଢ଼ ॥
ତୁ କମ୍ପା ଲେଉଟାଉ ମୋତେ । ଶୁଣି ବୋଇଲେ ମୁଦ୍ଗରଥେ ॥
ଏବେ ତୁ ଗୁଢ଼ ମନ୍ତ୍ରମ । ସାକ୍ଷାତେ ଦେଖେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ॥
ନିଶ୍ଚଳ କରି ତୋ ନୟନ । ସ୍ମୃହାଁ ଦିଶିବେ ଗଜାନନ ॥
ଏଥେ ସଂଶୟ କିଛି ନାହିଁ । ବୋଲିଣ ନେଲ ଲେଉଟାଇ ॥
ବିପ୍ରବଚନୁ ଏହା ଶୁଣି । ଆନନ୍ଦେ ଭକ୍ତ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ଲେଉଟି ଗଲ ଅତି ତୋଷେ । ମିଳିଲ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ପାଶେ ॥
ସକଳ ଦୁଃଖ ପରିହରି । ଚଞ୍ଚଳ ମନ ସ୍ଥିର କରି ॥
ସାତ୍ତ୍ୱିକମୟ ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନେ । ସ୍ଥିରିଲ ନିଶ୍ଚଳ ନୟନେ ॥
ଦେଖିଲ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଗଜାନନ ॥

ଲମ୍ୱି ଅଛଇ ଥୋର ହସ୍ତ । ଶୋଭା ଦିଶଇ ଏକଦନ୍ତ ॥
ଅଦ୍ଭୁତ ବିଶ୍ୱରୂପ ଧରି । ଭୃତ୍ୟଙ୍କୁ ଡାକୁଛନ୍ତି ହରି ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ମହାମତି । ବୋଲେ ନମସ୍ତେ ଗଣପତି ॥
ନମୋ ନମସ୍ତେ ଗଜାନନ । ନମସ୍ତେ କପିଳ ବଦନ ॥
ନମସ୍ତେ ଦାରୁ ବ୍ରହ୍ମରାଶି । ନମୋ ନମସ୍ତେ ବିଶ୍ୱବାସୀ ॥
ତବ ଦର୍ଶନେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ । ତୁଟିଲା ମୋର ମତିଭ୍ରମ ॥
ଲଭିଲୁ ପରମ କାରଣ । ଏବେ ଯା ମାଗୁଅଛୁ ଶୁଣ ॥
ଆଜଁ ଦେବ ସ୍ନାନ ଯାତ । ଯେବେ ହୋଇବ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
କେବଳ ହସ୍ତୀ ବେଶ ହୋଇ । ଭକ୍ତେ କରିବ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଏତେକ ମାଗ ଅଜ୍ଞାହେଉ । ଏ କଥା ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଥାଉ ॥
ଏତେକ କହି ପାଦେ ପଡ଼ି । ଉଠିଲେ ଶିରେ କର ଯୋଡ଼ି ॥
ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପ କରି ଧ୍ୟାନ । ତକ୍ଷଣେ ଛାଡ଼ିଲା ଜୀବନ ॥
ଝଟକ ବିଦ୍ୟୁ ପ୍ରାୟେ ଦିଶି । ବ୍ରହ୍ମ ଶରୀରେ ଗଲା ମିଶି ॥
ସମସ୍ତେ ଜୟ ଜୟ କଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସେବାରେ ଲାଗିଲେ ॥
ଦେଖ ଏ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା । ଯାହାକୁ ଭଜେ ବେଦବ୍ରହ୍ମା ॥
ଏଣୁ ଏ ଭକତ ଛଳରେ । ଏବେ ହୋ ହସ୍ତୀ ବେଶଧରେ ॥
ତେଣୁଟି ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଭକତ ଜୀବନ ବୋଲାଇ ॥
ଦେଖି ସେ ଭକତଙ୍କ ହୃଦ । ଭାବେ ଲଭିଲେ ଏଡ଼େ ପଦ ॥
ଆନ କେ ଭାଜନ ହୋଇବ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଏଣୁ ସେ ସଂସାର ମଧ୍ୟେଣ । ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବଡ଼ପଣ ॥
ଭକ୍ତଙ୍କୁ ନ କରିବ ସାନ । ଭକ୍ତ ହିଁ ଶାସ୍ତୁ ଭଗବାନ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ହେତୁ ଦେଇ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟ ଭକ୍ତି ଅଟଇ ॥
ଏଥେ ନିର୍ମଳ ଯାର ହୃଦ । ନିଶ୍ଚେ ଲଭିବ ମୁକ୍ତି ପଦ ॥
ପଠନ୍ତେ ଶ୍ରବଣେ ଯା ଆଶ । ସେ ପ୍ରାଣୀ ଯିବେ ସ୍ୱର୍ଗବାସ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ସେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ପାଦେଆଶ ॥
ସାଧୁ ଜନଙ୍କ ପଦ୍ମପାଦ । ମୋ ମନ ଭୃଙ୍ଗ କନ୍ଦେ ସାଧ ॥

ସୁଜନେ ଏହି ଭାବେ ଭାବ । ହେଲେ ସଂସାରୁ ତରିଯିବ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଗଣପତିଭେଟେ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ମୋକ୍ଷଣେ
ନାମ ତ୍ରୟୋବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଚତୁର୍ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଅନନ୍ତା ଶବର ସମ୍ବାଦ
ମନ ଉବାଚ

ଅତି ଆନନ୍ଦ ମନ ରାଜା । ଚୈତନ୍ୟ ପାଦେ କଲେ ପୂଜା ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ବୀର ମଣି । ତୁମ ବଚନ ସୁଧାବାଣୀ ॥
ଶୁଣିଲି ଭକତଙ୍କ କଥା । ଛାଡ଼ିଲି ଭବ ଭୟ ବ୍ୟଥା ॥
ଏ ଭାବେ କରି ଦାନ ପୁଣ୍ୟ । ନାମକୁଁ କରିଣ ଭଜନ ॥
ତରିଣ ଗଲେ ପ୍ରାଣୀମାନେ । ଶୁଣିଲି ତୁମ୍ଭର ବଚନେ ॥
ଏ ଭାବେ ନାମ ଭଜିକରି । କେ ଏଥେ ଯାଇଛନ୍ତି ତରି ॥
ଜାଣିଣ ଥିଲେ ମୋତେ କହ । ଶୁଣି ପବିତ୍ର ହେଉ ଦେହ ॥
କହେ ଚୈତନ୍ୟ ତାହା ଶୁଣି । ଶୁଣ ହେ ମନୁ ନୃପମଣି ॥
ତୁ ଯାହା କଲୁ ହେ ପ୍ରଶନ । କେ ତାହା କରିବ ଭଜନ ॥
ନାମର ଅଶେଷ ମହିମା । ଜାଣି ନ ପାରେ ବେଦବ୍ରହ୍ମା ॥
ଶେଷ ଅଶେଷ ମୁଖେ ଭଣି । ସେ ପୁଣି ନ ପାରିଲେ ଜାଣି ॥
ପଞ୍ଚ ଆନନେ ସେ ଧୂର୍ଜଟି । ନାମ ମହିମା ମୁଖେ ରଟି ॥
ସେ ଅବା ଜାଣିଛନ୍ତି କେତେ । ଅନ୍ୟ ନ ଜାଣେ କଦାଚିତେ ॥
ନାମର ଆଦି ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ଅଲପ ବହୁଳ ନୁହଇ ॥
ରୂପ ଅରୂପରୁ ବାହାର । ଏତେ ଅଲେଖ ଅଗୋଚର ॥
ସବୁରେ ଅଛି କାହିଁ ନାହିଁ । ମନ ଗୋଚର ଭେଦ କାହିଁ ॥
ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମରୁ ସେ ବାହାର । ଅଶେଷ ଲୋକ ଅଗୋଚର ॥
ସେ ଯେ ଅନନ୍ତ ରୂପରାଶି । କାହାରି ନୟନେ ନ ଦିଶି ॥

ତାହା କହିବା ସାଧ୍ୟ କାର । ଶୁଣ ହୋ ମନୁ ନୃପବର ॥
ଯେବଣ ରାମନାମ ଗୋଟି । ଭୁଷଣ୍ଡି ହୃଦେ କରି ଚିନ୍ତି ॥
କୋଟିଏ କୋଟି ଯୁଗ ଗଲେ । ଗୋଟିଏ ରୋମ ତାର ଭୁଲେ ॥
ରହିଲା ଅଜରାମର ହୋଇ । ଏକା ଅକ୍ଷର ବ୍ରହ୍ମଧ୍ୟାୟି ॥
ଆବର କହୁଅଛୁ ଶୁଣ । ରାବଣ ଭାଇ ବିଭୀଷଣ ॥
ଭଜିଣ ରାମ ନାମ ଗୋଟି । ହେଲେ ମରଣ ଗଲା କାଟି ॥
ପବନ ସୁତ ହନୁମାନ । ସେ ରାମ ନାମକୁ ଭଜନ ॥
ହେଲେ ତରିଲା ସିନ୍ଧୁ ବାରି । ଗୋଷ୍ପଦ ଜଳ ପ୍ରାୟୁ ଭରି ॥
ହୋଇଲା ଅଜାମର କାୟେ । ଯାବତ ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଥାଏ ॥
ଅନନ୍ତ ରାମ ନାମ ଧ୍ୟାୟି । ଧାରା ମଣ୍ଡଳେ ଅଛି ବନ୍ଦି ॥
ବିଶେଷ ମୁନିବୃନ୍ଦ ଯେତେ । ସେ ନାମ ଭଜି ହୃଦଗତେ ॥
ସଂସାର ମାୟାରଜ୍ଜୁ କାଟି । ଜନ୍ମ ମରଣ ଗଲେ ମେଣ୍ଟି ॥
ଆବର କହୁଅଛୁ · ତାତେ । ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସୁର ଯେତେ ॥
ଯକ୍ଷ ଗନ୍ଧର୍ବ ସେ କିନ୍ନର । ଚନ୍ଦ୍ର ବରୁଣ ଦିବାକର ॥
ପୃଥିବୀ ପବନ ଅନଳ । ଯେ ଅପସରା ଦିଗପାଳ ॥
ନର ଅସୁର ଆଦି ଯେତେ । ସ୍ୱରୂପ କହୁଅଛି ତୋ'ତେ ॥
ସେ ନାମ ଭଜନ ନ କରି । ସଂସାରେ ନୋହେ ଅଧିକାରୀ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ଆଶ୍ରା ବିନେ । ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନ ହିଁ ଅନ୍ୟେ ॥
ଏ ନାମ ଅକ୍ଷର ଯୁଗଳ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ॥
କଳି କଳ୍ମଷ ଅନ୍ଧକାର । ନାଶଇ ଚନ୍ଦ୍ର ଦିବାକର ॥
ଏ ନାମ ଭଜନର ବିନା । ଅନ୍ୟଟ ଧର୍ମ ଭ୍ରମ ସିନା ।
ତୁ ଯେ ବୋଇଲୁ ଏ ସଂସାରେ । ଏ ଦେହ ନର ଗୁଡ଼େ ଭଲେ ॥
ଅଭ୍ୟାବେ ନାମ ଭଜକରି । କେ ଅବା ଯାଉଛନ୍ତି ତରି ॥
ତାହା କହିବା ଏବେ ତୋତେ । କେବଳ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ପୂର୍ବେ ହୋ ବିଷ୍ଣୁ ପୁରାଣରେ । ନାରଦ ମୁନିଙ୍କ ବାକ୍ୟରେ ॥
ଯାହା ମୁଁ ଶୁଣିଛି ଶ୍ରବଣେ । ତାହା କହିବା ଏବେ ଶୁଣ ॥

ଅନନ୍ତା ନାମେଣ ଶବର । ଶବର ପଲ୍ଲୀରେ ତା ଘର ॥
ଅଠାକାଣ୍ଡିଆ ବେଣ୍ଟକରି । ପକ୍ଷୀ ଆଣଇ ନିତ୍ୟେ ମାରି ॥
କପୋତ ପାରୁଆ ଗୁଣ୍ଡୁରି । କାଉ ଟେଗୋବରା ଆଦିକରି ॥
ବକ ସାରସ ଯେ ଡାହୁକ । କାକ କୋକିଳ ଶାରୀ ଶୁକ ॥
ଏ ଆଦି ଯେତେ ପକ୍ଷୀମାନ । ମାରଇ ନିତ୍ୟ ପଶି ବନ ॥
ସେ ପକ୍ଷୀ ମାରେ ଘେନି ଆସେ । ବିକଇ ପୁର ଗ୍ରାମଦେଶେ ॥
ଯେ ଅବା ମୂଲ୍ୟ ତହିଁ ପାଇ । ପ୍ରାଣ ପୋଷଇ ତାହା ଖାଇ ॥
ଥୋକାଏ ପକ୍ଷୀମାଂସ କରି । ଭକ୍ଷଇ ସୁରା ସଙ୍ଗେ ଭରି ॥
ଏମନ୍ତେ ବଞ୍ଚୁଥାଇ ଦିନ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ ॥
ଦାନ ଧର୍ମାଦି ବୋଲି ଯାହା । ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣି ନାହିଁ ତାହା ॥
ଆବର ତପ ତୀର୍ଥ ଯେତେ । ତାହା ସେ ଜାଣିବ କେମନ୍ତେ ॥
ନାମ ଭଜନ କରିବାର । ସ୍ୱପନେ ନ ଜାଣେ ଶବର ॥
ଦେବ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସେ ନ ଜାଣେ । ବଞ୍ଚଇ ମୂର୍ଖ ମୂଢ଼ପଣେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ଦିନେକ ବୁଲନ୍ତେ ବନସ୍ତେ ॥
କାହାର ପୋଷା ଶୁଆଗୋଟି । ଲୁହା ଶାଙ୍କୋଳି ଅଣ୍ଟେ କାଟି ॥
ମନ୍ଦିରୁ ପଳାଇଣ ଆସି । ବୃକ୍ଷଉପରେ ଥିଲା ବସି ।
ସେ ପକ୍ଷୀ ଦେଖିଣ ଶବର । ସଧୀରେ କଢ଼ାଇ ପୟୁର ॥
ଧରିଲା ଅଠାଲଗା ହାତେ । ପକ୍ଷିକି ଲଗାଇ ତ୍ୱରିତେ ॥
ସେ ପକ୍ଷୀ ପ୍ରାଣରୁ ବିକଳେ । ପଡ଼ିଲା ଶବର ହସ୍ତରେ ।
ବଦନେ ରାମ ନାମ ଭଣି । ଶବର କର୍ଣ୍ଣେ ତାହା ଶୁଣି ।
ଶୁଣ ସୁମନ ତୋଷମନେ । ପକ୍ଷୀକି ଆଣିଲା ବନ୍ଧନେ ॥
ଆଉ ବା କେତେ ପକ୍ଷୀ ମାରି । ଚଳିଣ ଗଲା ନିଜପୁରୀ ।
ସେ ଶୁଆ ଗୋଟି ଘେନିଗଲା । ଗ୍ରାମ ଦେଶରେ ବୁଲାଇଲା ॥
ଉତ୍ତମ ଲୋକ ମୁଖ ଚାହିଁ । ଅନନ୍ତା ଶବର ବୋଲଇ ॥
ଶୁଣ ହେ ଆଚମ୍ବିତ ବାଣୀ । ଏ ଶୁଆ ରାମନାମ ଭଣି ॥
ଏ ବଡ଼ ଆଚମ୍ବିତ କଥା । ଶୁଣି ଲାଗିଲା ମୋତେ ବ୍ୟଥା ॥

କେତେହେଁ ପକ୍ଷୀ ମୁଁ ମାଇଲି । ଏହାତ ଶ୍ରବଣେ ନ ଶୁଣିଲି ॥
ଏହ୍ନି ସଂଶୟ ଫେଡ ମୋର । ସେ ଭଲଲୋକ କହେ ଗୀର ॥
ଏ କାହା ପୋଷା ଶୁଆଗୋଟି । ତେଣୁ ରାମ ନାମ ରଟି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଧନ ଦେଲା । ସେ ଶୁଆଗୋଟି କିଣିନେଲା ॥
ଶବର ଧନ ଘେନି ଚଳି । ନିଜ ଭୁବନେ ଯାଇ ମିଳି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଶବର ଜୀବନ ହାରିଲା ॥
ତକ୍ଷଣେ ମୃତ୍ୟୁକାଳ ଜାଣି । ଦୂତ ପେଷିଲା ଦଣ୍ଡପାଣି ॥
ସେ ଯମଦୂତମାନେ ଆସି । ଗଳେ ଲଗାଇ କାଳପାଶୀ ॥
ନିବନ୍ଧ କରଣ ଧଇଲେ । ଅନେକ ମାଡ଼ହିଁ ମାଇଲେ ॥
ଧଇଣ ଘେନିଯାନ୍ତେ ପଥେ । ଆସି ମିଳିଲେ ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତେ ॥
ଯମଦୂତଙ୍କୁ କ୍ରୋଧ ଭରେ । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ପାମରେ ॥
ଏ ପୁଣ୍ୟ ଶବରକୁ କେଣେ । ବାନ୍ଧିଣ ଅଛୁ କି କାରଣେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ବା କେଉଁ ପାପବଳେ । ପାଶ ଲଗାଇ ଏହା ଗଳେ ॥
ଝିଙ୍କି ନେଉଛ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ । ଆମ୍ଭେ ତ ଦେଖିଛୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ॥
ସାମାନ୍ୟ ଭରସା ତୁମ୍ଭର । ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତକୁ ନାହିଁ ଡର ॥
ଏବେରେ ପ୍ରାଣେ ଥିଲେ ଆଶ । ବେଗେ ଫିଟାଅ କାଳପାଶ ॥
ଛାଡ଼ିଣ ପଳାଅ ତ୍ୱରିତେ । ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଯମଦୂତେ ॥
ଶୁଣ ହେ ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତମାନେ । ଏହା ଯେ କହିଲ ବଚନେ ॥
ଏ ମହା ପାପିଷ୍ଠ ଚଣ୍ଡାଳ । ପାପ ଆଚରେ ଗଲା କାଳ ॥
ଅନେକ ଜୀବହତ୍ୟା କରି । ଅଛୁ ଏ ପାପକୁ ନ ଡରି ॥
ପୁଣ୍ୟ ଏହାର ଲେଶ ନାହିଁ । ଏହାକୁ ଛାଡ଼ିବୁ କପାଇଁ ॥
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁ ଚର । ଶୁଣ ହେ ଯମର କିଙ୍କର ॥
ନାମ ମହିମା ପ୍ରଭୁଙ୍କର । ଶୁଣିଲ ନାହିଁକି ତୁମ୍ଭର ॥
ଭାବେ ଅଭାବେ ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ । ବଦନେ ରାମନାମ ଭଣି ॥
ଯେ ଅବା ଶୁଣିଥାଇ କର୍ଣ୍ଣେ । ନୋହିଲେ ଚିନ୍ତୁଥାଇ ମନେ ॥
ଅଶେଷ କୋଟି ଜନ୍ମଯାଏ । ସ୍ୱେ ଯେବେ ପାପ କରିଥାଏ ॥

ଦଣ୍ଡକେ ହୋଇ ଭସ୍ମରାଶି । ସେହି ସେ ବିଷ୍ଣୁଲୋକେ ବସି ॥
ତେଣୁଟି ଏ ପୁଣ୍ୟ ଶବର । ପାତକ ନାହିଁଟି ଏହାର ॥
ତେଣୁଟି ହେଲା ବିଷ୍ଣୁଦାସ । ବେଗେ ଫିଟାଅ କାଳପାଶ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବ ସମସ୍ତେ । ରଖି ନ ପାରେ ଜନ୍ତୁନାଥେ ॥
ତା ଶୁଣି ଯମଗଣେ ଆସି । ଫିଟାଇ ଦେଲେ କାଳପାଶୀ ॥
ନମିଲେ ତାହାଙ୍କ ଚରଣ । ପଳାଇଗଲେ ତତକ୍ଷଣ ॥
ଭେଟିଲେ ଯମର ଅଗ୍ରତେ । ସବୁ କହିଲେ ବିଧିମତେ ॥
ଶୁଣ ହେ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ନାଥ । ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଲୁ ବିପରୀତ ॥
ମର୍ତ୍ତ୍ୟମଣ୍ଡଳେ ଦେହବହି । ଜାତିରେ ଶବର ଅଟଇ ॥
ଅନେକ ଜୀବହତ୍ୟା ତାର । ପାତକ କରିଛି ଅପାର ॥
କିଞ୍ଚିତ ପୁଣ୍ୟ ତାର ନାହିଁ । କେବଳ ଶୁଣ ଜନ୍ତୁସାଇଁ ॥
ଶୁଆ ମୁଖରୁ ରାମବାଣୀ । ଥରେ ତା କର୍ଣ୍ଣେ ଥିଲା ଶୁଣି ॥
ଏମନ୍ତେ ପାତକକୁ ଧରି । ଆଣୁ ଯେ ଥିଲୁ ବନ୍ଧକରି ॥
ତହିଁକି ବିଷ୍ଣୁଦୂତେ ଆସି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅନେକ ଝିଙ୍ଗାସି ॥
ଫିଟାଇଦେଲେ କାଳପାଶୀ । ତାହାକୁ ନେଲେ ସ୍ୱର୍ଗବାସୀ ॥
ତେଣୁଟି ଅଇଲୁ ପଳାଇ । ଏ କଥା ବୁଝ ହେ ଗୋସାଇଁ ॥
ଯମ ନୃପତି ତାହା ଶୁଣି । ଦୂତଙ୍କ ମୁଖ ଚାହିଁ ଭଣି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆରେ ମୂର୍ଖ । ଆଜ ଏ କଥା ମନେ ରଖ ॥
ଭାବେ ଅଭାବେ ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ । କର୍ଣ୍ଣରେ ରାମ ନାମ ଶୁଣି ॥
କି ଅବା ମୁଖେ ଘୋଷୁଥିବ । ତାହାର ପାଖକୁ ନ ଯିବ ॥
ଯଦ୍ୟପି ଯିବ ତାର ପାଶ । ନିଶ୍ଚେ ମୋ ଯମପଣ ନାଶ ॥
ଆବର କହୁଅଛି ତୋତେ । ଶୁଣିଣ ଥାଅରେଂ ସମସ୍ତେ ।
ଯା ମୁଣ୍ଡେ ତୁଳସୀ ମଞ୍ଜରୀ । ତୁଣ୍ଡେ ନିର୍ମାଲ୍ୟ ଥିବ ଭରି ।
ଗଳେ ତୁଳସୀମାଳ ଥିବ । ହୃଦେ ଶ୍ରୀରାମ ଜପୁଥିବ ॥
ଯେ ଅବା ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ । ସେ ସ୍ନାନ କରେ ଗଙ୍ଗାମାରେ ॥
ଯେ ଅବା କରେ କ୍ଷେତ୍ରେ ବାସ । ଯେ କରିଥିବେ ହରି ବଶ ॥

ଯେ ଅବା ଗୁରୁପାଦଗତେ । ସେବା କରନ୍ତି ଅବିରତେ ॥
ଯେ ଅବା ଦେବା ଦୟାକରେ । କ ଅବା ପର ଉପକାରେ ॥
ଏମନ୍ତ ଲୋକଙ୍କର କଥି । ଗଲେ ମୋ ସରବ ସମ୍ପତ୍ତି ॥
ଏତେ ଭିଆଣି ଜନ୍ତୁଗଜେ । ନିଜଭୁବନେ କଲେ ବିଜେ ।
ଏବେ ହେ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧମନେ । ସେ ଯେତେ ବଷ୍ଣୁ ଗଣମାନେ ॥
ଅନନ୍ତ ଶବରକୁ ଧରି । ଅନେକ ଅଲଙ୍କାର ଭରି ॥
ଦ୍ରବ୍ୟ ବସନ ପିନ୍ଧାଇଲେ । କୁସୁମ ଗନ୍ଧବାସ ଭୂଲେ ।
ରଥରେ ବସାଇଲେ ନେଇ । ଜୟ ଶବଦ ତୁଣ୍ଡେ ଗାଇ ।
ବଜାଇ ଜୟ କମ୍ବୁସ୍ୱନ । ରଥ ବାହିଲେ ଘନ ଘନ ।
ପୁଷ୍ପବମାନେ ବସାଇଲେ । ବଷ୍ଣୁ ଲୋକକୁ ଘେନିଗଲେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏ ଚରିତ । ନାମର ମହିମା ଏମନ୍ତ ।
କୋଟିଏ ଦାନ ପୁଣ୍ୟକରି । ନାମ ଗୋଟିଏ ନୋହେ ସରି ।
ଏଣୁ ତୁ ନାମ ଆଶ୍ରେ କରି । ଏଭବ ଜଳୁ ହୁଅ ପାରି ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣ ଅମୃତ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ଶ୍ରୀରାମପଦେ ମୋର ଆଶ ॥
ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ଚରଣେ । ମେ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ସେ ରାମ ନାମ ଗୋଟି ଚିତ୍ତେ । ନିରତେ ରହୁ ହୃଦଗତେ ॥
ଦଣ୍ଡେ ନ ଛାଡ଼ୁ ମୋର ମନ । ଏ ଆଜ୍ଞା କର ସାଧୁଜନ ।
ସୁଜନେ ନାମ ଆଶ୍ରେକର । ଜନ୍ମ ମରଣକୁ ନ ଡର ॥
ଏମନ୍ତ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ॥
ଯେବଣ ପ୍ରାଣୀ ଏହା ହେଳେ । ଶ୍ରବଣ କରୁଛନ୍ତି ବେଳେ ॥
ନୋହିଲେ ନିର୍ମଳ ଭାବରେ । ଟାପୂନ କରେ ଏକାଥରେ ।
ସକଳ କର୍ମେ ଯଶ ହେବ । ଗ୍ରହପୀଡ଼ା ହିଁ ନ ଲାଗିବ ॥
ସକଳ ଚିନ୍ତା ହେବ କ୍ଷୟ । ଯେଣିକି ଗଲେ ହେବ ଜୟ ।
ଅନ୍ତେ ଯେ ଯିବ ସ୍ୱର୍ଗବାସ । ଯମ ଦଣ୍ଡକୁ ନାହିଁ ତ୍ରାଶ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ-ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଅନନ୍ତ ଶୁକମୁଖୁ ରାମନାମ ଶ୍ରବଣେ ନାମ ଚତୁର୍ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ପଞ୍ଚବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ମେଲଚ୍ଛ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଚୈତନ୍ୟ ଦେବ ଅତିତୋଷେ । କହଇ ମନ ରାଜା ପାଶେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଭାବେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଏବେ ॥
ନାମର ମହିମା ଅପାର । ନାମଟି ସର୍ବ ଶାସ୍ତ୍ରେ ସାର ॥
ନାମଟି ଗତି ମୁକ୍ତିଦାତ । ନାମଟି ଜୀବର କରତା ॥
ନାମଟି ଠୁଳ ଶୂନ୍ୟ ମୟୀ । ତାହାକୁ ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲି କହି ॥
ବ୍ରହ୍ମ ଓଁ କାର ଜାତ ହୋଇ । ତହୁଁ ଜନ୍ମିଲେ ମହାମାୟୀ ॥
ତାହାଙ୍କ ତହୁଁ ଅବତାର । ହୋଇଲେ ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ହର ॥
ତାହାର ତହୁଁ ଏ ସଂସାର । ଜନ୍ମିଲେ ଅପାରୁ ଅପାର ॥
ଅଣ୍ଡ ଯହିଁରୁ ବୀଜ ହୁଇ । ସେ ରଜ ବୀର୍ଯ୍ୟ ବୋଲାଇ ॥
ଏ ଗର୍ଭଂଖାନ ଚରାଚର । ଦେଖାଏ ଜନ୍ମର ବେଭାର ॥
ଏଥିରେ ନାମ ମୂଳ ବୀଜ । ହେ ମନ ହେତୁକରି ବୁଝ ॥
ତେଣୁ ତୁ ନାମ ଆଶ୍ରାକର । ହେଲେ ତରିବୁ ଏସଂସାର ॥
ଆବର କହୁଅଛି ତୋତେ । ହେ ମନ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତେ ॥
ଅପୂର୍ବ କଥା ରସାମୃତ । ଭୁଷଣ୍ଡ ପୁରାଣେ ଉକତ ॥
ବଶିଷ୍ଠ ମୁନିଙ୍କ ଆଗରେ । ଯେ ଯାହା ଭୁଷଣ୍ଡ ବାକ୍ୟରେ ॥
ଯାହା କହିଣଛନ୍ତି ତୋଷେ । ନାମର ମହିମା ବିଶେଷେ ॥
ଏହା ପୁରାଣେ ଅଛି ଶୁଣି । ଏ ମୋର ହୃଦପଦ୍ମେ ଗୁଣି ॥
ତାହା କହିବ ତୋତେ ଏବେ । ହେ ମନ ଶୁଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ ॥
ପୂର୍ବେ ଯେ ମେଲଚ୍ଛ ଗୋଟାଏ । ଅଛିଁ ଦୁରଗ୍ରର କାସ୍ତେ ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ପଠାଣ । ଅତି ପାପିଷ୍ଠ ମୂଢ଼ଜନ ॥
ଅନେକ ପାପ ଅଛି କରି । କୋଟି ସଂଖ୍ୟାରେ ଜନ୍ତୁ ମାରି ॥
ଗୋବଧ କଲା ଅପ୍ରମିତେ । କେ ଅବା କହିବ ତା ଗତେ ॥
ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାହିଁ ଅଛି କରି । ଅନେକ ପରସ୍ତ୍ରୀ ହରି ॥

ମେଷ ମହିଷି ଆଦି ଯେତେ । ଦେଖିଲେ ମାରଇ ଉଦ୍ଧରତେ ॥
ସ୍ୱର୍ଗ ତାହାକୁ ନ ମିଳିଲେ । ଭୋଜନ ନକରଇ ଭଲେ ॥
ଆଦର ଶ୍ରୀଫଳ ପଣସର । ନୟନେ ଦେଖିଲେ ସ୍ଥାବର ॥
ବୃକ୍ଷ ମୂଳରୁ ଯାଏ କାଟି । କୂପ ଭିତରେ ଭରେ ମାଟି ॥
ଦେଖିଲେ ମଣ୍ଡପ ଅଟ୍ଟାଳି । ଅନଳ ସଙ୍ଗେ ଦିଏ ଜାଳି ॥
ଶିବ ଲିଙ୍ଗଙ୍କୁ ଦେଖି ଭଙ୍ଗେ । ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରତିମା ଦେଖି ଗଞ୍ଜେ ॥
ଦେଖିଲେ ସାଧୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇ ତାକୁ ମାରି ॥
ଉଚ୍ଛୁଡ଼ି ନିଏ ପରଧନ । ଦୟା ନଥାଇ ତାର ମନ ॥
ଆଉ ଇତର ପାପ ଯେତେ । କହ୍ନା ଉରିବ ତାର ଚିତ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ ଅସତ ମାର୍ଗରେ । ଦିନ ବଞ୍ଚଇ ନିରନ୍ତରେ ॥
ଯେତେକ କଥା ଅମଙ୍ଗଳ । କେବଳ ତାର କର୍ମମୂଳ ॥
ଏମନ୍ତ ପାପୀ ଦିନକର । ଯାଇଣ ଅଛି ଦେଶାନ୍ତର ॥
ଦଇବ ଯୋଗେ ଆସି ଜ୍ୱର । ଘୋଟିଲା ତାର କଳେବର ॥
ଅନେକ ପୀଡ଼ା ସେ ପାଇଲା । ଭୋଜନ କଲେ ନରୁଚିଲା ॥
ଅତି ଦୁର୍ବଳ ହେଲା ଦେହୀ । ପାଶେ ତା ସାହା ସଖା ନାହିଁ ॥
ଗ୍ରାମ ବାହାରେ ଅଛି ପଡ଼ି । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ନିଶ୍ୱାସ ଖରେ ଛାଡ଼ି ॥
ମଳ ବାହାରଣ ଗୁହ୍ୟରେ । ମାଛିଏ ବସିଲେ ତହିଁରେ ॥
ମରଣ କାଳ ଆସି ହେଲା । ନୟନ ବେନି ବୁଲାଇଲା ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ତହିଁ । ଗ୍ରାମ ଶୂକର ଗୋଟି ଯାଇ ॥
କରୁ ଯେ ଥିଲା ଖଣ୍ଡେ ଦୂରେ । ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ପାଇ ନାଶଦ୍ୱାରେ ॥
ଦେଖିଣ ଚଳା ଅତି ବେଗେ । ମିଳିଲା ପଠାଣର ଆଗେ ॥
ଯାଇଁ ରହିଲା ତାର ପାଶେ । ଗଜନ ଦୁର୍ଗନ୍ଧର ଆଶେ ॥
ତାହାକୁ ଦେଖି ସେ ମେଲଛ । ସେ ତାର ଭକ୍ଷଇ ଅଭକ୍ଷ ॥
ତେଣୁ ଅସୁଖ ଭାବ ହୋଇ । ହରାମ ବୋଲି ଗାଳିଦେଇ ॥
ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଲା ସେହୁ ଯେବେ । ଦୂତେ ବେଢିଲେ ତତକ୍ଷଣେ ॥
ଗଳାରେ କାଳଫାଶ ଦେଲେ । ସେ ଯମଦୂତେ ଘେନିଗଲେ ॥

ଏମନ୍ତେ କିଛି ଦୂର ନ୍ୟନ୍ତେ । ଆସି ମିଳିଲେ ବିଷ୍ଣୁଦୂତେ ॥
ଖଣ୍ଡଧ ମାଡ଼ି ତାଙ୍କୁ ମାରି । ସେ କାଳପାଶ ଦୂରକରି ॥
ମ୍ଲେଛଙ୍କୁ ଧରି ଘେନଗଲେ । ଦେବ ବିମାନେ ବସାଇଲେ ॥
ଅନେକ ଜୟ ଜୟ କରି । ପୁଷ୍ପଅଞ୍ଜଳି ମାନ ଧରି ॥
ବୃଷ୍ଟି ଯେ କଲେ ତା ମଣ୍ଡଳି । ଦେଇ ଅନେକ ହୁଳହୁଳି ॥
ଆନନ୍ଦ ହେଉଛି ମେଦିନୀ । ବାଜଇ ଜୟ ଶଂଙ୍ଖଧ୍ୱନି ॥
ରଥ ବାହୁଣ ଗଲେ ଚଳି । ବିଷ୍ଣୁ ଲୋକରେ ଯାଇ ମିଳି ॥
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଦରଶନ କଲା । ଦେବଲୋକରେ ଗଣାହେଲା ॥
ଏଣେ ଯେ ଯମଦୂତମାନେ । ପଳାଇ ଗଲେ ଅଭିମାନେ ॥
କହିଲେ ଯମର ଅଗରେ । ହେ ରଜା ବୁଝ ଧାତକାରେ ॥
ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଲୁ ଯାହା ଆଜ । କହି ନୁହଇ ଜନ୍ତୁରାଜ ॥
କିମ୍ପାଇଁ ଦଣ୍ଡ ଛୁଡି ହେଲା । ଚୋର କି ଯମପଣ ଗଲା ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ମହାପାପୀ ଜାଣ । ଜାତିରେ ଅଟଇ ପଠାଣ ।
ତାହାକୁ ଆଣିଥିଲୁ ଧରି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ବିଷ୍ଣୁଗଣେ ମାରି ॥
ପାପୀକି ଛଡ଼ାଇଣ ନେଲେ । ପୁଷ୍ପକ ରଥେ ବସାଇଲେ ॥
ଅନେକ ଜୟ ଜୟ ଡାକ । ଘେନିଣ ଗଲେ ବିଷ୍ଣୁଲୋକ ॥
ଏତ ବଡ଼ଇ ଆଚମ୍ବିତ । ବହନ ବୁଝ ଜନ୍ତୁନାଥ ॥
ଦୂତଙ୍କ ମୁଖୁ ଶୁଣି । ସେ ମହାକାଳ ଦଣ୍ଡପାଣି ॥
ଭ୍ରିରତେ ପେଷିଣ ଦୂତଙ୍କୁ । ପୁଚ୍ଛିଲେ ଚିତ୍ରଗୁପତଙ୍କୁ ॥
ବୁଝିଲେ ପାପ ପୁଣ୍ୟ କଥା । ସେ ମହାପାପୀର ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ବେନି । ଯେ ପାପ ପୁଣ୍ୟ ପାଞ୍ଜି ଘେନି ॥
କହିଲେ ରଜାର ଅଗ୍ରତେ । ମ୍ଲେଛ ପାତକ ଅଛି ଯେତେ ॥
ହେ ରଜା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ । ସେ ମହା ପାତକ ଅଟଇ ॥
ଏ ଜନ୍ମ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ଦେଶେ । ପୁଣ୍ୟ ସେ କରିନାହିଁ ଲେଶ ॥
ଏତେ ନିଷ୍ଠୁର ପାପୀ ଜାଣ । ଜାତିରେ ଅଟଇ ପଠାଣ ॥
ଲେଖି ମୋ ପତ୍ରେ ଠାବ ନାହିଁ । ଅଧିକ କି କହିବି ମୁହିଁ ॥

ମାହକ ପଠାଣଙ୍କ ଜାତି । ଶୂକରେ ହରାମ ବୋଲନ୍ତି ॥
ତେଣୁ ଏ ମରିବାର ବେଳେ । ଘୁଷୁରି ଦେଖି ବେକଡୋଳେ ॥
ହରାମ ବୋଲି ଡକା ପଡ଼ି । ପିଣ୍ଡୁ ପରାଣ ଗଲା ଛାଡ଼ି ॥
ଏତେକ ବୋଲିଛି କେବଳ । ଆଉ ତା କିଛିନାହିଁ ଫଳ ॥
ଏଥିକୁ ବୁଝ ହେ ରାଜନ । କେତେ ବାହେଲା ତାର ପୁଣ୍ୟ ॥
ତା ଶୁଣି ଧର୍ମରାଜ ବସ୍ତା । ଧର୍ମସଭାକୁ କଲା ପୁଚ୍ଛା ॥
ବୁଝ ହେ ପାପପୁଣ୍ୟ ତାର । କେ ଊଣା ଅଧିକ ତାହାର ॥
ତା ଶୁଣି ଧର୍ମ ସଭାଜନେ । କହନ୍ତି ରାଜା ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ଶୁଣ ହେ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ନାଥ । ଆମ୍ଭେ ଯା କହୁଅଛୁ ସତ ॥
ତାହାର ଯେତେ ପାପରାଶି । ସମସ୍ତେ ହେଲେ ଭସ୍ମରାଶି ॥
ସୁକୃତ ବଢ଼ିଲା ତାହାର । ତୋହର ନାହିଁ ଅଧିକାର ॥
ତାଠାରେ ପ୍ରଭୁପଣ କଲେ । ସମସ୍ତେ ନାଶଯିବା ଭଲେ ॥
ସାକ୍ଷାତେ ରାମନାମ ତାର । ମୁଖରୁ ହୋଇଲା ବାହାର ॥
ହରାମ ଶବଦ ବୋଇଲା । ପିଣ୍ଡୁ ପରାଣ ଛାଡ଼ିଗଲା ॥
ପାତକ ହୋଇ ଛୁର କେତେ । ବିଗୁର କର ଭୁଛି ଚିତ୍ତେ ॥
ପାଞ୍ଚଶକୋଟି ବସୁନ୍ଧରା । ମେରୁ ସାଗର ଆଦିକରି ॥
ସଂସାର ଗୁରୁଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ଅପରେ ପୁଣ୍ୟ ଆଉ କେତେ ॥
ନକତି ଧେନୁ ଯେବେ ତୁଳ । ପଡ଼ିବ ରାମନାମ ବଳ ॥
ତୁ କି ନଜାଣୁ ଦେବରାଜ । ଆମ୍ଭ ଖୋଜିବା କିବା କାର୍ଯ୍ୟ ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହେଲା ଯମ । ଭଜନ କଲା ରାମନାମ ॥
ଶୁଣି ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ନାମର ମହିମା ଟି ଏତେ ॥
ଏବେ ହେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ । ତୋତେ ଯେ କହିବା କଥାଏ ॥
ସଂସାରେ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର । ଯମକୁ ସିନା ଏତେ ଡର ॥
କହିବା ତହିଁକି ଉପାୟ । ଯେମନ୍ତେ ନୋହିବଟି ଭୟ ॥
ହୋଇଣ କ୍ଷତ୍ରୀ ଅବତାର । ଯମ ସଙ୍ଗତେ ଯୁଦ୍ଧ କର ॥
ତହିଁକି ଶାସ୍ତ୍ରମାନ ଅଛି । ଆଗହୁଁ ରଖିଥାଅ ବାଛି ॥

କେଶ ବସନ ଆଦ୍ଯ ଯେତେ । ରଖିଣ ଥାଅ ତୋ ଅଗ୍ରତେ ॥
ଯେ ନାମ ଭଜେ ଝଙ୍କଧର । ସେ ଅଟେ ବୃଷମ ଟୋପର ॥
ତାହାକୁ ଶିରେ ଥିଲେ ଭରି । ଶତ୍ରୁ ଦେଖିଣ ଭୟ କରି ॥
ଶ୍ୟାମ ସୁନ୍ଦର ମନ ଗଲେ । ପକାଇ ଦିଅ ଭବ ଭୋଳେ ॥
ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ ବାଜୁ ବନ୍ଧ । ଭୁଜରେ ଆଣ୍ଡକରି ବନ୍ଧ ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ରଙ୍ଗ ଗୁଣ୍ଡି । ସର୍ବାଙ୍ଗଯାକ ଥାଅ ମଣ୍ଡି ॥
ଶ୍ରୀକୃପା ସିନ୍ଧୁ ଯେ କୁମର । ମହିମା ଅତି ଅଗୋଚର ॥
ଆଣେ କଟିରେ ଥାଅ ଭିଡ଼ି । ନ ଯିବ ସଂଗ୍ରାମକୁ ଛାଡ଼ି ॥
ପରମ ନନ୍ଦ ଫଣ୍ଟଗୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଯାକ ଥିବ ଘୋଟି ॥
ବାମ ହସ୍ତରେ ତାହା ଧରି । କେବଳ ଆଣ୍ଡକରି ମାରି ॥
କୃଷ୍ଣ କୃପାରୁ ଅତି ଗାଢ଼ । ତହିଁରୁ ଖଣ୍ଡା ନାହିଁ ଦାଢ଼ ॥
ହାଣିଲେ ମେରୁ ଛିଡ଼ିଯିବ । ଶତ୍ରୁ ଦେଖିଲେ ପଳାଇବ ॥
ତାହା ଦକ୍ଷିଣ କରେ ଧରି । ଯମ ସଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ॥
ସେ ଖଣ୍ଡା ଥିଲେ ତୋର କର । କି କରି ପାରେ ଯମ ଛାର ॥
ଆବର କହୁଅଛୁ ତୋତେ । ଧନର ବଦ୍ୟାଅଛୁ ଯେତେ ॥
ଖୋଜିଣ ଚନ୍ଦ୍ର ତଉତନା । ଶିରେ ଭୁ ବରଅଛୁ କନା ॥
କରୁଣାକର କର୍ଣ୍ଣତଳେ । ଖଞ୍ଜିଣ ଥାଅ କର୍ଣ୍ଣମୂଳେ ॥
ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମନାଭ ଯେ ପଦକ । ହୃଦ ପଦ୍ମରେ ତାହା ରଖ ॥
ବ୍ରଜବନୋଦ ବାରବାନା । ବାହେ ବାହୁଟି କରେ କନା ॥
କାଳେନ୍ଦୀ କୂଳଆ କାଛେଣି । କଟିରେ ଭିଡ଼ିଥାଅ ପୁଣି ॥
ଶ୍ରୀ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ଧନୁ ଯେଟି । ଅଚଳାଚଳ ବଳ ସେଟି ॥
ଲଗାଅ ଗୁଣମଣି ପୁଣ । ଯେବଣ ନାମ ନାରାୟଣ ॥
ସେ ଧନୁ ଗୋଟି କରେ ଧରି । କୃଷ୍ଣ କଷେଣୀ ଥିବୁ ଧରି ॥
ଅନନ୍ତ ଅକ୍ଷୟ ତୂଣୀର । ବାମ ଡାହାଣେ ତାହା ଭରି ॥
ମୁକୁନ୍ଦ ମନ ଭେଦୀ ଶର । ବସାଇ ଧନୁଗୁଣ ଭର ॥
ଆଣ୍ଡକରିଣ ତାହା ସନ୍ଧି । ଯେତେ ପାରିଲେ ତେତେ ବାନ୍ଧ ॥

ନୃସିଂହ ନାମେ ଯେ ନାରାଚ । କୋଟିଏ ଅଗ୍ନି ପ୍ରାୟ ତେଜ ॥
ଶ୍ରୀହରି ନାମେ ଯେଉଁ ଶର । ବିଷମ ମୁନ ଅଟେ ତାର ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ନାମେ ଯେଉଁ କାଣ୍ଡ । ତେଜେ ଗଞ୍ଜାଇ ମାର୍ତ୍ତଣ୍ଡ ॥
ସେ ଶର ମନ ଥିଲେ କର । କି କରି ପାରେ ନାଶକର ॥
ମନ୍ତ୍ରରେ ବାନ୍ଧି ଯଥ ଲଭେ । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ପାପଘ୍ନବେ ॥
ଯେ ପୀତାମ୍ବର ପୀତ ମାଳ । ଅଙ୍ଗେ ଉହାଡ଼ି ଥାଅ ଚୋର ॥
ଓଙ୍କାନାଶନ ଝାଲଗୋଟି । ଯତ୍ନେ ବେଢ଼ାଇ ଥାଅ ପିଠି ॥
କୃପା ସମୁଦ୍ର କଟାରିକି । କଟି ସ୍ଥଳରେ ଥାଅ ରଖି ॥
ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ନାଥ ତରୁଆରି । ଜାଗ୍ରତେ କରେ ଥାଅ ଧରି ॥
ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ଯେ ବରଛି । ଦକ୍ଷିଣ କରେ ଥାଅ ରଖି ॥
ସେ ମହା କ୍ଷଣଶୀଳ ଚେଲ । ଗୋଟିଏ ଯମ ଦାଢ଼ ଭୁଲ ॥
ରଖିଣଥିବୁ ଯେବେ କଚ୍ଛ । କି କରିପାରେ ଯମ ଖାଣ୍ଡି ॥
ଏମନ୍ତ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ଯମ ପଳାଇ ଯିବ ଭଲେ ॥
ନୋହିଲେ ଏମନ୍ତ ତୁ କର । ଘ୍ରବେ ବଳିଆ ରୂପ ଧର ॥
ଶ୍ରୀ ବନମାଳୀ ନାମେ ନଳ । ଭୁଜେ ପାରିବୁ ଯେବେ ତୋଳ ॥
ଯେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ବାରୁଦଇଁ । ଗୋବିନ୍ଦ ଗୁଳାକୁ ପକାଇ ॥
ଗଜଉଦ୍ଧାର ଗଜକାଠି । ନଳରେ ଧରିଥାଅ ଯୋଖି ॥
ଶଙ୍ଖ ଆଡ଼କୁ ସଲଖିବୁ । ଗୁଣ୍ଡରେ ପକାଇ ରଖିବୁ ॥
ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ମାଣ୍ଟିକ । ମନ ନୟନ ଥିବୁ ରଖି ॥
ଯେ ରଘୁନାଥ ରଞ୍ଜକରେ । ଭରିବୁ ସେ ନଳ ରନ୍ଧ୍ରରେ ॥
ଅନନ୍ତ ଅନଳ ଲଗାଇ । ଆଜହୁଁ ରଖିଥିବୁ ଭୁଞ୍ଜି ॥
ଶ୍ରୀରାମ ମୁରାରି ଲାଚ୍ଚିବୁ । ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ଏକାଥିବୁ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ନାମ ଗୋଟି । ଛୁଟିଲେ ମେରୁ ଯିବ ଫୁଟି ॥
ଶବଦ ଶୁଣି ଜନ୍ତୁସାଇଁ । ପଡ଼ିବ ମୂର୍ଚ୍ଛାଗତ ହୋଇ ॥
ଚେତନା ପାଇଣ ଉଠିଲେ । ପଛକୁ ନ ଗ୍ଭହିଁବ ଭଲେ ॥
ପୁରକୁ ତାର ପଳାଇବ । ଥିଲେ କି ଜୀବନ ପାଇବ ॥

କହିଁଲେ ଷଣ୍ଢୀ ବିଦ୍ୟାସାର । ତୋ ମନ ଯାହା ଇଚ୍ଛାକର ॥
ଆବର କହୁଅଛୁ ତୋତେ । ସଂସାର ବ୍ୟାଧି ଅଛି ଯେତେ ॥
ତହିଁକ ଉପାୟ ଯେ ଅଛି । ତାହା ତୋ ଆଗରେ କହୁଛି ॥
ସକଳ ମଉଷଧି ମୂଳ । ଯେ ପ୍ରଭୁନାମ ଆଦିମୂଳ ॥
ପତିତ ପାବନ ପିପ୍ପଳ । ଯେତେ ବା ଖାଇବାକୁ ଭଲ ॥
ତେତେ ମାଣକ ବାଛି ଧର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମେ ଶୁଣ୍ଠି କର ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ନାମରେ ମରିଚ । ବଜ୍ର ବିଡ଼ଙ୍ଗ ଖଣ୍ଡ ପାଞ୍ଚ ॥
ଯେ ଦୟାନିଧି ଦେବଦାରୁ । ଖଣ୍ଡିଏ କରି ତହିଁରୁ ॥
ଶ୍ରୀହରି ଅଳାଇଚ କଚ୍ଛି । ଘେନିବ ଗୋଟି କେତେ ବାଛି ॥
ନୃସିଂହ ନାମୋନାଗେଶ୍ୱର । ତୋଳା ପ୍ରମାଣେ ତାହା କର ॥
ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ନାମ ସାର । ରସରେ ସେ ରସସିନ୍ଦୂର ॥
ଯେ ପୀତାମ୍ବର ପିତା କଚ୍ଛି । ଘେନ ଏ ନବ ଦ୍ରବ୍ୟ ବାଛି ॥
ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ କ୍ଷମାଶୀଳ । ରଖ ସମସ୍ତ ଏକ ଠୁଳ ॥
ଶ୍ରୀପତି ଶିଳାପୁଆ ଧରି । ଗୋବିନ୍ଦ ନାମେ ଗୁଣ୍ଡାକରି ॥
ଅନନ୍ତ ଅଦାରସ ସଙ୍ଗେ । ଗୋବିନ୍ଦ ଚେତିଣ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗେ ॥
ମଧୁସୂଦନ ମହୁ କଚ୍ଛି । ପରୀକ୍ଷା କରିବ ତହିଁକି ॥
ଶ୍ରୀରାମ ସୁମରି ପିଇବ । ଅଜର ଅମର ହୋଇବ ॥
କହିଲି ଯେବଣ ଔଷଧି । ଏଣେ ଖଣ୍ଡିଛି ଭବବ୍ୟାଧି ॥
ଏଥେ ମିଶାଇ ଚିତ୍ତ ଯାର । କି କରି ପାରେ ବ୍ୟାଧି ଜ୍ୱର ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ହେଲୁ ଦେଇ । ଏଥେ ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ତ ହୋଇ ॥
ଯେବଣ ପ୍ରାଣୀ ଥିବ ଶିଖି । ହୃଦ ପଦ୍ମରେ ଥିବ ରଖି ॥
ସେ ଯେଣେ ଇଚ୍ଛା ତେଣେ ଯାଉ । କାହୁଁହିଁ ଭୟ ନାହିଁ ଆଉ ॥
ଘୋର ସଂଗ୍ରାମେ ରାଜଦ୍ୱାରେ । ବନ ଗହନ ବିପିନରେ ॥
ଜଳ ପବନ ହୁତାଶନ । କି ଅବା ବିଦେଶେ ଗମନ ॥
ପଶୁଙ୍କ ଖଳଦନ୍ତ ଘାତ । ଭୁଜଙ୍ଗ ବିଷର ସହିତ ॥
ଖଣ୍ଡେ ଯେ ଚଉର୍ଯ୍ୟ ସହିତେ । ଗ୍ରହପୀଡ଼ାହିଁ ପ୍ରେତ ଯେତେ ॥

ଲାଗିବ ନାହିଁ ଏହୁ ଭୟ । ନିଶ୍ଚେ ଏଥିରେ ଥିଲେ ଲୟ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନାମ ଯେବେ ସତ । ସ୍ୱରୂପ ଯେବେ ସାଧୁପଥ ॥
ମହିମା ଯେବେ ସତ୍ୟ ପୁଣ । ଏବେ ଏ କଥା ପରମାଣ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । ପ୍ରାକୃତ ବନ୍ଧେ କଲୁଗୀତ ॥
ସଦା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୟକର । ରାମଚରିତ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ ॥
ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ଚରଣେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ସୁଜନେ କ୍ଷମାକର ଦୋଷ । ମନରେ ନ ଘେନିବ ରୋଷ ॥
କେବଳ ନ କର ନିରାଶ । ମୁଁ ତୁମ ଦାସଙ୍କର ଦାସ ॥
ଏ ମୋର ହୀନ ମୂଢ଼ମତି । ନ ଜାଣେ ପାଠ ଶାସ୍ତ୍ର ଗତି ॥
ନ ବସେ ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ । ପାପକୁ ଭୟ ନାହିଁ ଚିତ୍ତେ ॥
ଦାମ୍ଭିକ ନାସ୍ତିକ କପଟୀ । ନିରତେ ବିଷୟ ଲମ୍ପଟୀ ॥
ଆସନ ଶୟନ ସ୍ୱପନେ । କେବଳ ଧ୍ୟାନ ଚିନ୍ତା ମନେ ॥
ନାରୀ ସଙ୍ଗମ ମହାସୁଖ । ଦେବା ଦୟାରେ ମୁଁ ବିମୁଖ ॥
ପରହିଂସ୍ରକ ବାଧା କ୍ରୋଧୀ । ସାଧୁ ସେବାରେ ନାହିଁ ବୁଦ୍ଧି ॥
ଯେ ମନ ମୋହର ଆୟତ୍ତେ । ରହିଲା ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଏଣୁ ମୁଁ ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ । ଶରଣ ମାଗେ ଅନୁକ୍ଷଣ ॥
ସୁଜନେ ଏହି ଭାବେ ଭାବ । ଏ ଭବ ସଂସାରୁ ତରିବ ॥
ଏବଡ଼ ଅପୂର୍ବ ଚରିତ । ଶୁଣି ଶରଧା ଯାର ଚିତ୍ତ ॥
ତାର କଳୁଷ ଥିବ ଯେତେ । ରହିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ଇନ୍ଦ୍ରଲୋକେ ବାସ । ମଲେ ବୈକୁଣ୍ଠପୁରେ ବାସ ॥
ଅପୁତ୍ରୀ ପୁତ୍ରକୁ ଲଭିବ । ଅନ୍ଧହିଁ ଲୋଚନ ପାଇବ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ସୁଜନେ ମନ ଦେଇ ଶୁଣ ॥
କହଇ ରାମଦାସ ଦ୍ୱିଜ । ବିଶ୍ୱାସ ଅଟେ ମୂଳବୀଜ ॥
ବିଶ୍ୱାସ ବିନା ଯେତେ କର୍ମ । ପର ଅପର ଗୃହାଶ୍ରମ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି କଥାମାନ । ପଚାଶ ଅଧ୍ୟାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ଶ୍ରୀ ବୀରକେଶ୍ୱରଦେବଙ୍କ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିୟାଳିଶ ଅଙ୍କ ॥

ଯେ ଭୂଲ ପଞ୍ଚମୀ ଦିବସେ । ଶୁଦ୍ଧ ଶୁକଳ ପକ୍ଷରେ ସେ ॥
ଚିତ୍ରା ନକ୍ଷତ୍ର ରବିବାରେ । ତଇତୁଲା ନାମ କରଣରେ ॥
ଶୁଭ ନାମରେ ଯେଉଁ ଯୋଗ । ପଞ୍ଚାଶ ଦଣ୍ଡ ଥିଲା ଭୋଗ ॥
ଏମନ୍ତେ ଶୁଭ ଅନୁକୂଳେ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଶ୍ରବଣେ ମଙ୍ଗଳେ ॥
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ଏ ଚରିତ । କହଇ ଲଛମନ ସୁତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ମେଲଛ ହାରାମ ଶବ୍ଦ ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ ପଞ୍ଚବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

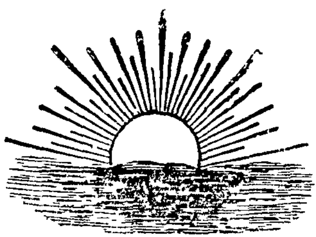

ମୁଦ୍ରାକର—ଶ୍ରୀ ଆନନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ, ବିମଳା ପ୍ରେସ, କଟକ-୨

ରସାମୃତ

ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ

—*—

ଷଡ଼ତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

କୁଳଶିଖର ରଜା ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ନମୋ ଶାରଦା ଗଣନାଥ । ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ମୋର ମାଥ ॥
କହେ ଚୈତନ୍ୟ ଅତିତୋଷେ । ସୁମନ ନୃପତିର ପାଶେ ॥
ହେ ରଜା ହୁଅ ସାବଧାନ । କହିବି ଅପୂର୍ବ ବିଧାନ ॥
ପବିତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ଖଣ୍ଡରେ । ଏକ ନୃପତି ରାଜ୍ୟ କରେ ॥
ସମସ୍ତ ରଜାଙ୍କ ଅଗ୍ରଣୀ । ନୃପତିପଣେ ତାଙ୍କୁ ଗଣି ॥
ନାମ ତା ଶ୍ରୀକୁଳଶିଖର । ବଡ଼ ପ୍ରତାପୀ ଦଣ୍ଡଧର ॥
ତେଜସ୍ୱୀ ପଣେ ଦିବାକର । ହୃଦୟ ଗମ୍ଭୀର ସାଗର ॥
ଧଇର୍ଯ୍ୟ ପଣେ ମହାମେରୁ । ଦାତାପଣରେ କଳ୍ପତରୁ ॥
ପଣ୍ଡିତ ପଣେ ବୃହସ୍ପତି । ସହିଷ୍ଣୁ ପଣେ ବସୁମତୀ ॥
ସୁନ୍ଦରପଣେ କାମଦେବ । କ୍ଷମିୟ ପଣେ ସଦାଶିବ ॥
ଶୁଦ୍ଧ ବିବେକ ଶୁଚିମନ୍ତ । ପାପକୁ ମହାଭୟ ଚିତ୍ତ ॥
ରାଜ ସମ୍ପଦ ଅପ୍ରମିତ । କୁବେର ସମ ଧନବନ୍ତ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଦୁଃଖ ହର । ପ୍ରଜା ପାଳଇ ପୁତ୍ରପର ॥

ଦେବ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଅତି ପ୍ରିୟ । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ପାଦେ ଭକ୍ତିମୟ ॥
ଯେ ରାଜା ଧର୍ମ ପରାୟଣ । ସେବଇ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସେବା କରୁଥାଇ । ହରି ଚରଣେ ମନଦେଇ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କଥା ବିନୁ ଆନ । ନ ଜାଣେ କେଭେ ତାର ମନ ॥
ଶ୍ରୀହରି ଜନ୍ମରସ ପୁଣ । ନିରତେ ପଠନ ଶ୍ରବଣ ॥
ସର୍ବଦା କାଳେ ଶୁଚିମନ୍ତ । ସତ୍ୟ ବଚନ ଦୃଢ଼ମତ ॥
ଏମନ୍ତେ ରାଜା ଏକଦିନ । ବିଜୟେ ରତ୍ନ ସିଂହାସନ ॥
ସୈନ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ପଛୁଆରି । ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଆଦିକରି ॥
ସଭା ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନୃପଗଣେ । କରି ଅଛନ୍ତି ବେହରଣେ ॥
ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବ ଆଦିକରି । ବିପ୍ର ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥
ଦେଶୀ ବିଦେଶୀ ଏ ସଂସାରେ । ସମସ୍ତ ଗୋଷ୍ଠି ଏକଠାରେ ॥
ଶ୍ରୀହରି ରସ କଥା ମାନ । କହୁ ଅଛନ୍ତି ସାଧୁଜନ ॥
ରାଜା ଶ୍ରବଣେ ତାହା କରି । ଅଛନ୍ତି ଦେହ ବୁଦ୍ଧି ହାରି ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ କଥା । ଶୁଣ ସୁମନ ମହାରଥା ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁଦେବ ତାହାଙ୍କର । ବିଜୟ କଲେ ସେହିଠାର ॥
ଦେଖି ସେ ରାଜା ଅତିତୋଷେ । ମିଳିଲେ ଯାଇ ଗୁରୁପାଶେ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କରି ଦଣ୍ଡବତ । ଉଠି କପାଳେ ଯୋଡ଼ି ହସ୍ତ ॥
ଅତି ବିନୟ ଭାବ ହୋଇ । ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦିବ୍ୟାସନ ଦେଇ ॥
ଦେଖି ସେ ନୃପତିର ଭାବ । ଆସନେ ବସି ଗୁରୁଦେବ ॥
ରାଜାଙ୍କୁ ବସ ହୋ ବୋଇଲେ । ଶୁଣି ନୃପତି ବିଜେକଲେ ॥
ଶ୍ରୀ ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବସି । ପୁଣି ଶ୍ରୀହରି ଭାବେ ରସି ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ମାଛି ଗୋଟି । ଉଡ଼ି ସେ ଅଇଲା ଚହଟି ॥
ବସିଲା ରାଜାର କପାଳେ । ରୁଧିର ପିଏ କୁତୁହଳେ ॥
ରାଜା ଅସୁଖ ଭାବ ହୋଇ । ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ଦେଲେକ ଉଡ଼ାଇ ॥
ଲଲାଟେ ଶ୍ରୀହସ୍ତ ବାଜିଲା । ମାଛି ତକ୍ଷଣେ ଉଡ଼ିଗଲା ॥
କପାଳୁ ଦଣ୍ଡବତ ଧୂଳି । ଝଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ମହୀସ୍ଥଳି ॥

ତା ଦେଖି ଗୁରୁଦେବ ହସି । ମଥା ପୋଡ଼ଣ ମୌନେ ବସି ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ନୃପମଣି । ସେତ ବିବେକ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ତକ୍ଷଣେ ଉଠି ଉଭାହୋଇ । ଜଣାନ୍ତି ଗଦ ଗଦ ହୋଇ ॥
ମୁଖ ମଳିନ କି ନିମନ୍ତେ । ଏକଥା ଆଜ୍ଞା ହେଉ ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ଗୁରୁଦେବ ଭଣି । ଶୁଣ ହେ ନୃପତି ଅଗ୍ରଣୀ ॥
ଯେ ଜନ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ସ୍ମୁରେ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ କରେ ॥
ତା ଅଙ୍ଗେ ଲଗେ ଯେତେ ଧୂଳି । ତେତେ ଜନ୍ମର ପାପ ଦଳି ॥
ସେ ଧୂଳି ଦେଖି ଯେଉଁ ନର । ହସ୍ତରେ ଝାଡ଼ି କରେ ଦୂର ॥
ତାର ପାତକ ହୁଏ କେତେ । ବିଘ୍ନର କର ହୃଦଗତେ ॥
ତୋର ସ୍ୱହସ୍ତ ବାଜିବାରୁ । ଧୂଳି ଝଡ଼ିଲା କପାଳରୁ ॥
ତେଣୁ ପୋଡ଼ିଲୁ ଆମ୍ଭେ ମଥା । ତୁ କି ନ ଜାଣୁ ମହାରଥା ॥
ଶୁଣି ନୃପତି କମ୍ପମାନ । ବଦନୁ ନସ୍ଫୁରେ ବଚନ ॥
ଶୋକେ ପୂରିତ କଳେବର । କମ୍ପଇ ରାଜାର ଅଧର ॥
ସଜଳ କରି ନେତ୍ର ଦୁଇ । ରହିଲେ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ ॥
କେତେହେଁବେଳେ ଚହିଁଦେଲେ । ଗୁରୁଙ୍କୁ ପାଶେ ନ ଦେଖିଲେ ॥
ଉଭରି ରାଜା ସଭା ମୁଖେ । ପୁଚ୍ଛିଲେ ଅତି ମନଦୁଃଖେ ॥
ହେ ମହା ସଭାଜନେ ଶୁଣ । ମୋ ପାପହୁଏ ଯା ପ୍ରମାଣ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଦ୍ରୋହ ଦୋଷ ମୋର । କେମନ୍ତେ ହେବ ଏବେ ଦୂର ॥
ଏଥକୁ ଦେଖି ଶାସ୍ତ୍ରପଥ । କିବା ଲେଖିଛି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବ ଅବଶ୍ୟ । ଏ ରାଜପଦେ ନାହିଁ ଆଶ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବିପ୍ରଜନ । ଖୋଜି ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରମାନ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁଦେବ ପଦ୍ଧତିରେ । ଦେଖିଲେ ଲେଖିଛି ତହିଁରେ ॥
ଅତିଶୟରେ କାଷ୍ଟା କଥା । କରି ଯେ ନୁହଇ ସର୍ବଥା ॥
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ବୃଦ୍ଧଜନେ । ନ କହି ରହିଲେ ମଉନେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ନୃପବର । ନ କହ କମ୍ପା ଗୋପ୍ୟକର ॥
ଏ ମୋର ପାପକ୍ଷୟ ଅର୍ଥେ । ସେବା ଲେଖିଛି ଶାସ୍ତ୍ରପଥେ ॥

ତାହା କରିବ ସତ୍ୟ ମୋର । ଏଥିକୁ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦିବାକର ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ବିପ୍ର ଭଲେ । ପ୍ରବନ୍ଧ ଫିଟାଇ ପଢ଼ିଲେ ॥
ହେ ରାଜା ଶୁଣ ସାବଧାନେ । ଗୁରୁ ଚରଣେ ଯେଉଁମାନେ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ କରି । ସମ୍ମୁଖରେ ରହନ୍ତି ଉଭାରି ॥
ତା ଅଙ୍ଗେ ଥାଇ ରେଣୁ ଯେତେ । ତେତେ ଜନମ ପରିଯନ୍ତେ ॥
ସଞ୍ଚରି ଥାଇ ଯେ କଳୁଷ । ତତକ୍ଷଣେ ହୋଏ ସର୍ବନାଶ ॥
ବଡିମାପଣେ ଯେଉଁମାନେ । ସେ ରେଣୁ ଝାଡ଼ନ୍ତି ଅଜ୍ଞାନେ ॥
ତାଙ୍କ ସୁକୃତ ଆଉ ନାହିଁ । କେବଳ କଥାଏ ଅଛଇ ॥
ଏମନ୍ତ କରି ଯେବେ ପାରି । ସେ ଗୁରୁଦ୍ରୋହ କଷ୍ଟୁ ତରି ॥
ତମ୍ବା ପଟାଏ ଗଢ଼ାଇବ । ଦ୍ୱାଦଶହାତ ଦୀର୍ଘ ହେବ ॥
ପ୍ରସ୍ଥ ଯେ ଛନହାତ ଜାଣ । ଚଉକେ ବହଳ ପ୍ରମାଣ ॥
ଯୋଡାଇ ତମ୍ବା ଗୃହଖମ୍ବ । ସେ ପଟା କରିଥିବ ଦମ୍ଭ ॥
ଅଙ୍ଗାର ଅଗ୍ନି ତଥି ତଳେ । ଦେଇଣ ମହାଯନ୍ତ୍ର ଜାଳେ ॥
ସେ ପଟା ତାତି ଅଗ୍ନିପ୍ରାୟେ । ଦିଶିବ ଅତି ତୋରାମୟେ ॥
ତହିଁରେ ଶତ ଅଷ୍ଟବାର । ପ୍ରଣାମ କରିବ ସେ ନର ॥
ତେବେତ ଗୁରୁଦ୍ରୋହ ଦୋଷ । ତା ଦେହୁ ହୋଇବ ବିନାଶ ॥
ନୋହିଲେ ଆନ ନାହିଁପାର । ଏହା ଲେଖିଛି ବେଦବର ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ନରେନ୍ଦ୍ର । ମୁଖ ବିକାଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ॥
ଲୋମ ଉଦ୍‌ଗମ ଭାବ ବହି । ଆନନ୍ଦ କେ ପାରିବ କହି ॥
ହସି କହଇ ନୃପମଣି । ଏବେ ମୋ ହୋଇଲା କାରଣ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ତାମ୍ବରକୁ । ହକାରି ତୁରିତେ ପାଶକୁ ॥
ତମ୍ବା ଲେଖାଇ ଦେଲେ ଯେତେ । ପଟା ନିର୍ମାଅ ବିଧିମତେ ॥
ତାମ୍ବରମାନେ ଆଜ୍ଞା ପାଇ । ପଟାନିର୍ମାଣ କଲେ ଯାଇଁ ॥
ରାଜା ସମ୍ମୁଖରେ ଦେଲେ ନେଇ । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ନରସାଇଁ ॥
ସୁଆସୀ ବଳକୁ ହକାରି । ଖମ୍ବ ଯୋଡାଇ ଦର୍ଶ କରି ॥
ସେ ପଟା ଥାପି ସେହି ଖମ୍ବେ । ନିଶ୍ଚଳ କରି ମହାଦମ୍ଭେ ॥

ତଳେ ଅଙ୍ଗାର ଅଗ୍ନି ନେଇ । ଜାଳିଲେ ମହାଯନ୍ତ୍ର ତାଇ ॥
ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଅଗ୍ନି ଗୋଠା । ଲଗି ପାଚିଲ ତମ୍ବାପଟା ॥
ସେ ମହାଅଗ୍ନି ତେଜପାଇ । ପାଶେ ନ ପାରେ କେହି ରହି ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ସେ ରାଜନ । ତୀର୍ଥଜଳରେ କରି ସ୍ନାନ ॥
କଣ୍ଠ ହୃଦରେ ବେନି ଭୁଜେ । ଲଲାଟେ ତିଳକ ବିରାଜେ ॥
ମସ୍ତକେ ତୁଳସୀ ମଞ୍ଜରୀ । ଗଳାରେ ହେନ୍ଦ୍ର ମାଳାଭରି ॥
ପିନ୍ଧିଣ ଅମଳାନ ବାସ । କାନ୍ଥେଣି ଯେହ୍ନେ ବୀରବେଶ ॥
ବିଭୂତି ବିଲେପନ କାୟେ । ଦିଶନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମବେତ୍ତା ପ୍ରାୟେ ॥
ଶ୍ରୀମୁଖେ ନିର୍ମାଲ୍ୟ କୈବଲ୍ୟ । କରି ବିଜୟେ ମହୀପାଳ ॥
ଗୃହଦ୍ୱାରେ ନର ନାରୀ । ବେଢ଼ିଣ ଶତେପୁର କରି ॥
ଅଛନ୍ତି ପାତ୍ର ଅମାତ୍ୟ । ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ଇଷ୍ଟମିତ୍ର ॥
ଯୋଗୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ବୈଷ୍ଣବ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଭିକାରୀ ॥
ବ୍ରହ୍ମ କ୍ଷତ୍ର ଷୂ ଶୂଦ୍ରଜାତି । ଅପରେ କେତେ ଲୋକଛନ୍ତି ॥
ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଆଦିକରି । ଜନ ଗହଳେ ସୃଷ୍ଟି ପୂରି ॥
ସଂସାରେ ପଡ଼ୁଅଛି ହୁରି । ଯେ ବାଳବୃଦ୍ଧ ଆଦିକରି ॥
ବାଦ୍ୟ ନିଶାଣ ମୁଖଗୋଳ । ମେଦିନୀ ହୁଏ ଟଳ ମଳ ॥
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ସର୍ବଜନ । ବୋଲନ୍ତି ହେ ମହାରାଜନ ॥
ଏ କଥା କେବେହେଁ ନ କର । ବୃଥା ନ ନାଶ କଳେବର ॥
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନ କର ଅନାଥ । ବୋଲି ମସ୍ତକେ ଦେଲେ ହସ୍ତ ॥
ତା ଶୁଣି ନୃପ ଚୂଡ଼ାମଣି । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ନରଶ୍ରେଣୀ ॥
କମ୍ପାଇଁ ହୋଇବ ଅନାଥ । ସବୁରି ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ମୋ ଜୀବ ଯିବାକୁ ସଂଶୟେ । ନ କର କାହାରି ହୃଦୟେ ॥
ଜନ୍ମ ଲଭିଲେ ନିଶ୍ଚେ ମରି । ମରଣ ଗୁରେ କମ୍ପା ଡରି ॥
କମ୍ପା ମୁଁ ଗୁରୁଦ୍ରୋହ ଦୋଷେ । ଗଞ୍ଜି ହୋଇବି ଯମପାଶେ ॥
ସ୍ଥାବର ଆଦି ଦେହ ବହି । ନିଷ୍ଫଳ ହୋଇ କେହି ନାହିଁ ॥
ଏ କଥା ନୁହଇ ଉଚିତ । ନୋହିବ ମୋର ଆନମତ ॥

ଯାଉ ବା ଥାଉ ଏ ଶରୀର । ଏହା ଜାଣନ୍ତି ଚକ୍ରଧର ॥
ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ବୋଲହରି । ବାଳକ ବୃଦ୍ଧ ଆଦିକରି ॥
ଏମନ୍ତେ କହି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଚିନ୍ତିଲେ ନୀଳାଦ୍ରି ବିହାରୀ ॥
ଜୟ ହେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରପାଣି । କମଳା ଦେବୀ ପ୍ରାଣମଣି ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଏ ଜଗତ । ଯାର ଆଜ୍ଞାରେ ଯାତାୟାତ ॥
ଶଶାଙ୍କ ରବି ଆଖଣ୍ଡଳ । ଯେ ଆଦି ସର୍ବ ଦିଗପାଳ ॥
ମେରୁ ବସୁଧା ସିନ୍ଧୁ ବାରି । ଏ ନିତ୍ୟେ ଯାର ଆଜ୍ଞାକାରୀ ॥
ସୁର ମହେଶ ପୁରନ୍ଦର । ଯକ୍ଷ ରକ୍ଷସ ଯେ କିନ୍ନର ॥
ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନିଗଣ । ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯେ ହରି ଚରଣ ॥
ମୁଁ ଅବା ସାମାନ୍ୟ ମାନବ । କାହୁଁ ଜାଣିବି ତାଙ୍କ ଭାବ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭେ ଆଦିମୂଳ । ସମସ୍ତେ ତୋର ପଦ ଡାଳ ॥
ଏଣୁ ତୋ ଅଭୟ ଚରଣ । ଆଜ ମୁଁ ପଶିଲି ଶରଣ ॥
ତୁ ନାଥ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ । ମହାମହିମା ମହାମେରୁ ॥
ଜନ ଆରତ ଖଣ୍ଡିବାରେ । ତୋ ସମ ନାହିଁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ ॥
ଚିନ୍ତାର୍ଥି ଚିନ୍ତା ତୃଣବନ । ତୁ ଯେ ପ୍ରବଳ ହୁତାଶନ ॥
ବିପତ୍ତି ସାଗର ବିନାଶି । ତୁ ଯେ ଅଗସ୍ତି ମହାଋଷି ॥
ବିଷୟୀ ବିଷକୁ ଯେ ଗଦ । ତୋର ଅଭୟ ପଦ୍ମପାଦ ॥
ଭୃତ୍ୟ କୁମୁଦ ବନପାଳ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ମଣ୍ଡଳ ॥
ଚିନ୍ତାର୍ଥିଜନ ଚିନ୍ତାମଣି । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କାରେଣୀ ॥
ଏ ମୋ ଆରତ ନିବାରଣେ । ତୁମ୍ଭହୁଁ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ॥
ଏ ମୋର ଅନଳ ଜ୍ୱାଳାରୁ । ଉଦ୍ଧରି ଧର ମହାମେରୁ ॥
ରଖ ନ ରଖ ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛା । ମୁଁ ଏବେ ଘେନିଲି ଏ ଦୀକ୍ଷା ॥
ଯାଉ ବା ଥାଉ ଏ ଶରୀର । ନ ଲାଗୁ ଗୁରୁଦ୍ରୋହ ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମହାବଳୀ । ମୁଖେ ରଟିଲେ ନାମାବଳୀ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶ୍ରୀହରି । ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ମୁରାରି ॥
ଅଚ୍ୟୁତ ଅନନ୍ତ ଗୋବିନ୍ଦ । ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ସଦାନନ୍ଦ ॥

ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ବଂଶୀ ପାଣି । ରାଧାବଲ୍ଲଭ ପ୍ରାଣମଣି ॥
ଦୟାସାଗର ଦାଶରଥି । ଶ୍ରୀଧର ଶ୍ରୀକର ଶ୍ରୀପତି ॥
ଲକ୍ଷ୍ମୀନାୟକ ଚକ୍ରପାଣି । ସୀତାବଲ୍ଲଭ ରଘୁମଣି ॥
ହେ ବନମାଳୀ ହେ କଂସାରି । ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଦଇତ୍ୟାରି ॥
ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଲାଞ୍ଛନ କେଶବ । ଦୀନବାନ୍ଧବ ବାସୁଦେବ ॥
ଭବମୋଚନ ଭଗବାନ । ଜଗଜ୍ଜୀବନ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥
ଏମନ୍ତେ ନାମାବଳୀ ଗଣି । ମୁଖେ ଉଚ୍ଚାରେ ନରମଣି ॥
ହରି କଥନେ କର୍ଣ୍ଣ ଡେରି । ନୟନେ ହରିରୂପ ଧରି ॥
ହରି ସ୍ମରଣ କରି ହୃଦେ । ମନ ନବେଶି ହରିପାଦେ ॥
ଅନେକ କରି ପ୍ରଣମିତ । ରଜା ହରଷ କରି ଚିତ୍ତ ॥
ନମିଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଦିବାକର । ଉଠିଲେ ପଟାର ଉପର ॥
ଅନଳ ତେଜ ମହାବଳୀ । କଞ୍ଚା ଦାରୁହିଁ ଯିବ ଜଳି ॥
ତହିଁ ନୃପତି ଦଣ୍ଡବତ । କରି ଉଠିଲେ ସେ ତ୍ୱରିତ ॥
ପ୍ରବଳ ଅଗ୍ନି ଶିଖା ତହିଁ । ଜଳି ଉଠଇ ରଜାଦେହୀ ॥
କର ଚରଣ ରଜା ମୁଣ୍ଡ । ଛିଡ଼ି ହୋଇଲା ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ॥
ତହିଁ ରଜାର ନାହିଁ ଭୟ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତଇ ଦେବରାୟ ॥
ପୁଣି କପୋଳେ କର ଦେଇ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପାଦେ ପଡ଼ି ଶୋଇ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଆଦିମୂଳ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତବତ୍ସଳ ॥
କରୁଣା କଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଅନଳ ଜଳପ୍ରାୟ ହୋଇ ॥
ରଜା ଶ୍ରୀହଙ୍ଗ କଅଁଳିଲା । ପୋଡ଼ିଲା ଶୀତଳ ହୋଇଲା ॥
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ସର୍ବଜନ । ଆକୁଳେ କରନ୍ତି ରୋଦନ ॥
ମସ୍ତକେ କଚାଡ଼ନ୍ତି କର । ବୋଇଲେ ଆହେ ନୃପବର ॥
ଆଉ କେ ଏ ରଜ୍ୟ ପାଳିବ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଲା ଦଇବ ॥
ଏମନ୍ତେ ବଚରନ୍ତି ଜନେ । ସେକ୍ଷଣି ଉଠିଲେ ରଜନେ ॥
ତେଜ ବିରଜମାନ କାୟେ । ଦିଶନ୍ତି ଦ୍ୱାଦଶ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ॥
ପୁଣି ମସ୍ତକେ ଦେଇ ହସ୍ତ । ଲେଉଟି କଲେ ଦଣ୍ଡବତ ॥

ପ୍ରବଳ ନଦୀଜଳେ ମିଳି । ହଂସ ଯେସନେ କରେ କେଳି ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ପୁଣି ପୁଣି । କେଶରୀ ବଂଶ ନୃପମଣି ॥
ପୁଣି କରନ୍ତ ଦଣ୍ଡବତ । ତା ଦେଖି ଲୋକେ ଆଚମ୍ବିତ ॥
ଶିବ ପ୍ରତିମା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ । ସମସ୍ତେ ଅଛନ୍ତି ଅନାଇ ॥
ଛତିଶବାର ଏହିପରି । ସେ ରାଜା ଦଣ୍ଡବତ କରି ॥
ମେଦିନୀ ହେଲା ଟଳମଳ । କମ୍ପିଲେ ଦଶଦିଗପାଳ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ନରହରି । ବେଗେ ଡେଙ୍ଗିଲେ ନୀଳଗିରି ॥
ଅତି ଅପୂର୍ବ ଶୋଭାକର । ବିଧାତା ନିର୍ମାଣୁ ବାହାର ॥
ଜଗନ୍ମୋହନ ରୂପଧରି । ପଠା ପାରୁଶେ ବଜେକରି ॥
ଶ୍ରୀକର ବଢ଼ାଇଣ ଦେଲେ । ରାଜାଙ୍କୁ ଝିଙ୍କି ପକାଇଲେ ॥
ବୋଇଲେ ରହିଲା ତୋ କୀର୍ତ୍ତି । ସଂସାର ମଧ୍ୟେ ହେ ନୃପତି ॥
ତୋହର ପରି ପୁଣ୍ୟବନ୍ତ । ନାହିଁ ନୋହିବ ଏ ଜଗତ ॥
ସକଳ ପାପୁ ହେଲୁ ପାର । ଲଭ ପରମଗତି ସାର ॥
ତା ଶୁଣି ରାଜା କରଯୋଡ଼ି । ବିପ୍ର ଚରଣ ତଳେ ପଡ଼ି ॥
ବୋଇଲେ ମୋତେ କହ ସତ୍ୟ । କେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ହେ ପବନ ॥
ଏ ମୋର ଚର୍ମଚକ୍ଷୁ ଯେନ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ପାରିଲି ଚିହ୍ନି ॥
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଭଗବାନ । ଉଠି ତୁ ଦେଖ ହେ ନୟନ ॥
ଯାହାକୁ ଚିନ୍ତୁଥିଲୁ ତୁହି । ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣ ଆମ୍ଭେ ସେହି ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ଉଭାହେଲେ । ନିର୍ମଳ ନେତ୍ରେ ଅନାଇଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଧାରୀ । ଗଦା ପଙ୍କଜ ଭୁଜ ଚାରି ॥
ଜଗନ୍ମୋହନ କୃପାସିନ୍ଧୁ । ଶରଣ ଜନଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ॥
ଅଭୟ ବର ତାଙ୍କୁ ଦେଇ । ଅନ୍ତର ହେଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ପ୍ରଭୁ ମାୟାରେ ନରଶ୍ରେଣୀ । ଏ ସର୍ବ ନ ପାରିଲେ ଜାଣି ॥
ଶୁଣ ହେ ମନୁ ନୃପମଣି । ସେ ରାଜା ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ପୁଣି ॥
ସାକ୍ଷାତ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦେଖିଲା । ସଂସାରେ କୀରତି ରଖିଲା ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦେ ନରେଶ୍ୱର । ବିଜୟ କଲେ ଧୀର ଧୀର ॥

ସମସ୍ତେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କରି । ଚଳଣି ଗଲେ ଯେଝା ପୁରି ॥
ସେ ରାଜା ଅନ୍ତଃକାଳେ ଯାଇ । କେବଣି ଗତି ଥିବ ପାଇ ॥
ମୋତେ ତା ନୁହଇ ଗୋଚର । ହେ ମନ ତୋ ମନେ ବିଚାର ॥
ଏ କଳିଯୁଗର ଚରିତ । ଶୁଣି ଲାଗିବ ଆଚମ୍ବିତ ॥
ହରି ଭକତ ଜନମାନେ । ଶୁଣି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯିବେ ମନେ ॥
ଅଜ୍ଞାନୀ ଜନେ ଏହି କଥା । ଅବଶ୍ୟ ମଣିବେଟି ମିଥ୍ୟା ॥
ଶୁଣି ସାନନ୍ଦ ମନରାୟ । ସିନ୍ଧୁ ଉଦୟ ଇନ୍ଦୁ ପ୍ରାୟ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସବାଣୀ । ସଂସାର ସିନ୍ଧୁକୁ ତରଣୀ ॥
ସୁଜନ ଏଣେ କରି ଲୟ । ଦୂର ହୋଇବ ଯମ ଭୟ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୁକତି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ଦାର୍ଢ୍ୟତା ବିନା ଯେତେ କର୍ମ । କଲେ ନୋହିବ ଧର୍ମ୍ମକାମ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ପାଦଗତେ । ରାମ ବୋଲଇ ରଖ ମୋତେ ॥
ତୁମ ସଙ୍ଗତି ମୋର କର । ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ କିଙ୍କର ॥
ହେ ଦେବ ଗଦା ପଦ୍ମଧର । ହେ ପଦ୍ମଯୋନିଙ୍କ ପିଅର ॥
ମୋ ମନ ହୋଇ ଷଟପଦ । ତୁମ୍ଭ ପଙ୍କଜ ପାଦେ ପଦ୍ମ ॥
କରିଣି ପିଉ ସୁଧା ଧାର । ହେ ପ୍ରଭୁ ଏତେ ମାଗ କର ॥
କର ନ କର ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତ । ଆଶା ମୁଁ କରିଛି ବହୁତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଶ୍ରୀ କୁଳଶିଖର ରାଜା ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ଷଡ଼ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ସପ୍ତବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଲାଲବେଗ ଓ ସାଲବେଗ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ପୁଣି ପୁଚ୍ଛଇ ମନ ରାଣି । ଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କ ପାଦେଣି ॥
ହେ ଶୁଦ୍ଧ ଚେତା ତୋର ବାଣୀ । କେବଳ ସୁଧାସମ ଜାଣି ॥

ପିଇ ମୋ ଶ୍ରବଣ ଯୁଗଳ । ସନ୍ତୋଷ ନୋହିଲା କେବଳ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ କଥା ଆଉ । ଥିଲେ କହିବା ମୋତେ ହେଉ ॥
ଶୁଣି ସୁଚେତା କହେ ହସି । ଶୁଣ ହେ ସର୍ବଘଟବାସୀ ॥
କଟକ ନାମେ ଯେ ସହର । ଲାଲବାଗରେ ତାର ଘର ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ପଠାଣ । ତାହାର କଥା ଏବେ ଶୁଣ ॥
ମୁଗଲ ଜନ୍ମ କର୍ମ ଯେତେ । ଶୁଣ କହିବା ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ତାହାର ଜନ୍ମ କର୍ମ ଯେତେ । ଶୁଣ କହିବା ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ସେ ଲାଲବେଗ ଅତି ଦୁଷ୍ଟ । ଖଳ ପ୍ରପଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧି ନଷ୍ଟ ॥
ଶ୍ରୀ ଗଜପତି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ସଙ୍ଗତେ ଶତ୍ରୁପଣ କରି ॥
ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ଠୁଳ କଲା । ଓଡ଼ିଶା ଯୁଝିବାକୁ ଗଲା ॥
ଉଚ୍ଛୁଳେ ବାଦ୍ୟନାଦ ଘୋଷ । ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ॥
ସେ ମହାରାଜ୍ୟ କଲେ ଜୁର । ଧନ ବସନ ଅଳଙ୍କାର ॥
ଘୁଡ଼ିଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନ । ପଳାଇଗଲେ ସର୍ବଜନ ॥
ତହିଁ ଏକ ବିଧବା ନାରୀ । ଯାଉ ଯେ ଥିଲା ସ୍ନାନକରି ॥
ଏକାକୀ ଜନ ଜଳଘାଟେ । ସୈନ୍ୟ ତା ଦେଖିଲା ନିକଟେ ॥
ଡରେ ସେ ନ ପାରିଲା ଯାଇ । ରହିଲା ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ ॥
ଏକେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଦୁଜେ ଯୁବା । କେ କହିପାରେ ତାର ଶୋଭା ॥
ଚମ୍ପକ ପୁଷ୍ପ ପରି କାନ୍ତି । ମୁକୁତା ଶ୍ରେଣୀ ଦନ୍ତପନ୍ତି ॥
ସୁନାସା ସୁନ୍ଦର କପୋଳ । ବଦନ ଚନ୍ଦ୍ରମା ମଣ୍ଡଳ ॥
ନେତ୍ର କୁରଙ୍ଗ ଶୋଭା ଜିଣି । ଅପୂର୍ବ ଭଙ୍ଗିମା ଗୃହାଣୀ ॥
ଅଞ୍ଜନୁ ବଳି କେଶ ଆଭା । ବାହୁଯୁଗଳ ଦିବ୍ୟ ଶୋଭା ॥
ହୃଦୟଭାଗ ଅତି ଉଚ । ଶ୍ରୀଫଳ ଜିଣି ହେମ କୁଚ ॥
କଟି କ୍ଷୀଣତା କହି ନୋହେ । ଶୋଭାରେ ଜନମନ ମୋହେ ॥
ଏମନ୍ତ ନାରୀ ନଦୀ କୂଳେ । ଉଭା ତା ଯୌବନ ବିକଳେ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଲାଲବେଗ । ଆସି ମିଳିଲା ତାର ଆଗ ॥
ଏକେ ସେ ଦୁଷ୍ଟ ବଳବନ୍ତ । ତା ସଙ୍ଗେ ବଳହିଁ ବହୁତ ॥

ଦେଖିଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ । ମଦନ ଶରେ ହେଲା ଘାରି ॥
ବଳେ ଧଇଲା ତାର ଭୁଜ । ମୃଗୀକୁ ଯେହ୍ନେ ମୃଗରାଜ ॥
ବସାଇ ଅଶ୍ୱର ଉପରେ । ସେ ନାରୀ ଦଇବ ସୁମରେ ॥
ଘେନିଣ ଚଳାଇଲା ବେଗେ । ସମସ୍ତ ସୈନ୍ୟଙ୍କର ଆଗେ ॥
କେ ତାକୁ ଚହ୍ନି ନ ପାରିଲେ । ସମସ୍ତ ସୈନ୍ୟ ଲେଉଟିଲେ ॥
ତା ପୁର ଦେଖି ସେ ଯୁବତୀ । ଅତି ସନ୍ତାପ ମଥା ପୋତି ॥
ନୟନୁ ଅଶ୍ରୁ ଧାର ଗଳେ । କାନ୍ଦି ଗଡ଼ଇ ମହୀତଳେ ॥
ତା ନିଜ କୁଟୁମ୍ବ ସୁମରି । ବୋଲଇ ଦେବ ପ୍ରାଣ ହାରି ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସେ ପଠାଣ । ସେ ନାରୀ ଚରଣ ଧରିଣ ॥
ଅନେକ ବିନୟେ କହିଲା । କୋଳେ ବସାଇ ଚୁମ୍ବ ଦେଲା ॥
ଅନେକ ଅଳଙ୍କାରମାନ । ତା ଅଙ୍ଗେ କଲାକ ମଣ୍ଡନ ॥
ଝୀନ ବସନ ପିନ୍ଧାଇଲା । ନାନା କୁସୁମେ ବେଶ କଲା ॥
ସର୍ବାଙ୍ଗ ଗନ୍ଧସାର ବୋଳି । ତା ସଙ୍ଗେ କଲା କାମକେଳି ॥
ନାନା ବିନୋଦେ ମନ ମୋହି । କୁଟୁମ୍ବ ଦେଲା ପାଶୋରାଇ ॥
ଦଇବେ ଅବଳା ଶରୀର । ସଙ୍ଗହିଁ ସିନା ମୂଳ ତାର ॥
ତାଂଠାରୁ ରତିସୁଖ ପାଇ । ରହିଲା ପତ୍ନୀ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନ ଗଲା । ସେ ନାରୀ ପୁତ୍ର ପ୍ରସବିଲା ॥
ପୁତ୍ରକୁ ଦେଖି ଲାଲବେଗ । ତା ନାମ ଦେଲେ ସାଲବେଗ ॥
ମାତା ପିତାର ସ୍ନେହପାଇ । କ୍ଷୀରପାନରେ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ॥
ଦିନକୁ ଦିନ ବର୍ଦ୍ଧମାନ । ହୋଇଲା ସେ ନବ ନନ୍ଦନ ॥
ପାଳିଲେ ବିଧିମତ କରି । ଅନେକ ଅଳଙ୍କାର ଭରି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେକାଳ ଗଲା । ଯୁବା ଅବସ୍ଥା ଆସି ହେଲା ॥
ଶିଖିଲା କ୍ଷତ୍ରି ବୃତ୍ତି ଯେତେ । ଅଶ୍ୱାଦ ଚଢ଼ିବା ସହିତେ ॥
କାଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡାରେ ବିଚକ୍ଷଣ । ଆଡ଼ ଉହାଡ଼ରେ ମାରଣ ॥
ଏମନ୍ତ ନାନା ବିଦ୍ୟାମାନ । ଶିଖି ସେ କରଇ ଗୁମାନ ॥
ପଠାଣ ବୀର୍ଯ୍ୟେ ଜାତ ହୋଇ । ସେଚ୍ଛା ସ୍ୱଭାବେ ଦିନ ନେଇ ॥

ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ତା ପିତା ଯୁଦ୍ଧେ ବାହାରିଲା ॥
ପିତାଙ୍କୁ ଘେନି ସାଲବେଗ । ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗତେ ଗମେ ବେଗ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲା ସେ ସ୍ଥାନରେ । ଆଗ ହୋଇ ସେ ଯୁଦ୍ଧକରେ ॥
ଯୁଦ୍ଧରେ ଶସ୍ତ୍ରାଘାତ ପାଇ । ଢଳି ପଡ଼ିଲା ରଣଭୂଇଁ ॥
ସତତ ଖଣ୍ଡା ଘାତ ହେଲା । ରୁଧିର ଧାର ବହିଗଲା ॥
ପଡ଼ିଲା ମୂର୍ଚ୍ଛାଗତ ହୋଇ । ଦେଖି ସଙ୍ଗରେ ଲୋକେ ଧାଇଁ ॥
ସାଲବେଗଙ୍କୁ ବହି ନେଲେ । ତା ନିଜପୁରେ ପ୍ରବେଶିଲେ ॥
ଦେଖି ତାହାର ଗର୍ଭଧାରୀ । ଗୁଣି ବାହୁନି ଶୋକ କରି ॥
ପିତା ତା ହୋଇ ଅତି କ୍ରୋଧୀ । ଅନେକ କଲା ମନ୍ତ୍ରଔଷଧି ॥
କେବେହେଁ କୁଶଳ ନୋହିଲା । ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା ॥
ଅତି ଆରତେ ସାଲବେଗ । କହିଲା ଜନନୀର ଆଗ ॥
ହେ ମାତ ଶୁଣ ମୋ ବଚନ । ଏଥର ଗଲା ମୋ ଜୀବନ ॥
ମରିବି ଅସ୍ତ୍ରାଘାତ ହୋଇ । ଏ କଷ୍ଟ ନ ପାରିବି ସହି ॥
ଗୁଡ଼ି ମୋହର ପ୍ରତି ଆଶା । ଆଜୁଁ ସରିଲା ମୋ ଭରସା ॥
ତୋର କି ବୁଦ୍ଧି ଥିଲେ କହ । ନୋହିଲେ ପାଶୋରିଣି ରହ ॥
ଶୁଣି ଜନନୀ ଶୋକଭରେ । କହିଲା ପୁତ୍ରର ଆଗରେ ॥
ମୋହର କଥା ଶୁଣ ବାବୁ । ତୋହର ଥିଲେ ମୋର ସବୁ ॥
ତୋ ବିନା ହୋଇବି ଅନାଥ । ସ୍ୱରୂପ କହିଲିରେ ସୁତ ॥
ମୋତେ ତୁ ପଚ୍ଛିଲୁ ଯାହା । ଶୁଣ କହିବି ତୋତେ ତାହା ॥
ପଠାଣ ଅଟେ ତୋର ତାତ । ମୁହିଁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ତୋର ମାତ ॥
ତୁ କାହୁଁ ମୋ ବୋଲ କରିବୁ । ସ୍ୱରୂପ-ଶୁଣ ଆରେ ବାବୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସାଲବେଗ । କହିଲା ଜନନୀର ଆଗ ॥
ହେ ମାତ କହିଲୁ ଯା ମୋତେ । ଶୁଣି ସଂଶୟ ମୋର ଚିତ୍ତେ ॥
ସେ ଯେ ପଠାଣ ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । କିରୂପେ ତୁ ତାର ଘରଣୀ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ତାର ମାତ । ବୋଇଲେ ଶୁଣିସିରେ ସୁତ ॥
ଗ୍ରାମମାନଙ୍କେ ଯେ ଉତ୍ତମ । ଦାଣ୍ଡ ମୁକୁନ୍ଦପୁର ନାମ ॥

ହେସ୍ତି ଗ୍ରାମରେ ମୋର ଘର । ନ ଥିଲେ ମୋ ଶାଶୁ ଶ୍ୱଶୁର ॥
ତୋ ବାପ ଯୁଦ୍ଧେ ଯାଇଥିଲେ । ସଙ୍ଗେ ବହୁତ ସୈନ୍ୟ ଥିଲେ ॥
ବାହୁଡି ଆସିବାର ବେଳେ । ସେ ଦିନ ଦଇବର ବଳେ ॥
ମୁଁ ଯାଇଥିଲି ସ୍ନାନ କରି । ତହୁଁ ଆଣିଲ ମୋତେ ଧରି ॥
ଏ କଥା ଶୁଣି ସାଲବେଗ । କହିଲ ଜନନୀର ଆଗ ॥
ହେ ମାତ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ । ତୁ ମୋର ଚିତ୍ତର କାରିଣୀ ॥
ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତାହା କର । ତୋ କଥା ସିନା ଇଷ୍ଟ ମୋର ॥
ଏଥିକି ବୁଦ୍ଧି କିସ କହ । କେମନ୍ତେ ରହିବ ମୋ ଦେହ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ତା ବଚନ । ବୋଲଇ ଶୁଣରେ ନନ୍ଦନ ॥
ମୋ କଥା ଶୁଣସିରେ ବାପ । ଏ ଯେ ତୋହର ନିଜ ବାଞ୍ଛ ॥
ତୋତେ ପାସୋରି ସବୁକାଳେ । ତା ନିଜ ସୁତ ଦାରି ମେଳେ ॥
ରହିଲ ଅଚିନ୍ତା ହୋଇଣ । ମୁଁ ସିନା ହେଲି ଅକାରଣ ॥
ମୋ ଯୁବା ବୟସ ସରିଲ । ତେଣୁ ସେ ମୋତେ ପାସୋରିଲ ॥
ତୁ ହାଦେ ଦାସୀପୁତ୍ର ସିନା । ତାକୁ କି ଲାଗେ ତୋ ବେଦନା ॥
ତୁ ଅଟୁ ମୋ ଜୀବନଧନ । ତୋ ବିନା ମୋର ସର୍ବଶୂନ୍ୟ ॥
ତୁହି ମୋ ଅନ୍ଧର ଲଉଡ଼ି । ତୁ ସିନା ମୋ ଧନ କଉଡ଼ି ॥
ତୁହି ମୋ କଣ୍ଠ ରତ୍ନମାଳା । ତୁହି ମୋ ନୟନ ପିତୁଳା ॥
ସ୍ୱରୂପ କହସିରେ ବାବୁ । ସତେ କି ମୋର ବୋଲ କରିବୁ ॥
ସତ୍ୟ ତୁ କର ମୋର ଆଗ । ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ସାଲବେଗ ॥
ହେ ମାତ ଲକ୍ଷେବାର ସତ୍ୟ । ତୋ ବୋଲ କରିବି ନିଶ୍ଚିତ ॥
ତୁ ମୋତେ କହିବୁଟି ଯାହା । ମୋ ଶିର ଫୁଲଚେଶ୍ରୀ ତାହା ॥
ଏଥିକୁ ସନ୍ଦେହ ନ କର । ବେଗେ ତୁ କର ସୁବିଚର ॥
ମାତା ବୋଲଇ ପୁତ୍ର ଶୁଣ । ତୋ ମନେ ବିଶ୍ୱାସ କରିଣ ॥
ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ଭଜ । ସେ ଯେ ଅଶେଷ ଦେବରାଜ ॥
ଅଶେଷ ଔଷଧିର ଘର । ଭଜିଲେ ନିସ୍ତେ ହେବୁ ପାର ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣିଣ ନନ୍ଦନ । ବୋଇଲ ଆଗୋ ମାତା ଶୁଣ ॥

ତୁ ଯାହା କହିଲୁଟି ମୋତେ । ତାହା ମୁଁ ଜାଣିବି କେମନ୍ତେ ॥
କେବଣ ସ୍ଥାନେ ତାଙ୍କ ଘର । କେ ତାଙ୍କ ଜନନୀ ପିଅର ॥
କେବଣ ଦେଶର ସେ ନୃପ । କେମନ୍ତ ଅଟଇ ସ୍ୱରୂପ ॥
ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଭଜିବି କେମନ୍ତେ । ବୁଝାଇ କହ ମାତ ମୋତେ ॥
ଶୁଣି ଜନନୀ ମନେ ହସି । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ବାଳଶିଶି ॥
ନନ୍ଦରାଜ ଯେ ତାଙ୍କ ତାତ । ଯଶୋଦା ଦେବୀ ତାଙ୍କ ମାତ ॥
ଗୋପ ନଗରେ ତାଙ୍କ ଘର । ଅଶେଷ ପରଜା ତାଙ୍କର ॥
ରାଧିକା ନାମେ ତାଙ୍କ ନାରୀ । ସେ ଦୁହେଁ କିଶୋର କିଶୋରୀ ॥
ସେ ଗୋପ ବୃନ୍ଦାବନ ଭୂପ । କହିବି ଶୁଣ ତାଙ୍କ ରୂପ ॥
ନବୀନ ଶ୍ୟାମଘନ ମୂର୍ତ୍ତି । ଦଳିତାଞ୍ଜନ ଜିଣି କାନ୍ତି ॥
ସୁବୃତ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ର ନୀଳମଣି । ତାଙ୍କ ରୂପକୁ ନୋହେ ଜିଣି ॥
ମର୍କତ କେଶ ଛବି ତାର । ନାନା କୁସୁମେ ଶୋଭାକର ॥
ଶିରେ ଶିଖଣ୍ଡ ଚୂଳ ଶୋହେ । ଭକତଜନ ମନ ମୋହେ ॥
ମସ୍ତକେ ଅମୂଲ୍ୟ ମୁକୁଟ । ଅଷ୍ଟରତନ ଝଟ ଝଟ ॥
ଲଲାଟେ ଗୋରଚନା ଚିତା । ଯାହା ଭାବନ୍ତ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ରେଖା ॥
ଶ୍ରବଣେ ମକର କୁଣ୍ଡଳ । ନିନ୍ଦଇ ତପନ ମଣ୍ଡଳ ॥
ସୁନେତ୍ର ଶ୍ୱେତପଦ୍ମ ଜିତା । ଦେଖି ଧଇର୍ଯ୍ୟ ହରେ ଧାତା ॥
ଭ୍ରୂଲତା କାମ ଶରାସନ । ଦେଖିଲେ ହରେ ପ୍ରାଣୀମନ ॥
ସୁନାସାପୁଟ କି ସୁନ୍ଦର । କୋଟିଏ କନ୍ଦର୍ପ କି ଛାର ॥
ଦ୍ୱିରଦ ମୋତି ନାସାପୁଟେ । ଗୁଞ୍ଜରିପାଟି ଭାଲପଟେ ॥
କୁନ୍ଦ କୋରକ ଶୋଭା ଜିଣି । ହୀରକ ପ୍ରାୟ ଦନ୍ତଶ୍ରେଣୀ ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ମନ୍ଦ ହାସ । ଅଶେଷ ପୀୟୂଷର ବାସ ॥
ମୁଖାରବିନ୍ଦ ଶୋଭା ଯେତେ । କେ କହି ପାରିବ ଜଗତେ ॥
ଦେଖି ଶ୍ରୀମୁଖ ଶୋଭା ତାର । ଛପି ରହିବ ନିଶାକର ॥
ପଙ୍କଜ ବଦନ ମୁକୁର । ଜିଣି ଦଶଇ ଶୋଭାକର ॥
ଗୁରୁ ଚିବୁକ କମ୍ବୁଗ୍ରୀବ । ଦେଖି ମୋହିତ ସଦାଶିବ ॥

ତହିଁ ଲମ୍ବିତ ବନମାଳ । ସୁରତ୍ନହାର ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ॥
ବଳିତ ସୁବାହୁ ଯୁଗଳ । ସୁନ୍ଦର ମଦନ ଗୋପାଳ ॥
ହୃଦରେ ଶ୍ରୀବତ୍ସର ଚିହ୍ନ । ସେ ଟି ପତିତ ଉଦ୍ଧାରଣ ॥
ଭୁଜେ ବିରାଜେ ଖାରବାନା । ସେହି ଆକାହି ବଜ୍ରସେହ୍ନା ॥
ଶ୍ରୀକର ଯୁଗଳେ କଙ୍କଣ । ନାନା ରତନେ ସୁଘଟନ ॥
ରତ୍ନ ମୁଦ୍ରିକା କରାଙ୍ଗୁଳି । ସେ ଅଘ ତିମିର ବିଜୁଳି ॥
କରଜ କାନ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣଶଶୀ । ସାଧୁ କୁମୁଦବନ ତୋଷି ॥
ଚିନ୍ତି ନ ପାରେ ବେଦବ୍ରହ୍ମା । କେ କହୁ ମୁଖେ ତା ମହିମା ॥
କମଳ ବଜ୍ରାଙ୍କୁଶ ମାନ । ବିରାଜେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଚିହ୍ନ ॥
କମଳା ଦେବୀଙ୍କ ବିଳାସ । ଯହିଁ ଚରଣ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଣ୍ଡଳ । ଯେବଣ ପାଦପଦ୍ମେ ଲୁଳ ॥
ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନିଗଣେ । ନିତ୍ୟେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯେ ଚରଣେ ॥
ସେ ପାଦେ ଆଶ୍ରେ ଥିବ ଯାର । ସଂସାରେ ଭୟ ନାହିଁ ତାର ॥
ତ୍ରିଭଙ୍ଗ ରୂପ ବଂଶୀଧର । ଭଙ୍ଗିମା ଗୃହାଣୀ ସୁନ୍ଦର ॥
ଏମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ଅଟଇ । ଯହିଁ ଚିନ୍ତିବ ତହିଁ ଥାଇ ॥
ତୁ ବାବୁ ଏହି ରୂପ ଚିନ୍ତ । ମନରୁ ଛାଡ଼ି ଭୟଭ୍ରାନ୍ତ ॥
ଅନେକ ଦେବେ ଶେଷେ ଶିବେ । ଯା ରୂପ ଚିନ୍ତି ନ ପାରିବେ ॥
ମୋ ଛାର କେତେକ ମାତର । କହିବି ରୂପ ଗୁଣ ତାର ॥
ମୋହର ପିତା ମୁଖୁ ଯାହା । ଶୁଣିଛି କହିଲି ମୁଁ ତାହା ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ତାର ସୁତ । ବୋଇଲା ଶୁଣସି ଗୋ ମାତ ॥
ଏମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପକୁ ଭାବି । କହ ମୁଁ କେମନ୍ତେ ବଞ୍ଚିବି ॥
ମାତା ବୋଲଇ ରେ ତନୁଜ । ବିଶ୍ୱାସ ସିନା ମୂଳ ବୀଜ ॥
ଦୃଢ଼େ ତୁ ଯେବେ ତା ଭଜିବୁ । ଦ୍ୱାଦଶ ଦିନେ ଭଲ ହେବୁ ॥
ପୁତ୍ର ବୋଇଲା ହେଉ ହେଉ । ଏ କଥା ତୋର ମନେଥାଉ ॥
ଏବେ ମୁଁ ଭଜୁଅଛି ହରି । କଣ୍ଠ ବଳିଲେ ଦୁହେଁ ମରି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ସେ ନନ୍ଦନ । କୃଷ୍ଣ ଭଜନେ ଦେଲା ମନ ॥

କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱରୂପ ଚିନ୍ତ ହୃଦେ । ମନ ନିବେଶି ପଦ୍ମପାଦେ ॥
କର ଯୁଗଳ ଶିରେ ଦେଇ । ନୟନେ କୃଷ୍ଣରୂପ ଥୋଇ ॥
କୃଷ୍ଣ କଥାରେ କର୍ଣ୍ଣଡେରି । ବଦନେ କୃଷ୍ଣନାମ ଧରି ॥
ସକଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିବାରି । କୃଷ୍ଣ ଭଜନ ହୃଦେ କରି ॥
ଛାଡ଼ିଲା ଦେହ ବୁଦ୍ଧି ତାର । ମଦ ମତ୍ସର ଯେ ବିକାର ॥
ଆନନ୍ଦ ସାଗରେ ବୁଡ଼ିଲା । କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱରୂପକୁ ଚିନ୍ତିଲା ॥
ଯହିଁ ଯେମନ୍ତ ଅଳଙ୍କାର । ଖଞ୍ଜିଲା ମନେ ମନେ ତାର ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସେବାମାନ ଯେତେ । କରି ଲାଗିଲା ତା'ର ହସ୍ତେ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବୃନ୍ଦାବନ ଲୀଳା । ଭାବ ଭାବରେ ହେଲା ଭୋଳା ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବ୍ରଜଦେବଙ୍କର । ଯେ ସ୍ଥାନେ ଯେମନ୍ତେ ବିହାର ॥
ଏ ସର୍ବ ମନେକରି ଲୟେ । ବେନି ନୟନୁ ଅଶ୍ରୁ ବହେ ॥
ରୋମ ପୁଲକ ହେଲା କାୟ । କଦମ୍ବ କୁସୁମ ପରାୟ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦେ ଦେହ ମତି । ମନେ ଅନେକ କଲା ସ୍ତୁତି ॥
ଜୟ ତୁ ବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ର । ଜୟ ମୁକୁନ୍ଦ ଆନନ୍ଦକନ୍ଦ ॥
ଜୟ ଯାମଳାର୍ଜ୍ଜୁନ ଭଞ୍ଜା । ତୃଣ ଶକଟା ଗର୍ବଗଞ୍ଜା ॥
ଜୟ ତୁ ଧେନୁ ବିନାଶନ । ଗୋକୁଳ ଶିଶୁ ବରଧନ ॥
ଜୟ ତୁ ବକା ଅଘହରି । ଅଘା ପ୍ରଳମ୍ବା ପ୍ରାଣହରି ॥
ବତ୍ସା ପାଳନ ଦୈତ୍ୟକୁଳ । ଦହନେ ତୁ ପ୍ରଭୁ ଅନଳ ॥
ଦୁଷ୍ଟ ନିବାରି ସନ୍ଥ ପାଳୁ । ତୁ ନାଥ ପରମ ଦୟାଳୁ ॥
କାଳିନ୍ଦୀ କଲ୍ଲୋଳ ବିହାରି । କାଳୀ ମଉଳ ଚଇକାରି ॥
କଦମ୍ବ ତରୁମୂଳବାସୀ । ରଙ୍ଗେ ମୁରଲୀ ତାନ ଘୋଷି ॥
ଶିରେ ମଣ୍ଡିତ ଗୁଞ୍ଜମାଳ । ମଉଳ ଖଞ୍ଜା ଜାମୁଡାଳୀ ॥
ଶ୍ରବଣେ ରଙ୍ଗଫୁଲ କାପ । ଶୋଭଇ ଯେହ୍ନେ ଇନ୍ଦ୍ରଚାପ ॥
ଅଙ୍ଗେ ଶୋଭିତ ଗୋରୁଧୂଳି । ନାଟୁଆ କୁଳର ମଉଳି ॥
ଆବରି ନାରୀ ଚିତ୍ତଚୋର । ବ୍ରଜ କାମିନୀ ବସ୍ତ୍ରହର ॥
କୁଟିଳ ଜନଙ୍କୁ କପଟୀ । ଭାବୁକ ଭାବରେ ଲମ୍ପଟୀ ॥

ଏ ରୂପେ ନାନା ସ୍ତୁତି ଭଣି । ମାତାଙ୍କୁ ବୋଲେ ପୁତ୍ରମଣି ॥
ତୁ ଯାହା ବୋଇଲୁ ଗୋ ମାତ । ଭଲ ତ ନୋହିଲା ମୋ ଗାତ୍ର ॥
କଣ୍ଠ ତ ଆସି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଅଧିକେ ବେଦନା ବଢ଼ିଲା ॥
ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ମୋ ମରଣ । ରହଇ ନାହିଁ ମୋର ପ୍ରାଣ ॥
ମାତା ବୋଲଇ ଆରେ ସୁତ । ସେ ହରି ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ଅନେକ କଷ୍ଟ ଭୁଲକର । ଦୟା କରନ୍ତି ନରହରି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ତାର ମାତା । ମନେ ଚିନ୍ତଇ ଜଗତ୍ପିତା ॥
ତୋ ମନେ ସଂଶୟ ନ କର । ବିଶ୍ୱାସେ ଭଜ ବଂଶୀଧର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚିନ୍ତାଭରେ । ଦୁହେଁ ଶୋଇଲେ ଏକାଘରେ ॥
ଚିତ୍ତ ନିବେଶି ପଦ୍ମପାଦେ । ବୋଲଇ ମନର ବିଷାଦେ ॥
ହେ ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ଭକ୍ତବତ୍ସଳ କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
ମୋ ଆର୍ତ୍ତି ଖଣ୍ଡ ଦେବରାଜ । ବିଳମ୍ବେ ନାହିଁ ଆଉ କାର୍ଯ୍ୟ ॥
ନଷ୍ଟେ ମରିବୁ ମାଏ ପୋଏ । ହତ୍ୟା ହୋଇବୁ ତୁମ୍ଭ ପାଏ ॥
ଏମନ୍ତ ଦ୍ୱାଦଶ ଦିବସ । ଆସି ହୋଇଲା ଯହୁଁ ଶେଷ ॥
ମରିବା କଥା କଲେ ମୂଳ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଆଦ୍ୟମୂଳ ॥
ତେଜିଲେ ବେଗେ ବୃନ୍ଦାବନ । ନିଦ୍ରାରେ ମୋହି ତାଙ୍କ ମନ ॥
ବାଳମୁକୁନ୍ଦ ରୂପ ହୋଇ । ବିଜୟ କଲେ ଶ୍ରୀବତ୍ସାଙ୍କୀ ॥
ହୋଇଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦ୍‌ବେଗ । ଯହିଁ ଶୋଇଛନ୍ତି ସାଲବେଗ ॥
ତାହାର ଶୀର୍ଷସ୍ଥାନେ ବସି । କହିଲେ ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ହସି ॥
ବେଗେ ତୁ ଉଠରେ କୁମର । ଛାଡ଼ି ସକଳ ଚିନ୍ତା ତୋର ॥
ଧର ଏ ବିଭୂତି ମୁଠାଏ । ଲଗାଇଁ ଦିଅ ତୋର ଘାଏ ॥
ସମସ୍ତ ହୋଇବ କୁଶଳ । ଆଜୁ ମୋ ନାମ କର ମୂଳ ॥
ତା ଶୁଣି ଅତି ତୋଷ ହୋଇ । ବିଭୂତି ତାଙ୍କ ହସ୍ତୁ ନେଇ ॥
ସର୍ବାଙ୍ଗଯାକ ଦେଲା ବୋଳି । ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଧେନଲା ମଉଳି ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କଲା ଦରଶନ । ହରି ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ଦେହରେ ଦେହ ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ । ପୁଣି ସେ ପଡ଼ିଲାକ ଶୋଇ ॥

ରଜନୀ ପ୍ରଭାତରୁ ଉଠି । ନିଜ ଦେହକୁ ଦେଲ ଦୃଷ୍ଟି ॥
ଦେହେ ତା ଘାଆ ନାହିଁ କିଛି, । କେବଳ ଚିହ୍ନମାନ ଅଛି ॥
ଦେଖି ସେ ପରମ ଆନନ୍ଦ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତଇ ବ୍ରଜାନନ୍ଦ ॥
ମାତାଙ୍କୁ ବୋଇଲ ଲୋ ଶୁଣ । ତୋ କଥା ହୋଇଲା ପ୍ରମାଣ ॥
ଶୁଣି ଜନନୀ ବେଗେ ଉଠି । ପୁତ୍ର ଦେହକୁ ଦେଲ ଦୃଷ୍ଟି ॥
ଦେଖିଲ ଶୁଭ କଥା ସବୁ । ବୋଲଇ ଦେଖିଲୁରେ ବାବୁ ॥
ସେ ହରି ମହିମା ସାଗର । ଅବାଞ୍ଛ ଭଞ୍ଜନ ଠାକୁର ॥
ପୁତ୍ର ବୋଇଲା ସତ୍ୟ ଏହି । ପବିତ୍ର କଲୁ ମୋର ଦେହୀ ॥
ମୁହିଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇବଇଁ । ସଂସାର ସୁଖ ତେଜିବଇଁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବସ୍ତ୍ର ଚିରି । ଡୋର କୌପୀନ ଆଶ୍ରେକରି ॥
ମାତାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବତ କଲ । ଶୁଣ ଗୋ ଜନନୀ ବୋଇଲ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ଯେ ଅନ୍ୟ ଆଶ୍ରେ କରେ ଆଉ ॥
ଧିକ ବୋଲିବା ତା ଜୀବନ । ଏ ଦେହେ କିସ ପ୍ରୟୋଜନ ॥
କେବଳ ଭଜୁଥାଅ ହରି । ତୋ ମନେ ସନ୍ଦେହ ନ କରି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଅନୁକୂଳ । କରି ଚଳିଲ ନୀଳାଚଳ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲ କ୍ଷେତ୍ରବରେ । ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥
କେତେହେଁ ଦିନ ତହିଁ ରହି । ପ୍ରତିମାମାନଙ୍କୁ ଦେଖଇ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦର୍ଶନ । କରଣ ଚଳିଲ ଦକ୍ଷିଣ ॥
କାହିଁ କେମନ୍ତେ କଲ ଅବା । ତାହା ଜାଣନ୍ତି ସୁରଦେବା ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପନାଥ । ଏ ସାଲବେଗର ଚରିତ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦକହ୍ନାଇ । ଦେଖିଲ ଚର୍ମନେତ୍ରେ ଚାହିଁ ॥
ତା ଗତି ମୁକ୍ତି ଯେବା ହେଉ । ତାହା ଜାଣିବେ ମହାବାହୁ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । ସୁଜନେ ଏଥେଁ ଦିଅ ଚିତ୍ତ ॥
ପଢ଼ି ଶୁଣନ୍ତେ ମୋକ୍ଷ ଗତି । ଯମ ଦଣ୍ଡକୁ ନାହିଁ ଭୀତି ॥
ସକଳ କର୍ମ ସିଦ୍ଧ ହେବ । କେବଳ ବିଶ୍ୱାସ ଯା ଥିବ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଚନ୍ଦ୍ର । ମୋ ପ୍ରଭୁ ବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ॥

ସାଧୁଜନଙ୍କ ପାଦଧୂଳ । ମଣ୍ଡନ ହେଉ ମୋ ମଉଳ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ସାଲବେଗ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ସପ୍ତବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଅଷ୍ଟାବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଦାସିଆ ବାଉରୀ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଶୁଣ ସୁମନ ମହାରଥା । କହଇ ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତ କଥା ॥
କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଗୁଡ଼ି ବେନକୋଶ । ବାଲି ଗ୍ରାମରେ ତାର ବାସ ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ଖନ୍ଦାଳ । ନ ଜାଣେ ପାପ ପୁଣ୍ୟ ଫଳ ॥
ନାମ ତା ଦାସିଆ ବାଉରୀ । ଶବର ଜାତି ଭୁଲେ ସରି ॥
ନାହିଁ ତା ପୁତ୍ର ପୁତ୍ରୀ ଧନ । ଅତି ଦରିଦ୍ର ତା ଜୀବନ ॥
ପତ୍ନୀ ସହିତ ବେନପ୍ରାଣୀ । ଦିନ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଲୁଗା ବୁଣି ॥
ସେ ଗ୍ରାମେ ବିପ୍ରଙ୍କର ଘରେ । ବ୍ରତ ଉତ୍ସବମାନଙ୍କରେ ॥
ନାମ ଗାୟନ ଯେବେ ହୋଇ । ତେବେ ଶୁଣଇ ସୁଖପାଇ ॥
ନ ଜାଣେ ଭାବ ଅର୍ଥ କିଛି । ଶୁଣିବା କଥା ତାର ଅଛି ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେ ଦିନ । ତା ଦେହେ ଉପୁଜିଲା ଜ୍ଞାନ ॥
ହୋଇଲା ଗୁରୁମନ୍ତ୍ର ଧାରୀ । ମାଳା ତିଳକ ନିତ୍ୟେ କରି ॥
ବସେ ସୁଜନଜନ ପାଶେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନର ହରଷେ ॥
ନିତ୍ୟ ଶୁଣଇ ହରିଗାଥା । ବୁଝଇ ପାପ ପୁଣ୍ୟ କଥା ॥
ଯେତେବେଳରେ ଯାହା ମିଳେ । ତାହା ଭୁଞ୍ଜଇ ସୁଖ ହେଲେ ॥
ଯେବେ ସେ ଦୁଃଖ ସୁଖ ପାଇ । ସମସ୍ତ ସମାନ ମଣଇ ॥
ଚିନ୍ତା ନ ଥାଇ ମନେ ତାର । ବୋଲଇ ଧନ୍ୟ ଏ ମୋହର ॥
ବିଧାତା ମୋତେ ଏହା କଲା । ନୀଚ ଜାତିରେ ଜନ୍ମ ଦେଲା ॥
କାହୁଁ ପାଇବି ହରିଭକ୍ତି । ଜୀବନ ନୋହିବ ମୋ ମୁକ୍ତି ॥

ଏମନ୍ତ ବିଚାରେ ସେ ଚାଉ । ହୋଇଲା ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚା ଯାତ ॥
ସକଳ ଦେଶୁ ଲୋକମାନେ । ଆସନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଦରଶନେ ॥
ସ୍ତ୍ରୀ ଯେ ପୁରୁଷ ଯୁବା ନାରୀ । ବୃଦ୍ଧ ବାଳକ ଆଦିକରି ॥
ପଥରେ କରନ୍ତେ ଗମନ । ବିପ୍ରର କଲା ତାର ମନ ॥
ବାରେ ମୁଁ ଯାତ୍ରାଦେଖି ଯିବି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବି ॥
କେମନ୍ତ ରୂପ ଭଗବାନ । ଦେଖିବି ଏ ଚର୍ମ ନୟନ ॥
ଏମନ୍ତ ବିପ୍ରର ତା ଚିତ୍ତେ । ଗମିଲା ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲା କ୍ଷେତ୍ରବରେ । ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦିଘୋଷ ପାରୁଶରେ ॥
ରଥେ ଦେଖିଲା ଜଗନ୍ନାଥ । ମଥାରେ ଦେଲା ବେନି ହସ୍ତ ॥
କଳା ଶ୍ରୀମୁଖକୁ ଅନାଇ । ବେନି ନୟନୁ ଧାର ବହି ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧର କଳା ଡୋଳା । ଦେଖି ଭାବରେ ହେଲା ଭୋଳା ॥
ଗୁହାରିଲା ପ୍ରଭୁ ଚତୁର୍ଭୁଜ । ବୋଲଇ ନମୋ ଦେବରାଜ ॥
ମୁଁ ମହାପାପୀ ଏ ଜଗତେ । ଉଦ୍ଧର ମୋତେ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ନ କର ମୋ ବିଷୟେ ହେଳା । ମୋ ହୃଦେ ଜ୍ଞାନଦୀପ ଜାଳ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପତିତ ପାବନ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ଭଗବାନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ହେଲା ଭୋଳା । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ କଲା ॥
ଉଠି ମଥାରେ କର ଦେଇ । କହିଲା ବହୁତ ବିନୟୀ ॥
ବୋଇଲା ତୁମ୍ଭେ ମାତ୍ର ସତ୍ୟ । ମିଥ୍ୟା ଏ କେବଳ ଜଗତ ॥
ଏବେ ତୁ ସତ୍ୟ ଆଉଁ ମୂଳ । ଏ କଥା ଭାବଇ କେବଳ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ରୂପ ଗୁଣି । ଗୃହମୁଖୁ ହୋଇଲା ମେଲାଣି ॥
ଯାଇ ତା ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ । ପତ୍ନୀ ବୋଲଇ ଭୁଞ୍ଜି ବସ ॥
ଶୁଣି ଚରଣ ଧୋଇ ବସି । ପତ୍ନୀ ତା ଭୋଜନ ପରଶି ॥
ଉଆ ଗୁଡ଼ଳ ପେଜ ଜାଉ । ରନ୍ଧିବା ମାନଙ୍କେ ଓଳାଉ ॥
ନୂଆ ହାଣ୍ଡିରେ ରନ୍ଧିକରି । ରଖି ଯେ ଥିଲା ତାର ନାରୀ ॥
ହାଣ୍ଡିକି ସମାନ ହୋଇଛି । ଉଣା ଅଧିକ ନାହିଁ କଛି ॥
ଉପରେ ପଡ଼ିଅଛି ଶର । ଶାଗ ମେଞ୍ଚାଏ ତା ଉପର ॥

ରଖନ୍ତେ ପଡ଼ିଲା ଲହସି । ଅଳପ ଶେଷ ମାନ ଦଶି ॥
ରଖିଲା ସ୍ୱାମୀ ଆଗେ ନେଇ । ସ୍ୱାମୀ ତା ଦେଲକ ଅନାଇ ॥
ସୁରଙ୍ଗ ଦଶେ ହାଣ୍ଡିଧାର । ମଧ୍ୟେ ଧବଳ ପେଜ ସାର ॥
ତା ମଧ୍ୟେ ଶାଗ ଦଶେ କଳା । ବୋଲେ ଏ ଶ୍ୱେତପଦ୍ମ ଡୋଳା ॥
ଏହା ମୁଁ ଖାଇବ କେମନ୍ତେ । ବୋଲି ଭାବନା କରି ଚିତ୍ତେ ॥
ଦେହ ହୋଇଲା କମ୍ପମାନ । ବଦନୁ ନ ସ୍ଫୁରେ ବଚନ ॥
ନେତ୍ରଯୁଗଳୁ ଲୁହ ଗଳା । ଟାଙ୍କୋଶା ଗଲା ରୋମାବଳୀ ॥
ଉଠିଲା ବାଇ ପ୍ରାୟ ହୋଇ । କାହାକୁ ଅବା କସ କହି ॥
କରେ ବଜାଇ କରତାଳି । ରଙ୍ଗେ ନାଚଇ ଢଳ ଢଳି ॥
ତାଦେଖି ପତ୍ନୀ ଡକା ପାରି । ସେ ଗ୍ରାମଲୋକଙ୍କୁ ହକାରି ॥
ଧାଇଁ ଆଇଲେ ଜଣ କେତେ । କହିଲା ତାହାଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ସ୍ୱାମୀ ମୋ କ୍ଷେତେ ଯାଇଥିଲେ । ବାଦେ ସେ କସ କରିଦେଲେ ॥
ଦେଖ ସାକ୍ଷାତେ ହେଲା ବାଇ । କ ବୁଦ୍ଧି କରିବଇଁ ମୁହିଁ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଜନ ଧୀରେ । କହନ୍ତି ଦାସିଆ ଆଗରେ ॥
କହ ହୋ ତୁ କମ୍ପା ଏମନ୍ତ । ଡେଉଁଛୁ ନ ଖାଇଣ ଭାତ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାସିଆ କହଇ । ଶୁଣ ହେ ସମସ୍ତ ଗୋସାଇଁ ॥
ହାଣ୍ଡି ସୁରଙ୍ଗ ପେଜ ଧଳା । ତା ମଧ୍ୟେ ଶାଗ ଦଶେ କଳା ॥
ସାକ୍ଷାତେ ପଦ୍ମଡୋଳା ଏହି । ଗୋଳ କରୂପେ ଖାଇବଇଁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭାବଭୋଳେ । ନୃତ୍ୟ କରଇ ଅବହେଳେ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ସର୍ବଜନ । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ ॥
ଏ ଭାବ ଯାଇଲୁ ତୁ କାହିଁ । କୃପା କ କଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ହେଲୁ ତୋଷ । ତୋ ନାମ ବାଳଗ୍ରାମ ଦାସ ॥
ପତ୍ନୀକି ବୋଇଲେ ଲୋ ଶୁଣ । ସେ ହାଣ୍ଡି ଅଲଗା କରିଣ ॥
ଆଉ ହାଣ୍ଡିରେ ପେଜ ଭରି । ଶାଗକୁ ଦିଅ ଭିନ୍ନ କରି ॥
ସେ ଶୁଣି ସେହିପରି କଲା । ସ୍ୱାମୀ ଆଗରେ ନେଇ ଦେଲା ॥
ତା ଦେଖି ବାଳଗ୍ରାମ ଦାସ । ଖାଇ ସେ ହୋଇଲା ହରଷ ॥ ॥

ମୁଖ ପଖାଳି ଭାବ ଭୋଳେ । ଚିତ୍ତ ନିବେଶି ପଦ୍ମଡୋଳେ ॥
ସେ ଶବ୍ଦବିନା ଅନ୍ୟ ତାର । ପଶଇ ନାହିଁ କର୍ଣ୍ଣଦ୍ୱାର ॥
କେବଳ ଶ୍ୱେତପଦ୍ମଡୋଳା । ଭାବି ଭାବରେ ହେଲା ଭୋଳା ॥
ରାତ୍ରି ଦିବସ ସେ ନ ଜାଣି । ବିଷୟ ବିଷ ପ୍ରାୟ ମଣି ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ଆଶା ନାହିଁ । ଯାଉ ବା ଥାଉ ନିଜ ଦେହି ॥
ସତ୍ୟ ବଚନ କଲା ସାର । ଯେ ମିଥ୍ୟା କହେ ଶତ୍ରୁ ତାର ॥
ଦୟା ବିନୟ ଶାନ୍ତ ଭାବ । ଚିନ୍ତଇ ମନେ ପଦ୍ମନାଭ ॥
ସକଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିବାରି । ଚିନ୍ତଇ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧାରୀ ।
ସେ ଯେଉଁ ଶ୍ରୀମୁଖ ଲାବଣ୍ୟ । ନୟନ ବୁଜି କରେ ଧ୍ୟାନ ॥
ସେ ଯେଉଁ ନନ୍ଦଘୋଷ ରଥେ । ମନକୁ ଥୋଇଲା ନିରତେ ॥
ସେ ଯେଉଁ ଘଣ୍ଟ ବାଦ୍ୟ ସ୍ୱନ । ତହିଁକି ଡେରିଥାଇ କର୍ଣ୍ଣ ॥
ଅଭୟ ପାଦ ପଦ୍ମଗତେ । ମଉଳି ନିବେଶି ଲୁରିତେ ॥
ବନ୍ଦନେ ଏକା ଦାରୁ ହରି । ରହଇ ଦିବସ ଶର୍ବରୀ ॥
ବିଷୟ କର୍ମମାନ କରେ । ଚିତ୍ତ ନିବେଶି ହରିଠାରେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା ଦିନା କେତେ । ତା ଭାବ ଜାଣି ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବତ୍ସଳ । ଭକତ ଭାବ ଯାର ମୂଳ ॥
ନାହିଁ ତା ଜାତି କ୍ରିୟା କର୍ମ । ନାହିଁ ତପସ୍ୟା ଦାନ ଧର୍ମ ॥
ନାନା ବ୍ରତାଦି ତୀର୍ଥ ଯେତେ । କିଛି ନ ରୁଚେ ତାର ଚିତ୍ତେ ॥
କିସ ହୋଇବ ଦାନ ପୁଣ୍ୟ । ଯେତେ ବା କଲେ ଦେବାର୍ଚ୍ଚନ ॥
ଏଣେ ପାଇବ ତାଙ୍କୁ · କାହିଁ । ଯହିଁ ଲୋଡ଼ିଲେ ତହିଁ ଥାଇ ॥
ଭାବରୁ ବନ୍ଧୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ସକଳ ଜୀବେ ଦୟାବହି ॥
ମନରୁ ଛାଡ଼ି ସର୍ବ ଭୟ । ନିରତେ ଆନନ୍ଦ ହୃଦୟ ॥
କରିବ ହରିନାମ ମୂଳ । ମୂଳଟି ବିଶ୍ୱାସ କେବଳ ॥
ଦୃଢ଼େ ଚିନ୍ତଇ ତାଙ୍କୁ ଯେହି । ସେ ହରି ଥାଏ ତାର ତହିଁ ॥
ଏ କଥା ଅଛଇ ପ୍ରମାଣ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପରାଣ ॥
ସେ ଭକ୍ତ ସେହି ଭାବ ବନେ । କିଛି ନ ଜାଣେ ରାତ୍ରିଦିନେ ॥

ଏକଦିନେ ସେ ଶୟନରେ । ମନ ନବେଶି ଶ୍ରୀପଯ୍ରରେ ॥
ହୋଇଣ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତ । ବିଚାରେ କଲା ତାର ଚିତ୍ତ ॥
କୃପା କି କରିବେ ଶ୍ରୀହରି । ଦେଖିବି ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧାରୀ ॥
ତା ମନ ଜାଣି ଭଗବାନ । ତେଜିଲେ ରତ୍ନ ସିଂହାସନ ॥
ବିଜୟ କଲେ ପୀତବାସ । ମିଳିଲେ ଭକତର ପାଶ ॥
ଦେଖିଲା ନୟନ ପୂରାଇ । ବୋଇଲା ନମୋ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ରଥେ ମୁଁ ଦେଖିଥିଲି ଯାହା । ସାକ୍ଷାତେ ଦେଖିଲଇଁ ତାହା ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସୁରାସୁର । ଯକ୍ଷ ଗନ୍ଧର୍ବ ଯେ କିନ୍ନର ॥
ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନିଗଣ । ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯେ ହରି ଚରଣ ॥
ମନେ କରନ୍ତି ନିତ୍ୟଭାବ । ତାଙ୍କୁ ତୋ ଦର୍ଶନ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ମୁଁ ଯେ ଅଜ୍ଞାନୀ ହୀନଜାତି । ନାହିଁ ମୋ ଭକ୍ତି କିମ୍ବା ଗତି ॥
ବିଜୟ କଲ ମୋର ପୁର । ହେ ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ପୀତବାସ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଆରେ ଦାସ ॥
ସ୍ୱର୍ଗାଦି ଅପବର୍ଗ ଯେତେ । କେବେ ନ ରସେ ମୋର ଚିତ୍ତେ ॥
ଭକତିଭରେ ଯେ ଭଜଇ । ମୋ ମନ ତା ଠାରେ ମଜଇ ॥
ତେଣୁ ତୋ ଭାବ ମୂଳ ମୋର । ହେ ଭକ୍ତ ମାଗି ନେନ ବର ॥
ଶୁଣି ବାଳିଆ ଦାସ ତୋଷେ । ଜଣାଏ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ପାଶେ ॥
ପଦ୍ମ ଚରଣ ତୁମ୍ଭ ଭାବ । କୋଟିଏ ବାର ଲୁଚିଯିବ ॥
ବରେ ମୋ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ଏତେକ ଦେବ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ତୋ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ଚରଣେ । ମୋ ମନ ଥାଉ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଯେବେ ମୁଁ ମନରେ ଭାବିବି । ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନ ପାଉଥିବି ॥
ଏ ବର ମୋତେ ଆଜ୍ଞା ହେଉ । ଅଧିକ ଲୋଡ଼ାନାହିଁ ଆଉ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ ॥
ତୁ ଯେବେ ଯିବୁ ଦେଉଳରେ । ମୁଁ ଥିବି ନୀଳଚକ୍ର ପରେ ॥
ତହିଁ ଚିନ୍ତିବୁ ଯେଉଁ ରୂପ । ମୁଁ ହେବି ତେମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ॥
ତୁ ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯାଚି ଦେବୁ । ଆମ୍ଭେ ତା ଅବଶ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜିବୁ ॥

ଏ ବର ତୋତେ ଅସ୍ତୁ ହେଉ । ବୋଲି ବଳୟୁ ମହାବାହୁ ॥
ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ଭକତ ଭାବରେ ସେ ବଶ । ଅଭାବ ନ ପାଇବ ଲେଶ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନୁ ନୃପନାଥେ । ଏଥୁ ଉତ୍ତରୁ କଥା ଯେତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବର ଭକ୍ତ ପାଇ । ଆନନ୍ଦ କେ ପାରିବ କହି ॥
ରଜନୀ ପ୍ରହରରୁ ଉଠି । ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ନାମ ରଟି ॥
ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡିଏ ଥିଲା ବୁଣି । ବାଣ କଉଡ଼ି ଗଲା ଆଣି ॥
ସେ ବସ୍ତ୍ର ସ୍କନ୍ଧରେ ଦେଇ । ଦ୍ୱାରେ ଅଛଇ ଉଭା ହୋଇ ॥
ଦେଖିଲା ନାରିକେଳ ଗଛ । ବହୁତ ହୋଇ ନାହିଁ ଉଚ୍ଚ ॥
ଏକଇ ଫଳ ଫଳ ଅଛି । ତା ଦେଖି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ପୁଚ୍ଛି ॥
ଏ ଫଳ ଗୋଟି ମୋତେ ଦିଅ । ବାଣ କଉଡ଼ି କାଟି ନିଅ ॥
ତା ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ କହଇ । ପ୍ରଥମେ ଫଳଗୋଟି ଏହି ॥
ଏ ଫଳଗୋଟି ଯଦି ନେବୁ । କହ କଉଡ଼ି କେତେ ଦେବୁ ॥
ଦାସେ ବୋଲନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ମନ । ଯେତେକ ଅଛି ତେତେ ଘେନ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲଇ ତୁ ଶୁଣ । ଏ ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡ ଯେତେ ଜାଣ ॥
ତେତେକ ଯେବେ ଛାଡ଼ିଦେବୁ । ତେବେ ଏ ଫଳ ଗୋଟି ନେବୁ ॥
ଦାସେ ବୋଲଇ ହେଉ ନିଅ । ଏ ଫଳ ଗୋଟି ମୋତେ ଦିଅ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗଲା ଧାଇଁ । ସ୍ନାନ ଶଉଚ ଆଦି ହୋଇ ॥
ଲେଉଟି ଅଇଲା ତୁରିତେ । ମିଳିଲା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଗ୍ରତେ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ତୋଳାଇ ସେ ଫଳ । ଛଡ଼ାଇ ରଖିଛି ବକଳ ॥
ସେ ଫଳ ଘେନିଗଲେ ଦାସେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନର ହରଷେ ॥
ଯାଉଁ ଯାଉଁ ସେ ପଥେ ପୁଣ । ଦେଖିଲା ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ପଇଡ଼ ଶ୍ରୀଫଳ ପଣସ । ଆମ୍ବ କଦଳୀ ଇକ୍ଷୁରସ ॥
ଛେନା ଗୋଟିକା ଦୁଧ ଦହି । ଘୃତ ନବାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଖାଇ ॥
ଏମାନେ ଘେନାଇ ସଙ୍ଗତେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମଣୋହି ନିମନ୍ତେ ॥
ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯାଉଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ପାଶରେ ମିଳିଲେ ॥

ଦାସେ ବୋଇଲେ ବିପ୍ରବର । କଥାଏ ଶୁଣିବ କି ମୋର ॥
ଏ ତୁମ୍ଭ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଯେତେ । ନେଇଣ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ମଣୋହି କରାଇ ସାରିବ । ମୋ କଥା ମନେ ପକାଇବ ॥
ଏ ମୋ ଶ୍ରୀଫଳ ଗୋଟି ଧରି । ଗରୁଡ଼ ପଛେ ରହିକରି ॥
ବୋଲିବ ବାଲିଗ୍ରାମ ଦାସ । ଦେଇଛି ନିଅ ପୀତବାସ ॥
ସେ ଯେବେ ଶ୍ରୀହସ୍ତ ବଢ଼ାଇ । ତୁମ୍ଭର ହସ୍ତରୁ ଛଡ଼ାଇ ॥
ଘେନିବେ ଯେବେ ତାଙ୍କୁ ଦେବ । ନୋହିଲେ ଆଣି ମୋତେ ଦେବ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଫଳ ଦେଲା । ଅନେକ ବିନୟେ କହିଲା ॥
ତା ଶୁଣି ବିପ୍ର ହସି ଦେଲେ । ସେ ଫଳ ଘେନି ଚାଲିଗଲେ ॥
କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ଏଣେ ଘରକୁ ଗଲେ ଦାସ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ପ୍ରଭୁ ସେବକଙ୍କୁ ବାଇଣି ॥
ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଦେଲେ । ପ୍ରଭୁ ମଣୋହି କରାଇଲେ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦେ ମୋଦଭରି । ମହାପ୍ରସାଦ ସେବାକରି ॥
ଉଠିଣ କରନ୍ତେ ଗମନ । ପଡ଼ିଲା ଦାସ କଥା ମନ ॥
ବୋଇଲେ ବାଳଗାଁ ବାଉରୀ । ଶ୍ରୀଫଳଗୋଟି ଦେଇକରି ॥
ଯାହା ସେ କହିଛି ମୋହରେ । ତା ଦେଖି ବୁଝିବାଟି ଥରେ ॥
ଏମନ୍ତ ମନେ ବିଚାରିଲେ । ଶ୍ରୀଫଳ ଗୋଟି ଅଣାଇଲେ ॥
ଗରୁଡ଼ ପଛେ ରହିକରି । ବୋଇଲେ ନମୋ ଦାରୁହରି ॥
ବାଲିଗାଁ ଦାସ ଅଛି ଦେଇ । ଘେନିବ ଶ୍ରୀହସ୍ତ ବଢ଼ାଇ ॥
ନୋହିଲେ ଲେଉଟାଇ ନେବି । ନୟନ ବୁଜି ଏହା ଭାବି ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଶ୍ରୀହସ୍ତ ଦେଲେକ ବଢ଼ାଇ ॥
ବିପ୍ର ହସ୍ତରୁ ଘେନିଗଲେ । ସୁଖରେ ମଣୋହି ତା କଲେ ॥
କମଳା ନ ପାଇଲେ ଲେଶ । ଦେଖ ସେ ଭକତ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ତା ଦେଖି ବିପ୍ର ହିବେ ଭୋଳ । ନୟନୁ ବହେ ଅଶ୍ରୁଜଳ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ଧନ୍ୟ ତୋ ପିତାମାତା ଧନ୍ୟ ॥
ଧନ୍ୟ ହୋ ବାଲିଗ୍ରାମ ଦାସ । ତୋତେ ପ୍ରସନ୍ନ ପୀତବାସ ॥

ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି କରି । ଦେଉଳେ ପଡ଼ିଗଲା ଦ୍ବାର ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାରଥୀ । ଏଥି ଉତ୍ତରେ ଯେତେ କଥା ॥
ବାଳଗା ଦାସ ଏକ ଦିନେ । ବିଗ୍ଭର କଲା ତାର ମନେ ॥
ବୋଲେ ମୁଁ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ଯିବି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବି ॥
କିସ ମୁଁ ଘେନିଯିବି ହସ୍ତେ । ସେ ପ୍ରଭୁ ମଣୋହି ନିମନ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତେ ବିଗ୍ଭରନ୍ତେ ବସି । ପାଚିଲା ଆମ୍ବ ଢିକା ଆସି ॥
ତା ଦେଖି ହୋଇଲେ ହରଷ । ବାଛି କଣିଲେ ପୁଞ୍ଜାଦଶ ॥
ଉତ୍ତମ ସୁରଙ୍ଗ ହୋଇଛି । ଅନ୍ୟ କଳଙ୍କ ନାହିଁ କିଛି ॥
ରସାଳ ତାଳର ସମାନ । ଦେଖି ହରଷ ହେଲା ମନ ॥
ଉତ୍ତମ ଶୁଚିମନ୍ତ ହୋଇ । ଭାର କରଣେ କାନ୍ଧେ ବହି ॥
ପ୍ରବେଶ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ହେଲେ । ଦେଖି ସେବକେ ଗୋଳ କଲେ ॥
କେ ବୋଲେ ମୁହିଁ ଘେନିଯିବି । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଗେ ନେଇ ଦେବି ॥
କେ ବୋଲେ ମୋର ସିନା ସବୁ । ଦେଖେଁ କେମନ୍ତେ ତୁହି ନେବୁ ॥
କେ ବୋଲେ ଏଣେ ଘେନଆସ । ଏ ଆମ୍ବ ନେବି ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଝିଙ୍କା ଝିଙ୍କି । ହୋଇ ଗୋଡ଼ାନ୍ତି ଆମ୍ବ ଦେଖି ॥
ତା ଦେଖି ବାଳଗ୍ରାମ ଦାସ । ଅଳପ ହେଲା ହସ ହସ ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ହେ ଗୋସାଇଁ । ମୁଁ ତ କାହାକୁ ଦେବିନାହିଁ ॥
ଶୁଣି ସେବକ କଲେ ରୋଷ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆରେ ଦାସ ॥
ଯେବେ ତୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଦେବୁ । କହ ତୁ ଏହା କି କରିବୁ ॥
ଏ ପ୍ରଭୁ ଅଦୃଶିଆ ଧନ । ଏହା ଛୁଇଁଲେ କେ ଭାଜନ ॥
ତୁ ନେଇ କି କରି ପାରିବୁ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସିନା ପାଶ ଦେବୁ ॥
ତା ଶୁଣି ବାଳଗ୍ରାମ ଦାସ । ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଭଡ଼ା ଦଶ ॥
କାନ୍ଧରୁ ଭାର ତଳେ ଥୋଇ । ନୀଳଚକ୍ରକୁ ଦେଲା ଚାହିଁ ॥
ବ୍ରଜସ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଗୋସାଇଁ । ବୋଲେ ମୁଁ ପରମୁଣ୍ଡ ଯାଇ ॥
ମୋ ଗୁରୁ ପାଇ ଏତେ ସତ୍ୟ । ବୋଲି ମସ୍ତକେ ଦେଲା ହସ୍ତ ॥
ଅନେକ ପ୍ରଣିପାତ କଲା । ପାଚିଲା ଆମ୍ବକୁ ଧଇଲା ॥

ବୋଇଲା ଶୁଣ ଭଗବାନ । ଏ ଯେବେ ତୁମ୍ଭ ନିଜ ଧନ ॥
ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛାରେ ଭୋଗକର । ଗୋଳ କମ୍ପାଇ ଏହାଙ୍କର ॥
ଏମନ୍ତ ଯାଚୁ କରେ ଧରି । ସେ ଆମ୍ବ ଶୂନ୍ୟେ ଗଲା ଚଳି ॥
ପଡ଼ିଲା ପ୍ରଭୁଙ୍କର ହସ୍ତେ । ଭୋଜନ କଲେ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ଯୋଡ଼କ ଯୋଡ଼ ଏହିପରି । ହସ୍ତ ବଢ଼ାଇ ନେଲେ ହରି ॥
ସବୁ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଚକ୍ରପାଣି । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକ୍ତ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ହେ ମନ ଶୁଣ ମନଦେଇ । ନିଜ ସ୍ୱଭାବ ତାଙ୍କ ଏହି ॥
ଯେ ଯେତେ ନୀଚ ଜାତି ହୋଉ । ସେ ଏକା ଭକ୍ତିଭାବେ ଥାଉ ॥
ତାହାର ପତ୍ର ଫଳ ପୁଷ୍ପ । ପାଇଲେ ଶ୍ରୀହରି ସନ୍ତୋଷ ॥
ଯେ ନର ଉଚ୍ଚଜାତି ହୋଉ । ଶ୍ରୀହରି ଭକତି ନ ଥାଉ ॥
ସେ ଯେତେ ସ୍ୱାଦୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଲେ । ପ୍ରଭୁ ନ ଛୁଅନ୍ତି ତା ଭଲେ ॥
ଏଣୁ ସେ ଭକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସାର । ଅନ୍ତର ହେଲେ ନରହରି ॥
ଯେତେକ ଜନ ଥିଲେ ତହିଁ । ଦେଖୁ ଯେ ଥିଲେ ଉଭା ହୋଇ ॥
ବୋଇଲେ ଆମ୍ବ କେଣେ ଗଲା । କେ ଏଥେ ମାୟାକରି ନେଲା ॥
ଦାସେ ବୋଇଲେ ଦେଖସାଇଁ । ଭୁଞ୍ଜିଲେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଗୋସାଇଁ ॥
ଶୁଣି ସେବକ ଧାଇଁଗଲେ । ଦେଉଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ରତ୍ନ ସିଂହାସନ । ପଡ଼ିଛି ଝାଙ୍କ୍ୱା ଚୋପାମାନ ॥
ତା ଦେଖି ହେଲେ ଆଚମ୍ବିତ । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟରେ ଭକତ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କିଣିଲୁ ଭାବରେ । ତୋ ପରି କେ ଅଛି ସଂସାରେ ॥
ନାହିଁ ନୋହିବ ତୋହପରି । ଆମ୍ଭେ ତୋ କେଉଁଗୁଣେ ସରି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଚଳିଗଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଧଣ୍ଡାମାନ ନେଲେ ।
ବାଲିଗାଁ ଦାସ ଗଳେ ଦେଇ । ବୋଇଲେ ଭକ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୁହି ॥
ତୋ ଯଶ ରହିଲା ଜଗତେ । ପରମ ପଦ ମିଳୁ ତୋତେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ସେ କଲ୍ୟାଣ । କଲେ ସକଳ ବିପ୍ରଗଣ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାସ ଭାବଭୋଳେ । ପଡ଼ି ବିପ୍ରଙ୍କ ପାଦତଳେ ॥
ତାହାଙ୍କ ଚରଣରୁ ଧୂଳି । ମଣ୍ଡନ କଲାକ ମଉଳି ॥

ଅନେକ ଦଣ୍ଡବତ କରି । ବୋଲଇ ମୋ ସ୍ଥିର ବାଉରି ॥
ମୋଠାରେ ଏଡ଼େ କୃପା କଲ । ତେଣୁ ମୋହର ଭାଗ୍ୟ ଭଲ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ହୃଦଗତେ । ହରିଙ୍କି ଚିନ୍ତିଲା ତୁରିତେ ॥
ବୋଲଇ ନମୋ ଚକ୍ରପାଣି । ନମୋ ସର୍ବଙ୍କ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ଏହା ମୁଁ ବିଶ୍ୱରଇ ଚିତ୍ତେ । ମତ୍ସ୍ୟାଦି ଅବତାର ଯେତେ ॥
ବାରେ କରାଅ ଦରଶନ । ପବିତ୍ର କର ମୋ ଜୀବନ ॥
ଏମନ୍ତେ ବିଶ୍ୱରନ୍ତେ ଚିତ୍ତେ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ନୀଳ ଚକ୍ରରେ ବଜ୍ରେକରି । ଯେବଣ ବଧିରୂପ ଧରି ॥
ମତ୍ସ୍ୟକଳକ ରୂପ ଯାଏ । ଦର୍ଶନ ଦେଲେ ଦେବରାୟେ ॥
ଦାସେ ଦେଖିଲେ ଚର୍ମଡୋଳେ । ତକ୍ଷଣେ ପଡ଼ି ମହୀତଳେ ॥
ଅନେକ ଦଣ୍ଡବତ କଲା । ଉଠି କାଖରେ କରଦେଲା ॥
ବୋଇଲା ନିସ୍ତରିଲି ମୁହିଁ । ତୋ କୃପା ଆହାଲାଦ ପାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗଲା ଚଳି । ନିଜ ମନ୍ଦିରେ ଯାଇଁ ମିଳି ॥
ସେ ହରି ଭାବେ ମନ ଦେଇ । ସୁଖେ ବଞ୍ଚିଲା କାଳ ସେହି ॥
ପରମ ପଦକୁ ଲଭିଲା । ଭକତ ପଣେ ଗଣା ହେଲା ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପମଣି । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସବାଣୀ ॥
ପଢ଼ି ଶୁଣନ୍ତି ଯେଉଁ ଜନ । ଲଭନ୍ତି ଚଉବର୍ଗ ମାନ ॥
କହଇ ରାମଦାସ ଦ୍ୱିଜ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଭୁଜ ॥
ସଜନେ ଏଣେ କର ଲୟ । ଆଉ ନଥିବ ଯମ ଭୟ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବାଳଗାଁ ଦାସ ବାଉରି ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ଅଷ୍ଟାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଊନତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ତୁଳସୀଦାସ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

କହେ ସୁମନ ସହରଷେ । ଶୁଣ ଚୈତନ୍ୟ ଅତି ତୋଷେ ॥
ଶୁଣି ଶ୍ରୀହରି ଭକ୍ତ କଥା । ଶ୍ରବଣେ ଖଣ୍ଡେ ଭବବ୍ୟଥା ॥
ଆତୁର ଶୁଣିବାକୁ ମନ । ପୁଣି ବୋଲଇ ଚଇତନ ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ପୁଣ୍ୟମୟେ । କହିବ ବିଚିତ୍ର କଥାଏ ॥
ଦକ୍ଷିଣଦେଶ ସିନ୍ଧୁତୀରେ । ବିଜୟା ନାମ ପାଟଣାରେ ॥
ଅଟଇ ତାର ନିଜ ବାସ । ଜାତିରେ ଅଟେ ରଜପୁତ ॥
ତୁଳସୀ ଦାସ ନାମ ତାର । ଅତି ସୁନ୍ଦର ସୁକୁମାର ॥
ତା ଭାର୍ଯ୍ୟା ନାମ ସତ୍ୟବତୀ । ସୁଗୁଣ ସୁଶୀଳା ଯୁବତୀ ॥
ସ୍ୱାମୀର ଆଜ୍ଞା ଅଲଙ୍ଘିତ । ଏକ ଦୁହିତା ବେନି ସୁତ ॥
ଅଶ୍ୱ ଚଢ଼ାରେ ସେହୁ ଦକ୍ଷ । କ୍ଷତ୍ରିୟ ପଣେ ଅଟେ ମୁଖ୍ୟ ॥
ଅତି ରାଜସ ରଜୋଗୁଣୀ । ଧାର୍ମିକ ପଣେ ତାକୁ ଗଣି ॥
ଦାତା ପଣରେ ଜାଣ ସେହି । ମାଗିଲେ ପ୍ରାଣ ପାରେ ଦେଇ ॥
ଶାନ୍ତ ସୁଶୀଳ ସତ୍ୟବାଦୀ । ଦୟାଳୁ ସୁଗୁଣ ସୁବୁଦ୍ଧି ॥
ବିପ୍ର ବୈଷ୍ଣବେ ଅତି ଦୟା । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସେବାରେ ନିର୍ମାୟା ॥
ଶ୍ରୀରାମ କଥା ବିନା ଆନ । ରସଇ ନାହିଁ ତାର ମନ ॥
ଜାଣଇ ଏକା ରାମବ୍ରହ୍ମ । ରାମ ସକଳ ଧର୍ମ କର୍ମ ॥
ରାମ ଯେ ଜୀବନ ଠାକୁର । ରାମ ସେ ଜାଣଇ ଈଶ୍ୱର ॥
ରାମ ଯେ ଗତି ମୁକ୍ତି ଦାତା । ତା ବିନା ନାହିଁ ନା କରତା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦିବାନିଶି । ଶୁଣଇ ରାମକଥା ବସି ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ପ୍ରତ୍ୟହ ସେ ଗ୍ରାମେ ସମସ୍ତ । ପଢ଼ନ୍ତି ରାମାୟଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ॥
ସେ ଭବ ମଧ୍ୟେ ନିତି ବସି । ଶୁଣୁ ଯେ ଥାଇ ସେ ତୁଳସୀ ॥
ଆଦ୍ୟରୁ ପ୍ରାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ । ଗାୟନ କରିବାର ନିତ୍ୟେ ॥

ଶ୍ରୀରାମ ଜନ୍ମ କର୍ମବାଣୀ । ଆନନ୍ଦ ହେଉଥାଏ ଶୁଣି ॥
କାର୍ମୁକ ଭଗ୍ନ ଆଦି କରି । ପରଶୁରାମ ଗର୍ବ ହରି ॥
ତାଡ଼କା ବଧ ଶିଳା ନାରୀ । ଏ କଥାମାନ ଶୁଣିକରି ॥
ଅଙ୍ଗ ପୁଲକ ଉଠୁଥାଇ । ଖବେ ନ ପାରେ କଥା କହି ॥
ରାଜ୍ୟରେ ଅଭିଷେକ ହେବା । ସମୟେ ବନବାସ ଯିବା ॥
ଦୁଃଖ ବା ସୁଖ ପାଇବାର । ଶୁଣି କମ୍ପଇ ତା ଶରୀର ॥
ପୁଣି ସେ ପଞ୍ଚବଟୀ କଥା । ଶୁଣି ତା ମନେ ବଡ଼ ବ୍ୟଥା ॥
ଶ୍ରୀରାମ ମାୟାମୃଗ ମାରି । ବିଜୟ କଲେ ଧନୁ ଧରି ॥
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କଟୁଭାଷେ ଗଲେ । ଏକା ହୋଇଣ ସୀତା ଥିଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାବଣ । ଆସି ମିଳିଲା ତତକ୍ଷଣ ॥
କପଟେ ହୋଇଣ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । ପର୍ଣ୍ଣ କୁଟୀରେ ଯାଇଁ ପଶି ॥
ଜାନକୀ ଦେବୀ ଭୁଜ ଧରି । ବଳେ ସେ ଆଣିଲା ଉଠାରି ॥
ରଥରେ ବସାଇଲା ନେଇ । ଶୂନ୍ୟେ ଗମିଲା ବେଗ ହୋଇ ॥
ମିଳିଲା ଲଙ୍କାପୁରେ ଯାଇ । ସୀତା ଦେବୀଙ୍କି ତହିଁ ଥୋଇ ॥
ଏହା ଶ୍ରବଣେ ସେହି ଶୁଣି । କୁଳିଶଘାତ ପ୍ରାୟ ମଣି ॥
କମ୍ପିଲା ଦଶନ ଅଧର । ସ୍ୱେଦ ପୂରିତ କଳେବର ॥
ହଜିଲା ଦେହୁଁ ବୁଦ୍ଧି ଜ୍ଞାନ । ତା ମନ ହେଲା ଅତି ଛନ୍ନ ॥
ଦ୍ୱିଯୁଗାନ୍ତର କଥା ଶୁଣି । ବର୍ତ୍ତମାନର ପ୍ରାୟ ମଣି ॥
କ୍ରୋଧେ ବଚନ ଗଦଗଦ । ଉଠିଲା କରି ଘୋର ନାଦ ॥
ନୟନ ତାମ୍ର ରକ୍ତ ପ୍ରାୟେ । ବୋଲଇ ଯିବ କେଉଁଠାଏ ॥
ଆଜ ମାରିବି ନାରୀଚୋର । ସବଂଶ ସହିତେ ତାହାର ॥
ନିଜ ଜନନୀ ମୋର ଆଣି । ଭେଟାଇ ଦେବି ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଧନୁ ଧରି । କ୍ରୋଧେ ଅନେକ ଶର ଭରି ॥
ତାଲ କଟାରି ଯମଦାଢ଼ । କରେ ବରଛି ଅତି ଗାଢ଼, ॥
ଧରି ବସିଲା ଅଶ୍ୱପରେ । ଧାଇଁଣ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଖଗସ୍ୱାମୀ । ଧାଇଁଲେ ଅସମ୍ଭାଳ ହୋଇ ॥

ପବନୁ ବେଗ ହୋଇ ଚଳି । ସାଗର କୂଳେ ଯାଇଁ ମିଳି ॥
ଶ୍ରୀରାମ ସୁମର ମନରେ । ପଶିଲା ସମୁଦ୍ର ଭିତରେ ॥
ଆଜ୍ଞା ସେ ଦେଲେ ରଘୁମଣି । ଥୋକ ତୁ ଘୁଞ୍ଚି ସିନ୍ଧୁପାଣି ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ମହାବୀର । ଘୁଞ୍ଚି ସେ ଥିଲା ସୁଣ୍ଡ ବୀର ॥
ତା ପଛେ ବଜେ ରଘୁବୀର । ହୋଇ ଅପୂର୍ବ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ଡାକଲେ ଦାସେ ଏହି ବେଳେ । କିମ୍ପା ପଶୁଛ ସିନ୍ଧୁ ଜଳେ ॥
ସେ କଥା ଫେଡ଼ି କହ ମୋତେ । ଏ ଦେହ ନ ନାଶ ସ୍ୱଅର୍ଥେ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାସ କ୍ରୋଧଭର । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ଯେ ସୀତା ଜଗତ ଜନନୀ । ତାଙ୍କୁ ରାବଣ ଗଲା ଘେନି ॥
ତା ବଂଶ ନିର୍ବଂଶ କରିବି । ଜାନକୀ ମାନ ଉଦ୍ଧାରିବି ॥
ରାବଣ ମାରେ ବା ମରିବି । ଦୁଇରୁ ଏକ ମୁଁ କରିବି ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଦାଶରଥି । ବୋଇଲେ ସ୍ତୁତି ତୁ ଏ ମତି ॥
ଏ ସିନ୍ଧୁ କେମନ୍ତ ତରିବୁ । ସ୍ୱଅର୍ଥେ ଜୀବନ ହାରିବୁ ॥
ନ କର ଏମନ୍ତ ସାହସ । ବେଗେ ତୁ ବାହୁଡ଼ିଣ ଆସ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ବୀରମଣି । ଏ କେତେ ମାତ୍ର ସିନ୍ଧୁ ପାଣି ॥
ଲଙ୍ଘିବି କୂପ ଜଳ ପ୍ରାୟେ । ମାରିବି ଦୁଷ୍ଟ ଲଙ୍କାରାୟେ ॥
ଆଉ ନ କହ ତୁମ୍ଭେ କିଛି । ଏ ଦେହ ପାସୋରି ଦେଇଛି ॥
ଏହା ଯଦ୍ୟପି ନ କରିବି । ଅବଶ୍ୟ ଜୀବନ ହାରିବି ॥
ହେ ବିପ୍ର ନ କଟାଳ ମୋତେ । ବୋଲିଣ ଧାଇଁଲା ତୁରିତେ ॥
ତାହାର ମନ ପ୍ରଭୁ ଜାଣି । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ବୀରମଣି ॥
ତୁ ଏବେ ଆସ ଲେଉଟିଣ । ଶ୍ରୀରାମ ମାଇଲେ ରାବଣ ॥
ସୀତାଙ୍କୁ ଘେନି ବଜେ କଲେ । ତୁ ଏବେ ଯୁଝିବୁ କା ତୁଲେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବୀରମଣି । ବୋଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ତୁମ୍ଭେ କହିବ ଯାହା ମୋତେ । କେଭେ ମୁଁ ନ ଯାଏ ପରତେ ॥
ଅଚଳ ଯେବେ ହେବ ଚଳ । ଶୀତଳ ହୋଇବ ଅନଳ ॥
ନିଶାରେ ରବି ଉଦେ ହେବ । ସ୍ଥାବର ବଚନ କହିବ ॥

ଯାଷାଣେ ପଦ୍ମ ଯେ ବିକଶି । ଅନଳ ବରଷିବ ଶଶୀ ॥
ଏମନ୍ତ ହେଲେ ଅବା ହେବ । ତୁଳସୀ ଅଶ୍ୱ ନ ଫେରିବ ॥
କେବଳ କଥା ଏକ ଅଛି । ହେ ବିପ୍ର ସ୍ୱରୂପ କହୁଛି ॥
ଶ୍ରୀରାମ ସଙ୍ଗେ ସୀତା ଦେବୀ । ଯେବେ ମୁଁ ନୟନେ ଦେଖିବି ॥
ଶ୍ରୀକରେ ଥିବ ଧନୁର୍ବାଣ । ସଙ୍ଗତେ ସାନୁଜ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ॥
ଏହା ମୁଁ ନୟନେ ଦେଖିଲେ । ତେବେ ମୁଁ ଲେଉଟିବି ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଆଦିମୂଳ । ଭକତଭାବେ ହେଲେ ଭୋଳ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଜନକ କୁମାରୀ । ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ବିଜେକରି ॥
ଯାରୁଣେ ସାନୁଜ ଲକ୍ଷ୍ମଣ । ଶ୍ରୀକରେ ଶୋହେ ଧନୁର୍ବାଣ ॥
କୋଟିଏ କନ୍ଦର୍ପର ପ୍ରଭା । ଜିଣି ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉଭା ॥
ନବୀନ ଘନଶ୍ୟାମ ଜିଣି । ସୁକାନ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ର ନୀଳମଣି ॥
ଲଲାଟେ କିରୀଟ ମୁକୁଟ । ରତ୍ନମାନଙ୍କେ ଝଟ ଝଟ ॥
ଶ୍ରବଣେ ମକର କୁଣ୍ଡଳ । ଜ୍ୟୋତି ବିରାଜେ ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ ॥
ଶ୍ରୀଭୁଜେ ରାଜେ ଶାରଚେନତ । ଶରଣ ରକ୍ଷଣ ନିମିତ୍ତ ॥
କରେ କଙ୍କଣ ଶୋଭାବନ । ଅତୁଲ ଅମୂଲ୍ୟ ରତନ ॥
କି ତୋରା ଦଶେ କରାଙ୍ଗୁଳି । ରତ୍ନମୁଦ୍ରିକାମାନ ଝଳି ॥
ଧନ୍ୟ ସେ ଶ୍ରୀମୁଖର ଶୋଭା । କୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଜିଣି ପ୍ରଭା ॥
କି ଶୋଭା ନେତ୍ର ଅରବିନ୍ଦ । ଜଗତ କରଇ ଆନନ୍ଦ ॥
ସୁନାସା ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର । ସୁକମ୍ବୁ କଣ୍ଠେ ରତ୍ନହାର ॥
ଅତି ବିସ୍ତାର ବକ୍ଷସ୍ଥଳ । ତହିଁ ଲମ୍ବିତ ବନମାଳ ॥
ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଦ୍ୱିଜ ପଦ ଚିହ୍ନ । ଇନ୍ଦିରାଂ ଦେବୀଙ୍କ ସଦନ ॥
ସିଂହକଟିରେ ପୀତବାସ । ନୀଳଘନେ କି ବିଦ୍ୟୁହାସ ॥
ହେମମେଖଳୀ ତଥିପରେ । ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମନ ହରେ ॥
ଶ୍ରୀରଙ୍ଗ ପାଦର ମାଧୁରୀ । କେ କହିପାରେ ଅନ୍ତ କରି ॥
ଈଶ୍ୱର ପଞ୍ଚମ ଆନନେ । କହି ନ ପାରିବେ ବଚନେ ॥
ବ୍ରହ୍ମାଦି ସୁରେନ୍ଦ୍ର କୋଟି । ଯେବଣ ପାଦପଦ୍ମେ ଲୋଟି ॥

ଏମନ୍ତ ରୂପେ ପ୍ରଭୁ ବଜେ । ଶର କାର୍ମୁକ ବେନି ଭୁଜେ ॥
ବିକ୍ରମ ସିଂହ ରୂପ ଠାଣି । ଦେଖଣେ ଆନନ୍ଦ ଧରଣୀ ॥
ଏ ଅନୁରୂପେ ବେନିପାଶେ । ଭ୍ରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଶୋଭା ଦିଶେ ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ଚରଣାରବିନ୍ଦେ । ପାମର ରାମଦାସ ବନ୍ଦେ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଶେ ନାରାୟଣ । ଡାକିଲେ ଦ୍ୱିହସ୍ତ ଠାରିଣ ॥
ତୁଳସୀ ଦାସ ବେଗେ ଆସ । ଦେଖ ତୋ ମନୋବାଞ୍ଛା ବେଶ ॥
ତୁଳସୀ ଦାସ ଦେଖିକରି । ଅଶ୍ୱ ଫେରାଇ ବନ୍ଦିକରି ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଅନାଇଣ ଦେଲ । ଅଶ୍ୱ ଉପରୁ ଉତ୍ତୁରିଲ ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଶୋଭା । ଆନ କି ପଟାନ୍ତର ଦେବା ॥
ଦେଖି ତା ନେତ୍ରାନନ୍ଦ ଭେଲେ । ଶୋଇଲା ଯାଇ ପାଦତଳେ ॥
ଉଠି କପାଳେ କର ଦେଇ । ବୋଲେ ମୁଁ ପରମୁଣ୍ଡା ଯାଇ ॥
ଆଜ କି ଭାଗ୍ୟବଳ ମୋର । ଦେଖିଲି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ॥
କି କୃପା କଲ ପ୍ରଭୁ ମୋତେ । ପୂର୍ବେ ମୋ ତପ ଥିଲା କେତେ ॥
କି ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥେ କରି ସ୍ନାନ । ଦେଇ ମୁଁ ଥିଲି କେତେ ଦାନ ॥
ଦ୍ୱିଜବରେ କି ଦାନ ଦେଲି । କି ଗଙ୍ଗାସାଗରେ ଝାସିଲି ॥
କି ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରେ ବାସକରି । ହୋଇଣ ଥିଲି ବ୍ରତାଚାରୀ ॥
କରି ମୁଁ ଥିଲି ଯଜ୍ଞ କେତେ । କି ଶିବ ପୂଜା ବିଧିମତେ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସଦାଶିବ । ଏହାଙ୍କ ଧ୍ୟାନକୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
କହ ମୁଁ କେତେ ପୁଣ୍ୟବଳେ । ପ୍ରଭୁ ଦେଖିଲି ଚର୍ମଡୋଳେ ॥
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ରଘୁପତି । ଶୁଣ ତୁଳସୀ ସିଦ୍ଧମତି ॥
ତୁ ଯେତେ କହିଗଲୁ ଧର୍ମ । ଏଣେ କାମନା ମନ ଭ୍ରମ ॥
ପ୍ରାଣୀଏ କର୍ମକଲେ ଯେତେ । ସେ ମୋତେ ପାଇବେ କେମନ୍ତେ ॥
ଯେ ଭଜେ ନିଷ୍କାମରେ ମୋତେ । ମୁଁ ଥାଇ ତାହାର ସଙ୍ଗତେ ॥
ତୁ ଦେହ ବୁଦ୍ଧି ଛାଡ଼ି ଏବେ । ପଶିଲୁ ମହାର୍ଣ୍ଣବ ଗର୍ଭେ ॥
ଯେସନେ ବୀର ହନୁମାନ । ତା ମନ ତୋ ମନ ସମାନ ॥
ତେଣୁ ମୁଁ ହୋଇଲି ପ୍ରସନ୍ନ । ହେ ଭକ୍ତ ବର ମାଗି ନେନ ॥

ଶୁଣି ତୁଳସୀ ଗଦଗଦେ । ନମିଲା ଶ୍ରୀରାମର ପାଦେ ॥
କାକୁସ୍ଥେ କହେ ଧୀର ବାଣୀ । ହେ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ଯେବେ ତୁ ବରଦେବୁ ମୋତେ । ବାଞ୍ଛିଲେ ଦେଖୁଥିବ ତୋତେ ॥
ଏହି ସ୍ୱରୂପେ ଜନମୂର୍ତ୍ତି । ଦର୍ଶନ କରୁଥିବ ନିତି ॥
ଯହିଁ ବାଞ୍ଛିବି ତହିଁ ହେବ । ଏ ବର ଦେବ ହେ ରାଘବ ॥
ଅସ୍ତୁ ବୋଇଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ । ଆନନ୍ଦେ ଭକ୍ତେ ବର ଦେଇ ॥
ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ସଜନ ॥
ଏଡ଼େ କୃପାଳୁ ରଘୁବାଳ । ଭକତଭାବ ତାଙ୍କ ମୂଳ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ସେବା ତେଜି । ଯେ ନର ଅନ୍ୟ ଦେବେ ଭଜି ॥
ପୀୟୂଷ ତେଜି ସୁରାପାନ । ସେ ନର କରଇ ସମାନ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ । ତୁଳସୀ ଦାସର ବିଧାନ ॥
ସଂସାର ଲୋଭ ଦୂର କରି । ପିନ୍ଧିଲା ବସ୍ତ୍ର ବେଗେ ଶରି ॥
ଡୋର କୌପୀନ ଆଶ୍ରେ କଲା । ତୀର୍ଥ ସାଗରେ ଚଳିଗଲା ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନେ ନାହିଁ ସ୍ନେହ । ଆନନ୍ଦେ ଫୁଲୁଥାଇ ଦେହ ॥
କାହିଁ ବା ଫଳ ମୂଳ ସାର । କାହିଁ ବା ସୁପକ୍ୱ ଆହାର ॥
ସନ୍ତୋଷେ କରଇ ଭୋଜନ । ତୀର୍ଥ ଗମନେ ଦେଇ ମନ ॥
ଅନେକ ତୀର୍ଥମାନ ଫେରି । ସକଳ ତୀର୍ଥେ ସ୍ନାନକରି ॥
ଏମନ୍ତ କେତେଦିନ ଗଲା । ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନରେ ମିଳିଲା ॥
ବୁଲି ଦେଖିଲା ସର୍ବସ୍ଥାନ । କାଳିନ୍ଦୀ ଗିରି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ॥
ଦ୍ୱାଦଶ ବନ ଆଦି ଯେତେ । ସର୍ବ ଦେଖିଲା ବିଧିମତେ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଏକ ମଠ । ଯେ ମଠ ବୃନ୍ଦାବନେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ॥
ଗୋପାଳ ଦାସ ଅଧିକାରୀ । ଯେ ମଠେ ପ୍ରଭୁପଣ କରି ॥
ତହିଁ ଦିଅନ୍ତି ସଦାବର୍ତ୍ତ । ଦିବ୍ୟ ଭୋଜନ ରୁଖାଭାତ ॥
ଯେ କୃଷ୍ଣ ବୋଲେ ତାକୁ ନେଇ । ଉତ୍ତମ ଭୋଜନ ଦିଅଇ ॥
ଯେ ରାମ ବୋଲେ ରୁଖାଭାତ । ଦିଅ ବୋଲନ୍ତି ସେ ମହନ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତବେଳେ ସେ ତୁଳସୀ । ଭାବେ ମିଳିଲେ ତହିଁ ଆସି ॥

ଅଙ୍ଗ ବିରାଜେ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟେ । ନିରତେ ରାମନାମ ଧ୍ୟାୟେ ॥
ତୁଳସୀ ଦାସ ବାହୁ ଭୁଜେ । ସପତ ମଞ୍ଜରୀ ବିରାଜେ ॥
କଣ୍ଠେ ତୁଳସୀ କାଷ୍ଠମାଳ । ସର୍ବାଙ୍ଗେ ବିଭୂତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ॥
ଜପୁ ଶ୍ରୀରାମ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ । ଆଣ୍ଟେ ଡାକିଲେ ଡାକ ଘୂର ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ସେ ମହନ୍ତ । ବୋଇଲେ ଦିଅ ରୁଖାଭାତ ॥
ଶୁଣି ତୁଳସୀ ଦାସ କହି । କମ୍ପା ରୁଖିଲ ଖାଇବଇଁ ॥
କେବା ଖାଇବେ ଘୃତଅନ୍ନ । ଏକଥା କହସି ବହନ ॥
ଶୁଣି କହିଲେ ଅଧିକାରୀ । ଯେ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ନାମ ଧରି ॥
ମଠରେ ପାଏ ଦିବ୍ୟସ୍ଥାନ । ସେ ଭୁଞ୍ଜେ ଦିବ୍ୟ ଶାଳିଅନ୍ନ ॥
ଯେ ସୀତାରାମ ନାମଧରେ । ସେ ପଡ଼େ ବଗଡ଼ା ଅନ୍ନରେ ॥
ଶୁଣି ତୁଳସୀ ଦାସ ହସି । ବୋଲେ ମୁଁ ରାମନାମ ଘୋଷି ॥
ଖାଇବି ଅମୃତ ଭୋଜନ । ରାମ ମହିମା ଏବେ ଘେନ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଅଧିକାରୀ । ଯାଅ ତୁ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରୀ ॥
ସେଠାରେ ଯାଇ କର ତମ । ନୋହିଲେ ଦେଖାଅ ଶ୍ରୀରାମ ॥
ଶୁଣି ତୁଳସୀ ଦାସ ଧୀରେ । ପଶିଲେ ମଠର ଭିତରେ ॥
ତହିଁ ବିଜୟ ନନ୍ଦବର୍ତ୍ତି । ପହଡ଼ ସମସ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ॥
ଆଣ୍ଟେ କବାଟ ଛନ୍ତ କଲ । ତହିଁ ତୁଳସୀ ଦାସ ମିଳ ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ରଘୁମଣି । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କାରେଣି ॥
ତୁ ନାଥ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ସଂସାର ତୋର ଖେଳଘର ॥
ତୁ ଯେ ଜଗତଜନ ଗୁରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
କାମିଜନଙ୍କୁ କାମଧେନୁ । ମହା ମହିମା ରତ୍ନସାନୁ ॥
ଅଶେଷ ଜନ ଚିନ୍ତାମଣି । କେତେ ମହିମା ପରମାଣି ।
ତୋର ଆଜ୍ଞାରେ ଆଖଣ୍ଡଳ । ରବି ଶଶାଙ୍କ ଦିଗପାଳ ॥
ଶେଷ ବିରଞ୍ଚି ସଦାଶିବ । ତେତିଶକୋଟି ଦେବ ସର୍ବ ॥
ସଂସାର ପାକୃତଛନ୍ତ ନର୍ତ୍ତ୍ୟ । ତୋର ଆଜ୍ଞାରେ ଯେଝାମତେ ॥
ଯେଣୁ ତୁ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ସମସ୍ତେ ତୋର ପରିଘୂରି ॥

ତେଣୁ ଶରଣ ଗଲି ତୋତେ । ତୁ ନାଥ କୃପାକର ମୋତେ ॥
ତୁ ନାଥ ଦଶରଥ ସୁତ । କୌଶଲ୍ୟା ଗର୍ଭରୁ ସମ୍ଭୂତ ॥
ତୁ ସେ ଦେବକୀ ଦେବୀ ସୁତ । ନନ୍ଦବ୍ରଜନ ତୋର ତାତ ॥
ତୁ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ବଳବନ୍ତ । ତୁ ବଂଶୀଧର ଜଗଜ୍ଜିତ ॥
ତୁ ଯେ ଜାନକୀଦେବୀ କାନ୍ତ । ତୋହର ନାହିଁ ଆଦ୍ୟଅନ୍ତ ॥
ତୁହି ଶ୍ରୀରାଧା ପ୍ରାଣଧନ । ଭକତବନ୍ଧୁ ଭଗବାନ ॥
ତୁହି ଜଗତଜନ ହିତେ । ଅନେକ ରୂପ ଏ ଜଗତେ ॥
ଧରି ଭକତ ପ୍ରତିପାଳୁ । ଏଣୁ ତୁ ପରମ ଦୟାଳୁ ॥
ଏ କଥା ଯେବେ ସତ୍ୟ ତୋର । ଦେଖାଅ ରାମ ଅବତାର ॥
ଘନଶ୍ୟାମଳ ରାମମୂର୍ତ୍ତି । ଶ୍ରୀକରେ କୋଦଣ୍ଡ ଭରଛି ॥
ବାମେ ଜାନକୀଦେବୀ ଶୋଭି । ଦକ୍ଷିଣେ ଶ୍ରୀଲକ୍ଷ୍ମଣ ଲଭି ॥
ଏମନ୍ତ ରୂପ ଆଦ୍ୟମୂଳ । ଧରି ରଖ ତୋ ଭୃତ୍ୟ ଛଳ ॥
ନୋହିଲେ ସରଳ ତୁଳସୀ । ତାହା ଜାଣିଲେ ବ୍ରହ୍ମରାଶି ॥
ସେକ୍ଷଣି କୃଷ୍ଣରୂପ ଯାଇ । ଶ୍ରୀରାମରୂପେ ଭବତ୍ରାହି ॥
ଜାଣିଲେ ସେ ତୁଳସୀ ଦାସ । ହୋଇଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହରଷ ॥
ବୋଇଲେ ଆସ ସର୍ବଜନ । ଦର୍ଶନ କର ରଘୁନାଥ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଅଧିକାରୀ । ଡକାଇ ଆଣିଲେ ପୂଜାରୀ ॥
କବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଖିଲେ । ସମସ୍ତେ ଆଚମ୍ଭିତ ହେଲେ ॥
ଅମୂଲ୍ୟ ରତ୍ନ ସିଂହାସନ । ବିଜୟେ ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ॥
ଶ୍ରୀକରେ ଧନୁର୍ବାଣ ଧରି । ଭକତ ଛଳେ ବିଜେକରି ॥
ମୁକୁଟ ନାନା ରତ୍ନେ ଶୋଭି । ମଉଳ ପଡ଼ିଅଛି ଲଭି ॥
କର୍ଣ୍ଣରେ କୁଣ୍ଡଳ ବିରାଜେ । ସେ ରବି ଛବି ଗର୍ବ ଗଞ୍ଜେ ॥
କଣ୍ଠେ ମୁକୁତା ହାର ଶୋହେ । ଯେ ରୂପେ ଜଗଜ୍ଜନ ମୋହେ ॥
ହୃଦରେ ପଦକ ବିରାଜେ । ବୀର ବାହୁଟି ବେନିଭୁଜେ ॥
କରେ କଙ୍କଣ ଶୋଭିବନ । ହରଇ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ମନ ॥
ଅଙ୍ଗୁଳି ମୁଦ୍ରିକା ବିରାଜେ । ହେମ କିଙ୍କିଣୀ କଟୀ ମାଝେ ॥

ରତ୍ନ ପାଦୁକା ବେନିପାଏ । ତହିଁ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର କରେଁ ଲୟେ ॥
ନବୀନ ନୀଳମେଘ ପ୍ରାୟେ । ଛବି ବିରାଜେ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟେ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଶ ଦଇତ୍ୟାରି । ପାରୁଶେ ଧରଣି କୁମାରୀ ॥
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଚମ୍ପକରୁ ଗୋରୀ । କରେ ତାମ୍ବୁଳ ଛତ୍ର ଧରି ॥
ଦକ୍ଷିଣେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବିରାଜେ । ତା ଦକ୍ଷହସ୍ତେ ଛଡ଼ୀ ସାଜେ ॥
କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ ଉପମା । ତାହାଙ୍କ ପରି ସେ ସୁଷମା ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ରୂପ ଦେଖି । ପିଛଡ଼ା ନ ପଡ଼ିଲ ଆଖି ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ପଦ୍ମ ପାଦତଳେ । ସର୍ବେ ନମିଲେ ଏକାବେଳେ ॥
ଭାବରେ ହୋଇ ଗଦ ଗଦ । ପୂଜି ତୁଳସୀ ଦାସ ପାଦ ॥
ଦିବ୍ୟ ଭୋଜନ ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଷଡ଼ରସ ତୁଲେ ॥
ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ମାଳା ଯେତେ । ଦେଇ ପୂଜିଲେ ବିଧିମତେ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ବଶ ତୁ କଲୁ ଭଗବାନ: ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ କେତେ ପୁଣ୍ୟକଲୁ । ତୁମ୍ଭର ଦର୍ଶନ ଲଭିଲୁଁ ॥
ଆଜି ସୁଫଳ ଆମ୍ଭଂ ଜନ । ପାଇଲୁ ଶ୍ରୀରାମ ଦର୍ଶନ ॥
ତୁମ୍ଭରେ ଏତେ କର୍ମ ହେଲା । ଦେଖିବା ଶୁଣିବା ନ ଥିଲା ॥
ଏବେ ଏମନ୍ତେ ତୁମ୍ଭେ କର । ଭକତି ଦେନଣ ଆମ୍ଭର ॥
ଶ୍ରୀରାମ ହୋନ୍ତୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ବିଜେ କରନ୍ତୁ ନନ୍ଦନାନ ॥
ମୁରଲୀଧର ରାଧାକାନ୍ତ । ଆମ୍ଭେ ତା ଦେଖିବୁଁ ସମସ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗଲେ ଚଳି । ପୁଣି କବାଟ ଦେଲେ କଳି ॥
ତୁଳସୀ ଦାସ ଭକ୍ତିଭରେ । ମସ୍ତକେ କର ନିବେଶିଲେ ॥
ଅନେକରୂପେ କଲେ ସ୍ତୁତି । ତାହା ଜାଣିଲେ ଶିରୀପତି ॥
ତକ୍ଷଣେ ଅଙ୍ଗ ପାଲଟାଇ । ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣରୂପ ହୋଇ ॥
ରାଧା ସ୍ୱରୂପ ବଇଦେହୀ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଖାରୂପ ହୋଇ ॥
ଯେ ଯାହା ଅନୁରୂପେ ଉଭା । ତହୁଁ କୋଟିଏ ଗୁଣେ ଶୋଭା ॥
ତ୍ରିଭଙ୍ଗୀ ରୂପେ ବେଣୁପାଣି । ତାହା ତୁଳସୀ ଦାସ ଜାଣି ॥
କବାଟ ଫିଟାଇଣ ଦେଲେ । ସମସ୍ତେ ଦେଖ ହୋ ବୋଇଲେ ॥

ତାଙ୍କ ବଚନେ ସବେଁ ଗଲେ । ଶ୍ରୀରାମ ରୂପ ନ ଦେଖିଲେ ॥
ବିଜୟୁ ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର କୁମର । ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଚମତ୍କାର ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ଭଗବାନ । ତୋ ତହୁଁ ଭକ୍ତ ନୁହେଁ ଆନ ॥
ଯେ ହରି ଭକ୍ତେ ଭିନ୍ନକରେ । ସେ ମହାପାପୀ ଏ ସଂସାରେ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯା ଦେଖିଲୁ ସମସ୍ତ । ତୁ ଭକ୍ତିଛଳେ ଦେହବନ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଯେଝାମତେ । ଭଜିଲେ ଭକ୍ତ ପାଦଗତେ ॥
ଲଭିଲେ ଅବା କେଉଁଗତି । ତାହା ଜାଣନ୍ତି ବେଦପତି ॥
ତୁଳସୀ ଦାସଙ୍କ ମହିମା । ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାତମା ॥
ଏ କଳି ଯୁଗର ଚରିତ । କହି ଶୁଣିବା ଆଚମ୍ବିତ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସସାର । ଶୁଣି ଶରଧା ହୁଏ ଯାର ॥
ତାହାର ପାପ ଥାଇ ଯେତେ । ରହଇ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
କହଇ ବଳରାମ ଦ୍ୱିଜ । ବିଶ୍ୱାସ ଅଟେ ମୂଳ ବୀଜ ॥
ବୀଜ ନ ଥିଲେ ବୃକ୍ଷ କାହିଁ । ଫଳ ଲୋଡ଼ିଲେ ହେବ କାହିଁ ॥
ସୁଜନଜନ ଏଣେ ରସ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଦାସଙ୍କର ଦାସ ॥
ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣ ପଦ୍ମପାଦ । ହରଇ ବିଷୟୀ ବିଷାଦ ॥
ତହିଁ ଶରଣ ରାମ ଦାସ । ନ ନାଶ ମୋର ମନଆଶ ॥

॥ ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ତୁଳସୀ ଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ଊନବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
॥ ସିପ୍ରୀ ସମ୍ବାଦ
॥ ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ପୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଅନୁରାଗେ । କହଇ ମନୁ ରାଜା ଆଗେ ॥
ହେ ମନୁ ସାବଧାନେ ଶୁଣ । ନିଶ୍ଚଳ କରି ତୋର ମନ ॥
ଏ ବଡ଼ ଅପୂର୍ବ କଥାଏ । ଶୁଣି ଖଣ୍ଡିବ ଭବଭୟେ ॥

ଏ ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପେ ତାର ଘର । ଯେ ଦିଲ୍ଲୀ ସହର ନଗର ॥
ଜାତରେ ଅଟଇ ସିପୁଟି । ନାମ ତାହାର ପରମେଷ୍ଠି ॥
କୁଜ କଳଙ୍କ ପୃଷ୍ଠଦେଶେ । ଅଶୋଭ ମାତ୍ର ଏତେ ଦିଶେ ॥
ଅନ୍ୟ କଳଙ୍କ ନାହିଁ କିଛି । ସମସ୍ତ ଗୁଣ ପୂରିଅଛି ॥
ଭକ୍ତ ଅଂଶରେ ଜାତ ହୋଇ । ତା ଗୁଣ କହି ନ ସରଇ ॥
ପତ୍ନୀର ନାମ ତା ବିମଳା । ସୁନ୍ଦରୀ ସୁଗୁଣା ସୁଶୀଳା ॥
ସ୍ୱାମୀର ସେବା ତାର ବ୍ରତ । ବେନି ଦୁହିତା ତିନିପୁତ୍ର ॥
ଧନହିଁ ପୂରିଅଛି ଘରେ । ସିପୁଟି ଗୃହ ଏକା କରେ ॥
କେବଳ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନମୟେ । ଜୀବକୁ ମଣେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରାୟେ ॥
ଜିତଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସତ୍ୟବାଦୀ । ନିର୍ଲୋଭ ଅହିଂସା ଅକ୍ରୋଧୀ ॥
ଦମ୍ଭ କୁଟିଳ ମିଥ୍ୟାବାଦୀ । ବିଷୟେ ନାହିଁ ତାର ବୁଦ୍ଧି ॥
ଗୃହେ ଗୃହସ୍ଥପଣେ ଅଛି । ମନକୁ ଆୟତ୍ତେ ରଖିଛି ॥
ସଦା ଆନନ୍ଦ ମତ୍ତ ତାର । ମିଥ୍ୟା ମଣଇ ଏ ସଂସାର ॥
ଗୃହ କର୍ମରୁ ସେ ଉଦାର । ଜାଣଇ ମୁଠିଏ ଦେବାର ॥
ନାମ ଭଜନେ ଦୃଢ଼ମତି । ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବ ବିପ୍ରେ ଭକ୍ତି ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ରେ ଦୟା ଅତି । ସୁଜନମାନଙ୍କରେ ପ୍ରୀତି ॥
କୃଷ୍ଣ ମହିମା ଗାୟନରେ । ବସଇ ଯାଇଁ ଯେବେ ଥରେ ॥
ତା ଭକ୍ତି କହିଲେ ନ ସରି । ନେତ୍ରେ ଲୋତକ ଯାଏ ପୂରି ॥
କଣ୍ଠହିଁ ହୋଏ ଗଦଗଦ । ଅଙ୍ଗ ପୁଲକ ବହେ ସ୍ୱେଦ ॥
ଟାଙ୍କୋର ଦିଶେ ରୋମାବଳୀ । ବଚନ କହଇ ବିହ୍ୱଳି ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବ ହୃଦେ ଥାଇ । ଜାଣଇ ପାପପୁଣ୍ୟ ଦୁଇ ॥
ସଚରାଚର ଯେତେ ଜୀବ । ସବୁରି ପ୍ରଭୁ ବାସୁଦେବ ॥
ପ୍ରାଣୀଏ କର୍ମରଜ୍ଜୁ ଧରି । ସାରଥି ସୂତ୍ରପ୍ରାୟ କରି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରତିଦିନେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଚିନ୍ତୁଥାଇ ମନେ ॥
ଘୁଡ଼ିବା ଓଟାରିବା ଯେହି । କେ ପାରେ ଅନ୍ୟମାର୍ଗେ ଯାଇ ॥
ଏଣୁଟି ନିଜ କର୍ମପଥ । ମେଣ୍ଟିଣେ କେ ଅଛି ସମର୍ଥ ॥

ସେ କର୍ମରଙ୍କୁ ଆନ କରି । କେବଳ ପାରନ୍ତି ଶ୍ରୀହରି ॥
ତା ନିଜ କର୍ମ କରିଥାଇ । ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମାରେ ଚିହ୍ନାଇ ॥
ତା ସମେ ଉପକାରି ପଣେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସହରେ ନାହିଁ ଜଣେ ॥
ତା ବସ୍ତ୍ର ସିଆଁ ଜନେ ଦେଖି । ସେ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର ମହାସୁଖୀ ॥
ତାକୁ ଅନେକ ଦୟା କଲେ । ବସ୍ତ୍ର ପଠାଇ ତାହାଠାରେ ॥
ମାଣ୍ଡ୍ରିମୁଚୁଳି ଅପସର । ଯେ ଅବା ପଠାନ୍ତି ତାହାର ॥
ଟୋପି ତକିଆ ଶୀତହାଣ । କାଞ୍ଚୁଲି ଅଙ୍ଗରଖା ମାନ ॥
କରି ଯୋଗାଉଥାଏ ନେଇ । ମନ ସନ୍ତୋଷେ ଧନଦେଇ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର ଲଗି ଅର୍ଥେ ॥
ଅମୂଲ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡି ଆଣି । ବୋଇଲେ ନଅହେ ବନ୍ଦାଣି ॥
ଏ ଦିବ୍ୟ ହେମ ଜରିଥାନ । ଅମୂଲ୍ୟ ସେ ବସ୍ତ୍ର ଶୋଭନ ॥
ରତ୍ନ ଖଞ୍ଜିତ ପୁଞ୍ଜି ପୁଞ୍ଜି । ଦିବ୍ୟ ହୀରକ ଅଛି ରଞ୍ଜି ॥
ଏ ବସ୍ତ୍ର ଘେନ ଯାଅ ଚଳି । ସିଅଁ ହେ ଦୁଇଟି ମୁଚୁଳି ॥
ପକାଇଥିବ ଫୁଲ ମାନ । ସିଆଁରେ ନ ଦିଶିବ ଚିହ୍ନ ॥
ଏମନ୍ତ କରି ଘେନଆସ । ତୋ ମନ କରିବା ସନ୍ତୋଷ ॥
ଏମନ୍ତ କରି ସେ ସିପୁଟି । ସେ ବସ୍ତ୍ର ଘେନଗଲା ଉଠି ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲା ନିଜପୁର । ସ୍ନାନ ଭୋଜନ ସାରି ତାର ॥
ସିଇଁଣ ବସିଲା ମୁଚୁଳି । କଥା ଗୋଟିଏ ମନେ ଭାଳି ॥
ଏ ଯେ ଅପୂର୍ବ ବସ୍ତ୍ରଗୋଟି । ସୁବାସ ପଡୁଛି ଚହଟି ॥
ଦେଖିଲେ ମନ ନେସହରେ । ଖୋଜିଲେ ନ ଥିବ ସଂସାରେ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଏ ଯୋଗ୍ୟ । ମନୁଷ୍ୟେ ହୋଇବ କି ଭୋଗ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତେ ବିଚାରନ୍ତେ ମନ । ଦଇବ ଯୋଗେ ସେହିଦିନ ॥
ହୋଇଛି ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚା ଯାତ । ପହଣ୍ଡି ବିଜେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଏଣୁ ସମୟେ ସେ ମୁଚୁଳି । ସିଇଁଲା ବସାଇ ପିତୁଳି ॥
ଅପୂର୍ବ କରି ନିର୍ମାକଲା । ଦେଖି ତା ଧଇର୍ଯ୍ୟ ହରିଲା ॥
ଆନନ୍ଦଭାବେ ହେଲା ଭୋଳ । ବୁଡିଲା ନୟନ ଯୁଗଳ ॥

ତା ଦେଖୁଁ ବୁଦ୍ଧି ଟଳେଣେଗଲା । କର୍ଣ୍ଣରୁ ଶବଦ ହଜିଲା ॥
ପୁଣି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଚେଷ୍ଟାମାନ । ପ୍ରକୃତି ସଙ୍ଗେ ହେଲା ଲୀନ ॥
ଅଜ୍ଞାନ ଅନ୍ଧକାର ଗଲା । ସୁଜ୍ଞାନ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଦେ ହେଲା ॥
ପହଣ୍ଡି ବିଜୟ ଉତ୍ସବ । ମନରେ ହୋଇଲା ଉଦ୍ଭବ ॥
ନିଷ୍କାମଭାବେ ଭକତରେ । ଜ୍ଞାନ ନେତ୍ରରେ ଦେଖେ ଖରେ ॥
ନୀଳାଦ୍ରିନାଥ ଦେବ ହରି । ଛନ୍ତି ପହଣ୍ଡି ବିଜେକରି ।
ସେ ଗତି ମୃକତି ପସରା । ମନ ନୟନ କରେ ଭରା ॥
କୈବଲ୍ୟ ଜ୍ୱର ହେଉଅଛି । ନାହିଁ ସେ ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଜାତି ॥
ଆନନ୍ଦ ହେଉଅଛି ସୃଷ୍ଟି । ସକଳ ଲୋକେ ଏକଗୋଷ୍ଠୀ ॥
ଚଉଦପୁରୁ ଲୋକେ ଆସି । ଶରଣ ମାଗୁଛନ୍ତି ବସି ॥
କରି ବିଜୟେ ଆଦ୍ୟମୂଳ । ଧନ୍ୟ ସେ ଶ୍ୱେତପଦ୍ମତୋଳ ॥
ପାଠ ମୁଚୁଳିର ଉପର । ବିଜୟେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧର ॥
ବେଢ଼ିଣ ପାରିଷଦ ବୃନ୍ଦ । କେ କହୁ ତାହାଙ୍କ ଆନନ୍ଦ ॥
ଶ୍ରୀଭୁଜ ଧରି ଦୋହଲାଇ । ଚଳନ୍ତି ଝୁଲାଇ ଝୁଲାଇ ॥
ଏକ ମୁଚୁଳି କରି ଦୂରେ । ଆରେକ ମୁଚୁଳି ଉପରେ ॥
ବିଜେ କରନ୍ତେ ଭବଗ୍ରାହୀ । ଅତି କଠୋର ଘାତ ପାଇ ॥
ପାଠ ମୁଚୁଳି ଗଲା ଫାଟି । ତାହା ଦେଖିଲା ସେ ସିପୁଟି ॥
ପାରୁଶେ ଥିଲା ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ମୁଚୁଳି ଦେଲା ସେ ବଢ଼ାଇ ॥
ତହିଁ ବିଜୟେ ଜଗନ୍ନାଥ । ସିପୁଟି ଯୋଡ଼ିଅଛି ହସ୍ତ ॥
ଦେଖ ହୋ ସୁଭାଗ୍ୟ ତାହାର । ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ମନ୍ ମୋର ॥
ବୋଲଇ ଶୁଣ ଚଇତନ୍ୟ । ଧନ୍ୟ ସେ ଭକତ ଜୀବନ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରେ ହେଲା କିସ । କହି ମୋ ମନ କର ତୋଷ ॥
ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଅତି ଧୀରେ । କହଇ ମନର ଆଗରେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରେ ଯେଉଁ କଥା । ଶୁଣ ହୋ ମନ ମହାରଥୀ ॥
ମୁଚୁଳି ବଢ଼ାଇଣ ଦେଲା । ସିପୁଟି ପ୍ରଭୁ ପାଶେ ଥିଲା ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ କଲା । ଉଠି କପାଳେ କରଦେଲା ॥

ପଛକୁ କରନ୍ତେ ଗମନ | ତକ୍ଷଣେ ଗଲା ସେହୁ ଜ୍ଞାନ ||
ତା ନିଜମନ ବୁଦ୍ଧି ହୋଇ | ମନ୍ଦିରେ ବସିଣ ଅଛଇ ||
ଏକ ମୁଚୁଳା ଅଛି ଧରି | ଆରତି ନେଲେ ଦେବହରି ||
ତା ମନେ କରଇ ବିଚାରି | ଏତ ଅପୂର୍ବ ଚମତ୍କାର ||
କି କୃପା କଲେ ଦେବରାଜ | କି ଭାଗ୍ୟ ହେଲା ମୋର ଆଜ ||
ଏମନ୍ତେ ଭାବୁଅଛି ବସି | ଭୟ ଆନନ୍ଦ ମିଶା ମିଶି ||
ଦଣ୍ଡିବ ପରା ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର | ମୋ ପ୍ରଭୁ ବଳେ ବଳୟାର ||
ଏମନ୍ତ ବିଚାରୁ ତା ମନେ | ବାଦ୍‌ସାର ଛଡ଼ିଦାରମାନେ ||
ଦ୍ୱାରେ ଡାକିଲେ ରେ ସିପୁଟି | ବହନ ହୋଇ ଆସ ଉଠି ||
ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱରଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ଶୁଣ | ମୁଚୁଳା ଦୁଇଗୋଟି ଆଣ ||
ତା ଶୁଣି ଅତି ବେଗେ ଉଠି | ଧରିଣ ସେ ମୁଚୁଳା ଗୋଟି ||
ବାଦ୍‌ସାର ଆଗେ ନେଇଦେଲା | ଅନେକ ସଲାମ ସେ କଲା ||
ବାଦ୍‌ସା ବୋଇଲେ ଅନାଇ | ଆଉ ମୁଚୁଳା ଗୋଟି କାହିଁ ||
ସିଇଁ କି ନାହୁଁ ସତ କହ | ତୋତେ ଦେଖି ମୋ କମ୍ପେ ଦେହ
ସିପୁଟି ଶୁଣି ପାଦେ ପଡ଼ି | ଉଠି ମସ୍ତକେ କରଯୋଡ଼ି ||
ବୋଲଇ କହୁଛି ମୁଁ ସତ | ଗୋଟିଏ ନେଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ||
ଗୋଟିଏ ଦେଲି ତୋ ଛାମୁରେ | ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତାହା କର ||
ଶୁଣି ବାଦସା ଅଳ୍ପ ହସି | କ୍ରୋଧ ହରଷ ମିଶାମିଶି ||
ବୋଇଲେ କି କହୁରେ ବାଇ | କହ ତୋ ଜଗନ୍ନାଥ କାହିଁ ||
କେବଣ ଦେଶେ ତାର ଘର | କହ ସେ କେତେ ବଳୀୟାର ||
କି କରିପାରେ ତାର ହସ୍ତେ | ମୁଚୁଳା ନେଲା ସେ କେମନ୍ତେ ||
କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଏ ଦିଲ୍ଲୀ ସହର | ଦୁଇଶ ଯୋଜନ ଅନ୍ତର ||
ଏହା କହୁଛୁ ମୋର ପାଶ | କି ତୋ ଜୀବନେ ନାହିଁ ଆଶ ||
ଆଜର ମଧ୍ୟେ ଯେ କେମନ୍ତେ | ନେଲେ ସେ ଦେଲୁ କେଉଁମତେ ||
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ସିପୁଟି | ଭଜେ ଗୋବିନ୍ଦ ନାମଗୋଟି ||
ମୋର ମରଣେ ଡର ନାହିଁ | ବୋଇଲା ଶୁଣ ଚିତ୍ତ ଦେଇ ||

ତୁମ୍ଭେ ଯା' ପଚାରିଲ ମୋତେ । କହଇ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତେ ॥
ସେ ଯେଉଁ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ହରି । ଜଗତ ଯାକ ଛନ୍ତି ପୂରି ॥
ଦଇବେ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ନୀଳାଦ୍ରି ନବରେ ତା ଘର ॥
ଜଗତ ପାଳିବା ନିମନ୍ତେ । କମ୍ବୁ ରଥାଙ୍ଗ ଧରି ହସ୍ତେ ॥
ଯେ ଯାହା ବିଚାରିଲେ ଜାଣେ । ଯହିଁ ଡାକିବ ତହିଁ ଶୁଣେ ॥
ଅନେକ ଯୋଜନର ପ୍ରାଣୀ । ଯେ ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଲେ ଆଣି ॥
ଭୋଗ କରନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି । କେବଳ ଭକ୍ତ ମନ ଜାଣି ॥
ଅଭକ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ ସେ ଦୂର । ଏ କଥା ମିଥ୍ୟା ନ ବିଚାର ॥
ଶୁଣି ବାଦସା କ୍ରୋଧଭର । ବୋଲଇ ଶୁଣରେ ପାମର ॥
ଆମ୍ଭର ସିନା ଭବନାହିଁ । ଭବରେ ପୂରିଅଛୁ ତୁହି ॥
ଏବେ ତୁ ମରଣ ମୁଖରୁ । ସୁମର ତୋତେ ରକ୍ଷାକରୁ ॥
ଏମନ୍ତେ ବାଦସା କ୍ରୋଧଚିତ୍ତେ । ବୋଲଇ ଶୁଣ ଆରେ ଦୂତେ ॥
ଏ ଦୁଷ୍ଟ କୁବୁଜକୁ ନିଅ । ବନ୍ଦୀ ମନ୍ଦିରେ ନେଇ ଥୁଅ ॥
ଆଣେ ରଜ୍ଜୁଏ କରେ ଧରି । ବାନ୍ଧିବ ପଛବାହା କରି ॥
ଚରଣେ ଲଗାଅ ସାଙ୍କୋଳି । ଆଣେ କବାଟ ଦିଅ କିଳି ॥
ଅନ୍ନ ନ ପାଇ ଯାଉ ମରି । ପାରିଲେ ରଖୁ ଆସି ହରି ॥
ତା ଶୁଣି ଦୂତେ ଘେନିଗଲେ । ବନ୍ଦୀମନ୍ଦିରେ ବନ୍ଦୀ କଲେ ॥
ସେ ଭକ୍ତ ସୁମରଇ ହରି । ବାନ୍ଧିଲେ ପଛବାହା କରି ॥
ବନ୍ଦୀମନ୍ଦିରେ ବନ୍ଦୀ କଲେ । କବାଟ ଆଣେ କିଳିଦେଲେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ଏଥି ଉତ୍ତରୁ କଥା ଯେତେ ॥
ସେ ଭକ୍ତ ବନ୍ଦୀଘରେ ଥାଇ । ଡାକଇ ରଖ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ରଖ ହେ କମଳା ରମଣ । ରଖ ହେ ଜଗତ ତାରଣ ॥
ଦ୍ରୌପଦୀ ଗଜ ଗର୍ଭାଏଣୀ । ରକ୍ଷା କରିତା ଚକ୍ରପାଣି ॥
ହେ ଚକ୍ଷୁ ଶ୍ରବଣ ନାୟକ । ନବୀନ ଜଳଦ ଦାୟକ ॥
ହେ ବଙ୍କ ଧନୁର୍ବାଣ ଧାରୀ । ହେ ସପ୍ତସିନ୍ଧୁ ବନ୍ଧକାରୀ ॥
ହେ କୃପାସିନ୍ଧୁ ମହାମେରୁ । ହେ ଭକ୍ତବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥

ହେ ନାଥ ଦୀନଜନ ବନ୍ଧୁ । ହେ ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣ କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
ହେ ଶିଳା ଅବଳା ତାରକ । ହେ ନୀଳାଚଳ ଶ୍ରୀନାୟକ ॥
ହେ ଜନରଞ୍ଜନ ନୟନ । ହେ ଘୋର ବିପଦ ନାଶନ ॥
ହେ ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଉଦ୍ଧାରଣ । ହିରଣ୍ୟ ହୃଦ ବିଦାରଣ ॥
ହେ ଗିରିଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଧାରୀ । ହେ ଇନ୍ଦ୍ର ଗର୍ବ ଖର୍ବକାରୀ ॥
ଶିବ ବିରଞ୍ଚି ଯାର ପାଦେ । ଧ୍ୟାନେ ଧ୍ୟାବନ୍ତି ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ତୋର ମହିମା ଅକୂପାର । ମୋ ସ୍ତୁତି କେତେକ ମାତର ॥
କାହୁଁ ଜାଣିବ ତୋର ଭାବ । ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ଜନେ ଯେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଜଗତ ତୋର ଖେଳଘର । ମୁଁ ନକ ତହିଁରୁ ବାହାର ॥
ଏଣୁ ଭରସା କରେ ତୋତେ । ପଠାଣ ଦଣ୍ଡୁ ରଖ ମୋତେ ॥
ତୋହର ଇଚ୍ଛା ଯାହା କର । ଆୟତ୍ତ ନାହିଁଟି ମୋହର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚକ୍ଷୁ ବୁଜି । ଧ୍ୟାନେ ଶ୍ରୀହରି ନାମ ଭଜି ॥
ଚିନ୍ତନ୍ତେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ର ବାହୁ । ନିଦ୍ରା ଘୋଟିଲା ଗୃହୁ ଗୃହୁଁ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଦେବସ୍ୱାମୀ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ॥
ଅଧମ ଉଦ୍ଧାରଣ ବାନା । ନ ସହେ ଭକତ ବେଦନା ॥
ତକ୍ଷଣେ ବିଜେ କରି ଗଲେ । ଦିଲ୍ଲୀସହରେ ଯାଇ ହେଲେ ॥
ବେଗରେ ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମରାଶି । ଭୃତ୍ୟର ବନ୍ଦୀଘରେ ପଶି ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଶୋଭା । ଭୃତ୍ୟ ପାରୁଶେ ହେଲେ ଉଭା ॥
ଯହିଁ ପଡ଼ିଲା କୃପାଦୃଷ୍ଟି । ପାଦୁଁ ଶଙ୍ଖୋଳି ଗଲା ଫିଟି ॥
ବନ୍ଧନ ଗଣ୍ଠି ଫିଟିଗଲା । ତକ୍ଷଣେ ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇଲା ॥
ଅନାଇ ଦେଲା ନେତ୍ରପଥେ । ବିଜୟ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ଅଭୟ ବରଦାତା ଗୁରୁ । ଭୃତ୍ୟ କଳ୍ପନା କଳ୍ପତରୁ ॥
ହସି କହନ୍ତି ଆଦିମୂଳ । କହ ତୁ କମ୍ପାଇ ବିକଳ ॥
ମୋ ପରି ଯାହା ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ତୋର କାହାକୁ ଭୟ ଆଉ ॥
ଏ ଚକ୍ର ଥିଲେ ମୋର କର । ମୋର ସେବକ ବଳୀୟାର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା କଲେ । ଅଭୟ ପାଦ ଶିରେ ଦେଲେ ॥

ତକ୍ଷଣେ କୁଜ କେଣେ ଗଲା । କନ୍ଦର୍ପ ସଦୃଶ ଦିଶିଲା ॥
ଦେଖ ହୋ ସୁଭାଗ୍ୟ ତାହାର । ଯାହା ନ ପାଏ ବେଦବର ॥
ସେ ପାଦପଦ୍ମ ଶିରେ ବହି । ପବିତ୍ର ହେଲା ତାର ଦେହି ॥
ଭାବରେ ଗଦ ଗଦ ହୋଇ । କହୁଛି ସେ ନ ପାରଇ କହି ॥
ପ୍ରଭୁ ବିଜୟ କରିଗଲେ । ବାଦସା ମନ୍ଦିରେ ମିଳିଲେ ॥
ଯେ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର ନିଦ୍ରାଗତେ । ପଲଙ୍କେ ଶୋଇଛି ଅଚେତେ ॥
ତହିଁ ବିଜୟ ଭଗବାନ । ବୋଲଇ ଶୁଣରେ ଅଜ୍ଞାନ ॥
ଏ ଅଧିକାର ଏ ଜଗତେ । ମୁଁ ସିନା ଦେଇଅଛି ତୋତେ ॥
ଏହା ନ ଜାଣି ତୋର ମନେ । ମୋ ଭକ୍ତେ ଦଣ୍ଡିଲୁ କେସନେ ॥
ଛାର ମୂଚୁଲାଟିଏ ମୋତେ । ମୋ ଭକ୍ତ ଦେଲା ଭକ୍ତିରତେ ॥
ମୋର ପଦାର୍ଥ ମୋତେ ଦେଲା । ତୋ ବାପ ଗଣ୍ଠିକ ସରିଲା ॥
ଏବେ ତୁ ପ୍ରଭାତରୁ ଉଠି । ବନ୍ଦୀରୁ ଅଣାଅ ସିପୁଟି ॥
ଅନେକ ଦେବୁ ଉପହାର । ଚରଣେ ପୂଜିବୁ ତାହାର ॥
ଏମନ୍ତ ନ କଲେ ଅବଶ୍ୟ । ଛାଡ଼ ତୋ ଜୀବନର ଆଶ ॥
ତୋ ବଂଶ ଆଦି ତୋତେ ଧରି । କାଟିବି ଟିକି ଟିକି କରି ॥
ପିଟିଲେ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱରେ ଘଟେଗ । ଲୋଳା ବସିଲା ତାର ଅଙ୍ଗେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଦଇତ୍ୟାରି । କରେ ଗଉଣ୍ଣି ବେତ ଧରି ॥
ହସ୍ତିନାଗର ନଟବର । ସେଠାରୁ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର ॥
ସେ ଯେ ବିଷମ ଘାତ ପାଇ । ଚେତଣ ଉଠିଲା ବୋବାଇ ॥
ନୟନ ଫେଡ଼ି ଦେଲା ଚାହିଁ । ପାଶେ ଦେଖିଲା କେହି ନାହିଁ ॥
ବିସ୍ମୃରେ ଏ କି ବିପରୀତ । ସ୍ୱପନ କଥା ହେଲା ସତ୍ୟ ॥
କେ ମୋତେ ଏଥେ ଗଲା ପିଟି । ଲୋଳା ତ ଦିଶୁଅଛି ଫୁଟି ॥
ଏ କଥା କାହାବଳେ ହେବ । ନିଶ୍ଚେଁ ସେ ଅଟଇ ଦଇବ ॥
ମୋତେ ଚେତାଇ ଦେଇଗଲା । ଭକ୍ତ ନିମନ୍ତେ ଏହା କଲା ॥
ଏଥିରେ କଲେ ଆଉ ହେଳା । ନିଶ୍ଚେଁ ବୁଡ଼ିବି ମୋର ଭେଳା ॥
ଏମନ୍ତେ ଭାବି ପ୍ରଭାତରେ । ଆପଣେ ଚଳିଲା ସତ୍ୱରେ ॥

ବନ୍ଦୀ ମନ୍ଦିରେ ହେଲା ଯାଇ । ଦେଖିଲା କବାଟ ଫିଟାଇ ॥
ପାଦେ ଶାଙ୍ଖୋଳି ନାହିଁ ତାର । ବନ୍ଧନ ହୋଇଛି ବାହାର ॥
ଭୁଜ କଳଙ୍କ ତାର ନାହିଁ । ତା ଶୋଭା କେ ପାରିବ କହି ॥
ଭଜେ ଶ୍ରୀରାମ ନାମଗୋଟି । ଆନନ୍ଦେ ବସିଛି ସିପୁଟି ॥
ତା ଦେଖି ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର ଭୟେ । ଭକ୍ତକୁ କୋଳରେ ବସାଏ ॥
ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ମାଳାଧରି । ଅନେକ ଅଳଙ୍କାର ଭରି ॥
ପଟମୀ ଶାଢ଼ୀ ଶିରେ ଦେଲେ । ଅନେକ ବିନୟେ କହିଲେ ॥
ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେକ ତହିଁ । ଚରଣେ ବେନିକର ଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ପବିତ୍ର କଲୁ ଏ ଭୁବନ ॥
ସତ୍ୟ କହିଲୁ ଆଜଠାରୁ । ତୁ ଆମ୍ଭ କୁଳ ଇଷ୍ଟ ଗୁରୁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ପାଟହାତୀ । ମଣ୍ଡିଲେ ନାନା ରତ୍ନପନ୍ତି ॥
ଘଣ୍ଟା ଘାଗୁଡ଼ି ନାଦକରି । ପିଠିରେ ଅମୂଲ୍ୟ ଅମାରି ॥
ତହିଁ ଭକ୍ତକୁ ବସାଇଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସହରେ ବୁଲାଇଲେ ॥
ଜୟ ଘୋଷଣା ନାଦଦେଇ । ଛାଡ଼ିଲେ ତାର ପୁରେ ନେଇ ॥
ବାଦ୍‌ସା ଗଲେ ତାଙ୍କପୁର । ସର୍ବେ ଚଳିଲେ ଯେଝାଘର ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାରଥୀ । ସେ ଭକ୍ତ ବନ୍ଧୁଙ୍କର କଥା ॥
ରେଣୁକୁ କରେ ମେରୁସମ । ଦେଖ ସେ ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମ ॥
ସଂସାରେ ଦେବଦେବୀ ଯେତେ । କେ ଏହା କରିବ ଜଗତେ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ସେବା ଛାଡ଼ି । ଯେ ଅନ୍ୟ ମାର୍ଗେ ଯାନ୍ତି ବଢ଼ି ॥
ବ୍ୟର୍ଥ ତା ଦେହ ବହିବାର । ଶୁଣ କହିବା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତର ॥
ଯେହ୍ନେ ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟଲେଛି । ଦୁର୍ଗନ୍ଧେ ଯାଇ ବସେ ମାଛି ॥
ସେ ନର ଏମନ୍ତ ଅଟଇ । ଉଭୟ ଲୋକେ ସୁଖ ନାହିଁ ॥
ଏଥିଉତ୍ତରେ ସେ ଭକତ । ନିରତେ ଭଜେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ତା ଜୀବଦଶା କଟାଇଲା । ପରମ ପଦହିଁ ପାଇଲା ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ନୃପବର । ହିତରେ ହୁଏ ଏତେଦୂର ॥
ଏ ଯେ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସ । ବିଷୟୀ ବିଷକୁ ପୀୟୂଷ ॥

ଶ୍ରବଣ ପଠନ ଏ ଦୁଇ । ଯେ କରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବ ବନ୍ଧି ॥
କଳୁଷ ପଙ୍କରୁ ନିସ୍ତରେ । ସେ ନରେ ଭବସିନ୍ଧୁ ତରେ ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ମନ ଯେତେ । କେ କହି ପାରେ ଏ ଜଗତେ ॥
ଚୈତନ୍ୟ ପାଦେ ପୂଜା କରି । ବୋଲଇ ଗଲି ମୁଁ ନିସ୍ତରି ॥
କହଇ ରାମଦାସ ଦ୍ୱିଜ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଭୁଜ ॥
ସେ ଶ୍ୱେତପଦ୍ମ ନେତ୍ର ପାଦେ । ମୋ ମନ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ସୁଜନେ ଏଣେ କର ଲୟ । ଆଉ ନଥିବ ଯମ ଭୟ ॥
ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ କିଙ୍କର । ମୋ ଅପରାଧ କ୍ଷମାକର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ପରମଭକ୍ତ ସିଧୂଠି ଦୃଢ଼ଭକ୍ତି ଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଏକତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ନାରାୟଣ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ଦେବ ଗଣପତି । ଅନନ୍ତ ଜ୍ଞାନ ସିଦ୍ଧ ଯତି ॥
ପାର୍ବତୀ ଦେବୀ ପୁତ୍ରମଣି । ସକଳ ଦେବଙ୍କ ଅଗ୍ରଣୀ ॥
ନମୋ ଶାରଦା ଯାଜ୍ଞସେନୀ । ଜଗତ ଜନଙ୍କ ଜନନୀ ॥
ଯେ ଚନ୍ଦ୍ରେ ତୋର ପାଦଦ୍ୱନ୍ଦେ । ଶରଣ ରଖୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ତୋ ଆଜ୍ଞା ବିନା କେବା ନର । କହିବ ମହିମା ତୋହର ॥
ନମସ୍ତେ ଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ । ନମସ୍ତେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ର ହସ୍ତ ॥
କମଳା ଦେବୀ ପ୍ରାଣପତି । ଦାସ ବତ୍ସଳ ଦାଶରଥି ॥
ଶରଣ ପଞ୍ଜର ମୁରାରି । ଘୋର ଦୁରିତ ନାଶକାରୀ ॥
ଏଣୁ ଶରଣ ରାମଦାସ । ପୂରାଅ ମୋର ମନ ଆଶ ॥
ମନ ବୋଲଇ ଚଇତନ । ଶୁଣିଲି ଅପୂର୍ବ ବଚନ ॥
ତିରିଶ ଅଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ । ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି କଥା ଯେତେ ॥
ଏତିକ ମାତ୍ର ସୁଧାରସ । ଶ୍ରବଣେ ମନ ନୋହେ ତୋଷ ॥

ଆହୁରି ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା । କରଇ ତେଣୁ ମୁହିଁ ପୁଚ୍ଛା ॥
ଅନ୍ୟ ଭକତ ମାନଙ୍କର । କଥା କି ଅଛଇ ଆବର ॥
କିମ୍ବା ଏତେକେ ହେଲା ଶେଷ । କହିବା ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଶୁଣ ଚୈତନ୍ୟ କହେ ହସି । ଶୁଣ ହେ ମନ ଘଟବାସୀ ॥
ଏ ଯେ ସଂସାର ମଧ୍ୟଗତେ । ହରି ଭକତ ଛନ୍ତି ଯେତେ ॥
ମହିମା ଅପାରୁଁ ଅପାର । କେ ତାହା ହୋଇବ ଗୋଚର ॥
କେବଳ ଠିକ ଠିକ କରି । କହିଲି ସିନା କଥା ସ୍ଫୁରି ॥
ତା ଶୁଣି ମନ ନୃପବର । ବୋଲେ ଶୁଣ ଚୈତନ୍ୟ ବୀର ॥
ମୋରେ କରୁଣା ହୃଦ୍ ହୁଅ । ଆଉ ଭକ୍ତଙ୍କ କଥା କହ ॥
ଯେସନେ ତୃଷିତ ଚକୋର । ନିରତେ ଲୋଡ଼େ ସୁଧାକର ॥
ଚାତକ ଯେହ୍ନେ ଘନରସ । ଲୋଡ଼ଇ ରଜନୀ ଦିବସ ॥
ମୋହର ମନ ସେହିମତେ । ଆଶା ତୋ ବଚନ ଅମୃତେ ॥
ଆଉ ସାଧୁଙ୍କ କଥା ଯେତେ । ପ୍ରକାଶ କରି କହ ମୋତେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଲେ ଚଇତନ । ବୋଲଇ ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ॥
କହିବି ଅପୂର୍ବ ଚରିତ । କେବଳ ସ୍ଥିରକରି ଚିତ୍ତ ॥
ଗଙ୍ଗାଙ୍କ ଯହିଁରେ ନିବାସ । ସେ ପୁଣ୍ୟଭୂମି ବଙ୍ଗଦେଶ ॥
ଯେ କୀର୍ତ୍ତିଚନ୍ଦ୍ର ନୃପବର । ସେହି ରାଜ୍ୟରେ ତାର ଘର ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ କରଣ । ନାମ ତାହାର ନାରାୟଣ ॥
ପତ୍ନୀର ନାମ ତା ମାଳତୀ । ଅଚଳାଚଳ ତା ସମ୍ପତ୍ତି ॥
ଅତି ବିବେକୀ ଶୁଚିବନ୍ତ । ଅତି ଧାର୍ମିକ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତ ॥
ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ଚରଣେ । ସେବା କରଇ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
କେବଳ ରଜନୀ ବାସର । ହରି ଭଜନ ମୂଳ ତାର ॥
ଦୁଃଖୀ ବା ଦରିଦ୍ର ଅତିଥି । ଦ୍ୱାରେ ତା ହେଲେ ଉପସ୍ଥିତ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଅନ୍ନବସ୍ତ୍ର ଦାନେ । ତୋଷଇ ଅତି ତୋଷ ମନେ ॥
ନାହିଁ ତା ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ । ନ ହରେ ପରନାରୀ ଧନ ॥
ନିରତେ ଚିନ୍ତେ ହରିଭାବ । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ପାଦେ ପୂର୍ଣ୍ଣଲୋଭ ॥

ତହୁଁ ଅଧିକ ତା ଯୁବତୀ । କେବଳ ସ୍ୱାମୀପାଦେ ମତି ॥
ନ ଜାଣେ ତୀର୍ଥ ବ୍ରତ କିବା । କେବଳ ସ୍ୱାମୀ ପାଦସେବା ॥
ସ୍ୱାମୀର ଆଜ୍ଞା ନ ଲଙ୍ଘଇ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପସାଇଁ ॥
ଏମନ୍ତେ ଥାନ୍ତି ବେନି ପ୍ରାଣୀ । ମିଥ୍ୟା ବଚନ ସେ ନ ଜାଣି ॥
ଅଦୃଷ୍ଟ ବଳରୁ ତାହାର । ନାହିଁ ତା ଦୁହିତା କୁମର ॥
ତେଣୁ ସେ ଚିନ୍ତାକରି ମନ । ବିଶ୍ୱରୁ ଥାଇ ଉଦ୍ଭିଦନ ॥
ଧନ ସମ୍ପଦ ଗୃହ ବାସ । ଏଥି ମୋ ପ୍ରୟୋଜନ କିସ ॥
କେବଳ ଅମୋକ୍ଷକୁ ଯିବି । ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣ ସେବିବି ॥
ସେହି ରୂପଙ୍କୁ କରି ଧ୍ୟାନ । ତହିଁ ମୁଁ ବଞ୍ଚାଇବି ଦିନ ॥
ସେ ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରେ ବାସକରି । ସୁଖେ ରହିବି ଦେହ ଧରି ॥
ଯାଉ ବା ଥାଉ ଏ ଶରୀର । ଅନ୍ୟ ଶରଣ ନାହିଁ ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବି ଗୃହେ ତାର । ଯେ ଥିଲା ଦେହ ଅଳଙ୍କାର ॥
ସମସ୍ତ ଠୁଳ କଲା ବେଗେ । କହିଲା ନିଜ ପତ୍ନୀ ଆଗେ ॥
ଚାଲ ଅଯୋଧ୍ୟାପୁର ଯିବା । ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣେ ସେବିବା ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ନାରୀବର । ବୋଇଲା ଯେ ଇଚ୍ଛା ତୁମ୍ଭର ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେଣିକି ଯିବ ଯିବି । ତୁମ୍ଭ ଚରଣ ସେବୁଥିବି ॥
ମୁଁ ଯେ ତୁମ୍ଭର ବଶବର୍ତ୍ତୀ । ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହେଲା ମତି ॥
ଆଣି ବଳଦ ଗୋଠା ଚାରି । ପଲାଣ ଘେନି ସଜ କରି ॥
ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ସେ ଅଖାରେ । ଭରି ଲଦିଲେ ବଳଦରେ ॥
ଶ୍ରୀରାମରୂପ ଧ୍ୟାନ କରି । ଚଳିଣ ଗଲେ ନରନାରୀ ॥
କେତେହେଁ ଦିନେ ଗଲେ ବାଟେ । ମିଳିଲେ ଯାଇଁ ଶଙ୍ଖକୂଟେ ॥
ତହିଁ ରହିଲେ କେତେଦିନ । ବୁଲି ଦେଖିଲେ ସର୍ବସ୍ଥାନ ॥
ସନ୍ଥ ମହନ୍ତ ସାଧୁଜନ । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ କଲେ ମନ ॥
ସେବି ତାହାଙ୍କ ପାଦଗତେ । ଧନହିଁ ଦାନ କଲେ କେତେ ॥
ତହୁଁ ଚଳିଲେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଗତେ । ଅଯୋଧ୍ୟା ଯିବାର ନିମନ୍ତେ ॥
କେତେହେଁ ଦି[illegible] ଯାଉଁ ଯାଉଁ । ସଙ୍ଗତେ ସଙ୍ଗୀ ନାହିଁ କେହୁ ॥

ଯଶନ୍ତେ ଅଗମ୍ୟ ବନସ୍ତେ । ଦେଖିଣ ଭୟ କଲେ ଶତେ ॥
ବାଟେ ରହିଲେ ବସାକରି । ଶୁଣ ହେ ମନ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ପ୍ରଭାତୁଁ ଉଠି ଚଳିଗଲେ । ଶବର ପଲ୍ଲୀଏ ଦେଖିଲେ ॥
ତହିଁରେ ଆତଜାତ ଜନେ । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ହେଲେ ମନେ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ପଥ ପଚାରିଲେ । ବେଗରେ ତହୁଁ ଚଳିଗଲେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରେ ସେ ଗ୍ରାମରେ । ଦେଖି ଦୁର୍ଜ୍ଜନ ଖଣ୍ଡ ନରେ ॥
ବିଚାର କଲେ ଜଣ ଦଶ । ବାଟ ଜଗିବା ସବେଁ ଆସ ॥
ଅନେକ ଧନ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ବଳଦେ କରିଣ ଲଦନ ॥
ଯାଉ ଅଛନ୍ତି ଜଣ ଦୁଇ । ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର କେହି ନାହିଁ ॥
ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସଙ୍ଗୀ ହେବା । ଅଗମ୍ୟ ବାଟେ ଘେନି ଯିବା ॥
ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ତାଙ୍କୁ ମାରି । ଧନ ଆଣିବା ତହୁଁ ହରି ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାର ଯେ କଲେ । ସେ ଜଣ ଦଶ ଚଳିଗଲେ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇ । ମିଳିଲେ ତାଙ୍କ ପାଶେ ଯାଇ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ବିଦେଶୀ । କେଣେ ଯିବାକୁ ଅଛ ଆସି ॥
ତା ଶୁଣି ନାରାୟଣ ଦାସ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରଘୁବଂଶୀ । ଯେଣୁ ଅଯୋଧ୍ୟା ପୁରବାସୀ ॥
ସକଳ ସଂସାର କାରଣୀ । ସକଳ ଜୀବ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ମହାମହିମା ମହାମେରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଇଚ୍ଛାକରି ଯାଉଛୁ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରୀ ॥
ତାହା ଶୁଣିଲେ ଖଣ୍ଡମାନେ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ସାବଧାନେ ॥
ଏ ଘୋର ଅଗମ୍ୟ ବନସ୍ତେ । ଏକାକୀ ଯିବ ହେ କେମନ୍ତେ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯାଉଛୁ ସେହି ସ୍ଥାନ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କରିବୁ ଦର୍ଶନ ॥
ଉତ୍ତମ ସଙ୍ଗ ହେଲା ଭେଟ । ଫିଟିଲା ମନର ସଙ୍କଟ ॥
ଚାଲ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଯିବା । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବା ॥
ଆମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ରଖିଆଳ । ଭୟ ନ କର ତୁମ୍ଭେ ଚଳ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବେନିଜନ । ବିଚାର କଲେ ମନେ ମନ ॥

ଆମ୍ଭେ ଏହାଙ୍କୁ ଚହ୍ନୁ ନାହିଁ । ସଙ୍ଗ ହେବାର ନ ଯୋଗାଇ ॥
ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ରଘୁନାଥ । ଅନାଥ ଲୋକଙ୍କର ନାଥ ॥
ଯେ କାଣ୍ଡ କୋଦଣ୍ଡ ଧାରଣ । ସେ ଆମ୍ଭ ସଙ୍ଗ ବୋଲି ଜାଣ ॥
ସେ ଯେଣେ ନେବ ତେଣେ ଯିବୁ । ଆମ୍ଭ ଆୟତ୍ତ ନାହିଁ ବାବୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣିଣ ଦୁର୍ଜ୍ଜନେ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମହାଜନେ ॥
କପଟ କଲ ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତେ । ସବୁରି ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ସକଳ ଜୀବ ପ୍ରାଣମଣି । ସେ ହାନି ଲାଭର କାରେଣୀ ॥
ତୁମ୍ଭ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସେହୁ ସାକ୍ଷୀ । ଚାଲ ହୋ ସଂଶୟ ଉପେକ୍ଷି ॥
ଆମ୍ଭେ କହୁଛୁଁ ତୁମ୍ଭ ଭଲ । ସମସ୍ତେ ମିଶି ଯିବା ଚାଲ ॥
ଶୁଣି ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ । ହୋଇଣ ବହୁତ ବିନୟୀ ॥
ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ । ସକଳ ଘଟେ ଛନ୍ତି ପୂରି ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଯେବେ ସାକ୍ଷୀ କଲ । ହୋଇଲା ସବୁ କଥା ଭଲ ॥
ଏବେ ମିଶିଣ ଯିବା ସତ୍ୟ । ଆମ୍ଭର ତୁମ୍ଭେ ତାତ ମାତ ॥
ସଂସାର ମଧ୍ୟେ ଏତେ ଲେଖି । ସବୁ କଥାକୁ ଧର୍ମ ସାକ୍ଷୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ କହିଲେ । ମିଶି ସମସ୍ତେ ଚାଲିଗଲେ ॥
କେବଳ ମୁକୁନ୍ଦ ମୁରାରି । ହୃଦୟ ମଧ୍ୟେ ଚିନ୍ତାକରି ॥
ମାନ ବାନ୍ଧବା ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ପଶିଲେ ଘୋରବନେ ଯାଇଁ ॥
କେତେହେଁ ଦିନେ ଚାଲିଯାନ୍ତେ । ଦୁଷ୍ଟେ ବିଚାରୁଛନ୍ତି ଚିତ୍ତେ ॥
ଆଜି କି ବିଚାର ଏଥର । ପଡ଼ିଲେ ଆମ୍ଭ ଆୟତ୍ତର ॥
ଏ ମହାଜନ ପ୍ରାଣ ନାଶି । ଘେନିଣ ଯିବ ଶୁଭ୍ରକେଶୀ ॥
ଧନ ଦ୍ରବ୍ୟାଦି ଥିବ ଯେତେ । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା ଦିନାକେତେ ॥
ବେଗେ ଖଡ଼୍ଗ ଧରି କରି । ଛେଦନ କର ଏହା ଶିର ॥
କେ ବୋଲେ ଜିହ୍ୱା ଉପାଡ଼ିବା । କେ ବୋଲେ ନୟନ ତାଡ଼ିବା ॥
କେ ବୋଲେ ନୁହଇ ଏମନ୍ତ । ବନ୍ଧନ କର ପାଦ ହସ୍ତ ॥
ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ପକାଇବା । ଉପରେ ପଥର ଲଦିବା ॥
ପଡ଼ିଣ ଥିବ ଦିନ ଚାରି । ଆପଣା ସୁଖେ ଯିବ ମରି ॥

ଧନ ବସନ ଅଛି ଯେତେ । ଏ ନାରୀ ଘେନିବା ସଙ୍ଗତେ ॥
ବହନ ହୋଇ ଯିବା ଭଲ । ସର୍ବେ ବୋଇଲେ ଏହୁ ଭଲ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେଗ ହୋଇ । ଧଇଲେ ସାଧବକୁ ଯାଇଁ ॥
ନବଡ଼େ ବାନ୍ଧି ପକାଇଲେ । ଅଗମ୍ୟ ବନେ ଘେନିଗଲେ ॥
ପକାଇ ତାକୁ ଘଘ କରି । ମାଡ଼ି ବସିଲେ ଜଣ ଭରି ॥
ଆବର ଲୋକେ ଆଣି ଶିଳ । ଲଦିଲେ ତା ହୃଦ କମଳ ॥
ବୋଇଲେ ଏଥି ସୁଖେ ଥାଅ । ନୋହିଲେ ତୀର୍ଥକରି ଯାଅ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଯାନ୍ତେ । ସେ ନାରାୟଣ ହୃଦ ଗତେ ॥
ବୋଲେ ଜଗତ ଚିନ୍ତାମଣି । ନମୋ କୋଦଣ୍ଡ କାଣ୍ଡପାଣି ॥
ନମସ୍ତେ ନୀଳଘନ ମୂର୍ତ୍ତି । ନମୋ ଜାନକୀ ଦେବୀ ପତି ॥
ନମସ୍ତେ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ଈଶ୍ୱର । ସଂସାର ତୋର ଖେଳଘର ॥
ଚର ଅଚର ଆଦିକର । ସକଳ ଘଟେ ଅଛୁ ପୂରି ॥
ତୋର ଉଦରେ ଏ ସଂସାର । ତୁ ଅଛୁ ଅନ୍ତର ବାହାର ॥
ତୋର ବାହାରେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ । ଅଛି କେ ମୋ ଜୀବ ରକ୍ଷଣେ ॥
ତୁ ନାଥ ଯାହା ତାହା କର । ଅନ୍ୟ ଶରଣ ନାହିଁ ମୋର ॥
ଏମନ୍ତେ ଚିନ୍ତନ୍ତେ ମନେ ମନ । ବଦନୁ ନ ସ୍ଫୁରେ ବଚନ ॥
ତାହା ଜାଣି ସେ ଦୁଷ୍ଟ ଚରେ । ଏ ମଲା ବିଚାର ଭିତରେ ॥
ଲେଉଟି ଗଲେ ପ୍ରିୟା ପାଶ । ବୋଇଲେ ଏବେ ଯିବା ଆସ ॥
ଭୁଲି ମରନ୍ତୁ କେଣେ ଯାଇଁ । ଅରକ୍ଷଜନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ॥
ଏବେ ପାଇଲୁଁ ଧନପତି । ତାହା ଶୁଣିଣ ସେ ଯୁବତୀ ॥
ରହିଲା ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ । ଯେସନେ କାଷ୍ଠର କୁଣ୍ଢାଇ ॥
ଭୟେ ତା ଜୀବନ ଉଡ଼ିଲା । ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ସୁମରିଲା ॥
ବୋଇଲା ଆହେ ମହାବାହୁ । ଶରଣ ପଞ୍ଜର ବୋଲାଉ
ପୁରାଣ ପଠେ ଅଛି ଶୁଣି । ଆତଙ୍କ କାଳେ ରଘୁମଣି ॥
ରଖିବେ ବୋଲି ଧନୁଶର । ଧରିଣ ଅଛ ବେନିକର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବନଭାଗେ । ଗୃହୁଁ ସେ ଅଛି ଗୃହଦ୍ୱାରେ ॥

ତା ମନ ଜାଣି ଦଇତ୍ୟାରି । ତେଜିଲେ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରୀ ॥
ଚଢ଼ିଣଶ୍ୱେତ ଅଶ୍ୱପରେ । ମିଳିଲେ ସେହି ବନସ୍ତରେ ॥
ଝଟକି ବିଜୁଳିର ପ୍ରାୟେ । ଆଗେ ଦିଶିଲେ ଦେବରାୟେ ॥
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମୁକୁଟ ମଣ୍ଡିଳି । ଦ୍ୱିତୀ ସୂର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରାୟେ ଝଳି ॥
ଶ୍ରବଣେ ମକର କୁଣ୍ଡଳ । ଲୁଳଇ ବେନି ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ ॥
କଣ୍ଠେ କୌସ୍ତୁଭ ମଣିହାର । ସ୍ୱରୂପେ ଜନ ମନୋହର ॥
ହୃଦରେ ପଦକ ବିରାଜେ । ରତ୍ନକଙ୍କଣ ବେନିଭୁଜେ ॥
ଚମ୍ପକ କଢ଼ିର ଅଙ୍ଗୁଳି । କି ଶୋଭା ମୁଦ୍ରିକା ଆବଳୀ ॥
ପୀତବସନ କଟୀମାଝେ । ସୁରତ୍ନ ମେଖଳା ବିରାଜେ ॥
ନୀଳ ଜୀମୂତ କଳେବର । ରାଜୀବ ଲୋଚନ ସୁନ୍ଦର ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ମନ୍ଦହାସ । ଗଳି କି ପଡ଼ୁଛି ପୀୟୂଷ ॥
ନାଟୁଆ ଶିରୋମଣି ପ୍ରାୟେ । ପିନ୍ଧା କାଛେଣି କହିନୋହେ ॥
କଟୀରେ ଯମଦାଢ଼ ବାନ୍ଧି । ଶର ତୂଣୀକୁ କନ୍ଧେ ଛନ୍ଦି ॥
ଢାଲହିଁ ପଡ଼ିଛି ପିଠିରେ । ଚଢ଼ିଣ ଶ୍ୱେତ ଅଶ୍ୱପରେ ॥
ଏମନ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରୀରୂପ ହୋଇ । ଧାଇଁ ଅଛନ୍ତି ଯବଗ୍ରାହୀ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ଦୁର୍ଜ୍ଜନେ । ପଳାଇଗଲେ ଘୋରବନେ ॥
କେ ଅବା ଭୟେ ଗଡ଼ପଡ଼ । କା ଆଣ୍ଠୁ ଗଣ୍ଠି ଗଲା ଛିଡ଼ି ॥
କାହା କପାଳ ଗଲା ଫାଟି । ଭାଜିଲା କାହା ଦନ୍ତ ପାଟି ॥
ବାଜିଣ କଣ୍ଟା ଡାଳ ଖୁଣ୍ଟି । କାହାର ନେତ୍ର ଗଲା ଫୁଟି ॥
ଛିଣ୍ଡିଲା କା ନାସା ଶ୍ରବଣ । ପଳାଇଗଲେ ଘେନି ପ୍ରାଣ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ରଘୁବୀର । ହିଜନ୍ତୁ ସେ ନାରୀ ପାଶର ॥
ହସି ବୋଲନ୍ତି ରଘୁବୀର । କେବଣ ଦେଶେ ତୁମ୍ଭ ଘର ॥
କାହୁଁ ଅଇଲ ଯିବ କାହିଁ । ଏକାକୀ ସଙ୍ଗେ କେହି ନାହିଁ ॥
ଏ ଯେଉଁମାନେ ପଳାଇଲେ । ସେ କିସ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହିଲେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ତରୁଣୀ । ଶୁଣ ଯନ୍ତ୍ରୀପ୍ରୂ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ସେ କୀର୍ତ୍ତିଚନ୍ଦ୍ର ନୃପବର । ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ଆମ୍ଭ ଘର ॥

ଜାତିରେ ବଣିଆ କରୁଣ । ଆମ୍ଭ ଅଦୃଷ୍ଟ କଥା ଶୁଣ ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ନାହିଁ ମୋର । ତେଣୁ ମୁଁ ସଂସାରୁ ବାହାର ॥
ତା ଜାଣି ମୋର ନିଜ ପତି । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ଯୁବତୀ ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ନାହିଁ ଯାର । ସଂସାରେ କି ସୁଖ ତାହାର ॥
ଇହଲୋକରେ ନାହିଁ ଯଶ । ମଲେ ନରକେ ପରବେଶ ॥
ଏଥକୁ ବୁଦ୍ଧିଏ କରିବା । ଚାଲ ଅଯୋଧ୍ୟା ପୁରେ ଯିବା ॥
ସେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ କରି ବାସ । ତହିଁ ରହିବା କେତେ ମାସ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ପାଦେ କରି ସେବା । ଏ ଭବସଂସାରୁ ତରିବା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ସେ ଯେଣୁ । ଅଇଲୁ ତୀର୍ଥକରି ତେଣୁ ॥
ଏ ବନେ ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ । ଆସି ମିଳିଲେ ଜଣ ଦଶ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ଭୟ କଲୁ । ଏ ବନେ ନ ଯିବୁ ବୋଇଲୁ ॥
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନାନାରୂପେ କହି । ସତ୍ୟବଚନେ ମନ ମୋହି ॥
ବୋଇଲେ ଆମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭେ ଦୁଇ । ସବୁରି ସାକ୍ଷୀ ଜୀବଗ୍ରାହୀ ॥
କେବଳ ଶ୍ରୀରଘୁ ନନ୍ଦନ । ଅଶେଷ ଜୀବର ଜୀବନ ॥
କପଟ ଆମ୍ଭ ହୃଦେ ଥିଲେ । ଜାଣି ଦଣ୍ଡିବେ ସେହୁ ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ସତ୍ୟବାଣୀ ଶୁଣି । ଆନନ୍ଦ ହେଲୁ ବେନି ପ୍ରାଣୀ ॥
ଯହିଁକି ସାକ୍ଷୀ ଦେବରାୟ । ତହିଁ କାହାକୁ ଆଉ ଭୟ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସଙ୍ଗ ହେଲୁ । ଆସି ଏ ବନରେ ପଶିଲୁଁ ॥
ଅତି ଅଗମ୍ୟ ବନ ଦେଖି । ଏଥି ଉଗାଳି ମୋତେ ରଖି ॥
ମୋର ସ୍ୱାମୀଙ୍କି ବାନ୍ଧିନେଲେ । କେ ଜାଣେ କାହିଁ କସ କଲେ ॥
ତେଣୁ ଆସିଣ ମୋତେ ଧରି । ନିଠେନାଥଙ୍କ ପ୍ରାୟ କରି ॥
ବୋଇଲେ ଆସ ଆମ୍ଭ ପୁଷି । ଭାରିଯା ହୋଇବ ସବୁରି ॥
ଏବେ ସେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତେ । ପଳାଇଗଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ଆମ୍ଭର ବିପତ୍ତି ଦେଖିଣ । କୃପା କଲେ କି ନାରାୟଣ ॥
ତୁମ୍ଭେ ବିଜୟ କଲ ଏଥି । ଭାଗ୍ୟ ଦିଶିଲା ମୋର ଅତି ॥
କେ ତୁମ୍ଭେ ମୁଁ ତାହା ନ ଜାଣି । ପେଣ୍ଡିଣ କୁହ ବୀରମଣି ॥

ହୋଇଲ ଧର୍ମପିତା ମୋର । ବିପଦ ସମୁଦ୍ରୁ ଉଦ୍ଧର ॥
ବହନ ଅଗ୍ନି ଜାଳିଦିଅ । ତହିଁ ମୋ ଶରୀର ପକାଅ ॥
ସ୍ୱାମୀ ବିହୀନେ ମୋ ଜୀବନ । ଥିବାର କିସ ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ଚିନ୍ତା ନକର କିଛି ତୁହି । ତୋର ସ୍ୱାମୀକି ଦେବି ମୁହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ତାକୁ ଧରି । ବିଜୟ କଲେ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ ॥
ମିଳିଲେ ସ୍ୱାମୀ ପାଶେ ତାର । କାଢ଼ିଲେ ଲଦିଲ ପଥର ॥
ବନ୍ଧା ଫିଟାଇ କୋଳେ ଧରି । ଆଉଁସି ଦେଲେ କରେ ହରି ॥
ତକ୍ଷଣେ ପାଇ ନିଜ ପ୍ରାଣ । ଉଠି ଦେଖିଲା ଧନୁର୍ବାଣ ॥
ମସ୍ତକେ ବେନି କରଯୋଡ଼ି । ପ୍ରଭୁ ଚରଣ ତଳେ ପଡ଼ି ॥
ବୋଲଇ ଶୁଣ ବୀରମଣି । କେ ତୁମ୍ଭେ ନ ପାରିଲି ଚିହ୍ନି ॥
ମୁଁ ସ୍ଥିର ପଣ୍ଡିତ ପାମର । ମୂଢ଼ ମୂରୁଖ ଦୁରାଚାର ॥
ମୁଁ କାହିଁ ଚିହ୍ନିବି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ବିପତ୍ତି କାଳରେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ॥
ଆସି ମୋ ଜୀବଦାନ ଦେଲ । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ପ୍ରଭୁ ରଘୁମଲ୍ଲ ॥
ତୁମ୍ଭେ ମୋହର ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଜୀବନ ଠାକୁର ॥
ତୁମ୍ଭେ ମୋ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ । ତୁମ୍ଭେ ସକଳ ଜୀବ ଗୁରୁ ॥
ତୁମ୍ଭେ ମୋ ମୁକୁନ୍ଦ ମୁରାରି । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଆନନ୍ଦକନ୍ଦ ହରି ।
ଏମନ୍ତ ମଣେ ମୋର ଚିତ୍ତେ । ମାୟା ନ କରି କହ ମୋତେ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ବ୍ରହ୍ମରାଶି । ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ମନ୍ଦେ ହସି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ଭକତ । ଆମ୍ଭେ ତ ଦଶରଥ ସୁତ ॥
ତୋର ବିପଦ ଜାଣି ମନେ । ମିଳିଲୁ ତୋର ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ଏହା କହନ୍ତେ ଭଗବାନ । ବୋଲେ ହେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ ॥
ତୋ ନିଜ ସ୍ୱରୂପ ଦେଖାଇ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ଭବତାରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଦେବହରି । ତକ୍ଷଣେ ନିଜ ରୂପ ଧରି ॥
କୋଟିଏ କନ୍ଦର୍ପର ତେଜ । କାଣ୍ଡ କୋଦଣ୍ଡ ବେନିଭୁଜ ॥
କଣ୍ଠେ କୌସ୍ତୁଭମଣି ଶୋହେ । ଯେ ରୂପେ ଜଗଜ୍ଜନ ମୋହେ ॥

ଏମନ୍ତ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ସେହି । ତା କଥା କହି ନ ସରଇ ॥
କେବଳ ରମେଶ୍ୱର ପାଦେ । ସେବଇ ଥାଇ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ରାଜ୍ୟରେ ଯେତେ ହାନିଲାଭ । ଯେ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଶୁଭାଶୁଭ ॥
ହରି ଗୁହାରି ଆଦି ଯେତେ । ଜଣାଇ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ତାଙ୍କର ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଧରି । ରାଜ୍ୟ ପାଳଇ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେଦିନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ଆଦି ସନ୍ତ ଦୁଇ । ଅଇଲେ ସମାଗତ ହୋଇ ॥
ଅନେକ ତୀର୍ଥମାନ ଦେଖି । ସଫଳ କରି ଚର୍ମଆଖି ॥
ଆସି ପ୍ରବେଶ ରମେଶ୍ୱର । ସେ ମହା ନୃପତି ପାଶର ॥
ଦେଖି ନୃପତି ଅତି ତୋଷେ । ମିଳିଲେ ସାଧୁବୃନ୍ଦ ପାଶେ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ କରି । ଉଠି କପାଳେ କର ମାରି ॥
ଅନେକ ସମାଦର କଲେ । ଭୂରିଭୋଜନ ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ ॥
ଦେଖି ରାଜାର ଭାବ ହୃଦ । ଆନନ୍ଦ ହେଲେ ସାଧୁବୃନ୍ଦ ॥
ଅନେକ କଲ୍ୟାଣ ବାଞ୍ଛିଲେ । ରାଜା ମେଲାଣି ହୋଇଗଲେ ॥
ତହିଁ ଚଳିଲେ ସାଧୁମାନେ । ଶ୍ରୀରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଦର୍ଶନେ ॥
କରି ଅନେକ ନାମ ଧ୍ୱନି । ଶବଦେ କମ୍ପାଇ ମେଦିନୀ ॥
ଦେଉଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ଦେଖି ସେବକେ ଗୋଳକଲେ ॥
ଦୁଇଦଳରେ ହେଲା ଗୋଳ । ଦେଖି ସେବକେ ହେଲେ ଠୁଳ ॥
ଅନେକ ବେତମାନ ଧରି । ପିଟିଲେ ଉପ୍ରୋଧ ନ କରି ॥
ତହିଁ ଦୁର୍ବଳ ଏକ ଜଣ । ସାଧୁଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୋକ୍ଷବାନ ॥
ନର୍ଘାତେ ବାଜି ବେତ ବାଡ଼ି । ପଡ଼ି ଜୀବନ ଗଲା ଛାଡ଼ି ॥
ତା ଦେଖି ସର୍ବେ ତୋଳାଧରି । ଦେଉଳେ ପଡ଼ିଗଲା ହୁରି ॥
ତହୁଁ ବାହାର କରି ନେଲେ । ସ୍ତମ୍ଭ ଦୁଆରେ ଶୁଆଇଲେ ॥
ବୈଷ୍ଣବମାନେ ବେଢ଼ି ବସି । ସମସ୍ତେ ରାମ ନାମ ଘୋଷି ॥
ବୋଲନ୍ତି ଆହେ ମହାମେରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ଶରଣ ରକ୍ଷଣ ତୋ ବାନା । ଅନାଥ ଜନ ବନ୍ଧୁସେହ୍ନା ॥

ତେଣୁ ତୋ ଦର୍ଶନେ ଅଇଲୁ । ଜଣକ ପ୍ରାଣ ହରାଇଲୁ ॥
ତୁ ଯେବେ ଏହା ନ ବୁଝିବୁ । ଏଥେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାଣ ଦେବୁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ସ୍ତୁତି କଲେ । ସମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ବସିଲେ ॥
ଜାଣିଲେ ତାହା ଦେବହରି । ସମସ୍ତ ଘଟେଛନ୍ତି ପୂରି ॥
ନ ସହେ ସେବକ ବେଦନା । ତେଣୁ ଯେ ଜଗଜ୍ଜିତ ବାନା ॥
ତକ୍ଷଣେ ପଡ଼ିଲ୍ କବାଟ । ମାଛି ପିବାକୁ ନାହିଁ ବାଟ ॥
ନୋହିଲ୍ ସେବା ପୂଜାମାନ । ସେବକେ ହାରି ନିଜ ଜ୍ଞାନ ॥
ସଭୟମନେ ପଳାଇଲେ । ସେ ଧର୍ମ ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ନୃପବର । ବୁଡ଼ିଲ୍ କ୍ଷେତ୍ର ଧର୍ମ ତୋର ॥
ବୈଷ୍ଣବେ ଅଇଲେ ବହୁତ । ଗୋଳ ଯେ କଲେ ଅପ୍ରମିତ ॥
ତାଙ୍କ ଆମ୍ଭର ଯେତେ ଗୋଳ । କିସ କହିବୁ ମହୀପାଳ ॥
ଅଦ୍ଭୁତେ ଦେଉଳେ କବାଟ । ପଡ଼ିଲ୍ ହୋଇଣ ନିରାଟ ॥
ଏହା ବୁଝିବା ହେଉ ଆସି । ଶୁଣି ନୃପତି ମନେ ହସି ॥
ବହନ ହୋଇ ଚଳିଗଲେ । ଦେଉଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ସକଳ ବିଧାନ । ବିଚାର କଲେ ପଞ୍ଚମନ ॥
ସେ ଧର୍ମରାଜ ନୃପବର । ବୋଲେ ଅଭାଗ୍ୟ ହେଲା ମୋର ॥
କୁଶ ଆସନ ଛନ୍ଦି କରି । ଶୟନ କଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ବୋଇଲେ ଆହେ ବିଶେଶ୍ୱର । କି ଅପରାଧ ହେଲ୍ ମୋର ॥
ଏ କଥା ଆଜ୍ଞା ହେଉ ମୋତେ । ନୋହିଲେ ମରିବି ନିୟତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନିଦ୍ରା ଯାଇ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ସ୍ୱପନ ମାର୍ଗେ ଆଜ୍ଞାଦେଲେ । ଶୁଣ ହେ ନୃପତି ବୋଇଲେ ॥
ତୋ ରାଜ୍ୟ ହାନିଲାଭ ଯାହା । ତୁହି ତ ନ ବୁଝିଲୁ ତାହା ॥
ଏ ଯେ ବୈଷ୍ଣବ ଜନମାନେ । ଅଇଲେ ମୋର ଦରଶନେ ॥
ମୋର ସମ୍ମୁଖରେ ତୋର ଦୂତେ । ମାଡ଼ ମାଇଲେ ଅପ୍ରମିତେ ॥
ମୋ ଭକ୍ତ ମଲ୍ ପ୍ରାଣହାରି । ଏଥିକୁ ଶୁଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ମୋର ସମ୍ମୁଖରେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଶଳ । ବେଗେ ପୋତାଅ ମହୀପାଳ ॥

ତୋର ପୁତ୍ରକୁ ବେଗେ ଧରି । ଅନେକ ଅଳଙ୍କାର ଭରି ॥
ବେଶ ଭୂଷଣ କରାଇବୁ । ଆଣି ଏ ଶୂଳେ ବସାଇବୁ ॥
ତେବେ, ସେ ତୋହର କୁଶଳ । ନୋହିଲେ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ି ଚଳ ॥
ଏହା ନକଲେ ଯିବୁ ନାଶ । ଛାଡ଼ ତୋ ଜୀବନର ଆଶ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ତକ୍ଷଣେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ରାଜା ଶୁଣି । ବଜ୍ର ପଡ଼ିଲା ପ୍ରାୟ ମଣି ॥
ତହୁଁ ତୁରିତେ ଚଳିଗଲେ । ପତ୍ନୀର ଆଗରେ କହିଲେ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରିୟବଷ୍ଟ ତାର । ମସ୍ତକେ କରୁଡ଼ିଲା କର ॥
ଉଚ୍ଚେ ବୋବାଳି ଛାଡ଼େ ରାଣୀ । ମୂର୍ଚ୍ଛିତେ ପଡ଼ିଲା ଧରଣୀ ॥
ବୋଇଲା ଏକପୁତ୍ର ଦେଇ । ମୋ ପ୍ରାଣ ଥିବ କାହିଁପାଇଁ ॥
ଏ ରାଜ୍ୟ ଭୋଗେ କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ପୁତ୍ରକୁ କେବେ ନ ଦେବଇଁ ॥
ରାଜ୍ୟହିଁ ପୁତ୍ର ଲୋଭକରି । ରହିଲା ଚିତ୍ରପଟ ପରି ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ପୁଣି । ଅଇଲା ରାଜାର ଭଉଣୀ ॥
ରାଜା ରାଣୀଙ୍କ ଚିନ୍ତା ଦେଖି । ଧଇର୍ଯ୍ୟ ନ ପାରିଲା ରଖି ॥
ବୋଇଲା ଏ କି ବିପରୀତ । କମ୍ପାଇ ହୋଇଛ ଚିନ୍ତିତ ॥
କିସ ଅପୂର୍ବ ଏଥି ତୋତେ । ତାହା ତୁ କହ କିନା ମୋତେ ॥
ଭଗ୍ନୀର ମୁଖୁ ଶୁଣି ଏହା । ସବୁ କହିଲା ନୃପନାହା ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ନାମ୍ନି ଏବେ । ଯାହା ତୁ ପଚାରିଲୁ ଭାବେ ॥
ମୋର ଅଦୃଷ୍ଟ ବାମ ହେଲା । ମୋତେ ଗୋ ଦଇବ ଛାଡ଼ିଲା ॥
ଅନେକ ସାଧୁଜନ ମାନେ । ଅଇଲେ ପ୍ରଭୁ ଦରଶନେ ॥
ଦେଉଳେ ଧସାଇ ପଶିଲେ । ଦେଖି ସେବକେ ଗୋଳକଲେ ॥
ପିଟିଲେ ବେତବାଡ଼ି ଧରି । ତହିଁ ସାଧୁଏ ଗଲେ ମରି ॥
ମଡ଼ା ପକାଇ ଦ୍ୱାର ପାଶେ । ବେଢ଼ି ବସିଲେ ଚଉପାଶେ ॥
ଦେଉଳେ କବାଟ ପଡ଼ିଲା । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପୂଜାହିଁ ନୋହିଲା ॥
ତାହା ମୁଁ ଦେଖି ଭୟମନେ । ଶୟନ କଲି କୁଶାସନେ ॥
କାଷ୍ଠାରେ ଜଣାଇଲି କେତେ । ସେ ପ୍ରଭୁ ଦୟା କଲେ ମୋତେ ॥

ବୋଇଲେ ତୋ ପୁତ୍ରକୁ ଆଣି । ଶୂଳେ ବସାଅ ନୃପମଣି ॥
ନୋହିଲେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ । ଗୁଡ଼ ତୋ ଜୀବନର ଆଶ ॥
ଏଥକୁ କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି । ପୁତ୍ରକୁ କିରୂପେ ମାରିବି ॥
ଏକ ପୁତ୍ରକୁ ମୋର ମାରି । କିରୂପେ ଥିବି ଦେହ ଧରି ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ସେ ସୁନ୍ଦରୀ । ଶୁଣ ହେ ଧର୍ମ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଯେବଣ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରୁ । ଏତେ ସମ୍ପଦ ଭୋଗ କରୁ ॥
ସେ ଆଜ୍ଞା କେମନ୍ତେ ଲଙ୍ଘିବୁ । ଲଙ୍ଘି କି ଜୀବନ ପାଇବୁ ॥
ତୋହର ଥିଲେ ନୃପମଣି । ସମସ୍ତ ମିଳଇ ଯେ ପୁଣି ॥
ଏଥିକି ବିଚାର ନକର । ନିଅ ମୋ ଏକଇ କୁମର ॥
ଏହି ସମୟେ ପୁତ୍ର ଆସି । ମାତା ଆଗରେ କହେ ହସି ॥
ତା ଶୁଣି ନିଜ ମାତା ତାର । ପୁତ୍ରକୁ ବୋଇଲା ଉତ୍ତର ॥
ସକଳ ବୁଝାଇ କହିଲା । ଶୁଣି କୁମର ତୋଷ ହେଲା ॥
ବୋଇଲା ଏତେ ଭାଗ୍ୟ ମୋର । ସତେ କରିବେ ରଘୁବୀର ॥
ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରେ ଦେହ ଧରି । ଜନ୍ମିଣ କେ ଅଛି ନ ମରି ॥
କେ ଆଗେ ଅବା ପଛେ ହୋଇ । ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ କେହି ନାହିଁ ॥
ମଲେହେଁ ଯମଦୂତେ ଆସି । ଗଳେ ଲଗାଇ କାଳ ଫାଶି ॥
ଯମ ପାଶକୁ ଘେନିଯିବେ । ବିବିଧ ମାଡ଼ହିଁ ମାରିବେ ॥
ନରକେ ପକାଇବେ ନେଇ । ତହୁଁ ଉଦ୍ଧାର ହେବି ମୁହିଁ ॥
ହେ ମାତା ମୋତେ ବେଗେ ନିଅ । ପ୍ରଭୁ ସମ୍ମୁଖରେ ଶୂଳ ଦିଅ ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହେଲେ ମାତ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ବୋଇଲା ଧନ୍ୟ ତୋର ମନ । ତୋ ଗର୍ଭଧାରୀ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ॥
ଉଦ୍ଧରି ଧଇଲୁ ତୁ ମୋତେ । ମୋ ବଂଶ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ॥
ପର ନିମନ୍ତେ ନିଜ ପ୍ରାଣ । ଦେଇ ତୋଷିବୁ ନାରାୟଣ ॥
ତାହା ଦେଖିବେ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ତୁ ପୁତ୍ର ମୋର କୁଳଇନ୍ଦୁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଉଠିଲା ଅତି ବେଗ କରି ॥
ଭଣଜା ଅଙ୍ଗରେ ମଣ୍ଡନ । କଲା ଅନେକ ରତ୍ନମାନ ॥

କର୍ଣ୍ଣ ଯୁଗଳେ କର୍ଣ୍ଣାଞ୍ଚଳ । କଣ୍ଠେ ଲମ୍ବାଇ ରତ୍ନମାଳ ॥
ବାହେ ବାହୁଟି ସୁକଙ୍କଣ । ଚହିଁ ଝଟକେ ମଣିଗଣ ॥
ହୃଦେ ପଦକ କଟୀ ମାଝେ । ସୁରତ୍ନ ମେଖଳା ବିରାଜେ ॥
ହେମ ତୋଡ଼ର ବେନପାଦେ । ଚମକ ପଡ଼ୁଅଛି ନାଦେ ॥
ନାନା କୁସୁମେ ବାନ୍ଧିଗଭା । କେଶ ଦିଶଇ ଅତି ଶୋଭା ॥
ଭାଲେ ସିନ୍ଦୂର ଚିତା ଶୋହେ । କି ଅବା ଅରୁଣ ଉଦୟେ ॥
ତାମ୍ବୁଳ ବୋଳ ତା ଅଧରେ । ବିମ୍ବ ବିଦ୍ରୁମ ନିନ୍ଦାକରେ ॥
ଏକେ ଗଉର ଦିଶେ କାୟ । କି ଅବା ଦ୍ୱିତି ସୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରାୟ ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ମନ୍ଦହାସ । ବିଜୟ କଲ୍ ବାଳଶିଷ ॥
ଚାଲଇ ମତ୍ତଗଜ ଠାଣି । ସୁନ୍ଦର ଦିଶଇ ଧରଣୀ ॥
ମସ୍ତକେ ଯୋଡ଼ି ବେନିକର । ବୋଇଲ୍ ନମୋ ରାମେଶ୍ୱର ॥
ନମସ୍ତେ ରାମକୃଷ୍ଣ ହରି । ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ମୁରାରି ॥
ଅନନ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତ ଗୋବିନ୍ଦ । ଜଗତବ୍ୟାପୀ ସଦାନନ୍ଦ ॥
ତୋ ମନ ଅବା ଯାହାକର । ଅନ୍ୟ ଶରଣ ନାହିଁ ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଗଲା ଚଳି । ଯେସନେ ଝଟକେ ବିଜୁଳି ॥
ମିଳିଲ୍ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଛାମୁରେ । ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇଛନ୍ତି ନରେ ॥
ସ୍ତିରୀ ପୁରୁଷ ଆଦି କରି । ସଙ୍ଗେ ଅଛଇ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଘେନାଇ ଶୂଳକାଠ ଗୋଟି । ସମସ୍ତେ ରାମନାମ ରଟି ॥
ମିଳିଲେ ଦେଉଳ ପାଶରେ । ଶୂଳ ପୋତାଇ ଶ୍ରୀ ଛାମୁରେ ॥
ରାଜା ଅନେକ କଲ୍ ସ୍ତୁତି । ବୋଇଲ୍ ଶୁଣ ଦାଶରଥି ॥
ନମୋ ଜାନକୀ ଦେବୀ ପତି । ନମୋ ଅଗତି ଲୋକ ଗତି ॥
ତୋହର ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣରେ । ନ ଆଣି ଏକଇ କ୍ରମରେ ॥
ପୁତ୍ର ପାଲଟେ ମୋ ଭଣଜା । ଶୂଳେ ବସାଇ ଦେବ ପୂଜା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତୁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଆନନ୍ଦେ ଉତ୍ସବ ସେ କରି ॥
ଅନେକ ବାଦ୍ୟ ନାଦ ତୁଳେ । ଶଙ୍ଖ ମହୁରୀ ବଜାଇଲେ ॥
ତାଳ କଂସାଳ ଆଦି ଯେତେ । ମୃଦଙ୍ଗ ମର୍ଦ୍ଦଳ ସହିତେ ॥

ଆବର କର ହରି ଧ୍ୱନି । ଶବଦେ କମ୍ପଇ ମେଦିନୀ ||
ସମସ୍ତେ ଜୟ ଜୟ କରି । ରାଜା ଭଣଜା ହସ୍ତ ଧରି ||
ଶୂଳ ପାଶରେ ଯାଇ ମିଳି । ନାଗରେ ରୁଣ୍ଡନ୍ତି ବୋବାଳି ||
ତା ଦେଖି ବୋଲଇ କୁମର । ତୁମ୍ଭେ ରୋଦନ କିମ୍ପା କର ||
ସମସ୍ତେ ଶନ୍ତ ନାରାୟଣ । ଏ ସର୍ବ ତାହାଙ୍କ ଭିଆଣ ||
ମୋ ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନିମନ୍ତେ । କରୁଣା କଲେ ପ୍ରଭୁ ମୋତେ ||
ଏମନ୍ତ କହି ସେ ସାନନ୍ଦ । ମୁଖ ପ୍ରକାଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ||
ତୁମ୍ଭେ ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ଧରି । ଶୂଳେ ଉଠିଲା ବେଗ କରି ||
ସତୀ କନ୍ୟାର ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ବସିଲା ଶୂଳ ଅଗ୍ରେ ଯାଇ ||
ଗୁହ୍ୟ ଦେଶରେ ଗଲା ଚଳି । କଣ୍ଠ ତଟରେ ଯାଇଁ ମିଳି ||
ତା ଦେଖି ନୃପତି ବିକଳ । ନୟନୁ ବହେ ଅଶ୍ରୁଜଳ ||
ସମସ୍ତେ ହା ହା ନାଦ କରି । ଚଳିଣ ଗଲେ ନିଜପୁରୀ ||
ଶୁଣ ସୁମନ ଏକଚିତ୍ତେ । ଶୟନ କଲେ ଯେଝାମତେ ||
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଦେବ ସ୍ୱାମୀ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ||
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ହୃଦେ ବାସ ଯାର । ସକଳ ବିଷୟ ଗୋଚର ||
କୂଟ କପଟ ହୃଦ ଯେବା । ସୁହୃଦ ଭାବରେ ଭଜିବା ||
ସକଳ ଯାହାର ଗୋଚର । ଦୀନ ନିକଟ ନାହିଁ ଦୂର ||
ଶରଣ ପଞ୍ଜର ଯା ବାନା । ଭବ ଭୟକୁ ବଜ୍ର ସେନା ||
ଭକତ ମନ ପ୍ରଭୁ ଜାଣି । ବିଜୟ କଲେ ଚକ୍ରପାଣି ||
ଅତ୍ୟନ୍ତ ତୋଷ ବହି ମନେ । ମିଳିଲେ ଭୃତ୍ୟ ସନ୍ନିଧାନେ ||
ଶ୍ରୀହସ୍ତ ବଢ଼ାଇଣ ଦେଲେ । ଭକ୍ତକୁ ଶୂଳରୁ କାଢ଼ିଲେ ||
ତଳେ ବସାଇ ଦାମୋଦର । ମସ୍ତକେ ଦେଲେ ପଦ୍ମକର ||
ବୋଇଲେ ଉଠରେ ନନ୍ଦନ । ତୁ ଯେ ଭକତ ମୋକ୍ଷପାନ ||
କିଛିହିଁ ଭୟ ନାହିଁ ତୋର । ଏ ରାଜ୍ୟେ ହୁଅ ନୃପବର ||
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଯହୁଁ ହେଲା । କୁମର ଉଠିଣ ବସିଲା ||
ଦେଖିଲା ପ୍ରଭୁ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ । ନମୋ ଶବଦେ ସ୍ତୁତି କରି ||

ବୋଲଇ ନମୋ ନାରାୟଣ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଶରଣ ।
ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନିଗଣେ । ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯେ ହରି ଚରଣେ ।
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ମୁଁ ଛାର କେତେକ ମାନବ ।
ବିଜୟ କଲ ମୋର ପାଇଁ । ପ୍ରଭୁ ପଣକୁ ଲୁଚାଇ ।
ଏହା ଶୁଣିଲେ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର । ପାଟ ବାନ୍ଧିଲେ ମୁଣ୍ଡେ ତାର ॥
ବୋଇଲେ ଆଉଁ ଏ ରାଜ୍ୟରେ । ନୃପତି ପଣ ଦେଲୁ ତୋରେ ॥
ଯାଅ ତୁ ଭୟ କିଛି ନାହିଁ । ସୁଖେ କରହ ରାଜ୍ୟ ତୁହି ॥
ତା ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ନନ୍ଦନ । ପ୍ରଭୁ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ଗତ୍ରୁ ଦିଶିଲ ଅତି ଶୋଭା । କୋଟିଏ କନ୍ଦର୍ପର ପ୍ରଭା ॥
ପ୍ରଭୁ ଯେ ଜୀବଦାନ ଦେଲେ । ସାଧୁମାନଙ୍କ ପାଶେ ଗଲେ ॥
ସେକ୍ଷଣି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ବିଜୟ କଲେ ନିଜସ୍ଥାନ ॥
ଦେଉଳୁଁ ଫିଟିଲ କବାଟ । ଦେଖ ସେ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ହଠ ॥
ମୃଗ ଦେହକୁ ଦେଲେ ଦୃଷ୍ଟି । ବୈଷ୍ଣବ ଚେତାପାଇ ଉଠି ॥
ଜୀବନ ପାଇ ସେ ଅତିଥ । ଭଜନ କଲେ ରାମନାଥ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସାଧୁବୃନ୍ଦ । କେ କହୁଁ ମନର ଆନନ୍ଦ ॥
ସମସ୍ତେ ଜୟ ଜୟ କରି । ନାମ ଧ୍ୱନିରେ ପୃଥ୍ୱୀ ପୂରି ॥
ବୋଲନ୍ତି ଆହେ ମହାବାହୁ । ଭକତ ବାନ୍ଧବ ବୋଲାଉ ॥
ମହିମା ରଖିଲେ ଜଗତେ । ବୋଲି ଚଳିଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ଶୁଣ ଦୁର୍ଜୟ ମନନାଥ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ଏଣେ ଯେ ଗଲେ ନୃପବର । ପ୍ରବେଶ ଆପଣା ମନ୍ଦିର ॥
ତାର କୁଟୁମ୍ବ ଥିଲେ ଯେତେ । ବେଦନ କଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଧର୍ମରାଜା । ସଙ୍ଗତେ ନେଲ ଯେ ଭଣଜା ॥
ଏକା ତ ହୋଇଣ ଅଇଲ । ଗଉରଚନ୍ଦ୍ରକୁ କି କଲ ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ଶୋକଭରେ । ବଦନୁ ବଚନ ନସ୍ଫୁରେ ॥
ସମସ୍ତେ ସନ୍ତାପିତ ହେଲେ । ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ସେ ନ କଲେ ॥
ଶୟନ କଲେ ଉପବାସେ । ପ୍ରଭୁ ବିଜୟ ରାଜା ପାଶେ ॥

ସ୍ୱପନ ମାର୍ଗେ ଆଜ୍ଞାଦେଲେ । ଶୁଣ ହୋ ଗଉଡ ବୋଇଲେ ॥
ଗଉରଚନ୍ଦ୍ରକୁ ତୁ ଆଣି । ରାଜ୍ୟରେ କର ନୃପମଣି ॥
ତୋହର ବଂଶେ ରାଜାହେଲେ । ଜୀବନେ ନ ରହିବେ ଭଲେ ॥
ଆମ୍ଭେ କହୁଁଣି ତାକୁ ରାଜା । ହେବ ନୃପତି ତୋ ଭଣଜା ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭଗବାନ । ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ଉଠି ନୃପତି ଦେଲେ ଚାହିଁ । ଦେଖିଲେ ପାଶେ କେହି ନାହିଁ ॥
ବୋଇଲେ ଏ କି ବିପରୀତ । ବୁଝିବା ଏଥିର ଚରିତ ॥
ଶୂଳେ ବସାଇ ଦେଲେ ନେଇ । ଆଜ ଗଉରଚନ୍ଦ୍ର କାହିଁ ॥
ମଲ କି ହୋଇବ ରାଜନ । ପ୍ରଭୁ କି ଦେଲେ ଜୀବଦାନ ॥
ଯେବେ ମୁଁ ନୟନେ ଦେଖିବି । ମୁଁ ତାର ଭୃତ୍ୟ ହୋଇଥିବି ॥
ଏମନ୍ତେ କହି ରାଜା ଗଲେ । ଶୂଳପାଶରେ ଯାଇ ହେଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ଭଣଜାର ତେଜ । ଦିଶେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଗ୍ରହରାଜ ॥
ମସ୍ତକେ ବାନ୍ଧି ପାଟଶାଢ଼ୀ । ବସିଛି ପଦ୍ମାସନ ମାଡ଼ି ॥
ତୁଣ୍ଡେ ବୋଲୁଛି ନାମାବଳୀ । ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣ ବନମାଳୀ ॥
ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ମୁରାରି । ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ଦଇତ୍ୟାରି ॥
କେଶବ କଂସାରି ଅଚ୍ୟୁତ । ଦୀନବାନ୍ଧବ ଗୋପୀନାଥ ॥
ଶ୍ରୀମଧୁସୂଦନ ଶ୍ରୀପତି । ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ଦାଶରଥି ॥
ଏମନ୍ତେ ନାମାବଳୀ ଯେତେ । ଗାନ କରଇ ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତେ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ନୃପବର । ବୁଡ଼ିଲା ଆନନ୍ଦ ସାଗର ॥
ବୋଲଇ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ତୋତେ ଯା ଦେଖିଲି ମୁଁ ଧନ୍ୟ ॥
ଧନ୍ୟ ତୋ ଜନ୍ମର ସାଫଲ୍ୟ । ଦେଖିଲୁ ପ୍ରଭୁ ଆଦିମୂଳ ॥
ଧନ୍ୟ ସେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା । ରଖିଲେ ଭକତ ଗାରିମା ॥
ଆନର ବଳେ ଏ ଜଗତେ । ନାହିଁ ନୋହିବ କଦାଚିତେ ॥
ଏ ମୃତ ଦେହରେ ଜୀବନ । ଦେବାକୁ କେ ହେବ ଭାଜନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଗଉରଚନ୍ଦ୍ର କର ଧରି ॥
ତୁରିତ ହୋଇ ତାକୁ ନେଲା । ନୃପ ଆସନେ ବସାଇଲା ॥

କନକ ଦଣ୍ଡଛତ୍ର କରେ । ଟେକାଇ ଅଛି ଆନନ୍ଦରେ ॥
ଆସିଣ ପାତ୍ର ଅମାତ୍ୟେ । ନୃପତି କଲେ ବଧିମତେ ॥
ଡକାଇ ସର୍ବ ପ୍ରଜାକୁଳ । ସମର୍ପି ଦେଲେ ମହୀପାଳ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ସର୍ବଜନ । ଆଜୁ ଏ ଭୂମିର ରାଜନ ॥
ମୁଁ ହେଲି ଏହା ଆଜ୍ଞାବର୍ତ୍ତୀ । ଜାଣ ସଂଶୟ ନାହିଁ ଏଥି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମହାରାଜା । ବୋଇଲେ ବଜାଅରେ ବାଜା ॥
ତାଳ ମର୍ଦ୍ଦଳ ସ୍ୱର ଭୁଲେ । ଗଣିକାଗଣ ନୃତ୍ୟକଲେ ॥
ବାଜଇ ଶଙ୍ଖ ତୁରୀ ଭେରୀ । ସମସ୍ତେ ଜୟ ଜୟ କରି ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନିଜପୁର । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପବର ॥
ଯେ ଯେଉଁ ଗତି ଥିବ ପାଇ । ତାହା ଜାଣନ୍ତି ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
କହିବା ଶକ୍ୟ ନାହିଁ ମୋର । ପାରିଲେ ସାଧୁଙ୍କୁ ପଚାର ॥
ଏ କଳିଯୁଗ କଥା ଏତେ । ଶୁଣି କେ କରିବ ପରତେ ॥
କେବଳ ସାଧୁଜନେ ଯେହି । ବୋଲିବେ ସତ୍ୟକଥା ଏହି ॥
ଭକତ ଭଗବତ ବହି । ଏକଇ ଆତ୍ମା ଭିନ୍ନ ନୋହି ॥
ଏ ଯେ ଅପୂର୍ବ କଥାରସ । କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ ॥
ସେ ରାମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଚରଣେ । ମୋ ମନ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଭଜଇ ବିପ୍ର ରାମଗୀତେ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ହିତେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ତ୍ରୟୋତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ଜଗତ କରତା । ସକଳ ଜୀବ ଗତିଦାତା ॥
ପୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । କହଇ ମନ ରାଜା ଆଗେ ॥
ହେ ମନ ସ୍ଥିର କର ଚିତ୍ତ । ଏ ବଡ଼ ଅପୂର୍ବ ଚରିତ ॥

ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ତାର ଘର । ନାମ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ତାର ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ତାର କୁଟୁମ୍ବ ପାଞ୍ଚଜଣ ॥
ଏକ ଦୁହିତା ବେନି ସୁତ । ପତ୍ନୀକି ଘେନି ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ॥
ଥିଲା ଯେ ଗୃହବାସ କରି । ଆପଣା ସ୍ୱକର୍ମ ଆଚରି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ତା ଦେହେ ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନ ହେଲା ॥
ବୋଇଲା ଧିକ ଏ ଜୀବନ । ବିଅର୍ଥେ ବଞ୍ଚିଲି ମୁଁ ଦିନ ॥
ବିନା ରଜ୍ଜୁରେ ବନ୍ଧାହୋଇ । ଅଛି ମୁଁ ମୁହାଁସ ଲଗାଇ ॥
ସବୁ ଏ ଅଟେ ଖେଳଘର । କେହି ତ ନୁହଇ କାହାର ॥
ଦେହେଁ ସମର୍ଥ ଗୁଣମାନ । ଥାଏ କେବଳ ଯେତେ ଦିନ ॥
ଧନ ସମ୍ପଦ ଥିବାଯାଏ । ଗୃହେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱପଣେ ଥାଏ ॥
ବୃଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥା ପରବେଶ । ହେଲେ ସରଇ ସବୁ ଆଶ ॥
ଆଦର ସରଇ ସବୁରି । ଘେନନ୍ତି ଶତ୍ରୁସମ କରି ॥
କିଛି ସେ କରିଲେ ଅବଶ୍ୟ । ସବୁରି ମନେ ହୋଏ ରୋଷ ॥
ସମସ୍ତେ ହୁଅନ୍ତି ଖତାଇ । ହସନ୍ତି ନାକେ କର ଦେଇ ॥
ଆପଣା ହସ୍ତେ ଧନ ଯେତେ । ଅର୍ଜି ସେ ଥାଇ ନାନା ମତେ ॥
ତହୁଁ ସରଇ ଅଧିକାର । ଛୁଇଁବା ଶକ୍ତି ନାହିଁ କାର ॥
କିଛି ସେ ବ୍ୟୟ କଲେ ବିତ୍ତ । ଦେଖି ତା ସାରନ୍ତି ମହତ ॥
ପୁତ୍ର ପତ୍ନୀକି ବାଡ଼ି ଧରି । କ୍ରୋଧରେ ଦଉଡ଼ନ୍ତି ମାରି ॥
କିଛି ସେ କରି ନ ପାରଇ । ଶୁଖିଲା କାଠ ପରି ରହି ॥
ଏମନ୍ତ ଅଟେ ଗୃହବାସ । ଏଥେ ମୁଁ ପଡ଼ିଗଲି ନାଶ ॥
ଯେ ହରି ଜଗତ କରତା । ସକଳ ଜୀବ ପଡ଼ିଦାତା ॥
ଯେ ଯାହା ଇଚ୍ଛେ ତାହା ଦେଇ । ସେ କାମଧେନୁ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ଜନ୍ମ ମରଣ ସ୍ଥିତି ତିନି । କରଇ କର୍ମରଜ୍ଜୁ ଘେନି ॥
ଏ ପାପୀ ଜୀବର ଧାରଣେ । ତା ବିନେ ନାହିଁ ଅନ୍ୟଜଣେ ॥
ଏବେ ମୁଁ ଏମନ୍ତ କରିବି । ସେ ପ୍ରଭୁ ଚରଣେ ସେବିବି ॥
ବୋଲି ଛାଡ଼ିଲା ଗୃହବାସ । ଧନାଦି କୁଟୁମ୍ବର ଆଶ ॥

ଘୁଡ଼ଇ ବଞ୍ଚକ ବତ୍ସର | ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ କରି ||
ମନ୍ଦରୁ ହୋଇଲେ ବାହାର | କରିଣ ଗଲେ ଦେଶାନ୍ତର ||
ଅନେକ ତୀର୍ଥମାନ ଫେରି | କେବଳ ନାମ ଆଶ୍ରେକରି ||
ବୁଲଇ ଯହିଁ ଇଚ୍ଛା ତାର | ତେଜିଣ ନାମ ଅହଙ୍କାର ||
ସକଳ ଜୀବେ ସମସର | ଦେଖଇ ସୁଜ୍ଞାନ ବତ୍ସର ||
ନାହିଁ ତାହାର ବଡ଼ସାନ | ସକଳ ଦେଖଇ ସମାନ ||
ସଦା ଆନନ୍ଦେ ମତ୍ତ ତାର | ବୁଲଇ ଅଖିଳ ସଂସାର ||
ଯହିଁ ବା ଯାହା ମିଳେ ଖାଇ | ମନେ ତା ଶୋଚନା ନ ଥାଇ ||
କାହିଁବା ଦିବ୍ୟଶାଳୀ ଅନ୍ନ | ନାନାଦି ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ||
କାହିଁ ବା ଦଧି ଦୁଗ୍ଧ ସର | କାହିଁ ବା ସୁପକ୍ୱ ଆହାର ||
କାହିଁ ବା ଫଳ ମୂଳ ଗ୍ରାସ | କାହିଁ ବା କରେ ଉପବାସ ||
ନଦୀ ପୋଖରୀ ଜଳ କାହିଁ | ପିଇଣ ସନ୍ତୋଷ ଲଭଇ ||
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେଦିନ | ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ସଜନ ||
ଖରା ବରଷା ଶୀତକାଳ | ରହଇ ବୃକ୍ଷଙ୍କର ମୂଳ ||
ଦୁଃଖକୁ ଶୋଚନା ନ କରି | ସର୍ବଦା ବୋଲୁଥାଇ ହରି ||
ତାହାର ମନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ | କିଛିହିଁ କାମନା ନ କରେ ||
ଜୀବନ ଯାଉ ଅବା ଥାଉ | ଏଥି ଶୋଚନା ନାହିଁ ଆଉ ||
ତେଣୁ ସେ କ୍ଷୀଣହେଲା କାୟେ | ଅତି ଦରିଦ୍ର ଜନ ପ୍ରାୟେ ||
ଯହିଁ ସେ ଗଲେ ଲୋକମାନେ | ଶରଧା ନ ପାବନ୍ତି ମନେ ||
ବୋଲନ୍ତି ଅଇଲା ଏ ବାଇ | କିସ ଏ ନେବଟି ଗୋସାଇଁ ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଘଉଡ଼ାନ୍ତି | ପାଶେ ବସାଇ ନ ଦିଅନ୍ତି ||
ସର୍ବେ ବୋଲନ୍ତି ମାର ମାର | କ୍ଷୋଭ ନ ଥାଇ ମନେ ତାର ||
ବୋଲେ ମୋ ପୂର୍ବକର୍ମ ଯେତେ | ସେ ସିନା କରିଅଛି ଏତେ ||
ଭଲ ବା ମନ୍ଦ ହାନି ଲାଭ | ଯେ ପୂର୍ବ ଅରଜନ ଥିବ ||
କେ ତାହା ଅନ୍ୟଥା କରିବ | ସେ ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜିବ ||
ଏମନ୍ତ ଭାବି ତାର ମନେ | ବିଚାରୁଥାଇ ପ୍ରତିଦିନେ ||

ଏବେ ମୁଁ ପ୍ରଭୁଙ୍କ କୃପାରେ । ବୁଲି ଦେଖିବି ତୀର୍ଥବରେ ॥
ଦେଖିବି ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ । ଯେ କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କ ଉତ୍ତମ ॥
ଗଙ୍ଗା ଗୟାଦି ପୁଣ୍ୟ କାଶୀ । ଯେ ମହାକ୍ଷେତ୍ର ବାରଣସୀ ॥
ଅଯୋଧ୍ୟାପୁର ବୃନ୍ଦାବନ । କାଳିନ୍ଦୀ ଗିରିଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ॥
ଗୋପ ମଥୁରା ନରନାରି । ବଦ୍ରିକା ବଦ୍ରିନାଥ ଗିରି ॥
ଯେ ହରିଦ୍ୱାର ପୁଣ୍ୟସ୍ଥଳ । ଯହିଁରେ ହରିହର ମେଳ ॥
ହେଙ୍ଗୁଳା ଆଦି ତୀର୍ଥ ଯେତେ । ଦ୍ୱାରିକା ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ସହିତେ ॥
ଶ୍ରୀରାମେଶ୍ୱର ସେତୁବନ୍ଧ । ଯହିଁ ବିଜୟେ ଆଦିକନ୍ଦ ॥
ଏବେ ବିଚାରୁ ଅଛି ମନ । ଦେଖିବି ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରେ ଯାହା ହେଉ । ଏ ସବୁ ଯାଉ ଅବା ଥାଉ ॥
ତହିଁକି କଷ୍ଟ ନାହିଁ ଦୁଃଖ । କେବେ ମୁଁ ଦେଖିବି ଶ୍ରୀମୁଖ ॥
ସେ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପ୍ରତାପ । ଯାହା ମୁଁ ଶୁଣିବି ସ୍ୱରୂପ ॥
ଯାଇ ଦେଖିବି ଚର୍ମଡୋଳେ । ଖଣ୍ଡିବ ଜନ୍ମ ବଧ ହେଲେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଭାବି ଚଳଯାନ୍ତେ । କେତେହେଁ ଦିନ ରହି ପଥେ ॥
ଏକାକୀ ସଙ୍ଗେ କେହି ନାହିଁ । ମିଳିଲେ ସେ ଦେଶରେ ଯାଇଁ ॥
ଆଗରେ ଦେଖିଲେ ବନସ୍ତ । ଅତି ଦୁର୍ଗମ ସେହି ପଥ ॥
ଏକେ ବରଷା ଚତୁର୍ମାସ । ସେ ବନେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ॥
ଅତି ଦୁର୍ବଳ ବୃଦ୍ଧଦେହୀ । ଚାଲିବା ଶକ୍ୟ ତାର ନାହିଁ ॥
ଧୀରେ ଗମଇ ପଡ଼ି ଉଠି । ଦଇବେ କଲା ଘୋର ବୃଷ୍ଟି ॥
ସେ ଯେ ବରଷା ଘାତପାଇ । ଶୀତେ କମ୍ପଇ ତାର ଦେହୀ ॥
କମ୍ପିଲା ଦଶନ ଅଧର । ତୁଣ୍ଡରୁ ନଇଲା ଉତ୍ତର ॥
ତହିଁକି ଶୋଚନା ନ କରି । ଗମନ ଧୀରେ ଧୀରେ କରି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦୂର ଗଲା । ଆଉ ସେ ଚାଲି ନ ପାରିଲା ॥
ପଡ଼ିଲା ବୃକ୍ଷମୂଳେ ଶୋଇ । ଶ୍ରୀପଦ୍ମପାଦେ ଚିତ୍ତ ଦେଇ
ବୋଇଲା ଆହେ ମହାମେରୁ । ଅଶେଷ ଜୀବ ଜ୍ଞାନଗୁରୁ
ଅଶେଷ ଜୀବ ତାତ ମାତ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରାଣହିତ

ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର । ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତାହାକର ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀରାମ ଅନୁଜ । କୋଟିଏ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଜିଣି ତେଜ ॥
କୋଟି କନ୍ଦର୍ପ ରୂପ ଯାର । ସଂସାରେ ନାହିଁ ପଟାନ୍ତର ॥
ଶର କାର୍ମୁକ ବେନଭୁଜେ । ସବତା କର ଗର୍ବଗଞ୍ଜେ ॥
ଆତଙ୍କୀ ଆତଙ୍କ ଖଣ୍ଡନ । ଯେ ଆର୍ତ୍ତି ଆର୍ତ୍ତି ବନାଶନ ॥
ସଂସାରେ ତୁମ୍ଭ ଅବତାର । ଅନନ୍ତ ମହିମା ଯାହାର ॥
ଯେଣୁ ତୁ ଅନନ୍ତ ମୂରତି । ଅନନ୍ତ ରୂପେ ତୋର ସ୍ଥିତି ॥
ସକଳ ହୃଦକଥା ଜାଣୁ । ତୁହି ସେ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ତେଣୁ ॥
ଯେ ତୁମ୍ଭ ଅଭୟ ଚରଣ । ଆଜ ମୁ ପଶିଲି ଶରଣ ॥
ତୁମ୍ଭର ଶ୍ରୀମୁଖ ଦର୍ଶନ । କରିବା ଯାଏ ଏ ଜୀବନ ॥
ରଖି ଦର୍ଶନ ଦିଅ ବାରେ । ଯେ ଇଚ୍ଛାହେଉ ନିରନ୍ତରେ ॥
କେବଳ ଅନଳ ତପତ । ପାଇଲେ ହେବ ମନ ଶାନ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତେ ବିଚାରନ୍ତେ ମନ । ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷ୍ମନ ॥
ହୃଦେ ଲଗିଲା ଭୃତ୍ୟ ଚିନ୍ତା । ବେଗେ ଧାଇଁଲେ ଜଗଜ୍ଜିତା ॥
ସବେ ଶବର ରୂପ ଧରି । ଅଗ୍ନି ଉହ୍ଲାଇ ସଜକରି ॥
ଧରି ଚଳିଲେ ଅତିବେଗେ । ମିଳିଲେ ଭକତର ଆଗେ ॥
ପାଶେ ଅନଳ ଥୋଇ ଧୀରେ । କହନ୍ତି ବଚନ ଗମ୍ଭୀରେ ॥
ଭୟ ନକର କିଛି ଆଉ । ଅନଳ ତାପେ ଶୀତ ଯାଉ ॥
ଶୁଣି ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ଧୀରେ । ବଚନ କହିତ ନ ପାରେ ॥
ଅତି ବିନୟ ଭାବ ହୋଇ । ବୋଲେ ଉଠିବା ଶକ୍ୟ ନାହିଁ ॥
କେଉଁ ଆସିଛ ବାବୁ ଏଥେ । ଉଠାଇଦିଅ କିନା ମୋତେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଧର୍ମର ପିଅର । ଗଲା ଜୀବନ ରକ୍ଷାକର ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଲଛମନ । ଅଶେଷ ଜୀବର ଜୀବନ ॥
ତାହାଙ୍କ ଦରଶନ ଯାଏ । ଏ ପାପୀଜୀବ ଥାଉ ଦେହେ ॥
ଅଧିକେ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଭୃତ୍ୟ ଭୁଜଧରି । ବସାଇ ଦେଲେ ଯତ୍ନକରି ॥

ପାଶରେ ଅନଳ ଥୋଇଲେ । ଆପଣେ ଅଲଗେ ରହିଲେ ॥
ଅଙ୍ଗରେ ଲାଗନ୍ତେ ଶ୍ରୀଭୁଜ । ବଢ଼ିଲା ତାର ଓଳ ତେଜ ॥
ଅନଳ ପାଶରେ ବସିଲା । ଶରୀର ତାପ ବନାଶିଲା ॥
ବରତ୍ର କଲା ମନେ ତାର । ନଷ୍ଟମ୍ଭ ପ୍ରଭୁ ଅଙ୍ଗୀକାର ॥
ନୋହିଲେ ଏ ଶବର ଏଥେ । ଆସିକ ଜୀବଦ୍ୟନ୍ତା ମୋତେ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ କେମନ୍ତ । ଧନ୍ୟ ତୋ ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ଏହା ମୁଁ ନ ପାରିଲ ଜାଣି । ଧନ୍ୟ ଧାନୁକା ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ବୋଲ ଆନନ୍ଦେ ଦେଲା ହସି । ଶବର ମୁଖ ଗ୍ନହିଁ ଘସି ॥
ଶୁଣ ହେ ଧର୍ମ ତାତ ମୋର । କେତେ ଦୂରରେ ତୁମ୍ଭଘର ॥
ତୁମ୍ଭର ନାମ ଗୋଟି କସ । କହ ହୋ ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଏଥକୁ କେହୁ ଦେଲା ପେଷି । କାହାର ବୋଲେ ତୁମ୍ଭେ ଆସି ॥
ମୋହର ପ୍ରାଣ ଯିବା ବେଳେ । ଏ ଘୋର ବରଷାର କାଳେ ॥
ଅନଳ ଘେନଣ ଅଇଲ । ମୋତେ ତ ଜୀବଦାନ ଦେଲ ॥
କୋଟିଏ ଜନ୍ମରେ ତୁମ୍ଭର । ଶୁଝି ନ ଯିବ ଉପକାର ॥
ଏବେ ମୋଠାରେ କୃପାକର । ଚଳଣ ଯାଅ ନଜ ପୁର ॥
ତା ଶୁଣି ସେ ମାୟା ଶବର । ତକ୍ଷଣେ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର ॥
ସେ ଯେ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ଥାଇ । ମନରେ ଭାବନା କରଇ ॥
ଏତେ ବେଳରେ ଅନ୍ନ କିଛି । ଯେବେ ଦିଅନ୍ତେ ରଘୁବଂଶୀ ॥
ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଜୀବନ ରହନ୍ତା । ଆଉ ନ ଥିଲା କିଛି ଚିନ୍ତା ॥
ପୁଣି ବର୍ତ୍ତ୍ମରେ ଘୋରବନ । ନାହିଁତ ଘର ଗ୍ରାମମାନ ॥
ବିପ୍ର ମନ୍ଦିର ଏଥି ନାହିଁ । ଅନ୍ନ ମିଳିବ ଅବା କାହିଁ ॥
ବୋଲଇ ମନକୁ ତିଆରି । ଭଜଇ ରାମକୃଷ୍ଣ ହରି ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ନିଜେ କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
ଗଗନୁ ଚାତକକୁ ନିତ । ବରଷା ଜଳ ଯେହୁ ଦ୍ୟନ୍ତି ॥
ଗର୍ଭର ବାଳକକୁ ଅନ୍ନ । ଯେ ଦେଇ ରଖନ୍ତି ଜୀବନ ॥
କାଷ୍ଠ କୀଟର ପଡ଼ିଦାତା । ତାଙ୍କୁ ଅପୂର୍ବ କେଉଁ କଥା ॥

ତକ୍ଷଣେ ବିପ୍ର ରୂପଧରି । ଦିବ୍ୟ ଖେଚଡ଼ୀ ହସ୍ତେ ଭରି ॥
ନବ ଭାଣ୍ଡରେ କରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ନାନାଦି ପ୍ରକାର ବ୍ୟଞ୍ଜନ ॥
ଦିବ୍ୟ ଆମ୍ବିଳ ଦଧି ଛେନା । ତହିଁଟି ପଡ଼ୁଛି ବାସନା ॥
ଅତି ଗରମ ଅଛି ହୋଇ । ଧରି ଧାଇଁଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ମିଳିଲେ ଭକତର ପାଶେ । ବୋଇଲେ କି କରୁଛ ଦାସେ ॥
ଚିନ୍ତା କମ୍ପାଇ କରି ମନ । ଉଠି ଭୋଜନ କର ଅନ୍ନ ॥
ତା ଶୁଣି ଶ୍ରୀହରିର ଦାସ । ଉଠିଲେ ହୋଇ ହସ ହସ ॥
ଦେଖିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୋସାଇଁ । ଅନ୍ନ ପାଶରେ ଦେଲେ ଥୋଇ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଅନ୍ନ ଗ୍ରାସ କରି । ସାରିଣ ବିପ୍ରକୁ ପଚାରି ॥
କେ ତୁମ୍ଭେ କାହୁଁ ବିଜେ କଲ । ମୋ ମନ କେମନ୍ତେ ଜାଣିଲ ॥
ବିପ୍ରର ପ୍ରାୟେ ମୋର ଚିତ୍ତ । ପ୍ରତିତ ନୋହେ କଦାଚିତ ॥
ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରଭୁ ଲଛମନ । ଏମନ୍ତ ବିଚାରେ ମୋ ମନ ॥
ଯା ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର । ମୋ ଛାର କେତେକ ମାତର ॥
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ମୁଁ କି ଜାଣିବି ତାଙ୍କ ଭାବ ॥
ମାୟା ନ କରି କହ ସତ । ନୋହିଲେ ହେବି ପ୍ରାଣେ ହତ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଦୟାନିଧି । ବୋଇଲେ ତୋର ସାଧୁ ବୁଦ୍ଧି ॥
ଧନ୍ୟ ତୋହର ଅନୁଭବ । ଦୁର୍ଲଭ ଅଟେ ତୋର ଭାବ ॥
ଭକତ ମଧ୍ୟେ ଅଟୁ ସାର । ତରିବୁ ଏ ଭବ ସଂସାର ॥
ଏବେ ତୁ ସଂଶୟ ନ ଘେନ । ଆମ୍ଭେଟି ପ୍ରଭୁ ଲଛମନ ॥
ଶୁଣି ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ଭୋଳେ । ନମିଲ ପ୍ରଭୁ ପାଦତଳେ ॥
ଉଠି କପାଳେ କର ଦେଇ । ବୋଲଇ ନମୋ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ନମଇଁ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଅନାଦି ପରମ କାରଣ ॥
ଦେଖାଅ ନିଜରୂପ ତୋର । ମନୁ ସଂଶୟ ଯାଉ ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଦଇତ୍ୟାରି । ତକ୍ଷଣେ ନିଜରୂପ ଧରି ॥
ତନୁ କନକ ପ୍ରାୟେ ବର୍ଣ୍ଣ । ଗଉର ରଙ୍ଗ ଶୋଭାବନ ॥
ମୁଖ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଜିଣି । କି ମହାମନ୍ତ୍ର ସେ ଗୁହାଁଣୀ ॥

ଚକ୍ଷୁ ଶ୍ରବଣ ନାସା ଶୋଭା । କସ ଉପମା ତହିଁ ଦେବା ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ମନ୍ଦହାସ । ସୁନ୍ଦର ଶୋହେ ପୀତବାସ ॥
କମ୍ବୁ ଆକୃତି ଗ୍ରୀବାମୂଳ । ଅତ ବସ୍ତାର ହୃଦସ୍ଥଳ ॥
କଟୀ କ୍ଷୀଣତା କହି ନୋହେ । କ ଶୋଭା ପଦ୍ମପାଦ ଦୁହେଁ ॥
ବଟୋଳ ଶ୍ରୀଭୁଜେ କୋଦଣ୍ଡ । ତେଜେ ଗଞ୍ଜଇ ମାରତଣ୍ଡ ॥
ଶିରେ ସପତ ଫଣି ସାଜେ । ଦ୍ୱିଷ୍ଟି ଈଶ୍ୱର ପ୍ରାୟେ ବଜେ ॥
ତା ଦେଖି ଭକତ ଶେଖର । ବେନି ନୟନୁ ବହେ ନୀର ॥
କଣ୍ଠ ଗଦ୍‌ଗଦ ସ୍ୱରଭଙ୍ଗ । ରୋମ ପୁଲକ ସ୍ୱେଦ ଅଙ୍ଗ ॥
ବଚନ କହି ନ ପାରଇ । ବୋଇଲା ନମୋ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ତୋ ପରି ପ୍ରଭୁ ଥାଉ ଆନେ । ଭଜନ୍ତି ଅନ୍ୟ ଜନମାନେ ॥
ଧିକ ତ ତାହାଙ୍କ ଜୀବନ । ତାଙ୍କ ଦେହେ କି ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ମୋତେ ଏମନ୍ତ ସାହାବୋଲି । ମୁଁ ମୂଢ଼ ଜାଣି ତ ନ ଥିଲି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଯାବେ ହେଲ । ଯେସନେ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ଶିଳ ॥
ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଦେଖି ଦ୍ରବଯାଇ । ତେସନେ ହେଲା ତାରଦେହୀ ॥
ସେହିରୂପକୁ ଧ୍ୟାନ କରି । ଅନ୍ତେ ଚଳିଲା ବିଷ୍ଣୁପୁରୀ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ଅମୃତ ।
ପଦ ପଦକେ ସୁଖ ଉଦେ । ଭବ ବଷୟା ବଷ ଛେଦେ ॥
କହଇ ବପ୍ର ରାମଦାସ । ସେ ହରି ମହିମା ଅଶେଷ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ମହିମାଟି ଯେତେ । ତାହା କେ କହିବ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏ ଚରିତ । ଅଭିନ୍ନ ଭକ୍ତ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ॥
ଯେ ସାଧୁଜନଙ୍କ ବଇରୀ । ନର୍କେ ବୁଡ଼ନ୍ତି ତାକୁ ହରି ॥
କିସ କହିବ ମୁହିଁ ଛାର । ସାଧୁଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଗୋଚର ॥
ଯେହୁ ଜାଣଇ ହରିଭାବ । ତାକୁ ଏ ବଚନ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଛନ୍ଦ କପଟୀ ଜନ ଯେହି । ତାଙ୍କ ଶ୍ରବଣେ ଶୂଳ ଏହି ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ହରି ରସ । ଏ ଭବ ସମୁଦ୍ରେ ନ ଭାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଭକ୍ତ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ଦୃଢ଼ଭକ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ତ୍ରୟୋତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଚତୁଃତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଯଶଚନ୍ଦ୍ର, ରାଜା ଓ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଓଝା ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ମାଳାଦ୍ରି କେଶରୀ । କମଳା ଯାର ପରିଚାରୀ ॥
ଶରଣ ପାଦପଦ୍ମେ ତୋର । ବାଞ୍ଛା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କର ମୋର ॥
ପୁଣି ଚୈତନ୍ୟଦେବ କହେ । ଶୁଣ ହୋ ମନ ପୁଣ୍ୟମୟେ ॥
କେବଳ ଶୁଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛୁ ଏବେ ॥
ପଶ୍ଚିମ ଗୋଦାବରୀ ତଟେ । କଣଯୁ ଗିରିର ନିକଟେ ॥
ସକଳ ଦେଶରୁ ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଜାଙ୍ଗଳ ନାମେ ଏକ ଦେଶ ॥
ଶତେକ ଯୋଜନ ବିସ୍ତାର । ଅମୂଲ୍ୟ ଭୂମି ମଧ୍ୟେ ସାର ॥
ତହିଁ ନୃପତି ଯଶଚନ୍ଦ୍ର । ଅତି ଧାର୍ମିକ ସେ ନରେନ୍ଦ୍ର ॥
ଦାନ ପଣରେ ସେ ଅଗ୍ରଣୀ । ଶୂର ପଣରେ ତାକୁ ଗଣି ॥
ରାଜା ପଣରେ ସେହୁ ମୋକ୍ଷ । ପ୍ରଜା ପାଳନେ ସେ ସୁଦକ୍ଷ ॥
ଇନ୍ଦ୍ରର ସମାନ ସମ୍ପତ୍ତି । ଅନେକ ତାର ପ୍ରିୟବନ୍ତୀ ॥
ପଦ୍ମବନର ପ୍ରାୟେ ବଂଶ । ପୁତ୍ର ଦୁହିତାହିଁ ବିଶେଷ ॥
ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଗଣା ନାହିଁ । ପଦାତି କେ ପାରିବ କହି ॥
ଦେବ ପୂଜନେ ଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି । ନାମ ଭଜନେ ସେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥
ପୁରାଣ ଶୁଣୁଥାଇ ନିତି । ବିପ୍ର ପୋଷଣେ ଶୁଦ୍ଧମତି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ରାଜା ତା ଚିତ୍ତେ ବିଚାରିଲା ॥
ବିପ୍ର ଶାସନ ବସାଇବା । ତାହାଙ୍କ ଚରଣ ସେବିବା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ପାଠି ଜ୍ୟୋତିଷକୁ ବିଚାରି ॥
ଖୋଜଇ ଅନୁକୂଳ ଦିନ । ବିଜୟେ କଲେକ ରାଜନ ॥
ଦେଖି ଉତ୍ତମ ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ଥାନ । ତହିଁରେ ବସାଇ ଶାସନ ॥

ଗଣିଲେ ଅଷ୍ଟୋତ୍ତର ଶତେ । ପୁର ନିର୍ମାଇ ବିଧିମତେ ॥
ପୂର୍ବ ପଶ୍ଚିମ ମୁଖ କରି । ପ୍ରତି ମନ୍ଦିର ସମସରି ॥
ଗଣାରେ ତିନଶତ ପୁର । କନ୍ଥ ମୁହଁଇ ଶୋଭା ତାର ॥
ଗ୍ରାମ ବାହାର ବେଢ଼ପାଖେ । ରଖାଇ ସମସ୍ତ ପାଠକେ ॥
ଲୌହକାରକ ଯେ ସୁନାରୀ । ବଢ଼ାଇ ଗୁଡ଼ିଆ ଶଙ୍ଖାରି ॥
ରଜକ ରାଉତ ଭଣ୍ଡାରୀ । ଗ୍ରାମଜଗାଳି ଆଦି କରି ॥
ଅନେକ ଧନ ବିଧ୍ୱଂସିଲେ । ଅନୁରୂପରେ ବସ୍ତି କଲେ ॥
ଗ୍ରାମ ବାହାରେ ଶିବଆଳ । ଆବର ଚଣ୍ଡିକା ଦେଉଳ ॥
ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ ବିଷ୍ଣୁସ୍ଥାନ । କେ କହୁ ମଣ୍ଡପ ଶୋଭନ ॥
କରାଇ ସେ ମହାରାଜନ । ବରଣ କଲେକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ଦୂତ ପେଷିଲା ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ବହୁ ଦେଶରୁ ବିପ୍ର ବରି ॥
ଅଇଲେ ଶତେ ଆଠଘର । ଏକୁ ଆରେକ ଶୋଭାକର ॥
ସର୍ବେ ଅଠମନ୍ତ୍ର ବେଦଗର୍ଭ । କେହୁ ବା ପଣ୍ଡିତ ସମ୍ଭବ ॥
ଏକୁ ଆରେକ ତେଜୋମୟେ । ଦଶମନ୍ତ୍ର ବ୍ରହ୍ମବେତ୍ତା ପ୍ରାୟେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମହାଜନେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ବଚନେ ॥
ସର୍ବେ ଏ ସ୍ଥାନେ ବାସ କରି । ଆରାଧି ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପୟର ॥
ଶଉଚବନ୍ତ ଶୁଦ୍ଧମନେ । ହୋମ କରିବ ପ୍ରତିଦିନେ ॥
କେବଳ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତି ଅର୍ଥେ । ଅନ୍ୟ କଳ୍ପନା ନାହିଁ ଚିତ୍ତେ ॥
ଏତେକ ମାଗୁଣି ମୋହର । ଏହା କରିବ ବିପ୍ରବର ॥
ଯେ ଭୁଞ୍ଜ ଅନ୍ନବସ୍ତ୍ରମାନ । ତାହା ଖଞ୍ଜିବେ ଭଗବାନ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବିପ୍ର କେତେ । ସମ୍ମତି ଦେଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ରହିଲେ ସେହି ପୁରେ ଯାଇ । ଅତି ଆନନ୍ଦ ମନହୋଇ ॥
ତା ଦେଖି ସେ ମହାରାଜନ । ଖଞ୍ଜିଲେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୋଜନ ॥
ଯେଝା କୁଟୁମ୍ବ ଅନୁରୂପେ । ଧନ ତଣ୍ଡୁଳ ଦେଲେ ଆପେ ॥
ଶିବ ଚଣ୍ଡିକା ପୂଜାମାନ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଚରଣ ବିଧାନ ॥
ଖଞ୍ଜିଲେ ବିଧିମତି କରି । ତୁଳସୀ ଆରୋପଣ କରି ॥

ଡକାଇ ପାଠକମାନଙ୍କୁ । ଅନେକ ଧନ ଦେଲେ ତାଙ୍କୁ ॥
ବୋଇଲେ ବିପ୍ରଙ୍କ ଚରଣେ । ସେବା କରିବ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଜଳର ନିମନ୍ତେ ପୋଖରୀ । ଖୋଳାଇ ଦେଲେ ଯତ୍ନକରି ॥
ସର୍ବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଧି କଲେ । ବିପ୍ରଙ୍କ ହସ୍ତେ ଦାନଦେଲେ ॥
ଘୃତ ଚନ୍ଦନ ଆଦି ଯେତେ । ଖଞ୍ଜିଲେ ହୋମର ନିମନ୍ତେ ॥
ଯୋଗାଇ ବିପ୍ରଙ୍କ ଛାମୁରେ । ଚଳିଣ ଗଲେ ନୃପବରେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଚିତେ । ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ କଥା ଯେତେ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତି ଅର୍ଥେ । ହୋମ ଯେ କଲେ ନିତ୍ୟେନିତ୍ୟେ
ପ୍ରଭାତୁଁ ଉଠି ସ୍ନାନକରି । ଦ୍ୱାଦଶ ତିଳକହିଁ କରି ॥
ପଦ୍ମପୁଷ୍ପର ଯେ ମୁଦ୍ରାକ୍ଷ । ସ୍ଫଟିକ ମାଳା କାହା ବକ୍ଷ ॥
ତୁଳସୀ ମାଳା କାହା ଗଳେ । ବିଭୂତି ଚନ୍ଦନ କପାଳେ ॥
ହସ୍ତରେ କୁଶ ଗଡ଼ୁପାଣୀ । ପିନ୍ଧି ସୁକ୍ଷ୍ମୀନ ବସ୍ତ୍ର ଧୋତି ॥
ଶିବଙ୍କୁ ଦରଶନ କରି । ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରତିମା ପୂଜା ସାରି ॥
ବସନ୍ତି ଯେଝା ଘରେ ଯାଇ । ହୋମ କରନ୍ତି ବେଦଧ୍ୟାୟୀ ॥
ଆସନ ପାଦାସନ ବିଧି । ଅଙ୍ଗ ଆସନ ଭୂତ ଶୁଦ୍ଧି ॥
ଯେ ଷଡ଼ଚକ୍ର ସ୍ଥାନମାନ । ଛୁଇଁଣ ନାସିକା ଶ୍ରବଣ ॥
ଶୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ନିଜ ଗାତ୍ର । ବେଗେ ଲଗାନ୍ତି ଅଗ୍ନି ହୋତ୍ର ॥
ସକଳେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତିଅର୍ଥେ । ହୋମ କରନ୍ତି ବିଧିମତେ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରତିଦିନ । କରନ୍ତି ସର୍ବ ବିପ୍ରଗଣ ॥
ଅଷ୍ଟାହ୍ନକରେ ରଜା ଥରେ । ବିଜୟ କରନ୍ତି ସେ ପୁରେ ॥
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବତ କରି । ତାହାଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ଧରି ॥
ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ତଣ୍ଡୁଳ ତୁଳସୀ । ଧରି ଆନନ୍ଦେ ମୁଣ୍ଡେ ଘୋଷି ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଶଙ୍କର ଦରଶନ । ଦେନ ପ୍ରସାଦ ପଦ୍ମମାନ ॥
ସମସ୍ତ ଜାଗ୍ରତ କରାଇ । ଚଳିଣ ଯାନ୍ତି ନରସାଇଁ ॥
ପୁଣି ହୁଅନ୍ତେ ଆଠଦିନ । ଆସି କରନ୍ତି ଦରଶନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ତା ଯଶ ଜଗତେ ପୂରିଲା ॥

ପୁଣ୍ୟେହିଁ ବଢ଼ିଲା ବହୁତ | ବିପ୍ରେ ହୋଇଲେ ତେଜୋବନ୍ତ ||
ଏମନ୍ତ କେତେ ସମ୍ବତ୍ସର | ଉପରୁ ଶୁଣ ନୃପବର ||
ଯେ ଯଶଚନ୍ଦ୍ର ମହାରାଜା | କରାଇ ବହୁତ ତରଜା ||
ସଙ୍ଗେ ଅନେକ ସଙ୍ଗୀ ଧରି | ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଆଦି କରି ||
ପ୍ରବେଶ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଭୁବନେ | ଗ୍ରାମେ ପୂରିଲେ ଲୋକମାନେ ||
ଯେ ଦାଣ୍ଡ ବାଡ଼ି ଆଦି କରି | ରହି ଅଛନ୍ତି ଜନ ପୂରି ||
ଏମନ୍ତବେଳେ ବିପ୍ରଗଣ | ଅକ୍ଷତ ତଣ୍ଡୁଳ ଧରିଣ ||
ଯାଇଁ ଭେଟିଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ | ଅନେକ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ||
ଭେଟୁ ଯେ ଅଛନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ | ଏମନ୍ତ ବେଳେ କଥା ଶୁଣ ||
ଘନେ ଯେ ଦ୍ୱିଜବର ଘର | ଏକଇ କୁଳବଧୂ ତାର ||
ଦଇବେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ | ଯୁବା ବୟସ ମନୋହାରୀ ||
ମୂତ୍ର ପୀଡ଼ିଲା ଆଣ୍ଟେ ତାକୁ | ବିସ୍ମର କଲା ତା ମନକୁ ||
ଦାଣ୍ଡ ବାଡ଼ିରେ ଲୋକମାନେ | ପୂରିଣ ଛନ୍ତି ସର୍ବ ସ୍ଥାନେ ||
ଯେଣିକି ଗଲେ ଲୋକ ଚାହିଁ | କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ ଯେ ମୁହିଁ ||
ଏମନ୍ତେ ବିସ୍ମରି ମନରେ | ମୁତିଲା ସେ ହୋମ କୁଣ୍ଡରେ ||
ପାଉଁଶ ଘୋଡ଼ାଇଣ ଦେଲା | ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଣ ରହିଲା ||
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ନୃପବର | ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ତାର ||
ମେଲାଣି ହୋଇ ଚଳିଗଲେ | ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଯେଝାଘରେ ଗଲେ ||
ଆସିଣ ଶ୍ୱଶୁର ତାହାର | ହୋମାଗ୍ନି ପରେ ଢାଳେ କ୍ଷୀର ||
ତହିଁ ଦେଖିଲା ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟେ | ବିଚିତ୍ର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଚକଏ ||
ଏ କି ବିଚିତ୍ର ବୋଲି ମନେ | ପୁଛିଲା ଗୃହେ ସର୍ବଜନେ ||
ସମସ୍ତେ ନ ଜାଣୁ ବୋଇଲେ | ବୋହୂ ଯେ ଗମ୍ଭୀରିରେ ଥିଲେ ||
ହସି ବୋଇଲା ଶୁଣ ତାତ | କଣ୍ଟେ ମାଡ଼ିଲା ମୋତେ ମୂତ ||
କେଣେ ତ ବାଟ ନ ପାଇଲି | ହୋମାଗ୍ନି କୁଣ୍ଡରେ ମୂତିଲି ||
ତେଣୁ ହୋଇଲା ଗରା ସୁନା | ମନେ ବିସ୍ମର କର କିନା ||
ତାହା ଶୁଣିଣ ଦ୍ୱିଜବର | ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲା ଅପାର ||

ବୋଇଲା ଏ ଯେବେ ସ୍ୱରୂପ । କସ କରିବ ଏବେ ନୃପ ॥
ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଛୁଡ଼ିଲା ଏଥର । ଭୁଞ୍ଜିବା କାଳ ପ୍ରଭାତର ॥
ଏମନ୍ତ ମନେ ମୋଦ ଭରି । ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ସର୍ବେ ସାରି ॥
ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଣ ରହିଲେ । ରଜନୀ ଯାଇଁ ଦିନ ହେଲେ ॥
ପୁଣି ସେ କଲେ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର । ବୋହୂକୁ ବୋଲେ କର ମୂତ୍ର ॥
ଶ୍ୱଶୁର ଅଲଗେ ରହିଲା । ବୋହୂଟା ହସି ହସି ଗଲା ॥
ବସିଲା ଅଗ୍ନି ପାରୁଶରେ । ମୂତ୍ର ସେ କଲା ହୋମପରେ ॥
ସେ ଅଗ୍ନି ଲିଭାଇ ଲେଉଟି । ଦେଖିଲା ସୁନା ଚକ ଗୋଟି ॥
କେ କହୁ ବିପ୍ରର ଆନନ୍ଦ । ମୁଖ ବିକାଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ॥
ପ୍ରତିଦିନରେ ଏହିମତ । କରିଣ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ରଖନ୍ତ ॥
ଦେଖ ସୁମନ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଏଡ଼େ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ମୂଢ଼ ଜାଣ ॥
ବିଚାର ନ କଲା ତା ମନ । କେବଳ ମୂଳକଲା ଧନ ॥
ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତିଅର୍ଥେ ଧନ । ଦେଇବେ ଅଗ୍ନି ବିଷ୍ଣୁ ସମ ॥
ମହା ବାକ୍ୟରେ ଏ ପ୍ରମାଣ । ସକଳ ଜୀବେ ପରିହାଣ ॥
ଏହା ମୁଁ କେମନ୍ତେ କରିବି । ନରକେ ସିନା ସଞ୍ଚରିବି ॥
ଏମନ୍ତେ ମନେତ ବିଚାରି । କେବଳ ଧନ ମୂଳ କରି ॥
ପ୍ରତିଦିନରେ ଏହିମତ । କଲା ସେ ଚଣ୍ଡାଳ ଦୁର୍ମତି ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ସେ ଗ୍ରାମରେ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ କଲେ ପ୍ରତିଘରେ ॥
ସେ ପୁଣ୍ୟ ହୋମ ନାଶକଲେ । ସମସ୍ତେ ବିଷ୍ଣୁ ଦ୍ରୋହୀ ହେଲେ ॥
କେହି ନ ବୋଲନ୍ତେ ଏମନ୍ତ । କରିବା ନୁହଇ ଉଚିତ ॥
ସର୍ବେ ଅଜ୍ଞାନ ବୁଦ୍ଧି କଲେ । ଅମୃତ ଭାଣ୍ଡେ ସୁରା ଦେଲେ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ପୁଣ୍ୟମନ୍ତେ । ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଯେ କଥାଏ ॥
ସେ ଗ୍ରାମେ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଅତି ଦରିଦ୍ର ସେହୁ ପୁଣ ॥
ତାର କୁଟୁମ୍ବ ଜଣ ସାତ । ବେନି ଦୁହିତା ତିନି ସୁତ ॥
ପତ୍ନୀ ତା ଅଟଇ ମୁର୍ଖରୀ । ସ୍ୱାମୀର ବଚନ ନ କରି ॥
ନାମ ତା ଦୀନବନ୍ଧୁ ଓଝା । ଜାଣଇ ପାପ ପୁଣ୍ୟ କଥା ॥

ହରି ଭଜନ ମୂଳ ତାର । ନ ଛାଡ଼େ ଆଚର ବେଭାର ॥
ସକଳ ଜୀବ ଦୟାବନ୍ତ । ବଚନ କହଇ ଅମୃତ ॥
ନିଷ୍କର୍ମୀ ନିର୍ଲ୍ଲୋଭୀ ନିର୍ଭୟେ । କେବଳ ସଦାନନ୍ଦ ମୟେ ॥
ନିତି ତା ଯୋଗ ସେବାମାନ । ଯେ ତାହା ଖଞ୍ଜନ୍ତି ରାଜନ ॥
ତହିଁ ଚଉଠେ ଦିଏ ଦାନ । ବାକି ଯା କରଇ ଭୋଜନ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଯେବା ଆସି । ତାହାଙ୍କୁ ଭୋଜନ ପ୍ରକାଶି ॥
ସେ ଅନ୍ନ ଦେଇ ତାଙ୍କ ପାଶେ । ଆପଣେ ରହେ ଉପବାସେ ॥
ତହିଁ ଶୋଚନା ନାହିଁ ତାର । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କରି ନିର୍ଭର ॥
କେବଳ ଶ୍ରୀହରି ଭଜନ । ପ୍ରଭୁରେ ଦେଇଥାଏ ମନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନଠାରେ । ବସିଛି ହୋମ କରିବାରେ ॥
ଆସନ ନିଷ୍ଠା ସେନ୍ଧି କରି । ଶ୍ରୁବେ ଯେ ଘୃତଅଛି ଭରି ॥
କୁଣ୍ଡରେ ବେଦମନ୍ତ୍ର ଧ୍ୟାୟୀ । ଅଗ୍ନି କୁଣ୍ଡରେ ସେ ଢାଳଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ପତ୍ନୀ ଆସି । କହଇ ମୃଦୁ ମୃଦୁ ହସି ॥
ବୋଇଲ୍ ଶୁଣ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର । ଦାରିଦ୍ର ଛାଡ଼ିବ ଆମ୍ଭର ॥
ଆଜ ମୁଁ ପ୍ରଭାତ ସମୟେ । ଗଲି ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଘରଯାଏ ॥
ଯେଣେ ଚାହିଁଲେ ଘରବାଡ଼ି । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଦିଶେ କୁଢ଼ କୁଢ଼ ॥
ତା ଦେଖି ହେଲି ଆଚମ୍ବିତ । ପୁଚ୍ଛିଲି ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଅଗ୍ରତ ॥
ସେ ମୋତେ ନ କହିଲେ କିଛି । ପଣ୍ଡାଙ୍କ ପତ୍ନୀକି ମୁ ପୁଚ୍ଛି ॥
ସେ ମୋତେ କହିଲେଟି ଯାହା । ଶୁଣ ମୁଁ କହୁଅଛି ତାହା ॥
ହୋମ ଯେ ସରିଲ୍ ଉତ୍ତାରେ । ମାଇପେ ମୁତନ୍ତି ତହିଁରେ ॥
ତହୁଁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ହୋଏ ଜାତ । ମିଥ୍ୟା ନୁହଇ ଏହୁ ସତ୍ୟ ॥
ପ୍ରତି ଘରରେ ଏହା କରି । ସୁବର୍ଣ୍ଣମାନ ଅଛି ପୂରି ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ତେମନ୍ତ କରିବା । ଦାରିଦ୍ର ଦୁଃଖୁଁ ତରିଯିବା ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଛୁଇଁଲ୍ ପୃଥିବୀ ଶ୍ରବଣ ॥
ରୋମ ଉଦ୍‌ଗମ ଅଙ୍ଗେ ତାର । କମ୍ପିଲ୍ ଚିବୁକ ଅଧର ॥
ଖର ନିଃଶ୍ୱାସ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଛାଡ଼ି । ମସ୍ତକେ ବେନିକର ଯୋଡ଼ି ॥

ବୋଇଲୁ କ କହିଲୁ ମୋତେ । ଏ ପାପୁ ତରିବ କେମନ୍ତେ ॥
ଯେବଣ ହୋମ ଆରୋପଣ । ହୋଇଲୁ ସେଠି ନାରାୟଣ ॥
ସାକ୍ଷାତେ ପ୍ରଭୁ ବିଜେ ଏଥେ । ଏହା ତୁ ବୋଇଲୁ କେମନ୍ତେ ॥
ଶୁଣି ତା ପତ୍ନୀ କ୍ରୋଧ ଭରେ । କହିଲୁ ସ୍ୱାମୀର ଆଗରେ ॥
ଜାଣିଲି ତୋର ବିପ୍ରପଣ । ତାଙ୍କଠାରୁ କ ବଡ଼ଜଣ ॥
ଏ ଗ୍ରାମେ ଭଞ୍ଜ ମିଶ୍ର ଘର । ଛହାଣ୍ଡ଼ୀ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ଆବର ॥
ଯେ ପଣ୍ଡା ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଦାଶ । ଏକକୁ ଆରେକ ବିଶେଷ ॥
ଏମାନେ କଲେ ଯେଝାମତେ । ତୁ ନାହିଁ କରୁ କମ୍ପା ମୋତେ ॥
କରିବା ପଛେ ପାଅନ୍ଦିନ । ଘରେ ଯା ମିଳିବ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ॥
ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା ସମ୍ବତ୍ସରେ । ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ରୋଧ ଭରେ ॥
ବୋଲେ ନବୋଲ ଆଉ ମୋତେ । ଜୀବନ ହାରିବ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବୋଇଲୁ । କାହିଁକି ଏଡ଼େ କାଷ୍ଟା ହେଲୁ ॥
ଏ କଥା କହ କିନା ମୋତେ । ତେବେ ମୁଁ ଯିବଇଁ ପରତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଅଜ୍ଞାନୀ ପାମରୀ ଲୋ ଶୁଣ ॥
ସେ ସର୍ବେ ବଡ଼ ଜଣ ଜାଣ । ମୁଁ ନୁହେଁ ତେମନ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ମୋହର ଥିଲେ ଗ୍ରାମ ଥିବ । ମୁଁ ଗଲେ ପାତାଳେ ପଡ଼ିବ ॥
ଆଉ ନ ବୋଲ ମୋତେ କିଛି । ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ମୃଗାକ୍ଷୀ ॥
ଏ କଥା ଯେବେ ସତ୍ୟ ତୋର । ଦେଖାଅ ମୋହର ଆଗର ॥
ନୋହିଲେ କର ତୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା କିଛିଦିନ ॥
ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ରୋଧ ହୋଇ । ବହ୍ନ ଅନଳ ଲିଭାଇ ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ସେ ନକରି । ଶୋଇଲୁ କୁଶାସନ ପାରି ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପୁତ୍ର ପୌତ୍ର ଧରି । ଶୋଇଲୁ ରୁଷିଣ ଗମ୍ଭୀରୀ ॥
ନ ଭକ୍ଷି ଅନ୍ନ ପାଣି କେହି । ଯେଝାରେ କ୍ରୋଧମନ ହୋଇ ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ ॥
ସେ ବିପ୍ର ପାରୁଶରେ ଆସି । ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ମନ୍ଦହସି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ବିପ୍ରବର । ତୋ ମନେ ସଂଶୟ ନକର ॥

ତୁ ଯାହା ବୋଇଲୁ ବଚନ । ସେ କଥା କେଭେ ନୋହେ ଆନ ॥
ତୋହର ହସ୍ତ ପଦ ସ୍ପୃଷ୍ଟ । ତହିଁ ଆମ୍ଭର ବଡ଼ ଆଶ ॥
ଏବେ ଯେ ତିନଦିନ ହେଲା । ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ମୋ ନୋହିଲା ॥
ଆମ୍ଭେ ରହିଲୁ ଉପବାସେ । ତୋର ଆହୁତ ଦେବା ଆଶେ ॥
ତୁ ଯେତେବେଳେ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରି ଜିହ୍ୱାଗ୍ରତେ ॥
ଅନଳ କୁଣ୍ଡେ ଘୃତ ଦେଉ । ଆମ୍ଭେ ତା ଅତିସୁଖେ ପାଉ ॥
ଏକଥା ସତ୍ୟକରି ଘେନ । ଉଠି ତୁ କର ହୋ ଭୋଜନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭବଗ୍ରାହୀ । ତକ୍ଷଣେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇ ॥
ଚେତନା ପାଇ ବେଗେ ଉଠି । ଚଉଦିଗକୁ ଦେଲା ଦୃଷ୍ଟି ॥
ପାଶେ ଦେଖିଲା ନାହିଁ କେହି । ମନେ ବିଚାର କଲା ସେହି ॥
ବୋଇଲା ନିଶ୍ଚେ ସେ ଶ୍ରୀହରି । ମୋତେ କରୁଣା ଗଲେ କରି ॥
ବୋଲି ଉଠିଲା ଦ୍ୱିଜବର । ମୋ ଜୀବ ହୋଇଲା ଉଦ୍ଧାର ॥
ଡାକିଲା ପତ୍ନୀ ନାମ ଧରି । ବୋଇଲା ଉଠ ବେଗ କରି ॥
ବାଳକେ ହୋଇଲେ ଅନାଥ । ହତ୍ୟା କି ପାଇବୁ ଗୋ ତୁ ତ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ସୁନ୍ଦରୀ । ଏବେ କି ପାରୁ ସୁନା କରି ॥
ନୋହିଲେ ଏ ଗ୍ରାମ କେବଳ । ପଡ଼ିବ କେବେ ରସାତଳ ॥
ଦେଖିବ ନୟନ ମୋହର । ତେବେଟି ପତ୍ନୀ ମୁଁ ତୁମ୍ଭର ॥
ନୋହିଲେ ଛାଡ଼ ମୋର ଆଶ । ତୁ ସୁଖେ କର ଗୃହବାସ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଏ ମୋର ପିଣ୍ଡ ପଞ୍ଚପ୍ରାଣ ॥
ଥିଲେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ କରିବାର । ନୁହଇ ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ମୋର ॥
ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବୋଲେ ପୋଡ଼ୁ । ଦେଖା ଧରଣୀ ଛାଡ଼ିପଡ଼ୁ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଇଲା ଲେ ହେଉ । କେତେ କଟାଳ କରୁଥାଉ ॥
ଶୁଣି ଉଠିଲା ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । ରନ୍ଧନ କଲା ତତକ୍ଷଣି ॥
ବାଳକ ବାଳକାଙ୍କୁ ଦେଲା । ନିଜ ପତିକି ପରଶିଲା ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୁଚିମନ୍ତ ହୋଇ । ଆସନେ ବସିଲେକ ଯାଇଁ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କଲା ନିବେଦନ । ଆନନ୍ଦେ କଲେକ ଭୋଜନ ॥

ଭିତରେ ହସ୍ତ ମୁଖ ଧୋଇ । ଉଠିଲା ବେଗ ବେଗ ହୋଇ ॥
ହସ୍ତରେ ସ୍ରୁବ ଗୋଟି ଧରି । ବୋଇଲା ଶୁଣ ହଟନାରୀ ॥
ଏଥେଁ ପାଇବୁ କେଉଁ ଯଶ । ଏତେକ ବୋଲି ଯିବେ ନାଶ ॥
ନକର ନକର ଏମନ୍ତ । ଶୁଣି ବୋଲଇ ନାରୀ ସତ ॥
ତୁ ଯାହା ଭଣ୍ଡୁ ଅଛୁ ମୋତେ । ଏ କଥା ହୋଇ କି ଯୁକତେ ॥
ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଖର ଶ୍ୱାସ । ତେଜି ପତ୍ନୀକି ବୋଲେ ଆସ ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ସଙ୍ଗ କରି । ଚାଲ ଗୋ ତୁ ପ୍ରାଣ ଈଶ୍ୱରୀ ॥
ଗୃହ ଜଞ୍ଜାଳ ଯେତେ ମୋର । ଛାଡ଼ି ଯିବା ଗୋ ଦେଶାନ୍ତର ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ କାମିନୀ । ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ସଙ୍ଗେ ଘେନି ॥
ଚଳଣି ଗଲେ ସେ ତୁରିତେ । ମିଳିଲେ ଗ୍ରାମ ସନ୍ଧିଗତେ ॥
ସେ ହରିଭକ୍ତ ହରି ଧ୍ୟାଇ । ଗ୍ରାମ ବାହାରେ ପାଦ ଦେଇ ॥
ଆରେକ ଚରଣ କାଢ଼ିଲା । ମୋ ଦୋଷ ନାହିଁଟି ବୋଇଲା ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲା ଜଞ୍ଜାଳୀ । ମୋ ମୁଖେ ପରି ଦେଲୁ କାଳି ॥
ମୁଁ ଏହା ନ କରିଲେ ବାରେ । ଲେଉଟି ଯିବ କି ତୋ ଘରେ ॥
ଶୁଣି ତା ନିରାଶ ବଚନ । ବିପ୍ର ଚିନ୍ତିଲା ଭଗବାନ ॥
ଆର ଚରଣ ଟେକି ଦ୍ୟନ୍ତେ । ଶବଦ ଶୁଭିଲା ନିର୍ଘାତେ ॥
ସେ ଗ୍ରାମଖଣ୍ଡ ସନ୍ଧି ଘେନ । ଖସିଣ ପଡ଼ିଲା ମେଦିନୀ ॥
ତା ଦେଖି ବିପ୍ର ଆହା ରଟି । ପକାଇ ଦେଲା ସ୍ରୁବ ଗୋଟି ॥
ସେ ସ୍ରୁବ ପଡ଼ନ୍ତେ ମେଦିନୀ । ରହିଲା ସେହିଠାରେ ପୁଣି ॥
ଅର୍ଦ୍ଧ ପାତାଳ ସ୍ଥାନେ ରହି । ବେଦନ କଲେ ସର୍ବେ ତହିଁ ॥
ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ବୋବାଳି । ଶୁଣି ଜଗତେ ହେଲା ହୁରି ॥
ପଡ଼ିଣ ମନେ ରାଜ୍ୟଲୋକେ । ତା ଦେଖି ଧାଇଁଲେ ଅନେକେ ॥
ତା ଶୁଣି ଯଶଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ । ତକ୍ଷଣେ କଲେକ ବିଜୟ ॥
ପୁଚ୍ଛିଲେ ତାଙ୍କୁ ଉପଦେଶ । ମିଳିଲେ ତାହାଙ୍କର ପାଶ ॥
ବିପ୍ର କହିଲେ ବିଧିମତ । ଶୁଣି ନୃପତି ଆଚମ୍ବିତ ॥
ରହିଲେ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ । ବଦନୁ ବାକ୍ୟ ନ ସ୍ଫୁରଇ ॥

ପୁଣି ବୋଇଲେ ବିପ୍ର ଶୁଣ । ତୋତେ ଯା ଦେଖିଲି ନୟନ ॥
ପୂର୍ବେ ମୋ କେତେ ପୁଣ୍ୟ ଥିଲା । ତେଣୁ ଏ ସୁଯୋଗ ଘଟିଲା ॥
ଅନେକ ଅଳଙ୍କାର ଭରି । ପାଠ ବାନ୍ଧିଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଖିବନ୍ତେ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଦେଇ । ଚରଣେ ହୋଇଲେ ବିନୟୀ ॥
ବୋଇଲେ ସତ୍ୟ ଆଜଠାରୁ । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ପିତା ମହାଗୁରୁ ॥
ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣରେ ଦାସ । ବୋଲି ଖଞ୍ଜିଲେ ଅନ୍ନ ବାସ ॥
ତହୁଁ ଚଳିଲେ ନରରାୟେ । ଭୂମି ପାତାଳେ ଥିବାଯାଏ ॥
ଅନେକ ସନ୍ମାନ କରି । ବିପ୍ରଙ୍କ କୁଟୁମ୍ବ ଉଦ୍ଧାରି ॥
ସବୁଙ୍କୁ ଖିବଦାନ ଦେଇ । ବିଜୟ କଲେ ନରସାଇଁ ॥
ଆଜହୁଁ ସେ ଭୂମି ପାତାଳେ । ରହି ଅଛଇ ମହୀତଳେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ନୃପନାଥ । ଦୃଢ଼ତା ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ସେ ବିପ୍ର ଅନ୍ତିମ କାଳରେ । ଲୀନ ହୋଇଲା ହରିଠାରେ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ସେ ହରି ପଦ୍ମପାଦ ତଳେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ପ୍ରେମଭୋଳେ ॥
ସୁଜନେ ଏ ଆଶିଷ କରି । ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ କିଙ୍କର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଦୀନବନ୍ଧୁ ଓଡ଼ା ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ଚତୁସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଗୀତାପଣ୍ଡା ସମ୍ବାଦ

ପୁଣି କହଇ ଚଇତନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ଏ ବଡ଼ ଅପୂର୍ବ କଥାଏ । ପଦ ପଦକେ ସୁଧାମୟେ ॥
ଯେ କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କ ଉତ୍ତମ । ନାମ ଯା ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ସାର । ତହିଁ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନର ॥

ସେ ନର ଲଭେ ଶୁଭାଶୁଭ । ଆଉ ନ ଦେଖେ ପୁଣି ଭବ ॥
ଏମନ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରେ ତାର ଘର । ଜାତିରେ ଅଟେ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ତାର କୁଟୁମ୍ବ ପାଞ୍ଚଜଣ । ଅତି ଦରିଦ୍ର ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ବେନି ଦୁହିତା ଏକ ସୁତ । ଆବର ସେ ଦୁହେଁ ଯୁକତ ॥
ଏମନ୍ତ ପାଞ୍ଚଜଣ ଥାନ୍ତି । ଯାଚଞ୍ଚା କରି ସେ ବଞ୍ଚନ୍ତି ॥
କେବଳ ପ୍ରମାଣ ତାହାର । ନିତ୍ୟେ ସେ ଗୀତା ପଢ଼ିବାର ॥
ଅଠର ଅଧ୍ୟା ନିତ୍ୟେ ନିତ୍ୟେ । ଆଦ୍ୟରୁ ପ୍ରାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ॥
ପଢ଼ିବା ପ୍ରମାଣ ତାହାର । ନ ଜାଣେ ସେ ଆନ ବେଭାର ॥
ତହିଁ ଉତ୍ତରେ ଭିକ୍ଷା ଆଶେ । ଚଳଇ ସେ ଦେଶେ ବିଦେଶେ ॥
ଭାଗ୍ୟେ ମିଳଇ ତାର ଯେତେ । ଆଣିଣ ଦିଏ ପତ୍ନୀ ହସ୍ତେ ॥
ନାରୀ ତା କରଇ ରନ୍ଧନ । ଗୋବିନ୍ଦେ କରି ନିବେଦନ ॥
ଭୋଜନ କରନ୍ତି ସମସ୍ତେ । ଏହି ଆନନ୍ଦେ ଥାନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ॥
ଯେଣୁ ସେ ଗୀତା ପଢ଼ା ପଣ୍ଡା । ତେଣୁ ଡାକନ୍ତି ଗୀତାପଣ୍ଡା ॥
ଏହି ନାମହିଁ ମୂଳ ତାର । ସଂସାରେ ହୋଇଲା ପ୍ରଚାର ॥
ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଗୀତା ବିନେ । ଅନ୍ୟ ନ ଜାଣେ ତାର ମନେ ॥
ଯେଣୁ ସେ ଜାଣେ ଗୀତା ଅର୍ଥ । ମିଥ୍ୟା ଜାଣଇ ସେ ଜଗତ ॥
ଏ ଯେଉଁ ପୁତ୍ର ଦାରା ଧନ । ସେ ସର୍ବ ମାୟାର ବିଧାନ ॥
କେହି ଯେ ନୁହଇ କାହାର । କେବଳ ଭ୍ରମ ମାତ୍ର ସାର ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବି ସେ କେବଳ । ହରି ଭଜନ କଲା ମୂଳ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ କାଳ ଆସି ହେଲା ॥
ଦ୍ୱିଜବର ଗ୍ରାମ ବୁଲିଗଲେ । ଭିକ୍ଷା ଯେ ନ ମିଳିଲା ଭଲେ ॥
ତହିଁକି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ କିଛି । ବୋଲେ ମୋ ଭାଗ୍ୟେ ଯାହାଅଛି ॥
ଅଦୃଷ୍ଟ କଥା ମୂଳ କରି । କେବଳ ଭଜୁଥାଇ ହରି ॥
ଏମନ୍ତେ ଏକ ଦିନକର । ସ୍ନାନ କରଇ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ମାଳା ତିଳକ ଭେଦ କରି । ବସି ପଢ଼ଇ ଗୀତା ଧରି ॥
କେବଳ ଦୃଢ଼କରି ମନ । ଗୀତା ସେ କରୁଅଛି ଗାନ ॥

ଗୋଟିଏ ଶ୍ଳୋକ ପଢ଼ିସାର । ତା ଅର୍ଥ ଭାବ ମନେ ଧର ॥
ଅଙ୍ଗ ପୁଲକ ଉଠଥାଇ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଯାଏ ବହି ॥
କଣ୍ଠ ଗଦ୍‌ଗଦ ସ୍ୱରଭଙ୍ଗେ । ବୁଲାଇ ନୟନ ତରଙ୍ଗେ ॥
କମ୍ପାଇ ଅଧର ଦଶନ । ବୋଲଇ ଆହେ ଭଗବାନ ॥
ମୁଁ ମହା ପତିତ କେବଳ । ଶରଣ ତୋ ପାଦ କମଳ ॥
ତୋ କୃପା ନୋହିଲେ ଅବଶ୍ୟ । ଏ ପାପୀ ଜୀବ ଗଲା ନାଶ ॥
ଏମନ୍ତ ମନେ ଧ୍ୟାନ କର । ଚିନ୍ତଇ ମାଳାଦ୍ୱ କେଶରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ କଥା ଶୁଣ । ତା ପୁତ୍ର ପୁତ୍ରୀ ବେନିଜଣ ॥
ଅନ୍ନ ନ ପାଇଣ ଆକୁଳେ । କାନ୍ଦନ୍ତି କ୍ଷୁଧାର ବାକଳେ ॥
ଧରିଣ ଜନନୀ ଚରଣ । ବୋଲନ୍ତି ଭୋକେ ଯାଏ ପ୍ରାଣ ॥
ଯଦ୍ୟପି ନ ଦେବୁ ଆହାର । ଜୀବନ ଗଲାଟି ଆମ୍ଭର ॥
ତା ଶୁଣି ଜନନୀ ବିକଳ । ବେନି ନୟନୁ ବହେ ଜଳ ॥
ପଣ୍ଡାଙ୍କ ସ୍ମୁମୁରେ ଯାଇଣ । ବୋଲଇ ତୁମ୍ଭେ ଏବେ ଶୁଣ ॥
ତୁମ୍ଭେ ତ ଗୀତା କଲ ମୂଳ । କେ କେହୁ ପିଲାଙ୍କ ବିକଳ ॥
ଏବେ ବହନ ଚଳଯାଅ । କାହିଁବା କଣ୍ଟୁହିଁ ଭିଆଅ ॥
ବାଳକେ ପାଇଲେ ଭୋଜନ । ତେବେଟି ରହିବ ଜୀବନ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବେ ସମସ୍ତେ । ମୁହିଁ ମରିବ ତା ସଙ୍ଗତେ ॥
ଏକଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ପଣ୍ଡାଏ ବୋଇଲେ ଲୋ ଶୁଣ ॥
ସବୁର କର୍ତ୍ତା ଭଗବାନ । ଅବଶ୍ୟ ଦେବେଟି ଭୋଜନ ॥
ଆରତ ହୋଇଣ ନ ମର । ଶୁଣି କୋପିଲା ନାରୀବର ॥
ହୋଇଲା ଶୁଣସି ହୋ ପଣ୍ଡା । ନ ପକା ନାଆଁରେ ଯେ ଲୁଣ୍ଡା ॥
ତୁ ହଳ ମରୁଥିବୁ ବସି । ତୋ ଘରେ ଧନ ଯିବ ପଶି ॥
ତା ଶୁଣି ପଣ୍ଡାଏ ବୋଲନ୍ତି । ଆତୁର ନୁହ ଗୋ ଯୁବତୀ ॥
ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛୁ ତୋତେ । ହେତୁ କରିଣ ଘେନ ଚିତ୍ତେ ॥
ସବୁର ଜୀବର ଜୀବନ । ଅଟନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ଦେଖ ଏ ଗୀତା ମଧ୍ୟେ ସାର । ଶ୍ରୀମୁଖ ଆଜ୍ଞା ପ୍ରଭୁଙ୍କର ॥

ସମସ୍ତ କର୍ମ ପରହର । ଯେ ମୋର ପାଦେ ଆଶ୍ରେକର ॥
ତାହାର ନିର୍ବାହର ଭାର । କହିରେ ରହିଛି ମୋହର ॥
ନିଷ୍ଠେ୍ୟ ଲଗଇ ତାକୁ ଯେତେ । ସେ ଚିନ୍ତା କାହିଁଅଛି ତୋତେ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ବୋଲି ଅଛନ୍ତି ନାରାୟଣ ॥
ମିଛ ଯଦ୍ୟପି ଏହା କହ । ତେବେ ମୋଠାରେ କ୍ରୋଧବହ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ସୁମନା । ଏ କେଉଁ ଯୁଗ କଥା ସିନା ॥
ଏ କଳି ଯୁଗରେ କେମନ୍ତେ । ଭାବ ବହିଣ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ତୋ ଘରେ ଆସିଦେବେ ତୋତେ । ବସି ଭୁଞ୍ଜିବୁ ଦୁଇହାତେ ॥
ଛାଡ଼ ଏ ସାହାସ ଲକ୍ଷଣ । ମରିବୁ ହୋଇ ଅକାରଣ ॥
ପୁଣି ପଣ୍ଡାଏ କ୍ରୋଧଭରେ । କହିଲେ ପତ୍ନୀର ଆଗରେ ॥
ନିଶ୍ଚେ ଜାଣିଲି ତୁହି ଦୁଷ୍ଟ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ମଣୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ॥
ଏ ଶ୍ଳୋକ ମିଛ ବୋଲି କରି । ଦେଇ ତୁ ପାରିବୁ କି ଚିରି ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲା ଯୁବତି । ତାଳ ପତ୍ରର ସିନା ପୋଥି ॥
ଏ କାହୁଁ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇବ । ମନେ କରିଛୁ ଦୃଢ଼ ଭାବ ॥
ଆଜ୍ଞା କାହିଁକି ଆଣ ତୋର । ଚିରିଣ ଦେବ ଶଏ ଥର ॥
ଶୁଣି ପଣ୍ଡାଏ କୋପମନ । ଦେଖାଇ ଦେଲେ ଶ୍ଳୋକସ୍ଥାନ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସେହି ନାରୀ । ଲେଖନ ଧରି ଦେଲା ଚିରି ॥
କ୍ରୋଧରେ ଦେଲା ତିନିଗାର । ଦେଖି କମ୍ପିଲେ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ବୋଇଲେ କି କଲୁ କି କଲୁ । ପ୍ରଭୁରେ ଅପରାଧୀ ହେଲୁ ॥
ଏହା ଦେଖିଲା ମୋ ନୟନ । ନ ଯାଇ ରହିଛି ଜୀବନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ହରିଭକ୍ତ । ଆରତେ କାନ୍ଦିଲା ବହୁତ ॥
ତହୁଁ ବହନ ଉଠିଗଲା । କବାଟ କିଳିଣ ଶୋଇଲା ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଦେ ଦେଇ ମନ । ଦେହୁଁ ହଜିଲା ନିଜ ଜ୍ଞାନ ॥
ତା ଦେଖି ନିଜ ପତ୍ନୀ ତାର । ବାଳକମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗର ॥
ଘେନିଣ ଶୋଇଲା ଗମ୍ଭୀର । ସେହି ରହିଲା ଚୁପିକରି ॥
କାମିନୀ ମନେ ଗୁରୁ ଚିନ୍ତା । ବାଳକମାନଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥

ପଣ୍ଡାଙ୍କ ମନ ଭକ୍ତି ଭାବ । ସବୁ ଜାଣିଲେ ପଦ୍ମନାଭ ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ । ଦୀନବାନ୍ଧବ ଦେବ ସ୍ୱାମୀ ॥
ନ ସହେ ସେବକ ବେଦନା । ଏହି ନିମନ୍ତେ ଚହ୍ନେ ବାନା ॥
ଉଡ଼ୁଛି ଫର ହର ହୋଇ । ଭକ୍ତକୁ ରଖିବାର ପାଇଁ ॥
ତେଣୁଟି ପ୍ରଭୁ ଆଦ୍ୟମୂଳ । ନ ସହି ସେବକ ବକଳ ॥
ସଜ ହୋଇଲେ ବେଗ କରି । ଭାବେ ଗୋପାଳ ରୂପ ଧରି ॥
ନବୀନ ନୀଳଘନ ମୂର୍ତ୍ତି । ସୁଇନ୍ଦ୍ର ନୀଳମଣି କାନ୍ତି ॥
ବଦନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶଶଧର । ପଙ୍କଜ ନୟନ ରୁଚିର ॥
ଅତି ସୁରଙ୍ଗ ବିମ୍ବାଧର । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ନାସା ମନୋହର ॥
ମୁଖେ ପ୍ରକାଶ ମନ୍ଦହାସ । ତଥି ପୂରିତ ସୁଧାରସ ॥
କସ୍ତୁରୀ ତିଳକ ଲଲାଟେ । ସୁଗୁଞ୍ଜମାଳ କଣ୍ଠତଟେ ॥
ହେମ କଙ୍କଣ ବେନିଭୁଜେ । ରବ କରଣ ଦର୍ପ ଗଞ୍ଜେ ॥
ମୁଦ୍ରିକା ଶୋହଇ ଅଙ୍ଗୁଳି । ଝଟକେ ନାନାରତ୍ନେ ଝଳ ॥
ପୀତବସନ କଟୀମାଝେ । ଘନେ କ ସୌଦାମିନୀ ରାଜେ ॥
ତଥିରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମେଖଳ । ହେମ ଘର୍ଘର ନାଦ ବଳ ॥
ଚରଣେ ନୂପୁର ବରାଜେ । ଚଳନ୍ତେ ରୁଣ ଝୁଣ ବାଜେ ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ଲଉଡ଼ି ଶୋଭନ । ଯେସନେ ପାଳକ ଗୋଧନ ॥
ମସ୍ତକ ପରେ ଶିଖୀଚୂଳ । ତଥି ବେଷ୍ଟିତ ଜାମୁଡାଳ ॥
ଶ୍ରବଣ ଯୁଗଳେ କୁଣ୍ଡଳ । ନୃତ୍ୟ କରଇ ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ ॥
ନାସାପୁଟରେ ମୋତି ଶୋଭା । ଅଧରାମୃତ ପାନେ ଲୋଭା ॥
ହୋଇଅଛନ୍ତି ତେଜୋବନ୍ତ । କହି ନୁହଇ ଆଲୋକତ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଶେ ଦାମୋଦର । କାନ୍ଧରେ ବହିଛନ୍ତି ଭାର ॥
ନାନାଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ତହିଁ ଭରି । କେ ପାରେ ତାହା ଅନ୍ତକରି ॥
ସରୁ ଚାଉଳ ମୁଗ ଜାଇ । ଘୃତ ନବାତ ଦୁଧ ଦହି ॥
ହଳଦୀ ସୋରିଷ ଯେ ଅଦା । କୁଠା ତିନ୍ତୁଳି ଗୋଦା ଗୋଦା ॥
ହେଙ୍ଗୁ ମରିଚ ଫୁଲବଡ଼ି । ସଙ୍ଗତେ ଅଛଇ କଉଡ଼ି ॥

ଇତ୍ୟାଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ଘରେ ଭରି । କେ ତାହା ପାରେ ଅନ୍ତ କରି ॥
କେ କହି ପାରିବ ସେ କଥା । ନାମ ଯାହାର ଜଗତ୍ପିତା ॥
ଯାର କଳ୍ପନା ମାତ୍ରେ ଜାଣ । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଭିଆଣ ॥
ତାର ଅପୂର୍ବ ଅବା କିସ । ଶୁଣ ସୁଜନେ ଏହୁ ରସ ॥
ଭକତ ହିତେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଧାଇଁ ଅଛନ୍ତ ଘର ବହି ॥
କେବଳ ଅତି ତୋଷ ମନେ । ମିଳଲେ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଭବନେ ॥
ତା ପୁରଦ୍ୱାରେ ଯାଇ ବଜେ । ଡାକନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ଦେବରାଜେ ॥
ମେଘ ଗମ୍ଭୀର ଧୀରବାଣୀ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆକୁଳକୁ ଜାଣି ॥
ଡାକନ୍ତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁସ୍ୱରେ । କେ ଅଛୁ ପଣ୍ଡାଙ୍କର ଘରେ ॥
ବହନ ଆସ ମୋର ପାଶ । ନିଅ ତୁ କୁଟୁମ୍ବର ଗ୍ରାସ ॥
ତା ଶୁଣି ପଣ୍ଡା ଭାର୍ଯ୍ୟା ଭୋକେ । ନିଦ୍ରା ନ ମାଡ଼େ ଅତିଶୋକେ ॥
ବସି ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଥିଲି । ଏ ଡାକ ଶୁଣିଣ ଧାଇଁଲି ॥
କବାଟ ଫିଟାଇଣ ଦେଖି । ଚହିଁ ରହିଲା ଚର୍ମ ଆଖି ॥
ବୋଲେ ଅଇଲ କାହୁଁ ବାବୁ । କନ୍ଧେ ବହିଛ କିସ ସବୁ ॥
କି କି ପଦାର୍ଥ ଏଥେ ଭରି । ଘର ଯୋଗାଡ଼ ଯତ୍ନ କରି ॥
ରଖିଛ କହ କିନା ମୋତେ । ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ପଣ୍ଡାଙ୍କ ମିତ୍ର ମୋତେ ଗଇ । ବୋଇଲେ ନେଇଯାଅ ତୁହି ॥
ଆଜି କା ହସ୍ତେ ଯେବେ ଦେବା । ଊଣା ଅଧିକ ହେବ ଅବା ॥
ତେଣୁଟି ତୁମ୍ଭେ ନେଇ ଦେବ । ନିର୍ମଳ ସିନା ମୂଳ ଭାବ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ତାହାଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ । ଦଣ୍ଡେ ନ ଛାଡ଼ୁ ତାଙ୍କ ପାଶ ॥
ତାହାଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ମାନି ଥାଉ । ଯେଣେ ପେଷିଲେ ତେଣେ ଯାଉ ॥
ତେଣୁଟି ଅଇଲୁ ଗୋସାଇଁ । ଏ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଇ ଯିବା ପାଇଁ ॥
ଯତ୍ନ କରିଣ ରଖ ଏହା । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କରିଥିବ ଦୟା ॥
କହିବ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ । ମନେ ପକାଉଥିବେ ମୋତେ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ନାରୀବର । ତୁଣ୍ଡରୁ ନଇଲା ଉତ୍ତର ॥
ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟୁ କରି ବୁଦ୍ଧି । ଚିହ୍ନିଲା ନାହିଁ ଦୟାନିଧି ॥

ଯା ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର । କାହୁଁ ଜାଣିବ ସୁଷ୍ଟଗୁର ॥
ବୋଇଲ୍ ଆହେ ବାପ ଭାଇ । ବନ୍ଧନ ଭାର ଦିଅ ଥୋଇ ॥
ଦିଶୁଛ ଅତି ସୁକୁମାର । କାନ୍ଧ ବଥାଉ ଥିବ ତୋର ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଦାମୋଦର । କାନ୍ଧରୁ ରଖିଲେକ ଭାର ॥
ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭାରୁ କାଢ଼ି । ତଳେ ଥୋଇଲେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ॥
ହସି ବୋଲନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି । ଦେଖ ଯା ପଣ୍ଡାର ଘରଣୀ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବିପ୍ରନାରୀ । ବହିଲ୍‌ ବେଗ ବେଗ କରି ॥
ଘରେ ଥୁଅନ୍ତେ ସେହୁ ଧନ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣେ ପୂରିଲା ଭବନ ॥
ବିସ୍ମୟ କଲା ମନେ ତାର । ଏ ତ ବଡ଼ଇ ଚମତ୍କାର ॥
ଏହି ଭାରକ ସାମଗ୍ରୀ । ରହିଲା ଘର ଯାକ ପୂରି ॥
ଆଉ ରଖିବା କାହିଁ ସ୍ଥାନ । ଧନ୍ୟ ସେ ଭାରୁଆ ଜୀବନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେଗେଯାଇ । ଭାରୁଆ ଆଗେ ଉଭାହୋଇ ॥
ବୋଇଲ୍ ଶୁଣ ବାବୁ ମୋର । କି ଜାତି ଗୋତ୍ର ଅଟେ ତୋର ॥
ଏକା ଭାରକେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏତେ । ବହିଣ ଆଣିଲୁ କେମନ୍ତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଶ୍ରୀହରି । ଶୁଣ ଗୋ ବିପ୍ର ନର୍ନାରୀ ॥
ଆମ୍ଭେ ଗୋପାଳ ପୁଅ ସିନା । ବ୍ରଜ ରାଜାଙ୍କ ସାନ ପୋନା ॥
ଘରେ ମୁଁ ନ ରହଇ କ୍ଷଣେ । ନିତ୍ୟ ବୁଲଇ ଏଣେତେଣେ ॥
ବିଶ୍ୱାସ ଭାବ ଦେଖେ ଯାର । ଭାର ମୁଁ ବହଇ ତାହାର ॥
କାକୁ ନ ଛୁଡେ ମୋର ମନ । ନିରତେ ଥାଏ ସନ୍ନିଧନ ॥
ସେ ମୋରେ ପତ୍ରପୁଷ୍ପ ଦେଲେ । ତାହା ମୁଁ ମଣେ ମେରୁ ତୁଲେ ॥
ଅଧିକ କି କହିବି ତୋତେ । ନିର୍ମଳଭାବ ଲୋଡ଼ା ମୋତେ ॥
ଏବେ ଏ ଭାର ଧନ ଯାହା । ଜାଗ୍ରତ କରି ରଖ ତାହା
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦିଅସି ମେଲାଣି । ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ତରୁଣୀ ॥
ଏଡ଼େ ଗରୁଆ ଭାର ଧରି । ଯେବେ ଅଇଲ୍ ମୋର ପୁରୀ ॥
କେମନ୍ତେ ଯିବ ଉପବାସେ । ଏ କଥା ମନକୁ ନ ଆସେ ॥
ଦଣ୍ଡେ ବିଳମ୍ବ ମାତ୍ର କର । ରନ୍ଧନ ହେଉଛି ଆମ୍ଭର ॥

ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କରି ଯିବ । ତେବେ ସେ ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିବ ॥
ନୋହିଲେ ପଣ୍ଡାଏ ଉଠନ୍ତେ । ଭଲ ସେ ନ ବୋଲିବେ ମୋତେ
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ପଣ୍ଡିଆଣୀ ॥
ବହୁ ଜଞ୍ଜାଳ ମୋର ଅଛି । ରହି ଆସୁଓ ନୋହେ କଛି ॥
ମୋହର ଯେତେକ ବଥସ୍ପେ । କହିଲେ ଜାଣିବେ ପଣ୍ଡାଏ ॥
ତାହାଙ୍କ ଅନ୍ନକୁ ମୋ ମନ । ଅବଶ୍ୟ କରନ୍ତି ଭୋଜନ ॥
ଜିହ୍ୱାରେ ଘାତହେଲା ମୋର । ରୁଧିର ବହେ ତିନଧାର ॥
ଜଳୁଚ ଅଛି ବଡ଼ ହୋଇ । ଏଣୁ ମୁଁ ଭୁଞ୍ଜି ନ ପାରଇ ॥
କହିବ ପଣ୍ଡାଙ୍କର ଆଗେ । ବୋଲି ଚଳିଲେ ଅତି ବେଗେ ॥
ଏଣେ ଯେ ପଣ୍ଡାଙ୍କର ନାରୀ । ବହନ ରନ୍ଧାବଢ଼ା ସାରି ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦ ମନ ହୋଇ । ସ୍ୱାମୀକି ଉଠାଇଲା ଯାଇ ॥
ବୋଇଲା ତୁମ୍ଭ କଥା ସତ୍ୟ । ବହନ ଉଠ ପ୍ରାଣନାଥ ॥
ତା ଶୁଣି ପଣ୍ଡାଏ ଉଠିଲେ । ନିଜ ଘରକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ପୂରିଅଛି ଧନ । ବୋଲେ ଏ କେମନ୍ତ ବିଧାନ ॥
ଶୁଣି ତା ପତ୍ନୀ ବିଧିମତେ । କହିଲା ସ୍ୱାମୀର ଅଗ୍ରତେ ॥
କେ ତୁମ୍ଭ ମିତ୍ର ଦେଲେ ପେଷି । ବୋଲେ ଗଉଡ଼ ଜଣେ ଆସି ॥
ଏ ସବୁ ଦେଇଗଲେ ମୋତେ । ମୁଁ ଯେ କହିଲି ନାନାମତେ ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କରି ଯିବ । ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ମୋ ଜିଭ ॥
ଘାତ ହୋଇଛି ତିନଖଣ୍ଡ । କହିବା ଶକ୍ତି ନାହିଁ ତୁଣ୍ଡ ॥
ପୁଣି ଯେ ବହୁଛି ରୁଧିର । ଭୁଞ୍ଜିବା ଶକ୍ତି ନାହିଁ ମୋର ॥
କହିବ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ । ଦୟା ଯେ କରିଥିବେ ମୋତେ ॥
ବୋଲି ବହନ ଗଲେ ଚଳି । ଯେସନ ଝଟକ ବିଜୁଳି ॥
ଦେଖି ମୁଁ ହେଲି ଆଚମ୍ବିତ । ବୁଝ ଏ କେବଣ ଚରିତ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ପଣ୍ଡା ହୃଦେ । ବୁଡ଼ିଲେ ଆନନ୍ଦ ସମୁଦ୍ରେ ॥
ଜାଣିଲେ ନିଶ୍ଚେ ଚଉବାହା । ଆନନ୍ଦ ବେଳ ନୋହେ ଏହା ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ଦେଖିଲୁ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥

ଶୁକ ସନକ ମୁନିବର । ଏହାଙ୍କ ଧ୍ୟାନକୁ ସେ ଦୂର ॥
ତୁ ତାହା ଦେଖିଲୁ ସାକ୍ଷାତେ । ସୌଭାଗୀ ବୋଲିବି ମୁଁ ତୋତେ ॥
ଯାହା ଦେଖିଲ ତୋତେ ବାରେ । ମୋ ଭାଗ୍ୟ କହିଲେ ନ ସରେ ॥
ଏବେ ତୁ ହେତୁକରି ଶୁଣ । ସେହି ଅନାଦି ନାରାୟଣ ॥
ଯାହା ସେ କହିଗଲେ ତୋତେ । କହିବ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ଘାତ ହୋଇଛି ଜହ୍ନା ମୋର । ସେହି ଅର୍ଜିଲି କର୍ମ ତୋର ।
ଏ ଭଗବତ ଗୀତା ସିନା । ସାକ୍ଷାତେ ଗୋବିନ୍ଦ ରଚନା ॥
ତହିଁ କାଟିଲୁ ଛିନ୍ନଗାର । ଦୁଃଖ ପାଇଲେ ପ୍ରଭୁ ମୋର ॥
ଏବେ ସଭିରେ ଚାଲ ଯିବା । ଶ୍ରୀମୁଖ ଦର୍ଶନ କରିବା ॥
ଛାମୁରେ ଜଣାଇବା ଯାଇଁ । ଏଥର କ୍ଷମ ଭାଗଗ୍ରାହୀ ॥
ନୋହିଲେ ନାହିଁ ପରିତ୍ରାଣ । ବୋଲି ଧାଇଁଲେ ବେନିଜନ ॥
ଛାମୁରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ବେନି ନୟନେ ଅନାଇଲେ ॥
ଶ୍ରୀରଙ୍ଗା ଅଧରୁ ରୁଧିର । ବହୁ ଅଛଇ ତିନିଧାର ॥
ତା ଦେଖି ପଣ୍ଡା ଥରହରେ । ନମିଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପୟରେ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ । ଉଠି କପାଳେ କରଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ ନର ମାଝ ଛାର । ମହିମା କ ବର୍ଣ୍ଣିବି ତୋର ॥
ଏ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶେ ପ୍ରଭୁପଣେ । ତୋ ସମ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ସେବାଛାଡ଼ି । ଯେ ଅନ୍ୟମାର୍ଗ ଯାଏ ହୁଡ଼ି ॥
ଧିକହୁଁ ଧିକ ସେହୁ ନର । ସେ କାହିଁ ଭବୁ ହେବେ ପାର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି କରି । ନମୋ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଅଧିକାରୀ ॥
ଏ ମହାପାପୀ ସ୍ତିରୀ ଛାର । ଦ୍ରୋହ ଯେ କଲି ଶ୍ରୀପୟର ॥
କ୍ଷମା ନ କଲେ ଭଗବାନ । ନାହିଁ ଏ ତ୍ରିଭୁବନେ ସ୍ଥାନ ॥
ଭୃତ୍ୟ ଯେ ସଦା ଅପରାଧୀ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ କରୁଣା ବାରିଧି ॥
କେବଳ ଏହି ଆଜ୍ଞା ହେଉ । ତୋ ନାମ ଧରି ଦିନଯାଉ ॥
ଏମନ୍ତ କହିଣ ମେଲାଣି । ହେଲେ ଛାମୁରୁ ବେନି ପ୍ରାଣୀ ॥
ବହନ ହୋଇ ଚଳିଗଲେ । ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥

ପୁତ୍ର ପୁତ୍ରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଧରି । ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ସର୍ବେ କରି ॥
ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ଦିନ ନେଲେ । ଅନେକ ବିଧି ଭୋଗକଲେ ॥
ଦେବୀ ଦୟାରେ ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତ । ଭଜନ କରି ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ବଞ୍ଚିଲେ କାଳ ଦେବିଜନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ଦେହ ଅନ୍ତରେ କଲେ କାସ । ତାହା ଜାଣନ୍ତି ଜଗଦୀଶ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ଜାନକୀ ବିଳାସ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଶ୍ରବଣେ ଅମୃତ ॥
ସୁଜନେ ଏହି ପଥେ ଗମ । ଫିଟିବ ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଭ୍ରମ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୁକତି ଅଛଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଗୀତାପଣ୍ଡା ଚରିତ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ହରିଚନ୍ଦନ ରାଜା ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

କହଇ ମନ ଚଇତନ୍ୟ । ଏ ତୋର ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ବଚନ ॥
ଶୁଣିଲି ଗୀତାପଣ୍ଡା ଭାବ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ପରେ ଏ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ କଥା ଯେତେ । କହି ପବିତ୍ର କର ମୋତେ ॥
ଶୁଣ ଚୈତନ୍ୟ ଅତି ତୋଷେ । କହଇ ମନ ରାଜା ପାଶେ ॥
କେବଳ ଶୁଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଏବେ ॥
 କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଛଡ଼ା ଦଶକ୍ରୋଶ । ଯେ ବାଣପୁର ନାମ ଦେଶ ॥
ତହିଁ ନୃପତି ମଖବାନ । ନାମ ତା ଶ୍ରୀହରିଚନ୍ଦନ ॥
ସେ ରାଜ୍ୟ ରାଜପଣ କରି । ପ୍ରଜା ପାଳଇ ପୁତ୍ରପରି ॥
ଶୁଚି ପବିତ୍ର ଦୟାବନ୍ତ । ନ ହରେ ପରନାରୀ ଚିତ୍ତ ॥
ଦାମି ପଣରେ ସେହୁ ଜଣେ । ବଞ୍ଚଇ ଭଜନ ସ୍ମରଣେ ॥
ପାପ ବୋଲିବା କଥା ଯାହା । ଶ୍ରବଣେ ନ ଶୁଣଇ ତାହା ॥

ଦେଖିଲେ ବୈଷ୍ଣବ ଗୋସାଇଁ । ଆନନ୍ଦ କହି ନ ସରଇ ॥
ଚରଣ ଧୋଇ ମୋଦ ଭରି । ପୂଜଇ ବସ୍ତ୍ରୁ ସମକରି ॥
ନିରତେ ଥାଇ ପରହିତେ । ପର ପୀଡ଼ନ ନାହିଁ ଚିତ୍ତେ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ପୋଷିବାରେ । କେବଳ ତାହାଠାରୁ ସରେ ॥
ଭଜନ ରାମକୃଷ୍ଣ ବଚନେ । ଅନ୍ୟେ ନ ଜାଣେ ତାର ମନେ ॥
ଅଛୁବଜାତି ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଯେବେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବୋଲେ ॥
ତାହାକୁ ନ କରେ ନିରାଶ । ବୋଲଇ ପାଶେ ମୋର ବସ ॥
ଗୋଟିଏ ନାମ ଯେବେ ଶୁଣେ । କୋଟିଏ ତୀର୍ଥଫଳ ମଣେ ॥
ତା ବେହରଣ ମଣ୍ଡପରେ । ସ୍ଥିର ପାଶର ଘର ବାଡ଼େ ॥
କରଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଚର୍ଚ୍ଚ । କେବଳ ରାମକୃଷ୍ଣ ଚର୍ଚ୍ଚ ॥
ଯେ ବୃନ୍ଦାବନ ଲୀଳାମାନ । ଗୋପୀ ଗୋବନ୍ଦ କ୍ରୀଡ଼ାସ୍ଥାନ ॥
ତୃଣା ପୂତନା ଚଣ୍ଡୀ କେଶୀ । ଶକଟା ଯାମଳା ବନାଶି ॥
ବକା ଅଘାଦ୍ଧ ନାଶ ଯେତେ । ଚର୍ଚ୍ଚ କରଇ ବଧିମତେ ॥
ନିତ୍ୟେ କରଇ ଦରଶନ । ଆନନ୍ଦ ହେଉଥାଇ ମନ ॥
ଯେ ଶୁଆ ଶାରୀ ରାଜବଣୀ । ପୋଷିଣ ଥାଇ ନୃପମଣି ॥
ତାହାଙ୍କ ମୁଖୁଁ ନାମାବଳୀ । ଶୁଣି ପୁଲକେ ରୋମାବଳୀ ॥
କେବଳ ସାଧୁଜନ ପାଶେ । ବଞ୍ଚଇ ରଜନୀ ଦିବସେ ॥
ହରି ଚରିତ ସୁଧାବାଣୀ । ଆନନ୍ଦ ହେଉଥାଇ ଶୁଣି ॥
ପ୍ରତିଦିନରେ ପେଷି ଦୂତ । ବୁଝଇ ରାଜ୍ୟ ହକିକତ ॥
ନାଗରା ଓଟ ପୃଷ୍ଠେ ଦେଇ । ରାଜ୍ୟରେ ଘୋଷଣା ଦିଅଇ ॥
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ପ୍ରଜାକୁଳ । ରାଜାର ଆଜ୍ଞା ଏ କେବଳ ॥
ଅତିଥି ଯେଉଁ ଗ୍ରାମେ ଆସି । ଅନ୍ନ ନ ପାଇ ଯିବେ ରୁଷି ॥
ସେ ଗ୍ରାମ ମାନଙ୍କ ମହତ । ସାରିବ କହୁଅଛୁ ସତ୍ୟ ॥
ତାର ସର୍ବସ୍ୱ କୋଠ ହେବ । ରାଜ୍ୟୁ ବାହାର ହୋଇଯିବ ॥
ଯେ ଯେବେ ଇଚ୍ଛା ଧର୍ମ କରୁ । ଲେଖି ସେ ନେବ ସରକାରୁ ॥
ଏଥି ସଂଶୟ ନାହିଁ କିଛି । ରାଜାର ଆଜ୍ଞା ହୋଇଅଛି ॥

ଏମନ୍ତ ତାଗିଦ କରାଇ । କହନ୍ତି ରାଜା ଆଗେ ଯାଇ ॥
ଶୁଣି ସୁମନ ସାବଧାନେ । ଏମନ୍ତେ ବରଷକେ ଦିନେ ॥
ତା ନିଜ ରାଜ୍ୟ ବୁଲିଯାଇ । ଦେଖଇ ଗ୍ରାମ ଗ୍ରାମ ହୋଇ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଦ୍ୱାରେ ଭଲେ । ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ ନ ଦିଶିଲେ ॥
ସେହି ଠାବରେ ରାଜା ରହି । ତୁଳସୀ ଚଉରା ତୋଳାଇ ॥
ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବତୀ ଆରୋପଣ । କରି ବୋଲନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଶୁଣ ॥
ନିତ୍ୟପ୍ରତି ତୁ ଦୀପାବଳୀ । ଦେବୁ ଏ ବୃକ୍ଷ ଆଗେ ଜାଳି ॥
କଷ୍ଟୁ ତୁ ଭୋଗ ଦେଇଥିବୁ । ଲେଖିଣ ସରକାରୁ ନେବୁ ॥
ଏମନ୍ତ କହିଯାନ୍ତି ଚଳି । କାହିଁବା ପାଞ୍ଚସାତ ମିଳି ॥
କରରେ କଙ୍କତିକା ଧରି । କେଶ ଶାମଳୀ କାଠ ମାରି ॥
ତାହା ଦେଖିଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ମାଗନ୍ତି ପଣାନ୍ତ ପ୍ରସାରି ॥
ବୋଲନ୍ତି ଏ କାଠ ନ ମାର । ଆନ ଉପାୟ ଥିଲେ କର ॥
ଝୁଡ଼ି ପଡ଼ନ୍ତି ତାଙ୍କ ମୁଖେ । ନୋହିଲେ ପଡ଼ିବ ନରକେ ॥
ସେ ଗ୍ରାମଜନଙ୍କୁ ଡକାଇ । କହନ୍ତି ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଦେଖାଇ ॥
ପନ୍ଦର ଦିନେ ହରି ବାସ । କରୁ ଯେ ଥିବଟି ଅବଶ୍ୟ ॥
ନିତ୍ୟେ ନିର୍ମାଲ୍ୟ ସେବାକରି । ମସ୍ତକେ ତୁଳସୀ ମଞ୍ଜରୀ ॥
ତିଳକ କରି ଭାଲପଟେ । ତୁଳସୀମାଳେ କଣ୍ଠ ତଟେ ॥
ତୁଣ୍ଡରେ ଶ୍ରୀହରି ଭଜନ । ଶକ୍ତ୍ୟାନୁକ୍ରମେ ଦେବ ଦାନ ॥
ସକଳ ଜୀବେ ଦୟାଭାବ । ଅତିଥି ଚରଣେ ପୂଜିବ ॥
କାହିଁଣ ଗଲା ତୁମ୍ଭ ଭଲ । କରି ବା ନ କରି ମୋ ବୋଲ ॥
ପ୍ରତି ଗ୍ରାମରେ ଏହି ମତି । ତିଆରି ଚଳନ୍ତି ନୃପତି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଠାରେ । ସେ ରାଜ୍ୟେ ଏକ ପ୍ରଜାଘରେ ॥
ସୁନା କାକରା ଗୋଟି ଧରି । ଧାନ ଗଉଣି ପରେ ଭରି ॥
ପୂଜା କରନ୍ତି ଗୁରୁବାର । ତାହା ଦେଖିଣ ଏକ ନର ॥
ପର ହିଂସକ ଜନ ସେହି । ତା ଦେଖି ନ ପାରିଲା ସହି ॥
ବହନ ହୋଇ ଚଳିଗଲା । ନୃପତି ଛାମୁରେ କହିଲା ॥

ବୋଇଲା ସୁବର୍ଣ୍ଣ କାକେଶ । ତାହାର ଘରେ ଅଛି ପୂର ॥
ମିଥ୍ୟା ଏ ନୁହଇ ଅବଶ୍ୟ । ରାଜଭଣ୍ଡାରେ ଘେନ ଆସ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ରାଜା ଆସି । ତାଙ୍କୁ ରଖାଇ ଦୂତ ପେଷି ॥
ବୋଇଲେ ଯାଅ ବେଗକରି । ହେମ କାକେର୍ୟାକୁ ଧରି ॥
ଆମ୍ଭ ଛାମୁକୁ ଘେନ ଆସ । ବୁଝିବା ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ଦୂତେ ଗଲେ । ସେ ପ୍ରଜା ଆଗରେ କହିଲେ ॥
ଶୁଣି ସେ ମହାଭୟ ପାଇ । ବଚନ ନ ପାରଇ କହି ॥
ନୃପତି ଛାମୁରେ ମିଳିଲା । ହେମ କାକେରି ଥୋଇ ଦେଲା ॥
ନୃପତି ବୋଇଲେ ରେ ଶୁଣ । ଆଜ କେତେହେଁ ଅଛି ଋଣ ॥
ତା ଶୁଣି ସେ ପ୍ରଜା ଆକୁଳେ । ପଡ଼ି ନୃପତି ପାଦତଳେ ॥
ବିନୟ ହୋଇ ସେ କହିଲା । ସର୍ବେ ମୋ ଏତିକ ହୋଇଲା ॥
ବହୁତ କାଳୁ ଅଛି ଏହି । ଧାନ ଗଉଣୀ ପରେ ଥୋଇ ॥
ପୂଜା କରଇ ଗୁରୁବାରେ । ଦେଖି କେ କହିଲା ଛାମୁରେ ॥
ଏଥୁ ଅଧିକ ଥିଲେ ଜାଣ । ଯେ ଇଛା କରିବ ପ୍ରମାଣ ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ହସ ହସ । ତାଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ଦଣ୍ଡେ ବସ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଦୂତ ପେଷି । ଡକାଇ ଆଣି ଏକ ଦାସୀ ॥
ସବୁ କହିଲେ ବିଧିମତେ । ସୁନାକାକେରି ତାର ହସ୍ତେ ॥
ଦେଇ ପେଷିଲେ ନୃପବର । ଏହା ତୁ ନେଇଣ ସତ୍ୱର ॥
ମହାଦେଈଙ୍କ ହସ୍ତେ ଦେବୁ । ସମସ୍ତ ବୁଝାଇ କହିବୁ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାସୀ ବେଗେ ଚଳି । ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଯାଇ ମିଳି ॥
କମଳା ମହାଦେଈ ପାଶ । ଯାଇ ସେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣସି ଗୋ ମାଏ । ଏ ବଡ଼ ଅପୂର୍ବ କଥାଏ ॥
ଦେଇଅଛନ୍ତି ନୃପମଣି । ଶୁଣି ଅଇଲା ମହାରାଣୀ ॥
ସ୍ୱହସ୍ତେ ଧରି ପଚାରିଲେ । ଏ ଦ୍ରବ୍ୟ କାହୁଁ ଭିଆଇଲେ ॥
ଦାସୀ କହିଲା ଶ୍ରୀଛାମୁରେ । ଏ ରାଜ୍ୟେ ଏକ ପ୍ରଜାଘରେ ॥
ଧାନ ଗଉଣୀ ପରେ ଥୋଇ । ସେ ପୁଣି ପୂଜା କରୁଥାଇ ॥

ତା ଦେଖି କେଉଁ ଦୁଷ୍ଟନର । କହିଲା ନୃପତି ଛାମୁର ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଦୂତ ପେଷି । ତା ଘରୁ ଟଣ୍ଡି ଘେନ ଆସି ॥
ପେଷିଣ ଦେଲେ ତୁମ୍ଭ ତହିଁ । ଶୁଣି କୋପିଲେ ମହାଦେଇ ॥
ଫିଙ୍ଗିଣ ଦେଲେ ଖଣ୍ଡଦୂରେ । ବୋଇଲେ କି କଲୁ ତୁ ମୋରେ
ଏ ପାପ ଛୁଡ଼ିବ କେମନ୍ତେ । ବିପ୍ରକୁ ଡାକ ଲେ ତ୍ୱରିତେ ॥
ଦାସୀ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଡକାଇଲେ । ଅନେକ ପାଦପୂଜା କଲେ ॥
ଆପଣା ଅଙ୍ଗ ଅଳଙ୍କାର । କାଢ଼ିଣ ରଖିଲେ ଆଗର ॥
ସେ ସୁନା କାକର ସମାନ । ତୁଳି ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦେଲେ ଦାନ ॥
ବୋଇଲେ ଦାସୀକି ହକାରି । ଏହା ତୁ ଯାଅ ଘେନକରି ॥
ବୋଲିବୁ ନିଅ ତୁମ୍ଭ ସୁନା । ଏଥିକୁ ଯୋଗ୍ୟ ତୁମ୍ଭେ ସିନା ॥
ସେ ତ ଅବଳା ଏକେ ଖିରୁ । କାହିଁ ସହିବେ ଏଡ଼େ ଗରୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଦାସୀ ନେଲା । ଛାମୁରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଥୋଇଲା ॥
ବୋଇଲା ନମୋ ଦଣ୍ଡଧର । ନିଅ ଏ କାକର ତୁମ୍ଭର ॥
ଏଥି ନିମନ୍ତେ ଦଣ୍ଡ ଯେତେ । ପାଇଲୁ ରାଣୀଙ୍କର ହସ୍ତେ ॥
ଅଧିକେ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ଭୂଷଣ । ପ୍ରାଶ୍ଚିତ୍ତେ ନେଲେ ବିପ୍ରଗଣ ॥
ଏମନ୍ତେ କହିଗଲା ଦାସୀ । ଶୁଣି ନୃପତି ମନେ ହସି ॥
ସେ ପ୍ରଜା ହସ୍ତେ ଆଣିଦେଲେ । ତୋ ଧନ ନିଅ ତୁ ବୋଇଲେ ॥
ଲୁଚାଇ ପୂଜୁଥିଲୁ ଘରେ । ଏବେ ତୁ ପୂଜ ହୋ ଦାଣ୍ଡରେ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଇ । ସେ ଯେଉଁ ଖଟୁଆକୁ ରାଇ ॥
ତା ସଙ୍ଗ କୁଟୁମ୍ବର ତୁଲେ । ରାଜ୍ୟୁ ବାହାର କରିଦେଲେ ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ମହାରଥି । ଏମନ୍ତ ଦୟାଳୁ ନୃପତି ॥
କେବଳ ପୂର୍ବକର୍ମ ତାର । ନାହିଁ ତା ତୁହିତା କୁମର ॥
ତହିଁକି ନାହିଁ ଷୋଭଗତି । ତେଣୁ ସେ ଜାଣେ ବସ୍ତୁଭକ୍ତି ॥
ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ବେନି ଜଣ । ଗୋବିନ୍ଦ ଭାବରେ ନିପୁଣ ॥
ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା ବହି । ମାଛିକି ମାର ନ ବୋଲଇ ॥
ସୁଖେ ଏମନ୍ତ ରାଜ୍ୟ କରେ । ତା ଯଶ ପୂରିଲା ସଂସାରେ ॥

ଲୋକେ ବୋଲନ୍ତି ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ଧନ୍ୟ ସେ ଶ୍ରୀହରି ଚନ୍ଦନ ॥
ମୁନିମାନଙ୍କ ଆୟୁ ପାଉ । ଏ ରାଜା ଚିରଜୀବୀ ହେଉ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି । କାଳ ବଞ୍ଚିଲା ସେ ନୃପତି ॥
ପୁଣି କେତେକ କାଳ ଗଲା । ସେ ରାଜା ପତ୍ନୀଭ୍ରଷ୍ଟ ହେଲା ॥
ଦଶାହ ଶୁଦ୍ଧକର୍ମ ସାରି । ବିରକ୍ତ କଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଜନ କିସ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ହେବାର ସନ୍ନ୍ୟାସ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦୂତ ପେଷି । ଡକାଇ ଆଣି ପାଟଯୋଷି ॥
ଯେ ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ଅମନାତ୍ୟେ । ରାଜ୍ୟର ବଡ଼ଲୋକ ଯେତେ ॥
ପ୍ରଜା ପାଟକ ଆଦିକରି । ଡକାଇ ଆଣି ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଆପଣା ପୁତ୍ରରିକୁ ଆଣି । ରାଜ୍ୟ ସମର୍ପି ଦେଲେ ପୁଣି ॥
ଖୋଜାଇ ଶୁଭ ଅନୁକୂଳ । ପାଟ ବନ୍ଧାଇ ମହୀପାଳ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ସର୍ବଜନ । ଆଜ୍ଠୁଁ ଏ ଭୂମିର ରାଜନ ॥
ପୁତ୍ରକୁ ବୋଇଲେରେ ଶୁଣ । ଆଜ୍ଠୁଁ ଏ ରାଜ୍ୟେ ରାଜା ଜାଣ ॥
ପ୍ରଜା କୁଳକୁ ପୁତ୍ରପରି । ପାଳିବୁ ଅତି ଯତ୍ନ କରି ॥
ଦେବା ଦ୍ୱାରେ ଥିବୁ ରତ । ନରତେ ହେବୁ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ ॥
ସେବିବୁ ଗୁରୁଙ୍କ ଚରଣେ । ଅପ୍ରାଧି ନୋହିବୁ ବିପ୍ରଗଣେ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ରେ ଦେବୁ ଦାନ । ନ କହିବୁ ନିରାଶ ବଚନ ॥
ଶିବ ଭବାନୀ ଖଞ୍ଜା ଯେତେ । ଖଣ୍ଡିବୁ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ପୂର୍ବେ ଯେ ଭୋଗ କଲି ଯେତେ । ପାଳିବୁ ସେହି ବିଧିମତେ ॥
ଏ ରୂପେ ଶୁଭେ ପାଳ ଦେଶ । ଆମ୍ଭେ କରିବୁ ବନବାସ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଡୋରେ କୌପୁନୀ ଆଶ୍ରେକରି ॥
ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପଦ ତେଜି ଖରେ । ରହିଲେ ପର୍ବତ ଉପରେ ॥
ସକଳ ଚିନ୍ତା ଛାଡ଼ି ମନେ । କେବଳ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଜନେ ॥
ଏଣେ ପୁତ୍ରର ରାଜା ହୋଇ । କେତେ ବା ଦିନ ଗଲାବହି ॥
ଦିନକୁ ଦିନ ସେ ଅଜ୍ଞାନ । ମନ୍ଦ କର୍ମରେ ଦେଲା ମନ ॥
ଦ୍ୟୁତ ଶକଟା ପଶା ରଙ୍ଗେ । ମାତିଲା ବେଶ୍ୟାଗଣ ସଙ୍ଗେ ॥

ମେଷ କୁକୁଟ ଯୁଦ୍ଧମାନ । ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟ କଲା ପାନ ।
ଅନ୍ୟାୟ କଲା ସେ ବହୁତ । ହୋଇଲା ପରନାରୀ ରତ ।
ପ୍ରଜା କୁଳକୁ ଦେଲା ଦୁଃଖ । ଭକାରି ନ ପାଇଲେ ଭକ ।।
ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗ କଲା ଦୂର । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖି ବୋଲେ ମାର ।।
ହରି ଭକତି ମାର୍ଗ କଥା । ନ ଶୁଣେ ଶ୍ରବଣେ ସର୍ବଥା ।।
ଅନ୍ୟାୟ ଉପଦ୍ରବ ଯେତେ । ଯହୁଁ ସେ କଲା ଅପ୍ରମିତେ ।।
ସହି ନ ପାରି ପ୍ରଜାକୁଳ । ସମସ୍ତେ ହେଲେ ଏକଠୁଳ ।।
ବୋଇଲେ କି କରିବା ଏବେ । ଚାଲ କହିବା ରାଜା ଆଗେ ।।
ଏମନ୍ତ କହି ଚଳିଗଲେ । ସୋଲର ପର୍ବତେ ମିଳିଲେ ।।
ଭେଟିଲେ ରାଜା ଆଗେ ଯାଇ । ସମସ୍ତେ ପାଦେ ପଡ଼ି ଶୋଇ ।।
ଉଠି କପାଳେ ଦେଲେ କର । ବୋଲନ୍ତି ନମୋ ଦଣ୍ଡଧର ।।
ତୋ ଯଶଚନ୍ଦ୍ର ଆହ୍ଲାଦେ । ସର୍ବେ ବଞ୍ଚିଲୁ ଅପ୍ରମାଦେ ।।
ଏ ତୁମ୍ଭ ପୁତୁରା ପ୍ରତାପ । ଦିଶଇ ଅନଳ ସ୍ୱରୂପ ।।
ଅନ୍ୟାୟ ଉପଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ତାହା କହିବୁ ଅବା କେତେ ।।
ନ ସହି ପାରି ସର୍ବଜନ । ଆଇଲୁ ତୁମ୍ଭ ସନ୍ନିଧାନ ।।
ଏ ତୁମ୍ଭ ଚରଣୁ ନ କରି । ବୋଲଇ ବୃଦ୍ଧ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ।।
ବନସ୍ତେ ରହିଅଛୁ ଯାଇ । ତପସ୍ୱୀ ଜନ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ।।
ତାହାକୁ ନ ଦଅରେ କଷ୍ଟି । ଥାଉ ସେ ଫଳ ମୂଳ ଭକ୍ଷି ।।
ଖାଇଲେ ଖାଉ ମଲେ ମରୁ । ଆମ୍ଭ ଅରିଷ୍ଟମାନ ସରୁ ।।
ଏମନ୍ତ ବୋଲଇ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ଶୁଣି ବିଦାରି ହୁଏ ବୁକୁ ।
ଆଉ ଯେ ପ୍ରଜାକୁଳ ଯେତେ । ରଖିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ।।
ଏଥୁଁ ଟି ଆମ୍ଭର ମରଣ । ହେ ରାଜା ହେଲା ବୋଲି ଜାଣ ।।
ତା ଶୁଣି ଶ୍ରୀହରିଚନ୍ଦନ । ଅଙ୍ଗ ହୋଇଲା କମ୍ପମାନ ।।
ପୁଲକ ହେଲା ରୋମାବଳୀ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକଧାରା ଗଳି ।।
ହୃଦରୁ ଉଡ଼ିଲା ସାହସ । ବହିଲା ପ୍ରଖର ନିଃଶ୍ୱାସ ।।
ବଦନୁ ନ ବଚନ ସ୍ଫୁରି । ବୋଇଲା କି କଲେ ଶ୍ରୀହରି ।।

ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପେଷେ ଦୂତ । କହିବ ପୁତ୍ରର ଅଗ୍ରତ ॥
ବୋଲିବ ପିତାଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ । ବହନ ହୋଇ ଥରେ ଆସ ॥
ତା ଶୁଣି ଦୂତେ ଚଳିଗଲେ । ମନ ନୃପତି ପାଶେ ହେଲେ ॥
ବୋଇଲେ ପିତା ଆଜ୍ଞା ଆସ । ବହନ ଯିବା ରାଜା ପାଶ ॥
ଶୁଣି କୁମର କ୍ରୋଧଭରେ । ବୋଇଲେ ଦୂତଙ୍କ ଆଗରେ ॥
ଆହୁରି ଆଜ୍ଞା ବୋଲିବାର । ପୁଚ୍ଛିବା ଅଛିକି ତୁମ୍ଭର ॥
ରହିଲି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇଣ । ପ୍ରଜା ଗୁହାରି କେତେ ଶୁଣ ॥
ଏଇବେ ବୃଦ୍ଧକାଳ ହେଲି । ବୋଲେ ତୁମ୍ଭର କସ ଗଲି ॥
କାହିଁରେ କିଛିହିଁ ନ କହ । ଅଦୃଷ୍ଟ ମାନି ସୁଖେ ରହ ॥
ତା ଶୁଣି ଦୂତେ ଗଲେ ଚଳି । ବୃଦ୍ଧ ରାଜାର ପାଶେ ମିଳି ॥
ବୁଝାଇ କହିଲେ ସମସ୍ତ । ଶୁଣି ରାଜନ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ॥
ବୋଇଲେ ଆହେ ଧର୍ମ ଦେବ । ତୋତେ ଗୋଚର ସିନାସବ ॥
ଏଥକୁ ସାକ୍ଷୀ ତୁ କେବଳ । ସାକ୍ଷୀ ଯେ ଦଶଦିଗପାଳ ॥
ବାସୁକି ଆଦି ନାଗ ଯେତେ । ଏଥକୁ ସାକ୍ଷୀ ଏ ସମସ୍ତେ ॥
ଆଜହୁଁ ମୋର ବଂଶ ଆଉ । ଏ ରାଜ୍ୟେ ରାଜା କେହି ନୋହୁ ॥
ଯେ ଅବା ନୃପତି ହୋଇବ । ତାର ମୂର୍ଦ୍ଧନା ଫାଟିଯିବ ॥
ଏମନ୍ତ କହି କ୍ରୋଧଭରେ । ଶ୍ରୀହସ୍ତ ପିଟିଲେ ପଥରେ ॥
ବୋଇଲେ ଯେବେ ଧର୍ମ ସତ୍ୟ । ଫାଟିଣ ଯାଉ ଏ ପର୍ବତ ॥
ରାଜାର ମୁଖୁଁ ଏହା ଶୁଣି । ଫାଟିଲା ପର୍ବତ ଧରଣୀ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ମହୀପାଳ । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତିଲେ ଆଦିମୂଳ ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ଚକ୍ରପାଣି । ଶରଣଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ଭୃତ୍ୟବତ୍ସଳ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ମହାମହିମା କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
ବ୍ରଜବଲ୍ଲଭ ବଂଶୀହସ୍ତ । ସକଳଜୀବ ପ୍ରାଣନାଥ ॥
ଦେଖାଅ ତୋ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ । ମୁଁ ନଷ୍ଟେ ହାରିବି ଜୀବନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ନରସାଇଁ । ଦଶ ଦିଗକୁ ଦେଲେ ଚାହିଁ ॥
ଯେତଣେ ଚାହିଁଲ ତେଣେ ହରି । ଦିଶନ୍ତି ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧାରୀ ॥

ଅତି ଆନନ୍ଦ ମନ ହୋଇ । ବୋଲଇ ନମସ୍ତେ ମୁହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବେଗେ ଉଠି । ପ୍ରମାଣ କଲା କୋଟି କୋଟି ॥
ସମସ୍ତେ ଦେଖୁ ଦେଖୁଁ ତହିଁ । ପଡ଼ିଲେ ସେ ଚରଣେ ଡେଇଁ ॥
ପିଣ୍ଡ ସହିତେ ପ୍ରାଣ ଗଲା । ଗୋବିନ୍ଦ ପାଦେ ଲୀନ ହେଲା ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଚୂଡ଼ାମଣି । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସବାଣୀ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ସନ୍ଥ ଚରଣେ ମୋର ଆଶ ॥
ମୁଁ ବଡ଼ ନଷ୍ଟ ହୀନ ବୁଦ୍ଧି । ନିରତେ ପ୍ରଭୁ ଅପରାଧି ॥
ଶ୍ରୀରାମ ପାଦପଦ୍ମ ତଳେ । ଭେଟାଇଦିଅ ମୋତେ ବଳେ ॥
ଏତିକ ମାଗୁଣି ମୋହର । ପଣ୍ଡିତ ଜନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧର ॥
ମୁଁ ଯେ କହୁଛି ବାର ବାର । ହେ ସାଧୁ କର ବା ନ କର ॥
ଅତି ବିନୟଭାବ କରି । ମାଗୁଛି ତୁମ୍ଭ ପାଦ ଧରି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ॥
ହରିଚନ୍ଦନ ଗୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

---*---

ସପ୍ତତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ମଙ୍ଗଳ ଗଉଡ଼ ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ରଘୁବୀର । ବାଞ୍ଛା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କର ମୋର ॥
ଚୈତନ୍ୟ ରାଜା ଅତି ତୋଷେ । କହେ ସୁମନ ରାଜା ପାଶେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତେ । ଏବେ ଯା କହୁଅଛି ତୋତେ ॥
ଅତି ଅପୂର୍ବ ଏହି ରସ । ଶୁଣି କଳୁଷ ହୋଏ ଧ୍ୱଂସ ॥
ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ଏକ ଗ୍ରାମ । କମଳାବତୀ ପୁର ନାମ ॥
ପାଞ୍ଚକୋଶର ସେ ନଗର । ସେହି ଗ୍ରାମରେ ତାର ଘର ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ଗଉଡ଼ । ଅତି ଦାମ୍ଭିକ ମୂର୍ଖ ମୂଢ଼ ॥
ନ ଜାଣେ ପାଠ ଶାସ୍ତ୍ର ରୀତି । ନାହିଁ ତା ବିପ୍ର ଦେବ ଭକ୍ତି ॥
ନୋହେ ଆଚାରୀ ଶୁଚୀମନ୍ତ । ନ ଜାଣେ ବେଦର କେମନ୍ତ ॥

ଦୟା ବିନୟ ଭାବ ଯେତୁ । ସର୍ବଥା ନ ଜାଣଇ ସେତୁ ॥
ହରି ଭଜନ ବୋଲିବାର । ଦିନେ ନ ଆସେ ତୁଣ୍ଡେ ତାର ॥
ଧର୍ମ ପୁରାଣ ବୋଲି ଯାହା । ଶ୍ରବଣେ ନ ଶୁଣଇ ତାହା ॥
ନାମ ମଙ୍ଗଳ ମହାଗୂଢ଼ । ଏ କଥା କେବଳ ତା ଦୃଢ଼ ॥
ଯାହା କର୍ଣ୍ଣରେ ତାର ଚିତ୍ତ । ସେ କଥା କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ॥
ମନରୁ ନ ଛୁଡ଼େ କେବଳ । ସେ କଥା କରିଥାଇ ମୂଳ ॥
ଏମନ୍ତେ ସେ ଗୋପାଳ ଥାଇଁ । କେବଳ ଗୋଧନ ଚରାଇ ॥
ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ । ଗୋରୁ ଚରାଇ ନିଏ ଦିନ ॥
ପଶୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦିନ ବଞ୍ଚି । ନ ଜାଣେ ଗୃହ କର୍ମ କିଛି ॥
ପୁଅ ଦୁହିତା ପତ୍ନୀ ତାର । ନେଇଣ ଦିଅନ୍ତି ଆହାର ॥
ଗୋଷ୍ଠରେ ଭୁଞ୍ଜି ବଞ୍ଚେ ଦିନ । କେବେହେଁ ନ ଆସେ ଭବନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଅର୍ଦ୍ଧବୟସ ଆସି ହେଲା ॥
ନ ନେଲୁ ଗୁରୁ ଉପଦେଶ । ଲୋକେ କରନ୍ତି ଉପହାସ ॥
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଆରେ ଭାଇ । ଜ୍ଞାନ ଗୋଚର ତୋର ନାହିଁ ॥
କାଳ ହୋଇଲା ଆସି ଶେଷ । ନ ନେଲୁ କର୍ଣ୍ଣେ ଉପଦେଶ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ମନ୍ତ୍ର ବିନା ଜାଣ । ତୋ ପିଣ୍ଡ ହେଲା ଅକାରଣ ॥
ନରକେ ପଡ଼ିବୁ ତୁ ଯାଇ । ତରିବା ପଥ ଆଉ ନାହିଁ ॥
ଏବେ ତୁ ଆମ୍ଭ ବୋଲମାନ । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ମନ୍ତ୍ର କର୍ଣ୍ଣେ ନେନ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ । ମଲେ ନରକେ ହେବ ବାସ ॥
ଶୁଣି ଗଉଡ଼ ହସ ହସ । କହଇ ସେ ଲୋକଙ୍କ ପାଶ ॥
ଭଲ କହିଲ ତୁମ୍ଭେମାନେ । ମନ୍ତ୍ର ନେନଲେ ମୁହିଁ କର୍ଣ୍ଣେ ॥
ତୁମ୍ଭର ପରାୟେ ନରତେ । ପଡ଼ିବ ପାଦତଳେ କେତେ ॥
ନ କଲେ ଦଣ୍ଡବତମାନ । ଗୁରୁ କରିବେ ଦୁଃଖ ମନ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଗାଳିଦିଅ ମୋତେ । ଏହା ମୁଁ କରିବ କେମନ୍ତେ ॥
ମନ୍ତ୍ର କର୍ଣ୍ଣରେ ଯେବେ ନେବ । କେବଳ କଥାଏ କହିବ ॥
ଏଥେ ଯେ ଆତଜାତ ଜନ । କରିଥିବ ମୁଁ ଅନୁମାନ ॥

ଯେ ଅବା ଅପୂର୍ବ ବୈଷ୍ଣବ । ଯେବେ ପଥରେ ଦେଖାଯିବ ॥
ମନ୍ତ୍ର ଘେନିବ ତାଙ୍କଠାରୁ । ଏକଥା ଉଚିତ ମୋହର ॥
ଦଧି ବା ଦୁଗ୍ଧ ପିଇ ଖାଇ । ମୋ କର୍ଣ୍ଣେ ମନ୍ତ୍ର ଯିବେ କହି ॥
ଆଜି ଦେଖିବ ନାହିଁ ଥରେ । ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ଏ ଦଣ୍ଡରେ ॥
ଏ କଥା ନ ଯୋଗାଏ ମୋତେ । ବୋଲିଣ ଚଳିଲେ ତୁରିତେ ॥
ଯାଇ ରହିଲା ଗୋଗୋଷ୍ଠରେ । ସେ ଗୋରୁ ଚହ୍ଲଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥
ବସିରୁ ଥାଇ ତାର ତଟେ । ଉତ୍ତମ ଲୋକମାନେ ଯେତେ ॥
କହନ୍ତେ ନାନାଦି ପ୍ରକାରେ । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ମନ୍ତ୍ର ଘେନିବାରେ ॥
ଯେବେ ମୁଁ ଘେନଇ ଅତିଥି । ମନ୍ତ୍ର ଦେଖିବା କଥା ସତ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରତିଦିନ । କରୁଥାଏ ସେ ଅନୁମାନ ॥
ରାଜପଥକୁ ନିତି ଆସି । ସମସ୍ତ ଜାଣି ଥାଏ ବସି ॥
ଯିବା ଆସିବା ଜନ ଯେତେ । ତାଙ୍କୁ ପଚାରୁଥାଏ ନିତ୍ୟେ ॥
ବୈଷ୍ଣବମାନେ ଆସିବାରେ । ଦେଖିଲେ କହିବ ପଥରେ ॥
ଉଚ୍ଚ ପାବଚ୍ଛ ବୃକ୍ଷେ ଉଠି । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ଦିଏ ଦୃଷ୍ଟି ॥
କରିଥାଏ ସେ ଅନୁମାନ । ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେଦିନ ॥
ଦଇବ ଯୋଗେ ଏକଦିନ । କରୁ ସେ ଅଛି ଗୋଦୋହନ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳରେ ଅତିଥି । ଆସି ହୋଇଲେ ଉପଗତ ॥
ଚହିଁ ବଇଜମାନ ହୋଇ । ଏକାକୀ ସଙ୍ଗେ କେହି ନାହିଁ ॥
ଉତାରି କୌପୁନୀ କଟୀମାଝେ । ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗେ ବିଭୂତି ବିରାଜେ ॥
ମସ୍ତକେ ଶୋହେ ଜଟାଭାର । ତୁମ୍ବା ଲଉଁଏ ଅଛି କର ॥
ଶ୍ରୀହରି ମନ୍ଦିର ତିଳକ । ଭାଲ ପଟରେ ଜକ ଜକ ॥
ଚନ୍ଦ୍ର ବଦନ ଶୋଭାବନ । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ନୟନ ॥
ଗୋଧନ ଦୁହାଁ ଦୂର କରି । ଉଠିଲା କ୍ଷୀରଭାଣ୍ଡ ଧରି ॥
ଧାଇଁଲା ବେଗ ବେଗ ହୋଇ । ଡାକିଲା ରହ ହେ ଗୋସାଇଁ ॥
ଶୁଣି ସେ ରହିଲେ ଅତିଥି । ଗଉଡ଼ ହେଲା ଉପଗତ ॥
କ୍ଷୀର କଳସୀ ତଳେ ଥୋଇ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପାଦେ ପଡ଼ିଶୋଇ ॥

ଉଠି ମସ୍ତକେ କର ଦେଲ । ଶୁଣହେ ଗୋସାଇଁ ବୋଇଲ ॥
ଏ କ୍ଷୀର ଭୋଜନ କରିବ । ମୋ କର୍ଣ୍ଣେ ମନ୍ତ୍ର ଦେଇଯିବ ॥
ମୁଁ ଯେ ହୋଇବି ତୁମ୍ଭ ଶିଷ୍ୟ । ଏ କଥା କର ତୁ ଅବଶ୍ୟ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ଅତିଥେ । ଶୁଣ ଗୋପାଳ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ଚାଲ ତୋ ଭବନକୁ ଯିବା । ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନେକ ଦେଖିବା ॥
ମନ୍ଦିର ଲିପା ପୋଛୁ କରି । ବସିବା ଗୋବିନ୍ଦ ସୁମରି ॥
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଭଜନ କରିବା । ତେଣୁ ତୋ କର୍ଣ୍ଣେ ମନ୍ତ୍ରଦେବା ॥
ନୋହିଲେ ହୋଇବ କେମନ୍ତେ । ଜଗତେ କି ବୋଲିବେ ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ଗୋପାଳ । ମୁଁ ଯେ ନ ଜାଣେ ଏ ଜଞ୍ଜାଳ ॥
କେବଳ ଏହି ସ୍ଥାନେ ଥିବ । ମନ୍ତ୍ର ଦେଇଣ ମୋତେ ଯିବ ॥
ନୋହିଲେ ଭଲ ନାହିଁ ତୋର । ମୁହିଁ ମରିବି ତୋ ଆଗର ॥
ମାରିବ ମରିବ ଦ୍ୱିକଥା । କେବେହେଁ ନୋହିବ ଅନ୍ୟଥା ॥
ଶୁଣି ଅତିଥି ଭୟ କଲେ । ଆପଣା ମନେ ବିଚାରିଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଏ ବଡ଼ ମୂରୁଖ । ନିଶ୍ଚୟ ଦେବ ମୋତେ ଦୁଃଖ ॥
ଏହାକୁ ମନ୍ତ୍ର ମୁଁ ନ ଦେଲେ । ଏତ ନ ଛାଡ଼େ ମୋତେ ଭଲେ ॥
କରେ ଘେନିଣ ଠେଙ୍ଗା ଗୋଟି । ମୋତେ ତ ପକାଇବ ପିଟି ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବେ ଅତି ଧୀରେ । କହିଲେ ଗଉଡ଼ ଆଗରେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ କୁମର । ଏ ନିର୍ଦ୍ଧାର ବାକ୍ୟ ମୋର ॥
ଆମ୍ଭେ ଯଦ୍ୟପି ଗୁରୁ ହେବୁ । ଆମ୍ଭର ଆଜ୍ଞା ମାନିଥିବୁ ॥
ତୋତେ ଯା ଦେବୁ ଉପଦେଶ । ତୁହି ତା କରିବୁ ଅବଶ୍ୟ ॥
ଏ କଥା କହ ସତ୍ୟ ମୋତେ । ଶୁଣି ଗଉଡ଼ ଶ୍ରଦ୍ଧାଚିତ୍ତେ ॥
ବୋଇଲା ଯେ ଆଜ୍ଞା ତୋହର । ସେହି ସେ ପାଷାଣର ଗାର ॥
ତା ଶୁଣି ବୈଷ୍ଣବ ଆନନ୍ଦ । ଚିନ୍ତଇ ଗୋବିନ୍ଦ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ଆନନ୍ଦେ ବସିଲେ ସୁମରି । ଯେ ଅଙ୍ଗନ୍ୟାସ ଆଦିକରି ॥
ବୋଇଲେ ବସରେ ଗୋପାଳ । ଚିନ୍ତିଣ ପ୍ରଭୁ ଆଦିମୂଳ ॥
ଶୁଣି ଗୋପାଳ ଦଣ୍ଡବତ । କରିଣ ବସିଲା ଅଗ୍ରତ ॥

ଅଡଥି ବସ୍ତ୍ର ବସ୍ତ୍ରୁ କରି । ତା ଅଙ୍ଗେ ସିଞ୍ଚିଲେକ ବାରି ॥
ମସ୍ତକେ ଶ୍ରୀହରି ମନ୍ଦିର । ତିଳକ ଦେଲେ ଶୋଭାକର ॥
ବାହୁଯୁଗଳ ହୃଦଗତେ । ତିଳକ ଦେଲେ ବିଧିମତେ ॥
ମୁଖେ ନିର୍ମାଲ୍ୟ ଦେଲେ ତାର । ବସାଇ ତୃଣର ଉପର ॥
କର୍ଣ୍ଣେ କହିଲେ ମହାମନ୍ତ୍ର । ବୋଇଲେ ହେଲୁ ତୁ ପବିତ୍ର ॥
ଯାହା ଭୁଞ୍ଜିବୁ ଇଚ୍ଛା ତୋର । ଦେବୁ ତୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଛାମୁରେ ॥
ଆଗ ଗୋବିନ୍ଦେ ଭୋଗ ଦେବୁ । ପଛେ ତୁ ଶେଷହିଁ ଭୁଞ୍ଜିବୁ ॥
ଶୁଣି ଗଉଡ଼ ବୋଲେ ଥାଇ । କହ ସେ କୃଷ୍ଣ ଅଛି କାହିଁ ॥
କେମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ତାହାର । କହିଣ ଥାଅ ମୋ ଆଗର ॥
ଶୁଣି କହନ୍ତି ଗୁରୁ ତାକୁ । ତୁ ମନ ଦିଅ ଏ କଥାକୁ ॥
ସକଳ ଘଟେ ବାସ ତାର । ପୂରିଛି ସଂସାର ଯାକର ॥
ଯହିଁ ଖୋଜିଲେ ତହିଁ ଅଛି । ଅପୂର୍ବ ରୂପ ସେ ଶ୍ରୀବତ୍ସି ॥
ନୀଳ ଜୀମୂତ କଳେବର । ରାଜୀବଲୋଚନ ସୁନ୍ଦର ॥
ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରମା ପ୍ରାୟ ମୁଖ । ଦେଖିଲେ ଛାଡ଼ିଯିବ ଦୁଃଖ ॥
ବିମ୍ବ ବନ୍ଧୁମ ରଙ୍ଗାଧର । ପୀତବସନ ବେଣୁଧର ॥
ହେମ କିଙ୍କିଣୀ କଟୀ ମାଝେ । ଚରଣେ ନୂପୁର ବିରାଜେ ॥
ଏମନ୍ତ ରୂପ କରି ଧ୍ୟାନ । ନିତ୍ୟେ ତୁ ଦେଉଥିବୁ ଅନ୍ନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ କହିଲେ । ସେ କ୍ଷୀର ଧେନୁ ଚଳିଗଲେ ॥
ଗଉଡ଼ ଦଣ୍ଡବତ କରି । ରହିଲା ଗୋଧନ ଆବୋରି ॥
ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ସୁଚିତ୍ତେ । ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ କଥା ଯେତେ ॥
ସେ କଥା କହୁଅଛି ଏବେ । କେବଳ ଶୁଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ ॥
ପତ୍ନୀ ତା ସ୍ୱାମୀର ନିମନ୍ତେ । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧରି ହସ୍ତେ ॥
ଆଣି ତା ପତି ହସ୍ତେ ଦେଲା । ନିଜପୁରକୁ ଚଳିଗଲା ॥
ଗୋପାଳ ଅନ୍ନ ଧରି କରେ । ପଶିଲା ବନସ୍ତ ଭିତରେ ॥
ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନ ଗୋଟି ଜାଣି । ନିର୍ମଳ କଲା ସିଞ୍ଚି ପାଣି ॥
ଗୋମୟେ ପରିଷ୍କାର କଲା । ସେ ଅନ୍ନ ସେ ସ୍ଥାନେ ରଖିଲା ॥

ତୁଳସୀ ଦଳ ତହିଁ ଭରି । ମନରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସୁମରି ॥
ବୋଇଲା ଆସ ଗୋପୀନାଥ । ବସି ଭୁଞ୍ଜିବ ପର ଭାତ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ କହିଗଲେ ମୋତେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେବାର ନିମନ୍ତେ ॥
ତୁମ୍ଭର ଯେଉଁ ଭାତ ଶେଷ । ତାହା ମୁଁ ଭୁଞ୍ଜିବି ଅବଶ୍ୟ ॥
ନୋହିଲେ ନ ଭଷଇ ଜଳ । ସ୍ୱରୂପ କହିଲି କେବଳ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନାନାମତେ । ବୁଲି ସେ ଡାକିଲା ବନସ୍ତେ ॥
ଯହୁ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନ ଦେଖି । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଦେଲା ରଖି ॥
ଭୁଞ୍ଜିଲା ନାହିଁ କଦାଚିତେ । ସେ କ୍ଷୀର ନୀରହିଁ ସହିତେ ॥
ରହିଲା ଉପବାସୀ ହୋଇ । ଗୋବିନ୍ଦଠାରେ ଭାର ଦେଇ ॥
ପ୍ରତିଦିନହିଁ ଏହିମତେ । ଅନ୍ନବ୍ୟଞ୍ଜନ ଆଣିଦ୍ୟନ୍ତେ ॥
ଥୋଇ ସେ ବନସ୍ତ ଭିତର । ଡାକଇ ଅନେକ ପ୍ରକାର ॥
କାହିଁଅଛ ହେ ପୀତବାସ । ମଣୋହି କରିବାକୁ ଆସ ॥
ଏମନ୍ତେ ଡାକନ୍ତେ କେବଳ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳ ॥
ଲେଉଟି ନ ଦେଖି ନିରାଶେ । ଅନ୍ନ ପକାଇ ଦେଲା ରୋଷେ ॥
ଆପଣେ ଉପବାସେ ରହି । ଜଳ ସ୍ପରଶ ନ କରଇ ॥
ଏମନ୍ତେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଦିନ । ଗଲା ସେ ନ କଲା ଭୋଜନ ॥
ପେଟ ଲାଗିଲା ପୃଷ୍ଠଦେଶେ । ରହିଲା ଅସ୍ଥି ଚର୍ମ ଶେଷେ ॥
ଆଉ ଉଠିବା ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ବଚନ ନ ପାରଇ କହି ॥
ଚାହିଁଲେ ନିର୍ମଳ ନ ଦିଶି । ଦେହେ ଜନ୍ମିଲା ଭ୍ରମ ଆସି ॥
ଏମନ୍ତ ହେଲା ସେ କେବଳ । କଲା ସେ ଏହି କଥା ମୂଳ ॥,
ବୋଇଲା ପ୍ରାଣ ପଛେ ଯାଉ । ଲଙ୍ଘିବି ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା କାହୁଁ ॥
ଏ ଦେହ ବହିଲେ ନିଯୁତ । ମରଣ କଥା ସିନା ସତ୍ୟ ॥
ଯଦ୍ୟପି ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା ସତ । ମୋ ପ୍ରାଣ ଯେବେ ହେବ ହତ ॥
ବସିବି ବଇକୁଣ୍ଠେ ଯାଇ । ଏଥେ ମୋ ଶୋଚନା ନ ଥାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ଗଉଡ଼ । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ଦୃଢ଼ ॥
ସପତବଂଶ ଦିନ ହେଲା । ତା ପତ୍ନୀ ଅନ୍ନ ନେଇ ଦେଲା ॥

ତା ଘେନ ଚଳିଲା ଗୋପାଳ । ଚିନ୍ତିଣ ପ୍ରଭୁ ଆଦ୍ୟମୂଳ ॥
ଥୋଇଣ ବସିଲା ଆସନେ । ଧ୍ୟାନ କରିଣ ତାର ମନେ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ତାଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ । ଯେଉଁ ସ୍ୱରୂପେ ଥିଲେ କହି ॥
ସେହି ସ୍ୱରୂପ କରି ଧ୍ୟାନ । ବୁଜିଲା ତା ବେନି ନୟନ ॥
ବୋଇଲ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ବଚନ । ସତ୍ୟ ଯଦ୍ୟପି ଦେବା ଜ୍ଞାନ ॥
ସତ୍ୟ ଯଦ୍ୟପି ଥିବେ ହରି । ସକଳ ଘଟେ ବାସ କରି ॥
ସତ୍ୟ ଯଦ୍ୟପି ଏ ଜଗତେ । ବିଷ୍ଣୁ ବିଜୟି ପଞ୍ଚଭୂତେ ॥
ସେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଯେବେ ସତ୍ୟ । ଯେବେ ସେ ଜଗତର ନାଥ ॥
ଗୁରୁ ମୋ କହିଗଲେ ଯାହା । ସତ୍ୟ ବଚନ ଯେବେ ତାହା ॥
ତେବେ ବହନ ଆସ ହରି । ଏଥି ଭୋଜନ ଯାଅ କରି ॥
ନୋହିଲେ ମରିବି ଅବଶ୍ୟ । ଲାଗୁ ତୋତେ ଏ ହତ୍ୟାଦୋଷ ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ସେ ମନେ । ରହିଲା ଚାହିଁ ଏକଧ୍ୟାନେ ॥
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ମୁନିମାନଙ୍କ ଯେ ଅଲଭ୍ୟ ॥
ତାହା ପାଇଲା ସେ ଗରୁଡ଼ । ଫିଟିଲା ଭବବନ୍ଧ ଗାଢ଼ ॥
ଅଙ୍ଗେ ତା ପ୍ରକାଶିଲା ବଳ । ପଡ଼ିଲା ପାଦପଦ୍ମ ତଳ ॥
ଉଠିଲା ଶିରେ କରଦେଇ । ବୋଇଲା ନିସ୍ତରିଲି ମୁହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ସେବା ତେଜି । ଅନ୍ୟ ଦେବଙ୍କୁ ଯେହୁ ଭଜି ॥
ଧିକ ସେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଜୀବନ । ପଶୁ ହସିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ମୁଁ ଯାହା ଦେଖିଲି ସାକ୍ଷାତେ । ତୋ ପରି ପ୍ରଭୁ ଏ ଜଗତେ ॥
ଲୋଡ଼ିଲି ଜଣେ ମାତ୍ର ନାହିଁ । ଶୁଣି ହସିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ଗରୁଡ଼ । ଏବେ ତୁ ଯାଅ ନିଜପୁର ॥
ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖେ ଧନ ନିଅ । ମଲେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ଠାବପାଅ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭଗବାନ । ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ଗୋପାଳ ନିଜପୁର ଗଲା । ପ୍ରାଣାନ୍ତେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଲଭିଲା ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ପଢ଼ନ୍ତି ଶୁଣନ୍ତି । ଯମ ଦଣ୍ଡକୁ ନାହିଁ ଭ୍ରାନ୍ତି ॥
ଭଣଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦପଦ୍ମ ଧୂଳି । ମଣ୍ଡନ ହେଉ ମୋ ମଉଳି ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଏତେମାତ୍ର କର । ଶରଣ ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ତୋର ॥
କର ନ କର ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛା । କେବଳ ଏହି ମୋର ବାଞ୍ଛା ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ମଙ୍ଗଳ ଗଉଡ଼ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ସପ୍ତତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଅଷ୍ଟତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ବାଳକ ରାମଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମୋ କୋଦଣ୍ଡ ମହାବାହୁ । ବାଞ୍ଛା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୋର ହେଉ ॥
କହେ ଚୈତନ୍ୟ ମହାତ୍ମତା । ଶୁଣ ସୁମନ ଏହୁ କଥା ॥
ବଡ଼ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଏ ଚରିତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ଅମୃତ ॥
ଶୁଦ୍ଧ ପଶ୍ଚିମ ଯେ ଲାହୋର । ଦେଶରେ ଅଛେ ତାର ଘର ॥
ଜାତିରେ ଅଟେ ଦ୍ୱିଜବର । ନାମ ବାଳକ ଦାସ ତାର ॥
ମାତା ପିଅର ପାଞ୍ଚଭାଇ । ତହିଁର ମଧ୍ୟେ ଗୋଟି ସେହି ॥
ବିଷୟ କର୍ମ ଆଦି ଯେତେ । କରଇ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ନ କରେ ମାତା ପିତା ବୋଲ । ଭ୍ରାତାଙ୍କ କଥା ମଣେ ଶଲ ॥
ଫୁଲ ଚନ୍ଦନ ମାଳ ଯେତେ । ମଣ୍ଡନ ହେଉଥାଇ ନିତ୍ୟେ ॥
ପିନ୍ଧି ଉତ୍ତମ ଝୀନବାସ । ବୁଲୁ ଯେ ଥାଇ ଦେଶ ଦେଶ ॥
ଭୁଞ୍ଜିବା ମୂଳ ଅଟେ ତାର । ଭୋଜନ ବେଳେ ଆଗୁଁ ସାର ॥
ଉଦାସୀ ଜନପ୍ରାୟେ ହୋଇ । କିଛିହିଁ କର୍ମ ନ କରଇ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଠାରେ । ତା ପିତା ଅତି କ୍ରୋଧଭରେ ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣରେ ପାମର । ବୋଲଟି ନ କଲୁ କାହାର ॥
ଗୃହ ଜଞ୍ଜାଳ ଯେ ହୋଇଛି । ତୋତେ ତ ନ ଲାଗିଛି କିଛି ॥
କୃଷି ବାଣିଜ୍ୟ ଆଦି ଯେତେ । ନ କଲୁ ତାହା କଦାଚିତ୍ତ ॥
କେମନ୍ତେ ସରିବ ତୋ ଦିନ । ଦୁଃଖ ପାଇବୁରେ ଅଜ୍ଞାନ ॥

ମାତା ବୋଇଲା ଏହିମତେ । ଘରୁ ଘଉଡ଼ି ଦେଲେ ଭ୍ରାତେ ॥
ବୋଇଲେ ନ ଥା ଆମ୍ଭ ଘରେ । ଥିଲେ ମାରିବୁ ନିରନ୍ତରେ ॥
ସବୁରି ମୁଖରୁ ବଚନ । ଶୁଣି ବାଳକ ରାମ ଦାସ ॥
ମନେ ବିଚାର କଲା ତାର । ଧିକ ଏ ଜୀବନ ମୋହର ॥
ମାତା ପିତାଙ୍କର ବଚନ । ଏ ଦେହେଁ ପ୍ରୟୋଜନ କିସ ॥
ଏଥେ ମୁଁ କି କରିବି ଆଉ । ଏ ଜୀବ ଥାଉ ଅବା ଯାଉ ॥
ଅରଣ୍ୟେ ପଶିବି ମୁଁ ଯାଇ । କେବଳ ରାମ ନାମ ଧ୍ୟାୟୀ ॥
ଦଇବେ ବାଳକ ବୟସ । ଛାଡ଼ି ସଂସାର ମୋହ ଆଶ ॥
ବନେ ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନ ଖୋଜି । ତହିଁ ବସିଲା ଚକ୍ଷୁ ବୁଜି ॥
ଏ ମନ ବୁଦ୍ଧି ଅହଂକାର । ମଦମାତ୍ସର୍ଯ୍ୟ ଯେ ବିକାର ॥
କାମ କଳ୍ପନା ଆଦି ଯେତେ । ତାହାର ସମତା ସହିତେ ॥
ସବୁ ପକାଇ ଦେଲା ଦୂରେ । ଝାଳୁଆ ଧୂଳିଆ ପ୍ରକାରେ ॥
କେବଳ ଦୃଢ଼ମନେ ବସି । ମୁଖେ ଶ୍ରୀହରି ନାମ ଘୋଷି ॥
ବୋଇଲା ଆହେ ନାରାୟଣ । ଜଗତ ତୁମ୍ଭର ଭିଆଣ ॥
ଚର ଅଚର ଆଦି କରି । ସକଳ ଘଟେ ଅଛ ପୂରି ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଧରି । ଜନନୀ ଜଠରେ ବିହରି ॥
ଅଗାଧଜନ୍ତୁ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ । କରି ଭିଆଇ ଏ ଜଗତ ॥
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ କର୍ମରଜ୍ଜୁ ଧରି । ସଂସାର ଆତଯାତ କରି ॥
ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ପଡ଼ିଲେ ବିପତ୍ତି । ତୋ ବିନା ନାହିଁ ଅନ୍ୟଗତି ॥
ଏ ଯେତେ ସକଳ ପ୍ରମାଣ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ନାରାୟଣ ॥
କହିଲି ଦାସ ମୁଁ ତୁମ୍ଭର । ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତାହା କର ॥
ରଖ ନ ରଖ ମହାବାହୁ । ମୋର ଭରସା ନାହିଁ ଆଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମନେ ତାର । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ମନ୍ତ୍ର ଦେବା ସାର ॥
ସେ ନାରାୟଣ ନାମ ଗୋଟି । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ଗଣ୍ଠି ॥
ଚଞ୍ଚଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିବାରି । ବସି ଏକାନ୍ତେ ଜପ କରି ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ବୋଲି ଯାହା । ମନରୁ ଦୂର କଲା ତାହା ॥

ସେ ଫଳମୂଳ ପତ୍ରମାନ । ଜଳହିଁ ନ କଲା ସେ ପାନ ॥
କେବଳ ହରି ନାମାମୃତ । ଭୋଜନେ ସ୍ଥିରକଲା ଚିତ୍ତ ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦେଖିବ । ନୋହିଲେ ପ୍ରାଣ ଉପେକ୍ଷିବ ॥
ଏମନ୍ତ ଦୃଢ଼ କରି ମନେ । ବସି ଜପିଲା ଘୋରବନେ ॥
ବହିଣ ଗଲା ଦିନ ସାତ । ଶୁଣ ହୋ ମନ ନୃପନାଥ ॥
ଦଇବ ମାୟାରେ କେବଳ । ଆସି ମିଳିଲେ ବ୍ୟାଘ୍ରପଲ ॥
ଘୋର ଗର୍ଜନ ନାଦ କରି । ଭକ୍ଷିବା ପ୍ରାୟେ ତାକୁ ଧରି ॥
ପାଶେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇ । ନୟନେ ତାହାକୁ ଦେଖଇ ॥
ଦେଖି ମନରେ ନାହିଁ ଖିନ୍ତ । ବୋଲେ ଯା କରିବେ ଶ୍ରୀପତି ॥
ସେ କଥା ହେବ ତ ଅବଶ୍ୟ । ମୋହର ବଳେ ହେବ କସ ॥
ରଖିଲେ ରଖ ନେଲେ ନେଉ । ଏଥକୁ ଭୟ ନାହିଁ ଆଉ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବ ଚକ୍ଷୁ ବୁଜି । ରହିଲା ହରିଧ୍ୟାନେ ମଜ୍ଜି ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ନୃପବଣ । ତାହା ଜାଣିଲେ ନାରାୟଣ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଶବର ରୂପରେ । କାଣ୍ଡ କୋଦଣ୍ଡ ଧରି କରେ ॥
ଧାଇଁଲେ ଅତି ବେଗ ହୋଇ । ମିଳିଲା ଭୃତ୍ୟପାଟେ ଯାଇ ॥
ଦେଖିଣ ବ୍ୟାଘ୍ର ପଳାଇଲେ । ଭକତ ଅନାଇଣ ଦେଲେ ॥
ଶବର ବୋଲେ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ବନେ ବସିଛ କ କାରଣ ॥
କ ତୋର ମନେ ଭୟ ନାହିଁ । ବ୍ୟାଘ୍ର ଭଲ୍ଲୁକ ସ୍ଥାନ ଏହି ॥
ଭକ୍ଷଣ କଲେ ନାଶ ଯିବୁ । ବହନ ଉଠିଯାଅ ବାବୁ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଶବର ଧର୍ମପିତା ଶୁଣ ॥
ପିତା ଜନନୀ ଭ୍ରାତା ମୋର । ମାରି ନବରୁ କଲେ ଦୂର ॥
ନାହିଁ ମୋହର ଗୃହ ବାସ । ଛୁଡ଼ିଲା ସଂସାରର ଆଶ ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ଅଶେଷ ଜୀବର କାରଣ ॥
ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଇଚ୍ଛା ମୋର । ତେଣୁ ପଶିଲି ବନ ଘୋର ॥
ଶୁଣି ଶବର ଅଳ୍ପ ହସି । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ବାଳଋଷି ॥
ତୁ ଯାହା ବୋଇଲୁ ବଚନ । କେମନ୍ତେ ପ୍ରତେ ଯିବ ମନ ॥

ଯାହାକୁ ଭାବୁଛନ୍ତି ଭବ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ମୁନିଏ ଯୋଗମାର୍ଗେ ଶ୍ରାନ୍ତ । ଯା ବର୍ଣ୍ଣି ଚିହ୍ନି ନ ପାରନ୍ତି ॥
ସେ କାହିଁ ଦେଖା ଦେବେ ତୋତେ । ଏହା ବିଚାରୁ କିନା ଚିତ୍ତେ ॥
ଉଚିତ ନୋହେ ଏ ତୋହର । ଯାଅ ତୁ ଆପଣା ମନ୍ଦିର ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ହେ ଧର୍ମପିତା ମୋର ଶୁଣ ॥
ସେ ମହାମୁନିଙ୍କ ବାକ୍ୟରେ । ଲେଖି ଅଛନ୍ତି ପୁରାଣରେ ॥
ସବୁରି ଜୀବର ଜୀବନ । ଅଟନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ସବୁରି ତାତ ମାତ ସେହି । ତା ବିନା ଅନ୍ୟ କେହି ନାହିଁ ॥
ଜଗତଯାକ ଖେଳଘର । ସବୁ ଏ ଆୟତ୍ତ ତାହାର ॥
ଯାହାକୁ ଯେଉଁ ମାର୍ଗେ ପେଖି । ତାହାକୁ ସେହି ପଥ ଦିଶି ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ବୋଲି କହନ୍ତି ମୁନିଗଣ ॥
ତେଣୁ ଭରସା ମୋର ମନ । ଅବଶ୍ୟ ପାଇବି ଦର୍ଶନ ॥
ଦୁଇରୁ ଏକ ମୁଁ କରିବି । ନୋହିଲେ ଜୀବନ ହାରିବି ॥
ଏ ଦୃଢ଼ ବାଞ୍ଛା ଅଛି ମୋର । ବିଜୟ କର ହୋ ଶବର ॥
ତୁମ୍ଭର ମୁଁ ଧର୍ମ ବାଳକ । ମୋଠାରେ ଦୟାମାତ୍ର ରଖ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନାରାୟଣ । ନାମ ରଟିଲା ପୁଣ ପୁଣ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ବାସୁଦେବ । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଏହା ଜୀବ ॥
ମୁଁ ଯେବେ କରିବି ନିରାଶ । ଏ ବିପ୍ର ମରିବ ଅବଶ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବି ଦୟାମଣି । ନିଷ୍କାମ ଭାବ ତାର ଜାଣି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ରେ କୁମର । ଆମ୍ଭେଟି ଜଗତ ଈଶ୍ୱର ॥
ଆସିଣ ଦୟା କଲୁ ତୋତେ । ବର ତୁ ମାଗି ନେନ ଏତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ କୁମର । ଦେଖାଅ ନିଜ ରୂପ ତୋର ॥
ଦେଖିଲେ ଚର୍ମନେତ୍ର ପଥେ । ତେବେ ମୁଁ ଯିବଇଁ ପରତେ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ବୋଇଲେ ବୁଜ ତୁ ନୟନ ॥
ତାହାଙ୍କ କଥାରେ ତୁରିତେ । ନୟନ ବୁଜି ଅନ୍ତର୍ଗତେ ॥
ଶ୍ରୀହରି ରୂପ ଧ୍ୟାନ କରି । ତାହା ଜାଣିଲେ ନରହରି ॥

ନିଜ ସ୍ୱରୂପେ ହେଲେ ଉଭା । କୋଟିଏ କନ୍ଦର୍ପ କ ଶୋଭା ॥
ନୀଳ ଜୀମୂତ ଅଙ୍ଗଘନ । ଅମଳ କମଳ ନୟନ ॥
କୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଜିଣି ମୁଖ । ଦର୍ଶନେ ଖଣ୍ଡେ ଭବଦୁଃଖ ॥
ସୁନ୍ଦର ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର । କଣ୍ଠେ କୌସ୍ତୁଭ ମଣିହାର ॥
ହୃଦେ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପାଦ ଚିହ୍ନ । ଫୁଟି ଦିଶଇ ଶୋଭାବନ ॥
ଶଙ୍ଖ କମଳ ଗଦା ସାରି । ରଥାଙ୍ଗ ଆଦି ଚାରି କର ॥
ପୀତବସନ କଟୀମାଝେ । ଚରଣେ ନୂପୁର ବାଜେ ॥
ଏମନ୍ତ ରୂପ ଭଗବାନ । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ଭୃତ୍ୟମନ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପାଦପଦ୍ମେ ପଡ଼ି । ଉଠି କହିଲେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ନାରାୟଣ । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କାରଣ ॥
କାମୀ କାମନା କାମଧେନୁ । ମହା ମହିମା ରତ୍ନଭାନୁ ॥
ସକଳ ଜୀବ ଜ୍ଞାନଗୁରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ମୁଁ ଛାର ପତିତ ଅଜ୍ଞାନ । ପାଇଲି ତୁମ୍ଭ ଦରଶନ ॥
ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ମୋର । ଛାଡ଼ି ସକଳ ହେଲା ଦୂର ॥
ଛାଡ଼ିଲା କାମବନ୍ଧ ପାଶ । ପୁଣି ବୋଲନ୍ତି ପୀତବାସ ॥
ଭୃତ୍ୟବତ୍ସଳ ଯାର ବାନା । ନ ସହେ ସେବକ ବେଦନା ॥
ତୋ ମନୁ ସଂଶୟ ବିନାଶି । ତେଣୁଟି ବେଗେ କଲୁ ଆସି ॥
ଏବେ ତୁ ମାଗି ନେନ ବର । ଯେ ମନୋବାଞ୍ଛା ଅଛି ତୋର ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ନନ୍ଦନ । ନମସ୍ତେ ଜଗତ ଜୀବନ ॥
ଯେବେ ତୁ ବର ଦେବୁ ମୋତେ । ଜନ୍ମ ନୋହିବ କଦାଚିତେ ॥
ଛୁଇଁଲେ ପଥର ସୁବର୍ଣ୍ଣ । ହୋଇବ ଦେବ ଭଗବାନ ॥
ଆବର ତୋତେ ଧ୍ୟାନ କର । ଇଚ୍ଛା ମରଣେ ଯିବ ମର ॥
ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖ ଦିନ ଯିବ । ମଲେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ଠାବ ହେବ ॥
ଅସ୍ତୁ ବୋଇଲେ ଭଗବାନ । ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ଏ ବର ପାଇ ବିପ୍ରବର । ଆନନ୍ଦ କେ କହୁ ତାହାର ॥
ଗୁପତେ ଆଣିଲା ପଥର । ଛୁଇଁଲା ଆପଣା ହସ୍ତରୁ ॥

ତକ୍ଷଣେ ହୋଇଲା ସୁବର୍ଣ୍ଣ । ଦେଖି ହରଷ କଲା ମନ ॥
ଲୋକଙ୍କୁ ବୋଇଲା ହକାରି । ଏ ସୁନା ନିଅ ବେଗ କରି ॥
ଏକ ଯେ ଆଣ ହୋ ତସ୍କର । ମଠ ବାନ୍ଧିବା ଏହିଠାର ॥
ଥୋକେ ମଣୋହି ସଜ୍ଜା ଘେନ । କରିବା ରନ୍ଧନ ଭୋଜନ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ତାହା କଲେ । ଭୁଞ୍ଜି ସମସ୍ତେ ସୁସ୍ଥ ହେଲେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଦିବ୍ୟସ୍ଥାନ । ଦେଖି ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣିଣ ॥
ଶତେକ ବଖରା ଚଉଁରି । ତୋଳାଇ ଅତି ଯତ୍ନ କରି ॥
ବୈଷ୍ଣବ ରଖାଇ ବହୁତ । ଆପଣେ ହୋଇଲେ ମହନ୍ତ ॥
ଖଞ୍ଜିଲେ ସଦା ବର୍ତ୍ତମାନ । ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ରେ ଦେଲେ ଧନ ॥
ସେ ଦେଶେ ଥିଲା ଯେତେ ମଠ । ସବୁହୁଁ ହେଲା ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ॥
ଜୟ ପତାକା ଉଡ଼ାଇଲେ । ଜଗତେ ଧନ୍ୟ ବୋଲାଇଲେ ॥
ବଢ଼ିଲା ଧନ ଅପ୍ରମିତ । ବୃଦ୍ଧି ହିଗରେ ଯେ ସମସ୍ତ ॥
କି ଅବା କୁବେର ସମ୍ପତ୍ତି । ଅଚଳାଚଳ ତା ବିଭୂତି ॥
ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଉଷ୍ଟ୍ର ଆଦି । ଅନେକ ରଖିଲେ ସମ୍ପାଦି ॥
ଝମକ ବାଜେ ମଠଦ୍ୱାରେ । ଚମକ ପଡ଼ଇ ନଗରେ ॥
ସମସ୍ତେ ହେଲେ ବଶବର୍ତ୍ତୀ । କହୁ ନ ସରେ ତାଙ୍କ କୀର୍ତ୍ତି ॥
ଅନେକ ବିଧି ଭୋଗ ହେଲା । ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା ॥
ବିସ୍ମର କଲେ ତାଙ୍କ ମନ । ଏଥିରେ କିସ ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ସକଳ ଭୋଗ ହେଲା ଶେଷ । କରିବା କ୍ଷେତ୍ରବରେ ବାସ ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ କମଳା ରମଣ । ସେ ମୋର ଜୀବର କାରଣ ॥
ବିଜୟି ନୀଳ ପରବତେ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ହିତେ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବି । ମୋର ଏ ଜୀବ ଉଦ୍ଧାରିବି ॥
ଏ କଥା ଅଟେ ମୋର ମୂଳ । ବୋଲି ସେ କଲେ ଅନୁକୂଳ ॥
ଅନେକ ବୈଷ୍ଣବ ସଙ୍ଗତେ । ଘେନଣ ଚଳିଲେ ତୁରିତେ ॥
ବଜାଇ ମଙ୍ଗଳ ମହୁରି । ଝାଙ୍କଝାହାଳୀ ଶଙ୍ଖ ଭେରି ॥
ଆବର ଝମକ ନିଶାଣ । ଦମାଲୁ ନାଦ ଘୋର ଝାଣ ॥

ତା ପଛେ ସାଜ ବାଜାବୃନ୍ଦ । ଗମିଲେ ହୋଇଣ ଆନନ୍ଦ ॥
ଯେବଣ ପଥେ ଯାନ୍ତି ଚଳି । ପୃଥିବୀ ପଡ଼ନ୍ତି ଉଛୁଳି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେବାଟ ଗଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସହର ପାଶେ ହେଲେ ॥
ବାଦ୍ୟ ଶବଦ ଘୋର ତାନେ । କମ୍ପିଲ୍ ଦିଲ୍ଲୀ କୋପମନେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର । ପୁଛିଲେ ଦୂତଙ୍କ ଆଗର ॥
କି ବାଦ୍ୟ ବାଜଇ କାହାର । ଚମକ ପଡ଼ଇ ଶରୀର ॥
ଲୋକେ କହିଲେ ସନମତେ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱରଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ଏକ ଫକୀର ଆସିଛନ୍ତି । ବଳ ତା କହି ନୋହେ କଛି ॥
ତାହାର ବାଦ୍ୟ ଶବଦର । କମ୍ପି ଉଠଇ ଏ ନଗର ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର । ବହନ ଯାଇ ମନା କର ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ଦୂତ ଗଲେ । ବୈଷ୍ଣବ ଆଗରେ କହିଲେ ॥
ଏଠାରେ ନ ବଜାଅ ବାଜା । ଦିଲ୍ଲୀ ଈଶ୍ୱର ମହାତେଜା ॥
ଶୁଣି ବାଳକ ରାମଦାସ । ଅଳପ ହେଲେ ହସ ହସ ॥
ବୋଇଲେ ଏ ଦିଲ୍ଲୀ ନୌବତ । ନ ବାଜୁ ଯେବେ ଆଜ୍ଞା ସତ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତ କହନ୍ତେ ବଚନ । ବାଜିଲ୍ ନାହିଁ ବାଦ୍ୟମାନ ॥
ଦେଖ ସେ ଆଜ୍ଞା ମତ ହେଲ୍ । ଦିଲ୍ଲୀ ନୌବତ ନ ବାଜିଲ୍ ॥
ତା ଦେଖି ବାଦ୍ୟକାରମାନେ । ଜଣାଇ ବାଦ୍‌ସା ସନ୍ନିଧାନେ ॥
କମ୍ପା ନୌବତ ନ ବାଜିଲ୍ । ଏ ବଡ଼ ସଂଶୟ ଲଗିଲ୍ ॥
ଯେପତେ ପିଟିଲେ ବାଦ୍ୟମାନ । କେବେହେଁ ନ ବାଜିଲ୍ ଜାଣ ॥
ଏ କଥା ବୁଝି ଆଜ୍ଞା ହେଉ । ଆମ୍ଭର ଦୋଷ ନାହିଁ ଆଉ ॥
ତା ଶୁଣି ବାଦ୍‌ସା ଅଚମ୍ଭିତ । ବୋଲଇ ଏତ ବିପରୀତ ॥
ଦୂତେ କହିଲେ ବାଦ୍‌ସା ଆଗେ । ଫକୀର ଆଜ୍ଞା ଦେଲ୍ ରାଗେ ॥
ଦିଲ୍ଲୀରେ ନ ବାଜୁ ନୌବତ । ତା କଥା ହେଲ୍ ଏବେ ସତ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର । ଆଜ୍ଞା ସେ ଦେଲ କ୍ରୋଧଭର ॥
ବୋଇଲ୍ ଯାଅ ସୈନ୍ୟ ମୋର । ବଇଷ୍ଣବକୁ ବନ୍ଦୀ କର ॥
ଦେଖିବା ତାର କରାମତ । ତା ଶୁଣି ଚଳିଗଲେ ଦୂତ ॥

ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ଚଳଚଳେ । ଆସି ବୈଷ୍ଣବେ ବନ୍ଦୀ କଲେ ॥
ଘୋଡ଼ାଙ୍କ ଉପରେ ବସାଇ । ବେଢ଼ିଲେ ଫତେପୁର ହୋଇ ॥
କରନ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକଟ । ମାଛି ସିବାକୁ ନାହିଁ ବାଟ ॥
ଏମନ୍ତେ ତିନଦିନ ଗଲା । ଅନ୍ନ ଯେ ଭୋଜନ ନୋହିଲା ॥
ପୁଣି କହନ୍ତି ସେ ଫକୀର । ହେ ଦୂତେ ଆମ୍ଭ ବୋଲ କର ॥
କହରେ ବାଦ୍‌ସା ଆଗେ ଯାଇ । କେବଣ ଦୋଷ କଲି ମୁହିଁ ॥
କିମ୍ପା ସେ ମୋତେ ବନ୍ଦୀ କଲା । ତାକୁ କି ଦଇବ ଛୁଡ଼ଲା ॥
ଏ ଦିଲ୍ଲୀ ସହର ସହିତେ । ଅଛଇ ତାର ଗ୍ରାମ ଯେତେ ॥
ସମସ୍ତ ଜଳରେ ଭସାଇ । ସମୁଦ୍ରେ ପକାଇବ ନେଇ ॥
ନୋହିଲେ ବେଗେ ଛୁଡ଼ିଦେଉ । ଅଧିକ କି କହିବ ଆଉ ॥
ତା ଶୁଣି ବେଗେ ଦୂତ ଗଲେ । ସମସ୍ତ ବୁଝାଇ କହିଲେ ॥
ବାଦ୍‌ସା ବୋଇଲା ହେଉ ହେଉ । ଦେଖିବା ସମୁଦ୍ରେ ପକାଉ ॥
ନୋହିଲେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିବ । ତାକୁ କେ ଏଥୁ ଉଦ୍ଧାରିବ ॥
ତା ଶୁଣି ଦୂତେ ବେଗେ ଗଲେ । ବୈଷ୍ଣବ ଆଗରେ କହିଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଯତିବର । କୋପେ ବୋଇଲେ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର ॥
ଦେଖାଇ ଦେଲେ କରାମତ । ବନ୍ଦୀରୁ ହୋଇବ ମୁକତ ॥
ନୋହିଲେ ଥାଅ ବନ୍ଦୀଘରେ । ଶୁଣି ବୈଷ୍ଣବ କ୍ରୋଧଭରେ ॥
ଲେଙ୍ଗୁଟି ଫିଟାଇଣ ଦେଲେ । ସବୁ ସାକ୍ଷାତେ ମୁତ କଲେ ॥
ବୋଇଲେ ବ୍ରହ୍ମା କୃପାରୁ । ଏ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର ସବୁ ସରୁ ॥
କେବଳ ଜଳମୟ ହେଉ । ଏ ପୁରଗୋଟି ଭାସିଯାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେ କେବଳ । ପୁରେ ପୂରିଲା ମୂତଜଳ ॥
ବେନି ପ୍ରହର ମଧ୍ୟେ ପାଣି । ଦିଲ୍ଲୀ ହୋଇଲା ଆଣ୍ଠୁଆଣି ॥
ଦେଖି ଆକୁଳ ପୁରଜନ । କହିଲେ ବାଦ୍‌ସା ସନ୍ନିଧାନ ॥
ବୋଇଲେ ଏ କି ଚମତ୍କାର । ଗ୍ରୀଷ୍ମ କାଳେ ଏତେ ନୀର ॥
ଫକୀରେ ଶତ୍ରୁତା ହେଲେତ । ହେଲେ ମରିବା କଥା ସତ୍ୟ ॥
ତା ଶୁଣି ଦିଲ୍ଲୀ ନରପତି । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ଖ୍ୟାତ ॥

ବୋଇଲେ ଚାଲ ସର୍ବେ ଯିବା । ଅତିଥେ ଶରଣ ପଶିବା ॥
ବିନୟ କରି ତାଙ୍କ ପାଦେ । କ୍ଷମା କରାଇ ଅପରାଧେ ॥
ଅନେକ ଧନ ତାଙ୍କୁ ଦେବା । ପ୍ରବୋଧି ତାହାଙ୍କୁ କହିବା ॥
କରି ଅନେକ ରୂପେ ସେବା । ତେବେ ସେ ସଙ୍କଟୁ ତରିବା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର । ଅନେକ ପ୍ରଜା ସଙ୍ଗତର ॥
ଧନ ବସନ ଆଦି କରି । ମଣୋହି ସଞ୍ଜାମାନ ଧରି ॥
ବୈଷ୍ଣବ ପାଖେ ଯାଇଁ ମିଳି । ସମସ୍ତ ସୈନ୍ୟ ହୋଇ ମେଳି ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବତ କଲେ । ଉଠ କପାଳେ କର ଦେଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଦୋଷ କ୍ଷମାକର । ମହିମା ବୁଝିଲି ତୁମ୍ଭର ॥
ମୋ ଅପରାଧମାନ ଯେତେ । ମନେ ନ ଧରି କଦାଚିତେ ॥
ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଧର୍ମର କୁମର । ଏକଥା ଘେନମା ମୋହର ॥
ଆଜ ଦିନରୁଟି ଅବଶ୍ୟ । ଦିଲ୍ଲୀ ବାଳକ ରାମଦାସ ॥
ନାମ ବହିବ ଏ ଜଗତେ । ମୋହର ମାଗୁଣିଟି ଏତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଧନ ଯେତେ । ଥୋଇଲେ ଅତିଥି-ଅଗ୍ରତେ ॥
ଅନେକ ବିନୟୀ କହିଲେ । ଯେ ଯାହା ପୁରେ ଚଳିଗଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ଜଳ କିଛି ନାହିଁ । ଧନ୍ୟ ରାମଦାସ ବୋଲାଇ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନୁ ନୃପନାଥ । ସାଧୁଙ୍କ ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାବଳୀ । ହରି ଭକତ ଏକେ ଭଳି ॥
ଭକତ ଭଗବାନ ଦୁଇ । ଏକ ଆତ୍ମା ଯେ ଭିନ୍ନ ନୋହି ॥
ଏକଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ସୁଜନଜନେ ଏହା ଶୁଣ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସ ବାଣୀ । କେବଳ ଭକ୍ତି ତରଙ୍ଗିଣୀ ॥
ତରିବା ନୌକା ଏ କେବଳ । ପ୍ରାଣୀ ବିଶ୍ୱାସ ଏକା ମୂଳ ॥
ଭଣଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ପଦାଗ୍ରତେ । ମନ ମୋ ରହୁ ଅବିରତେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବାଳକ ରାମଦାସ ମହିମା ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଅଷ୍ଟବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଊନଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ବାଳକ ରାମଦାସ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ମନ ବୋଲଇ ଚଇତନ । କହିଲ ଅପୂର୍ବ ବିଧାନ ॥
ସେ ଯେ ବାଳକ ରାମଦାସ । ଦିଲ୍ଲୀରେ କଲା ଏତେ ଯଶ ॥
କହ ଯେ ପୁଣ କାହିଁ ଗଲେ । କି ଅବା ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହିଲେ ॥
ଏ କଥା ଫେଡ଼ି ମୋତେ କହ । ମନରୁ ଫିଟାଅ ସନ୍ଦେହ ॥
ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ କହେ ହସି । ଶୁଣ ହୋ ମନ ଘଟବାସୀ ॥
ସେ ଯେ ବାଳକ ରାମଦାସ । କଥା କହିଲେ ନୋହେ ଶେଷ ॥
କେବଳ ଅଳପ ଅଳପ କରି । ଶୁଣ କହିବା କଥା ଗୁରି ॥
ଦିଲ୍ଲୀରେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଦେଖାଇ । ତହୁଁ ଚଳିଲେ ବେଗ ହୋଇ ॥
ସକଳ ସୈନ୍ୟ ସମସ୍ତୁଲେ । ଅନେକ ତୀର୍ଥ ବୁଲିଗଲେ ॥
ଗୋପ ମଥୁରା ବୃନ୍ଦାବନ । କାଳନ୍ଦୀ ଗିରି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ॥
ଅଯୋଧ୍ୟା ଚିତ୍ରକୂଟ କାଶୀ । କାଞ୍ଚିକାବେରୀ ବାରାଣସୀ ॥
ଦ୍ୱାରକା ଧାମ ରଙ୍ଗନାଥ । ଶ୍ରୀରାମେଶ୍ୱର ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥ ॥
ଶ୍ରୀଲଛମନ କ୍ଷେତ୍ରବର । ଦ୍ୱିତୀ ବୈକୁଣ୍ଠ ପୁଣ୍ୟ ତାର ॥
ସେ ପଞ୍ଚବଟୀ ଗୋଦାବରୀ । ପ୍ରାଣ ନୃସିଂହ ନରହରି ॥
ବଦ୍ରିନାଥ ସୀମାଚଳ । ଶ୍ରୀ ଆଦି କର୍ମ ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥଳ ॥
ବୁଲି ଦେଖିଲେ ତୀର୍ଥମାନ । କରିଣ ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥେ ସ୍ନାନ ॥
ଭ୍ରମନ୍ତି ହରିଧ୍ୱନି କରି । ଯିବା ପଥରେ ପଡେ ହୁରି ॥
କେ କହୁ ତାହାଙ୍କ ଆନନ୍ଦ । ସବୁ ମକୁଟ ବନ୍ଧା ବୃନ୍ଦ ॥
ରବି କିରଣ ସମସରି । ଝଲକେ ଶସ୍ତ୍ରମାନ ଧରି ॥
ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି । ଗମନ୍ତି ରାଜପଥ ମାଡ଼ି ॥
କେବଳ ଧ୍ୟାନ ହୃଦଗତେ । କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯିବାର ନିମନ୍ତେ ॥
ଶ୍ରୀନୀଳାଚଳ ଭଗବାନ । କେବଳ କରିବା ଦର୍ଶନ ॥
ଏମନ୍ତ କରିଣ ବିଚାର । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ କ୍ଷେତ୍ରବର ॥

ତହିଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଜଣେ ଥାନ୍ତି । ତା ନାମ ମଦନ ଭାରତୀ ॥
ତା ସଙ୍ଗେ ଅନେକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । ସମସ୍ତେ ଶାକ୍ତ ଉପବାସୀ ॥
ମେଘ ମନ୍ତ୍ରୀ ଆଦିକରି । ଚଣ୍ଡୀ ପୂଜନ୍ତି ନୈବେଦ୍ୟ ମାରି ॥
କରନ୍ତି ମାଂସ ସୁରାପାନ । ସବୁଙ୍କୁ ଦେଇ ମହାଜ୍ଞାନ ॥
ସେ ଦେଶେ ଯେତେଲୋକ ଛନ୍ତି । ଏହି କର୍ମରେ ମାତିଥାନ୍ତି ॥
ହରିଭକତି ବୋଲି ଯାହା । ସେ ପୁରେ ନ ଜାଣନ୍ତି ତାହା ॥
ଏମନ୍ତେ ସେ ଦେଶେ ପ୍ରବେଶ । ହେଲେ ବାଳକ ରାମଦାସ ॥
ବୁଝିଲେ ସକଳ ଚରିତ । ବୋଇଲେ ଏ କି ବିପରୀତ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ଭକ୍ତି ପଥ ଛାଡ଼ି । କିମ୍ପା ଅମାର୍ଗେ ଅଛ ବୁଡ଼ି ॥
ଜୀବ ସାକ୍ଷାତେ ନାରାୟଣ । ଏହା ନ ଜାଣି ମୂଢ଼ମନ ॥
କର ଏ ଜୀବହତ୍ୟାମାନ । ଏ ପାପ ଛାଡ଼ିବ କେସନ ॥
କାହାର ବୋଲେ ଏହା କଲ । ବଅର୍ଥେ ଗଞ୍ଜି ହୋଇ ମଲ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ନାହିଁ ସୁଖ ଲେଶ । ମଲେ ନରକେ ପରବେଶ ॥
ପାରିଲେ ଏବେ ବୁଦ୍ଧି କର । ଯେବେ ହୋଇବ ଭବୁ ପାର ॥
ଶ୍ରୀ ହରି ଭକ୍ତି ଭାବେ ରହ । ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା ବହ ॥
ସେବ ଯେ ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ । ଦରିଦ୍ରଜନେ ଦିଅ ଦାନ ॥
ଲଲାଟେ ଶ୍ରୀଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପୁଣ୍ଡ୍ରର । କଣ୍ଠେ ତୁଳସୀମାଳ ଭର ॥
ନୈବେଦ୍ୟ ନିର୍ମାଲ୍ୟ ସେବା କର । ମୁଖେ ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ଧର ॥
ତେବେ ତରିବ ଭବୁଁ ଜାଣ । ନୋହିଲେ ହେବ ଅକାରଣ ॥
ଏମନ୍ତ ଦୀକ୍ଷା ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ସଜ୍ଞାନ ପଥ ଦେଖାଇଲେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଲୋକେ ଯାଇଁ । ମଦନ ସନ୍ନ୍ୟାସୀକି କହି ॥
କାହୁଁ ବୈଷ୍ଣବ ଜଣେ ଆସି । ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ ଝିଙ୍ଗାସି ॥
ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଦୀକ୍ଷା ଛଡ଼ାଇଲେ । ବୈଷ୍ଣବ ଦୀକ୍ଷାମାନ ଦେଲେ ॥
ତୁମ୍ଭର ମହତ ସରିଲା । ଶୁଣି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କ୍ରୋଧ କଲା ॥
ବୋଇଲେ ବୁଝିବା ତଦନ୍ତ । କେ ଅବା କେତେ ବଳବନ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳଗଲେ । ଅନେକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ତୁଲେ ॥

ଲୁକାଇ ସିଂଘା ବେଣୁ ଘଣ୍ଟ । ଦୁଇକୁଳର ହେଲ ଭେଟ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ବଳେ ବଳୀୟାର । ଶସ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଯେ ଚତୁର ॥
ସଂଗ୍ରାମେ ଜିଣି ନ ପାରିବା । ସମସ୍ତେ ଜୀବନ ହାରିବା ॥
ବୋଲି ମନରେ କଲେ ଭୟ । ଏଥକୁ କରିବା ଉପାୟ ॥
ବରଗି ଦେବା ଦୂତ ଯାଇ । ବୈଷ୍ଣବ ଆଗେ ଯାଇଁ କହୁ ॥
ମନୁଷ୍ୟ ଜଣେ ନେବା ଧରି । ହାଣିବା ବେନି ଖଣ୍ଡ କରି ॥
ତାକୁ ଯେ ଜୀବଦାନ ଦେବ । ତାହାର କଥା ମୂଳ ହେବ ॥
ଏହି ବିଚ୍ଛର ସର୍ବେ କଲେ । ବୈଷ୍ଣବ ସ୍ଥାମୁରେ ମିଳିଲେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରଦେଶୀମାନେ ଆସି । ଆମ୍ଭର ରାଜ୍ୟେ କମ୍ପା ପଶି ॥
ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଧର୍ମ କର ନାଶ । ଦିଅ କେବଣ ଉପଦେଶ ॥
ଏ ତୁମ୍ଭ କେଉଁ ବଡ଼ପଣ । କହ କି ବିଦ୍ୟା ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ ॥
ପରୀକ୍ଷା କରିବା ଏଠାରେ । ସମସ୍ତେ ଦେଖନ୍ତୁ ନେତ୍ରରେ ॥
ମୃତ ମଣିଷକୁ ଆଣିବ । ତାହାକୁ ଯେବେ ବଞ୍ଚାଇବ ॥
ତେବେ ତୋ ଆଜ୍ଞାକୁ ଜାଣିବା । ତୋତେ କରିବୁ ସର୍ବେ ସେବା ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଦାସେ ହସି । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ॥
କହିବା ଶୁଣରେ ଦୁର୍ମତି । ଏ କୁମ୍ଭକାର କାଠ ଗଢ଼ି ॥
ଝିଣ୍ଟିକା ଆଦି କାଠ ମାରି । ଆଣି ତା ମନ୍ଦିରରେ ଭରି ॥
ଅନାଦି ମନ୍ତ୍ରେ ଜୀବ ଦେଇ । ଆପଣା ସ୍ୱରୂପ କରଇ ॥
ସେ କାହିଁ ହେଲ ବଡ଼ଜଣ । କେହୁ ସେବିଲ ତା ଚରଣ ॥
ଏହୁ କପଟ ବିଦ୍ୟା କରି । ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତ ହରି ॥
ଦିଅ ଅଜ୍ଞାନ ଦୀକ୍ଷାମାନ । ଯିବ ଅବଶ୍ୟ ନର୍କ ସ୍ଥାନ ॥
ଏ କଥାମାନ ଦୂର କରି । ଭଜ କେବଳ ରଘୁବର ॥
ନୋହିଲେ ସର୍ବେ ଯିବେ ନାଶ । ମହାନରକେ ହେବ ବାସ ॥
ଯେବେ ଆମ୍ଭର କରାମତ । ଦେଖିବା ପାଇଁ ଅଛି ଚିତ୍ତ ॥
ଖୋଜଣ ମୃତ ଶବ ଆଣ । ତାକୁ ଜୀଆଇ ଦେବା ପୁଣ ॥
ତେବେ ଜାଣିବ କରାମତ । ସଂଶୟ ହେବ ଦୂରଗତ ॥

ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ସନ୍ନ୍ୟାସ । ବୁଲଣ ଗଲେ ଦେଶ ଦେଶ ॥
ଦେଖିଲେ ମୃତ ଶବ ଗୋଟି । ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ପଡ଼ୁଛି ଚହଟି ॥
କୀଟହିଁ ହୋଇଛି ଅପାର । ପାଶେ ପଶିବା ଶକ୍ତି କା'ର ॥
ଏମନ୍ତ ଶବ ଘେନ ଆସି । ପକାଇ ବୋଇଲେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ॥
ଏହାକୁ ଯେବେ ଦେବ ପ୍ରାଣ । ଜାଣିବା ତୁମ୍ଭ ସାଧୁପଣ ॥
ନୋହିଲେ ଛାଡ଼ଯାଅ ଦେଶ । ଥିଲେ ଯେ ମାନବୁ ଅବଶ୍ୟ ॥
ତା ଶୁଣି ଶ୍ରୀରାମର ଦାସ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ସନ୍ନ୍ୟାସ ॥
ଧର୍ମ କହିଲେ ଛଳକରି । ବସିଛ ବିବାଦ ଆବୋରି ॥
ତୁମ୍ଭର ନ ଜାଣିବା ପଣ । ସବୁର ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ ॥
ସର୍ବ ଜୀବନ ଅଧିକାରୀ । ସକଳ ଘଟେ ଛନ୍ତି ପୂରି ॥
ଜଗତ ହାନି ଲାଭ ଯେତେ । ସେ ସିନା ବୁଝୁଥାନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ॥
ମୋହର ବୋଲେ କିସ ହେବ । ସେ ସିନା ଦେଲେ ଏ ଜୀଇବ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଶବ ଧରି । ବସିଲେ ପ୍ରଭୁ ଧ୍ୟାନ କରି ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ଭଗବାନ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଆଦି ଅବସାନ ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର । ସଂସାର ତୋ'ର ଖେଳଘର ॥
ତେଣୁ ଶରଣ ରାମଦାସ । ତୋପଦେ ମୋହର ବିଶ୍ୱାସ ॥
ଏ ମୃତ ଶବର ଜୀବନ । ଦେଇଣ ରଖ ଭଗବାନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଶବ ଘେନି । ଉଚ୍ଚରିଣ ତାର କର୍ଣ୍ଣ ବେନି ॥
ଶ୍ରୀରାମ ତାରକ କହିଲେ । ଉଠ ହୋ ମୃତ ଜୀବ ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେ ତକ୍ଷଣ । ପାଇଲା ଶବ ନିଜ ପ୍ରାଣ ॥
ସମସ୍ତେ ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ତହିଁ । ଉଠିଲା ସେ ଶବ ବୋବାଇ ॥
ତା ଦେଖି ଲୋକେ ଆଚମ୍ଭିତ । ରହିଲେ ହୋଇ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ॥
ବୋଇଲେ ଏକି ଚମତ୍କାର । ଧନ୍ୟ ମହିମା ଏହାଙ୍କର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପାଦେ ପଡ଼ି । ସର୍ବେ ରହିଲେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ସେ ରାଜା ପ୍ରଜା ଆଦି ଯେତେ । ଚରଣେ ସେବିଲେ ସମସ୍ତେ ॥
ବୋଇଲେ ପଶିଲୁ ଶରଣ । ଆଜୁଁ ଏ ଆଜ୍ଞା ପରମାଣ ॥

ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତାହା କର । ସମସ୍ତେ ଶିଷ୍ୟ ହେଲୁ ତୋର ॥
ତା ଶୁଣି ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଦାସ । ମନରେ ହେଲେ ହସ ହସ ॥
ନୃପତି ଆଦି ଯେତେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଶ୍ରବଣେ ମନ୍ତ୍ର ଦେଲେ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନବାଟ କହି । ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମକୁ ଦେଖାଇ ॥
ଜଗତେ ହୋଇଲେ ପ୍ରକାଶ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଛାଡିଗଲେ ଦେଶ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପବର । ବାଳକ ରାମଦାସଙ୍କର ॥
ମହିମା ଅଟଇ ଏମନ୍ତ । କେ କରୁ ତାହାଙ୍କର ଅନ୍ତ ॥
ତହିଁ ମଠେକ ତୋଳାଇଲେ । ଥୋକେ ବୈଷ୍ଣବ ରଖାଇଲେ ॥
ଧର୍ମଶାଳାହିଁ ତହିଁ କରି । ସେ ଦେଶ ରଜାକୁ ହକାରି ॥
ବୋଇଲେ ଏହି ଧର୍ମେ ଥିବୁ । ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ ସେବିବୁ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ରେ ଦେବୁ ଦାନ । ରାମ ଭଜନେ ନେବୁ ଦିନ ॥
ଶ୍ରୀରାମାନନ୍ଦ ସମ୍ପ୍ରଦାରେ । ମନ୍ତ୍ର ଘେନିବୁ କର୍ଣ୍ଣଦ୍ୱାରେ ॥
ରଖିବୁ ତୋର ବଂଶାବଳି । ଏ ଆମ୍ଭ ଆଜ୍ଞା ପ୍ରତିପାଳି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ତାଙ୍କୁ ଭଲେ । ଆନନ୍ଦେ ତହୁଁ ଚଳିଗଲେ ॥
ଅନେକ ଉତ୍ସବ ଆନନ୍ଦ । ବିଜୟ କଲେ ସାଧୁବୃନ୍ଦେ ॥
ଠମକ ଆନନ୍ଦ କାହାଳି । ଶବଦେ କମ୍ପେ ମହୀଆଳି ॥
ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ବଳ ସଙ୍ଗେ । ଘେନି ଚଳିଲେ ନାନାରଙ୍ଗେ ॥
ସର୍ବେ ଅଟନ୍ତି ଖାରମୟ । ମନେ ତାହାଙ୍କ ନାହିଁ ଭୟ ॥
କେବଳ ନାମ ଧ୍ୱନି କରି । ପଥେ ଗମନ୍ତେ ପଡ଼େ ହୁରି ॥
ଏମନ୍ତ କେତେ ଦିନଠାରେ । ଯାଇଁ ମିଳିଲେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ॥
ତାହାଙ୍କ ପ୍ରତାପ ଶ୍ରବଣେ । ପାଲଟି ଧାଇଁଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ॥
ଅନେକ ଧନ ବସ୍ତ୍ର ପାଇ । ଆନନ୍ଦେ ସଙ୍ଗେ ଘେନିଯାଇ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସିଂହଦ୍ୱାରେ । ପତିତ ପାବନ ଛାମୁରେ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପାଦେ ପଡ଼ି ଶୋଇ । ଉଠି କପାଳେ କର ଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ ନୟନେ ଆଜ । ଦେଖିଲି ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଭୁଜ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ତହୁଁ ଗଲେ । ସମସ୍ତ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ତୁଲେ ॥

ଦେଖିଲେ କାଶୀବିଶ୍ୱନାଥ । ବାଟେ ମଙ୍ଗଳା ଗୋପୀନାଥ ॥
ଗଣେଶ ଅନନ୍ତ ଶୟନ । ମୁକ୍ତି ମଣ୍ଡପେ ମୁକ୍ତିସ୍ଥାନ ॥
ରୋହିଣୀ କୁଣ୍ଡ କ୍ଷେତ୍ରପାଳ । ବିମଳା ଦେବୀଙ୍କର ଆଳ ॥
ଭଣ୍ଡ ଗଣେଶ ସରସ୍ୱତୀ । ଶ୍ରୀ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ସ୍ଥିତି ॥
ବରଅଁଦେବ ରାମ ହରି । ନ ବାର ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି ॥
ଦର୍ଶନ ବିଧିମତେ କଲେ । ଗରୁଡ଼ ପଛେ ଯାଇଁ ହେଲେ ॥
ଯହିଁ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଜୀବ । ଆଉ ନ ଦେଖେ ପୁଣ ଭବ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନକୁ ଦେଖି । ସଫଳ କଲେ ଚର୍ମ ଆଖି ॥
ତହୁଁ ଚଳିଲେ ଧୀରେ ଧୀରେ । ଚନ୍ଦନ ଅର୍ଗଳର ଠାରେ ॥
ଦେଖିଲେ ରତ୍ନ ସିଂହାସନ । ଯହିଁ ବିଜୟ ଭଗବାନ ॥
ଶ୍ରୀବଳଦେବ ଦେବୀ ଭୁଲେ । ଦର୍ଶନେ ପବିତ୍ର ହୋଇଲେ ॥
ସେ ଯେ ବାଳକ ରାମଦାସ । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତିଲେ ପୀତବାସ ॥
ବୋଇଲେ ଆହେ ମହାବାହୁ । ଶରଣ ପଞ୍ଜର ବୋଲଉ ॥
ମହା ମହିମା ମହାମେରୁ । ଅଶେଷ ଜୀବନଙ୍କ ଗୁରୁ ॥
ନମସ୍ତେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ର ଭୁଜ । ନମୋ ଦେବାଧି ଦେବରାଜ ॥
ନମୋ କମଳା ଦେବୀ ବର । ଶରଣ ପଦ୍ମପାଦେ ତୋର ॥
ଦେଖି ତୋହର ପଦ୍ମମୁଖ । ଗୁଚିଲା କୋଟି ଜନ୍ମ ଦୁଃଖ ॥
ଏ ଜୀବ ଅଭିମାନ ଯେତେ । ସବୁ ଲଗିଲା ପ୍ରଭୁ ତୋତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭାବ ଭୋଳେ । ପ୍ରଣାମ କରି ପାଦତଳେ ॥
ସହସ୍ରବାର ଦଣ୍ଡବତ । କରିଣ ଉଠିଲେ ତୁରିତ ॥
ଗୁମୁରୁ ମେଲଣି ହୋଇଲେ । ବହୁ ଆନନ୍ଦେ ଚଳିଗଲେ ॥
ଗୁଣ୍ଡିଚା ନଅର ନିକଟେ । ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନର ତଟେ ॥
ଅନେକ ଧନ ଲଗାଇଲେ । ବିଚିତ୍ର ମଠ ତୋଳାଇଲେ ॥
ବତିଶ ବଖରା ଚଉଁରି । ବେଢ଼ା ମଣ୍ଡପ ଆଦି କରି ॥
ଅମୂଲ୍ୟ ପୁରି ନିର୍ମାଣିଲେ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଣ ରହିଲେ ॥
ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଉତ୍ତମ । ଧନରେ ଧନପତି ସମ ॥

ଯେ ଯାହା ପ୍ରକାଶନ୍ତି ଆସି । ଦେଇ ତାହାଙ୍କ ମନ ତୋଷି ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଯେ ଭିକାରି । ଯୋଗୀ ଜଙ୍ଗମ ବ୍ରହ୍ମଚାରି ॥
ଯେବା ଅତିଥି ଉପଗତ । ସବୁଙ୍କୁ ଦ୍ୟନ୍ତି ସଦାବର୍ତ୍ତ ॥
ପ୍ରଭୁ ମଣୋହି ନିତ କରି । ମହାପ୍ରସାଦ ସେବାକରି ॥
ନିତ୍ୟେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦରଶନ । କରି ବଞ୍ଚନ୍ତି ଦିବ ଦିନ ॥
ନ କରି କଛିହିଁ ଜଞ୍ଜାଳ । ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେକାଳ ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ବୈଷ୍ଣବ ପଣେ ମୋକ୍ଷପାନ ॥
ଜୀବରେ ଏଡ଼େ ଦୟା ହୋଇ । କେହି ତ ଦେଖିବାରେ ନାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ସମସ୍ତେ । ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ଜଗତେ ॥
କେତେହେଁ କାଳ ବହିଗଲା । ଆସିଣ ମୃତ୍ୟୁକାଳ ହେଲା ॥
ବିଗ୍ରହ କଲେ ମନେ ମନ । ଆଉତ ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ଦେହ ବହିବା କର୍ମ ଯେତେ । ଆସିଣ ମିଳିଲେ ସମସ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ବିଗ୍ରହଣ । ଚିନ୍ତିଲେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ରୂପ ଧ୍ୟାନକରି । ଶ୍ରୀରାମ ତାରକ ସୁମରି ॥
ଆତ୍ମାରାମଙ୍କୁ ଆଗେ ଥୋଇ । ଆତ୍ମାରେ ଆତ୍ମାକୁ ମିଶାଇ ॥
ଭଜ ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ବାଣୀ । ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଲେ ତତକ୍ଷଣି ॥
ଜ୍ୟୋତିରେ ଜ୍ୟୋତି ମିଶିଗଲା । ସେ ପିଣ୍ଡ ଅଲଗେ ରହିଲା ॥
ତା ଦେଖି ଭୃତ୍ୟଜନେ ମିଳି । ଅନେକ ଛାଡ଼ିଲେ ବୋବାଳି ॥
ଗୁଣ ବାହ୍ମନ ଯେତ୍ଥାମତେ । ସନ୍ତାପ କଲେ ସେ ସମସ୍ତେ ॥
ଗୁରୁଦେବଙ୍କୁ ଘେନି ଗଲେ । ସୁଗନ୍ଧ ଜଳେ ସ୍ନାନ କଲେ ॥
ଦିବ୍ୟ ସମାଧି ସ୍ଥାନ କରି । ତହିଁ ସୁବାସ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭରି ॥
କର୍ପୂର ଶେଯ ଶୋଇଲେ । ତହିଁ ନେଇକେ ଶୁଆଇଲେ ॥
ମୁଦ ପକାଇ ଘୋଡ଼ାଇଲେ । ସମାଧିକର୍ମ ବଢ଼ାଇଲେ ॥
ତହୁଁ ଚଳିଲେ ତତକ୍ଷଣ । ଏଥି ଉତ୍ତାରେ ମନ ଶୁଣ ॥
ସେ ରାଜ୍ୟ ନୃପତିର ଆଗେ । ଖଟୁଆମାନେ ଯାଇ ବେଗେ ॥
କହିଲେ ଶୁଣ ମହାରାୟେ । ଅପୂର୍ବ ବୈଷ୍ଣବ ଗୋଟିଏ ॥

ନାମ ବାଳକ ରାମଦାସ । କ୍ଷେତ୍ରରେ କରିଥିଲା ବାସ ॥
ଅନେକ କାଳ ସେ ବଞ୍ଚିଲା । ଏବେ ସେ ନିଜ ଧାମ ଚଳିଲା ॥
ଅନେକ ଧନ ଅଛି ତାର । ଯେମନ୍ତେ କୁବେର ଭଣ୍ଡାର ॥
ଶୁଣିମା ହେଉ ମହାରାଣ । ନିଜ ଭଣ୍ଡାରେ ତାହା ଆଣ ॥
ତା ଶୁଣି ନୃପ ଶିରୋମଣି । ପେଶିଲେ ଦୂତ ସେହିକ୍ଷଣି ॥
ଅନେକ ଛଡ଼ିଦାର ଗଲେ । ମଠ ବାସନ୍ଦ କରାଇଲେ ॥
ଅନେକ ତର୍ଜନ ଗର୍ଜନ । କରଣ ଲେଖା କଲେ ଧନ ॥
ମଣୋହି କରାଇ ନ ଦେଲେ । ଅନ୍ନହିଁ ସବୁ ବାସନ୍ଦିଲେ ॥
ତା ଦେଖି ଚେଲାମାନେ ଯେତେ । ରୋଦନ କରଣ ସମସ୍ତେ ॥
ସମାଧି ପାଶେ ଚଳିଗଲେ । ବେଢ଼ି ଅନେକ ଡାକାଇଲେ ॥
ବୋଇଲେ ସ୍ୱାମୀ ଗଲେ କାହିଁ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପଥରେ ବସାଇ ॥
ଏ ରାଜ୍ୟ ରାଜା ଦୂତ ପେଶି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅନେକ ଝିଙ୍ଗାସି ॥
ତୁମ୍ଭର ଧନ ଥିଲା ଯେତେ । ନେଉଛି କଯୋଗ ନିମନ୍ତେ ॥
ପ୍ରଭୁ ମଣୋହି କାପ ହେବ । ଏ ମଠ କେମନ୍ତେ ଚଳିବ ॥
କି ହେବ ସଦାବର୍ତ୍ତମାନଃ । ପଡ଼ିଲା ଏମନ୍ତ କଷଣ ॥
କେମନ୍ତେ ଯିବ ଆମ୍ଭ ଦିନ । ସମସ୍ତେ ହାରିବୁ ଜୀବନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ରୋଦନ୍ତେ । ଥାଇଁ ସମାଧି ମଧ୍ୟ ଗତେ ॥
ବୋଇଲେ ଫିଟାଅରେ ମୋତେ । ବୁଝିବା କଥାମାନ କେତେ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ଲୋକ ଗଲେ । ସମାଧି ମୁଦ ଫିଟାଇଲେ ॥
ଉଠି ବାଳକ ରାମଦାସ । ଲେଉଟି ମଠରେ ପ୍ରବେଶ ॥
ଚିନ୍ତିଣ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି । ବସିଲେ ମତ୍ତସିଂହ ଜିଣି ॥
ସେବକମାନଙ୍କୁ ପୁଛିଲେ । ସମସ୍ତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ବୁଝିଲେ ॥
ଅଳପ ହୋଇ ହସ ହସ । ବୋଲେ ବାଳକ ରାମଦାସ ॥
ଶୁଣ ହେ ରାଜ ଦୂତମାନେ । କହ ନୃପତି ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ଏତେକ ରାଜ୍ୟ ନ ଅଣ୍ଟିଲା । ବୈଷ୍ଣବ ଧନ ଆଶ୍ରେକଲା ॥
ଆମ୍ଭର ମଲେ ସିନା ନେବ । ନୋହିଲେ କି କରି ପାରିବ ॥

ଆମ୍ଭେ ରଖିବୁ କହୁଛନ୍ତି । ଆଗନ୍ତୁ ମରୁ ସେ ରାଜନ ॥
ତାହାଁ ଉପରେ ଆମ୍ଭେ ଯିବା । ଏ କାର୍ତ୍ତି ଜଗତେ ରଖିବା ।
ତା ଶୁଣି ରାଜ ଦୂତମାନେ । ପଳାଇଗଲେ ଭୟ ମନେ ॥
ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲେ ସମସ୍ତ । ଶୁଣି ନୃପତି ଆଚମ୍ବିତ ॥
ବୋଇଲେ କି କରିବା କହ । ଶୁଣି କମ୍ପଇ ଆମ୍ଭ ଦେହ ॥
ବେଗେଣ ଯାଅ ଜଣ ଦଶ । ତାହାକୁ ଧରି ଘେନିଆସ ॥
ଶିର ତା ଛେଦନ କରିବା । ଅଗ୍ନି ଲଗାଇ ପୋଡ଼ିଦେବା ॥
ତା ଶୁଣି ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ । କହିଲେ ରାଜା ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ଏ କଥା ନୁହଇ ଉଚିତ । ସେ ବଇଷ୍ଣବ ପ୍ରଜ୍ଞାବନ୍ତ ॥
କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣିଲୁ ନାହିଁ ଯାହା । ସାକ୍ଷାତେ ଦେଖିଲୁଟି ତାହା ॥
ତନନ୍ଦନର ମୃତ ଶବ । ପୁଣି ଆସିଲା ପାଇ ଜୀବ ॥
ଜୀଇ ମରିବା ଇଚ୍ଛା ତାର । ସେ ନୋହେ ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର ॥
ସେ ଯେବେ ହେବେ ଅସନ୍ତୋଷ । ତୋ ରାଜବଂଶ ଯିବ ନାଶ ॥
ଗୋଟିଏ ନ ରହିବେ ଆଉ । ଏହା ବିଗ୍ରହେ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ତୋଷ ହେଲା । ଆସିଣ କିଛି ନ ଆକର୍ଷିଲା ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା ଦଶଦିନ । ପ୍ରାଣ ହାରିଲା ସେ ରାଜନ ॥
ଶୁଣି ବାଳକ ରାମଦାସ । ଚିନ୍ତିଲେ କମଳା ବିଳାସ ॥
ଭଜିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ରୀରାମ । ପୁଣି ଗମିଲେ ନିଜଧାମ ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ଜ୍ଞାନମୟେ ॥ ସାଧୁଙ୍କ ବଳେ ଏହା ହୁଏ ॥
ଏ କଳିଯୁଗେ ଏ ଚରିତ । କହି ଶୁଣିବା ଆଚମ୍ବିତ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସବାଣୀ । ବିଶ୍ବାସ କରି ଯେବେ ଶୁଣି ॥
କରିବା ନିର୍ମଳ କରି ମନ । ବଦନେ ଯେ କରଇ ପାନ ॥
ତାର ବିପଦ ଥିବ ଯେତେ । ରହିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ବିଶ୍ବାସ ବିନା କର୍ମ ଯେତେ । ଫଳ ନ ଫଳେ କଦାଚିତେ ॥
ଚାଲୁଣି ମଧ୍ୟେ ଯେସନ୍ତେ ପାଣି । ଯେତେହେଁ ଭରୁଥିଲେ ଆଣି ॥
କେବେହେଁ ନରହେଟି ଶେଷ । ଏମନ୍ତେ ସେ ହୋଏ ନିରାଶ ॥

କହଇ ରାମଦାସ ଦ୍ୱିଜ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଭୁଜ ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କ ଉଦାଗ୍ରତେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁବ୍ରତେ ॥
କର ନ କର ଇଚ୍ଛା ତୋର । ଅନ୍ୟ ଶରଣ ନାହିଁ ମୋର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ଦଲ୍ଲୀବାଳକ ରାମ ଦାସ
ଦାର୍ଢ୍ୟତାର୍ଣ୍ଣବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଊନଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ବ୍ରଜରାଜ । ସୁଫଳ କର ମୋର କାର୍ଯ୍ୟ ॥
କହେ ଚୈତନ୍ୟ ମୁନିବର । ସୁମନ ନୃପତି ଆଗର ॥
ଶୁଣିବା ହେଉ ଶୁଦ୍ଧଭାବେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଏବେ ॥
ଏ ବଡ଼ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଚରିତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ଅମୃତ ॥
ଶୁଦ୍ଧ ପଶ୍ଚିମ ଦେଶ ଯେହୁ । ସ୍ୱଗକୁ ଯିବା ମାର୍ଗ ସେହୁ ॥
ସେ ଦେଶ ଏକଇ ସହର । ନାମ ତା ଲୀଳାବର୍ଣ୍ଣ ପୁର ॥
ସେହୁ ଗ୍ରାମରେ ତାର ବାସ । ନାମ ତା କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ନିରତେ ବିଷ୍ଣୁ ପରାୟଣ ॥
ଧନ ସମ୍ପଦ ଅପ୍ରମିତ । ବେନି ଦୁହିତା ତିନି ସୁତ ॥
ତାର ଭାରିଯା ରୂପବନ୍ତୀ । ନାମ ତାହାର ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତୀ ॥
ସ୍ୱାମୀ ସେବାରେ ଦୃଢ଼ମତି । କେବଳ ଜାଣେ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତି ॥
ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ ଦେବମାନ । ଜାଣଇ ସ୍ୱାମୀ ଭଗବାନ୍ ॥
ସ୍ୱାମୀ ଆଜ୍ଞାରେ ଥାଇ ନିତି । ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ ଭଙ୍ଗେ ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତୀ ॥
ଏମନ୍ତେ ପତ୍ନୀ ସଙ୍ଗେ ଘେନି । ବଞ୍ଚଇ ଦିବସ ରଜନୀ ॥
ପୁରାଣ ଶୁଣୁଥାଇ ନିତି । ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣେ ଭକତି ॥

ସକଳ ଜୀବେ ଦୟାବାନ । କହେ ସେ ମଧୁର ବଚନ ॥
ପାଷାଣ୍ଡ ଜନଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ । ବସଇ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ମିଥ୍ୟା ବୋଇଲେ ମୃତ୍ୟୁ ତାର । ଜାଣଇ ସତ୍ୟ ଏକ ସାର ॥
ଦେବ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମହାଭୟ । ହରତେ ସଦାନନ୍ଦ ମୟ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭିକାରୀ । ଯୋଗୀ ଜଙ୍ଗମ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଯେଉଁ ନରେ । ସେ ଆସି ପ୍ରବେଶିଲେ ଦ୍ୱାରେ ॥
ଯାଅ ବୋଲିବା ପଦ ନାହିଁ । ଯେ ଯାହା ମାଗିଲେ ଦିଅଇ ॥
ବସ୍ତ୍ର ଭୋଜନ ଆଦି ଯେତେ । ରଜତ କାଞ୍ଚନ ସହିତେ ॥
ଦେଇ ତୋଷଇ ତାର ମନ । ଲୋକେ ବୋଲନ୍ତି ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ତା ଯଶ ଜଗତେ ପୂରିଲା ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତେ । ଏଥି ଉତ୍ତରେ କଥା ଯେତେ ॥
ଦଇବ ଘଟସ୍ୱନ ମାନ । କେ ତାହା କରିପାରେ ଆନ ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ତାର ମଲେ । ଗୋଟିଏ କେହି ନ ରହିଲେ ॥
ଏକା ରହିଲେ ତାତ ମାତ । ତାର ସମ୍ପଦ ହେଲା ଚ୍ୟୁତ ॥
ଖାତକେ ନେଲେ ଧନ ବାଡ଼ି । ଅନଳେ ଗଲା କଛୁ ପୋଡ଼ି ॥
ଖଣ୍ଡି ଚଉର୍ଯ୍ୟ ଆଦି ଯେତେ । ଏମାନେ ନେଲେ ଧନ କେତେ ॥
ଏମନ୍ତେ ସର୍ବସ୍ୱ ଗଲା । ମହା ଦରିଦ୍ର ଦୁଃଖୀ ହେଲା ॥
ଏଥକୁ ଶୋଚନା ନକରି । ବୋଲେ ଯା କରିବେ ଶ୍ରୀହରି ॥
ସଂସାର ଯାର ଖେଳଘର । ଏ ସର୍ବ ଆଶ୍ରୟ ଯାହାର ॥
କୀଟରୁ ବ୍ରହ୍ମଆଦି କରି । ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ଦେହଧରି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲଣ ସୁଚିତ୍ତେ । ହରି ଭଜନ କରି ନିତ୍ୟେ ॥
ବଞ୍ଚଇ ରଜନୀ ଦିବସ । ମନେ ତା କ୍ଷୋଭ ନାହିଁ ଲେଶ ॥
କେବଳ ଚିନ୍ତା ତାର ଏତେ । ଦ୍ୱାରକୁ ଆସିବେ ଅତିଥେ ॥
ଆସିଲେ ଲେଉଟି ସେ ଯିବେ । ଏଥକୁ କି କରିବା ଏବେ ॥
ଏହି ଚିନ୍ତାହିଁ ମନେ ତାର । କେ କହେ କାହାର ଆଗର ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନଠାରେ । ତା ପତ୍ନୀ ସ୍ୱାମୀର ଆଗରେ ॥

ଅତି ମଧୁର ଧୀରବାଣୀ । ବିନୟେ କହିଲା ସେ ପୁଣି ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ମୋ ବଚନ । ଆଉ ତ ନାହିଁ କିଛି ଧନ ॥
ଘରେ ପିତ୍ତଳ ସଜ ଯେତେ । ଯେ ତମ୍ବା କଂସାହିଁ ସହିତେ ॥
ବଡ଼ ସାନହିଁ ଯେତେ ଥିଲା । ସମସ୍ତ ବିକାରେ ଯେ ଗଲା ॥
ତୋରଣି ପିଇବା କାହିଁରେ । ଖଣ୍ଡିଏ ପାହନାହିଁ ଘରେ ॥
ଯେ ପୁରାତନ ବସ୍ତ୍ର ଥିଲା । ତାହାତ ସବୁ ବିକାଗଲା ॥
ସବୁ ହୋଇଲା ଆସି ଶେଷ । ଏବେ ରହିଲୁ ଉପବାସ ॥
କଷ୍ଟ ପଡ଼ିବା କର୍ମ ଯେତେ । ତାହାତ ନୋହେ ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତେ ॥
ମୂଲ ତ ଲଗି ନ ପାରିବ । ଭିକ୍ଷା ତ ମାଗି ନ ଜାଣିବ ॥
ଏଥକୁ କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା । ନିଶ୍ଚୟେ ଜୀବନ ହାରିବା ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଦ୍ୱିଜ ପତି । ମୋ ବାଣୀ ଶୁଣରେ ଯୁବତି ॥
ଆମ୍ଭ ଅଦୃଷ୍ଟେ ଅଛି ଯାହା । ଅବଶ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜିବାନା ତାହା ॥
ଏଥକୁ କିଛିହିଁ ନ ଭଲ । ଯାହା କରିବେ ଆଦିମୂଳ ॥
ତା ଶୁଣି ପତ୍ନୀ ବୋଲେ ଶୁଣ । ତୁମ୍ଭେ ଯା କହିଲ ପ୍ରମାଣ ॥
ସଂସାରେ ଦେହଧାରୀ ଯେତେ । ଅନ୍ନରେ ବଞ୍ଚନ୍ତି ସମସ୍ତେ ॥
ଅନ୍ନ ନ ପାଇ କେତେଦିନ । ରହିବ ଏ ପାପ ଜୀବନ ॥
ଆଜ କି କରିବା ବିଚାର । ଏ କଥା ଗୋଟି ମୂଳକର ॥
ତାଶୁଣି ବୋଲେ ସ୍ୱାମୀ ଥାଇ । ଶୁଣ ମୋହର ପ୍ରାଣସହି ॥
ଏ କଥା ମାହକ ତୁ କର । ଯାଅ ତୁ ମିତ୍ରଙ୍କର ଘର ॥
ମାଣ୍ଡିଆ ଚୂନା ଦଶମାଣ । ଉଧାର କରି ମାଗିଆଣ ॥
କରିବା ଦଶଗୋଟି ରୁଟି । ତହୁଁ ମୁଁ ଧରି ପାଞ୍ଚଗୋଟି ॥
ଯିବି ମାଳାଦ୍ରି ପୁରଯାଏ । ସେ ଗ୍ରାମେ ଖାତକ ଗୋଟିଏ ॥
ହୋଇ ଅଛଇ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ । ତା ଠାରେ ଅଛି ଆମ୍ଭ ବିତ୍ତ ॥
ସେ କିଛି ଦେଲେ ତାହା ଆଣି । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା ବେନି ପ୍ରାଣୀ ॥
ଯାଇ ଆସିବା ପାଞ୍ଚଦିନ । ଲାଗିବ ଯୁବତି ରତନ ॥
ଏଥକୁ ଚିନ୍ତା ନ କରିବୁ । ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ଘରେ ଥିବୁ ॥

ଶୁଣି ଯୁବତୀ ଶିରୋମଣି । ମନେ ଚିନ୍ତଇ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ସ୍ୱାମୀର ଆଜ୍ଞା ଘେନି ଶିରେ । ଚଳିଲା ମଇତ୍ରଙ୍କ ଘରେ ॥
ସେ ମିତ୍ର ପତ୍ନୀର ଅଗ୍ରତେ । କହିଲା ଦୁଃଖ ସୁଖ ଯେତେ ॥
ବୋଇଲା ସଙ୍ଗାତ ଗୋ ଶୁଣ । ମାଣ୍ଡିଆ ଚୂନା ଦଶମାଣ ॥
ଦେଇଥାଅ ଗୋ ତୁ ଉଧାର । ଅନେକ ହେବ ଉପକାର ॥
ମିତ୍ର ତୁମ୍ଭର ତାହାଧରି । ଯିବାକୁ ଛନ୍ତି ମନେକରି ॥
ନୀଳାଦ୍ରିପୁର ପରିଯନ୍ତେ । ତହିଁ ଖାତକ ଜଣ କେତେ ॥
ଅଛନ୍ତି କୁଟିଳ ହୋଇଣ । ସାଧି ଆଣିବେ କଷ୍ଟ ଋଣ ॥
ଯାହା ସେ ଦେବେ ଭଗବାନ । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବୁ କଷ୍ଟଦିନ ॥
ତା ଶୁଣି ମିତ୍ରପତ୍ନୀ ଯାଇ । ସ୍ୱାମୀ ଆଗରେ ତାହା କହି ॥
ମାଣ୍ଡିଆ ଚୂନା ମାଣ ଦଶ । ଆଣି ସେ ଦେଲା ତାର ପାଶ ॥
ତାହା ଧରିଣ ବେଗେ ଚଳି । ନିଜ ମନ୍ଦିରେ ଯାଇ ମିଳି ॥
ସ୍ୱାମୀର ଆଗେ ନେଇ ଦେଲା । ଏହା କି କରିବ ବୋଇଲା ॥
ସ୍ୱାମୀ ବୋଲଇ କର ରୋଟି । ଗଣନ୍ତେ ହେବ ଦଶଗୋଟି ॥
ତହୁଁ ମୁଁ ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଘେନି । ପ୍ରଭାତୁ ଯିବିରେ କାମିନୀ ॥
ତୁମ୍ଭର ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଥିବ । ମୋଇ ଆସିବା ଯାଏ ହେବ ॥
ଦୁହେଁ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରି । ପଛେ ଯା କରିବେ ଶ୍ରୀହରି ॥
ସେ କଥା ହେବ ତ ଅବଶ୍ୟ । ଏବେ ତୁ ରୋଟି କର ଦଶ, ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ପ୍ରିୟୁବତୀ । ତୁମ୍ଭେ ମୋହର ପ୍ରାଣପତି ॥
ବୃଦ୍ଧ ହୁଇର ପ୍ରାୟ ହୋଇ । କେବେ ଅନ୍ତର ହୁଅ ନାହିଁ ॥
ଏବେ ଛାଡ଼ିଣ ମୋତେ ଯିବ । ଏହା ସେ ଲେଖିଲା ଦଇବ ॥
ତୁମ୍ଭ ଅଇଲା ପରିଯନ୍ତେ ! । ମୋ ଦିନ ସରିବ କେମନ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଥନ ଥନ । କରିଣ ତା ବେନି ନୟନ ॥
ଉଠିଲା କରିଣ କାରୁଣ୍ୟ । ସ୍ୱାମୀ ବୋଲଇ ସଖୀ ଶୁଣ ॥
କମ୍ପା ତୁ ହେଉଛୁ ବିକଳ । ସବୁର ପ୍ରଭୁ ଆଦିମୂଳ ।
ସମସ୍ତ ଜୀବର କାରଣି । ଅଶେଷ ଜନ ଚିନ୍ତାମଣି, ॥

ସେ ଜଳ ଭକ୍ତଭାବେ କରି । ଦେଖି ପିଇଲେ ନରନାରୀ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦମନ ହୋଇ । ବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ ଆସନେ ବସାଇ ॥
ଆଣି ସେ ଦେଲେ ବେନି ଗୋଟି । ଭୁଞ୍ଜିଣ ଗୋବିନ୍ଦ ନ ଉଠି ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ନରନାରୀ । ଦୁହେଁ ହୋଇଲେ ଠାରାଠାରି ॥
ଭିତରେ ଗଲା ଧର୍ମଓଷ୍ଟ୍ରୀ । ପୁଣି ଆଣିଲା ବେନି ଗୋଟି ॥
ଶ୍ରୀହରି ପତ୍ରେ ନେଇ ଦେଲେ । ତାହା ସେ ଗୋବିନ୍ଦ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ॥
ତା ଦେଖି ପତି ପତ୍ନୀ ହୃଷ୍ଟ । ଜାଣିଲେ ପୂରନାହିଁ ପେଟ ॥
ପୁଣି ଦେଲେକ ବେନି ଗୋଟି । ପ୍ରଭୁ ତା ଭୁଞ୍ଜିସାରି ଉଠି ॥
ରହିଲା ଗୁରିଗୋଟି ଶେଷ । ତାହା ଜାଣନ୍ତି ପୀତବାସ ॥
ବିଚାର କଲେ ପ୍ରଭୁ ମନେ । ଆଜ ରହିବା ଏହି ସ୍ଥାନେ ॥
ବାକୀ ଯେତେକ ଗୋଟି ଅଛୁ । ତାହା ମୁଁ ଯିବି ପଛେ ଭକ୍ଷି ॥
ସବୁ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନେ । କି ଘେନି ଯିବଇଁ ପ୍ରସ୍ଥାନେ ॥
ଏଣୁ ଏତିକ ଏବେ ହେଉ । ଏହା ବିଚାରି ମହାବାହୁ ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ମୁଖ ପଖାଳଣ । ହସି ବୋଇଲେ ନାରାୟଣ ॥
ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଭୋଜନ ପାଇଲୁ । ଭୁଞ୍ଜି ଉଦର ସୁସ୍ଥ କଲୁ ॥
ଆଜକ ତୋ ପୁରେ ରହିବୁ । ପ୍ରଭାତୁ ଉଠି ଆମ୍ଭେ ଯିବୁଁ ॥
ତା ଦେଖି ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ । ଆନନ୍ଦ କେ ପାରିବ କହି ॥
ସମ୍ମତ କରିଣ ରଖିଲେ । ଏକାନ୍ତେ ବସି ବିଚାରିଲେ ॥
ଅତିଥି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ । ଚାଲି ଯିବାକୁ ନାହିଁ ବଳ ॥
ଦୁଇ ଗୁରିଦିନ ରହନ୍ତେ । ଈଶ୍ୱର କରି ନାହିଁ ମୋତେ ॥
ଏବେ ତୁ ଶୁଣ ଗୋ ଧର୍ମୋଷ୍ଟ୍ରୀ । ବାକି ଯେ ଅଛି ଗୁରିଗୋଟି ॥
ଏ ଓଳି ଅତିଥିଙ୍କି ଦେବା । ଆମ୍ଭେ ପଞ୍ଚକେ ଭୋକେ ଥିବା ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତି । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ପ୍ରାଣପତି ॥
ଏ ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ କଥା ହେଉ । ଅତିଥି ଅସନ୍ତୋଷ ନୋହୁ ॥
ମାଂସକ ପାହିଲେ ରଜନୀ । ଅତିଥି ଯିବେ ହୋଇ ଭିନ୍ନ ॥
ଏମନ୍ତ କହୁଁ ଦିନ ଶେଷ । ରଜନୀ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥

ଅତିଥି ବିଜେ କରାଇଲେ । ସେ ଗୃହଗୋଟି ଦେଖି ଦେଲେ ॥
ସବୁ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ନାରାୟଣ । ବଢ଼ିବା ପାଇଁ ଏ କଷଣ ॥
ଦିଅନ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ଶ୍ରୀହରି । ସୁଜନେ ଥାଅ ହେତୁ କରି ॥
ଭୁଞ୍ଜି ଉଠିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଶ୍ରୀମୁଖପଦ୍ମ ହସ୍ତେ ଧୋଇ ॥,
ଶୟନ କଲେ ତୃଣାସନେ । ଭାବ ଭକତଉତ୍ସବ ମନେ ॥
ଧନ୍ୟ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ ଜୀବନ । ଭକତ ମଧ୍ୟେ ମୋକ୍ଷପାନ ॥
ଆପଣେ ରହି ଉପବାସେ । କେ ଦେବ ଅତିଥିଙ୍କ ପାଶେ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବ ଭଗବାନ । ଭାବ ସମୁଦ୍ରେ ହେଲେ ମଗ୍ନ ॥
ତେଣେ ସେ ଦମ୍ପତୀ ଦୁଇ । ଶୟନ କଲେ ଗୃହେ ଯାଇ ॥
ପ୍ରଭୁ ମହିମା ମନେ ଗୁଣି । ନମୋ ନମସ୍ତେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ତୁ ଦୀନବାନ୍ଧବ ବୋଲାଉ । ଆର୍ତ୍ତଙ୍କ ଆର୍ତ୍ତ ନ ସହୁ ॥
ମୋ ଆର୍ତ୍ତି ଖଣ୍ଡ ଦେବରାଜ । ମହିମା ଦେଖାଅ ତୋ ଆଜ ॥
ଅତିଥି ନିମନ୍ତେ ଭୋଜନ । କାହୁଁ ଖଞ୍ଜିବ ଭଗବାନ ॥
ଆମ୍ଭେ ପଞ୍ଚକେ ଉପବାସେ । ରହିବୁଁ ରଜନୀ ଦିବସେ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବୁ ବେନି ପ୍ରାଣୀ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ତା ଦୁଃଖ ନ ପାରିଲେ ସହି । ବେଗେ ଉଠିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଆଜ୍ଞା ଯେ ଦେଲେ ଭଗବାନ । ତୋ ଘରେ ପୂରିଥାଉ ଧନ ॥
ବସ୍ତ୍ରାଦି ଅଳଙ୍କାର ଯେତେ । ଭୋଜନ ଦ୍ରବ୍ୟାଦି ସହିତେ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ପୂରିଥାଉ ତୋର । ବଞ୍ଚିଣ ସୁଖେ ଭୋଗକର ॥
ମଲେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ଠାବ ପାଅ । ଭକତ ମଧ୍ୟେ ଗଣ୍ୟ ହୁଅ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଲେ । ତକ୍ଷଣେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ଏମନ୍ତେ ପାହିଲା ରଜନୀ । ଉଦୟ ହେଲେ ଦିନମଣି ॥
ପତ୍ନୀ ତା ବେଗ ହୋଇ ଉଠି । ନିଜ ଘରକୁ ଦେଲା ଦୃଷ୍ଟି ॥
ଦେଖିଲା ଧନ ରତ୍ନମାନ । ପୂରି ଯେ ଅଛଇ ଭୁବନ ॥
ବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣ ଅଳଙ୍କାର । ଅଛଇ ଅନେକ ପ୍ରକାର ॥
ଭୋଜନ ଦ୍ରବ୍ୟଆଦି ଯେତେ । ମାଣ୍ଡିଆ ମସୁର ସହିତେ ॥

ସବୁର ଦୁଃଖ ସୁଖ ଯେତେ । ସେ ସିନା ବୁଝିଥାନ୍ତି ନତ୍ୟେ ॥
ସକଳେ ଘଟେ ଛନ୍ତି ପୂରି । ସବୁରି କର୍ମରଜ୍ଜୁ ଧରି ॥
ସଂସାର କରେ ଆତଜାତ । ସବୁ ଏ ତାହାଙ୍କ ଆୟତ୍ତ ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ଅଛନ୍ତି ଆମ୍ଭର । ମନରେ ସଂଶୟ ନକର ॥
ବେଗେ କର ତୁ ଯାଇ ବେଠି । ଶୁଣି ସୁନ୍ଦରୀ ଗଲା ଉଠି ॥
ତକ୍ଷଣେ ଶୁଚିମନ୍ତ ହୋଇ । ଶ୍ରୀୟା ଦେବୀଙ୍କି ମନେ ଧ୍ୟାୟୀ ॥
ଚୂଲରେ ଅଗ୍ନି ଯୋଗକରି । ମାଣ୍ଡିଆ ଚୂନା ଗୋଳକରି ॥
ତହିଁ ଲବଣ କିଛି ଭରି । ବେଠି ସେ ଦଶଗୋଟି କରି ॥
ଅନଳ ତପ୍ତେ ସିଝାଇଲା । ଯତନ କରିଣ ଥୋଇଲା ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଦେବହରି । ଭାବେ ବୈଷ୍ଣବ ରୂପ ଧରି ॥
ମସ୍ତକେ ଶୋହେ ଜଟାଭାର । ବିଭୂତି ଭୂଷଣ ଶରୀର ॥
ଭାଲେ ତିଳକ ଶୋଭାକର । କଣ୍ଠେ ତୁଳସୀମାଳ ହାର ॥
ଶ୍ରବଣେ କୁଣ୍ଡଳ ବରଜେ । ଡୋର କୌପୁନ କଟୀମାଝେ ॥
ଯେନ ଶ୍ରୀକରେ ତମ୍ବା ଯଷ୍ଟି । କି ଅବା ବିଜୟ ଧୂର୍ଜ୍ଜଟୀ ॥
ଅତି ଦୁର୍ବଳ ବୃଦ୍ଧ ତନୁ । କ୍ଷୀଣ ଦିଶୁଛି ବପୁ ବନୁ ॥
ପେଟ ଲାଗୁଛି ପୃଷ୍ଠ ଦେଶେ । ପଞ୍ଜରା ଗୋଟି ଗୋଟି ଦିଶେ ॥
ବସିଲେ ନ ପାରନ୍ତି ଉଠ । ଚାଲନ୍ତେ ପଡୁଛନ୍ତି ଝୁଣ୍ଟି ॥
କହିବା ହୋଇଲେ ବଚନ । ଛୁଡ଼ିଯାଏ କି ଦେହୁ ଜ୍ଞାନ ॥
ଅତି ଦୁର୍ବଳ ତାଙ୍କ କାୟେ । କେବଳ ଦିଶେ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟେ ॥
ଏମନ୍ତ ରୂପେ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି । ବିଜୟ କଲେ ଦ୍ୱାରେ ଆସି ॥
ଡାକିଲେ ଦାସଙ୍କର ଘରେ । କେ ଅଛ ଆସ କିନା ଥରେ ॥
ଦ୍ୱାରେ ଅତିଥି ଉପଗତ । ଏ କଥା ବୁଝ ହେ ତୁରିତ ॥
ତା ଶୁଣି କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ହରଷ ॥
ବେଗେ ମିଳିଲେ ଦ୍ୱାରେ ଆସି । ଦର୍ଶନ କଲେ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ॥
ମସ୍ତକେ ବେନିକର ଦେଇ । ବୋଲେ ବିନୟ ଭାବ ହୋଇ ॥
କି ଆଜ୍ଞା ହେଉଅଛି ମୋତେ । କହିବା ହେଉ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥

ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ ॥
ଏ ତୋର ଯଶ କୀର୍ତ୍ତି ଯେତେ । ଆମ୍ଭେ ଶୁଣିଲୁ ନାନାମତେ ॥
ତେଣୁ ଅଇଲୁ ତୋର ପାଶେ । ତିନଦିନର ଉପବାସେ ॥
କହିବା ଶକ୍ତି ମୋର ନାହିଁ । ଭୋଜନ ପାରିବୁ କି ଦେଇ ॥
ବୋଲନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ଆଉ । ନାହିଁ ବୋଇଲେ ଚଳିଯାଉ ॥
ତା ଶୁଣି କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ । କହିଲେ ଅତିଥିଙ୍କ ପାଶ ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ଭୋଜନ । ମୁଁ ଘରର ନୁହଇ ରାଜନ ॥
ଯାହା ସେ ଦେଇଥିବେ ହରି । ତାହା ଭୋଜନ ନିବ କରି ॥
ଦଣ୍ଡେକ ମାତ୍ର ଏଥି ବସ । ବୋଲି ସେ ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ॥
କହିଲା ପତ୍ନୀ ସନ୍ନିଧାନ । ଅତିଥି ମାଗନ୍ତି ଭୋଜନ ॥
ଅତି ଦୁର୍ବଳ ବୃଦ୍ଧଦେହୀ । ଚାଲିବା ଶକ୍ତି ତାଙ୍କ ନାହିଁ ॥
ଏଥକୁ କହ କି ବିଚାର । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା ଏଥର ॥
ପତ୍ନୀ ବୋଇଲା ଏ କି କଥା । ମନେ ନ କର କିଛି ଚିନ୍ତା ॥
ତୁମ୍ଭ ଭାଗକୁ ତୁମ୍ଭେ ନିଅ । ମୋ ଭାଗ ଅତିଥିଙ୍କି ଦିଅ ॥
ବଳିଲେ କରିବି ଭୋଜନ । ନୋହିଲେ ହେବ ଜଳପାନ ॥
ତୁମ୍ଭ ଅଇଲା ପରସନ୍ତେ । ପ୍ରାଣତ ଥିବ ପିଣ୍ଡଗତେ ॥
ଏଥକୁ ଅଛି କି ବିଚାର । ଆଗେ ଅତିଥି ସେବା କର ॥
ତା ଶୁଣି ସ୍ୱାମୀ ବୋଲେ ସ୍ତ୍ରୀହିଁ । ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ ଅଟଇ ॥
ମୋ ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନିମନ୍ତେ । ବିହି ଖଞ୍ଜିଛି ତୋତେ ମୋତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲଣି ହରଷେ । ମିଳିଲା ଅତିଥିଙ୍କ ପାଶେ ॥
ବୋଲଇ ସ୍ୱାମୀ ବିଜେକର । ଶୁଣି ଉଠିଲେ ଚକ୍ରଧର ॥
ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଚଳିଗଲେ । ମନ୍ଦିରେ ବିଜେ କରାଇଲେ ॥
ଆନନ୍ଦେ ପାଦପଦ୍ମ ଧୋଇ । ପିଇଲେ ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ ॥
ଆପଣା ମସ୍ତକେ ସିଞ୍ଚିଲେ । ଗୃହରେ ପଣନ୍ତେ ବାଞ୍ଛିଲେ ॥
ଦେଖ ହୋ ଭାଗ୍ୟ ତାହାଙ୍କର । ଯାହା ନ ପାନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମା ହର ॥
ସୁର ମୁନିଙ୍କୁ ଯେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ଯାହା ବହନ୍ତି ସଦାଶିବ ॥

ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ ତାହା ଦେଖି । ବକଲେ ଥନ ଥନ ଆଖି ॥
କରି କହଇ କ୍ରୋଧଭରେ । ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ଛାମୁରେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ନୃପରାଣ । ଜୀବ ଅଟଇ ନାରାୟଣ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡମାନ ଦେଲେ । ଲାଗଇ ନିଜ ଅଙ୍ଗେ ଭଲେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ସୁବୁଦ୍ଧି ନରବର । ଏ କଥା କିମ୍ପା ନ ବିଚାର ॥
ଏଠାରେ ସିନା ବଡ଼ ସାନ । ସେଠାରେ ସମସ୍ତେ ସମାନ ॥
ଏଠାରେ ସାମନ୍ତ ସେବକ । ସେଠାରେ ଜାଣ ସର୍ବ ଏକ ॥
ଏଠାରେ ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଅଛୁ । ସେଠାରେ ଏହା ନାହିଁ କଛୁ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସେହି ସ୍ଥାନ । ଏ କଥା ସତ୍ୟ କରି ଘେନ ॥
ସମସ୍ତ ସମାନ ଅଟଇ । ଏଠାରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ॥
ଜୀବ ଏ ଆତ୍ମା ଆଦିକର୍ତ୍ତା । ହେ ରାଜା ନ କରୁଛ ଆସ୍ଥା ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଜୀବଦ୍ରୋହ କରି । ସେ ନଷ୍ଟେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ବଇରି ॥
ହେ ରାଜା ତୁମ୍ଭେ କି ନ ଜାଣ । ମୋର କହିବା ଅକାରଣ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନୃପବର । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ପାମର ॥
ତୁ ଯେଉଁ କଥାମାନ କହୁ । ନୃପତି ହୋଇ କେବା ସହୁ ॥
ଆଜ ଜାଣିବା ତୋର ମନ । ତୁ ଅବା ଜାଣୁ କେତେ ଜ୍ଞାନ ॥
ଦେଖାଇ ଦେବୁ ଆଜ ତୁହି । ସେ ଆତ୍ମାରାମ ଛନ୍ତି କାହିଁ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ । ଛାଡ଼ ତୋ ଜୀବନର ଆଶ ॥
ଏମନ୍ତ କହି କ୍ରୋଧଭରେ । ରଖାଇ ଦେଲେ ବନ୍ଦୀଘରେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆରେ ଦୂତେ । ଏହାକୁ ରଖରେ ଜାଗ୍ରତେ ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନହିଁ ନ ଦେବ । ଯେମନ୍ତେ ଶୁଖି ଏ ମରିବ ॥
ନୋହିଲେ ଆତ୍ମାରାମ ମୋତେ । ଦେଖାଇ ଦେଉ ସେ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ତେବେ ଜୀବନ ଥିବ ଭଲେ । ବୋଲି ନୃପତି ଚଳିଗଲେ ॥
ଏଣେ ଯେ ଦୂତ ବେଗକରି । ସେ ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତଙ୍କ ଧରି ॥
ବନ୍ଦୀ ମନ୍ଦିରେ ବନ୍ଦୀ କଲେ । ନିଗଡ଼େ ବାନ୍ଧି ସେ ରଖିଲେ ॥
ବନ୍ଦୀରେ ଥାଇ ହରିଭକ୍ତ । ଭୟ କମ୍ପିତେ ନାହିଁ ଚିତ୍ତ ॥

ଚିନ୍ତୁଣ ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମବାଣୀ । ଯୋଗ ଆସନ କରି ବସି ॥
ସକଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିବାରି । ରହିଲେ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ କରି ॥
ନାଭିକମଳୁ ବାୟୁ ତୋଳି । ମୃଣାଳ ସୂକ୍ଷ୍ମ ମଧ୍ୟେ ଗଳି ॥
ମନକୁ ଜ୍ଞାନମାର୍ଗେ ଥୋଇ । ସୁବୁଦ୍ଧି ସଙ୍ଗତେ ରୁହାଇ ॥
ସମସ୍ତ ଟେକଲେ ଉଜାଣି । ନିକଟ ଠଣା ଗଲେ ଜାଣି ॥
ଅଗମ୍ୟମାର୍ଗେ ପଶିଗଲେ । ଅମନ ମଧ୍ୟରେ ମିଳିଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ଅମଳ କମଳ । ଫୁଟି ରହିଛି ବେନି ଦଳ ॥
ତହିଁ ବିଜୟ ଆତ୍ମାରାମ । ଯୋଗମାୟା ସଙ୍ଗରେ ପ୍ରେମ ॥
ତାଙ୍କ ଶ୍ରୀମୁଖର ଯାଇ ଭେଟି । ସଂସାର ବନ୍ଧ ଗଲା ଫିଟି ॥
ଦେଖିଲା ବାହାର ଭିତରେ । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଯାକରେ ॥
ଏକରୁ ଦୁଇ ନାହିଁ ଆନ । ସର୍ବତ୍ର ଜୀବେ ଭଗବାନ ॥
ଯାହାଙ୍କ ଦର୍ଶନେ ସେକ୍ଷଣି । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ତୁଚ୍ଛପ୍ରାୟ ମଣି ॥
ସକଳ ଭୟ କଲା ଦୂର । କେ କହୁ ଆନନ୍ଦ ତାହାର ॥
ବୋଇଲା ତୋତେ ଦେଖି ମୁହିଁ । ଭୟ ପଳାଇଗଲା କାହିଁ ॥
ସମସ୍ତେ ଏକଇ ଜୀବନ । ପିଣ୍ଡମାନଙ୍କେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ॥
ମୋର ଅଜ୍ଞାନ ସିନା ମୋତେ । ଭୟ ଦେଖାଉଥିଲା ଶତେ ॥
ଏବେ ଫିଟିଲା କର୍ମଫାଶ । କିସ କରିବ ସେ ନରେଶ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବେଗେ ଉଠି । ଭଜନ୍ତି ରାମନାମ ଗୋଟି ॥
ଶ୍ରୀନୀଳକନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର । ନିନ୍ଦିତ ତନୁ ଜଳଧର ॥
କିରୀଟ କୁଣ୍ଡଳ ପ୍ରକାଶ । ତଥି ଶୋଭିତ ପୀତବାସ ॥
ଶଙ୍ଖ କମଳ ଗଦା ଚକ୍ର । ସର୍ବଦା ଚତୁର୍ଭୁଜେ ଧରି ॥
ମଞ୍ଜୁଳ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଚିହ୍ନ । ସୁନ୍ଦର ଯୁଗଳ ଚରଣ ॥
ଭକତଜନ ବନ୍ଧୁ ସେନା । ଭାବରେ ବଶ ନନ୍ଦକହ୍ନା ॥
ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ଚିନ୍ତି । ହୃଦରେ ଜାତ ହେଲା ଭକ୍ତି ॥
ବନ୍ଦୀରୁ ବାହାର ହୋଇଲା । ଦାଣ୍ଡକୁ ଅନାଇଣ ଦେଲା ॥
ଦେଖିଣ ଚଣ୍ଡାଳର ନାରୀ । ଅନ୍ନ ମାଗିଣ କରେ ଧରି ॥

ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ମୃଗାଦ୍ଧ ହରଡ଼ । ଧାନ ଗୃଜଳ କୁଡ଼ କୁଡ଼ ॥
ଇତ୍ୟାଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛି ଯେତେ । କହି ନୁହଇ ଏତେ ତେତେ ॥
ଦେଖିତା ହେଲେ ଆଚମ୍ବିତ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କି ଉଠାଇ ତୁରିତ ॥
ବୋଇଲେ ଆସ ବେଗ ହୋଇ । ସେ ମହାଯୋଗୀ ଗଲେ କାହିଁ ॥
ସମ୍ପଦେ ପୂରିଅଛି ଘର । ଏତେ ବଡ଼ଇ ଚମତ୍କାର ॥
ତା ଦେଖି ଦୁହେଁ ବେଗେ ଆସି । ଦେଖିଲେ ନାହାନ୍ତି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ॥
ମନ୍ଦିରେ ଦେଖିଣ ସମ୍ପଦ । ବିସ୍ମୟ କଲେ ମନମଧ ॥
ନିଶ୍ଚେ ସେ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରବାହା । ଆନର ବଳେ ନୁହେ ଏହା ॥
ପତ୍ନୀକି ପତି ବୋଲେ ଶୁଣ । ସେ ମାୟାଧର ନାରାୟଣ ॥
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ମାୟାରେ ପକାଇ । ଅନ୍ତର ହେଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ତାଙ୍କୁ ମଣି । ସେବା ଯେ କଲୁ ବେନି ପ୍ରାଣୀ ॥
ଯା ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର । ଆମ୍ଭେ ବା କେତେକ ମାତର ॥
କାହୁଁ ଜାଣିବା ତାଙ୍କ ଭାବ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲଭ ।
ମହା ମହିମା ମହାମେରୁ । ତାହାର ଇଚ୍ଛା ଯାହା କରୁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେନିପ୍ରାଣୀ । ସେ ଧନେ ହେଲେ ସେ କାରେଣୀ
ଅନେକ କାଳ ପୁଣ୍ୟ କଲେ । କୀର୍ତ୍ତି ଉତ୍ସବ କରାଇଲେ ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖେ ନେଲେ ଦିନ ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ଜାତ କରି । ତା ଭାଗ୍ୟ କହିଲେ ନ ସରି ॥
ଏମନ୍ତ କେତେକାଳ ଯାନ୍ତେ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପାଇଲେ ଦେହାନ୍ତେ ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ନିପଟଣି । ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିର ଲକ୍ଷଣ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଗୀତେ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ହିତେ ॥
ସୁଜନେ କର ଏଣେ ଲୟ । ଆଉ ନ ଥାଉ ଯମ ଭୟ ॥
ମୁଁ ଛାର କହିବଇଁ କସ । ତୁମ୍ଭେ ତ ଶ୍ରୀହରିର ଦାସ ॥
ସେ ହରି ପାଦପଦ୍ମ ତଳେ । ମୋତେ ଭେଟାଇ ଦିଅ ବେଳେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ ପତିପତ୍ନୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭାବବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ତ୍ରୟୋତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଏକଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ନୀଳାଦ୍ରି କେଶରୀ । ତବ ମହିମାକୁ କେ ସରି ॥
ତୁମ୍ଭ ମହିମା ଅକୂପାର । କର ଏ ଭବକୂପୁ ପାର ॥
ହେ ନୀଳଘନ ଅଘଘନ । ଏହି ବିନତି ପ୍ରଭୁ ଘେନ ॥
ହସି ଚୈତନ୍ୟ ଦେବ କହେ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପ ରାୟେ ॥
ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଏବେ । କେବଳ ଶୁଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଏ ମଞ୍ଚ ଭୁବନ ବୈକୁଣ୍ଠ ॥
ନାମ ଯା ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ । ଯେ ପୁରେ ନ ପଶଇ ଯମ ॥
ପତିତ ଚଣ୍ଡାଳହିଁ ଥିଲେ । ଦଣ୍ଡି ସେ ନ ପାରଇ ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରେ ବାସ ଜାଣ । ଜାତିରେ ଅଟଇ କରଣ ॥
ଷୋଳ ପଞ୍ଜିଆରେ ଉତ୍ତମ । ନନ୍ଦ ପଟ୍ଟନାୟକ ନାମ ॥
ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ସମୟରେ । ପାଞ୍ଜିଆ ବୃତ୍ତି ସେହୁ କରେ ॥
ଜାଣଇ ଜୀବ ନାରାୟଣ । ସଂସାର ଯାହାର ଉଆଣ ॥
କୀଟରୁ ବ୍ରହ୍ମାଏ ଯେତେ । ହରି ସବୁର ହୃଦଗତେ ॥
ପିଣ୍ଡ ମାନଙ୍କ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ସର୍ବ୍ବେ ଏକଇ ସମାନ ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଜୀବେ ଦ୍ରୋହକରି । ସେ ନଷ୍ଟେ ଶ୍ରୀହରି ବଇରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ଜାଣି ତା ମନରେ । ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା କରେ ॥
ଦଇବ ଯୋଗେ ରାଜ ପଥ । ଲୌକିକେ କରୁଥାଇ ମାସ ॥
ପୁଅ ଦୁହିତା ବନ୍ଧୁ ଭାଇ । ଅନେକ ପୂରଣ ଅଛଇ ॥
ପତ୍ନୀ ତାହାର ଗୁଣବନ୍ତୀ । ମିଳଇ ଅନେକ ସମ୍ପତ୍ତି ॥
କାହିଁ ତା ନ ପଶଇ ମନ । ଏକା ତା ଗୋବିନ୍ଦ ଭଜନ ॥
ହୃଦେ ବସ୍ତୁରୁ ଥାଇ ଚାର । କେମନ୍ତେ ହେବ ଭବୁଁ ପାର ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନ ଅନ୍ତେ । ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ଦିନେ ପ୍ରତାପୀ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ପରଜାମାନଙ୍କୁ ହକାରି ॥
ଦୋଷ ନ ପାଇ ଦଣ୍ଡ ଦେଲେ । ପ୍ରଜାଏ ଡକା ପକାଇଲେ ॥

ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ନନ୍ଦ ଦାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ହରଷ ॥
ଦୂତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଚଳିଗଲେ । ନୃପତି ଗୁମୁରେ ମିଳିଲେ ॥
ଦେଖି ନୃପତି ଦୁଃଖ ତାର । ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇଲେ ଅପାର ॥
ବୋଇଲେ ଆରେ ଆରେ ନନ୍ଦ । ତୋତେ ମାଇଲା କେଉଁ ମନ୍ଦ ॥
ବନ୍ଧନ ଫେଡ଼ି ମୋତେ କହ । ଦେଖି ମୋ ସହୁ ନାହିଁ ଦେହ ॥
ଶୁଣି ସେ ନନ୍ଦ ବ୍ରହ୍ମ ଏତେ । ବୋଇଲା କି ପଚାର ମୋତେ ॥
ମୋତେ ଯେ ଭୁଷି ତ ମାଇଲୁ । ଏବେ ଏମନ୍ତ କଥା ବୋଲୁ ॥
ଶୁଣି ହସିଲେ ନରସାଇଁ । ବୋଇଲେ ଗୁଣ୍ଡି ନାହିଁ ବାଇ ॥
ତା ଶୁଣି ଶ୍ରୀହରି ଭକତ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ନରନାଥ ॥
ମୋତେ ଲଗିଛି ଯେଉଁ ବାଇ । ତହିଁକି ଅଉଷଧି ନାହିଁ ॥
କେମନ୍ତେ ହେବ ସେହୁ ଭଲ । ଏହା ତ ବଗୁର ନ କଲ ॥
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ନୃପବହୁ । କରେ ନନ୍ଦଆ କସ କହୁ ॥
ଦଇବ ଗୁଡ଼ିଲା କି ତୋତେ । ପୁଣି ତ ଚଳାଉଛୁ ମୋତେ ॥
କି ଜ୍ଞାନ ଥିଲା ତୋର ଚିତ୍ତେ । ଏବେ ତା କହୁନା ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ନନ୍ଦବାଇ । ଦେଖିବା ହେଉ ନରସାଇଁ ॥
ଯାଚିଲା କଦଳୀ ପଣସ । ଛେନା ନଡ଼ିଆ ଘେନି ଆସ ॥
ଏଠା ଲୋକଙ୍କୁ ଖୁଆଇବା । ପ୍ରଭୁ ମହିମା ଦେଖାଇବା ॥
ତା ଶୁଣି ନୃପ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ । ଆଣରେ ଦେଖିବା ବୋଇଲେ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ଲୋକ ଗଲେ । ସେହି ପ୍ରକାରେ ଆଣିଦେଲେ ॥
ଗୁମୁରେ କଲେ ସବୁ ନେଇ । ଦେଖି ବୋଇଲା ନନ୍ଦ ବାଇ ॥
ମଣିମା ଏବେ ଆଜ୍ଞା ହେଉ । କେ ଛେନା କେ କଦଳୀ ଖାଉ ॥
ତାର ଉଦରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ଆସି ହେବ ମୋ ଗର୍ଭଗତେ ॥
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଅଭିନ୍ନ ଆତ୍ମାର । ଦେଖିବା ହେଉ ନୃପେଶ୍ୱର ॥
ସେ ଅଙ୍ଗେ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଯେହି । ଏ ଅଙ୍ଗେ ଲାଗିଣ ଅଛଇ ॥
ଯାହାକୁ ତୋର ଦୂତ ନେଲେ । ସଂହାର ଉସ୍ତମୂଳେ କଲେ ॥
ତାକୁ ପିଟିଲେ ଯେତେ ବାଡ଼ି । ଏ ଦେହୁଁ ତେତେ ଗୁଲ ଗୁଡ଼ି ॥

ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ସକଳ ଦେହେଁ ନାରାୟଣ ॥
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟେ ଘଟେ ପୂରି । ଅଛନ୍ତି ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧାରୀ ॥
ହେ ରାଜା ସ୍ୱରୂପ କହୁଛୁ । ଏଥେ ସଂଶୟ ନାହିଁ କଛୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ମହାରଥୀ । ବୋଇଲେ ବୁଝିବା ଏ କଥା ॥
ଏ ଗୃହ ଦ୍ରବ୍ୟ ଗୃହଜଣ । ଭୁଞ୍ଜିଲେ ବୁଝିବା ପ୍ରମାଣ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଲୋକେ ଧରି । ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରି ॥
ତା ଦେଖି ସେ ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ । ସମସ୍ତ କରିଦେଲା ବାନ୍ତ ॥
ସେ କ୍ଷଣେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରି । ବୋଲେ ଦେଖ ହୋ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ନୃପବର । ବୋଲନ୍ତି ଏ କି ଚମତ୍କାର ॥
ଆହୁରି ବୁଝିବା କଥାଏ । ଫିଟିବ ମନର ସଂଶୟେ ॥
ବୋଲି ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ବେତଗୋଟି । ଧରି ଜଣକୁ ଦେଲେ ପିଟି ॥
ତାହାର କଛୁହିଁ ନୋହିଲା । ସେ ନନ୍ଦ ଚମକି ପଡ଼ିଲା ॥
ଅଙ୍ଗରୁ ଚର୍ମ ଛୁଟିଗଲା । ଫାଟିଣ ରୁଧିର ବହିଲା ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ନରପତି । ମନରେ ଜାଲେ ଅତି ଭୀତି ॥
ମନରେ କରି ଦଣ୍ଡବତ । ବିନୟେ କହିଲେ ବହୁତ ॥
ଅନେକ ଅଳଙ୍କାର ଧରି । ବସ୍ତ୍ର ସହିତେ ପୂଜା କରି ॥
ବୋଲେ ମୋ ଅପରାଧ ଯେତେ । ଚିତ୍ତେ ନ ଧରି କଦାଚିତ୍ତେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନନ୍ଦବାଇ । ଅଳପ ହସିଣ କହଇ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ନୃପରାଣ । କି ହେବ ଏ ବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣ ॥
ଏଥି ମୋ କିସ ପ୍ରୟୋଜନ । ତୋ କୃପା ଥାଉ ହେ ରାଜନ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଏଣିକି ଚେତା ହୁଅ । ଶର ନୁହେଟି ନର ଦେହ ॥
ଗୁଲୁଣି ମଧ୍ୟେ ଯେହ୍ନେ ପାଣି । ରଖିଲେ ନ ରହେ ତା ଜାଣି ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ଏହି ଜୀବ । କେବଳ ଗୃହୁଁ ଗୃହୁଁ ଯିବ ॥
ଏଥକୁ ଯିବେ ଦୟା କରି । ଜାଗ୍ରତ ହୁଅ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ଜ୍ଞାନ ତାକୁ ଦେଇ । ସେ ବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣ ନ ନେଇ ॥
ହେ ରାଜା ଗଲିଟି ବୋଇଲେ । ତହୁଁ ତକ୍ଷଣେ ଚଳିଗଲେ ॥

ଭୂରିତ ହୋଇ ଚଳିଗଲା । ତା ଅନ୍ନ ଛଡ଼ାଇ ଘେନଲା ॥
ଦେଖି ଅଛନ୍ତି ଲୋକବୃନ୍ଦେ । ସେ ଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜିଲା ଆନନ୍ଦେ ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ତହିଁ ଥାଇ । ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ ହେଲା ବାଇ ॥
ଦେଖାଇ ଥିଲା ବଡ଼ପଣ । ଦଇବ ଦେଲା ଏ ଲକ୍ଷଣ ॥
ନୃପତି ଦଣ୍ଡକୁ ଡରିଲା । କୁଟୁମ୍ବ ଏତେଦୂର କଲା ॥
ଛାଡ଼ିଲା କିସ୍ଥା କର୍ମ ଦୁଇ । ନଷ୍ଟ ହୋଇଲା ଏହୁ ବାଇ ॥
ତା ଦେଖି ଦୂତମାନେ ଗଲେ । ନୃପତି ଛାମୁରେ କହିଲେ ॥
ସେ ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତର କଥା । ଶୁଣିମା ହେଲ ମହାରଥା ॥
ତୁମ୍ଭ ଦଣ୍ଡକୁ ଭୟ କରି । ବାତୁଳ ହେଲା ଜ୍ଞାନହାରି ॥
ଛାଡ଼ିଲା ଜାତି କୁଳମାନ । ଚଣ୍ଡାଳ ହସ୍ତୁଁ ନେଲା ଅନ୍ନ ॥
ଛାମୁରେ ଜଣାଇଲୁ ସତ୍ୟ । ଶୁଣି ନୃପତି ଆଚମ୍ବିତ ॥
ବୋଇଲେ କେଡ଼େ କର୍ମ କଲା । ତା ପରି ଲୋକ ନାଶକଲା ॥
ଏ କଥା ଦଇବ ଲେଖନ । କାହାର ବଳେ କରେ ଆନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତୁନି ହେଲେ । ସମସ୍ତେ ହା ହାକାର କଲେ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପ ନାହା । ଏଥି ଉତ୍ତରେ କଥା ଯାହା ॥
ସେ ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ ଚରିତ । ଚଣ୍ଡାଳ ହସ୍ତୁ ଖାଇ ଭାତ ॥
ତହୁଁ ଚଳିଲା ବେଗ ହୋଇ । ଆନନ୍ଦେ ପ୍ରଭୁ ଗୁଣ ଗାଇ ॥
ବନସ୍ତେ ଯାଇଁ କଲା ବାସ । ଜଳ ପବନ କରି ଗ୍ରାସ ॥
କାହିଁ ବା ଫଳ ମୂଳ ଖାଇ । ପଶୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହୋଇ ॥
ସମସ୍ତ ଦେଖିଲା ସମାନ । ନାହିଁ ତାଙ୍କର ବଡ଼ ସାନ ॥
ଯେଣେ ଗୃହିଁଲେ ତେଣେ ହରି । ଦିଶନ୍ତି ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧାରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ଜାଣି ତାର ଚିତ୍ତେ । ଭ୍ରମଣ କରଇ ଜଗତେ ॥
କେତେହେଁ ଦିନର ଉତ୍ତରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ରଥି ପୁରେ ॥
ସେ ଗ୍ରାମ ବାହାରେ ସ୍ଥାବର । ଫହାଶଉସ୍ତ ନାମ ତାର ॥
ସେ ରାଜ୍ୟ ଯେତେ ଦଣ୍ଡମାନ । ଯାହାକୁ ଦିଅନ୍ତି ରାଜନ ॥
କେବଳ ସେହି ବୃକ୍ଷ ମୂଳେ । ରଖନ୍ତି ନେଇ ରଖୁଆଳେ ॥

ତେଙ୍ଗ ଗୁରୁକ ଗୁଣ୍ଠ ପିଟି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ନାକ କାନ କାଟି ॥
ରଖାନ୍ତି ସେହି ବୃକ୍ଷଠାରେ । ପ୍ରମାଣ ଅଛଇ ତହିଁରେ ॥
ସେ ବୃକ୍ଷ ମୂଳେ କଲା ବାସ । ଶେଯାଇ ଗୋମୟ ଘାଉଁଶ ॥
କେବଳ ନାମ ଭଜନରେ । ଶୟନ କଲା ସେହିଠାରେ ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ଦିନେକ ସେ ରାଜ୍ୟ ରାଜନ ॥
ଏକ ପରଜା ଦୋଷ ଜାଣି । ଦୂତ ପେଷିଣ ତାକୁ ଆଣି ॥
ବୋଲଇ ଏହାକୁରେ ନେବ । ପଚଶ କୋରଡ଼ା ପିଟିବ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ଦୂତେ ନେଲେ । ସଂହାର ଓସ୍ତମୂଳେ କଲେ ॥
ଆଣ୍ଟେ ଧରିଣ ତାକୁ ଲୋକ । ଦଣ୍ଡହିଁ ଦେଲେ ଯେ ଅନେକ ॥
ଗୁଞ୍ଜ ସେ ଦେଲେକ ଭୁରତେ । ଚଳଣ ଚଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ପାଶେ ଥାଇ । ଦେଖୁ ଯେ ଥିଲା ସବୁ ରହି ॥
ଯେତେକ ବାଡ଼ ତାକୁ ପିଟି । ନନ୍ଦମହାନ୍ତି ଦେହ ଫାଟି ॥
ରୁଧିରମାନ ବୋହିଗଲା । ତା ଅଙ୍ଗ ରଙ୍ଗୁଆ ଦିଶିଲା ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ଲୋକମାନେ । ବିଚାର କଲେ ମନେ ମନେ ॥
ଏକ ବଚସ କଥା ଗୋଟି । ଏହାକୁ କେବା ଗଲା ପିଟି ॥
ସର୍ବାଙ୍ଗ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ । ରୁଧିର ଯାଉଅଛି ବହି ॥
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ଧାଇଁଗଲେ । ସେ ଦେଶ ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ନୃପବଣ । ଗୁମୁରେ କରୁଛୁଁ ଜଣାଣ ॥
ସେ ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତିକି ଧରି । ମାଇଲେ ଓପ୍ରୋଧ ନ କରି ॥
ଚର୍ମ ତା ଯାଇଛି ନକଳ । ରୁଧିର ଯାଉଅଛି ଗଳ ॥
ଦେଖି ଅଇଲୁ ଆମ୍ଭେ ତହୁଁ । ଏହା ବୁଝିଣ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥
ଶୁଣି ନୃପତି କ୍ରୋଧଭରେ । ବୋଲନ୍ତି ଯାଅ ହୁଡ଼ି ହାରେ ॥
ନନ୍ଦକୁ ଡାକ ଘେନି ଆସ । ବୁଝିବା ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଯେ ତାକୁ ମାରିଥିବ ଅବା । ରାଜ୍ୟୁ ବାହାର କରିଦେବା ॥
ଶୁଣି ଚଳିଲେ ଦୂତମାନେ । ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ପାଶରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ବୋଇଲେ ରାଜା ଆଜ୍ଞା ଆସ ॥

ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ଚଣ୍ଡାଳ । ଦେଲା ସେ ଶାଳଗ୍ରାମ ଶିଳ ॥
ମର୍କତ ମଣିର ସଦୃଶ । ତା ଦେଖି ମୋଚି ମନ ତୋଷ ॥
ହୋଇଛି ଅତ୍ୟନ୍ତ ବର୍ତ୍ତୁଳ । ଲାବଣ୍ୟ ମନୋହର ଶିଳ ॥
ଦେଖି ମୁଁ ରଖିବ ବୋଇଲା । ତାକୁ ଚମ୍ପୁଲଯୋଡ଼େ ଦେଲା ॥
ସେହି ଦିନରୁ ନିତ ନିତ । ପାଦେ ମାଡ଼ିଣ ଘଷେ କାତି ॥
ତେଣେ କଟାଇ ଚର୍ମ ଖଣ୍ଡେ । ଘଷଇ ଶାଳଗ୍ରାମ ମୁଣ୍ଡେ ॥
ମନରେ ହୋଇଣ ସାନନ୍ଦ । ପଢ଼ଇ ଶ୍ରୀଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ॥
ପଦକ ଗାଉଥାଇ ନିତ । କରି ତାହାର ନିଜବୃତ୍ତି ॥
ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ । ସେହି ପଦକ ଚିଣ୍ଡିଧନ ॥
କରି ଗାୟନ କରୁଥାଇ । ମନେ କଳ୍ପନା ତାର ନାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେ ଦିନ । ଏଥି ଉତ୍ତାରେ ଶୁଣ ମନ ॥
ଦିନକ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ସକଳ ଗୁଣେ ବିଚକ୍ଷଣ ॥
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପଣ୍ଡିତ । ଶୁଚି ପବିତ୍ର ଦୃଢ଼ବ୍ରତ ॥
ଜାଣଇ ପାପପୁଣ୍ୟ ସେବା । ନିରତେ କରେ ବିଷ୍ଣୁ ସେବା ॥
ଏମନ୍ତ ବିପ୍ର ସେହି ପଥେ । ଗମଇ ସ୍ନାନର ନିମନ୍ତେ ॥
ଦେଖିଲା ଶାଳଗ୍ରାମ ଶିଳା । କାଳିନ୍ଦୀ ଜଳ ପରି କଳା ॥
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପଣ୍ଡିତ । ସେ ଦେଖି ହେଲା ଆଚମ୍ବିତ ॥
ସେ ଶାଳଗ୍ରାମ ଶିଳା ଦେଖି । ପିଛଡ଼ା ନ ପଡ଼ଇ ଆଖି ॥
ଚରଣେ ମୋଚି ଧାଡ଼ି ଧରି । କାତି ଘଷଇ ଜଳ ଭରି ॥
ଦେଖି ହୃଦୟ ଗଲା ଫାଟି । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ହେଲା ବୃଷ୍ଟି ॥
ବୋଲଇ ଶୁଣ ହେ ବେହେରା । କଥାଏ କହିବ ମୁଁ ପରା ॥
ଘେନ ତୁ ମୋହର ବଚନ । ଅନେକ ହେବ ତୋର ପୁଣ୍ୟ ॥
ଏ ଶିଳା ଗୋଟି ଦେବୁ ମୋତେ । ତୋ ଯଶ ରହିବ ଜଗତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲା ସେ ମୋଚି । ଧନ ଦେଇଣ ମୁଁ କିଣିଛି ॥
ଦେଖ ମୋ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆସଇ । ନିତ ମୁଁ ଶସ୍ତ୍ର ଯେ ଘଷଇ ॥
ତୋତେ ଯଦ୍ୟପି ଏହା ଦେବି । ମୁଁ ପୁଣ କେମନ୍ତେ କରିବି ॥

ତା ଶୁଣି ବିପ୍ର ବୋଲେ ହସି । ନିଅ ତୁ ଠଙ୍କା ପାଞ୍ଚଗୋଟି ॥
ଏ ଶିଳା ଗୋଟି ମୋତେ ଦେଇ । ଆନ ପଥରେ ଘଷ ତୁହି ॥
ତା ଶୁଣି ମୋଚି ତୋଷ ହେଲା । ଧନ ନେଇଣ ଶିଳା ଦେଲା ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ପାଇଣ ଉଚିତ । ସେ ଶିଳା କରି ଶିର ସ୍ଥିତ ॥
ଆନନ୍ଦେ ଘେନି ଚଳିଗଲା । ଆପଣା ମନ୍ଦିରେ ମିଳିଲା ॥
ସ୍ନାନ ଶୁଚିବନ୍ତ ହୋଇ । ପ୍ରମୋଦ କେ ଛାଡ଼ିବ କହି ॥
କରାଇ ପଞ୍ଚାମୃତେ ସ୍ନାନ । ବିଜେ କରାଇ ସିଂହାସନ ॥
ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ମାଲ୍ୟ ଯେତେ । ତୁଳସୀ ଜଳହିଁ ସହିତେ ॥
ପୂଜି ଷୋଡ଼ଶ ଉପଚାରେ । ପ୍ରଣାମ କଲାକ ସମ୍ମୁଖରେ ॥
ଅନେକ ପୂଜା ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ଘେନିଣ କରି ନିବେଦନ ॥
ଧୂପ ଦୀପାଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ଦେଇ ପୂଜିଲା ଶ୍ରଦ୍ଧାଚିତ୍ତେ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରତିଦିନ । କରି ସନ୍ତୋଷ ତାଙ୍କ ମନ ॥
ବିଚାରି କଲା ତା ହୃଦରେ । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଗୁଡ଼ିଲା ମୋହର ॥
ଏ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପ୍ରସାଦେ । ଧନ ଭୁଞ୍ଜିବି ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ଏମନ୍ତେ ବିଚାରନ୍ତେ ମନ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଶାଳଗ୍ରାମ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଦେଇ ଚିତ୍ତ । ସେ ହରି ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ଭକ୍ତର ବନ୍ଧୁ ସେ ଗୋସାଇଁ । ଅଭାବ ଜନେ ଭେଟ ନାହିଁ ॥
କାମ କଳ୍ପନା ଯେତେ ଥିବ । ସେ କାହିଁ ତାହାଙ୍କୁ ପାଇବ ॥
ସେହି ଦିନରେ ରାତ୍ରିକାଳେ । ସେ ବିପ୍ର ଶୟନରେ ବେଳେ ॥
ସ୍ୱପନେ ଆଜ୍ଞା ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ଶୁଣ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତୁ ଭଲେ ॥
ପ୍ରଭାତୁ ଉଠି ମୋତେ ନେବୁ । ମୋଚିକ ଲେଉଟାଇ ଦେବୁ ॥
ସେ ମୋଚି ରାମଦାସ ଭାବ । ମୋତେ ସେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭୁଁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଗୀତ ଗୋବିନ୍ଦ ରସ ଯେତେ । ଶୁଣାଉଥିଲା ନିତି ମୋତେ ॥
ତହିଁ ମୋ ଯେତେ ସୁଖଭାର । ତାହା ଜାଣଇ ମନ ମୋର ॥
ଏ ପୂଜା ମୋର କିସ ହେବ । ମୂଳ ମୋ ଭକତର ଭାବ ॥
ଏବେ ବହନ ନେଇ ଦେବୁ । ନ ଦେଲେ ନଷ୍ଟେ ନାଶ ଯିବୁ ॥

ଯାଉ ପ୍ରବେଶ ଖଣ୍ଡଗିରି । ଉଦ୍ଧବଲେ ସିଦ୍ଧ ତନୁ ଧରି ॥
ତା ଭକ୍ତି ମୁକ୍ତି କଥାମାନ । ଜାଣନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାରଥୀ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସ କଥା ॥
କହଇ ବସ୍ତ ରାମ ଗୀତେ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ହିତେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ଏକ ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟ ।

—*—

ଦ୍ୱିଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ମୋଚିରାମ ସମ୍ବାଦ

ଶ୍ରୀରାମ ପଦ୍ମପାଦ ଚିନ୍ତି । କହେ ଚୈତନ୍ୟ ମହାମତି ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଏବେ ॥
ହରି ଭକତି କଥା ରସ । କେବଳ କର୍ଣ୍ଣକୁ ପୀୟୁଷ ॥
ଯେ ପୁଣ୍ୟ ଗୋଦାବରୀ ପାଶେ । ଅଳକା ପଲ୍ଲୀ ନାମ ଦେଶେ ॥
ସେ ଦେଶେ ଏକଇ ନଗର । ନାମ କନକାବତୀ ପୁର ॥
ସେହୁ ନଗରରେ ତାର ସ୍ଥିତି । ଜାତିରେ ଅଟେ ମୋଚି ଜାତି ॥
ରାମ ବେହେରା ନାମ ତାର । ଚର୍ମ ପାଦୁକା ଯା ବେପାର ॥
ଭାରିଯା ନାମ ତାର ମୂଳୀ । ପତିର ଆଜ୍ଞା ଥାଇ ପାଳି ॥
ତାହାର ଏକଇ କୁମର । ପିତା ବଚନ ମୂଳ ତାର ॥
ଏମନ୍ତେ ତିନ ପ୍ରାଣୀ ଥାନ୍ତି । ଚର୍ମ ଚପୁଲି ସିଇଁ ନିତି ॥
ତିନହେଁ ତାହା ବିକାଆଣି । ସୁଖେ ବଞ୍ଚନ୍ତି ତିନ ପ୍ରାଣୀ ॥
ମତ ହୋଇଲେ କସ ହେବ । କେବଳ ଥାଏ ହରିଭାବ ॥
ଯୌବନେ ତାର ଦୟାମନ । ଶକ୍ତ୍ୟାନୁରୂପେ ଦିଏ ଦାନ ॥
ଶ୍ରୀ ଗୀତ ଗୋବିନ୍ଦରୁ ପଦେ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୋହେ ତହୁଁ ଅଧେ ॥
ଶିଖିଣ ଘୋଷୁଥାଇ ନିତି । କରୁଣ ଥାଇ ନିଜ ବୃତ୍ତି ॥
ସଧୀରେ ସଧୀରେ ସମୀର । ବହଇ ଯମୁନାର ତୀର ॥

ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନ ବାଳକୁନ୍ଦ । ଯହିଁ ଜନ୍ମିତ ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ॥
ବସନ୍ତ ବନେ ବନମାଳୀ । ଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣ କେଳି ॥
ଏତେକ ଘୋଷୁଥାଇ ମାସ । ପ୍ରମାଣ କରି ଅହୋରାସ ॥
ଭୋଜନ ଶୟନର ବେଳେ । ତା ନିଜ ବଷୟର କାଳେ ॥
ଆଣେ ତା ଗଣ୍ଠି କରି ହୃଦ । ଘୋଷୁଣେ ଥାଇ ଏହୁ ପଦ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଠାରେ । ସେ ରାଜ୍ୟେ ଭାଗବତ ଘରେ ॥
ଚୋରେ ଯେ ପଶି ଚୋରିକରି । ଅନେକ ଧନରତ୍ନ ହରି ॥
ଦେଖିଲେ ଦେବତା ଖଟୁଲି । ବୋହି ଆଣିଲେ କସ ବୋଲି ॥
ସବୁହିଁ ଶାଳଗ୍ରାମ ଶିଳା । ନବୀନ ଘନ ଜିଣି କଳା ॥
ବ୍ରହ୍ମ ମୁନିଙ୍କି ଯେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ଦର୍ଶନେ ଭକ୍ତି ମୁକ୍ତି ହେବ ॥
ତାହାକୁ ବୋଲେ ସେ ପଥର । ତେଣୁ ସେ ନ କରି ଆଦର ॥
କସ ଏ କରିବା ବୋଇଲେ । ବାହାରେ ପକାଇଣ ଦେଲେ ॥
ତହିଁରେ ଏକ ଜଣ ଥିଲା । ମୂର୍ତ୍ତି ଏ ବାଛିଣ ଘେନିଲା ॥
ଅତି ପୃଥକ ମନୋହର । ଲବଣ୍ୟ ଶିଳା ଦାମୋଦର ॥
ଅଞ୍ଜନ କଳାରୁ ଚକ୍‌କଣ । ଝଳଲେ ଅମୂଲ୍ୟ ଦର୍ପଣ ॥
ତମାଳ ଦଳ ନବଘନ । କାଳନ୍ଦୀ ଜଳର ସମାନ ॥
ଧିକ କରଇ ଭୃଙ୍ଗ ଶ୍ରେଣୀ । ଜ୍ୟୋତି ନିନ୍ଦଇ ନୀଳମଣି ॥
କସ୍ତୁରୀ କଳା ଧିକ୍‌କାରଇ । ସମାନ ଏ ସଂସାରେ ନାହିଁ ॥
ଶରଧା କରି ତାହା ଧରି । ବୋଲେ କରିବା ଘୋରଘୋରି ॥
ନୋହିଲେ କ ମାଗିଲେ ଦେବ । ଭଲ ମୁଁ ଏହା ଧରିଥିବ ॥
ଏମନ୍ତେ ବୋଲି ଘେନିଗଲା । ତା ନିଜ ମନ୍ଦିରେ ରଖିଲା ॥
କେତେହେଁ ଦିନ ଘରେ ଥୋଇ । ମୋଚିର ଘରେ ଦେଲା ନେଇ ॥
ବୋଇଲା ଏ ପଥର ରଖି, । ତୋର ସଜକୁ ଘଷି ଦେଖି ॥
କେମନ୍ତେ ଦାଢ଼ ଏଥି ହେବ । ବୁଝି ଚପୁଲି ଯୋଡ଼େ ଦେବ ॥
ତା ଶୁଣି ସେ ରାମ ବେହେରା । ଆନନ୍ଦମନେ ହୋଇ ତୋରା ॥
ବୋଇଲେ ଦେଖି ସେ ପଥର । ଘଷି ଜାଣିବି କାନ୍ତି ମୋର ॥

ସ୍ୱପ୍ନେ ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ । ଅନ୍ତର ହେଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ।।
ତାହା ଜାଣି ସେ ଦ୍ୱିଜବର । କମ୍ପ ଉଠିଲା କଳେବର ।।
ପ୍ରଭାତୁଁ ଉଠି ବେଗେ ଗଲା । ସ୍ନାନ ଶଉଚ ଆଦି କଲା ।।
ଉତ୍ତମ ପାଟବସ୍ତ୍ରେ ଧରି । ଚଳି ସେ ଗଲା ବେଗ କରି ।।
ମୋଚି ପାରୁଶେ ହେଲା ଯାଇଁ । ଶ୍ରୀ ଶାଳଗ୍ରାମ ଆଗେ ଥୋଇ ।।
ବୋଇଲା ନିଅ ତୋର ଧନ । ଜାଣିଲି ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ ।।
ଏ ସେ ଅନାଦି ନରହରି । ସକଳ ଘଟେ ଛନ୍ତି ପୂରି ।।
ଏହି ସେ ଜୀବନ କରତା । ଏହି ସେ ଗତି ମୁକ୍ତିଦାତା ।।
ଏହାଙ୍କ ପାଦ ଆଶ୍ରା କଲେ । ଜୀବ ନିସ୍ତାର ହେବ ଭଲେ ।।
ଏହାଙ୍କୁ ନ ମଣ ପଥର । କେବଳ ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତି କର ।।
ତୋ ଜୀବ ହୋଇଲା ପବିତ୍ର । ସ୍ୱପନ ହେଲା ମୋତେ ସତ୍ୟ ।।
ବହନ ମୋତେ ଘେନିଯିବୁ । ମୋ ଭକ୍ତ ପାଶେ ନେଇ ଦେବୁ ।।
ଯେ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦରୁ ପାଦେ । ଶୁଣାଉଥିଲା ମହାନନ୍ଦେ ।।
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଦେଲା ଯେଣୁ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଆଣିଦେଲି ତେଣୁ ।।
ଛାଡ଼ ପଥର ବୁଦ୍ଧି ତୋର । ଏବେ ତୁ ସୁଖେ ପୂଜାକର ।।
ଏ ଭବ ସାଗରୁ ତରିଲୁ । ଭକତ ସଙ୍ଗେ ଗଣା ହେଲୁ ।।
ଏହା ଶୁଣିଲା ଯହୁଁ କର୍ତ୍ତି । ତକ୍ଷଣେ ହେଲା ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନ ।।
ଉଠି କପାଳେ କର ଦେଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚରଣେ ନମିଲା ।।
ସେ ଶାଳଗ୍ରାମ ପୂଜି କରି । ତକ୍ଷଣେ ଗଲା ନିଜ ପୁରୀ ।।
ଦିବ୍ୟ ଆସନେ ବସାଇଲା । ଅନେକ ଦଣ୍ଡବତ କଲା ।।
ତୁଳସୀ ଦଳ ଚନ୍ଦନରେ । ପୂଜିଲା ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ।।
ଶ୍ରୀ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ସେ ଗାନ । କଲା ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସନ୍ନିଧାନ ।।
ବୋଇଲା ଆହେ ଭଗବାନ । ମୁଁ ଅତି ପତିତ ଦୁର୍ଜ୍ଜନ ।।
ଅଜ୍ଞାନ ହୀନ ଜାତି ଅଟେ । ନିଶି ଦିବସ ଚର୍ମ କାଟେ ।।
ଅନେକ ହୀନ କର୍ମ କରି । ଅଛିବ ଜାତି ସମ ସରି ।।
ଧିକ ହେଉ ଏ ମୋ ଜୀବନ । ନାହିଁ ମୋହର ବୁଦ୍ଧିଜ୍ଞାନ ।।

ନରକେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଆବୋରି । ବଞ୍ଚିଇ ସୁରାପାନ କରି ॥
ନୋହେ ମୁଁ କେବେ ଶୁଚିବନ୍ତ । ନ ଜାଣେ ଆଚାର କେମନ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରାଣୀକି କେମନ୍ତେ । କୃପା ଯେ କଲ କହ ମୋତେ ॥
ଏଣୁ ଜାଣିଲି ନିଷ୍ଠା କରି । ପରମ ଦୟାଳୁ ଶ୍ରୀହରି ॥
ଅଧମ ଉଦ୍ଧାରଣ ବାନା । ଅରକ୍ଷଜନ ବଜ୍ରସେହ୍ନା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ତୁରିତେ । ଛାଡ଼ିଲା ନିଜକର୍ମ ଯେତେ ॥
ଡୋର କୌପୀନ ଆଶ୍ରେ କଲା । ବୈଷ୍ଣବ ବେଶ ଆବୋରିଲା ॥
କରେ କଙ୍କଣ ଭୁଜମୂଳେ । ତୁଳସୀ କାଷ୍ଠ ମାଳ ଗଳେ ॥
ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ଗଲେ ଭରି । ହୃଦୟ ସ୍ଥଳଯାକ ପୂରି ॥
ଚରଣେ ବାନ୍ଧିଲା ଘାଗୁଡ଼ି । ଝୁଲନ୍ତେ କରେ ଘୋର ରଡ଼ି ॥
କରେ ଧରିଣ କରତାଳ । ବଜାଏ ନିତ୍ୟେ ହୋଇ ଭୋଳ ॥
ଶ୍ରୀ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦରୁ ପଦେ । ଗାନ କରଇ ଘୋର ନାଦେ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମନେ ମନେ ଧ୍ୟାୟୀ । ଭାବରେ ଗଦ ଗଦ ହୋଇ ॥
ଅଙ୍ଗ ପୁଲକ ରୋମାବଳୀ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଧାର ଗଳି ॥
ଛାଡ଼ିଣ ଦେହ ବୁଦ୍ଧି ତାର । ବୋଇଲେ ନମୋ ବେଣୁଧର ॥
ଯା ମାୟା ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲଭ । ଯହିଁ ମୋହିତ ସଦାଶିବ ॥
ମୁନିମାନଙ୍କୁ ଅଗୋଚର । କାହୁଁ ଜାଣିବ ମୁହିଁ ଛାର ॥
ଯେବେ ତୁ ଦେବ ଚିନ୍ତାମଣି । ସକଳ ଜୀବର ଜାଣେଣୀ ॥
ଦେଖିବି ନିଜ ରୂପ ତୋର । ତେବେ ମୋ ମନ ହେବ ସ୍ଥିର ॥
ନୋହିଲେ ମରିବି ଅବଶ୍ୟ । ସତ୍ୟ କହିଲି ପୀତବାସ ॥
ରଖ ନ ରଖ ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛା । ମୁଁ ଏବେ ଘେନିଲି ଏ ଦୀକ୍ଷା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କାଷ୍ଠା କରି । କେବଳ ଭଜୁଥାଇ ହରି ॥
ଅନ୍ନଭୋଜନେ ନାହିଁ ଆଶ । କେବେ ଦେଖିବି ପୀତବାସ ॥
ଏମନ୍ତେ ଦିବସ ଶବଂଶ । ପ୍ରଭୁ ସମ୍ମୁରେ ନୃତ୍ୟ କରି ॥
ବଞ୍ଚିଲା କରି ହରି ଧ୍ୟାନ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବତ୍ସଳ । ଭକତ ଭାବ ତାର ମୂଳ ॥

ନ ଘେନେ କିମ୍ବା ଅଭିମାନ । ନ କରେ ଯଜ୍ଞ ତପ ଦାନ ॥
ତୀର୍ଥ ବ୍ରତରେ ନୋହେ ବଶ । କେବଳ ମୂଳଟି ବିଶ୍ୱାସ ॥
ନିଷ୍କାମ ଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି ଯାର । ସେ ଅଟେ ବାନ୍ଧବ ତାହାର ॥
ନିଷ୍ଠା ଅନିଷ୍ଠା ତାର ନାହିଁ । ଜାତି ଅଜାତି ଭିନ୍ନ ନାହିଁ ॥
କେବଳ ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରେମଭାବ । ଜାଣି ତାହାର ପଦ୍ମନାଭ ॥
ଭାବେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରୂପ ହୋଇ । ବିଜୟ କଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ସେ ମୋଚ ରାମ ଦାସ ପାଶ । ଯାଇଣ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ॥
ଦେଖିଲେ କରୁଅଛି ନୃତ୍ୟ । ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଯୋଡ଼ି ହସ୍ତ ॥
ତ୍ରିଭଙ୍ଗୀ କରି ଦେଇ ପାଦ । ଶ୍ରୀ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର ପଦ ॥
ଭାବରେ ଗାନ କରୁଛଇ । ନାଚଇ ଟେହ୍ଲାଇ ଟେହ୍ଲାଇ ॥
ଦଣ୍ଡ ଦଣ୍ଡିକେ ଭାବଭୋଳେ । ଶ୍ରୀ ଶାଳଗ୍ରାମ ପାଶେ ମିଳେ ॥
ଯେସନେ ମହାମତ୍ତ ବାଇ । ଜସ ବୋଇଲେ ଜସ ହୋଇ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ଅଳପ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହସି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆରେ ଦାସ । ସ୍ୱରୂପ କହ ଆମ୍ଭ ପାଶ ॥
କମ୍ପାଇଁ ଏତେ ନୃତ୍ୟ କରୁ । ରାତ୍ର ଦିବସ ଗାଇ ମରୁ ॥
ଜସ ହୋଇବ ଏହା କଲେ । ତା ମୋତେ କହ କାହା ଭଲେ ॥
ତା ଶୁଣି ମୋଚ ରାମ ଦାସ । ପ୍ରଣାମ କରି ବିପ୍ର ପାଶ ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ହେ ଗୋସାଇଁ । ସ୍ୱରୂପ କହୁଅଛି ମୁହିଁ ॥
ଦିନେକ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଏ ମାଳମଣିକି ଦେଖିଣ ॥
ମୋ ତହୁଁ ମାଗି ଘେନିଗଲା । କେ ଜାଣେ ଜସ ସେବା କଲା ॥
ସେ ପୁଣି ବୃନ୍ଦାବନ ଅନ୍ତେ । ଫେରାଇ ଆଣିଦେଲା ମୋତେ ॥
ବୋଇଲା ଏଥି ନାରାୟଣ । ସେବ ତୁ ଏହାଙ୍କ ଚରଣ ॥
ସାକ୍ଷାତେ ନୟନେ ଦେଖିବୁ । ସୁଖେ ମୁକତି ଗତି ହେବୁ ॥
ତେଣୁ ଭାବୁଛି ମୁହିଁ ନିତ୍ୟେ । ସ୍ୱରୂପ ଦେଖିବି କେମନ୍ତେ ॥
ତୁମ୍ଭେ କି ଆଜ୍ଞା ଦେଉଅଛ । ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଶ୍ରୀବତ୍ସ ॥
ଶୁଣରେ ମୋଚ ରାମ ଦାସ । ସେ ହରି ମହିମା ଅଶେଷ ॥

ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ଯୋଗମାର୍ଗେ ଧାନେ । ସେ ଦେଖି ନ ପାରନ୍ତି ଦିନେ ॥
ତୁ ପୁଣି ଦେଖିବୁ କେମନ୍ତେ । ଏହା ବିଚାରୁ ଅଛୁ ଚିତ୍ତେ ॥
ଏ କଥା ନୁହଇ ଉଚିତ । ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ହରି ଭକ୍ତ ॥
ଶୁଣ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୋସାଇଁ । କଥାଏ କହିବଇଁ ମୁହିଁ ॥
ସ୍ୱାମୀର ସ୍ନେହ ଯେବେ ହେବ । ତା ପତ୍ନୀ ଅସୁନ୍ଦରୀ ଥିବ ॥
କାଣୀ କୁବୁଜା ଖେଣ୍ଠୀ କେମ୍ପୀ । ହୋଇଣ ଥିବ ସେ ଯଦ୍ୟପି ॥
କଛୁହିଁ ଗୁଣ ତା ନ ଥିବ । ସ୍ୱାମୀର ଦୟା ଏକା ହେବ ॥
ବେଳେ ସେ କାଳେ ନେଇଧରି । ସୌଭାଗୀ ବୋଲାଏ ସେ ନାରୀ ॥
ଯେତେଡ଼େ ସେ ହେଉ ରୂପବନ୍ତୀ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ କରେ ଯେବେ ପତି ॥
କି ହେବ ଯେତେ ଗୁଣ ଥିଲେ । ଏହା ବିଚାରି କରି ଭଲେ ॥
ସେ ଗୁଣଗ୍ରାହୀ ଭଗବାନ । ଅବଶ୍ୟ ଦେବେ ଦରଶନ ॥
ନୋହିଲେ ମୋର ପ୍ରାଣ ଯିବ । ହତ୍ୟା ତାହାର ପରେ ହେବ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଚକ୍ରପାଣି । ଭକତ ପ୍ରେମ ମନେ ଗୁଣି ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ବେଗେ ତୁ ବୁଜରେ ନୟନ ॥
ଆମ୍ଭେଟି ବରଦାତା ତୋର । ଦେଖିବୁ ସ୍ୱରୂପ ଆମ୍ଭର ॥
ତା ଶୁଣି ମୋଚି ରାମ ଦାସ । ଆନନ୍ଦେ ସାଗରେ ପ୍ରବେଶ ॥
ସେକ୍ଷଣି ବୁଜିଲା ନୟନ । ଦେଖିଲା ମଦନ ମୋହନ ॥
ଅନ୍ତରେ ଦରଶନ କଲା । ନୟନ ଫେଡ଼ି ଚାହିଁଦେଲା ॥
ସାକ୍ଷାତେ କଲା ଦରଶନ । ପ୍ରଭୁ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
କହୁ କେ ତାହାର ଆନନ୍ଦ । ଭଜଇ ଗୋପାଳ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖେ ଦିନ ନେଲା । ଅନ୍ତେ ସେ ବିଷ୍ଣୁଲୋକେ ଗଲା ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପନାଥ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ ॥
ଏଥେଁ ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ତ ଯାର । ସେ ନିଶ୍ଚେ ହେବ ଭବୁଁ ପାର ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ସେ ହରି ମହିମା ଅଶେଷ ॥
ସକଳ ଜୀବର ଠାକୁର । ଭକତ ଭାବ ମୂଳ ତାର ॥
ଏଣୁ ଭକତ ରାମ ଦାସ । କଲା ସାଧୁଙ୍କ ପାଶେ ଆଶ ॥

କୃପା କରିବେ ସେହୁ ମୋରେ । ଭେଟାଇ ଦେବେ ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମରେ ॥
ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ଼୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ମୋତି ରାମ ଦାସ ଦାର୍ଢ଼୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ଦ୍ୱିଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—✳—

ତ୍ରିଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ବଣ୍ଟାନନ୍ଦ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ଚଉଦ ଭୁବନ । ନମସ୍ତେ ଶ୍ରୀପଦ୍ମଲୋଚନ ॥
ବୌଦ୍ଧ କଳଙ୍କୀ ଦଶବଧ । ବାଞ୍ଛା କରିବେ ମୋର ସିଦ୍ଧ ॥
ଏ ଯେ ପ୍ରବନ୍ଧ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରେ । କଥାଏ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ମୋରେ ॥
ତୋ ବିନା ଆଜ୍ଞାରେ କେ ନର । କହିବା ଶକ୍ତି ହେବ କାର ॥
ଏଣୁ ଶରଣ ରାମ ଦାସ । ପୂରଅ ମୋର ମନ ଆଶ ॥
ମନ ବୋଲଇ ଚଇତନ୍ୟ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଏ ତୋର ବଚନ ॥
ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ସାଧୁଙ୍କ ଚରିତ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ହରି କଥାମୃତ ॥
ଶୁଣି ଶରଧା ହେବ ଯାର । ଯମ କି କରିବ ତାହାର ॥
ଏଣୁ ସାଧୁଙ୍କ କଥା ଯେତେ । କେବଳ କହୁଥାଅ ମୋତେ ॥
ପୁଣି କହଇ ଚଇତନ୍ୟ । ଶୁଣ ଅରୂପାନନ୍ଦ ମନ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ମହିମା ଅଶେଷ । ତାହା ମୁଁ କହିବଇଁ କିସ ॥
କେବଳ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । ଯାହା କହୁଛି ଶୁଣ ଏବେ ॥
ଯେ ଗୋପପୁର ବୃନ୍ଦାବନ । ଜଗତ ମଧ୍ୟେ ମୋକ୍ଷସ୍ଥାନ ॥
ସକଳ ଦେବଙ୍କର ସାର । କେବଳ ଗତି ମୁକ୍ତି ଦ୍ୱାର ॥
ତହିଁ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଜୀବ । ଆଉ ନ ଦେଖେ ପୁଣି ଭବ ॥
ସେ ଗ୍ରାମେ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । ବିଧବା ଅଟେ ସେ ତରୁଣୀ ॥
କେତୁକା ନାମ ଅଟେ ତାର । ନାହିଁ ତା ଦୁହିତା କୁମର ॥
କେବଳ ଏକାକିଣୀ ଥାଇ । କଷ୍ଟ ପାଇଣ ସେ ଜୀଅଇଁ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ମଠମାନଙ୍କରେ । କୁଟେ ତଣ୍ଡୁଳ ନିରନ୍ତରେ ॥

ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆହ୍ଲାଦ ପାଇ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ତେଜୋବନ୍ତ ହୋଇ ॥
ଆଣ୍ଟେ ସେ କଳଙ୍କ ବେଦନ । ତା କଣ୍ଠ କୋକିଳ ସମାନ ॥
ତହିଁ ମିଶିଛି ନାମାବଳି । ରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ବନମାଳୀ ॥
ସେ ଧ୍ୱନି ଶୁଣି ମଠଜନେ । ସର୍ବେ ବିଗ୍ଭର କଲେ ମନେ ॥
ଏତ ବଡ଼ଇ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟିତ । ଫଡ଼ି କାନ୍ଦଇ କା ବାଳୁତ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଧାଇଁଗଲେ । ମହନ୍ତ ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ଭୁଲେ ॥
ବାଳତନୟ ପାଶେ ମିଳି । ଦେଖିଲେ ଗଡ଼ୁଛି ବୋବାଳି ॥
ଏକେ ସୁନ୍ଦର ବାଳଶିଷି । ଝଟକ ବିଦ୍ୟୁ ପ୍ରାୟ ଦିଶି ॥
ଚନ୍ଦ୍ରମା ପରାୟେ ବଦନ । ରୂପ କି ମଦନମୋହନ ॥
ନାସା ଶ୍ରବଣ ନେତ୍ରଧାର । କହି ନୁହଇ ତା ସୁନ୍ଦର ॥
କଣ୍ଠ କପୋଳ କର ପାଦ । ଦେଖି କେ ନୋହିବ ପ୍ରମୋଦ ॥
କର ଚରଣକୁ ହଲଇ । କାନ୍ଦୁଛି ତେହ୍ଲାଇ ତେହ୍ଲାଇ ॥
ବେଦନ ସଙ୍ଗେ ନାମ ତାର । ଶୁଣି ହୋଇଲେ ଚମତ୍କାର ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଯା ଜୀବନ । ଜନ୍ମରୁ ଭଜେ ଭଗବାନ ॥
ଅନ୍ୟାୟ ସୁତ ପଛେ ହେଉ । କିବା ଅଜାତ ହୋଇଥାଉ ॥
ଏଥେଁ ବିଗ୍ଭର ନାହିଁ ବାବା । ଧର ମଠକୁ ଘେନିଯିବା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ନନ୍ଦନ । ଘୋଡ଼ାଇ ଚଳିଲେ ବହନ ॥
ମଠରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ଏକ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କି ଡକାଇଲେ ॥
ଖଞ୍ଜିଲେ ଖଞ୍ଜା ବରତନ । ବୋଇଲେ ପାଳ ଏ ନନ୍ଦନ ॥
ପୁଣି ଯେ ନାରୀ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ପୁତ୍ର ପାଳିଲା ବିଧିମତେ ॥
ତଇଳ କୁଙ୍କୁମ ଲଗାଇ । ଅନଳ ତପତ ଦେଖାଇ ॥
ଅନେକ ଗାବ କ୍ଷୀରପାନେ । ପୁତ୍ର ବଢ଼ଇ ଦିନେ ଦିନେ ॥
ଚନ୍ଦ୍ରର କଳା ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାଏ । ବଢ଼ିଲା ସେ ବାଳ ତନୟେ ॥
ଦେଖିଣ ପୁତ୍ରର ଆନନ୍ଦ । ନାମ ତା ଦେଲେ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଯହୁଁ ବରଷ ପାଞ୍ଚ ହେଲା ॥
କହିଲା ଅମୂଲ୍ୟ ବଚନ । କେବଳ ଭକ୍ତି ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ॥

ଦଶ ବରଷେ ବୟସ ଯେତେ । ସବୁ ରଖିଲା କଣ୍ଠାଗ୍ରତେ ॥
କେବଳ ହରିକଥା ଶୁଣେ । ଅନ୍ୟ ନ ପଶେ ତାର ମନେ ॥
ଜଗତ ଦେଖେ ବିଷ୍ଣୁମୟ । ତେଣୁ ନଥାଇ କିଛି ଭୟ ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ସଜ୍ଜନ ॥
ଦିନେକ ସେ ମଠ ମହନ୍ତ । ପ୍ରେମୀମାନଙ୍କ ତପୋବନ୍ତ ॥
ଅଦ୍ଭୁତେ ଶୂଳରୋଗ ମାରି । ପଡ଼ିଲେ ନିଜ ପ୍ରାଣ ହାରି ॥
ତାହା ଦେଖି ସେ ମଠ ଲୋକେ । ଧାଇଁପଡ଼ିଲେ ସେ ଉତ୍ସୁକେ ॥
ସମସ୍ତେ ବୋବାଳି ଛାଡ଼ିଲେ । ଶୁଣି ସକଳେ ତୁଣ୍ଡି ହେଲେ ॥
ମହନ୍ତ ପଡ଼ିବା ଦେଖିଲେ । ହା ହା ଶବଦେ ଡାକଦେଲେ ॥
ବେଢ଼ିଲେ ଶତେପୁର କରି । ଜାଣିଲେ ନଷ୍ଟେ ଗଲା ମରି ॥
ଏମନ୍ତବେଳେ ବଙ୍କାନନ୍ଦ । ବୋଇଲେ ସର୍ବେ କିମ୍ପାଁ କାନ୍ଦ ॥
ଅତିଥି ବୋଇଲେ ରେ ଶୁଣ । ମହନ୍ତ ହାରିଲେ ପରାଣ ॥
ନିଜ ଧାମକୁ ଗଲେ ସେହି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପଥରେ ବସାଇ ॥
ତା ଶୁଣି ବଙ୍କାନନ୍ଦ ଗଲେ । ମୃତ ଶବର ପାଶେ ହେଲେ ॥
ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲେ ଆଦିକନ୍ଦ । ଗୋପାଳ ଗୋବିନ୍ଦ ମୁକୁନ୍ଦ ॥
ବୋଇଲେ ସମସ୍ତେ ଅଜ୍ଞାନ । ଏ କିମ୍ପା ହାରିବେ ଜୀବନ ॥
ନିଦ୍ରାରେ ଅଚେତନ ହୋଇ । ସ୍ୱାମୀ ଆମ୍ଭର ଛନ୍ତି ଶୋଇ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭୁଜ ଧରି । ତୋଳିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ସୁମରି ॥
ବୋଇଲା ସ୍ୱାମୀ ଉଠ ଏବେ । କେତେ ଶୋଇଛ ନିଦ୍ରାଭାବେ ॥
ବିଳମ୍ବ ହେଲା ଆଜ ବେଳ । ମଣୋହି ହେବ କେତେବେଳ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେ ନନ୍ଦନ । ତକ୍ଷଣେ ପାଇଲେ ଜୀବନ ।
ନିଦୁ ଉଠିଲା ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଚକ୍ଷୁ ମଳଣ ଦେଲେ ଶୁହିଁ ॥
ଉଠିଣ ବସିଲେ ତ୍ୱରିତେ । ତା ଦେଖିଥିଲେ ଯେ ସମସ୍ତେ ॥
ବୋଇଲେ ଏ କି ଆଚମ୍ବିତ । ଶୁଣିଲୁ ନାହିଁ କର୍ଣ୍ଣପଥ ॥
ମରିବା ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରାଣ ପାଇ । ଚକ୍ଷୁ ମଳଣ ଦେଲେ ଶୁହିଁ ॥
ଏବେ ତ ଦେଖିଲୁ ସାକ୍ଷାତ । ଧନ୍ୟ ଏ କାହାର ବାଳୁତ ॥

ଏହା ବଚନେ ଏହା ହେଲା । ମଲାରୁ ଲେଉଟି ଅଇଲା ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଯେଝାମତେ । ଲେଉଟି ଗଲେ ଯେ ସମସ୍ତେ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପରାଣ । ମହାନ୍ତ ପାଇ ନିଜ ପ୍ରାଣ ॥
ଉଠି ବସିଲେ ଯେତେବେଳେ । ଜନ ସମୂହ ଦେଖି ଡୋଳେ ॥
ବୋଇଲେ ଏ କି ଅପରୂପ । ତା ଜାଣି ବୋଇଲେ ସମସ୍ତ ॥
ଏ ଅଲୌକିକ ନୋହେ କହି । ବୋଇଲେ ଶୁଣିମା ଗୋସାଇଁ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ନିଜ ପ୍ରାଣ ହାରି । ବିଜୟ କଲ ନିଜପୁରୀ ॥
ପିଣ୍ଡ ଯେ ପଡ଼ିଥିଲା ତଳେ । ତା ଦେଖି ଗୁଡ଼ଲୁଁ ବୋବାଳ ॥
ଆମ୍ଭର ଦେଖିଣ ବେଦନ । ଧାଇଁ ଅଇଲେ ଏ ନନ୍ଦନ ॥
ବୋଇଲେ କାନ୍ଦ କାହିଁପାଇଁ । ଶୋଇ ଅଛନ୍ତି ସେ ଗୋସାଇଁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭୁଜ ଧରି । ଉଠାଇ ଦେଲେ ବେଗ କରି ॥
ତକ୍ଷଣେ ପାଇ ନିଜ ପ୍ରାଣ । ଉଠି ବସିଲେ ଯେ ଆପଣ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ପ୍ରେମାନନ୍ଦ । କେ କହେ ମନର ଆନନ୍ଦ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟରେ ନନ୍ଦନ । ତୁ ମୋତେ ଦେଲୁ ଜୀବଦାନ ॥
ତୋ ଋଣ ସୁଝି ମୁଁ ନ ପାରି । ଆଜୁଁ ତୁ ମଠେ ଅଧିକାରୀ ॥
ମୁହିଁ ହୋଇଲି ତୋ ଅଧୀନ । ଏ କଥା ସତ୍ୟ କରି ଘେନ ॥
ତୋ ଇଚ୍ଛା ଏବେ ଯାହା କର । ଏ ସବୁ ତୋର ପରିଗ୍ରହ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କୋଳେ ଧରି । ହୃଦେ ଲଗାଇ ମୋଦଭରି ॥
ପାଶେ ବସାଇ ଶୁଚିମନ୍ତେ । ତିଳକ ଦେଲେ ବିଧିମତେ ॥
ପିଣ୍ଡ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଧି କଲେ । ଶ୍ରବଣେ ମହାମନ୍ତ୍ର ଦେଲେ ॥
ସେବକ ହୋଇ ବଙ୍କାନନ୍ଦ । ମନରେ ହୋଇଲେ ଆନନ୍ଦ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କରି ଦଣ୍ଡବତ । ଉଠି ଯୋଡ଼ିଣ ବେନିହସ୍ତ ॥
ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ନମୋନମଃ । ନମସ୍ତେ ଗୁରୁ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ॥
ପବିତ୍ର କରି ମୋ ଶରୀର । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଜୀବନ ଠାକୁର ॥
ଦଇବେ ଅଟେ ମୁଁ ଅନାଥ । ନ ଜାଣେ କେବା ତାତ ମାତ ॥
ଅନାଥ ବାଳକକୁ ଆଣି । ପୋଷିଲ ଦେଇ ଅନ୍ନ ପାଣି ॥

ଏଣୁ ମୋ ଧର୍ମର ପିଅର । ସାକ୍ଷାତେ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଈଶ୍ୱର ॥
ଏଣୁ ମାଗୁଣି ଏତେ ମୋର । ଏ ମାୟା ଜଞ୍ଜାଳେ ନ ଭର ॥
ଧନ ରତନ ଆଦି ଯେତେ । ମୃତ୍ତିକା ପ୍ରାୟେ ଦିଶେ ମୋତ ॥
ମୋ ମୁଣ୍ଡେ ନ ଲଦ ପର୍ବତ । ସମ୍ପଦେ ନ ରସେ ମୋ ଚିତ୍ତ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଗୁରୁଦେବ । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋର ଭାବ ॥
ତୁ ଯେ ଏ ମଠରେ କାରେଣୀ । ପ୍ରଭୁ ଭେଟାଇଛନ୍ତି ପୁଣି ॥
ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତାହା କର । ଏ ସର୍ବ ସମ୍ପଦ ତୋହର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଶ୍ରଦ୍ଧାଚିତ୍ତେ । ପାଟ ବାନ୍ଧିଲେ ତାର ମାଥେ ॥
ମଠେ ମହନ୍ତ ତାକୁ କଲେ । ସମସ୍ତେ ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହେଲେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରେ ଯେତେ କଥା । ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାରଥା ॥
ସେ ମଠେ ପାଇ ଅଧିକାର । ଚିତ୍ତ ସନ୍ତୋଷ ନୋହେ ତାର ॥
କେବଳ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଆଜ୍ଞାରେ । ମହନ୍ତ ହେଲେ ସେ ମଠରେ ॥
କାହିଁ ନ ମିଶେ ତାର କାୟେ । କାଷ୍ଠେ ଅନଳ ଥିଲା ପ୍ରାୟେ ॥
ବୃଥାମଣଇ ସର୍ବକଥା । କେବଳ ସତ୍ୟ ହରିକଥା ॥
ଜପଇ ହରି ରୂପ ଧ୍ୟାନ । ହରି ଭଜନେ ଦେଇ ମନ ॥
ହରି ପ୍ରସଙ୍ଗେ କର୍ଣ୍ଣ ଡେରି । ନିରତେ ଚିନ୍ତୁ ଥାଇ ହରି ॥
ହରି ସେ ସବୁରି କରତା । ଏଣୁ ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥା ॥
କରନ୍ତି ଯାକୁ ହରି ଦୟା । ତାକୁ ଲାଗଇ କମ୍ପା ମାୟା ॥
ବଚନ ବୋଲଇ ସେ ଯାହା । କେବେ ଅନ୍ୟଥା ନୋହେ ତାହା
ଏମନ୍ତ ଯେତେ ଦିନ ଗଲା । ଶୁଣ ସୁମନ ଯାହା ହେଲା ॥
ମଠରେ ଥିଲା ଯେତେ ଧନ । ହୀରା ନୀଳାଦି ମୋତିମାନ ॥
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ରଜତ ସହିତେ । ସମସ୍ତ ଠୁଳକଲା ଯେତେ ॥
ସିନ୍ଦୁକ ଗୋଟିକରେ ଭରି । ମୁଦ ପକାଇ ଯତ୍ନ କରି ॥
ବହନ କରି ଘେନିଗଲା । ଯମୁନା ଜଳେ ପିଙ୍ଗିଦେଲା ॥
ବୋଇଲା ଏହି ସିନା ମାୟା । ମଠେ କମ୍ପାଇ ଥିବ ଏହା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଫେରି ଆସି । ମଠେ ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ବସି ॥

ତାହା ଦେଖିଣ ସର୍ବେ ରୋଷେ । କହିଲେ ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ପାଶେ ॥
ବୋଇଲେ ଏ କି ବିପରୀତ । ମଠରେ ଥିଲା ଯେତେ ବିତ୍ତ ॥
ଏ ନୂଆ ମହନ୍ତ ତୁମ୍ଭର । ସମସ୍ତ କଲା ନାରଖାର ॥
ସିନ୍ଦୁକେ ଭରି ଘେନିଗଲା । ଯମୁନା ଜଳେ ପକାଇଲା ॥
ଆଜୁଁ ସରିଲା ଧନ ଯେତେ । ଏ ମଠ ଚଳିବ କେମନ୍ତେ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ଦାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ବିରସ ॥
ବିଜ୍ଞାନନ୍ଦକୁ ଡକାଇଲେ । କି କର୍ମ କଲୁରେ ବୋଇଲେ ॥
ସଂସାରେ ଧନୀ ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ । ସେ ଯେ ସବୁରି ଶିରୋମଣି ॥
ମର୍ତ୍ତ ଲୋକରେ ଥିଲେ ଧନ । ଉଚେ ହୁଅନ୍ତି ତା ଅଧୀନ ॥
ଏଣୁ ସଂସାରେ ଧନ ସାର । ତାହାକୁ କରି ନାରଖାର ॥
ଏହା ତୁ କଲୁ ଆରେ ମନ୍ଦ । ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ବିଜ୍ଞାନନ୍ଦ ॥
ଶୁଣିବା ହେଉ ଗୁରୁଦେବ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ପ୍ରସ୍ତାବ ॥
ଧନଟି ସବୁରି ବଇରୀ । ପ୍ରାଣୀ ଆୟୁଷ ନିତ୍ୟ ହରି ॥
ଯେ ଲୋଭ ମୋହ କାମ କ୍ରୋଧ । ବିରୋଧ କନ୍ଦଳ ବିଷାଦ ॥
ସବୁ କରିବା କର୍ତ୍ତା! ସେହି । ଭକତି ପଥକୁ ଛଡ଼ାଇ ॥
ଧନ ଏ ନର୍କ ଯିବା ବାଟ । ଏଣୁ ଏ ଧନ ବଡ଼ କଷ୍ଟ ॥
ତାକୁ ନ କର ସ୍ୱାମୀ ଚିନ୍ତା । କେବଳ ଚିନ୍ତ ହରିକଥା ॥
ତା ଶୁଣି ଗୁରୁ କୋପଭର । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ପାମର ॥
ତୁହି ସେ ଜାଣୁ ସର୍ବଜ୍ଞାନ । ଆମ୍ଭେ ତ ସମସ୍ତେ ଅଜ୍ଞାନ ॥
ଏବେ ମୋ ଧନ ଆଣିଦେବୁ । ନୋହିଲେ ଏ ମଠେ ନ ଥିବୁ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବିଜ୍ଞାନନ୍ଦ । କେ କହୁ ମନର ଆନନ୍ଦ. ॥
ଧନରେ ହୋଇଅଛ ମୋହି । ନ ଜାଣ ଭକ୍ତିକଥା କେହି ॥
ମଠୁଁ ବାହାରି ହୋଇଗଲେ । ବୋଇଲେ ଆସ ମୋହଭୁଲେ ॥
ଧନ ମୁଁ ନାଶ କଲି ଯାହା । ନିଶ୍ଚେ ଗୋବିନ୍ଦ ଦେବ ତାହା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗଲେ ଚଳି । ଯମୁନା କୂଳେ ଯାଇ ମିଳି ॥
ସଙ୍ଗେ ବୈଷ୍ଣବ ଛନ୍ତି ଲାଗି । ବୋଲନ୍ତି ଧନ ଦିଅ ବେଗି ॥

ଦେଖଣାହାରୀ ଲୋକ ଯେତେ । ଗୋଡ଼ାଇଛନ୍ତି ଅପ୍ରମିତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ବଞ୍ଚାନନ୍ଦ । ବୋଇଲେ ନମୋ ଆଦ୍ୟକନ୍ଦ ॥
ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି । ଶରଣାର୍ଥୀଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ନମୋ ମୁରଲୀ ଧାରୀ ଗୁରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ରାଧା ନାଗରୀ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର । ଦେଖାଅ ମହିମା ତୁମ୍ଭର ॥
ମୁଁ ବଡ଼ ପତିତ ନରେଖ । ତୁମ୍ଭ ମହିମା ତୁମ୍ଭେ ରଖ ॥
ତାହାଙ୍କ ଧନ ଆଜ୍ଞା ହେଉ । ମହିମା ଜଗତରେ ଥାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରଣମିତ । ତାହା ଜାଣିଲେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ॥
ଯା ମାୟା ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ସୁକୃତଜନଙ୍କୁ ସୁଲଭ ॥
କି ମାୟା କଲେ ବ୍ରହ୍ମରାଶି । ରତ୍ନ ସିନ୍ଦୁକମାନ ଆସି ॥
ସହସ୍ର ସସ୍ର ସଂଖ୍ୟା ହୋଇ । ଲଗିଲା ନଦୀକୂଳେ ଯାଇଁ ॥
ବୋଇଲେ ବଞ୍ଚାନନ୍ଦ ସ୍ୱାମୀ । ନିଅ ତୁମ୍ଭର ଧନ ଚିହ୍ନି ॥
ତା ଦେଖି ବୈଷ୍ଣବ ଯେ ଗଲେ । ସେ ନିଜ ସିନ୍ଦୁକ ଧରିଲେ ॥
ଆଉ ଅଧିକ ଲୋଭ କରି । ସିନ୍ଦୁକମାନ ଯାନ୍ତେ ଧରି ॥
ସମସ୍ତ ହୋଇଲା ଅଦୃଶ୍ୟ । ଶୁଣ ହୋ ମନ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ନେଲେ ନିଜ ବିତ୍ତ । ତା ଦେଖି ଲୋକେ ଆଚମ୍ଭିତ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ବଞ୍ଚାନନ୍ଦ । ଏହାଙ୍କ ଆୟତ୍ତ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଭକତ ଶେଖର । ବୋଲି ନମିଲେ ତା ପୟର ॥
ଅନେକ ପ୍ରଣମିତ କରି । ଚଳିଣ ଗଲେ ଯେଝା ପୁରୀ ॥
ସେ ବଞ୍ଚାନନ୍ଦ ତହୁଁ ଗଲେ । ଅଗମ୍ୟ ବନସ୍ତେ ପଶିଲେ ॥
ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ଧାୟୀ । ରହିଲେ ଅଜ୍ରାମର ହୋଇ ॥
କୀଟରୁ ବ୍ରହ୍ମଲୋକ ଯାଏ । ସର୍ବ ଦେଖିଲେ ହରିମୟେ ॥
କରଣେ ଶ୍ରୀହରି ଭଜନ । ସେହି ଧ୍ୟାନରେ ସାରି ଦିନ ॥
କେତେ ଦିନରେ ସେ ଦେହାନ୍ତେ । ପଶିଲେ ହରି ପାଦଗତେ ॥
ଶୁଣ ଅଜୟ ମନଦିଣ । ସେ ହରିଭକତ ଲକ୍ଷଣ ॥
ଏଥେ ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ତ ଯାର । ସେ ନିଶ୍ଚେ ଭବୁ ହେବ ପାର ॥

କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳାବିଳାସ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବିଜ୍ଞାନନ୍ଦ ଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଚତୁସ୍ତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ରଘୁଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମୋ ଗୋବିନ୍ଦ କୃଷ୍ଣ ହରି । ନମୋ ଗୋବିନ୍ଦ ଦଇତାରି ॥
ନମୋ କୋଦଣ୍ଡ କାଣ୍ଡପାଣି । ଅଶେଷ ଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ଯେ ତୁମ୍ଭ ଭକତଙ୍କ ଯଶ । ତୁମ୍ଭେ ତା କରିବ ପ୍ରକାଶ ॥
ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଅନୁରାଗେ । କହଇ ମନ ରାଜା ଆଗେ ॥
ଶ୍ରବଣ କର ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଏବେ ॥
ଏ ବଡ଼ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଚରିତ । ଭକତ ମଧ୍ୟେ ସାରସ୍ୱତ ॥
ପଶ୍ଚିମ ଦେଶେ ତାର ଘର । ଜାତିରେ ଅଟେ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ନାମ ତାହାର ରଘୁଦାସ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୟସ ପଞ୍ଚାଶ ॥
ପ୍ରଭୁ କୃପାରୁ ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନ । ଉଦୟ ହେଲା ତାର ମନ ॥
ବିଚାର କଲା ତାର ଚିତ୍ତେ । ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ଆଦି ଯେତେ ॥
କେହି ତ ନୁହଇଁ କାହାର । ଏ ସର୍ବ ମାୟାର ସଂସାର ॥
ଧନ ସମ୍ପଦ ଆଦି ଯେତେ । ମିଥ୍ୟା କେବଳ ଏ ସମସ୍ତେ ॥
ନ ଜାଣି ପ୍ରାଣୀ ଏଥେ ପଡ଼ି । ନିଜ ନିସ୍ତାର ପଥ ଛାଡ଼ି ॥
ନ ଭଜ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ । କେବଳ ହୋନ୍ତି ମୋହେ ରତ ॥
ଏବେ ମୁଁ ଏମନ୍ତ କରିବି । ଅବଶ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ଯିବି ॥
ଭେଟିଣ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ସେ କ୍ଷେତ୍ରେ ହାରିବି ଜୀବନ ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ପଛେ ଯାହା କରୁ । ସେ ମୋର ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବି ସର୍ବ କର୍ମ । ଛାଡ଼ିଲା ତାର ମନ ଭ୍ରମ ॥

ଯେ ତାର ଜନନୀ ପିଅର । ଭାଇବାନ୍ଧବ ସହୋଦର ॥
ଏ ସବୁ ଦେଲେ ତ୍ୟାଗକରି । ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ପାତ୍ରପ୍ରାୟେ କରି ॥
ଚଳନ୍ତି ଦେବାଧି ଦେବରାଜ । ବେଗେ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ହେଲେ ସଜ ॥
ଶ୍ରୀରାମାନନ୍ଦ ସମ୍ପ୍ରଦାରେ । ମନ୍ତ୍ର ମୁଣ୍ଡାଇଲେ ସତ୍ୱରେ ॥
ଡୋର କୌପୁନୀ ଆଗ୍ରେକରି । ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମକୁ ଆଚରି ॥
ସମସ୍ତ କର୍ମ କରି ଦୂର । ତତକ୍ଷଣେ ହୋଇଲେ ବାହାର ॥
କେବଳ ନିଷ୍କାମିକା ହୋଇ । ଶରୀର ମାତ୍ରକେ ଅଛଇ ॥
ଚଳିଲେ ଅତି ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦେ । ଶରୀ ନଦେଖି ପଦ୍ମପାଦେ ॥
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ଧ୍ୟାନ ବିନେ । ଅନ୍ୟ ନ ପଶେ ତାର ମନେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲେ ପଥ ବାହି । ଯହିଁ ବା ଯେମନ୍ତ ମିଳଇ ॥
କାହିଁ ଉତ୍ତମ ଦ୍ରବ୍ୟ ଖାଇ । କାହିଁ ଫଳମୂଳ ଭକ୍ଷଇ ॥
କାହିଁ ବଞ୍ଚଇ ଜଳଗ୍ରାସେ । କାହିଁ ବା ରହେ ଉପବାସେ ॥
ତହିଁକି ଶୋଚନା ନ କରି । କେବେ ଦେଖିବି ଦାରୁହରି ॥
କରିବି ତାହାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ । ଏମନ୍ତ ବିଚାରେ ତା ମନ ॥
ଚଳଇ ଅତି ସ୍ନେହଭରେ । ଯାଇ ମିଳିଲେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ॥
ଧ୍ୱଜଆ ପହଣ୍ଡେ ଦର୍ଶନ । କଲେ ସେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ଦେଖିଣ ସେ କଳା ଶ୍ରୀମୁଖ । ଛୁଟିଲା ମନୁ ସବୁ ଦୁଃଖ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କରି ଦଣ୍ଡବତ । ଉଠି କପାଳେ ଦେଇ ହାତ ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ନାରାୟଣ । ଅଶେଷ ଜୀବର କାରଣ ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ନାଥ । ନମୋ କମଳ ଶଙ୍ଖହସ୍ତ ॥
ନମସ୍ତେ କମଳାରମଣ । ଆଜ ମୁଁ ପଶିଲି ଶରଣ ॥
ତୁ ନାଥ ଯାହା ତାହା କର । ଅନ୍ୟ ଚରଣ ନାହିଁ ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି କଲେ । ତହୁଁ ମେଲାଣି ହୋଇ ଗଲେ ॥
ସେ କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟେ ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ସେ ବଡ଼ ସନ୍ତଙ୍କର ମଠ ॥
ତହିଁ ପ୍ରବେଶ ଯାଇଁ ହେଲେ । ମହନ୍ତ ଛାମୁରେ ଭେଟିଲେ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ସୁଖ କହି । ତହିଁ ରହିଲେ ମାସ ଦୁଇ ।

ପ୍ରଭାତୁ ଉଠି ସ୍ନାନ ସାରି । ତିଳକ ନାମକୁ ସୁମରି ॥
ନିତ୍ୟେ ଚଳଇ ଦରଶନେ । ପଶଇ ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନେ ॥
ଅନେକ ଦଣ୍ଡବତ କରି । ସ୍ତମ୍ଭରେ ରହଇ ଉଭାରି ॥
ବୋଇଲେ ଆହେ ମହାବାହୁ । ଶରଣପଞ୍ଜର ବୋଲାଉ ॥
ଏ ଜୀବ ହାନିଲାଭ ଯେତେ । ସବୁ ଲାଗଇ ପ୍ରଭୁ ତୋତେ ॥
ତୋ ଅବଶେଷେ କବଳରେ । କାଳ ବଞ୍ଚିବ ଷେସବରେ ॥
ତୋ ରୂପ କରିବ ଦର୍ଶନ । ତୋ ନାମ କରିବ ଗାୟନ ॥
ତୋ ଭକ୍ତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହୋଇ । ସଦା ତୋହର ରୂପଧାୟୀ ॥
ତୋ ନାମ ଭଜି ଦିନ ଯିବ । ହେନାଥ ଏହି ଆଜ୍ଞା ହେବ ॥
ଆନେ ମୋ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ତୁ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନିତି ନିତି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କରୁଥାଇ ସ୍ତୁତି ॥
ତହୁଁ ଚଳଇ ସେତେବେଳେ । ଦିନ ବଞ୍ଚଇ ସାଧୁ ମେଳେ ॥
କେବଳ ହରିକଥା ରସେ । ଭୁଞ୍ଜିବାବେଳେ ମଠେ ଆସେ ॥
ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ମଠଜନେ । ବୋଲନ୍ତି ଇଙ୍ଗିତ ବଚନେ ॥
ଏ ତୁମ୍ଭ କେମନ୍ତ ବିଚାର । ପଙ୍ଗତ ବେଳେ ଆଗୁଁ ସାର ॥
ବିଷୟାବେଳକୁ ନ ଥିବ । ଏହିଟି ପାଠୁଆଙ୍କ ଭାବ ॥
ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲୁ ତୁମ୍ଭର । ବେଗେ ମଠରୁ ବିଜେକର ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ରଘୁଦାସ । ମନେ ଚିନ୍ତଇ ପୀତବାସ ॥
ତୁରିତେ ତହୁଁ ଗଲା ଚଳି । ସେ ଶ୍ୱେତଗଙ୍ଗା ପାଶେ ମିଳି ॥
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସୁମରି । ବସିଲା ଦୃଢ଼ାସନ କରି ॥
ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ହୃଦେ ଧରି । ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସ୍ଥିରକରି ॥
ଏକାଙ୍ଗ କରିଣ ସୁମନ । ଗମିଲା ବିକୁଣ୍ଠ ଭୁବନ ॥
ଏମନ୍ତ କାମନା ପକାଇ । ରହିଲା ନିଷ୍କାମନା ହୋଇ ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ମହା ମହିମା କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ରୂପ ହୃଦଗତେ । ବିଜେ କରାଇ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ସ୍ଥଡ଼ିଣ ଦେହ ବୁଦ୍ଧି ଜ୍ଞାନ । ନୟନ ବୁଜି କରେ ଧାନ ॥

କେବଳ ରାମ ନାମ ଗୋଟି । ଭଜନ କରେ ନିଜ ଗଣ୍ଠି ॥
ଛାଡ଼ିଲେ କ୍ଷୁଧା ତୃଷା ଆଶ । ପିଇଣ ନାମାମୃତ ରସ ॥
ଯାଉ ବା ଥାଉ ଏ ଶରୀର । ପ୍ରାଣ ଯିବାକୁ ନାହିଁ ଡର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦୃଢ଼ କରି । ବସିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ସୁମରି ॥
ଏକେତ ନିଦାଘର କାଳ । ରବି କିରଣେ ବଢ଼େ ଝାଳ ॥
ଅନଳ ପ୍ରାୟେ ରେଣୁରାଜି । ତପତେ ହେଉଥାଏ ଭାଜି ॥
ତହିଁ ବସିଣ ଦୃଢ଼ାସନେ । କିଛିହିଁ ଭୟ ନାହିଁ ମନେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେଦିନ । ପଥେ ଯେ ଆତଯାତ ଜନ ॥
ଦେଖି ସେ ଘାଇଲେ ବିକଳ । ବୋଲନ୍ତି ଧନ୍ୟ ତପଶୀଳ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ତାଙ୍କ ପାଶେ । ଛଣ ପୋତିଲେ ଛାଇ ଆଶେ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ସନ୍ଥଦାସ । ବିଜୟ କଲେ ତାଙ୍କ ପାଶ ॥
ଦେଖିଲେ ଦେହେ ନାହିଁ ଜ୍ଞାନ । ଲାଗିଛି ହରିଧ୍ୟାନେ ମନ ॥
କେତେହେଁ ରୂପେ ଡାକଦେଲେ । ସେ ରଘୁ ଦାସ ନ ଶୁଣିଲେ ॥
ଜାଣିଲେ ନିଷ୍ଟେ ଏ ଅତିଥ । ତପେ ହରିବ ହରିଚିତ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଗଲେ । ନିଜ ମନ୍ଦିରେ ଯାଇ ହେଲେ ॥
ମହାପ୍ରସାଦ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅନ୍ନ । ନାନାଦି ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ॥
ପେଶିବେ ସୁଆରଙ୍କ ହସ୍ତେ । ସେ ଘେନି ଚଳିଲେ ତ୍ୱରିତେ ॥
ରଘୁ ଦାସଙ୍କ ପାଶେ ଦେଲେ । ଯେ ଯାହା ମଠେ ଚଳିଗଲେ ॥
କେତେହେଁ ବେଳ ଗଲା ତହିଁ । ଚେତନା ପାଇ ଦେଲେ ଚାହିଁ ॥
ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀ ମହାପ୍ରସାଦ । ଅନେକ ହୋଇଲେ ପ୍ରମୋଦ ॥
କେବଳ ମାତ୍ର ସେବା କଲେ । ପୁଣି ସେ ଧ୍ୟାନରେ ଲାଗିଲେ ॥
ମାନିକ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ । ସ୍ୱରୂପେ ରଖି ଦୃଷ୍ଟିପଥ ॥
ସେହି ରୂପରେ କରି ଧ୍ୟାନ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ ॥
ନିଦ୍ରା ଅଳସ କ୍ଷୁଧା ତୃଷା । ଛାଡ଼ିଲେ ସର୍ବକର୍ମ ଆଶା ॥
ଏମନ୍ତେ ଚଉଦ ଦିବସ । ତପେ ସିଝିଲା ଦେହ ମାଂସ ॥
କେବଳ ଭକ୍ତି ଆଶ୍ରେ କରି । ରହିଲେ ରାମ ନାମ ଧରି ॥

ତାହା ଜାଣିଲେ ଆଦ୍ୟମୂଳ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ପରମ ମଙ୍ଗଳ ॥
ନ ସହେ ସେବକ ବେଦନା । ଏହି ନିମନ୍ତେ ଚଢେ ବାନା ॥
ହଡ଼ୁ ଅଛଇ ଫରହର । ନାହିଁ ଯେ ଭକତଙ୍କୁ ଡର ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ଦେବରାଜ । ତୋଳଣ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଭୁଜ ॥
ଶରଣ ଯାଚୁଛନ୍ତି ବଳେ । ଯେବା ପଶିବ ଏତେବେଳେ ॥
ମହା ପତିତ ପଛେ ହେଉ । ତାହାର ଭୟ ନାହିଁ ଆଉ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପରାଣ ॥
ରଘୁ ଦାସଙ୍କ ଭାବ ଜାଣି । ସହି ନ ପାରି ଚକ୍ରପାଣି ॥
ବିଜୟ କଲେ ଭଗବାନ । ସେ ରାଜ୍ୟ ରାଜା ସନ୍ନିଧାନ ॥
ଘୋର ନିଦ୍ରାରେ ଅଛି ଶୋଇ । ସ୍ୱପନ ମାର୍ଗେ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ରାଉତ । ପଶ୍ଚିମ ଦେଶ ମୋ ଭକତ ॥
ଆସିଣ ଶ୍ୱେତ ଗଙ୍ଗାଠାରେ । ମୋର ଦକ୍ଷିଣ ପାରୁଶରେ ॥
ଘୋର ତପସ୍ୟା କରେ ବସି । ମୋ ନାମ ଜପି ଅହର୍ନିଶି ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ନାହିଁ ତାର । ମୋ ପାଦେ ଦେଇ ଭାରବର ॥
ହେଲାଣି ଚଉଦ ଦିବସ । ତେଣୁ ଅଇଲି ତୋର ପାଶ ॥
ସେ ମୋର କୁଟୁମ୍ବରୁ ଜଣେ । ଏହାହିଁ ବୁଝ ହେ ଆପଣେ ॥
ଦେଖି ତା ତପସ୍ୟା କଠୋର । ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ନାହିଁ ମୋର ॥
ସେ ମୋ ବାଳୁତ ପୁତ୍ର ପ୍ରାୟେ । ତାର ବ୍ୟାକୁଳ ସହି ନୋହେ ॥
ଏଣୁ ମୁଁ କହିଗଲି ତୋତେ । ହେ ରାଜା ଭଲେ ରଖ ଚିତ୍ତେ ॥
ରଜନୀ ପ୍ରଭାତରୁ ଯିବୁ । ମୋ ଭକ୍ତ ପାଶରେ ମିଳିବୁ ॥
ଅନେକ ଗଉରବ କରି । ଘେନାଇ ଯିବୁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଏ ମୋର ଦକ୍ଷିଣ ପାରୁଶ । ବିସ୍ତାର କରିଣ ନିବାସ ॥
ତୋଳାଇ ଦେବୁ ହେ ରାଜନ । ଖଞ୍ଜିବୁ ଖଞ୍ଜା ବରତନ ॥
ଯାବତ୍ ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଥିବ । ସେ ମୋର କୋଠାରେ ରହିବ ॥
ଅନେକ ବୈଷ୍ଣବ ରହିବେ । ମୋ ଭକ୍ତ ସେବା କରୁଥିବେ ॥
ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ପାଇ । ମୋର ସେବାରେ ଥିବେ ରହି ॥

ଏ କଥା ନ କଲେ ଅବଶ୍ୟ । ଛୁଡ଼ ତୋ ଜୀବନର ଆଶ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଇ । ଅନ୍ତର ହୋଇଲେ ଗୋସାଇଁ ॥
ରାଜା ଚେତନା ପାଇ ଉଠି । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ଦେଲେ ଦୃଷ୍ଟି ॥
ଦେଖିଲେ ପାଶେ କେହି ନାହିଁ । ଜାଣିଲେ ନଷ୍ଟେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ଆଜ୍ଞା ଯେ ଦେଇଗଲେ ମୋତେ । ଯେ ମୋର ଭକତଙ୍କ ହିତେ ॥
ଏ କଥା ନ କଲେ ଅବଶ୍ୟ । ମୋ ରାଜପଦେ ନାହିଁ ଆଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନରରାୟେ । ତତ୍‌କ୍ଷଣେ କଲେକ ବିଜୟେ ॥
କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ମିଳିଲେ ରଘୁ ଦାସ ପାଶ ॥
କୋମଳବାକ୍ୟ ସ୍ତୁତି କରି । ବୋଇଲେ ଉଠ ହେ ଗୋସାଇଁ ॥
ତୁମ୍ଭ ତପସ୍ୟା ହେଲା ସିଦ୍ଧ । କରୁଣା କଲେ ଚକାୟୁଧ ॥
ଧନ୍ୟ ଅଟଇ ତୋ ଜୀବନ । ବଶ ତୁ କଲୁ ଭଗବାନ ॥
ଆମ୍ଭର ଭାଗ୍ୟ ଥିଲା କେତେ । ନୟନେ ଦେଖିଲୁ ଯା ତୋତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭୁଜ ଧରି । ଉଠାଇ ଦେଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ପ୍ରଭୁ ଗୁମୁକୁ ଘେନିଗଲେ । ମସ୍ତକେ ପଟମା ବାନ୍ଧିଲେ ॥
ସହସ୍ରେ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କୁ ନିତ୍ୟେ । ଲାଗିବ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଯେତେ ॥
ଆପଣେ ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ରାଜନ । ଲେଖିଣ ଦେଲେ ଗ୍ରାମଦାନ ॥
ଯାବତ ଉଦେ ରବି ଶଶୀ । ତାବତ କର ଭୋଗ ବସି ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ପାରୁଶକୁ ଗଲେ ॥
ବନ୍ତଣ ବଖାରି ତହିଁରି । ମଠ ତୋଳାଇ ଯତ୍ନକରି ॥
କିସ ଉପମା ତାକୁ ଦେବା । ଦିଶଇ ସ୍ୱର୍ଗ ପ୍ରାୟେ ଶୋଭା ॥
ତହିଁ ରଖାଇ ରଘୁଦାସ । ବୋଇଲେ ଭଜ ପୀତବାସ ॥
ଅର୍ଦ୍ଧ କୋଶକ ଆୟତନ । ଅଟଇ ସେ ତୁମ୍ଭ ଭୂମିଦାନ ॥
ତୋ ମନ ଯାହା ତାହାକର । ଏଥେ ମୋ ନାହିଁ ଅଧିକାର ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଲେ । ରାଜା ବିଜୟ କରି ଗଲେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ଏଥି ଉତ୍ତାରେ କଥା ଯେତେ ॥
ସେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ଅଙ୍ଗୀକାରେ । ଯଶ ତା ପୂରିଲା ସଂସାରେ ॥

କାହୁଁ ଆଇଲା କେତେ ଧନ । କେ ତାହା କରିବ ଲେଖନ ॥
ଅନେକ ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରବେଶି । କାହୁଁ ମିଳିଲେ ମଠେ ଆସି ॥
ସେ ରଘୁଦାସଙ୍କ ସଙ୍ଗତ । ହୋଇ ରହିଲେ ଆଜ୍ଞାବର୍ତ୍ତୀ ॥
ରଘୁଦାସଙ୍କୁ କାଷ୍ଠାବ୍ରତ । କରିଅଛନ୍ତି ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତ ॥
ଶ୍ରୀ ମହାପ୍ରସାଦ କେବଳ । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା ଆମ୍ଭେ କାଳ ॥
ପ୍ରଭୁ ମଣୋହି ବିନା ଯେତେ । ଛୁଇଁବା ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଏ କଥା ଯେହୁ ସେ ପାଳିବ । ସେହି ଏ ମଠରେ ରହିବ ॥
ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ସତ୍ୟ କଲେ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଣ ରହିଲେ ॥
ସେହି ଦିନରୁ ମଠେ ଶେଷ । କେବେହେଁ ନୋହିଲା ଅବଶ୍ୟ ॥
ଚନ୍ଦନ ଫୁଲମାଳ ଯେତେ । ବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣାଦି ସହିତେ ॥
ମୁଖ ପ୍ରକ୍ଷାଳେ ଜଳ ଘଟି । ଦନ୍ତଧାବନେ କାନ୍ତକାଠି ॥
ମଣୋହି ନ କଲେ କେବଳ । ଛୁଇଁବା ନାହିଁ କେହି ଜଳ ॥
ଆମ୍ବ ପଣସ ନାରିକେଳ । ଠେଙ୍ଗି କମଳା କନ୍ଦମୂଳ ॥
ଦଧି ଘୃତାଦି କ୍ଷୀର ଯେତେ । ଖଣ୍ଡ ଶାକଆଦି ସହିତେ ॥
ମଣୋହି ବିନା କିଛି ଦ୍ରବ୍ୟ । ଛୁଇଲେ ନାହିଁ ସାଧୁ ସର୍ବ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମଣୋହି ନିମନ୍ତେ । ଯେ ପାରୁ ଭେଟି କରୁ ଯେତେ ॥
ତେତେ ଦେବାର ପରମାଣ । ଏ କଥା ସତ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣ ॥
ଯେବେ ଅତିଥି ଅଭ୍ୟାଗତ । ଆସିଣ ହୋନ୍ତି ଉପଗତ ॥
ଦିଅନ୍ତି ସଦାବର୍ତ୍ତ ମାନ । ଶ୍ରୀମହାପ୍ରସାଦ ଭୋଜନ ॥
ମଣୋହି ନୋହିଥିବ ଦ୍ରବ୍ୟ । ମୁଠିଏ ତଣ୍ଡୁଳ କେ ଦେବ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଯେ ଭିକାରି । ନ ପାଇ ପଛେ ଯାନ୍ତୁ ଫେରି ॥
ମଣୋହି ବିନା ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଆତୁର କଲେ ଏ ବିଧାନ । ମଠେ ଅସୁସ୍ଥ ଯେଉଁ ଜନ ॥
ସେ କାଳେ ତାକୁ ବୈଦ୍ୟଗଣ । କହନ୍ତି ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ॥
ସେସ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣି ଭୁରିତେ । ଦିଅନ୍ତି ସୁଆରଙ୍କ ହସ୍ତେ ॥
ସେ ରୋଷଶାଳାରେ ସିଝାଇ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଥୋଇ ॥

ତାହା ଘେନାଇ ଆଣି ଗୃଣ୍ଡେ । ତେବେ ହିଅନ୍ତ ମନ୍ତ୍ର ଭୁଣ୍ଡେ ॥
ନୋହିଲେ ଯିବ ପଛେ ଧରି । କେ ଦେବ ଲଗି ବନା ବାରି ॥
ଏମନ୍ତ କାଷ୍ଟାରେ ଅବଶ୍ୟ । ମଠ ଚଳାନ୍ତ ରଘୁଦାସ ॥
ଏହି ବଗ୍ରର ତାଙ୍କ ଶଉେ । ମଠରେ ଅଚ୍ଛି ଧନ ଯେତେ ॥
ଏ ଧନ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର । ମୁହିଁ ଜଗୁଆଳ ମାତର ॥
ଏଥେ ମୋ ନାହିଁ ଅଧିକାର । ସବୁ ଆପୃଉ ଗୋବନ୍ଦର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନତ ନତ । ପ୍ରଭୁ ଚରଣେ ଦେଇ ମତ ॥
କେବଳ କରିଥାନ୍ତ ଧ୍ୟାନ । ନ ଜାଣି ଅନ୍ୟ କଥାମାନ ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ମହାରଥା । ସେ ରଘୁ-ଦାସଙ୍କର କଥା ॥
ନିଷ୍କାମ ଭକ୍ତ ତାହାଙ୍କର । ଦିନକୁ ଦିନ ବଳୀୟାର ॥
ବଢ଼ିଲା ଚନ୍ଦ୍ର କଳା ପ୍ରାୟେ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଦେବରାୟେ ॥
ଏମନ୍ତ ଜାଣି ଦେବ ସ୍ୱାମୀ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ॥
ଭକତଭାବେ ଭୋଳ ହୋଇ । ସ୍ୱପନ ମାର୍ଗେ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ରଘୁଦାସ । ତୋ ଦେବା ଅନ୍ନେ ମୋର ଆଶ
ମୋର ଯଶୋଦା ମାତା ମୋତେ । ଯେହ୍ନେ ଭୁଞ୍ଜାଉଥାଇ ନିତ୍ୟେ ॥
ସେ ଅନ୍ନେ ଯେତେ ସୁଖ ମୋର । ତାହା ଜାଣଇ ମନ ମୋର ॥
ତହୁଁ ଅଧିକ ତୋର ଅନ୍ନ । ଆନନ୍ଦେ କରେ ମୁଁ ଭୋଜନ ॥
ଏଣୁଟି କହିଗଲି ତୋତେ । ଛାଡ଼ି ତୁ ନ ଭୁଞ୍ଜିବୁ ମୋତେ ॥
ଏ ଆଜ୍ଞା ନେଇ ଯିବାବେଳେ । ସେ ରଘୁଦାସ ଗୃହିଁଦେଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ହେ ମନ ହେତୁମନ୍ତ କର । କି ଆଜ୍ଞା ବୋଲିବା ତାହାର ॥
ଯାହାକୁ ଭାବୁଛନ୍ତି ଶିବ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲଭ ॥
ଚର୍ମ ନୟନେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା । ଏ ଭାଗ୍ୟ କେ ପାରିବ ଲେଖି ॥
ଦିନକୁ ଦିନ କୀର୍ତ୍ତି ତାର । ବଢ଼ିଲା ଅପାରୁଁ ଅପାର ॥
ଗୃହମହଲ ତୋଳାଇଲେ । ଚାରି ଭାଇଙ୍କ ନାମ ଦେଲେ ॥
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯେ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ । ଭରତ ମହଲ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ॥

ସହସ୍ରେ ବୈଷ୍ଣବ ରଖିଲେ । ଦ୍ୱିଜ ନୃପତି ଭୋଗ କଲେ ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ନିଷ୍ଠା ଚିତ୍ତେ । ଦୃଢ଼ ଭଗତେ ଅପ୍ରମିତେ ॥
କରଣି ବଞ୍ଚାଇଲେ ଦିନ । ଭଜଣ ଶ୍ରୀରଘୁନନ୍ଦନ ॥
ଦେହାନ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି ନିବାସେ । ବସିଲେ ଯାଇ ରଘୁଦାସେ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାରଥୀ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସକଥା ॥
ସେ ହରି ଭକତେ ଦୟାଳ । ଭକତ ଭାବ ତାଙ୍କ ମୂଳ ॥
ଯେ ଭଜେ ଦୃଢ଼କରି ମନ । ସେ ନର ଲଭେ ଭଗବାନ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ହେ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ସେ ଭକ୍ତ ଭଗବାନ ପାଦେ । ମନ ମୋ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣକୁ ମୋର । କୋଟିଏ ବାର ନମସ୍କାର ॥
ସଂସାର ମଧ୍ୟରେ ଲବଣୀ । ଅତି କୋମଳ ବୋଲି ଜାଣି ॥
ହେଲେ ଅନଳ ତାପ ପାଇ । ତେବେ ସେ ସିନା ତରଳଇ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ପରତାପ ଦେଖି । ଧଇର୍ଯ୍ୟ ନ ପାରିଲେ ରଖି ॥
ତକ୍ଷଣେ ହୋଇ ଦ୍ରବୀଭୂତ । ଏଣୁଟି ଧନ୍ୟ ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ॥
ଏ ଯେନ ତାଙ୍କ ପାଦେ ଆଶ । କଲା ଏ ବିପ୍ର ରାମଦାସ ॥
ଏ ଘୋର ଦୁର୍ଗତିରୁ ମୋତେ । ଉଦ୍ଧାରି ନେବେ ସେ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ପାଦତଳେ । ଭେଟାଇ ଦେବେ ଏକାବେଳେ ॥
ଏମନ୍ତେ ବୋଲୁଅଛି ମତି । ତାହା ଜାଣନ୍ତୁ ଜଗଜ୍ୟୋତି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ରଘୁଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ଚତୁଶ୍ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ପଞ୍ଚଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ପିପା ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ଅଶେଷ ଜୀବର କାରଣ ॥
ସକଳ ଜୀବଗଣ ଗୁରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ତେଣୁ ଶରଣ ରାମଦାସ । ପୂରଅ ମୋର ମନ ଆଶ ॥
କହେ ଚୈତନ୍ୟ ଧୀରବାଣୀ । ଶୁଣ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ଏ ବଡ଼ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଚରିତ । ଭକତ ମଧ୍ୟେ ସାରସ୍ୱତ ॥
ଦ୍ରାବିଡ଼ ଦେଶେ ତାର ଘର । ଜାତିରେ ଅଟେ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ଶ୍ରୀ ରଙ୍ଗପୁରେ ତାର ବାସ । ନାମ ତାହାର ପିପା ଦାସ ॥
ପତ୍ନୀର ନାମ ତାର ସୀତା । ଅତି ସୁନ୍ଦରୀ ପତିବ୍ରତା ॥
ଜାଣଇ ପାପପୁଣ୍ୟ ଯେତେ । ଜୀବର ଦୟା ହୃଦଗତେ ॥
ସ୍ୱାମୀ ସେବାରେ ଥାଇ ନିତି । ସଦା ଆନନ୍ଦ ତାର ମତି ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ତାର ନାହିଁ । କେବଳ ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ ॥
ଏକଇ ପ୍ରାଣ ବେନି ଜନ । ପିଣ୍ଡ ମାତ୍ରକ ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ ॥
ଏମନ୍ତେ ବେନି ପ୍ରାଣୀ ଥାନ୍ତି । ହରି ଭଜନ କରି ନିତି ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସେବା ତାଙ୍କ ମୂଳ । ଦେବା ଦୟାରେ ସେ କୁଶଳ ॥
ବିପ୍ର ବୈଷ୍ଣବ ସାଧୁଜନ । ସେବାରେ ଥାନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନ ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ତାଙ୍କୁ ଦେଇ । ବଚନ କହନ୍ତି ବିନୟୀ ॥
ଯେବେ ଦେଖନ୍ତି ଦୁଃଖୀଜନ । ଅତି ବ୍ୟାକୁଳ ତାଙ୍କ ମନ ॥
ବାନ୍ଧବ ପ୍ରାୟେ ତାଙ୍କୁ ଆଣି । ତୋଷନ୍ତି ଦେଇ ଅନ୍ନ ପାଣି ॥
ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା କରି । ନ ହରେ ପର ଦ୍ରବ୍ୟ ନାରୀ ॥
ସାଧୁ ନିନ୍ଦନେ ଅତି ଭୟ । ଯେଣୁ ସେ ସୁଜ୍ଞାନ ଉଦୟ ॥
ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ । ମଣଇ ନାମ ଗଣିଧନ ॥
ଏମନ୍ତେ ବଞ୍ଚଇ ଆନନ୍ଦେ । ଭଜି ଗୋବିନ୍ଦ ପଦ୍ମପାଦେ ॥
ଭବରେ ଭୁଲୁଥାଇ ଦେହ । ଧରଣୀ ପ୍ରାୟେ ସର୍ବସହ ॥
କୁସଙ୍ଗ ନ କରେ ସର୍ବଥା । ନ ଚିନ୍ତେ ପର ନାଶ କଥା ॥

କେବଳ ସେବା କଥା ମୂଳ । ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେକାଳ ॥
ଘରେ ତା ଯେତେ ଧନ ଥିଲା । ଦାନେ ସକଳ ନଷ୍ଟଗଲା ॥
ତଥିଲେ ଶୋଚନା ନାହିଁ ମନ । ସଦା ଆନନ୍ଦେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ସଦା ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗମରେ । ନାମ ଗାୟନମାନ କରେ ॥
ବଞ୍ଚଇ ଦିବସ ଶର୍ବରୀ । ଦଣ୍ଡ ନିମିଷ ପ୍ରାୟ କରି ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେଦିନ । ଦିନେ ବିସ୍ମରି କଲା ମନ ॥
ଧନ ତ ହେଲା ସବୁ ଶେଷ । ଛାଡ଼ିଣ ଗୃହ ବାସ ଆଶ ॥
ଆଜ କମ୍ପାଇଁ ଏଥେ ଥିବା । ନୋହିବ ସାଧୁଙ୍କର ସେବା ॥
କେମନ୍ତେ ପୋଷିବା ଜୀବନ । ହୋଇଲି ସିନା ହୀନମାନ ॥
ଭିକ୍ଷା ମାଗିଲେ ସ୍ୱଦେଶରେ । ଲଜ୍ଜା ଉପୁଜିବ ମନରେ ॥
ଏଣୁ ବିଦେଶ କରିବାର । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଅଟଇ ଆମ୍ଭର ॥
ବୁଲି ଅନେକ ତୀର୍ଥମାନ । କରିବା ପୁଣ୍ୟଜଳେ ସ୍ନାନ ॥
ଅନେକ ତୀର୍ଥମାନ ଦେଖି । ସୁଫଳ ହେବ ଚର୍ମ ଆଖି ॥
ଦର୍ଶନେ କୃଷ୍ଣ ରୂପମାନ । ପବିତ୍ର କରିବା ଲୋଚନ ॥
କରିଣ ସାଧୁଙ୍କର ସେବା । କାହିଁ ବା କରୁପେ ବଞ୍ଚିବା ॥
ଏ କଥା ଉଚିତ ଆମ୍ଭର । ଶୁଣି ହସିଲେ ନାରୀବର ॥
ହେଉ ବୋଲିଣ ଶୁଦ୍ଧ ମନେ । ସମ୍ମତ କଲେ ବେନି ଜନେ ॥
ଦରିଦ୍ର ବସ୍ତ୍ରକୁ ସାଇଲେ । ନିଜ ମନ୍ଦିରେ ଦାନ କଲେ ॥
ମନ୍ଦିରୁ ହୋଇଲେ ବାହାର । ଚଳିଣ ଗଲେ ଦେଶାନ୍ତର ॥
ଲଜ୍ଜା ଦୁରେକରି ଦୁଇ ଗୁଡ଼ । ଭିକ୍ଷକ ପଥେ ଗଲେ ମାଡ଼ି ॥
କାହିଁବା ସୁପକ୍ୱ ଆହାର । କାହିଁବା କଲେ ନିରାହାର ॥
କାହିଁବା ଫଳ ମୂଳ ଖାଇ । କାହିଁ ବା ଉପବାସେ ରହି ॥
ଏଥକୁ ଶୋଚନା ନ କରି । ଚଳିଣ ଗଲେ ତୀର୍ଥ ଫେରି ॥
ଅନେକ ସାଧୁବୃନ୍ଦ ଭେଟିଲେ । ଅନେକ ତୀର୍ଥ ବ୍ରତ କଲେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରେ କଥା ଯେତିକି । ଶୁଣ ସୁଜନ ଶ୍ରଦ୍ଧାଚିତ୍ତେ ॥
ଦିଇବେ ଏକ ଗ୍ରାମଗତେ । ବୁଲିଣ ଗଲେ ଭିକ୍ଷାଅର୍ଥେ ॥

ସେ ଗ୍ରାମେ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରିଦ୍ର ହୋଇଣ ।।
ଅଛନ୍ତି ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ । ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ତାଙ୍କ ନାହିଁ ।।
ସେ ଭିକ୍ଷା ମାଗିଣ ଖାଅନ୍ତି । ଅତିଥି ଦେଖିଲେ ପୂଜନ୍ତି ।।
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଯେତେ ଦେଖି । ଭୋଜନେ ତାଙ୍କୁ କରି ସୁଖୀ ।।
ଥାଏ ଯା ଦେଇ ତାଙ୍କ ପାଶେ । ଆପେ ରହନ୍ତି ଉପବାସେ ।।
ଏମନ୍ତ ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି । ତହିଁ ମିଳିଲେ ବେନି ପ୍ରାଣୀ ।।
ଦଇବ ଯୋଗେ ସେହି ଦିନ । ଘର ହୋଇଛି ତାଙ୍କ ଶୂନ୍ୟ ।।
ଆପେ ଅଛନ୍ତି ଉପବାସେ । ଏମନ୍ତ ବେଳେ ପିପା ଦାସେ ।।
ପତ୍ନୀକି ସଙ୍ଗତେ ଚଳାଇ । ଭୋଜନ ପ୍ରକାଶିଲେ ଯାଇ ।।
ତା ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । ବୋଇଲେ ବସ ବେନି ପ୍ରାଣୀ ।।
କି ଭାଗ୍ୟ ଥିଲା ଆଜ ଦିନ । ପାଇଲୁଁ ତୁମ୍ଭ ଦରଶନ ।।
ଯାହା ଗୋବିନ୍ଦ ଦେବେ ଅବା । ଧେନି କରିବୁ ତୁମ୍ଭ ସେବା ।।
ଏମନ୍ତ କହି ଗଲେ ଚଳି । ପତ୍ନୀକି ବସାଇଣ ଭଲି ।।
ବୋଇଲେ କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା । କି ରୂପେ ଅତିଥିଙ୍କ ସେବା ।।
ଘରେ ତ ନାହିଁ କିଛି ଅନ୍ନ । ଶୁଣ ଗୋ ଯୁବତି ରତନ ।।
ତାହା ଶୁଣିଣ ନାରୀବର । ବୋଇଲା ଚିନ୍ତା କିମ୍ପା କର ।।
ଏ ମୋ ପିନ୍ଧିବା ବସ୍ତ୍ର ଧରି । ଚିରି ହୋ ବେନିଖଣ୍ଡ କରି ।।
ବନ୍ଧନ କରି ବିକଆଣ । ଯାହା ସେ ଦେବେ ନାରାୟଣ ।।
ତହିଁ କରିବା ସାଧୁ ସେବା । ଆମ୍ଭେ ପଛକେ ଭୋକେ ଥିବା ।।
ତାହା ଶୁଣିଣ ନିଜ ପତି । ବୋଲଇ ଶୁଣ ଗୋ ଯୁବତି ।।
ମଳିନ ବସ୍ତ୍ର ଦେଖି ଚିରା । କେହି କିଣିବେ ନାହିଁ ପରା ।।
ଏମନ୍ତ କହି ସେ ତରୁଣୀ । ଲେଙ୍କଡ଼ା କନା ଖଣ୍ଡେ ଆଣି ।।
ପାଲଟି ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡେ ଦେଲା । ଡୋର କୌପୀନ ଆଶ୍ରେ କଲା ।।
ବୋଇଲା ନିଅ ପ୍ରାଣନାଥ । ଯାହା ସେ ଦେବେ ଜଗନ୍ନାଥ ।।
ଅଳପ ବହୁତ ହୋଇଲେ । ବିଚାର ନ କରିବ ଭଲେ ।।
ବନ୍ଧନ ବିକି କରି ଆଣ । ସେବିବା ଅତିଥି ଚରଣ ।।

ବଳମ୍ବେ କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ଆଉ | ବିହନ ହୋଇ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ||
ତାହା ଶୁଣିଣ ନିଜ ପତି | ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟରେ ଯୁବତୀ ||
ତୋ ଗୁଣ ସୁଝିବି କେମନ୍ତେ | ଜୀବନ ଥିବା ପରିଯନ୍ତେ ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବସ୍ତ୍ର ଧରି | ଚଳି ସେ ଗଲେ ବେଗକରି ||
ସେ ଗ୍ରାମଯାକ ବୁଲାଇଲା | କେହି ତା ମୂଲ୍ୟ ନ ନେଲା ||
ଦେଖିଣ ପୁରାତନ ବାସ | ସମସ୍ତ ଜନ କଲେ ହାସ୍ୟ ||
ନିରାଶ ହୋଇ ତହୁଁ ଫେରି | ଆସନ୍ତେ ବସ୍ତ୍ର ଗୋଟି ଧରି ||
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଏକଜଣ | ମୂଲ୍ୟ ସେ କଲା ଆଠପଣ ||
ସମ୍ମତ କରି ତାକୁ ଦେଲେ | କଉଡ଼ି ଘେନି ଚଳିଗଲେ ||
ସରୁ ଚାଉଳ ମୁଗଜାଇ | ଘୃତ ନବାତ ଦୁଧ ଦହି ||
ଘେନିଣ ନିଜପୁରେ ଗଲେ | ନିଜ ପତ୍ନୀର ହସ୍ତେ ଦେଲେ ||
ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ନିଜ ନାରୀ | ରନ୍ଧନ କଲେ ବେଗ କରି ||
ଅତିଥି ଶୁଭମନ୍ତେ ଆସି | ବିପ୍ର ମନ୍ଦିରେ ଛନ୍ତି ବସି ||
ତାହାଙ୍କୁ ସମାଦର କଲେ | ନେଇ ଆସନେ ବସାଇଲେ ||
ରମ୍ଭା ପତ୍ରରେ ଦିବ୍ୟ ଅନ୍ନ | ଦଧି ଘୃତାଦି ଯେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ||
ବିପ୍ର ଆନନ୍ଦ ମନ ହୋଇ | ଦୁହିଙ୍କୁ ପତ୍ରେ ଦେଲେ ନେଇ ||
ବୋଇଲେ ଭୁଞ୍ଜ ବେଗକରି | ଯାହା ସେ ଦେଇଛନ୍ତି ହରି ||
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଅତିଥ | ଏକଥା ନୁହଇ ଉଚିତ ||
ଗୃହରେ ଅଛୁଁ ଯେତେ ଜନ | ସମସ୍ତେ କରିବା ଭୋଜନ ||
ଏ ସିନା ଧର୍ମର ବିଧାନ | ନୋହିଲେ ରଖ ତୁମ୍ଭ ଅନ୍ନ ||
ତା ଶୁଣି ବିପ୍ର ଗଲେ ବେଗେ | କହିଲେ ନିଜ ପତ୍ନୀ ଆଗେ ||
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ସଙ୍ଗାତ | ଯେ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ସେ ଅତିଥ ||
ଗୃହରେ ଅଛୁ ଯେତେ ଜନ | ସମସ୍ତେ କରିବା ଭୋଜନ ||
ନୋହିଲେ ତୁମ୍ଭ ଅନ୍ନ ରହୁ | ମେଲାଣି ଦିଅ ଆମ୍ଭେ ଯାଉ ||
ଏଥିକୁ କରି ତୁ ବିଚାର | ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ନାରୀବର |
ସେ ଯାହା ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ସତ୍ୟ | ମୋର ଅବସ୍ଥା ଦେଖୁଛତ |

ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ତୁମ୍ଭେ ବସ । କର ଅତିଥି ସଙ୍ଗେ ଗ୍ରାସ ॥
ମୁଁ ପାପୀ ଏକାକମା ଥିବ । ସଙ୍ଗ ନୋହିଲେ ନ ଭୁଞ୍ଜିବ ॥
ଏ ନୁହେଁ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ମତ । ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ ଭୁଞ୍ଜିବାତ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯାଇଣ ଭୁଞ୍ଜି ବସ । ଅତିଥି ନୁହଇ ନିରାଶ ॥
ତା ଶୁଣି ନଜପତ୍ନି ଗଲେ । ଆଜ୍ଞ ପଦେକ ପକାଇଲେ ॥
ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ତହିଁ ବାଢ଼ି । ବିପ୍ର କହଇ କରଯୋଡ଼ି ॥
ଏବେ ହୋ କରିବା ଭୋଜନ । ଏ ମୋର ଅପ୍ରାଧ ନ ଘେନ ॥
ତା ଶୁଣି କହନ୍ତି ଅତିଥ । ଏ ନୁହେଁ ବିଧାନ ଉଚିତ ॥
ଡାକ ତୋ ପତ୍ନୀ ଅଛି କାହିଁ । ଭୋଜନ କରୁ ସଙ୍ଗ ହୋଇ ॥
ନୋହିଲେ ଉଠିଗଲୁ ଆମ୍ଭେ । ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କର ତୁମ୍ଭେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ । ହେ ପ୍ରଭୁ ମୋ କହିବା ଶୁଣ ॥
ବେଷ ସେ ନର୍ଦ୍ଧ କରିଦେଲେ । କି ଅବା ବିରସ୍ଥାରେ ଗଲେ ॥
ଅଇଲେ କରିବେ ଭୋଜନ । ଏଥକୁ କର.କର୍ମା ମାନ ॥
ବିପ୍ର ବଚନେ ଏହା ଶୁଣି । ବୋଲେ ସେ ଥିଲେ ଏହିକ୍ଷଣି ॥
କେଣେ ନ ଯାଇଛନ୍ତି ଘର । କର୍ମା କପଟ ଏତେ କର ॥
ବିପ୍ର କହିଲେ ଯେତେ ମତେ । କେବେହେଁ ନ ଗଲେ ପରତେ ॥
ବେଗେ ଆପଣେ ଉଠିଗଲେ । ଗୋଷଶାଳକୁ ଗୃହିଁ ଦେଲେ ॥
ତା ଦେଖି ବ୍ରାହ୍ମଣର ନାରୀ । ଲଜ୍ଜାରେ ମୃତ ଶବ ପରି ॥
ରହିଲ କୁକ୍‌କୁଟ କୁଣ୍ଡଳୀ । ମସ୍ତକେ ଦେଇ କରାଞ୍ଜଳି ॥
ଅଳପ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହସି । ଚଳକୁ କରି ମୁଖ ଶଶୀ ॥
ତା ଦେଖି ପିପା ଦାସ ପ୍ରିୟା । ସତୀ ସାଧବୀ ଦିଶି ଶ୍ରୀୟା ॥
ଧାଇଁ ଧରିଲେ ଭୁଜ ଦୁଇ । କୋଳେ ବସାଇ ଚୁମ୍ବଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ କହ ମୋତେ ସତ୍ୟ । କପଟ ନ ରଖି ମୋ ଚିତ୍ତ ॥
ଆମ୍ଭ ଅଇଲୁ ବେଳେ ଥିଲ । କହ ତୋ ବସ୍ତ୍ର କେଣେ ଗଲ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । କହେ ମଧୁର ଧୀର ବାଣୀ ॥
ଶ୍ରୀହରି କୃପାରୁ ଗୋ ମାତ । ଗୃହେ ମୋ ଅତିଥି ଆଗତ ॥

ଘରେ ନଥିଲା କିଛି ଧନ । ସ୍ୱାମୀ ମୋ ହୋଇଲେ ଅଜ୍ଞାନ ॥
ତେଣୁ ମୋ ବସ୍ତ୍ର ତେଣେ ଗଲା । ଅଶେଷ ଭାଗ୍ୟରେ ଲଗିଲା ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ପିପା ନାଗ୍ର । ବେନି ନୟନୁ ବହେ ବାରି ॥
କଣ୍ଠସ୍ୱଁ ଗଦଗଦ ହୋଇ । ବଦନୁ ବାକ୍ୟ ନ ସ୍ଫୁରଇ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ତୋତେ ଦେଖିଲି ମୁହିଁ ଧନ୍ୟ ॥
ଧନ୍ୟ ତୁ ପତି ଅଛୁ ପାଇ । ତୋ ଭାଗ୍ୟ କହି ନ ସରଇ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବେଗକରି । ପିନ୍ଧିବା ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡେ ଚିରି ॥
ବିପ୍ର ନାରୀକ ପିନ୍ଧାଇଲେ । ହସ୍ତ ଧରିଣ ଘେନିଗଲେ ॥
ଆବର ପତ୍ରେକ ପକାଇ । ଅନ୍ନ ବାଢ଼ିଲେ ବେଗେ ନେଇ ॥
ବେଢ଼ି ବସିଲେ ଗୃହଜଣ । ଚିନ୍ତିଲେ ହରି ନାରାୟଣ ॥
ଆନନ୍ଦେ କରିଲେ ଭୋଜନ । ସ୍ୱର୍ଗେ ଯେସନେ ସୁଧାପାନ ॥
କରନ୍ତି ଦେବ ଅପସରି । ଏଥିକି ସେ ନୁହନ୍ତି ସରି ॥
ଭୋଜନ ସାରି ମୁଖ ଧୋଇ । ବସିଲେ କଷାଫଳ ଖାଇ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ବିପ୍ରବାଳୀ । ଗୃହ କର୍ମକୁ ଗଲେ ଚଳି ॥
ବିପ୍ରହିଁ ଅତିଥି ରଖାଇ । କହିଲେ ପତ୍ନୀ ଆଗେ ଯାଇ ॥
ମୁଁ ଯାଉଅଛି ଭିକ୍ଷାଅର୍ଥେ । ଯାହା ସେ ଦେବେ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ଆଣିଲେ ଅତିଥି ସେବିବା । ଆମ୍ଭେ ଉଚ୍ଛକେ ଭୋକେ ଥିବା ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହେଲା ବାଳୀ । ସେକ୍ଷଣି ବିପ୍ର ଗଲା ଚଳି ॥
ଏଣେ ସେ ପିପା ଦାସ ନାଗ୍ର । ନିଜ ପତିଙ୍କ ପାଦଧରି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣିମା ଗୋସାଇଁ । ଏହାଙ୍କ ଭାବ ନୋହେ କହି ॥
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖିବାରୁ ତୋଳେ । ବୁଡ଼ିଲେ ଘୋର ଚିନ୍ତାର୍ଣ୍ଣବେ ॥
ଘରେ ନ ଥିଲା କିଛି ଧନ । ବକଲେ ପିନ୍ଧିବା ବସନ ॥
ତହୁଁ ଯା ମିଳିଲା ଅବଶ୍ୟ । ଆଣି ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଲେ ଗ୍ରାସ ॥
ପତ୍ନୀ ରନ୍ଧନଶାଳେ ଥିଲେ । ଉଲଗ୍ନ ହୋଇ ବସିଥିଲେ ॥
ମୁଁ ତାହା ଦେଖିଲି ନୟନେ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନ ରହିଲା ମନେ ॥
ମୋ ପିନ୍ଧା ବାସୁଁ ଅର୍ଦ୍ଧେ ଚିରି । ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲି ବଳେ ଧରି ॥

ଆସିଣ କଲେକ ଭୋଜନ । କେ ହେବ ଏହାଙ୍କ ସମାନ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ପିପା ଦାସ । ହୃଦରୁ ଉଡ଼ିଲା ସାହସ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଏହୁ ବେନ । ଧନ୍ୟ ଯା ଜନକ ଜନନୀ ॥
ଏଥିକୁ ଯେବେ ଜଗନ୍ନାଥେ । କୃପା କରନ୍ତେ କିଛି ମୋତେ ॥
କିଛି ମିଳନ୍ତା ଯେବେ ଧନ । ଦେଇ ତୋଷନ୍ତି ତାଙ୍କ ମନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭାବ ଭୋଳେ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଧାର ଗଳେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣସି ଗୋ ନାରୀ । କଥାଏ ପାରିବୁ କି କରି ॥
ଗଣିକା ସ୍ୱରୂପ ତୁ ଧର । ମୁଁ ଖୋଜି ଆଣିବି ନାଗର ॥
ତା ସଙ୍ଗେ କର କ୍ରୀଡ଼ାରସ । ସେ ଅବା ମିଳିବ ଅବଶ୍ୟ ॥
ସେ ଧନ କରିବା ପ୍ରଦାନ । ତା ଶୁଣି ଯୁବତୀ ରତନ ॥
ବୋଇଲେ ମୋତେ କିସ କହ । ତୁମ୍ଭର ବିନା ଏହୁ ଦେହ ॥
ପତ୍ନୀର ହାନ ଲଭ ଯାହା । ସ୍ୱାମୀର ବିନା ସବୁ ତାହା ॥
ଯହିଁ ବିକଲେ ତହିଁ ଅଛି । ମୋର ଆପତ୍ତି ନୋହେ କିଛି ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ପିପା ଦାସ । ମନେ ଚିନ୍ତିଲେ ପୀତବାସ ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ଚକ୍ରପାଣି । କମଳା ଯାର ପାଟରାଣୀ ॥
ଯାହାର ପାଦପଦ୍ମ ବାରି । ଶିବ ମସ୍ତକେ ଛନ୍ତି ଧରି ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଯାହାର ଆଜ୍ଞା ଶିରେ । ଧରି ଜଗତ ଜାତକରେ ॥
ଇନ୍ଦ୍ର ଗୋବିନ୍ଦ ମୁନିଗଣ । ନିତ୍ୟେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯା ଚରଣ ॥
ଶାରଦା ଯାର ଆଜ୍ଞାକାରୀ । ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର । ସମସ୍ତ ଯାର ଖେଳଘର ॥
ପ୍ରାଣୀ ସାରଣୀ ସତ୍ତା ପରି । ଖେଳାଇ କର୍ମରଜ୍ଜୁ ଧରି ॥
ତେଣୁ ତୋହର ପଦ୍ମପାଦେ । ଶରଣ ଗଲି ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ଏ ମୋର ବାଞ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣକର । ଭେଟାଅ ଉତ୍ତମ ନାଗର ॥
ସୁନ୍ଦର ରୂପ ଯେ ହୋଇବ । ବାଞ୍ଛା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧନ ଦେବ ॥
କାମିନୀ ବର ହେବ ରୁଚି । ହେ ପ୍ରଭୁ ଏ ବର ମାଗୁଛି ॥
ଏ ଲଜ୍ଜା ମହତ ତୋହର । ହେ ପ୍ରଭୁ ଯାହା ତାହା କର ॥

ଆୟୁଷ ନାହିଁ ଆଉ କିଛି । ପତ୍ନୀ ବିଜୟ ମନେ ଅଛି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଯାଇ । ଲଜ୍ଜା ମହତ୍ତ ଦୂରେ ଥୋଇ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ରୂପ ଦୂର କରି । ନୋହେ ନପୁଂସ ନୋହେ ସ୍ତିରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଗ୍ରାମ ଫେରି । କନ୍ଧ ବିକନ୍ଧ ଆଦି କରି ॥
ଏଡ଼େକ ହୋଇଛି ସମୟକାଳ । ମନରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚଞ୍ଚଳ ॥
ଯୁବା ପୁରୁଷ ଦେଖେ ଯହିଁ । ତହିଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଏ ଯାଇଁ ॥
ଦେଖି ତା ନ ରସଇ ମନ । ତହୁଁ ଚଳଇ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନ ॥
ଅତି ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ମତି । ମନେ ଚିନ୍ତଇ ଜଗଜ୍ୟୋତି ॥
ନ ଦେଖି ଉତ୍ତମ ପୁରୁଷ । ବୋଲଇ ମରିବି ଅବଶ୍ୟ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଆଦିମୂଳ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବତ୍ସଳ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଦିବ୍ୟରୂପ ହୋଇ । ବିଜୟ କଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ମନ ମୋହନ ଯୁବା ବେଶ । କୋଟିଏ କନ୍ଦର୍ପ ସଦୃଶ ॥
ସୁକ୍ଷ୍ମୀନ ପାଗ ଶୋହେ ଶିରେ । ସୁନ୍ଦର ଫେର ତହିଁପରେ ॥
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଦୁବ ତହିଁ ଖୋସି । ଶୋଭିଲେ ଝଲମଲ ଦିଶି ॥
ସୁରତ୍ନ ମଣି କର୍ଣ୍ଣାଞ୍ଚଳ । ଜ୍ୟୋତି ବିରାଜେ ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ ॥
କଣ୍ଠେ ଶୋଭିତ ରତ୍ନମାଳ । ରତ୍ନ ପଦକ ହୃଦସ୍ଥଳ ॥
ମଣି କଙ୍କଣ ବେନିଭୁଜେ । ହେମ ମେଖଳା କଟୀ ମଝେ ॥
ସ୍ଥୂଳ ଚରଣ ଯେ ନୂପୁର । କଣ୍ଠେ ଶୋଭିତ ରତ୍ନହାର ॥
ସେ ପାଦ ମହିମା ଅପାର । ଦରିଦ୍ର ଜନ ଦୁଃଖ ହର ॥
ତହିଁ ବିଶ୍ୱାସ ଥିବ ଯାର । ସଂସାରେ ଭୟ ନାହିଁ ତାର ॥
ଜଗମୋହନ ରୂପ ହୋଇ । ବିଜୟ କଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଭେଟ ପଡ଼ିଲେ ପିପା ଦାସ । ଛିଡ଼ିଲେ ଜନ୍ମ ବନ୍ଧ ପାଶ ॥
ଦାସେ ପୁଚ୍ଛିଲେ ଧୀରବାଣୀ । କାହୁଁ ଆଇଲେ ବୀରମଣି ॥
ଏକାକୀ ସଙ୍ଗେ କେହି ନାହିଁ । ନଗରେ ବୁଲୁଛ କିମ୍ପାଇ ॥
ଦିଶୁଛ ରାଜପୁତ୍ର ପ୍ରାୟେ । ବିଜେ କରିବ କେଉଁଠାଏ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଅଚ୍ୟୁତ । ଭଲ ଚିହ୍ନିଲୁ ମୋତେ ତୁ ତ ॥

ମୁଁ ବ୍ରଜ ରାଜାଙ୍କ କୁମର । ଅନେକ ସଙ୍ଗ ଅଛୁ ମୋର ॥
ନିରନ୍ତେ ବନ ମଧ୍ୟେ ଥାଇ । ଗୋପରେ ଗୋପାଳ ବୋଲାଇ ॥
ଚଞ୍ଚଳ ହୃଦ ଦେଖେ ଯାର । ମୋ ମନ ନ ରହେ ସେଠାର ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ପର ଉପକାରେ । ଅବିଦ୍ୟା ସୁବିଦ୍ୟା ବା କରେ ॥
ନିରନ୍ତେ ହରି ନାମ ଘୋଷେ । ମୋ ମନ ତାହାଠାରେ ରହେ ॥
ନିଷ୍କାମୀ ମୋହଠାରୁ ସାର । ମୁଁ ବଡ଼ କାମୀ ଏ ସଂସାର ॥
ଏଣୁ କନ୍ଦର୍ପ ପୀଡ଼ା ମୋତେ । ରହି ନ ଦେଲ୍ ବନଗତେ ॥
ତେଣୁ ସମସ୍ତ କାମ ଲେଙ୍କି । କାମିନୀ ଅଙ୍ଗ ସଙ୍ଗ ଇଚ୍ଛି ॥
ଅଇଲି ଅତି ଚୋର ହୋଇ । ସତ୍ୟ କହିଲି ତୋତେ ମୁହିଁ ॥
ଯେବେ ମିଳିବ ଏକ ନାରୀ । କେବଳ ପର ଉପକାରୀ ॥
ସ୍ୱାମୀର ଭକ୍ତା ହୋଇଥିବ । ତାହାର ସଙ୍ଗ ସେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଯାହା ମାଗିବ ତାହା ଦେବ । ରସିକ ରହି ଚଳିଯିବ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ପିପା ଦାସ । କେବଳ ମନରେ ହରଷ ॥
ବୋଇଲେ ଆସ ମୋର ସଙ୍ଗ । ତା ସଙ୍ଗେ ବିଜୟେ ଶ୍ରୀରଙ୍ଗ ॥
ହରିଙ୍କି ଘେନ ସଙ୍ଗେ ଚଳି । ପତ୍ନୀ ପାରୁଶେ ଯାଇ ମିଳି ॥
ବୋଇଲେ ଆଣିଲି ନାଗର । ମନ ସନ୍ତୋଷେ ଭୋଗକର ॥
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଧନ ରଖ । ଯେମନ୍ତେ ଛୁଟେ ଭବ ଦୁଃଖ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ନାରୀବର । ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ପ୍ରତେ ତାର ॥
ଅତି ଆଦର କରି ନେଲା । ମନ୍ଦିରେ ବିପ୍ର ବସାଇଲା ॥
ଅନ୍ତର ହେଲେ ପିପା ଦାସ । ଶୁଣ ସୁମନ ଏବେ ରସ ॥
ବିପ୍ର ଯେ ଭିକ୍ଷା ମାଗିଗଲା । କେତେ ବା ଗ୍ରାମ ସେ ବୁଲିଲା ॥
କିଛି ନ ପାଇ ଫେରି ଆସି । ପତ୍ନୀ ସଙ୍ଗତେ ଅଛୁ ବସି ॥
ଦୁହେଁ ଏମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରାଭରେ । ଶୁଣ ସୁଜନ ଏ ଉତ୍ତରେ ॥
ସେ ପିପା ଦାସ ପ୍ରିୟା ଚଉ । ଆନନ୍ଦ କେ କହୁ ତା ଯେତେ ॥
କନା କନ୍ଥଡ଼ା ଯେତେ ଥିଲା । ଯତନେ ଶେଯ ଶୋଯାଇଲା ॥
ଶୀତଳ ଜଳେ ପାଦଧୋଇ । ମସ୍ତକେ ସିଞ୍ଚି ମୁଖେ ପିଇ ॥

ବୋଇଲା ଏଥେଁ ବଜେ କର । ମୁଁ ହୀନ ଯୁବତୀ ସୁନ୍ଦର ॥
ମୁଁ ଛାର ତୁମ୍ଭ ସେବା ଭଳି । ନୁହଇ ହୀନ ଦୁଃଖୀ ବାଳୀ ॥
ମାହକ ଭୋଗ କର ବେଳେ । ଗୋବିନ୍ଦ ମୋତେ ଭେଟାଇଲେ ॥
ମନ ସନ୍ତୋଷେ ଧନ ଦେବ । ଏ ବିପ୍ର ଦୁଃଖ ଛଡ଼ାଇବ ॥
ଅଧିକ ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ମୋର । ମୋ ସେବା ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀପୟର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପିପା ନାରୀ । ହରିଙ୍କି ନେଲା କୋଳକରି ॥
ଲେଙ୍କଡ଼ା ଶେଯେ ପହୁଡ଼ାଇ । ଲଜ୍ଜାକୁ ଦେଲା ଘଉଡ଼ାଇ ॥
ଚରଣ ଚାପୁଅଛି ବସି । ମନେ ବିଚାରେ ଶୁଭ୍ରକେଶୀ ॥
ଏ ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ରତନ । ମୁଁ ନୁହେ ଏହାଙ୍କ ଭାଜନ ॥
ଗୁଞ୍ଜି ମାଣିକ୍ୟ ଏକ କଲେ । ଯେସନେ ଶୋଭା ନୋହେ ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରନ୍ତେ ମନ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ ॥
ସେ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ଆଦିମୂଳ । ଭକତ ଭାବେ ହେଲେ ଭୋଳ ॥
ଅଳପ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହସି । ନାରୀକ କୋଳେ ଧେନ ବସି ॥
ଚିବୁକ ଧଇଲେ ଶ୍ରୀହରି । ତା ଭାଗ୍ୟ କହିଲେ ନ ସରି ॥
ପିପା ଦାସ ଏ ସମୟରେ । ଲୁଚି ଅନାଇ ଦେଲା ଥରେ ॥
ଦେଖିଲା ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ୍ । ବିରାଜେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଚିହ୍ନ ॥
କୋଟି କନ୍ଦର୍ପ ମୁଖକାନ୍ତି । ପରମ ଶୁଚି ଦିବ୍ୟ ଜ୍ୟୋତି ॥
ପତ୍ନୀକି ବୋଇଲା ଲୋ ଉଠ । ଶ୍ରୀପଦ୍ମ ପାଦ ତଳେ ଲୋଟ ॥
ସେ ଯେ ଅନାଦି ନାରାୟଣ । ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ତୁ ନ ମଣ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସତୀ ଧୀରେ । ଚାହିଁଲା ପଦ୍ମ ନୟନରେ ॥
ଦେଖିଲା ପ୍ରଭୁ ଜଗଜ୍ୟୋତି । ଚରଣେ ପଡ଼ିଲା ଯୁବତୀ ॥
ପିପାଙ୍କି ହା ହା କୃଷ୍ଣ ବୋଲି । ପାଦେ ପଡ଼ିଲା ଗଡ଼ଡାଳି ॥
ଦୁହେଁ ଉଠିଣ ଚାହିଁ ଦେଲେ । ସେ ହରି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ପୁରେ ପୂରିଛି ନାନା ଧନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ସଜ୍ଜନ ॥
ଏମନ୍ତ ପାହିଲା ରଜନୀ । ଡାକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ॥
ବୋଇଲେ ରଖ ଧନ ତୋର । ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ବସି ଭୋଗକର ॥

ତା ଦେଖି ବିପ୍ର ନାଗବର । ବୋଇଲେ ଏ କି ଚମତ୍କାର ॥
କାହୁଁ ଆଣିଲ ଏତେ ଧନ । ତୁମ୍ଭେ କି ଦ୍ୱିଜ ଭଗବାନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ପାଦତଳେ । ଦୁହେଁ ଶୋଇଲେ ଭାବଭୋଳେ ॥
ଦାସେ ଉଠାଇ କୋଳକଲେ । ସମସ୍ତ ଫିଟାଇ କହିଲେ ॥
ତହୁଁ ଚଳିଲେ ବେନି ପ୍ରାଣୀ । ଶ୍ରୀହରି ଭାବ ମନେ ଗୁଣି ॥
କାହିଁ ବା କେତେ କର୍ମ କଲେ । ଅନ୍ତେ ସେ ବସ୍ତୁ ଲୋକେ ଗଲେ ॥
ସେ ଦ୍ୱିଜ ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ । ଭାଗ୍ୟ କହିଲେ ନ ସରଇ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖେ ଦିନ ନେଲେ । ଅନ୍ତେ ବୈକୁଣ୍ଠପୁରେ ଗଲେ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନ ଏକ ଚିତ୍ତେ । ଏ ଦୃଢ଼ ଭକତି କେମନ୍ତେ ॥
ଯେ ହରି ହରିଭକ୍ତ ଦୁଇ । ଏକଇ ପ୍ରାଣ ପିଣ୍ଡ ଦୁଇ ॥
କେବେହେ ନୋହେ ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ । ଏ କଥା ସତ୍ୟ କରି ଘେନ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ସେ ହରିଭକ୍ତଙ୍କର ପାଦେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ପିପା ଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ପଞ୍ଚ ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଷଟ୍‌ଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ବସ୍ତୁ ପ୍ରିୟା ସମ୍ବାଦଃ

ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ହଳହସ୍ତ । ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ସୁଦରଶନ ଆଦିକରି । ଚତୁର୍ଦ୍ଧାରୂପ ଅଛ ଧରି ॥
ବିଜୟ ଶ୍ରୀନୀଳକନ୍ଦରେ । ବିରାଜ ବିଜେ ଶ୍ରୀଗୁମ୍ଫରେ ॥
ଜଗତ ପାଳିବାର ଅର୍ଥେ । କମ୍ବୁ ରଥାଙ୍ଗ ଶୋହେ ହସ୍ତେ ॥
ପତିତ ଉଦ୍ଧାର ନିମିତ୍ତ । ଶ୍ରୀନୀଳଚକ୍ରେ ଉଡ଼େ ନେତ ॥
ତେଣୁ ଶରଣ ରାମ ଦାସ । ନ ନାଶ ମୋର ପ୍ରତିଆଶ ॥
ପୁଣି ଚୈତନ୍ୟ କହେ ଧୀରେ । ସୁମନ ନୃପତି ଆଗରେ ॥

ଏ.ବଡ଼ ଅପୂର୍ବ ଚରିତ । ଶୁଣ ନିର୍ମଳ କରି ଚିତ୍ତ ॥
ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନ ପଶ୍ଚିମରେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସହର ପାରୁଶରେ ॥
ଜୟନଗର ତାଙ୍କ ଘର । ସେ ରାଜବଂଶେ ଅବତାର ॥
ଶୁଭଇ ଜୟସିଂହ ନାମ । କେ କହୁ ତାଙ୍କ ଗୁଣ ଗ୍ରାମ ॥
ଧନେ ସେ କୁବେର ସମାନ । ଦାନ ପଣରେ ଦ୍ୱିଶକର୍ଣ୍ଣ ॥
ବୀରଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ସେ ଅଗ୍ରଣୀ । ଧୀରପଣରେ ସେ ଧରଣୀ ॥
ଅଶେଷ ବିଦ୍ୟାରେ ସେ ରଥୀ । ପଣ୍ଡିତପଣେ ବୃହସ୍ପତି ॥
ଲକ୍ଷେକ ଅଶ୍ୱ ନିରନ୍ତରେ । ବନ୍ଧା ଅଛଇ ତାର ଦ୍ୱାରେ ॥
ପଦାତିବଳ ଅପ୍ରମିତେ । କହି ନୁହଇ ଏତେ ତେତେ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଜନଙ୍କର । କେବଳ ଅଟଇ ପିଅର ॥
ତୋଷଇ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଦାନେ । କୋମଳ ମଧୁର ବଚନେ ॥
ହରି ଭଜନେ ଅତି ତୋଷ । ହରଇ ରଜନୀ ଦିବସ ॥
ସତ୍ୟ ବଚନେ ଦୃଢ଼ ଅତି । ପତ୍ନୀର ନାମ ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀ ॥
ଚତୁରୀ ବିବେକୀ ସୁନ୍ଦରୀ । ଯେସନେ ସ୍ୱର୍ଗ ଅପସରୀ ॥
ସ୍ୱାମୀ ସେବାରେ ଅତି ଦକ୍ଷ । ଅନ୍ୟ ନୋହିବେ କେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ॥
ତାହାର ଏକଇ ତନୟେ । ରୂପେ କନ୍ଦର୍ପ ଶୋଭା ପ୍ରାୟେ ॥
ଏକ ଦୁହିତା ଶୋଭାବନୀ । ହେମାଙ୍ଗୀ ଚନ୍ଦ୍ରମାବଦନୀ ॥
ମାତା ପିତାର ଅତି ସ୍ନେହା । ନାମ ତାହାର ବିଷ୍ଣୁପ୍ରିୟା ॥
କୋମଳଅଙ୍ଗୀ ସୁକୁମାରୀ । କହିଲେ ଶୋଭା ତା ନ ସରି ॥
କଳା କୁଞ୍ଚିତ ଘନକେଶୀ । ଖଞ୍ଜନା ଗଞ୍ଜ ମୃଗଦୃଶୀ ॥
ଶ୍ରବଣ ଯୁଗ ସ୍ମରପାଶ । ନାସା ତା ତିଳ ସୁମନସ ॥
ଅଧର ସୁରଙ୍ଗ ସୁଷମ । ନବ ପଲ୍ଲବ ନୋହେ ସମ ॥
ମୁକୁତା ଦାନ୍ତ ହୀରପନ୍ତି । ଡାଳିମ୍ବ ବୀଜ ପ୍ରାୟ ଜ୍ୟୋତି ॥
ଭ୍ରୂଲତା କନ୍ଦର୍ପ କୋଦଣ୍ଡ । ଖଣ୍ଡ ଚନ୍ଦ୍ରମା ବେନି ଗଣ୍ଡ ॥
ମୁଖ ସୁନ୍ଦର ନୋହେ କହି । ମୁନି ଦେଖିଲେ ହେବେ ମୋହି ॥
ସୁକଣ୍ଠ, ସୁବାହୁ ଯୁଗଳ । ଅତି ବିସ୍ତାର ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ॥

ସୁନ୍ଦର ଯଣେ ଜଗଜ୍ଜିତା । ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣେ ହରିକଥା ॥
ଶ୍ରୀହରି ଜନ୍ମ ରସଗୁଣ । ନିରତେ ପଠନ ଶ୍ରବଣ ॥
ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବ ସେବା ଅର୍ଥେ । ଧନ ସେ ପେଶଇ ଗୁପତେ ॥
ନିରତେ ସଦାବର୍ତ୍ତମାନ । ଦିଆଇ ଥାଏ ସ୍ଥାନ ସ୍ଥାନ ॥
ନିରତେ ହୋଇ ଶୁଚିମନ୍ତ । ବ୍ରତ କରଣେ ଦୃଢ଼ ଚିତ୍ତ ॥
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଚରିତ । ବାର ମାସରେ ତେରଯାତ ॥
ଯେତେବେଳରେ ଯେଉଁ ଶୋଭା । ବେଶ ବସନ ଆଦି ସେବା ॥
ଶ୍ରୀ ମହାପ୍ରସାଦ ମହିମା । ଯେ ପାଞ୍ଚକୋଶ ପରିକ୍ରମା ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନ ଚରିତ । ଯେବେ ଶୁଣଇ ଶ୍ରୁତିପଥ ॥
ମନେ ଆନନ୍ଦ ହୁଏ ଯେତେ । ତାହା କେ କହିବ ଯୁକତେ ॥
ହୃଦୟ ହୁଏ ଦ୍ରବୀଭୂତ । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତଇ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ବଗ୍ରର କରୁଥାଏ ମନ । କେବେ ଦେଖିବ ଭଗବାନ ॥
ଦର୍ଶନେ ପୂର୍ବ ପାପ ତୁଟି । ଜୀବ ବନ୍ଧନ ଯିବ ଫିଟି ॥
ପୁଣି ବୋଲଇ ସ୍ତ୍ରିରି ଗୁର । ସୁଭାଗ୍ୟ ହେବନାହିଁ ମୋର ॥
ସ୍ୱପନେ ହେଲେ ଏକଦିନେ । ଦେଖିବି ମୋ ଚର୍ମ ନୟନେ ॥
ଏ କୃପା କରିବେକି ହରି । ବୋଲି ନୟନୁ ବହେ ବାରି ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଶୁଣ ମନ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଘଟସୃଜ ମାନ ॥
ସେବକମାନେ ଛନ୍ତି ଯେତେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାରିଷଦ ମତେ ॥
ସବୁ ସେବକ ମଧ୍ୟେ ସାର । ଭିଳନ୍ତି ମହାପାତ୍ର ଘର ॥
ତାଙ୍କ ଉପରି ବଂଶେ ଜାତ । ତା ନାମ ବନ୍ଧୁ ମହାପାତ୍ର ॥
ମନରେ ଧନ ଇଚ୍ଛା କଲା । ପ୍ରଭୁ ସମ୍ମୁଖରେ ଜଣାଇଲା ॥
ମେଲାଣି ମାଗି ତହୁଁ ଚଳି । ଧନଟି ଅଟେ ଏତେ ଭଲି ॥
ଶ୍ରୀହରି ସେବାରୁ ଅନ୍ତର । ହୋଇ ଚଳିଲେ ଦେଶାନ୍ତର ॥
ପଥରେ ରହି କେତେମାସ । ଜୟ ନଗରେ ପରବେଶ ॥
ତହିଁ ରହିଲେ ବାସକରି । ଉତ୍ତମ ଲୋକେ ଅନୁସରି ॥
ମହାପ୍ରସାଦ ମାନ ଦେଲେ । ଅନେକ ଧନ ସମ୍ପାଦିଲେ ॥

ତହୁଁ ଶୁଣିଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ହୋଇଲେ ସର୍ବଲୋକେ ମାନ୍ୟ ॥
ଜୟ ସିଂହର ଯେ ଦୁହିତା । ପୂର୍ବେ କହିଛୁଁ ତାର କଥା ॥
ସେ ବିଷ୍ଣୁପ୍ରିୟାର ଚରିତ । ସଂସାରେ ଅତି ଆଲୋକିତ ॥
ନିରତେ କୃଷ୍ଣକଥା ମାନ । କରଇ ଶ୍ରବଣ ପଠନ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଜନଠାରେ । ଦୟା ତାହାଙ୍କଠାରୁ ସରେ ॥
ଯେ ଯାହା ମାଗେ ତାହା ଦେଇ । କହଇ ବଚନ ବିନୟୀ ॥
ଅତି ବିଶ୍ୱାସ କରି ବୁଦ୍ଧି । ସାଧୁଙ୍କ ସେବା ନିରବଧି ॥
କରିଣ ବଞ୍ଚୁଥାଇ ଦିନ । ଧନ୍ୟ ସେ ଯୁବତୀ ରତନ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଶଂସା ବହୁତ । ଶୁଣି ସେ ମହାପାତ୍ର ଚିତ୍ତ ॥
ବିଚାର କଲେ ଅତି ତୋଷେ । କହିବୁଁ ପ୍ରକାଶିବା ଆଶେ ॥
ପତ୍ର ଖଣ୍ଡିଏ ଯତ୍ନକରି । ଲେଖିଲେ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଧରି ॥
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ନିମନ୍ତେ । ଯେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଉ ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତେ ॥
ଦେଲେ ତା ଆମ୍ଭେ ଘେନିଯିବୁ । ପ୍ରଭୁ ସମ୍ମୁଖରେ ନେଇ ଦେବୁ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ପାରିଷଦ ଲୋକ । ଏମନ୍ତ ଲେଖିଦେଲେ ଲେଖ ॥
ସେ ଲେଖା ପାଇ ସେ ସୁନ୍ଦରୀ । ହୃଦେ ଲଗାଇ ହାତେ ଧରି ॥
ଶିଠାଉ ମୁଖେ ଚୁମ୍ବ ଦେଲା । ମୁଦ ଫିଟାଇ ପାଠକଲା ॥
ଆପଣେ ପଢ଼ି ପଢ଼ି ବାଳୀ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଧାର ଗଳି ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତ ହେଲା ଥର ଥର । କମ୍ପିଲା ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର ॥
କଣ୍ଠ ହୋଇଲା ଗଦ ଗଦ । ଅଙ୍ଗେ ଜନମ ହେଲା ସ୍ୱେଦ ॥
ପୁଲକ ହେଲା ରୋମାବଳୀ । ବଚନ କହଇ ସେ ବାଳୀ ॥
ଦେହରୁ ବୁଦ୍ଧିଜ୍ଞାନ ଛାଡ଼ି । ଭବ ସମୁଦ୍ରେ ଗଲା ବୁଡ଼ି ॥
ନୟନ ବୁଜି କଲା ଧ୍ୟାନ । ଦେଖିଲା ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ଯେଣେ ଚାହିଁଲେ ତେଣେ ହରି । ଦିଶିଲେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧାରୀ ॥
ଫିଟିଲା ଜନ୍ମ ବନ୍ଧ ତାର । ମନରେ କଲା କି ବିଚାର ॥
କି ବୁଦ୍ଧି ଏବେ କରିବଇଁ । ବିଷମ ଦୁଃଖେ ପଡ଼ିଲଇଁ ॥
କି ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେବି ତାଙ୍କ ପାଶ । ତାଙ୍କୁ ଅପର୍ବ ଅବା କିସ ॥

ପରମ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯା ଘରଣୀ । ପାଶେ ବସନ୍ତ ଅନୁକ୍ଷଣୀ ॥
ଯା ପରିବାରୀ ଅଷ୍ଟନିଧି । ଯାହାର ଆଜ୍ଞାକାରୀ ବିଧି ॥
ସମସ୍ତ ରତ୍ନର ଆକର । ଯାହାର ନାମ ରତ୍ନାକର ॥
ତାଙ୍କୁ କି ରତ୍ନ ଦେବ ଅବା । ଏ କଥା ନ ଦିଶିବ ଶୋଭି ॥
ଯା ତନ୍ତୁଁ ସଂସାରେ ସଞ୍ଚାର । ହେତୁ ବୋଲାଏ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦେବ ଅବା କିସ । ଏଣୁ ହୋଇବ ବଡ଼ ହାସ୍ୟ ॥
କୌସ୍ତୁଭମଣି ଯାର ହାର । ଇତର ମଣି କେଉଁ ଛାର ॥
ଅମୂଲ୍ୟ ଅଗୁରୁ ଚନ୍ଦନ । ଯାହାର ପୂଜାକୁ ଇନ୍ଧନ ॥
ଯାର ବାହନ ଖଗରାଜ । ଆନ ଯାନରେ କିସ କାର୍ଯ୍ୟ ॥
ଯାର ଶୟନ ନାଗରାଜେ । ସହସ୍ର ଫଣା ମଣି ଶୋଭେ ॥
ଫଣାକେ ଜ୍ୟୋତି ଯେ ବିରାଜେ । କି କାର୍ଯ୍ୟ ତାର ଆନ ଶେଯେ ॥
ପାରିଜାତକ ଫୁଲମାଳା । ନିରତେ ଶୋଭେ ଯାର ଗଳା ॥
ଗଣା ହୋଇଲେ ଯୁଗ ଶତ । ମଳିନ ନୋହେ କଦାଚିତ ॥
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମୋହେ ଯାର ବାସ । ଅନ୍ୟ ଫୁଲେ ତା କାର୍ଯ୍ୟ କିସ ॥
ଯାର ନିବାସ ନୀଳାଚଳ । ଅମୂଲ୍ୟ ପରମ ମଙ୍ଗଳ ॥
ଜଗତ ଟଳିବାର ନଷ୍ଟ । ହେଲେ ନ ଟଳେ ଯାର ପୀଠ ॥
ଦର୍ଶନେ ପ୍ରାଣୀ ପାପ ହରେ । ଅନ୍ୟ କି ପୀଠ ଦେବି ତାରେ ॥
ଯାହାର ଶସ୍ତ୍ର ସୁଦର୍ଶନ । କୋଟି ସୂର୍ଯ୍ୟର ତେଜ ସମ ॥
ଅଶେଷ ଯୁଗ ଗଲେ ବହି । ଅଦ୍ୟାପି ପୁରାତନ ନୋହି ॥
ଆର୍ତ୍ତିର ଆର୍ତ୍ତି ଖଣ୍ଡିବାରେ । ସଂସାରେ ତାହାଠାରୁ ସରେ ॥
ଦର୍ଶନ ମାତ୍ରେ କୋଟି ସୁଖ । ଅନ୍ୟ ଶସ୍ତ୍ର କି ତାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ॥
ଗଙ୍ଗା ଯା ଚରଣ ଉଦକ । ଯହିଁ ଶରଣ ତିନିଲୋକ ॥
ତାଙ୍କୁ ଅପୂର୍ବ ଅବା କିସ । ନାହିଁ ନୋହିବେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଶଙ୍ଖଚକ୍ର ବାହୁ । ହୃଦେ ବିପ୍ରର ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥
ଆଜ କି ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେବି ତୋତେ । କିଛି ତ ଦିଶୁନାହିଁ ମୋତେ ॥
କେବଳ କଥାଏ ତୁମ୍ଭର । ହେଜ ପାଇଛି ଦାମୋଦର ॥

ଆବର କୁଳ କନ୍ୟାଗଣ । ନାଗରୀ ଚତୁରୀ ସିହାଣ ॥
ତୁମ୍ଭର ମନ ନେଲେ ହରି । ରଖିଲେ ଅତି ଗୋପ୍ୟକରି ॥
ଯେତେ ମାଗିଲେ ମହାବାହୁ । ନେଉଛି ନ ନେଲେ ସେ ଆଜ ॥
କ୍ଷୀର ନୀରର ପ୍ରାୟେ ହେଲା । ମନରେ ମତି ମିଶିଗଲା ॥
ଖୋଜି ନ ପାଇ ବହୁ ଚିହ୍ନ । କେବଳ ହେଲା ମହାଶୂନ୍ୟ ॥
ଆଜ ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛି । ତୋତେ ଅପୂର୍ବ ନାହିଁ କଛି ॥
ମନ ମାତ୍ରକ ଲବ ଲେଶେ । ନାହିଁ ତୁମ୍ଭର ହୃଦଦେଶେ ॥
ଏହା ମୁଁ ଭଲେ ଅଛି ଜାଣି । ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରମାନ ଶୁଣି ॥
ଏଣୁ ମୁଁ କଲି ମନ ଦତ୍ତ । ଆଜୁଁ ମୁଁ ହେଲି ତୁମ୍ଭ ଭୃତ୍ୟ ॥
ପିଣ୍ଡ ମାତ୍ରକ ଏଥି ଥାଉ । ମନ ମୋ ରଖି ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥
କିସ କହିବ ଏ ଉତ୍ତରୁ । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ସକଳ ଜାଣ ଦେବସ୍ୱାମୀ । ଏଣୁ ବୋଲଇ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ଭକତ । ପତ୍ରେ ପେଶିଲେ ମନମତ ॥
ଶୋକେଣ ପତ୍ର ଲେଖି ବାଳୀ । ମନେ ଚିନ୍ତିଲେ ବନମାଳୀ ॥
ଏତେକ ମୃଗମଦ କାଳି । ଝଲକୁ ଅଛି ବର୍ଣ୍ଣାବଳୀ ॥
ପ୍ରେମ ଆନନ୍ଦ ତହିଁ ଭରି । ମୁଦ ମୁଦିଲେ ଯତ୍ନକରି ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ଅରେ ମନ, । ତୁ ତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ମହାଶୂନ୍ୟ ॥
ନିଶ୍ଚଳ ନୋହୁ କଦାଚତେ । ତେଣୁ ମାଗୁଛି ମୁହିଁ ଏତେ ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣେ ରହିବୁ । ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ଏକା ଥିବୁ ॥
ତୋତେ ଗୋଟିଏ ନମସ୍କାର । ପୁଣି ମୋ ମହତ ନ ସାର ॥
ଏହି ସୁହୃଦ୍ୟା ମୋରେ ହେଉ । ଲେଉଟି ନ ଆସିବୁ ଆଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପତ୍ର ଧରି । ଆନନ୍ଦେ ସଖୀଙ୍କି ହକାରି ॥
ପତ୍ର ତାହାର ହସ୍ତେ ଦେଲେ । ତୁରିତେ ଯାଅ ତୁ ବୋଇଲେ ॥
ଶ୍ରୀହରି ସେବକର ହସ୍ତେ । ଏ ମୁଦ ଦେବୁ ତୁ ତୁରିତେ ॥
ବୋଲିବୁ ଏ ମୁଦ ନେଇଣ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କାରଣ ॥
ନୀଳାଦ୍ରି ନାଥ ପୀତବାସ । ତୁମ୍ଭରେ ଦେବେଟି ଅବଶ୍ୟ ॥

ଏମନ୍ତ କହି ତାଙ୍କ ପାଶ । ସୁନାଆ ଦେଲା ଗୋଟି ଦଶ ॥
ଲେଉଟି ଆସିଲା ତୁରିତେ । ସେ ବସ୍ତ୍ର ପ୍ରିୟାର ଅଗ୍ରତେ ॥
କହିଲା ସକଳ ଚରିତ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପନାଥ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରେ କଥା ଯେତେ । ଶୁଣ କହିବି ବିଧିମତେ ॥
ଅଳପ ଦେଖିବାରୁ ଧନ । ସେ ମହାପାତ୍ରଙ୍କର ମନ ॥
ସନ୍ତୋଷ ନ ପାଇଲା ଚିତ୍ତେ । ଆଉ ସମ୍ବାଦ ଥିଲେ ଯେତେ ॥
ସକଳ ଧନ ଠୁଳ କରି । ସେ ପଞ୍ଚ ମୁଦ ହସ୍ତେ ଧରି ॥
ଚଳି ସେ ଗଲେକ ତୁରିତେ । ବିଚାର କରୁଥାନ୍ତି ଚିତ୍ତେ ॥
ସେ ଜମ୍ବୁ ସିଂହର ନନ୍ଦିନୀ । ସର୍ବେ କହନ୍ତି ବଡ଼ ଦାନୀ ॥
ମୋତେ ସେ ନ କଲା ସନ୍ତୋଷ । ସୁନାଆଁ ଦେଲା ଗୋଟି ଦଶ ॥
କାମନା ପଞ୍ଚ ମୁଦ ଫେଇ । ଭାବିଲେ କି ଦେଇଛି ସେହି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମୁଦ ଫେଇ । ଦେଖିଲେ କିଛି ଧନ ନାହିଁ ॥
ଶ୍ଳୋକ ଗୋଟିକ ପାଠ କଲେ । ଧରି ଦୂରକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଲେ ॥
ତା ଭାବ ନ ଚିହ୍ନିଲେ ମନେ । କେବଳ ଲୋଭ କରି ମନେ ॥
ତହୁଁ ଚଳିଲେ ନିଜଦେଶେ । କେତେକ ଦିନ କେତେମାସେ ॥
କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ଦର୍ଶନ କଲେ ଜଗଦୀଶ ॥
ଛାମୁରେ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଭାଳି । ନିଜ ଭବନେ ଗଲେ ଚଳି ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ସେହି ଭାବ । ସେ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ପଦ୍ମନାଭ ॥
ବସ୍ତ୍ର ପ୍ରିୟାର ମନଦୃଢ଼ । ଭାବେ ବୁଡ଼ାଉ ଥିଲେ ଚିତ୍ତ ॥
ଯେତେବେଳେ ସେ ପଞ୍ଚ ମୁଦରେ । ଫିଙ୍ଗିଣ ଦେଲେ କ୍ଷିପ୍ରବରେ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଜଗନ୍ନାଥେ । ଶ୍ରୀହସ୍ତ ବଢ଼ାଇ ତୁରିତେ ॥
ଭକତ ବନ୍ଧୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ମହିମା କେ ପାରିବ କହି ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଯାହାର । ଆନନ୍ଦ ଲୀଳା ଖେଳଘର ॥
ଏ ସର୍ବ ତୁଚ୍ଛ ପ୍ରାୟ ମଣି । ତା ଭାବ ଭାବ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଯେସନେ ଅତି ହୀନଜନ । ପାଇଲେ ଅମୂଲ୍ୟ ରତନ ॥
ଯେତେ ଆନନ୍ଦ ମନ ତାର । ତହୁଁ ଅଧିକ ଦାମୋଦର ॥

ଜନ୍ମରୁଁ ଅନ୍ଧ ହୋଇଥାଇ । ସେ ଯେସନ୍ତେ ଦିବ୍ୟଚକ୍ଷୁ ପାଇ ॥
କି ଅବା ଶତଜନ୍ମ ଯାଏ । ଯେବା ଅପୁତ୍ର ହୋଇଥାଏ ॥
ପାଇଲେ ଉତ୍ତମ ନନ୍ଦନ । ଯେମନ୍ତେ ହୋଏ ତାର ମନ ॥
ତହୁଁ ଆନନ୍ଦ ଗଲ ବଳି । ତେସନେ ହେଲେ ବନମାଳୀ ॥
ଭକତଜନେ ଏଡ଼େ ଦୟା । ଏକଇ ଆତ୍ମା ଭିନ୍ନ.କାୟା ॥
ସେ ବିପ୍ର ପ୍ରିୟା ମନମତ । ପତ୍ର ଘେନିଣ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ପାଟସୂତ୍ର ଧରି । ପୁଞ୍ଛିଲେ ଅତି ଯତ୍ନ କରି ॥
ପ୍ରେମରେ ଗଦ ଗଦ ହୋଇ । କଣ୍ଠେ ଭିଡ଼ିଲେ ଶ୍ରୀବତ୍ସାଙ୍କ ॥
କୌସ୍ତୁଭମଣିର ସଙ୍ଗରେ । ରଖିଲେ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ॥
ଦେଖ ସୌଭାଗୀ ସେ ଯୁବତି । ହରିଲ ଗୋବିନ୍ଦର ମତି ॥
ଭୃତ୍ୟ ସାମନ୍ତ ଏହିପରି । ନାହିଁ ନା ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ପୁରୀ ॥
ସେହି ରାତରେ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ବିଜୟ ମହାପାତ୍ର ଘର ॥
ସ୍ୱପନ ମାର୍ଗେ ଆଜ୍ଞାଦେଲେ । ରେ ବିପ୍ର ଶୁଣ ତୁ ବୋଇଲେ ॥
ତୁ ଗଲୁ ସେ ଜୟ ନଗର । ଧନ ଅର୍ଜନେ ଆଶା ତୋର ॥
ତୋତେ ଯା ମିଳିଲା ତୁ ନେଲୁ । ମୋ ଧନ ମୋତେ ତ ନ ଦେଲୁ ॥
ସେ ବିପ୍ର ପ୍ରିୟା ଦେବା ଧନ । ସେ ମୋର ଅମୂଲ୍ୟ ରତନ ॥
ଇତର ପ୍ରାୟେ ତାହା ଧରି । ଫିଙ୍ଗି ସେ ଦେଲୁ ଦୂର କରି ॥
ସେ ନୋହେ କାଗଜ ପତ୍ରର । କେବଳ ଗଣ୍ଠିଧନ ତାର ॥
ତୁ ସିନା ଦେଲୁଟି ପକାଇ । ମୁଁ ତାହା ଗୁଡ଼ିବ କମାଇ ॥
ଘେନାଇଁ ଅଇଲୁ ସେ ଲେଖ । ଗଳାରେ ବାନ୍ଧିଅଛୁ ଦେଖ ॥
ଏବେ ତୁ ଏମନ୍ତ କରିବୁ । ସୁନାପଦକ ଭିଆଇବୁ ॥
ସେ ଲେଖା ତହିଁ ମଧ୍ୟେ ଦେଇ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶିକୁଳି ଲଗାଇ ॥
ମୋ କଣ୍ଠେ ଲମ୍ବାଇବୁ ଯେବେ । ତେବେ ତୁ ଥିବୁ ସର୍ବଶୁଭେ ॥
ନୋହିଲେ ଭଲ ନାହିଁ ତୋର । କହି ଚଳିଲେ ଦାମୋଦର ॥
ବିପ୍ର ଏମନ୍ତ ସ୍ୱପ୍ନ ପାଇ । ଉଠି ପ୍ରଭାତୁଁ ବେଗ ହୋଇ ॥
ସ୍ନାନ ଶଉଚ ଆଦି ହେଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦର୍ଶନକୁ ଗଲେ ॥

ଗୁହାଁଲେ ଧୀରକରି ଦୃଷ୍ଟି । ହୃଦେ ପଡ଼ିଛି ଲେଖା ଗୋଟି ॥
ଦେଖି ହୋଇଲେ ଚମତ୍କାର । ବୋଇଲେ ନମୋ ଚକ୍ରଧର ॥
ଭୃତ୍ୟକୁ ଏତେ ସାହା ବୋଲି । ମୁଁ ମୂଢ଼ ଜାଣି ତ ନ ଥିଲି ॥
ଏ ଅପରାଧ କ୍ଷମାକର । ତୁମ୍ଭେ ଯେ କରୁଣା ସାଗର ॥
ସ୍ୱପ୍ନରେ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଯାହା । ଅବଶ୍ୟ କରିବି ମୁଁ ତାହା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଲେଖା ନେଲେ । ସୁନା ପଦକ ଗଢ଼ାଇଲେ ॥
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶିକୁଳି ଲଗାଇ । ଶ୍ରୀକଣ୍ଠେ ଲଗାଇଲେ ନେଇ ॥
ହୃଦପଦ୍ମରେ ପ୍ରଭୁ ରଖି । ଭକତଭାବେ ହେଲେ ସୁଖୀ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ହେତୁକରି । ପ୍ରଭୁ ମହିମା ଏତେ ସରି ॥
ଭକତ ମହିମା ଏମନ୍ତ । କେ କହି ପାରିବ ତା ଅନ୍ତ ॥
ଏଣୁ ଭକତ ଭଗବତ । ଅଭିନ୍ନ ଏକ ଆତ୍ମାସତ ॥
ଯେ ତାଙ୍କୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରେ । ସେ ବଡ଼ ପାପୀ ଏ ସଂସାରେ ॥
କହିଲେ ଭଲେ ଥାଅ ଜାଣି । ହେ ମନ ସତ୍ୟ ଏହୁ ବାଣୀ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ସେବା ତେଜି । ଲୋଭେ ଯେ ଆନ ଦେବ ଭଜି ॥
ସ୍ୱକାମେ ନାନା ଇଚ୍ଛା କରେ । ସେ କାହିଁ ତରିବ ସଂସାରେ ॥
ଭଣଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ଶ୍ରୀପଦ୍ମରେ । ମୋ ମନ ରହୁ ନିରନ୍ତରେ ॥
ଦେଖନ୍ତି ବୋଲନ୍ତି ଜଗତ । ବଡ଼ କୋମଳ ନବନୀତ ॥
ତା ଅଙ୍ଗେ ଅଗ୍ନି ତାପ ପାଇ । ତେବେ ସେ ତରଳି ବହଇ ॥
ସାଧୁ ଯେ ପରଦୁଃଖେ ଦୁଃଖୀ । ହୃଦୟ ନ ପାରନ୍ତି ରଖି ॥
ଆପଣେ ହୁଅନ୍ତି ଅନ୍ତର । ହୃଦକୁ ଏମନ୍ତ କୋମଳ ॥
ଏଣୁ ସେ ସାଧୁଜନଙ୍କର । ହୃଦୟକୁ ମୋ ନମସ୍କାର ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ଏ ଭବ ସମୁଦ୍ରେ ନ ଭାସ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । ଭକତ ଜନଙ୍କୁ ଏ ହିତ ॥
ଶୁଣନ୍ତେ ସର୍ବ ପାପ ହରେ । କୀର୍ତ୍ତନ କରିଲେ ନ ସରେ ॥
କହଇ ରାମ ଦାସ ଦ୍ୱିଜ । ଶ୍ରୀ ସୀତାରାମ ପଦାମ୍ବୁଜ ॥

ବିଶ୍ୱାସ ଅଟେ ମୂଳ ବୀଜ । ଘେନ ରାମକୁ ଯେବେ ଭଜ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବିଷ୍ଣୁପ୍ରିୟା ଭକ୍ତଗୌରବମନନଦରେ ନାମ ଷଟଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ସପ୍ତ ଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ମିରାବାଈ ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦନନ୍ଦନ । ରାଧା ବଲ୍ଲଭ ପ୍ରାଣଧନ ॥
ପୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ବୀରମଣି । କହଇ ସୁଧାସମ ବାଣୀ ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ମହାରଥୀ । ଏ ବଡ଼ ଅଲୌକିକ କଥା ॥
ଏ କଳିଯୁଗର ଚରିତ । କହିବା ଶୁଣ ଆଚମ୍ବିତ ॥
ସେ ଜୟ ନଗର ନୃପତି । କହି ନୁହଇ ତାର କୀର୍ତ୍ତି ॥
ସୁବାହୁ ଜୟସିଂହ ତହିଁ । ମଞ୍ଚରେ ଦିଶଇ ଇନ୍ଦ୍ର ସେହି ॥
ତାର ଭଗିନୀ ପୁଣ୍ୟକଥା । କହି ବସିଲେ ହେବ ପୋଥା ॥
ହେ ମନ ହୋଇ ଶୁଦ୍ଧମନା । ତା ଭଗ୍ନୀକଥା ଶୁଣ କନା ॥
ତାହାର ନାମ ମିରାବାଈ । ତା କଥା କଥନୀୟ ନୋହି ॥
ଅବଳାକୁଳ ଶିରୋମଣି । ସୁନ୍ଦରୀପଣେ ତାକୁ ଗଣି ॥
ଧନ୍ୟ ସେ ଯୁବତୀ ରତନ । କାମିନୀକୁଳ ମୋକ୍ଷବାନ ॥
ସାହିତ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ସଙ୍ଗିନୀ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣରସେ ରସିକନୀ ॥
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରେ ସେ ପଣ୍ଡିତା । ଜାଣଇ ପାପ ପୁଣ୍ୟ କଥା ॥
ଦାନୀ ପଣରେ ସେହୁ ଜଣେ । ସେବଇ ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣେ ॥
ବୟସ ଦ୍ୱାଦଶ କଶୋରୀ । ସକଳ ଜନ ମନୋହାରୀ ॥
ଏମନ୍ତେ ସେ ବାଳିକା କଥା । ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାରଥା ॥
ଦିନେକ ଏକ ଚିତ୍ରକାର । ଚିତ୍ରପଟେକ ଧରି କର ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ରୂପ ବର୍ଣ୍ଣି ଚିତ୍ର । କରିଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲାବଣ୍ୟ ॥
ସେ ଚିତ୍ର ନ ଥିବ ସଂସାରେ । ଦେଖିଲେ ମନ ନେଇ ହରେ ॥

କୋଟି କନ୍ଦର୍ପ ଶୋଭା ଊଣେ | ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୋହିବ ପାଦତଳେ ||
ନୀଳଜୀମୂତ କଳେବର | ରାଜୀବ ଲୋଚନ ସୁନ୍ଦର ||
ବଙ୍କିମା ଚାହାଁଣି ସୁନ୍ଦର | ଭଙ୍ଗିମା ରଙ୍ଗିମା ଅଧର ||
ତ୍ରିଭଙ୍ଗ ଛନ୍ଦେ ଉଭା ହୋଇ | ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୋଭାରେ ଲୁଚଇ ||
ମୁରଲୀ ଧରିବା ଚାତୁରୀ | ଯୁବା ପୁରୁଷ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ହରି ||
କିସ ଉପମା ଦେବା ତହିଁ | ଦର୍ଶନେ ଶିବ ହେବେ ମୋହି ||
ଏମନ୍ତ ଚିତ୍ରପଟ ଗୋଟି | ମିଶ୍ରବାଣ୍ଡକ କର ଭେଟି ||
ଦେଖି ଯୁବତୀ ହେଲା ମୋହି | ରହିଲା ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ||
ମନ ନୟନ ହେଲା ବନ୍ଧ | ହୃଦୟେ ପଞ୍ଚଶର ବିନ୍ଧ ||
ବଦନୁ ନଇଲା ଉତ୍ତର | କମ୍ପିଲା ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର ||
କାମ ନବମ ଦଶା ଆସି | କାମିନୀ ହୃଦରେ ପ୍ରକାଶି ||
ଶ୍ରୀକରେ ଚିତ୍ରପଟ ଧରି | ଦାସୀକୁ ପାଶକୁ ହକାରି ||
ଦକ୍ଷିଣା ଦିଅ ବୋଲି ତାରି | କନ୍ୟା ଚଳିଲା ଅନ୍ତଃପୁର ||
ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ଯାଇଁ ବସି | ଆଗେ ରଖିଣ ରୂପରାଶି ||
ମନରେ କଲକ ବିଚାର | ଏ ଯେ ସ୍ୱରୂପ ମନୋହର ||
ମୋତେ ମିଳିବ ଏହିପରି | ଏହାକୁ କରିବେ ଶ୍ରୀହରି ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚିତ୍ରମୁଖେ | ଚୁମ୍ବନ ଦେଲା ଲକ୍ଷେ ଲକ୍ଷେ ||
ହୃଦେ ଲଗାଇ ପ୍ରେମଭରେ | ବୁଡ଼ିଲା ଆନନ୍ଦ ସାଗରେ ||
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ହେଲା ବିଷ | ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଲା ଦଶଦିଶ ||
ଯେଣେ ଚାହିଁଲେ ତେଣେ ହରି | ଦିଶନ୍ତି ଚଉଦିଗେ ପୂରି ||
କାମିନୀ ସେହି ଭାବ ଚିନ୍ତି | ନ ଜାଣେ ପ୍ରେମେ ଦିବାରାତ୍ର ||
ତାହା ଜାଣିଲେ ଦେବ ସ୍ୱାମୀ | ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ||
ମନମୋହନ ବେଣୁଧର | ଯେ ପ୍ରଭୁ ହଟିଆ ନାଗର ||
ମାୟା ଗୋପାଳ ରୂପ ହୋଇ | ଭକତ ହେବେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ||
ବିଜୟ କଲେ ତା ଭୁବନ | ସେ ନାରୀ ଦେଖିଲା ନୟନ ||
ଅତି ବାଳକ ରୂପ ଗୋଟି | ଶୋଭାରେ ମୋହେ ନବସୃଷ୍ଟି ||

ନବୀନ ନୀଳଘନ କାନ୍ତି । କୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଜିଣି ଜ୍ୟୋତି ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ମନ୍ଦେ ହସି । ଅଶେଷ ପୀୟୁଷ ପ୍ରକାଶି ॥
ଚରଣେ ବାଜେଣୀ ନୂପୁର । କଟି ମେଖଳା ମନୋହର ॥
କରେ ମୁରଲୀଗୋଟି ଶୋଭା । ତ୍ରିଭଙ୍ଗୀ ଛନ୍ଦେ ହେଲେ ଉଭା ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସେ ସୁନ୍ଦରୀ । ହସ୍ତ ବଢ଼ାଇ ଗଲା ଧରି ॥
ଯେ ହରି ସର୍ବ ଶୂନ୍ୟମୟେ । ତାଙ୍କୁ କେ ଧରିବ ଉପାୟେ ॥
ନିଷ୍କାମ ପ୍ରେମ ଯାର ଥିବ । ସେ ସିନା ତାହାଙ୍କୁ ପାଇବ ॥
ଧାଇଁ ଧରନ୍ତେ ଶୁଭ୍ରକେଶୀ । ଶୂନ୍ୟରେ ଶୂନ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ମିଶି ॥
ତାହା, ଦେଖିଣ ସେ ତରୁଣୀ । ନିଜ ସ୍ୱାମୀର ପ୍ରାୟେ ମଣି ॥
ନିଷ୍କାମ ଧର୍ମେ ମନ ପଶି । ଆପଣ ବସିଲାକ ରୁଷି ॥
ଦେହ ସଂସାର ପାଶୋରିଲା । ମରଣ ପଥ ଆବୋରିଲା ॥
ଏ ଦେହ ଥାଉ ଅବା ଯାଉ । କି ପ୍ରୟୋଜନ ଅଛି ଆଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ତରୁଣୀ । କରରେ ଚିରିଇ ଧରଣୀ ॥
ନୟନ ଜଳେ କଲା ସ୍ନାନ । ବୋଇଲା ଯାଉ ତା ଜୀବନ ॥
ଏ ଦେହ ସର୍ବସ୍ୱ ତାହାର । ମୋର ତ ନାହିଁ ଅଧିକାର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦେହ ଗୋଟି । କମ୍ପି ଉଠିଲା ଦନ୍ତପାଟି ॥
ତା ହୃଦ ଜାଣିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ । କାମିନୀ ଭାବେ ହେଲେ ଅନ୍ଧ ॥
ତକ୍ଷଣି କୋଳେ ଧରି ବସି । ତା ଅଙ୍ଗେ ଦେଲେକ ଆଉଁସି ॥
ବୋଇଲେ ତୁ ମୋର ଜୀବନ । କମ୍ପାଇଁ କରୁଅଛୁ ମାନ ॥
ଏବେ ମୁଁ ଆୟତ୍ତ ତୋହର । ତୋ ମନ ଯାହା ତାହା କର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭଗବାନ । ତା ଗଣ୍ଡେ ଦେଲେ ଚୁମ୍ବଦାନ ॥
ଚିବୁକ ଧରିଣ ଶ୍ରୀକର । ବୋଇଲେ ମାଗି ଘେନ ବର ॥
ଆମ୍ଭେତି ବୃନ୍ଦାବନେଶ୍ୱର । ଭକତ ଜନଙ୍କ ସୋଦର ॥
ତୋ ପ୍ରେମଭାବେ ହେଲୁ ବଶ । ଯେ ଇଚ୍ଛା ମାଗ ତୁ ଅବଶ୍ୟ ॥
ତା ଶୁଣି ଯୁବତୀ ରତନ । ତକ୍ଷଣେ ଛାଡ଼ି ମନୁ ମାନ ॥
ମସ୍ତକେ କରାଞ୍ଜଳି ଦେଇ । ଅନେକ ହୋଇଲା ବିନୟୀ ॥

ତୁ ଯେବେ ବରଦାତା ଅଛୁ । ଭକତି ଭାବେ ଯେବେ ଖଛୁ ॥
ଏ ବାକ୍ୟ ଯେବେ ସତ୍ୟ ତୋର । ତୁହି ହୋଇବୁ ମୋର ବର ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଗୋବିନ୍ଦ । ମୁଁ ଯେ ଅନାଦି ଆଦିକନ୍ଦ ॥
ସଂସାର ମୋର ଖେଳଘର । ମୁଁ ନୋହେ କେଉଁଠାରେ ସ୍ଥିର ॥
ମୋତେ ତୁ ପତି କରି ପାଇ । କି ସୁଖ ପାଇବୁରେ ସଖି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ମନେ ହସି । ତାହା ଜାଣିଲା ଶୁଭ୍ରକେଶୀ ॥
ଶ୍ରୀ ପାଦପଦ୍ମେ ଦେଇ ହସ୍ତ । ବୋଇଲା ଶୁଣ ପ୍ରାଣନାଥ ॥
ଆଜୁଁ ମୁଁ କଣାଦାସୀ ତୋର । ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତାହା କର ॥
ନଷ୍ଟେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହେଲେ ମୋତେ । ଜୀବନ ହାରିବି ସାକ୍ଷାତେ ॥
ଦୟା ତୋହର ହେଲେ ହେଉ । ଏଥେ ସଂଶୟ ନାହିଁ ଆଉ ॥
ସିଂହ ଘରଣୀ ଆନ ଛୁର । ଭୋଗ କରିବ ଏ ବିଚାର ॥
ଏମନ୍ତେ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ । ମୁଖରେ ଦେଲାକ ଚୁମ୍ବନ ॥
ଦେଖି କାମିନୀ ଭାଗ୍ୟବଳ । ହରି ତା ଭାବେ ହେଲେ ଭୋଳ ॥
ଅନେକ କରି କ୍ରୀଡ଼ାରସ । ଅନ୍ତର ହେଲେ ପୀତବାସ ॥
ମନ ତାହାର ପାଶେ ଥୋଇ । ମିଳିଲେ ବୃନ୍ଦାବନେ ଯାଇ ॥
ଦେଖ ସୁମନ ଭାଗ୍ୟ ତାର । ନାହିଁ ନ ଥିବ ଏ ସଂସାର ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ଅଙ୍ଗ ସଙ୍ଗ ଭାବ । କୋଟିଏ ଜନ୍ମେ କେ ପାଇବ ॥
ସେ ସଙ୍ଗ ପାଇ ମିରାବାଈ । ଆନନ୍ଦ କେ ପାରିବ କହି ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏବେ ରସ । ଏମନ୍ତେ ନିଶି ହେଲା ଶେଷ ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ଭାବ ମନେ ଗୁଣି । ଧ୍ରଭରୁଁ ଉଠିଲା ତରୁଣୀ ॥
ନମ୍ର ସୁରତି ଶ୍ରମଭରେ । ବିଜୟ କଲା ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ମହାଦେଈ । ଆସି ପ୍ରବେଶ ହେଲା ତହିଁ ॥
ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗୁ କଲା ଅନୁମାନ । ଦେଖିଲା ରତି ଚିହ୍ନମାନ ॥
ମନରେ କଲାକ ବିଚାର । ମହତ ସରିଲା ଆମ୍ଭର ॥
କେଉଁ ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗ ପାଇ । ବସିଛି ଅସକତ ହୋଇ ॥
କେଶ ବସନ ଅସମ୍ଭାଳ । ପାଟଳ ଦିଶେ ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ ॥

ସିନ୍ଦୂର ଟିକା କପାଳର । ଏ ତ ଦିଶୁଛି ନାରଖାର ॥
ଅଞ୍ଜନ ରେଖା ନୟନର । କମ୍ପାଇଁ ଲାଗିଛି ଅଧର ॥
ଚିବୁକେ ପୁଣି ଦନ୍ତଘାତ । ସର୍ବାଙ୍ଗେ ଜର ଜର କ୍ଷତ ॥
ସ୍ତନଯୁଗଳେ ପତ୍ରାବଳୀ । ନାହି ଯେ ମୃଗମଦ କାଳି ॥
କେଉଁ ପୁରୁଷ ଏହା କଲା । ଜଳନ୍ତା ଅନଳେ ଝାସିଲା ॥
କି କର୍ମ କଲୁ ଏହୁ ବାଳୀ । ବଂଶରେ ଲଗାଇଲୁ କାଳି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଚଳିଗଲା । ସ୍ୱାମୀ ଛାମୁରେ ଜଣାଇଲା ॥
ଭଗ୍ନୀ ତୋ ହୋଇଲା ଦୂଷିତ । ଏ କଥା ବୁଝ ନରନାଥ ॥
ଦେଖି ଆଇଲି କର୍ମ ଯେତେ । ଭଲ ତ ଦିଶୁ ନାହିଁ ମୋତେ ॥
ଏହା ଶୁଣି ସେ ନରନାଥ । ଶିରେ କି ପଡ଼ିଲା ପର୍ବତ ॥
ତନୁ କମ୍ପିଲା ଥରହର । କମ୍ପିଲା ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର ॥
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ନିଶ୍ୱାସ କରି ଜାତ । ପତ୍ନୀକି ବୋଲେ ନୁହେଁ ସତ୍ୟ ॥
ତା ଶୁଣି କହଇ ସୁନ୍ଦରୀ । ମୁଁ ତ ନୁହଇ ଅନ୍ୟାଚାରୀ ॥
କହିବି ମିଛ ସତ କରି । ଏହା ନ ବୁଝ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ସାକ୍ଷାତେ ରତିରସ ଚିହ୍ନ । ଦେଖି ମୁଁ ଆଇଲି ନୟନ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ନୃପବର । ଗରଳ ଦେଇ ତାକୁ ମାର ॥
ନ ହେଉ କୁଳକୁ କଳଙ୍କ । ଲଜ୍ଜା ସମୁଦ୍ର ମୋତେ ରଖ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେଗକରି । ବିଶ୍ୱାସୀ ଦାସୀକୁ ହକାରି ॥
କାଳ ଗରଳ ଅଣାଇଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ହସ୍ତେ ନେଇ ଦେଲେ ॥
ବୋଇଲେ ନୃପତି ଆଦେଶ । ମିଶ୍ରବାଣିକି ଏହି ବିଷ ॥
ଭୋଜନ ସଙ୍ଗତରେ ଦେବ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁପତ ରଖିବ ॥
ଏକଥା ହୋଇଲେ ପ୍ରକାଶ । ସମସ୍ତେ ପ୍ରାଣେ ହେବେ ନାଶ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଗଲେ ଚଳି । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ମନେ ମନେ ଭାଳି ॥
ସ୍ତିରୀ ହତ୍ୟା ଯେ ବଡ଼ ଦୋଷ । କେମନ୍ତେ ଦେବି ତାକୁ ବିଷ ॥
ନ ଦେଲେ ନୃପତି ମାରିବ । ଏହା ସେ କହିଲେ ଦଇବ ॥
ଏଣୁ ନ ଦେଲେ ତାକୁ ବିଷ । ତେଣେ ହୋଇବ ପ୍ରାଣେ ନାଶ ॥

ଏମନ୍ତ ପାଞ୍ଚ ବିଷ ଚୂରି । ରାଜା ରାଣୀକି ଉଭା କରି ॥
ଭୋଜନ ଦ୍ରବ୍ୟ ମାନଙ୍କରେ । ଭରିଲା ନାନାଦି ପ୍ରକାରେ ॥
ଗୋଦନ୍ତା ଦାରୁମଷି ଚୂରି । ମହୁରା ବତ୍ସନାଭ ଭରି ॥
କଞ୍ଚା ହେଙ୍ଗୁଳ ହରିତାଳ । ସେ ବିଷ ଦ୍ରବ୍ୟରେ ପ୍ରବଳ ॥
ସମସ୍ତ ବାଟି ଏକକରି । ଗୋଟି ମିଠାଇ ସଙ୍ଗେ ଭରି ॥
ଯତନ କରି ତା ଥୋଇଲେ । ମିଗ୍ବାଣ୍ଣିକି ଡକାଇଲେ ॥
ବେଗେ ମଣୋହି ବସି କର । ବେଳ ଯେ ହେଉଛି ଉଚ୍ଛୁର ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ମିଗ୍ବାଣ୍ଣି । ସ୍ନାହାନ ଶୁଚିମନ୍ତ ହୋଇ ॥
ଭୋଜନ ମନ୍ଦିରକୁ ଗଲା । ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ବସିଲା ॥
ଭୋଜନ ପରଷନ୍ତେ ଆଣି । ଦେଖି ଚଳିଲେ ରାଜାରାଣୀ ॥
ସୁନ୍ଦରୀ ବସି ଦୁଢ଼ାସନେ । ସ୍ୱାମୀ ସ୍ୱରୂପ ଚିନ୍ତି ମନେ ॥
ସେ ଦ୍ରବ୍ୟ କଲା ନିବେଦନ । ଆନନ୍ଦେ କଲାକ ଭୋଜନ ॥
ଗୋବିନ୍ଦ କୃପାରୁ ସମସ୍ତ । ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେ ହୋଇଲା ଅମୃତ ॥
କିଛିହିଁ ନୋହିଲା ତାହାର । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପବର ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଦିନ ଶେଷ । ରଜନୀ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଚଳିଗଲା ଘରେ । କହିଲା ନୃପତି ଛାମୁରେ ॥
କେତେକ ବିଷ ଦେଇ ଖାଇ । କିଛି ନୋହିଲା ମିଗ୍ବାଣ୍ଣି ॥
ତା ଶୁଣି ରାଜା ଆଚମ୍ବିତ । କ୍ରୋଧହିଁ ବଢ଼ିଲା ବହୁତ ॥
ଦାସୀକି ହକାରିଲେ ପାଶ । କହିଲେ ଗୁପତ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ଚୁନ୍ତି ହୋଇଣ ଦଶଜଣ । ସଙ୍ଗତେ ପଥର ଘେନିଣ ॥
ଗୁପତ ହୋଇ ରାତ୍ରେ ଯିବ । ସେ ମିଗ୍ବାଣ୍ଣି ଶୋଇଥିବ ॥
ତା ପରେ ଛେଚିବ ପଥର । ଯେମନ୍ତେ ଯିବ ପ୍ରାଣ ତାର ॥
ଏମନ୍ତ ନ କଲେ ଅବଶ୍ୟ । ପ୍ରାଣେ ସକଳେ ଯିବ ନାଶ ॥
ରାଜା ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ । ବୋଇଲେ ଯାଅ ବେଗହୋଇ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାସୀଗଣ ଗଲେ । ଅଚଳ ଶିଳା ବହିନେଲେ ॥
ଯହିଁ ନିଦ୍ରି ତା ମିଗ୍ବାଣ୍ଣି । ତହିଁ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇଁ ॥

ଗୋବିନ୍ଦ ପଦ୍ମପାଦେ ଚିତ୍ତ । ଦେଇ ସେ ନିଦ୍ରାରେ ମୋହିତ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ସେ ପଥରେ । ନିର୍ଘାତ ଛେଚିଲେ ପଥରେ ॥
ସେ ନାରୀଅଙ୍ଗେ ଡେଡ଼େ ଶିଳ । ପଡ଼ିଲା ପରି ଫୁଲମାଳ ॥
ତୁଳାରୁ ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇଲା । ଉପରେ ପାଷାଣ ପଡ଼ିଲା ॥
ପଳାଇଗଲେ ଦାସୀମାନେ । କହିଲେ ରାଜା ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ଅଚଳ ଶିଳା ଘେନିଗଲୁଁ । ମସ୍ତକ ଉପରେ ଛେଚିଲୁ ॥
ପ୍ରାଣେ ହାରିଲା ସେ ସୁନ୍ଦରୀ । ଅଇଲୁଁ ସ୍ତ୍ରୀହତ୍ୟା କରି ॥
ତା ଶୁଣି ନୃପଙ୍କ ଆନନ୍ଦ । ଏମନ୍ତ ବେଳେ ସେ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ବିଜୟେ ମିରାବାଈ ପାଶ । ସେ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ପୀତବାସ ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତ ବଢ଼ାଇଣ ଦେଲେ । ପଥର କାଢ଼ି ପକାଇଲେ ॥
ଶ୍ରୀଭୁଜ ଆହ୍ଲାଦ ପାଇ । ଉଠି ବସିଲା ମିରାବାଈ ॥
ପାଶେ ଦେଖିଲା ପ୍ରାଣନାଥ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କଲା ଦଣ୍ଡବତ ॥
ଉଠି ଯୋଡ଼ହସ୍ତେ ବେନିକର । ପାଶରେ ଦେଖିଲା ପଥର ॥
ବୋଇଲା ଏ କି ଚମତ୍କାର । ସ୍ୱରୂପ କହ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ॥
ମୁଁ ଯେବେ ଅପରାଧୀ ତୋର । ମୋ ମୁଣ୍ଡେ ଛେଚ ଏ ପଥର ॥
ଶୁଣି ଗୋବିନ୍ଦ ମନେ ହସି । ପ୍ରିୟାକୁ କୋଳେ ଧରି ବସି ॥
ସକଳ ବୁଝାଇ କହିଲେ । ସେଠାରେ ନିଶି ଶେଷକଲେ ॥
ଉଠିଣ ଯିବାବେଳେ ହରି । ସେ ନାରୀ ପଦ୍ମପାଦ ଧରି ॥
କହିଲା ବିନୟ କରିଣ । ବୋଇଲା ପ୍ରାଣଧନ ଶୁଣ ॥
ମୋ ସଙ୍ଗେ କଲ ଗୁପ୍ତେ ରତି । ଲୋକେ ହୋଇଲା ଅପକୀର୍ତ୍ତି ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ କଲ ଏତେ ସରି । କେମନ୍ତେ ଥିବି ଦେହ ଧରି ॥
ତୋ ପରି ପ୍ରଭୁ ପତି ପାଇ । କାହିଁରେ ନୋହିଲତ ମୁହିଁ ॥
ଅବଶ୍ୟ ହାରିବି ଜୀବନ । ମୋତେ ପାଶୋର ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଦେବହରି । ପ୍ରିୟାକୁ କୋଳାଗ୍ରତ କରି ॥
ଶ୍ରୀମୁଖେ ଦେଲେକ ଚୁମ୍ବନ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ପ୍ରାଣଧନ ॥
ମୋ ପରି ସାହା ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ତୋର କାହାକୁ ଭୟ ଆଉ ॥

କିଛି ତୁ ନ ବିଗୁର ଚିତ୍ତେ । କାହିଁ ତୁ ବୁଝିବୁ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭଗବାନ । ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ସୁବାହିଁ ଜୟସିଂହ ପାଶେ । ସ୍ୱପ୍ନେ ମିଳିଲେ ନିଦ୍ରାବଶେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ନରେନ୍ଦ୍ର । ଅଟେଁଟି ବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ॥
ସେ ମୋର ମିରାବାଈ ପ୍ରିୟା । ତାର ମୋହର ଏକକାୟା ॥
ତୁ ପୁଣି ଗର୍ବ କରି ମନେ । ତାହାକୁ ଦଣ୍ଡିଛୁ ସ୍ୱଦନେ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯାହାକୁ ସାହା ଥିବୁ । ତୁ ତାକୁ କି କରି ପାରିବୁ ॥
ଆପଣେ ସିନା ଯିବୁ ନାଶ । ସ୍ୱରୂପ କହିଲୁ ତୋ ପାଶ ॥
ଯେବେ ଜୀବନେ ଆଶା ତୋର । ତା ପାଦପଦ୍ମେ ସେବା କର ॥
ତାକୁ ଘେନିଆ ଆମ୍ଭ ପାଶ । କହି ଚଳିଲେ ପୀତବାସ ॥
ରାଜା ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ପାଇ । ଚମକି ଚକିତେ ଖାଇ ॥
ପ୍ରଭାତ୍ମ ଉଠିଣ ତ୍ୱରିତେ । ପତ୍ନୀକି ଘେନିଣ ସଙ୍ଗତେ ॥
ସେ ମିରାବାଈ ପାଶେ ଗଲେ । ଭଗ୍ନୀକି ଅନାଇଣ ଦେଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ନବଘନ ମୂର୍ତ୍ତି । ପୁରି ତା ମଣ୍ଡୁଅଛି ଜ୍ୟୋତି ॥
ମନମୋହନ ବେଣୁଧର । କୋଟି କନ୍ଦର୍ପ ଗୁଣ ଯାର ॥
ବିଜୟ ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । କୋଳେ ବସିଛି ମିରାବାଈ ॥
ନୃପତି ଦେଖିଲେ ନୟନ । ହରି ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ତା ଦେଖି ରାଜରାଣୀ ଭୋଳେ । ପଡ଼ିଲେ ଭଗ୍ନୀ ପାଦତଳେ ॥
ଉଠି କାକୁସ୍ତୁତିର ହୋଇ । ଅନେକ ହୋଇଲେ ବିନୟୀ ॥
ବୋଇଲେ ଦୋଷ କ୍ଷମା କର । ଆମ୍ଭେ ତୋ ଚରଣେ କିଙ୍କର ॥
ତୁ ଏଡ଼େ ପୁଣ୍ୟସ୍ତ୍ରିରୀ ବୋଲି । ମୁ ମୂଢ଼ ଜାଣିଥ ନ ଥିଲି ॥
ଯେ ଅପରାଧ କଲି ତୋତେ । ସେ ସବୁ କ୍ଷମା କର ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ମିରାବାଈ । ସ୍ୱାମୀକି ଆଣ ମୋର ଯାଇ ॥
ତା ପାଦପଦ୍ମେ ସେବା କର । ଯଶ ଲଭିବ ଏ ସଂସାର ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନୃପରାଣ । ବିଜୟ କଲେ ତତକ୍ଷଣ ॥
ଅନେକ ସଜ କରି ସୈନ୍ୟ । ଯହିଁ ବିଜୟ ଭଗବାନ ॥

ଦନ୍ତେ ତୃଣମାନ ଧରି । ଗଳେ ପଟକା ଆଦ୍ଧ ଭରି ॥
ମସ୍ତକେ କର ଅଛି ଯୋଡ଼ି । ଗୋବିନ୍ଦ ପାଦପଦ୍ମେ ପଡ଼ି ॥
ଅନେକ ସ୍ତୁତି ବାକ୍ୟ କହି । ଉଠି ସମ୍ମୁଖେ ଉଭା ହୋଇ ॥
ମଣ୍ଡିଣ ଦିବ୍ୟ ସୁଖାସନ । ବିଜେ କରାଇ ଭଗବାନ ॥
ଅନେକ ଉତ୍ସବାଦ କରି । ଚଳଣି ଗଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଆପଣା ଅନ୍ତଃପୁର ଠାର । ତୋଳାଇ ଉତ୍ତମ ମନ୍ଦିର ॥
ଅମୂଲ୍ୟ ଦେଉଳ ଶୋଭନ । ଅଷ୍ଟ ରତନେ ସିଂହାସନ ॥
କେ କହୁ ସେ ପୁର ଶୁଭୁଷି । ଦିଶି ସ୍ୱର୍ଗର ପ୍ରାୟ କରି ॥
ଅନେକ ସାଧୁବୃନ୍ଦ ରାଇ । ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଧାନ କରାଇ ॥
ହୋଇଲେ ପରମ ଆନନ୍ଦ । ବିଜେ କରାଇଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ଅନେକ ଆକଠ କରାଇ । ତହିଁ ଖଟାଇ ମୀରାବାଈ ॥
ଦେହ ଅନ୍ତରେ ସେହୁ ବାମା । ଏବେ ସେ ହୋଇଛି ପ୍ରତିମା ॥
ପ୍ରଭୁ ସଙ୍ଗତେ ପୂଜା ପାଇ । ତା ଭାଗ୍ୟ କେ ପାରିବ କହି ॥
ଧନ୍ୟ ତା ବଂଶଲୋକ ଯେତେ । ହେବ କା ଭାଗ୍ୟ ଏ ଜଗତେ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପନାଥ । ଏ କଳି ଯୁଗର ଚରିତ ॥
ଦେଖ ସେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା । ଦେଖ ସେ ଭକତ ଗାରିମା ॥
ଏଣୁ ଭକତ ଭଗବାନ । କେବେ ନୁହନ୍ତି ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ ॥
ଭଣଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଏତେକ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ମୋରେ । ମୁଁ ମହାପାପୀ ଏ ସଂସାରେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ମୀରାବାଈ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ସପ୍ତଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଅଷ୍ଟଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମଇଁ ପ୍ରଭୁ ଆନନ୍ଦକନ୍ଦ । ନମୋ ନମସ୍ତେ ସାଧୁବୃନ୍ଦ ॥
ଏ ତୁମ୍ଭ ମହିମା ଅଶେଷ । ଏଣୁ ଶରଣ ରାମଦାସ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକତି ଯେହୁ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କର ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥
କୋଟିଏ ଜଣଠରୁ ଅନ୍ତର । ମୋ ସ୍ଥୁର କେତେକ ମାତର ॥
ଯା ତୁମ୍ଭେ କହିବ ପ୍ରମାଣେ । ଲେଖିବା କଥା ମୁହିଁ ଜାଣେ ॥
ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ମହାବୀର । କହଇ ବଚନ ଗମ୍ଭୀର ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ମହାଜ୍ଞାତା । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସକଥା ॥
ଦକ୍ଷିଣ ଦେଶ ମଧ୍ୟେ ସାର । ଯେ ଗୋଦାବରୀ ନଦୀତୀର ॥
ଗ୍ରାମମାନଙ୍କ ମୋକ୍ଷସ୍ଥାନ । ନାମ ଯେ ସୁବାହୁ ଶାସନ ॥
ଘର ତାହାର ସେ ଗ୍ରାମରେ । ସାର ଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବ ଜାତିରେ ॥
ନାମ ତା ସୁଜ୍ଞାନୀ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ । ଅତି ସୁନ୍ଦର ମହାତେଜ ॥
ଜାଣଇ ସର୍ବ ଶାସ୍ତ୍ରମାନ । କହଇ ମଧୁର ବଚନ ॥
ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା ତାର । ଜାଣଇ ଅନିତ୍ୟ ସଂସାର ॥
ଯେତେକ ପୁତ୍ର ଦାରା ଧନ । ଏ ସର୍ବ ମାୟାର ବନ୍ଧନ ॥
କେହି କାହାର ନୋହେ ସଙ୍ଗ । ଯେସନ ଜଳଧି ତରଙ୍ଗ ॥
କେବଳ ଯେତେଦିନ ଯାଏ । ଦେହେ ସମର୍ପଣ ଥାଏ ॥
ଅରଜ ପାରୁଥାଏ ବଡ଼ । ସବୁରି ଉପରେ ସାମନ୍ତ ॥
ଯେବେ ହୁଅଇ ବଳ ହାନି । ତେବେ ସେ ନ ପାରଇ ଚହ୍ନି ॥
ଧନକୁଁ ଅରଜ ନ ପାରି । ସମସ୍ତେ ହୁଅନ୍ତି ବଇରୀ ॥
କେବଳ ମିଥ୍ୟା ଲାଳସାରେ । ଜୀବନ ବନ୍ଦୀ ଏ ସଂସାରେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତାର ଚିତ୍ତେ । ଶ୍ରୀରାମ ଭଜୁଥାଇ ନିତ୍ୟେ ॥
ଜୀବଆତ୍ମାର ମୋକ୍ଷଦ୍ୱାର । ଜାଣଇ ନାମ ଏକାକ୍ଷର ॥
ଆଉ ଯେତେକ ଧର୍ମ କର୍ମ । ଜୀବ ଆତ୍ମାର ସିନା ବ୍ରହ୍ମ ॥
ଯନ୍ତ୍ରଣା ପଥ ନୋହେ ଦୂର । କର୍ମ ଭୁଞ୍ଜିବା ମୂଳ ତାର ॥

କେବଳ ରାମନାମ ଗୋଟି । କର୍ମ ବନ୍ଧନ ପାରେ କାଟି ॥
ସାଧୁ ସଙ୍ଗେ ଯେ କରେ ଭାବ । ସେ ଯେ ନ ଦେଖେ ପୁଣ ଭବ ॥
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯେତେ କର୍ମମାନ । କେବଳ କର୍ମର ବନ୍ଧନ ॥
ଏମନ୍ତ ଜାଣି ତାର ମନେ । ନାମ ଭଜଇ ପ୍ରତିଦିନେ ॥
ଗୃହେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥାଇ । ଗୃହେ ତା ମନ ନ ପଶଇ ॥
ପତ୍ନୀ ତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ । ରମ୍ଭା ମେନକା ନୋହେ ସରି ॥
ନାମ ତାହାର ଚମ୍ପାବତୀ । ସ୍ୱାମୀ ସେବାରେ ଥାଇ ମତି ॥
ବେନି କୁମର ଏକ ସୁତା । ଆବର ଛନ୍ତି ପିତାମାତା ॥
ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ସହୋଦର । ଧନହିଁ ଅଛଇ ଅପାର ॥
ଏଥକୁ ନ କରଇ ଆଶ । ଗୁଡ଼ିଲା ଯେସନ୍ତେ ଛଡ଼ା ପୁଷ୍ପ ॥
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ପତ୍ର ପ୍ରାପ୍ତ କରି । ସର୍ବ ବିଷୟ ପରିହରି ॥
ନିର୍ମୋହ ନିଷ୍କାମ ଯେ ଧର୍ମ । ବାଞ୍ଛିତ କଲା ଯଥା କର୍ମ ॥
ଗୋଧଡ଼ି ଧର୍ମ ଆଶ୍ରେ କରି । ଜ୍ଞାନ ଗୋଧଡ଼ି ଝୁଲି ଧରି ॥
ଅଶେଷ ତୀର୍ଥମାନ ଫେରି । ଅନେକ ସାଧୁ ସଙ୍ଗ କରି ॥
ଅନେକ ପ୍ରଭୁ ରୂପମାନ । ବୁଲି ସେ କଲା ଦରଶନ ॥
କେବଳ ଆଗ୍ରହରେ ଥାଇ । ଯହିଁ ଯା ମିଳେ ତାହା ଖାଇ ॥
କାହିଁ କରଇ ଉପବାସ । କାହିଁ ବା ଫଳ ମୂଳ ଗ୍ରାସ ॥
ଏଥକୁ ଶୋଚନା ନ କରି । କେବଳ ଭଜୁଥାଇ ହରି ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ବୁଲି ସକଳ ତୀର୍ଥମାନ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ମନେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ବୃନ୍ଦାବନେ ॥
ଯହିଁ ବା ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଯେତେ । ବୁଲି ଦେଖିଲା ବିଧିମତେ ॥
ଯମୁନା ନଦୀ ବଂଶୀବଟ । କଦମ୍ବ କାଳନ୍ଦୀର ତଟ ॥
ଶ୍ରୀ ରାଧାକୁଣ୍ଡ ଶ୍ୟାମକୁଣ୍ଡ । ବୁଡ଼ାଇ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ମୁଣ୍ଡ ॥
କେଳି କଦମ୍ବ କୁଞ୍ଜଲତା । ଯହିଁ ସେବନ୍ତି ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତା ॥
ରାସସ୍ଥଳୀ ଯେ ଆଦି କରି । ଲୋକେ ଯାଚନ୍ତି ମଧୁକରୀ ॥
ଦ୍ୱାଦଶ ବୃନ୍ଦାବନ ସୀମା । ସମସ୍ତ କରି ପରିକ୍ରମା ॥

ବୈଷ୍ଣବ ମଠ ଆଦି ଯେତେ । ବୁଲି ଦେଖିଲି ବିଧିମତେ ॥
ଲେଉଟି ଯାଇ ବଂଶୀଧର । ଯେ ପ୍ରଭୁ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ଈଶ୍ୱର ॥
ମଦନ ମୋହନ ମୁରାରି । ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଦଇତ୍ୟାରି ॥
ଜଗଜ୍ଜୀବନ ଦାଶରଥି । ରାଧା ନାଗରୀ ପ୍ରାଣପତି ॥
ମହାମହିମା ମହାମେରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦରଶନ କଲେ । ଭିକ୍ଷାର ଅର୍ଥେ ଚଳିଗଲେ ॥
ମାଗିଲେ ଭିକ୍ଷାପାତ୍ର ଧରି । ଲୋକେ ଯାଚନ୍ତି ମଧୁକରୀ ॥
ଭକ୍ଷଣ କରୁ କରୁ କୁଣ୍ଡେ । କୁଣ୍ଡୁ କାଢ଼ିଣ ଦ୍ୟନ୍ତି ଖଣ୍ଡେ ॥
ତା ଦେଖି ସେ ଜ୍ଞାନଗୋଧଡ଼ି । ମନେ ପାଇଲେ ଲଜ୍ଜା ବଡ଼ି ॥
ବୋଇଲେ ଆରେ ନଷ୍ଟମାନେ । ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଯାଚୁଛ କେସନେ ॥
ଆମ୍ଭେ ଆଶ୍ରମୀ ଶୁଦ୍ଧଜନ । ନ ଛୁଇଁ ପରହସ୍ତୁଁ ଅନ୍ନ ॥
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଭକ୍ଷିବୁଁ କେମନ୍ତେ । ଏହା ତ ଯାଚୁ ଅଛ ମୋତେ ॥
ନଷ୍ଟେ ଜାଣିଲି ଏ ଭୁବନ । ମଧ୍ୟରେ ଅଛ ଯେତେ ଜନ ॥
ସର୍ବେ ଅଜ୍ଞାନୀ ଦୁରାଚାର । ସୁଦୟା ନାହିଁ ନା ତୁମ୍ଭର ॥
ତା ଶୁଣି ବ୍ରଜବାସୀମାନେ । ରୁଷିଁଲେ କର୍କଶ ନୟନେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ଗୋଧଡ଼ି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁଁ ଆଶ୍ରମୀ ତୁ ବଡ଼ି ॥
ଏ ବ୍ରଜ ଭୂମିର ମାହାତ୍ମ୍ୟ । ତୁ କି ଜାଣିମା ହେବୁ କ୍ଷମ ॥
ଯେ ତୋର ଜନ୍ମଦାତା ଗୁରୁ । ଆମ୍ଭର ଜନ୍ମ ଯାହାଠାରୁ ॥
ସେ ପୁଣି ଦେହଧାରୀ ହେବ । ଏ ବ୍ରଜ ଭୂମିକୁ ଆସିବ ॥
କପାଳେ କରପତ୍ର ଯୋଡ଼ି । ନଷ୍ଟେ ଚରଣ ତଳେ ପଡ଼ି ॥
ମାଗିଲେ ଭିକ୍ଷାପାତ୍ର ଧରି । କାହିଁ ପାଇଲେ ମଧୁକରୀ ॥
ତୁ ପୁଣ ଆସି ଏ ଭୁବନ । କହୁଛୁ ଆଶ୍ରମ ବିଧାନ ॥
ଜାଣିଲୁ ତୁ ଆଶ୍ରମ ପୁଅ । ଏ ବ୍ରଜ ଭୂମି ଛାଡ଼ିଯାଅ ॥
ଏଥି ତୁ ଥିଲେ ହେବୁ ନାଶ । କ୍ଷୁଧାରେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ ॥
ତା ଶୁଣି ସେ ଜ୍ଞାନଗୋଧଡ଼ି । ଶିରେ କି ଆସି ବଜ୍ରପଡ଼ି ॥
ମନେ ପାଇଲା ବଡ଼ ତାପ । ହୃଦରେ ଉଠଇ ସନ୍ତାପ ॥

ବୋଇଲେ ମରିବି ଅବଶ୍ୟ । ଏ ଭିକ୍ଷାପାନେ କାର୍ଯ୍ୟ କିସ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗଲେ ଉଠି । ପ୍ରଭୁ ଛାମୁରେ ଯାଇ ଭେଟି ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ । ଉଠି କପାଳେ କର ଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ବଂଶୀପାଣି । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କାରଣୀ ॥
ଅଶେଷ ଜୀବନ କରତା । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଗତି ମୁକ୍ତି ଦାତା ॥
ସକଳ ଭୂତେ ବାସ ତୋର । ଜଗତ ତୋହର ଉଦର ॥
ସର୍ବ ବ୍ୟାପକ ଭଗବାନ । କେ ଜାଣେ ତୋର ବର୍ଣ୍ଣଚିହ୍ନ ॥
କେବଳ ଏ ତୋର ସଂସାର । ପାଳିବା ଅର୍ଥେ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ॥
ଅନେକ ଅବତାର ହୋଇ । ଜଗତ ରଖୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ମତ୍ସ୍ୟ କଚ୍ଛପ ଆଦି କରି । ବରାହ ଯେ ନରକେଶରୀ ॥
ବାମନ ପର୍ଶୁରାମ ରୂପ । ଶ୍ରୀହରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସ୍ୱରୂପ ॥
ବୌଦ୍ଧ କଳକି ରୂପ ଧରି । ଜଗତେ ନାନା କ୍ରୀଡ଼ା କରି ॥
ଦୁଷ୍ଟ ନିବାରି ଶିଷ୍ଟପାଳୁ । ତୁ ନାଥ ପରମ ଦୟାଳୁ ॥
ତୋର ମହିମା ଗୁଣ ଯେତେ । କେ ଜାଣି ପାରିବ ଜଗତେ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଶଙ୍କର ପୁରନ୍ଦର । ନାଗେନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ଦିବାକର ॥
ଶେଷ ସାରଦା ଆଦିକରି । ଅନେକ ଯୁଗ ପଥ ହେରି ॥
ତୋ ମାୟା ନ ଜାଣି କଷ୍ଟତେ । ଭ୍ରମୁ ଅଛନ୍ତି ଏ ଜଗତେ ॥
ମୁଁ ପୁଣ କେତେହେଁ ମାତର । ଜାଣିବି ମହିମା ତୁମ୍ଭର ॥
ନ ଜାଣି ଜଗତେ ଭ୍ରମୁଛି । ଏଣୁ ଅଜ୍ଞାନ ମୁହିଁ ପୁଛି ॥
ତୁମ୍ଭେ ସଂସାର ଅଛକରି । ବ୍ରହ୍ମ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଆଦି ଚାରି ॥
ଅପରେ ଯେତେ ଜାତି ଛନ୍ତି । ଯେ ଯାହା କୁଳାଚାରେ ଥାନ୍ତି ॥
ମୁହିଁ କି ଏଥିରୁ ବାହାର । ଏକଥା ବୁଝ ବେଣୁଧର ॥
ଆଚାରି କୁଳେ ଜନ୍ମ ଦେଲୁ । ଏବେ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଭକ୍ଷ ବୋଲୁ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ କେମନ୍ତ । ସଂଶୟ ଛେଦ ଗୋପୀନାଥ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବି ଅବଶ୍ୟ । ଲାଗୁ ଏ ଜୀବହତ୍ୟା ଦୋଷ ॥
ଏମନ୍ତ କାଷ୍ଟା କରି ମନେ । ଶୋଇଲା ବିଭୂତି ଆସନେ ॥

ଚନ୍ଦ୍ରଣ ଗୋବିନ୍ଦ ପଯ୍ୟନ୍ତ । ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କଲା ଦୂର ॥
କେଶିକ ପାଦ ନ ଚଳିଲା । ମରଣ ପଥ ଆବୋରିଲା ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଦେବ ସ୍ୱାମୀ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ॥
ଭକତ ଆତଙ୍କ କଷ୍ଟତେ । ସହି ନ ପାରି କଦାଚିତେ ॥
ରଜନୀ ଅଛି ଅର୍ଦ୍ଧ ହୋଇ । ସେହି ସମୟେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଶ୍ରୀ ବଇଷ୍ଣବ ରୂପ ଧରି । କେ କହୁ ଶୋଭଇ ମାଧୁରୀ ॥
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପୁଣ୍ଡ୍ରକ ଭାଲପଟେ । ଶୁଭ୍ର ଦିଶଇ ଝଟ ଝଟେ ॥
ମଧ୍ୟେ ହରିଦ୍ରା ଶିଖା ଶୋଭା । ଦିଶଇ ଯେହ୍ନେ ସୋମପ୍ରଭା ॥
ଶ୍ରୀଭୁଜେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଚିହ୍ନ । ଫୁଟି ଦିଶଇ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ॥
ଗଳେ ପୁଷ୍ପର ଜ୍ୟୋତି ମାଳ । ହୃଦଉଦ୍ଧର ମଧ୍ୟେ ଲୁଳ ॥
କଟୀରେ ଶୋହେ ପୀତାମ୍ବର । ବେଢ଼ାଇ ଦେଇ ଦାମୋଦର ॥
ପାଦରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ କଠାଉ । ଚାଲନ୍ତେ ଦିଶେ ଦାଉ ଦାଉ ॥
ମଉଳ ପଛେ ଚଟି କେଶ । ପବନେ ଉଡ଼େ କେଶ କେଶ ॥
ମହା ତପସ୍ୱୀ ଜନ ପ୍ରାୟେ । ଅଙ୍ଗ ଦିଶଇ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟେ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଶେ ବନମାଳୀ । ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ସୁବର୍ଣ୍ଣର ଥାଳ ॥
ତହିଁ ଗରମ ରୋଟି ଭରି । ଘୃତ ନବାତ ଅଛି ପୂରି ॥
ମୁଗ ଡାଲି ସଙ୍ଗେ ଦଧି । ଧରି ପ୍ରବେଶ ଦୟାନିଧି ॥
ସେ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସେ ଶୋଇ । ଅଛନ୍ତି କଷ୍ଟ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଦେବ ହରି । ଡାକିଲେ ଡାକ ଗୋଟାଚ୍ଛରି ॥
ଉଠ ଯେ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସେ । କମ୍ପା ଶୋଇଛ ଉପବାସେ ॥
ଆମ୍ଭେ ତୋହର କୁଳ ଇଷ୍ଟ । ଡାକୁଛୁ ବେଗ ହୋଇ ଉଠ ॥
ତା ଶୁଣି ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସେ । ଉଠି ଚାହିଁଲେ ଚଉପାଶେ ॥
ଦେଖିଲେ ବଇଷ୍ଣବ ମୂର୍ତ୍ତି । ଉଠି ପ୍ରଣାମ କଲା ଧାଇଁ ॥
କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ ପଚାରନ୍ତି । କମ୍ପା ବିଜୟ ଅର୍ଦ୍ଧରାତି ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ପୀତବାସ । ଏ ବୃନ୍ଦାବନେ ଆମ୍ଭ ବାସ ॥
ଶୁଣିଲୁ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସେ । ଚାରି ଦିନର ଉପବାସେ ॥

ଶୟନ କରଣ ଅଛନ୍ତ । ଏଣୁ ବ୍ୟାକୁଳ ଆମ୍ଭ ମତ ॥
ଅଇଲୁଁ ଭକ୍ଷ ଜଳ ଧରି । ବସିଣ ଭୁଞ୍ଜ ବେଗ କରି ॥
ତୋ ମନେ ସଂଶୟ ନ କର । ଆମ୍ଭେ ଯେ କୁଳଗୁରୁ ତୋର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେଢ଼ିଥାଳୀ । ଥୋଇ ଜାଳିଲେ ଦୀପାବଳି ॥
ତା ଦେଖି ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ହରଷ ॥
ଚିହ୍ନିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚିହ୍ନ । ଆନନ୍ଦେ କଲେକ ଭୋଜନ ॥
ଉଠିଣ ମୁଖ ହସ୍ତ ଧୋଇ । ବୋଇଲେ ଶୁଣିମା ଗୋସାଇଁ ॥
ଏ ପୁରେ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଭୋଜନ । କରନ୍ତ ସର୍ବ ଲୋକମାନ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ କେମନ୍ତ । ଏଣେ ସନ୍ଦେହ ମୋର ଚିତ୍ତ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଆଦିକନ୍ଦ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ॥
ଏ କ୍ଷେତ୍ର ମହାତମ ଯାହା । ଜାଣନ୍ତ ପାର୍ବତୀଙ୍କ ନାହା. ॥
ଧାତାକୁ ନୁହଇ ଗୋଚର । ଅନ୍ୟ କହିବା ଶକ୍ତି କାର ॥
କାଲି ମୈଛବ ବେଳେ ଆସ । ଫିଟିବ ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବନମାଳୀ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଥାଳୀ ଧରି ଚଳି ॥
ତହୁଁ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ସେ ଯେ ଗୋଧଡ଼ି ମହାଜ୍ଞାନୀ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ନ ପାରିଲା ଚିହ୍ନି ॥
ଯା ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର । କାହୁଁ ଜାଣିବ ନର ଛାର ॥
ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟ ତାଙ୍କୁ ମଣି । ଶୟନ କଲେକ ରଜନୀ ॥
ଭଜଣ ରାମ କୃଷ୍ଣ ହରି । ପ୍ରଭାତୁଁ ସ୍ନାନ ବେଗେ ସାରି ॥
ମାଳା ତିଳକ ଆଦି ଯେତେ । ମଣ୍ଡି ହେଲେ ସେ ବିଧିମତେ ॥
ଶିରେ ଡୋରିଆ ଶୋଭା ଜାଣ । ଅଙ୍ଗେ ଗୋଧଡ଼ି ଆଭରଣ ॥
ହସ୍ତରେ ଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳ । ପ୍ରବେଶ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କ ଆଳ ॥
ତହିଁ ହେଉଛି ମଉଛବ । କେ ତାହା ବଚନେ କହିବ ॥
ଅନେକ ସାଧୁ ବୃନ୍ଦ ଦାସ । ବିପ୍ର ବୈଷ୍ଣବ ଯେ ସନ୍ନ୍ୟାସ ॥
ଯୋଗୀ ଜଙ୍ଗମ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ଯେ ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଭିକାରୀ ॥
ଅପରେ ଯେତେ ଜାତିମାନ । ସମସ୍ତେ କରନ୍ତ ଭୋଜନ ॥

ପ୍ରସାଦ ପରଶନ୍ତି ଆଣି । ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ପୁରୁଷ ତରୁଣୀ ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ବେଣୁ ଗୋଟି ଧରି । ମଧ୍ୟେ ବିଜୟ ନରହରି ॥
ହୋଇ ଗୋପାଳ ବାଳମୂର୍ତ୍ତି । ସବୁ ଚରିତ୍ର କରୁଛନ୍ତି ॥
କେ କହୁ ସେଠାର ଆନନ୍ଦ । ତହିଁ ପ୍ରବେଶି ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ॥
ସଭିଙ୍କୁ ଅନାଇଣ ଦେଲେ । ଗୋବିନ୍ଦ ମାୟା ଭିଆଇଲେ ॥
ସର୍ବେ ଦିଶନ୍ତି ଚତୁର୍ଭୁଜ । ଶ୍ରୀକରେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ର ତେଜ ॥
ନର ସ୍ୱରୂପ କେହି ନୋହେ । ସର୍ବେ ଦିଶନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରାୟେ ॥
ଭୋଜନ କରୁଛନ୍ତି ବସି । ଏକୁ ଆରେକ ମିଶାମିଶି ॥
କେ କାହା କରୁ ବେଟି ଧରି । ଦେଉ ଅଛଇ ମୁଖେ ଭରି ॥
କାହାକୁ କେହୁ ହସ୍ତ ପାତି । କେ କାହା ମୁଖରୁ ଛଡ଼ାନ୍ତି ॥
କେ କାହା ମୁଖେ ହସ୍ତ ଧରି । କହନ୍ତି ଦିଅ ମଧୁକରୀ ॥
କେ ବୋଲେ ମୋରେ ଦୟାବହ । ଅଧରମୃତ କିଛି ଦିଅ ॥
କେ ବୋଲେ ନୁହସି ଦାରୁଣ । ମୋହର ଭାଗ୍ୟ କାହିଁ ଗୁଣ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବ ଲାଗିଅଛି । ତାହା ଦେଖନ୍ତି ଶିଶୁବତ୍ସ ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତ ପ୍ରସାଦ ବହନ । ବୁଲି ମାଗନ୍ତି ସ୍ଥାନ ସ୍ଥାନ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସଭାଜନ । କହନ୍ତି ନବୃଶ ବଚନ ॥
ଭୁଣ୍ଡରୁ କାଢ଼ିଣ କଣ୍ଟିତେ । ଦିଅନ୍ତି ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କ ହସ୍ତେ ॥
ତାହା ପାଇଣ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଆନନ୍ଦ କେ ପାରିବ କହି ॥
ଦେଖିଣ ସେ ଜ୍ଞାନ ଗୋଧଡ଼ି । କର ଯୁଗଳ ଶିରେ ଯୋଡ଼ି ॥
ବିଚାର କଲା ମନେ ତାର । ବୋଇଲା ଏକି ଚମତ୍କାର ॥
ସର୍ବେ ଦିଶନ୍ତି ଚତୁର୍ଭୁଜ । କେବଳ ବିଷ୍ଣୁମୟ ତେଜ ॥
ମଧ୍ୟେ ବିଜୟ ବେଣୁଧର । ଦିଶନ୍ତି ମନୁଷ୍ୟ ଆକାର ॥
ଏ ନିଶ୍ଚେ ପ୍ରଭୁ ଗୋପୀନାଥ । ଆମର ନୋହେ ଏ ଚରିତ ॥
ମୋ ଗର୍ବ ଭଞ୍ଜନ ନିମନ୍ତେ । ଏ ଲୀଳା ଦେଖାଇଲେ ମୋତେ ॥
ମୁଁ ମୂଢ଼ ମନ୍ଦକୃତ୍ୟ କଲି । ପ୍ରଭୁ ମହିମା ନ ଜାଣିଲି ॥
ଗର୍ବ ଯେ କଲି ମୋର ମନେ । କେ ମୋତେ ରଖୁ ତ୍ରିଭୁବନେ ॥

ଏମନ୍ତ କହି ସ୍ତୁତି ଭଣି । ବୋଇଲେ ନମୋ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ସକଳ ଜୀବ ପଡ଼ିଦାତା । ଏଣୁ ତୁ ସର୍ବଜନ ପିତା ॥
ଏଥୁ ମୁଁ ନୁହଇ ଅନ୍ତର । ମୋ ଅପରାଧ କ୍ଷମାକର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପାଦେ ପଡ଼ି । ଉଠି କପାଳେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ବୋଇଲେ ଦିଅ ମଧୁକେରୀ । ସବୁ ଜାଣିଲେ ଦେବ ହରି ॥
ଏ ବୃନ୍ଦାବନ ମଧ୍ୟଗତେ । ଅଛନ୍ତି ଦେହଧାରୀ ଯେତେ ॥
ମନୁଷ୍ୟ ଆଦି ପଶୁଗଣେ । କୀଟ ପତଙ୍ଗ ତରୁଗଣେ ॥
ଏ ସର୍ବ ତୋହର ଶରୀର । ତୁ ଅଛୁ ଅନ୍ତର ବାହାର ॥
ଏଥେ ସନ୍ଦେହ କିଛି ନାହିଁ । ଏବେ ଜାଣିଲି ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭାବଭରେ । ବେନି ନୟନୁ ନୀର ଝରେ ॥
ପ୍ରେମ ପୁଲକ ହେଲା କାୟେ । କଦମ୍ବ କୋରକ ପରାୟେ ॥
କଣ୍ଠ ହୋଇଲା ଗଦ ଗଦ । କାହୁଁ ସ୍ଫୁରିଲା କେତେ ପଦ ॥
ଆନନ୍ଦେ କୃତ କୃତ୍ୟ କରି । ମାଗିଲେ ଦିଅ ମଧୁକେରୀ ॥
ଅନାଇ ଦେଲେ ଆନନ୍ଦକନ୍ଦ । ଭାବେ ବୁଡ଼ିଲେ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ॥
ବୋଇଲେ ନିସ୍ତରିଲି ମୁହିଁ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପସାଇଁ ॥
ସେ ଦିନୁ ସେ ଜ୍ଞାନ ଗୋଧଡ଼ି । ନ ଗଲେ ବୃନ୍ଦାବନ ଛାଡ଼ି ॥
ମନ ବଚନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ । ପୂଜଣ ଗୋବିନ୍ଦ ପୟରେ ॥
ତହିଁ ରହିଲେ କୁଟୀ କରି । ଭଜନ ଗୋଟି ମୂଳ କରି ॥
ଦେହାନ୍ତେ ପାଇଲେକ ଗତି । ତାହା ଜାଣିଲେ ରାଧାପତି ॥
ମୁଁ ତାହା ନ ପାରଇ ଜାଣି । ଶୁଣ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ଅମୃତ ॥
ଶରଣ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ହେ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ଯେ ବୃନ୍ଦାବନ ଭକ୍ତବୃନ୍ଦ । ତାଙ୍କ ଚରଣ ଅରବିନ୍ଦ ॥
ମଧୁ ରସକୁ କରି ଆଶ । ମୋ ମନଭୃଙ୍ଗ କରୁ ଗ୍ରାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଅଷ୍ଟଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଊନପଞ୍ଚାଶତ ଅଧ୍ୟାୟ
ଆନନ୍ଦା-ଶବର ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ରଘୁନାଥ । କାଣ୍ଡ କୋଦଣ୍ଡ ବେନହସ୍ତ ॥
କୌଶଲ୍ୟା ଦେବୀଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ଅଶେଷ ମୁନିଙ୍କ ବନ୍ଦନ ॥
ତେଣୁ ଶରଣ ବିପ୍ର ରାମ । ପୂରିଅ ମୋର ମନସ୍କାମ ॥
ପୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ମହାଜ୍ଞାତା । କହଇ ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତ କଥା ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଭାବେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଏବେ ॥
ଶ୍ରୀହରି ଭକ୍ତମାନଙ୍କର । ମହିମା ଅପାରୁ ଅପାର ॥
ଯେ ନର ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ ଶୁଣି । ସେ ତରେ ଭବ ତରଙ୍ଗିଣୀ ॥
ଦେଖ ସେ ଜାତିରେ ଶବର । ତଳ ମାଳରେ ତାର ଘର ॥
ନାମ ଆନନ୍ଦେ କଉତୁକୀ । ନିରତେ ପତଙ୍ଗ ପାତକୀ ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ତାର ନାହିଁ । ଏକା ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ ॥
କେବଳ ପକ୍ଷୀ ବେଣ୍ଟେ କରେ । ସେ ଅଠାକାଣ୍ଡିଆ ନଳରେ ॥
ଜାଲ ପକାଇ ଫାଶ ପାତି । ପକ୍ଷୀଙ୍କି ମାରୁଥାଇ ନିତି ॥
ସେ ପକ୍ଷୀ ମାଂସ ବିକ ଆଣି । ପ୍ରାଣ ପୋଷନ୍ତି ବେନପ୍ରାଣୀ ॥
ଏମନ୍ତେ ବେନଜଣ ଥାନ୍ତି । ପାତକ ବୋଲି ନାହିଁ ଖ୍ୟାତି ॥
ଯେ ନିତ୍ୟେ ଜୀବହତ୍ୟା କରେ । ଅନ୍ୟ ପାପକୁ ସେ କି ଡରେ ॥
ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ । ଯେ ତୀର୍ଥବ୍ରତ ଦାନ ପୁଣ୍ୟ ॥
ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣ କଥାମାନ । ଦିନେ ଶୁଣିଲି ନାହିଁ କର୍ଣ୍ଣ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗ କରିବାର । ତିଳେହେଁ ମନ ନାହିଁ ତାର ॥
କେବଳ ଜୀବହତ୍ୟା କରେ । ବଞ୍ଚଇ କାଳ କ୍ଷେପଣରେ ॥
ଉତ୍ତର ଦେଶରେ ଭକତ । ବିଚାର କଲେ ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ॥
ବାରେ ମୁଁ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ଯିବ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବ ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରିଣ ଚିତ୍ତେ । ଗମିଲେ କ୍ଷେତ୍ରର ନିମନ୍ତେ ॥
ଗ୍ରାମ ଗ୍ରାମକେ ରହି ରହି । ମିଳିଲେ ସେ ଗ୍ରାମରେ ଯାଇ ॥
ଆସି ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ତହିଁ । ଶବର ଦ୍ୱାରେ ଉଭା ହୋଇ ॥

ବିସ୍ମର କଲେ ହୃଦୟରେ । ସେବକ ବାନ୍ଧିବା ଏଠାରେ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବ ତହିଁ ବସି । ଆନନ୍ଦେ ରାମନାମ ଘୋଷି ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ସେ ଶବର । ମନ୍ଦିରୁ ହୋଇଲା ବାହାର ॥
ପାଶେ ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଆସି । ପୁଚ୍ଛଇ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହସି ॥
କହେ ବୈଷ୍ଣବ କେଉଁଠାରେ । କମ୍ପା ଅଇଲ ଏହୁ ପୁରେ ॥
କାହୁଁ ଅଇଲେ ଯିବ କାହିଁ । ସ୍ୱରୂପ କହ ହେ ଗୋସାଇଁ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଅତିଥ । ଶୁଣ ଶବର କହୁଁ ସତ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ସଦା ତୀର୍ଥବାସୀ । ଯୋଗେ ମିଳିଲୁ ଏଥେଁ ଆସି ॥
ଦକ୍ଷିଣ ଦେଶକୁ ଗମନ । କରିବୁ ବିଚାରୁଛୁ ମନ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ଧାମ ଯାଏ ଯିବୁ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବୁଁ ॥
ତହିଁ ଉତ୍ତରେ ରଘୁବର । ଯେଉଣେ ନେବେ ଇଚ୍ଛା ତାଙ୍କର ॥
ମୋହର ନୁହଇ ଆୟତ୍ତ । ଶବର କହିଲୁଁ ଟି ସତ୍ୟ ॥
ତୋହର ନାମ ଗୋଟି କିସ । କେବଣ ଗୁରୁର ତୁ ଶିଷ୍ୟ ॥
ଜାବକା ଅଟେ କିସ ତୋର । କହ ତୋ ସ୍ୱରୂପ ଆଗର ॥
ତା ଶୁଣି ଶବର କହଇ । ଶୁଣ ହେ ବୈଷ୍ଣବ ଗୋସାଇଁ ॥
ନାମ ମୋ ପଚ୍ଛିଲ ଯାହା । କହୁଅଛି ମୁଁ ଶୁଣ ତାହା ॥
ଆନନ୍ଦ ନାମ ଗୋଟି ମୋର । ଦେଇ ଯେ ଅଛନ୍ତି ପିଅର ॥
ଜାତି ମୋ ଅଟଇ ଶବର । କେଜାଣେ ଗୁରୁ ବୋଲି ମୋର ॥
କିସ ହୁଅଇ ଗୁରୁ କଲେ । ଏହା ମୁଁ ନ ଜାଣଇ ଭଲେ ॥
ଏବେ ଗୋସାଇଁ ତା କହିବ । ଶୁଣିବି ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ ଭାବ ॥
ଶୁଣି ଅତିଥ କହେ ଧୀର । ଶୁଣରେ ଆନନ୍ଦା ଶବର ॥
ଯେବେ ତୁ କରନାହୁଁ ଗୁରୁ । କିରୂପେ ତରିବୁ ସଂସାରୁ ॥
ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣ ମନ୍ତ୍ର ବାଣୀ । ଯେବେ ଶ୍ରବଣେ ନାହୁଁ ଶୁଣି ॥
ନିଶ୍ଚେ ନରକେ ଗତି ତୋର । ମୂଳ ହୋଇଲା ମନେକର ॥
ତୋ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ହେବାର । ଉଚିତ ନୁହଇ ଆମ୍ଭର ॥
ଏମନ୍ତ କହି ପୋତି ମଥା । ରହିଲେ ନ କହିଣ କଥା ॥

ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ଶବର । ଶୁଣ ଗୋସାଇଁ ମୋ ଉତ୍ତର ॥
ମୁଁ ଯେବେ ଏଡ଼େ ପାପୀଜନ । ପବିତ୍ର କର ମୋ ଜୀବନ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ମନ୍ତ୍ର ସାର । ଶ୍ରବଣେ ଦିଅ କନା ମୋର ॥
ପାଇ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଉପଦେଶ । ପାତକ ମୋର ହେଉ ନାଶ ॥
ତୁମ୍ଭେତ ପର ଉପକାରେ । ନିରତେ ଭ୍ରମ ଏ ସଂସାରେ ॥
ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ଶରଣ । କର ମୋ ଜୀବ ପରିତ୍ରାଣ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପାଦେ ପଡ଼ି । ଉଠି ମସ୍ତକେ କର ଯୋଡ଼ି ॥
ବିନୟେ କହିଲା ବହୁତ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ସେ ଅତିଥ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ମହୀପାଳ । ସାଧୁଙ୍କ ସେବା ଏତେ ଫଳ ॥
ଉଦେ ହୋଇଲେ ଦିନକର । ଯେସନେ ନାଶେ ତମଘୋର ॥
ଶରଦ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ଜଳୁଁ କଲୁଷ ଯେହ୍ନେ ନାଶ ॥
ଲାଗିଲେ ପରଶ ପଥର । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ଲୁହା ଛୁର ॥
ବସନ୍ତ କାଳ ଆଗମନେ । କାଷ୍ଠ ଚନ୍ଦନ ହୁଏ ଯେହ୍ନେ ॥
ଯେସନେ ଦେଖ ନଦୀଜଳ । ଗଙ୍ଗା ସଙ୍ଗତେ ହେଲେ ମେଳ ॥
ତେସନେ ଗଙ୍ଗା ହୁଏ ସେହି । ଭେଦ କରନ୍ତା କେହି ନାହିଁ ॥
ଏଣୁ ସୁସଙ୍ଗ ଫଳ ଯେତେ । କେ କହି ପାରିବ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ତହୁଁ ଶବର ଗଲା ଚଳି । ନିଜ ମନ୍ଦିରେ ଯାଇ ମିଳି ॥
କହିଲା ନିଜ ପତ୍ନୀ ପାଶ । ଘେନିବି ମନ୍ତ୍ର ଉପଦେଶ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ଜଣେ ଛନ୍ତି ବସି । ଉତ୍ତମ ସାଧୁ ତୀର୍ଥବାସୀ ॥
ତାହାଙ୍କଠାରୁ ମନ୍ତ୍ର ସାର । ଘେନିବି ମନ ହେଲା ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ କହି ନିଜପୁର । ଗୋମୟେ କରିଣ ସଂସ୍କାର ॥
ନାନା ବର୍ଣ୍ଣରେ ଦେଇ ଝୋଟି । ପକାଇ ମୃଗଛାଲ ଗୋଟି ॥
ସୁସ୍ୱାଦୁ ଫଳମୂଳ ମାନ । ଯତନେ ଥୋଇଲା ସେ ସ୍ଥାନ ॥
ଅତିଥି ବନ୍ଦେ କରାଇଲା । ନେଇ ଆସନେ ବସାଇଲା ॥
କହିଲା ବିନୟେ ବଚନ । ପବିତ୍ର କର ମୋ ଜୀବନ ॥
ତା ଶୁଣି କହନ୍ତି ଅତିଥ । ଶୁଣ ଶବର କହୁଁ ସତ୍ୟ ॥

ଆମ୍ଭେ ଯଦ୍ୟପି ନାମ ତୋତେ । ଦେବୁଁ ସ୍ୱରୂପ କହ ମୋତେ ॥
ଆମ୍ଭର ଆଜ୍ଞା ପାଳୁଥିବୁ । କେବେ ଅନ୍ୟଥା ନ କରିବୁ ॥
ଏକଥା ସତ୍ୟ କରୁ ଯେବେ । ତୋ କର୍ଣ୍ଣେ ମନ୍ତ୍ର ଦେବୁ ତେବେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ଶବର । ଶୁଣ ଗୋସାଇଁ ସତ୍ୟ ମୋର ॥
ଯେ ଆମ୍ଭ କୁଳାଗ୍ରର କଥା । ଆମ୍ଭେ ତା ନ ଛାଡ଼ୁ ସର୍ବଥା ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରେ କଥା ଯେହୁ । ବହନ କରି ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥
ପାଳିବି ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ମୋର । କହୁଛି ତୁମ୍ଭର ଛାମୁର ॥
ତା ଶୁଣି ଅତିଥି ବୋଇଲେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଭଲେ ॥
ଯେବେ ତୁ ଦେଖିବୁ ଅତିଥ । ଆଗେ କରିବୁ ଦଣ୍ଡବତ ॥
କ୍ଷମତା ଥିଲେ କିଛି ଦେବୁ । ନ ଦେଲେ ବିନୟେ କହିବୁ ॥
ଯେ ନାମ କରିବ ଗାୟନ । ଶୁଣିବୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାକରି ମନ ॥
ଯେବା ଭୋଜନ ତହିଁ କରି । ଭୁଞ୍ଜିବୁ କୃଷ୍ଣ ନାମ ଧରି ॥
ଏ କଥାଟିକ ସତ୍ୟକର । ସତ୍ୟ ବୋଇଲା ସେ ଶବର ॥
ତା ଶୁଣି ସେ ଶବର ଆଣି । ସିଞ୍ଚିଲେ ମୁଣ୍ଡେ କୁଶପାଣି ॥
ବସାଇ ଆପଣା ନିକଟେ । ତିଳକ ଦେଲେ ଭାଲପଟେ ॥
ରାମ ତାରକ ମନ୍ତ୍ର ସାର । କହିଲେ କର୍ଣ୍ଣରେ ତାହାର ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ଶବର । ଯାହା କହିଲୁ କର୍ଣ୍ଣେ ତୋର ॥
କେବଳ ଇଷ୍ଟକରି ତୋର । କେବେହେଁ ମନୁ ନ ପାସୋର ॥
ଏ ଯେଉଁ ମହାମନ୍ତ୍ର ଗୋଟି । ଭବବନ୍ଧନ ପାରେ କାଟି ॥
ଏଥିରେ ହେବ ଯା ବିଶ୍ୱାସ । ତାକୁ ପାତକ ଛାଡ଼ି କିସ ॥
ଏ ଯେଉଁ ଭବସିନ୍ଧୁ ବାରି । ନାମ ନାବରେ ହେବ ପାରି ॥
ନାମ ଅନଳ କଞ୍ଚିତରେ । ପାତକ ତୁଳା ପର୍ବତରେ ॥
ଛୁଇଁବା ମାତ୍ରେ ଭସ୍ମ ହେବ । କେବଳ ବିଶ୍ୱାସ ଯା ଥିବ ॥
ଏମନ୍ତ ଗୁରୁଆଜ୍ଞା କହି । ଉଠିଲେ ବୈଷ୍ଣବ ଗୋସାଇଁ ॥
ସେ ଫଳମୂଳ ସେବାକଲେ । ଉଠି ପ୍ରଭାତୁଁ ଚଳିଗଲେ ॥
ଶବର ଖଣ୍ଡେଦୂର ଗଲା । ପ୍ରଣାମ କରିଣ କହିଲା ॥

କଥାଏ ମାତ୍ର ପୁଚ୍ଛିବଇଁ । କହ ମୋ ସନ୍ଦେହ ପିଟାଇ ॥
ଏ ରାମ ନାମଗୋଟି ଯାର । କେମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ତାଙ୍କର ॥
ଏତେକ ମାତ୍ର କହିଯିବ । ଶୁଣି କହନ୍ତି ଗୁରୁଦେବ ॥
ଯାହା ତୁ ପଚ୍ଚାରିଲୁ ମୋତେ । କହିବା ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ନବୀନ ନୀଳଘନ କାନ୍ତି । ପ୍ରାପ୍ତସେ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଜ୍ୟୋତି ॥
କେ କହୁ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଶୋଭା । କୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ରଜିଣି ପ୍ରଭା ॥
ରତ୍ନ କିରୀଟି ଶିରେ ଶୋହେ । ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ଜନ ମନ ମୋହେ ॥
ରୁଚିର ଶ୍ରବଣେ ଯୁଗଳେ । ରତ୍ନ କୁଣ୍ଡଳ ବେନି ଲୁଳେ ॥
ଅମଳ କମଳ ନୟନ । ଚାହିଁଲେ ହରେ ପ୍ରାଣୀ ମନ ॥
ନାସିକା ଅତିହିଁ ରୁଚିର । ଧନ୍ୟ ସେ ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର ॥
କଣ୍ଠେ କୌସ୍ତୁଭମଣି ସାଜେ । କାଣ୍ଡ କୋଦଣ୍ଡ ବେନିଭୁଜେ ॥
ହେମ କିଙ୍କିଣୀ କଟୀମାଝେ । ଚରଣେ ନୂପୁର ବିରାଜେ ॥
ରତ୍ନ କଠାଉ ଶ୍ରୀପୟରେ । ଯହିଁ ଶରଣ ସୁର ନରେ ॥
ଏମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ସେ ରାମ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୁହଇ କୋଟି କାମ ॥
ତୁ ଏହି ରୂପ ଧ୍ୟାନ କରି । ଭଜିବୁ ରାମନାମ ଧରି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଗୁରୁ ଗଲେ । ଶବର ଲେଉଟି ଅଇଲେ ॥
ଏ କଥା କରି ଗଣ୍ଠିଧନ । ପ୍ରବେଶ ତା ନିଜ ଭବନ ॥
ସ୍ନାନ ଶଉଚ ଆଦି ହୋଇ । ଭୋଜନ କରିବାକୁ ଯାଇ ॥
ବସି ସେ ରୂପ ଧ୍ୟାନ କରି । ଭୁଞ୍ଜିଲା ରାମନାମ ଧରି ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରତିଦିନ । କରି ସେ ବଞ୍ଚୁଥାଇ ଦିନ ॥
ନ କରି ରାମରୂପ ଧ୍ୟାନ । ରାମ ନ ବୋଲି ଏକଦିନ ॥
ତୁଣ୍ଡେ ତା ନ ଦିଅଇ ବାରି । ଏହା ସେ ଅଛି ମୂଳକରି ॥
ଆମିଷ ଆଦି ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ଯାହା ସେ କରଇ ଭୋଜନ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ନ ବୋଲି କେବଳ । ନ ଭୁଞ୍ଜେ କେଉଁଟି ସେ ଶବର ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ଶୁଣ ହୋ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ଅନେକ ମୃଗଗୋଟି ମାରି । ତାହାର ମାଂସ ଆଣିକରି ॥

ଯତନେ କଲାକ ରନ୍ଧନ । ନାନାଦି ପ୍ରକାର ବ୍ୟଞ୍ଜନ ॥
ଭଜା ଶାକରନ୍ଧି ମଧୁର । ଆମ୍ବିଳ ପାଚୁଡ଼ି ବେଶ୍ୱର ॥
ଏମନ୍ତ ନାନାବିଧ କରି । ସ୍ନାନାଦି କର୍ମମାନ ସାରି ॥
ଭୁଞ୍ଜିବା ନିମନ୍ତେ ଶବର । ବସିଲେ ଆସନେ ତାହାର ॥
ପତ୍ନୀ ତା ପରଶିଲା ଆଣି । ବୋଇଲା ଶୁଣ ପ୍ରାଣମଣି ॥
ଯେବେ ଏତେକ ଖାଇଦେବ । ବଳିଷ୍ଠ ବୋଲି ଜଣାଯିବ ॥
ଶୁଣି ଶବର ତୋଷ ହୋଇ । ପ୍ରିୟାକୁ ଆଗରେ ବସାଇ ॥
ଅନେକ ପରିହାସ କଲା । ଗୁରୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପାସୋରିଲା ॥
ମାଂସ ଖଣ୍ଡିକ ହସ୍ତେ ଧରି । ନାମ ନ ବୋଲି ତୁଣ୍ଡେ ଭରି ॥
ଗିଳିଲାବେଳେ ମନେ ତାର । ପଡ଼ିଲା ଗୁରୁ କହିବାର ॥
ବୋଇଲା ଧିକ ମୋ ଜୀବନ । ଛାଡ଼ିଲି ଗୁରୁଦେବା ଜ୍ଞାନ ॥
ଏ ଦେହେଁ ପ୍ରୟୋଜନ କିସ । ଛାଡ଼ିଲି ଜୀବନର ଆଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦୁଃଖାନ୍ତରେ । ଟଣ୍ଟି ଧରିଲା ବାମକରେ ॥
ଟର୍ଭକୁ ଯିବ ବୋଲି କରି । ଭିଡ଼ି ଧରିଲା ଆଣ୍ଠି କରି ॥
ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ବୋଇଲା ଲୋ ଶୁଣ । ଦାଡ଼ୁଆ କାଣ୍ଡ ପଟେ ଆଣ ॥
ଖଣ୍ଡା ବା କଟୁରି କୁରାଢ଼ୀ । ଯେ ତୋର ହସ୍ତେ ଯିବ ପଡ଼ି ॥
ବହନ ଘେନି କରି ଆସ । ବିଳମ୍ବେ ନାହିଁ ଆଉ ଯଶ ॥
ମୁଁ ମୂଢ଼ ମନ୍ଦକୃତ୍ୟ କଲି । ଶ୍ରୀରାମ ନ ବୋଲି ଭୁଞ୍ଜିଲି ॥
ଆଣ୍ଠେ ମୁଁ ଧରିଅଛି ଟଣ୍ଟି । କଣ୍ଠ ତଳରୁ ଦେବ କାଟି ॥
ସେ ମାଂସ କାଢ଼ି ପକାଇବ । ମୁଖ ଧୋଇଣ ଶୁଚି ହେବ ॥
ଚିନ୍ତି ଶ୍ରୀଗୁରୁଦେବା ଜ୍ଞାନ । ପୁଣି ମୁଁ କରିବ ଭୋଜନ ॥
ଶୁଣି ଯୁବତୀ ବୋଲେ ଥାଇ । ତୋତେ କିଏ ସେ କଲା ବାଇ ॥
ଟଣ୍ଟି କାଟିଲେ ତୁ ମରିବୁ । ଏଖଣି ଜୀବନ ହାରିବୁ ॥
ଏ ବୁଦ୍ଧି କେହୁ ଦେଲା ତୋତେ । ଅନାଥ କରିବୁ କି ମୋତେ ॥
ଛାଡ଼ ତୁ ଏମନ୍ତ ସାହସ । ତୁଣ୍ଡୁ ପକାଇ ଦିଅ ମାଂସ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ଶବର । ସେ ପୁଣି ନୁହଇ ବାହାର ॥

ମୀନର କଣ୍ଟା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ । ସେ ଗଳେ ଲଗିଣ ଅଛଇ ॥
ତଣ୍ଟିରୁ କାଢିଦେଲେ ହସ୍ତ । ଗର୍ଭକୁ ଯିବଟି ତ୍ୱରିତ ॥
ଶୁଣି ଯୁବତୀ ଡକା ପାଡ଼ି । ବୋଲଇ ହସ୍ତେ ଦିଅ କାଢ଼ି ॥
ଗର୍ଭକୁ ପଛେ ଯାଉ ମାଂସ । ନୋହିଲେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ ॥
ତୋ ପିଣ୍ଡୁ ଛାଡ଼ିଗଲେ ପ୍ରାଣ । ମୁଁ ବଷ ଖାଇବ ପ୍ରମାଣ ॥
ଲଗିବ ସ୍ତ୍ରୀହତ୍ୟା ତୋତେ । ବୋଲି ଧଇଲା ବଷ ହସ୍ତେ ॥
ତା ଦେଖି ବୋଲଇ ଶବର । ତୁ ପଛେ ନଷ୍ଟେ ମଲେ ମର ॥
ଯାବତ ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରଳେ ହେଲେ । ସତ୍ୟ ମୁ ନ ଲଙ୍ଘିବ ଭଲେ ॥
ନଶାରେ ଉଦେ ଦିନକର । ଶୀତଳ ହେବ ବୈଶ୍ୱାନର ॥
ବୃକ୍ଷ ପର୍ବତ ଗତାଗତ । ସାଗର ଲଙ୍ଘ ବ ଜଗତ ॥
କଳଙ୍କ ତେଜ ନଶାକର । ମୁନିଏ ହେବେ ଅନ୍ୟାଚାର ॥
ସତୀଏ ନଜ ପତି ଛାଡ଼ି । ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ ଛଡ଼ି ॥
ଏ ଉତପାତମାନ ହେଲେ । ସତ୍ୟ ମୁଁ ନ ଲଙ୍ଘିବ ଭଲେ ॥
କରିବ ଗୁରୁଙ୍କ ବଚନ । ଯାଉ ବା ଥାଉ ଏ ଜୀବନ ॥
ଏଥେ ବଚାର ନାହିଁ ମୋର । ତାହା ଜାଣନ୍ତି ରଘୁବୀର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଉଠଗଲା । ପ୍ରଚଣ୍ଡ କାତ୍ତ୍ରେକ ଆଣିଲା ॥
କ୍ଷୁରଧାରହୁଁ ଅତି ଗାଢ଼ । କାଟନ୍ତେ ଛାଡ଼ିଯିବ ହାଡ଼ ॥
କଣ୍ଠରେ ବସାଇଲା ନେଇ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବତ୍ସଳ । ଭକତଭବ ଯାର ମୂଳ ॥
ନାହିଁ ତା ଉଚ ନୀଚ ଜାତି । ନ ଥାଇ ଧର୍ମାଧର୍ମ କାନ୍ତି ॥
ନିଷ୍କାମଶକ୍ତ ଏକା ଥିବ   ହୃଦ୍ୟରେ ଯାର ଦୃଢ଼ ହେବ ॥
ସେ ତାର ମିତ୍ର ସମ ପର । ତାହାକୁ ଜିଣିଥାନ୍ତି ହରି ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଏ ବଖାଣ ॥
ମାୟାରେ ବିପ୍ରରୂପ ହୋଇ । ବିଜୟ କଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ଛଟକ ବଦ୍ୟୁପ୍ରାୟ ଦିଶି । ଆକାଶୁ ପଡ଼ିଲେ କି ଖସି ॥
ଶବର ଆଗେ ହେଲେ ଉଭା । କେ କହୁ ତାହାଙ୍କର ଶୋଭା ।

ଅଳପ ମୃଦୁ ମୃଦୁ ହସି । କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମରାଶି ॥
ଶୁଣରେ ଆନନ୍ଦା ଶବର । କମ୍ପା କାନ୍ଦୁଛି ପତ୍ନୀ ତୋର ॥
ତୁ ହସ୍ତେ କାଣ୍ଡପଟେ ଧର । କମ୍ପା ତଣ୍ଟିରେ ଅଛୁ ଭରି ॥
ରୁଧିର ଗଳେ କି ନମନ୍ତେ । ଫେଡ଼ିଣ କହ ତୁହି ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ଶବରର ନାରୀ । କାନ୍ଦଇ ବିପ୍ର ପାଦ ଧରି ॥
କାହୁଁ ବିଜୟ କଲ କନା । ଜୀବନ ରଖ ବାରେ ସିନା ॥
ପତି ମୋ କାଟୁଅଛି ତଣ୍ଟି । ଛଡ଼ାଇ ନିଅ କାଣ୍ଡଗୋଟି ॥
ତା ଶୁଣି କହଇ ଶବର । କାଣ୍ଡ କେ ଛଡ଼ାଇବ ମୋର ॥
ମୋ ସତ୍ୟବ୍ରତ କଲେ ନାଶ । ଅଧର୍ମ ପାଇବ ଅବଶ୍ୟ ॥
ଗୁରୁ ମୋ ଦେବା ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ । ଶ୍ରୀରାମ ସୁମର ଭୋଜନ ॥
କରିବୁ ବୋଲି ଆଜ୍ଞାଦେଲେ । ତାହା ମୁଁ ପାଶୋରିଲି ଖେଳେ ॥
ଦେଖ ମୋହର ମନ୍ଦକର୍ମ । ବିଧାତା ମୋତେ କଲା ଭ୍ରମ ॥
ଏଣୁ ମୁଁ ମରିବ ଅବଶ୍ୟ । ଏ ଦେହେ ପ୍ରୟୋଜନ କିସ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଶ୍ରୀହରି । ମଲେ ଅଜବୁ କେଉଁ ଶିରୀ ॥
ଛାଡ଼ ଆଜକ ଯାଉ କନା । କାଲି ଭଜନ କରୁ ସିନା ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ଶବର । ଭଲ କହିଲୁ ବିପ୍ରବର ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା ଲଙ୍ଘି ମୁହିଁ । କେତେ କାଳହିଁ ବଞ୍ଚିବଇଁ ॥
ଅବଶ୍ୟ ଥରେ ତ ମରିବ । କମ୍ପା ନରକେ ସଞ୍ଚରିବ ॥
ଏଣୁ ନ ବୋଲ ମୋତେ କିଛି । ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରାଣ ଦେଉଅଛି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କାଣ୍ଡଧରି । ତଣ୍ଟି କାଟନ୍ତେ ଆଣ୍ଟ କରି ॥
ତା ଦେଖି ପ୍ରଭୁ ରଘୁନାଥ । ବେଗେ ଧଇଲେ ତାର ହସ୍ତ ॥
ବୋଇଲେ ତୁ ରେ ଭକ୍ତମଣି । ଆମ୍ଭେ କୋଦଣ୍ଡ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଆମ୍ଭେଟି ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ତୁ ମନେ ସନ୍ଦେହ ନ କର ॥
ତା ଦେଖି ବୋଲଇ ଶବର । ଦେଖାଅ ନିଜ ରୂପ ତୋର ॥
ଗୁରୁ କହିଲେ ଯେଉଁ ରୂପ । ଦେଖିଲେ ସେ ରାମ ସ୍ୱରୂପ ॥
ତେବେ ମୁଁ ପରତେ କରିବି । ନୋହିଲେ ଜୀବନ ହାରିବି ॥

ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଦେବରାଜ | ତୋହର ବେନି ଚକ୍ଷୁ ବୁଜ ||
ଶୁଣି ଶବରୀ ତୋଷମନ | ତକ୍ଷଣେ ବୁଜିଲା ନୟନ ||
ଭକତବତ୍ସଳ ଦେବ ହରି | ତକ୍ଷଣେ ନିଜରୂପ ଧରି ||
ଭକତ ଆଗେ ହେଲେ ଉଭା | କୋଟି କନ୍ଦର୍ପ ରୂପ ଶୋଭା ||
କୋଟିଏ ଇନ୍ଦ୍ର ନୀଳମଣି | କାନ୍ତିକି ଯିବେ ନିଉଛୁଣି ||
ସେ ଦୁର୍ବାଦଳ ନବଘନ | ଜିଣି ସୁନ୍ଦର ସୁବଦନ ||
ଚନ୍ଦ୍ର ବଦନ ବିମ୍ବାଧର | ରାଜୀବ ଲୋଚନ ସୁନ୍ଦର ||
ଅତି ବିସ୍ତାର ବକ୍ଷସ୍ଥଳ | ବଳଣି ସୁବାହୁ ଯୁଗଳ ||
କାନ୍ତ କୋଦଣ୍ଡ ବେନି ଭୁଜେ | ଅଶେଷ ଦୁଷ୍ଟ ଦର୍ପ ଗଞ୍ଜେ ||
କଣ୍ଠେ କୌସ୍ତୁଭମଣି ଲୁଳେ | ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଚିହ୍ନ ହୃଦସ୍ଥଳେ ||
ହେମକଙ୍କଣ ବେନିକର | କଟୀରେ ଶୋହେ ପୀତାମ୍ବର ||
ହେମ ମେଖଳା ତଥି ସାଜେ | କୋଟିଏ ରବିତେଜ ଗଞ୍ଜେ ||
ଚରଣେ ସୁରଙ୍ଗ କଠାଉ | ତେଜେ ବିରାଜେ ଦାଉ ଦାଉ ||
ସେ ପାଦପଦ୍ମେ ଶୋଭାବନ | ଦିଶଇ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଚିହ୍ନ ||
ଅରୁଣ କୋକନଦ ଛବି | ଭକତ ସୁଖ ଯାହା ଭାବି ||
ଏମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶନ | କରି ଶବରୀ ତୋଷମନ ||
ସର୍ବ ସଂଶୟ ଗଲା ଫିଟି | ଶବରୀ ତାଙ୍କ ପାଦେ ଲୋଟି ||
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶବରୀ | ଉଠି ତୁ ମାଗି ନେନ ବର ||
ତା ଶୁଣି ଶବରୀ ଆନନ୍ଦ- | ବୋଲଇ ନମୋ ଆଦିକନ୍ଦ ||
କି ବର ମାଗିବି ଗୋସାଇଁ | ପ୍ରଭୁ ପଣକୁ ଲୁଚିଯାଇ ||
ସବୁ ମିଳିଲା ପ୍ରଭୁ ମୋତେ | କେବଳ କୃପା ରଖ ଚିତ୍ତେ ||
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ରଘୁନାଥ | ବୋଇଲେ ଶୁଣସିରେ ଭକ୍ତ ||
ଜୀବନେ ସର୍ବ ସୁଖେ ଥାଅ | ମଲେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ଠାବ ପାଅ ||
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଇ | ଅନ୍ତରେ ହେଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ||
ଶୁଣ ସୁମନ ଏ ଚରିତ | ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା ଏମନ୍ତ ||
ନିଷ୍କାମ ଭକ୍ତି ଦୃଢ଼ ଯାର | ତା ଭାବେ ବଶ ଦାମୋଦର ||

କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ସେ ପାଦପଦ୍ମ ହୃଦେ ଭାବି । କୋଟିଏ ବାର ଲୁଟିଯିବି ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ଏ ଭବ ସମୁଦ୍ରେ ନ ଭାସ ॥
କସ କହିବ ମୁହିଁ ଛାର । ସେ ସାଧୁଜନଙ୍କୁ ଗୋଚର ॥
ହରି ଭକତଜନ କଥା । ତାହାକୁ ସତ୍ୟ ଏହୁ କଥା ॥
ଏଣୁ ଅଧମ ରାମ ଦାସ । ସାଧୁ ଚରଣେ କଲା ଆଶ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଆନନ୍ଦା ବେର ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ଊନପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ପଞ୍ଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଅଜାମିଳ ପଣ୍ଡା ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର । ଶ୍ରୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବଂଶର ନରେନ୍ଦ୍ର
ରଘୁବଂଶର ଚୂଡ଼ାମଣି । ଧରଣୀସୁତା ପ୍ରାଣମଣି ॥
କୌଶଲ୍ୟା ଗର୍ଭୁ ଅବତାର । ମହିମା ଦେବେ ଅଗୋଚର ॥
ଏଣୁ ଶରଣ ରାମ ଦାସ । ତୋର ମହିମା କୁ ପ୍ରକାଶ ।
ଏଥି ଉତ୍ତରେ ମନରଜା । ଚୈତନ୍ୟ ପାଦେ ପରି ପୂଜା ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚେତା । କହିଲ ଭକ୍ତବୃନ୍ଦ କଥା ॥
କୋଟିଏ ଜନ୍ମର କଲ୍ମଷ । ଶ୍ରବଣମାତ୍ରେ ଗଲା ନାଶ ॥
ଭକତଠାରେ ସେ ଶ୍ରୀବତ୍ସ । ହୁଅନ୍ତି ଏଡ଼େ ସାନ୍ଦ୍ର ହର୍ଷ ॥
ତା ଶୁଣି ମୋ ମନ ଆନନ୍ଦ । ହୋଇ ଛିଡ଼ିଲେ ଭବବନ୍ଧ ॥
ଏମନ୍ତ ଦୃଢ଼ଭକ୍ତି କରି । ଭକତ ବୃନ୍ଦ ଗଲେ ତରି ॥
ଯେ ଦୃଢ଼ ନ କରିପାରିବ । କହ ସେ କରୂପେ ତରିବ ॥
କେମନ୍ତେ ଭବୁଁ ହେବ ପାର । ନ ଯିବ ଜନମ ଜଠର ॥
ତାହା ଜାଣିଥିଲେ କହ । ଫିଟୁ ମୋ ମନର ସନ୍ଦେହ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଚଇତନ । କହଇ ମଧୁର ବଚନ ॥

ଶୁଣ ସୁମନେ ତତ୍ତ୍ୱଗାଥା । ତୁ ଯେ ପୁଚ୍ଛିଲୁ ଯେଉଁ କଥା ॥
ଏ ବିଷ୍ଣୁ ମାୟାରେ ଜଗତେ । ପ୍ରାଣୀ ଅଛନ୍ତି ଯହିଁ ଯେତେ ॥
ବିଷୟ ଅର୍ଥେ ଚିତ୍ତ ଜଡ଼ି । ଲଗାଇ କଳ୍ପନା ଦଉଡ଼ି ॥
କରନ୍ତି ଯେତେ ଯେତେ କର୍ମ । ଏ ସବୁ ମନର ଭରମ ॥
ଧନ କାମିନୀ ପୁତ୍ର ଆଶେ । ବଞ୍ଚନ୍ତି ରଜନୀ ଦିବସେ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦ ମନେ ଭାଳି । ଏମନ୍ତ ଜୀବର ଶାଙ୍କୋଳି ॥
ଆପଣା ସୁଖେ ଯତ୍ନ କରି । କରି ଚରଣ ବାନ୍ଧ ଧରି ॥
ନିଜ ନିସ୍ତାର ପଥ ଛାଡ଼ି । ମରନ୍ତି ଭବଜଳେ ବୁଡ଼ି ॥
ପ୍ରପଞ୍ଚଯାକ ଏହିମତେ । ଭ୍ରମୁ ଅଛନ୍ତି ଏ ଜଗତେ ॥
କେମନ୍ତେ ହେବ ପରିତ୍ରାଣ । ନାହିଁ ଏ ଜୀବନ କାରଣ ॥
କେବଳ କଥା ଏକ ଅଛି । ଯେ ସାଧୁ ସଙ୍ଗେ ଦିନ ବଞ୍ଚି ॥
ତାହାଙ୍କ ମୁଖୁଁ ଶୁଣି ଜ୍ଞାନ । ଯେ ନାମ କରିବ ଭଜନ ॥
ଛୁଡ଼ିବ ଭବବନ୍ଧ ତାର । ନ ଦେଖେ ଜନନୀ ଜଠର ॥
ଆଉ ନ ପିଏ ମାତୃ ସ୍ତନ । ହେ ମନ ହେତୁ କରି ଘେନ ॥
ଏ ଜୀବ ହେବାକୁ ଉଦ୍ଧାର । କେବଳ ନାମମାତ୍ର ସାର ॥
ତା ଶୁଣି ମନ ନୃପବର । ବୋଲେ କହିଲ ଚମତ୍କାର ॥
ନରଙ୍କେ ହୋଇଣ ଅଜ୍ଞାନ । ବିଷୟ ଜଡ଼େ ହୋଇ ଛନ୍ନ ॥
ନିଶି ଦିବସେ ଧନ ବାଞ୍ଛି । ନ କରି ପୁଣ୍ୟକର୍ମ କିଛି ॥
କାମିନୀ ସଙ୍ଗେ ହୋଇ ରତ । ନ ଥିବ ଦୟା ଧର୍ମେ ଚିତ୍ତ ॥
କେବଳ ନାମମାତ୍ର ଧରି । ସଂସାରୁ ଯିବୁ କିପରି ॥
ତା ଶୁଣି କହେ ଚଇତନ । ହେ ମିତ୍ର ଶୁଣ ମୋ ବଚନ ॥
ନାମର ମହିମା ଅପାର । ନାମଟି ସଂସାରରେ ସାର ॥
ନାମ ମହିମା ଏତେ ଯେତେ । ବୋଲ କେ କହିବ ଜଗତେ ॥
ମୋ ଶକ୍ତି କେତେକ ଗରିମା । କହିବ ନାମର ମହିମା ॥
ଅଷ୍ଟାଦଶ ପୁରାଣ ମଧ୍ୟରେ । ଯାହା ଶୁଣିଣ ଶ୍ରବଣରେ ॥
ତାହା କହୁଛି ଏବେ ଶୁଣ । ଥିଲା ସେ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥

ହେ ମନ ହେଉକର ବୁଝ । ନାମ ତା ଅଜାମିଳ ଦ୍ୱିଜ ॥
ଯହୁଁ ହୋଇଲା ଯୁବାକାଳ । ଛାଡ଼ିଲା ଗୃହ ସଙ୍ଗ ମେଳ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ କର୍ମ ଧର୍ମ ଛାଡ଼ି । ଅଧର୍ମମାର୍ଗେ ଯାଇ ପଡ଼ି ॥
ଶବରୀ ନାରୀ ଗୋଟି ଧରି । ବନେ ରହିଲା ଗୃହ କରି ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ଚିତ୍ତେ । ରହିଲା ସେ ନାରୀ ସଙ୍ଗତେ ॥
ଯାହା ବୋଲଇ ସେହି ନାରୀ । ସେ ଆଜ୍ଞା ଶିରୋଗତ କରି ॥
ସେ ଯାହା ମାଗେ ଯେତେବେଳେ । ଆଣି ଖଟାଏ ପାଦତଳେ ॥
ଗୋମାଂସ କୁକୁଟ ଘୁଷୁରି । ଭକ୍ଷଇ ସୁରା ସଙ୍ଗେ ଭରି ॥
ବାଟେ ଜଗିଣ ଖଣ୍ଡା ପିଟି । ଆଣଇ ପରଧନ ଲୁଟି ॥
ଯୋଗୀ ଜଙ୍ଗମ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ଏହାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସଂହାରି ॥
ରାତ୍ରେ ପଶଇ ପରଘରେ । ଚୋରି କରଇ ନିରନ୍ତରେ ॥
ପଥେ ପକାଏ ବୃକ୍ଷକାଟି । କୂପ ଦେଖିଲେ ଭରେ ମାଟି ॥
ଦେଖିଲେ ଧର୍ମଶାଳାମାନ । ଅନେକ କରଇ ଦହନ ॥
ଶିବ ଲିଙ୍ଗକୁ ଦିଏ ଭାଙ୍ଗି । ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରତିମା ଦେଖି ଗଞ୍ଜି ॥
ଏକାନ୍ତେ ଦେଖି ପରନାରୀ । ବଳେ ରମଇ ତାକୁ ଧରି ।
ନା ଜାଣେ ଏ ଜାତି ସେ ଜାତି । ପାତକ ବୋଲି ନାହିଁ ଭୀତି ।
ଇତ୍ୟାଦି ଆଉ ପାପ ଯେତେ । କର୍ମା ଉଠିବ ତାକୁ ଚିତ୍ତେ ।
ଏମନ୍ତେ ସେ ବ୍ରହ୍ମଚଣ୍ଡାଳ । ପାପ ଆଚରେ ଗଲା କାଳ ।
ଜାଣଇ ଏକା ପରନାଶ । ସାଧୁଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀ ତାକୁ ବିଷ ॥
ଦିନେ ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ହରି । ବୋଲି ବଦନେ ତା ନ ଧରି ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେ କାଳ । ଶୁଣ ହେ ମନ ମହୀପାଳ ॥
ଚଣ୍ଡାଳୀ ସଙ୍ଗେ ହୋଇ ରତ । ତା ଗର୍ଭୁ ପାଞ୍ଚ ପୁତ୍ର ଜାତ ॥
ତାହାଙ୍କ ନାମ ଦେଲା ଶୁଣ । ରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ନାରାୟଣ ॥
କୃଷ୍ଣ କେଶବ ପାଞ୍ଚ ଭାଇ । ବୋଲି ସେ ନାମମାନ ଦେଇ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ଆନନ୍ଦରେ । ବଞ୍ଚଇ ରଜନୀ ବାସରେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନ ଗଲା । ଆସିଣ ମୃତ୍ୟୁକାଳ ହେଲା ॥

ତା ମୃତ୍ୟୁ ଦେଖିଣ ସାକ୍ଷାତେ । ଆସି ଭେଟିଲେ ଯମଦୂତେ ॥
ସମସ୍ତେ ଶସ୍ତ୍ର ଛନ୍ତି ଧରି । ଯେ କାଳଫାଶ ଆଦି କରି ॥
ବେଢ଼ିଣ କରନ୍ତି ଗର୍ଜ୍ଜନ । ଦେଖାଇ ମହାଭୟ ମାନ ॥
ଫାଶ ଲଗାନ୍ତେ ତାର ଗଳେ । ଡାକଇ ପ୍ରାଣର ବିକଳେ ॥
ହେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ନାରାୟଣ । ବେଗେ ତୁ ଆସରେ ଧାଇଁଣ ॥
ଏ ଦୁଷ୍ଟମାନେ କାହୁଁ ଆସି । ମୋ ଗଳେ ଲଗାଇଣ ଫାଶି ॥
ବାନ୍ଧିଣ ନେଉଛନ୍ତି ଧରି । ବେଗେ ଆସରେ ରାମ ହରି ॥
ତା ଶୁଣି ଯମଦୂତ ହାସି । ମିଳିଲେ ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତେ ଆସି ॥
ସଙ୍ଗତେ ଦେବରଥ ଘେନି । ବଜାଇ ଜୟ ଶଙ୍ଖ ଧ୍ୱନି ॥
ଜୟ ଶବଦ ତୁଣ୍ଡେ କରି । ସେ ଅଜାମିଳ ଭୁଜ ଧରି ॥
ଆନନ୍ଦେ ହରିବୋଲ ଦେଇ । ରଥରେ ବସାଇଲେ ନେଇ ॥
ଯମଦୂତଙ୍କୁ ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତେ । ଭର୍ତ୍ସନା କଲେ ନାନାମତେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆରେ ଦୂତେ । ସମୂଳେ ମରିବ ସମସ୍ତେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଭକତ ଗଳେ ଫାଶ । ଲଗାଅ ଏଡ଼େକ ସାହସ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଧରି । ବିବିଧ ମତେ ମାଡ଼ ମାରି ॥
ବୋଇଲେ ପଳାଅରେ ବେଗେ । କହ ତୁମ୍ଭର ରାଜା ଆଗେ ॥
ସେଠାରୁ ଯମଦୂତେ ଡରି । ପଳାଇ ଗଲେ ବେଗ କରି ॥
ଏଣେ ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତମାନେ । ବସାଇ ତାହାଙ୍କୁ ବିମାନେ ॥
ମୁଖରେ ଜୟ ଜୟ କରି । ଘେନିଣ ଗଲେ ବିଷ୍ଣୁ ପୁରୀ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଲୋକରେ ଗଣାହୋଇ । ବସିଲା ବିଷ୍ଣୁପୁରେ ଯାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ପାପୀକି ଏ ଗତି । ଦେଲେ ସେ ପ୍ରଭୁ ଦାଶରଥି ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏକଚିତ୍ତେ । ନାମର ମହିମା ଏମନ୍ତେ ॥
ନାମଟି ସର୍ବ ସୁଖମୟ । ନାମରୁ ଜଗତ ଉଦୟ ॥
ନାମ ସକଳ ଘଟେ ବସେ । ଥାଇ ସେ କାହିଁରେ ନ ମିଶେ ॥
ନାମର ରୂପରେଖ ମାନ । ବେଦ ନ କରେ ଅନୁମାନ ॥
ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନି ଯେତେ । ନାମକୁ ଭଜନ୍ତି ଜଗତେ ॥

ନାମର ମହିମା ଅଶେଷ । ଶେଷ ନ ଜାଣନ୍ତି ତା ଲେଶ ॥
ବିବୁଧଆଦି ଆଖଣ୍ଡଳେ । ଆବର ଦଶ ଦିଗପାଳେ ॥
ରବି ଶଶାଙ୍କ ଆଦି ଯେତେ । ନାମର ମହିମା କହିତେ ॥
କାହୁଁ ଜାଣିବେ ସେହିମାନେ । ଅଦ୍ୟାପି ଘୂରୁଛନ୍ତି ମନେ ॥
ଦେଖ ଏ ଜଗତର ପିତା । ପୁଣି ସେ ସୃଷ୍ଟିର କରତା ॥
ନାମ ତାଙ୍କର ଅଟେ ବ୍ରହ୍ମା । ନ ଜାଣେ ସେ ନାମ ମହିମା ॥
ଅଦ୍ୟାପି ଭ୍ରମନ୍ତି ସଂସାରେ । ଜନ୍ମ ମରଣ ଲଭିବାରେ ॥
ନାମରୁ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଭୁଷଣ୍ଡି । ଭଜ ଅମର କଲି ପିଣ୍ଡି ॥
କେବଳ ନାମରେ ବିଶ୍ୱାସ । କରନ୍ତି ଏକା ଦିଗବାସ ॥
ସେ ନାମାମୃତ ରସ ପିଇ । ରହିଲେ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ହୋଇ ॥
ଜଗତେ ତ ବୋଲନ୍ତି ଈଶ୍ୱର । ଏଣୁ ଜାଣନ୍ତି କିଛି ହର ॥
ଆଉ ଇତର ଜନ ଯେତେ । ସେ କାହିଁ ଜାଣିବେ କହିତେ ॥
ସେ ରାମ ନାମାକ୍ଷର ଦୁଇ । ମହିମା ଅନ୍ତ ଯାର ନାହିଁ ॥
ଆକାଶେ ବୋଲିଏ ଅନନ୍ତ । ତାକୁ ବା କେ କରିଛି ଅନ୍ତ ॥
ଗଣା ହୋଇବ ସ୍ୱର୍ଗତାରା । ଆବର ବରଷାର ଧାରା ॥
ପୃଥ୍ୱୀରେ ରେଣୁ ଅଛି ଯେତେ । ସମୁଦ୍ର ଲହରୀ ସହିତେ ॥
ଏ ସବୁ ଅବା ଗଣା ହେବ । ନାମ ମହିମା କେ କହିବ ॥
ଏଣୁ ଏ ନାମ ଭଜନରେ । ଯେ ଜନ ଥିବ ଏ ସଂସାରେ ॥
ସେ ପ୍ରାଣୀ ତରିବେ ଅବଶ୍ୟ । ତାଙ୍କୁ ପାତକ ଛୁର କସ ॥
ନ ଯାଉ ତାର ଦାନ ପୁଣ୍ୟ । ନ କରୁ ତୀର୍ଥଜଳେ ସ୍ନାନ ॥
କରି ନ ଯାଉ ଯକୋଟି । ବିଷୟୀ ରସେ ଥାଉ ମତି ॥
ନ କରୁ ହୋମ ଯଜ୍ଞମାନ । ନରକେ ହେବ ନି ସ୍ଥାନ ॥
ଯହିଁ ବୋଲଇ ତହିଁ ଥାଉ । ଯେଣିକି ଇଚ୍ଛା ତେଣେ ଯାଉ ॥
କେବଳ ନାମରେ ବିଶ୍ୱାସ । ଥିଲେ ସେ ତରିବ ଅବଶ୍ୟ ॥
ଏଥି ସଂଶୟ ନାହିଁ ଜାଣ । ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ମୁଖେ ଶୁଣ ॥
ନାମଟି ଏଡ଼େ ତେଜୋମୟ । ତୁଳା ପର୍ବତେ ଅଗ୍ନି ଖାୟ ॥

କ୍ଷଣକେ କରେ ଭସ୍ମରାଶି । ଯେସନେ ପାପକୁଳ ଧ୍ୱଂସି ॥
ଉଦୟ ହେଲେ ଦିବାକର । ଯେହ୍ନେ ନାଶଇ ତମ ଘୋର ॥
ଯେସନେ ଶରଦର କାଳ । ଜଳୁ ବନାଶେ ସବୁ ମଳ ॥
ତେସନେ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣେ । ପାପ ପଳାନ୍ତି ଏଣେ ତେଣେ ॥
ନିର୍ମଳ ହୁଏ ତାର ଅଙ୍ଗ । ସେତୁ ଏ ବିଷ୍ଣୁଲୋକ ସଙ୍ଗ ॥
ଏଣୁ ଏ ରାମନାମ ବାଣୀ । ସେ ସବୁ ପରେ ଶିଖାମଣି ॥
କୋଟିଏ ଯଜ୍ଞ ଯେବେ କରି । ନାମ ଗୋଟିକୁ ନୁହେଁ ସରି ॥
ମେରୁ ପ୍ରମାଣ ରତ୍ନମାନ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ହସ୍ତେ ଦେବ ଦାନ ॥
ବସାଇ ଅନେକ ଶାସନ । ଭୂମି ମଣ୍ଡଳ ଦେବ ଦାନ ॥
ଗୋଗୋଷ୍ଠ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ କରି । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଅଳଙ୍କାର ଭରି ॥
ଆବର ସବସ୍ତ୍ରା ସହିତେ । ଦାନକୁଁ ଦେବ ଅପ୍ରମିତେ ॥
ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଆଦି ଯେତେ । ବିପୁଳ ମନ୍ଦିର ସହିତେ ॥
ଦରିଦ୍ରେ ଦେବ ମିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ । କୋଟି ସଂଖ୍ୟାରେ ଦେବ ଦାନ ॥
ଗ୍ରୀଷମ କାଳେ ଜଳଛତ୍ର । ଚର୍ମ ପାଦୁକା ଅପ୍ରମିତ ॥
ଅନେକ ବ୍ୟାଧିବନ୍ତ ନର । ତାହାଙ୍କ କରି ଉପକାର ॥
ଅଣାଇ ବୈଦ୍ୟ ମହୌଷଧି । ଭଲ କରାଉଥିବ ବ୍ୟାଧି ॥
ଏ ସବୁ ପୁଣ୍ୟ ତୁଳ କରି । ନାମ ଭଜନେ ନୋହେ ସରି ॥
ତରାଜୁ ଧରି ତୁଳ କରି । ପଡ଼ିବ ରାମ ନାମାବଳୀ ॥
ଏମନ୍ତ ଶ୍ରୀରାମ ମହିମା । କେ ମୁଖେ କହିବ ଗାରିମା ॥
ଧନ୍ୟ ସେ ରାମନାମ ଗୋଟି । ଭବ ବନ୍ଧନ ପାଟରେ କାଟି ॥
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଲଲାଟ ଲିଖନ । ଦଣ୍ଡେକେ କରିପାରେ ଆନ ॥
ଯାହା ନୋହିବ ଏ ଜଗତେ । ସେ କରି ପାରିବ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ଦେଖ ଏ ନିବଡ଼ ପାଷାଣ । ଲାଗିବା ମାତ୍ରେ ଶ୍ରୀଚରଣ ॥
ତକ୍ଷଣେ ହୋଇଲା ସୁନ୍ଦରୀ । ଆନେ କେ ପାରେ ଏହା କରି ॥
ଦେଖ ସେ ଆଜ୍ଞା ଅଲୌକିକ । ନାହିଁ ନୋହିବ ଏ ଜଗତ ॥
ଶବଦ କୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟାରେ । ନେଇ ଏକାନ୍ତେ ରତ୍ନାକରେ ॥

ଭସଲ ସୋଲଭେଳା ଯଥା । ଆଜକୁ ରହିଛି ସେ କଥା ॥
ଦେଖ ବିଧାତାଠାରୁ ବର । ପାଇ ଅମର ଦଶଶିର ॥
ବଧିଲେ ତାହାର ଜୀବନ । ଧାତା ଲେଖନ କରି ଆନ ॥
କାଳେ ସେ ଲଭିଲା ମରଣ । ଅମର କଲେ ବିଭୀଷଣ ॥
ମାର୍କଣ୍ଡେ ବ୍ରହ୍ମ ପଦ ଦେଲେ । ବେଶ୍ୟା ନାୟିକ ସ୍ୱର୍ଗେ ନେଲେ ॥
ମନୁଷ୍ୟେ ଦେଲେ ଧାତା ପଦ । ସ୍ୱର୍ଗରେ ଇନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହଲ୍ଲାଦ ॥
ସାଧବୀ ନାରୀକ ଦୋଗୃଷ । କଲେ ସେ ଜଳନ୍ଧର ନାଶ ॥
ସପତ ସମୁଦ୍ରର ଜଳ । ନାରିଚ ଅଗ୍ରେ କଲେ ଠୂଳ ॥
ଏମନ୍ତ ଯେହୁ କରିପାରେ । କିସ ଉପମା ଦେବ ତାରେ ॥
ସବୁରି ଆତ୍ମା ଆତ୍ମାରାମ । ଆଉ କେ ଅଛି ତାକୁ ସମ ॥
ଏଣୁ ସେ ନାମେ ଆଶ୍ରା ଯାର । ସଂସାରେ ଭୟ ନାହିଁ ତାର ॥
ନଷ୍ଟେ ସେ ହେଲା ପରିତ୍ରାଣ । ହେ ମନ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣ ॥
ଏଣୁ ସେ ନାମ ରତ୍ନ ଗୋଟି । ମନ ବସନେ ବାନ୍ଧ ଗଣ୍ଠି ॥
ହୃଦସମ୍ପଦ ମଧ୍ୟେ ଭରି । ଦୃଢ଼ ତାଙ୍କୁଣୀ ତହିଁ କରି ॥
ଜାଗ୍ରତେ ଜାଗ ସର୍ବକାଳେ । ପାସୋରି ନ ଯାଅ ତୁ ତାଳେ ॥
ହେଜ ଜୀବକୁ କରି ଦକା । ନିତିହିଁ ଦେଖୁଥିବ ଏକା ॥
ସୁଚେତା ରଖ ଜଗୁଆଳ । କିସ କରିବ ମୃତ୍ୟୁକାଳ ॥
ଏହି ସେ ସର୍ବ ଧର୍ମସାର । ହେ ମନ ସନ୍ଦେହ ନ କର ॥
ସକଳ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରେ ଶୁଣ । ଈଶ୍ୱର ବାକ୍ୟ ଏ ପ୍ରମାଣ ॥
ନାରଦ ଆଦି ମୁନି ଯେତେ । ଯେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ସହିତେ ॥
ତାଙ୍କ ବଚନ ଏହୁ ସତ୍ୟ । ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାତତ୍ତ୍ୱ ॥
କେବଳ ତୋର କୃପା ଥାଉ । କଛିହିଁ ଭୟ ନାହିଁ ଆଉ ॥
ହେ ମନ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ନାମର ମହିମା ଏମନ୍ତେ ॥
ସେ ରାମ ନାମଗୋଟି ମୋର । ନିରତେ ରହୁ କଣ୍ଠ ହାର ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ନିରତେ ରାମ ନାମ ଘୋଷ ॥
ଏ ଭବ ବ୍ୟାଧିକି ଔଷଧି । ଜାଣ କେବଳ ଦୟାନିଧି ॥

ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ମୁରାରି । କୃଷ୍ଣ କେଶବ ଦଇତ୍ୟାରି ॥
ପରମାନନ୍ଦ ବସୁଦେବ । ହରି ଗୋବିନ୍ଦ ପଦ୍ମନାଭ ॥
ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ଚକ୍ରପାଣି । ବାସବତ୍ସଳ ଯାନମଣି ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ କୃପାସିନ୍ଧୁ । ଦାସବତ୍ସଳ ଦୀନବନ୍ଧୁ ॥
ବ୍ରଜମୋହନ ହୃଷୀକେଶ । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ପୀତବାସ ॥
ଅନନ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତ ଶ୍ରୀଧର । ପଦ୍ମ ନୟନ ଗଦାଧର ॥
ନବୀନ ଦୁର୍ବାଦଳ ମୂର୍ତ୍ତି । ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଦାଶରଥି ॥
ନନ୍ଦ ନନ୍ଦନ ବଂଶୀଧର । ରାଧା ବଲ୍ଲଭ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ॥
ଏ ଆଦି ନାମାବଳୀ ଯେତେ । ସୁଜନେ ଚିନ୍ତ ହୃଦଗତେ ॥
ସବୁରି ପ୍ରଭୁ ସେ ଶ୍ରୀହରି । ସକଳ ଘଟେ ଛନ୍ତି ପୂରି ॥
ସକଳ ଜୀବର କରତା । ସବୁରି ଗତି ମୁକ୍ତିଦାତା ॥
ସେ ଶୁଭାଶୁଭ କର୍ମମାନ । କରତା ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ତା ବିନୁ ଆନ ନାହିଁ ଜଣେ । ଶରଣ ପଶ ସେ ଚରଣେ ॥
ଭାବର ବନ୍ଧୁ ସେ ଗୋସାଇଁ । ଅଭାବ ଜନେ ଭେଟ ନାହିଁ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । କେବଳ ମୂଳଟି ବିଶ୍ୱାସ ॥
ବିଶ୍ୱାସ ବିନା ଯେତେ କର୍ମ । ଜାଣ କେବଳ ବୃଥା ଶ୍ରମ ॥
ଜୀବ କହିବି ମୂର୍ଖ ସ୍ଥିର । ସାଧୁଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଗୋଚର ॥
ମୂର୍ଖ ଜନଙ୍କୁ ଏକା ଭୀତି । ନ ଛୁଟେ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ପ୍ରକୃତି ॥
ଛାଡ଼ି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ସ୍ଥାନମାନ । ଯହିଁ ଦେଖନ୍ତି ବିଷ୍ଠା ଚିହ୍ନ ॥
ତହିଁ ଜପନ୍ତି ମୁନିବର । ଯେଣୁ ମୂର୍ଖଙ୍କୁ ଏକା ଡର ॥
ଦେଖ ମକ୍ଷିକା ମନ୍ଦହୀନ । ତେଜିଲେ କର୍ପୂର ଚନ୍ଦନ ॥
ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଦେଖିଲେ ତା ପାଶେ । ଅତି ଆନନ୍ଦେ ତହିଁ ବସେ ॥
ଏମନ୍ତ ମୂର୍ଖଙ୍କର ଭାବ । କେ ତାହା ଅନ୍ୟଥା କରିବ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ହୃଦକୁ ମୋହର । କୋଟିଏ ବାର ନମସ୍କାର ॥
ଆଚରନ୍ତି ପର ଉପକାର । ଏଣୁ ମୋ ଦୋଷ କ୍ଷମାକର ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି କଥା ରସ ॥

ଭବାବ୍ଧି ତରିବାର କାଳେ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ନନ୍ଦ କୂଳେ ॥
ମୁଁ ମୂଢ଼ ପତିତ ପାମର । ଦୁଷ୍ଟ ଦୁର୍ମତି ଦୁରାଚାର ॥
ଦାମ୍ଭିକ ନାସ୍ତିକ କପଟୀ । ନିରତେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଲମ୍ପଟୀ ॥
ନ ଜାଣେ ପାଠ ଶାସ୍ତ୍ର ଶାନ୍ତି । ହରି ଭଜନେ ନାହିଁ ମତି ॥
ନିଶି ଦିବସ ଶୟନରେ । ନିରତେ ଧନ ଇଚ୍ଛା କରେ ॥
କାମିନୀ ସଙ୍ଗେ ଚିତ୍ତ ଜଡ଼ । ତିଳେହେଁ ନ ପାରଇ ଛାଡ଼ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନାହିଁ ମେଳ । ଏମନ୍ତେ ବଞ୍ଚାଇବା କାଳ ॥
ଆସି ଘୋଟିଲ ଏବେ କାଳ । ଏଥୁ ଉଦ୍ଧର ରଘୁବାଳ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପତିତପାବନ । ମୁ ଯେ ଅଟଇ ପାପୀଜନ ॥
ଏଣୁ ଭରସା ମୋର ଅଛି । ସଂସାରେ ଭୟ ନାହିଁ କିଛି ॥
ଶ୍ରୀଧର ମୃଦୁ ପଦ୍ମପାଦ । ତହୁଁ ମୋ ମନ ଷଟପଦ ॥
ନିରତେ କରୁ ମଧୁପାନ । ଏ ଆଜ୍ଞା କର ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥
ମୋ ଅପରାଧ କ୍ଷମାକର । ଚରଣେ ଶରଣ ତୁମ୍ଭର ॥
ଭଣଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋହର ପ୍ରଭୁ ପୀତବାସ ॥
ସେ ପୀତବାସଙ୍କର ଗୁଣ । ଜାଣନ୍ତି ଏକା ସାଧୁଗଣ ॥
ସେ ସାଧୁଗଣ ପାଦଧୂଳି । ମଣ୍ଡନ ହେଉ ମୋ ମଞ୍ଜୁଳ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ଅମୃତ ॥
ଶ୍ରୀଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କର । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତେଇଶି ଅଙ୍କର ॥
ଆଷାଢ଼ଶୁକ୍ଳ ହରିବାସେ । ଶ୍ରୀ ମୁକ୍ତେଶ୍ୱରଙ୍କର ପାଶେ ॥
ସଦା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୟୁ କହ । ରାମ ଚନ୍ଦ୍ରଇ ରାମହର ॥
ମହୁର ରାଜ୍ୟେ ମୋର ଗ୍ରାମ । ସେ ଗ୍ରାମେ ମୋହର ଆଶ୍ରମ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଗଦାଧର ଦାସ । ସେ ପାଦପଦ୍ମେ ମୋର ଆଶ ॥
ପିତା ମୋ ଲକ୍ଷ୍ମନ ଦାସ । ମୁହିଁ ଅଟଇ ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ॥
ନାହିଁ ମୋହର ବାଡ଼ି ବୃତ୍ତି । ଭରସା ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବୀ ପତି ॥
ଆବର ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ । ସେ ମୋର ପରମ କାରଣ ॥
ଏ ଦୁଇ କୃପାରୁଟି ସତ୍ୟ । ହେଲା ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟ ରସାମୃତ ॥

ପ୍ରଥମ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଚଶ । ଅଧାରେ ହୋଇଥିଲା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ॥
ତହୁଁ ବତିଶ ସମ୍ପୂର । ଉତ୍ତରୁ ସାଧୁମାନଙ୍କର ॥
କୃପାରୁ ପୁଣି ପଞ୍ଚବଂଶ । ଅଧ୍ୟାୟ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସ ॥
ଦୁଇ ପ୍ରବନ୍ଧ ମିଶିଲାରେ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଚାଶ ଅଧାରେ ॥
ପଦ ପଦକେ ସୁଧାରସ । ସୁଜନେ ନିରନ୍ତର ଘୋଷ ॥
ଏଥେଁ ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ତ ଯାର । ନିଶ୍ଚେ ସେ ଭବୁ ହେବ ପାର ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ପୀତବାସ ॥
ଉଦ୍ଧର କିବା ନ ଉଦ୍ଧର । ଭରସା ଅଛଇ ତୋହର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଅଜାମିଳ ପଣ୍ଡା ସ୍ୱର୍ଗଗମନେ ନାମ ପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଏକପଞ୍ଚାଶତ ଅଧ୍ୟାୟ

ଗରବ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମଇ ପ୍ରଭୁ ଗଣପତି । ଫେଡ଼ ହେ ମୋହର ଦୁର୍ଗତି ॥
ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ଶରଣ । ମୋ ବିଘ୍ନ କର ବିମୋଚନ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ପାଦେ ନମସ୍କାର । ଦୟା କରିବ ଚକ୍ରଧର ॥
ଶ୍ରୀନୀଳଗିରି ଜଗନ୍ନାଥ । ତୋ ପାଦେ ଲାଗୁ ମୋର ମାଥ ॥
ହେ ସାଧୁଜନେ କୃପାକର । ତୁମ ଦୟାରୁ ହେବି ପାର ॥
କୃପାକର ହେ ନରହରି । ଘଟେ ଘଟକେ ଅଛ ପୂରି ॥
କହ ହେ ମନ ଚଇତନ୍ୟ । କହ ହେ ଭକ୍ତ କଥାମାନ ॥
ଭକ୍ତମାନଙ୍କ କଥା ସାର । କହି ପବିତ୍ର ମୋତେ କର ॥
କର୍ଣ୍ଣ ମୋ ଶୁଣଇ ତୃପତ । କହିବ ଭକ୍ତଙ୍କ ଚରିତ ॥
ଚୈତନ କହନ୍ତେ ଶୁଣ ମନ । ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ ପୁଣ୍ୟସ୍ଥାନ ॥
ଜୟ ନଗର ବୋଲି ନାମ । ସେ ଦେଶେ ଅଟେ ତାର ଧାମ ॥
ରଘୁବର ପାଣ୍ଡେ ତା ନାମ । ପଣ୍ଡିତପଣରେ ଉତ୍ତମ ॥

ସେ ବଡ଼ ଧନାଢ଼୍ୟ ଅଟଇ । ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ତାର ଥାଇ ॥
ପୁତ୍ରେକ ନାମ ତା ଗରିବ । ଶାନ୍ତ ସୁଶୀଳ ତାର ଭାବ ॥
ଦୟା ତା ଥାଇ ଜୀବଠାର । କ୍ରୋଧହିଁ ନ ଥାଇ ହୃଦର ॥
ହରି ବସଇ ସର୍ବ ଦେହେ । ସଦା ସେ ଦିନ କାଟି ଯାଏ ॥
ନାମରେ ଅନୁକ୍ଷଣେ ରତ । ମନେ ଚିନ୍ତଇ ରଘୁନାଥ ॥
ବିଷୟରସେ ରତ ଥାଇ । ହୃଦରେ ନାମକୁ ଚିନ୍ତଇ ॥
ଦିନେ ବୈରାଗ୍ୟ ହେଲା ଜାତ । ଘରୁ ବାହାର ସେ ତୁରିତ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ଭେକ ଆଚରିଲେ । କଣ୍ଠିକଣ୍ଠେ ମାଳା ଭରିଲେ ॥
ତିଳକ କରି ଲଲାଟରେ । ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରାଦ୍ଧ ହୃଦୟରେ ॥
ରାମ ଭଜନ ଅନୁକ୍ଷଣେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ କାନନେ ॥
ଏକ ବୃକ୍ଷର ତଳେ ରହି । ଶ୍ରୀରାମ ଭଜଣ ନାଚଇ ॥
ବୋଲନ୍ତି ନମୋ ରଘୁବୀର । ମହିମା ଅପାରୁ ଅପାର ॥
ମୁଁ ତ ଅଟଇ କର୍ମହୀନ । କି ରୂପେ କରିବି ପୂଜନ ॥
ମାନସ ପୂଜାର ବିଧାନେ । ବେଶ କରଇ ମନେ ମନେ ॥
ନୀଳଜୀମୂତ ରୂପ ସାର । କନ୍ଦର୍ପ ଜିଣି ସେ ସୁନ୍ଦର ॥
କରେ କୋଦଣ୍ଡକାଣ୍ଡ ଶୋହେ । ଶିରେ ମୁକୁଟ ଶୋଭାପାଏ ॥
ପୟରେ ରତନ କଠାଉ । ହୀରା ପଦକ ଦାଉ ଦାଉ ॥
ବସାଇ ତାଙ୍କୁ ବୀରବେଶେ । ଜାନକୀ ରଖାଇ ପାର୍ଶ୍ୱେ ॥
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୀର ଛତ୍ର ଧରି । ବାଙ୍କରେ ଠେକଣ ଉଭାରି ॥
ଚାମର ଢାଳନ୍ତି ଭରତ । ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଆଲଟରେ ରତ ॥
ପାଦେ ସେବଇ ହନୁମନ୍ତ । ଚତୁର୍ଦ୍ଧା ମୂର୍ତ୍ତି ସୀତାକାନ୍ତ ॥
ପୀତବସନ ଆଭରଣ । ଶ୍ରୀକରେ ରତନ କଙ୍କଣ ॥
ଅଙ୍ଗୁଳିମାନଙ୍କେ ମୁଦ୍ରିକା । ନବରତ୍ନରେ ସେ ଝଲକା ॥
ହୃଦରେ ରତନ ଭୂଷଣ । ଏମନ୍ତ ରୂପ କରି ଧ୍ୟାନ ॥
ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି ସମ୍ମୁଖରେ । ଆନନ୍ଦ ହୋଇଣ ମନରେ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ମୋତେ କୃପାକର । ଏ ଭବସାଗରୁ ଉଦ୍ଧର ॥

ଦୟାସାଗର ରଘୁବୀର । ହୃଦେ ଦର୍ଶନ ହେଲେ ତାରି ॥
କୋଟି କନ୍ଦର୍ପରୂପ ଦେଖି । ପିଛୁଡ଼ି ନ ପାରଇ ଆଖି ॥
କୋଟିଏ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଉଦୟେ । ଦେଖି ନୟନୁ ଲୁହ ବହେ ॥
ନୟନ ଲୁହ ହୃଦୟକ । ଭୂମିରେ ପଡ଼ଇ ଅନେକ ॥
ଆନନ୍ଦ ସାଗରେ ବୁଡ଼ିଲା । ଦେହରୁ ପ୍ରାଣ କି ଛାଡ଼ିଲା ॥
ଥୟ ନୁହଁଇ ତାର ଚିତ୍ତ । ପିଣ୍ଡ ହୋଇଲା ମୃତବତ୍ ॥
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ରଘୁନାଥ । କୋଳରେ ଧରିଲେ ତୁରିତ ॥
ପଦ୍ମକରରେ ଝାଡ଼ିଦେଲେ । ହେ ଭକ୍ତ ବର ମାଗ ବୋଲେ ॥
ତୁ ଅଟୁ ଭକତଶେଖର । ମନ ଇଚ୍ଛାରେ ମାଗ ବର ॥
ଗରିବ କହେ କାରୁଣ୍ୟରେ । ହେ ପ୍ରଭୁ କୃପାକର ମୋରେ ॥
ଚିନ୍ତା ମୁଁ କଲେ ମୋ ହୃଦରେ । ଦର୍ଶନ ଦେଉଥିବ ବାରେ ॥
ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ । ଚିନ୍ତିଲେ ଜାଣିବି ମୁଁ ଶୁଣ ॥
ଇଚ୍ଛାରେ ମୃତ୍ୟୁ ହେବ ମୋର । ନାମ ଖ୍ୟାତ ହେବ ଅପାର ॥
ଯହିଁକି ମୁଁ ମନ କରିବି । ତକ୍ଷଣେ ସେଠାରେ ମିଳିବି ॥
ଏ ବର ଦିଅ ରଘୁବୀର । ତୋ ପାଦପଦ୍ମେ ଚିତ୍ତ ସ୍ଥିର ॥
ଶ୍ରୀମୁଖେ ଅସ୍ତୁ ଅସ୍ତୁ ବାଣୀ । ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ପ୍ରଭୁ ଭଣି ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ଭକତ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କଲା ଦଣ୍ଡବତ ॥
ପ୍ରଣାମ କଲା ବାରମ୍ବାର । ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲେ ରଘୁବୀର ॥
ତହୁଁ ଭକତ ତତକାଳେ । ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନ ଚଳିଗଲେ ॥
କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖି ରଙ୍ଗେ । ଦ୍ୱାରକା ଗଲେ ସାଧୁ ସଙ୍ଗେ ॥
ଛୁପାଧାଶ୍ରି ହୋଇ ଆବର । ମହିମା ଦେଖାଇ ସେଠାରୁ ॥
ଅନେକ ସାଧୁବୃନ୍ଦ ସଙ୍ଗେ । ପ୍ରୟାଗ କାଶୀ ଗଲେ ରଙ୍ଗେ ॥
ସାଗର ସଙ୍ଗମରେ ହୋଇ । କୀର୍ତ୍ତି ରଖାଇ ତହୁଁ ଯାଇ ॥
ରାମନାଥ ଦର୍ଶନ କଲେ । ନୀଳାଦ୍ରି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିକ୍ରମା କଲେ । ନୀଳାଦ୍ରି ନାଥଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ॥
ନୃତ୍ୟ ଦେଖିଣ ଜଗଦୀଶ । ବେଶ ଦେଖିଣ ହେଲେ ତୋଷ ॥

ଆନନ୍ଦେ ବଡ଼ା ହୋଇଗଲେ । କାଠଯୋଡ଼ି କୂଳେ ମିଳିଲେ ॥
ସ୍ୱଭାବେ ଶ୍ରାବଣର ମାସ । ନଦୀ ପୂରିଛି ବେନି ପାଶ ॥
ପକାଇ ମୃଗଚ୍ଛାଲ ଜଳେ । ବସିଣ ନଦୀ ପାର ହେଲେ ॥
କଟକେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ସାଧୁ ବୃନ୍ଦଙ୍କୁ ସଙ୍ଗ କଲେ ॥
ମହାନଦୀର କୂଳେ ରହି । ବାରବାଟୀ ନିକଟ ସହି ॥
ସେ ବାରବାଟୀ ପଶ୍ଚିମରେ । ଦେଉଳ ତିଆରି ସେ କଲେ ॥
ଚତୁର୍ଦ୍ଧା ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପି ତହିଁ । ଦେଉଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଇ ॥
ଶ୍ରୀ ମନ୍ଦିରର ଖାର୍ତ୍ତି ମାନ । ତହିଁ ଖଞ୍ଜିଲେ ପ୍ରତିଦିନ ॥
ଅବକାଶ ଯେ ଧୂପ ଆଦି । ଛପନ ଭୋଗ ଯେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥
କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ବେଶ କଲେ । ପ୍ରସାଦେ ସଦାବର୍ତ୍ତ ଦେଲେ ॥
ଛତିଶ ନିଯୋଗ ମାନଙ୍କୁ । ଆଜ୍ଞା କରିଦେଲେ ତାଙ୍କୁ ॥
ବାର ମାସରେ ତେରଯାତ । ନିୟମେ କରନ୍ତି ସମସ୍ତ ॥
ନୌବତ ବଜାଇ ଗହଳେ । ବାଦ୍ୟ ବଜାଇ କୁରୁହଳେ ॥
ଦେଉଳ ଶିଖେ ଉଡ଼େ ନେତ । ଭକ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତ ॥
କଂସାର କବାଟ ବନାଇ । ଖଞ୍ଜିଲେ ଗୃହଦ୍ୱାରେ ନେଇ ॥
ଘଣ୍ଟି ଯେ କରତାଳମାନ । ଶିଙ୍ଗା ବଜାଇ ଘନ ଘନ ॥
ସାୟଂ କାଳରେ ଶଙ୍ଖବାଦ୍ୟ । କେ କହୁ ସାଧୁଙ୍କ ଆନନ୍ଦ ॥
ଧର୍ମଶାଳାରେ ରହିଥାନ୍ତି । ହରି ଶବ୍ଦରେ ଧ୍ୱନି ଦ୍ୟନ୍ତି ॥
ଅନେକ ସାଧୁ ବୃନ୍ଦ ମିଳି । ଗହଳେ ହୁଅନ୍ତି ଦଳାଦଳି ॥
ଗରିବ ଦାସ ନିତି ନିତି । ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ କରନ୍ତି ॥
ପ୍ରେମ ଆନନ୍ଦେ ହୋଇ ଭୋଳା । ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା ॥
ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ରାଜନ । ଅପୂର୍ବ ଅଟେ ଏ ଆଖ୍ୟାନ ॥
ବାରବାଟୀ ବୋଲିଟି ଯେହୁ । ବସ୍ତା କଟକ ଅଟେ ସେହୁ ॥
ତହିଁରେ ଅଧିକ ଯବନ । ବଡ଼ ପ୍ରତାପୀ ଦୁଷ୍ଟଜନ ॥
ତାହାର ସୈନ୍ୟର ପ୍ରତାପେ । ଡରେ ଖଟନ୍ତି ପ୍ରଜାଲୋକେ ॥
ଭୟେ ଅନେକ ଲୋକ ଆସି । ଖଟିଣ ଥାନ୍ତି ଦିବାନିଶି ॥

ବଡ଼ ପ୍ରତାପୀ ସେ ଯବନ । ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଯେହ୍ନେ ଦ୍ୱିତୀୟମ ।।
ଅନ୍ୟାୟ ଦେଖିଲେ ଦଣ୍ଡଇ । ପୁଣ ନ୍ୟାୟ ଜନ ପାଳଇ ।।
ଏକ ଉଗର ତହିଁ ପୁଣ । ନବାବେ ଦେଲାକ ସନ୍ଧାନ ।।
ଏଠାରେ ବଇଷ୍ଣବ ଜଣେ । ନାଗରୀ ଦିଏ ଉଚସ୍ଥାନେ ।।
ବହୁତ ନାଗାଙ୍କୁ ରଖିଣ । ଯୁଝିବ ତୁମ୍ଭର ସଙ୍ଗେଣ ।।
ବଡ ଦେଉଳ କରି ଆର । ପାଚେରି କରି ଉଚ ସାର ।।
କଂସା କବାଟ ଦ୍ୱାରେ କରି । ଧ୍ୱଜା ଉଡ଼ାଏ ସେ ନ ଡରି ।।
ଉଗର ବଚନ ଶୁଣିଣ । ଯବନ କ୍ରୋଧ କଲା ମନ ।।
ଆପଣା ଭକ୍ଷଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣି । ପେଟରି ମଧ୍ୟେ ଭରି ପୁଣି ।।
ଯତନ କରି ସ୍ଥାନମାନ । ତହିଁରେ ମୁଦ ଦେଇ ପୁଣ ।।
ଉଗରକରେ ପେଶି ଦେଲା । ବୈଷ୍ଣବ ଭୁଞ୍ଜିବ ବୋଇଲା ।।
ଆମ୍ଭର ସମାନ ସେ ଯେବେ । ଖାଉ ଆମ୍ଭର ଦ୍ରବ୍ୟ ତେବେ ।।
ଉଗର ଶୁଣି ଘେନି ଗଲା । ମହନ୍ତ ଦ୍ୱାରେ ଯାଇ ହେଲା ।।
ଆଗମ ଜାଣି ସେ ମହନ୍ତ । ଦ୍ୱାରେ ହୋଇଲା ଉପଗତ ।।
ଯାଦେ କଠାଉ ବେତଧରି । ସେ ଦ୍ରବ୍ୟ ପରିକ୍ରମା କରି ।।
ବେତ ଲଗାଇ ତିନିବାର । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ଉଗର ।।
ନବାବ ଯାହା ସେ ଦେଇଛି । ଭକ୍ଷଣ କରିବା କରୁଛି ।।
ଏବେ ତୁ ବାହୁଡ଼ାଇ ନିଅ । ଆମ୍ଭେ ଭକ୍ଷିଲୁ ବୋଲି କହ ।।
ଆମ୍ଭର ଅବଶେଷ ପାଉ । ଆମ୍ଭଠାରେ ଅପ୍ରାଧୀ ନୋହୁ ।।
ଉଗର ତହୁଁ ବେଗେ ଗଲା । ନବାବେ ସମସ୍ତ କହିଲା ।।
ପୁଣି ଯବନ କ୍ରୋଧଭରେ । ଫିଟାଇ ଦେଖିଲା ତହିଁରେ ।।
ସେ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ନାହିଁ କିଛି । ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ପୁରି ଗଞ୍ଜା ଅଛି ।।
ମନ ମଧ୍ୟରେ ଭୟ କଲା । ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଯିବୁଁ ବୋଇଲା ।।
ସେ ଯେ ଗରିବ ଦାସେ ତହିଁ । ମନେ ଚିନ୍ତଇ ଭାବଗ୍ରାହୀ ।।
ବୋଲେ ଏ ଦେହ ନ ରଖିବା । ସତ୍ତ୍ୱରେ ସମାଧି ଘେନିବା ।।
ଦ୍ୱାର ସମ୍ମୁଖେ ଗାତ ଖୋଳେ । ସମାଧି ଘେନିବା ନିତୋଳେ ।।

ବହୁତ ସାଧୁଜନ ମିଳି । ହରି ଶବଦେ କରତାଳି ॥
ଦେଇଣ ବନ୍ଦା ହୋଇଗଲେ । ସମସ୍ତେ ହାହାକାର କଲେ ॥
ନବାବ ମନେ ମନେ ଡରି । ଦେଖିବା ଅର୍ଥେ ବିଜେ କରି ॥
ଦେଖିଲି ସମାଧି ନୟନେ । କ୍ରୋଧେ ସେ କମ୍ପଇ ସଘନେ ॥
ବୋଇଲେ କମ୍ପା ଏହା କଲି । ତା ଦ୍ରବ୍ୟ ଲୁଟି କରଇଲି ॥
ଦେଉଳ ମଧ୍ୟେ କାଷ୍ଠ ଭରି । ପୋଡ଼ାଇ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ॥
ମନ୍ଦିର ତହୁଁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲି । ମସଜିଦ ସେ ସ୍ଥାନେ କଲି ॥
ପୁଣି ଦୂତକୁ ଆଜ୍ଞାଦେଲି । ଗରିବ ଗଡ଼ ଲୁଟି କଲି ॥
ଆଉ ଅସାଧ ନାହିଁ ଗଡ଼ । ସାଧ ହୋଇଲେ ସାନ ବଡ଼ ॥
ଦେଖି ଗରିବ ଦାସ ରୋଷେ । ସମାଧି ତେଜି ଅବଶେଷେ ॥
ନିଶାରେ ବାଦସା ମନ୍ଦିରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଧୀରେ ଧୀରେ ॥
ବାଦସା ନିଦେ ଥିଲି ଶୋଇ । ବସିଲେ ଛାତିପରେ ଯାଇଁ ॥
ବୋଇଲେ ଆରେ ଦୁରାଚାର । ଜୀବନ ଘେନିବ ତୋହର ॥
ମୋର ସୁଯଶ କଲୁ ନାଶ । ଦେଉଳ କରାଇଲୁ ଧ୍ୱଂସ ॥
ଏବେ ତହିଁର ପ୍ରତିଫଳ । ସମ୍ଭାଳ ପାଷାଣ୍ଡ ସମ୍ଭାଳ ॥
କ୍ଷଣକେ ବିନାଶନ୍ତି ତୋତେ । ଦୟା ଉପୁଜେ ମୋର ଚିତ୍ତେ ॥
ଯେବେ ଜୀବନ ଅଛି ଆଶା । ଘେନ ତୁ ମୋର ଏହି ଭାଷା ॥
ଏଠାରେ ଦେଉଳ ମୋହର । କରିବ ଏ ନିଶ୍ଚୟ ଗିର ॥
ଦିଅ ତୁ ମୋତେ କିଛି ସ୍ଥାନ । ବୋଲି ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ବାଦସା ହୋଇ ଅତି ତ୍ରସ୍ତ । ଶେଯରୁ ଉଠିଲି ତ୍ୱରିତ ॥
ତମ୍ବାରେ ସନନ୍ଦ ଲେଖାଇ । ସାଧୁ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଲି ନେଇ ॥
ସେ ଲେଖା ପାଇ ଶିଷ୍ୟଗଣ । ମଠ ନିର୍ମାଣିଲେ ଆପଣ ॥
ଧ୍ୱଜା ବାନ୍ଧିଲେ ଉଚସାର । ସଦାବର୍ତ୍ତ ଖଞ୍ଜି ଆବର ॥
ରଘୁନାଥଙ୍କ ସେବା ପୁଷ୍ଟ । ସ୍ୱାମୀରେ ଖଞ୍ଜିଲେ ବିଶେଷ ॥
କିଛି ଦିନରେ ତହିଁ ପୁଣି । ଏକ ସ୍ତ୍ରିଆଏ ଚକ୍ଷୁ ହୀନ ॥
ନିଶ୍ୱାସେ ଅଧିଆ ପଡ଼ିଲି । ସେଠାରେ ଚକ୍ଷୁ ସେ ପାଇଲି ॥

ତହୁଁ ସେ ହୋଇଲା ବିଖ୍ୟାତ । ଏଥି ନଗରଲୋକେ ଦେଖି ତତ୍ତ୍ୱ ॥
ଅପୂର୍ବୀ ଲୁଷ୍ଟି ଲୋକମାନେ । ସେବା କରନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନେ ॥
ତାଙ୍କର ଗତି ମୁକ୍ତି ଆଉ । ଦେହଧାରୀ ଜାଣିବ କାହୁଁ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୂଦ୍ରଜନ ଆର । ବିଶ୍ୱାସ ମୂଳ ସ୍ୱାମୀପର ॥
ଶୁଣିମା ହେଉ ସାଧୁଜନ । ତତ୍ତ୍ୱରେ କର ହେ ଭଜନ ॥
ଗଜ ଯେ ତତ୍ତ୍ୱରେ ଭଜିଲା । ଗ୍ରାହ ମୁଖରୁ ଉଦ୍ଧରିଲା ॥
ହରିଙ୍କି ଦେଖିଲା ନୟନ । ଖଣ୍ଡିଲା ପୂର୍ବ ପାପମାନ ॥
ଭଣଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳାବିଳାସ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ପାଦଧୂଳି । ମଣ୍ଡନ ହେଉ ମୋ ମଉଳି ॥
ଭଗମାର୍ଗେ ମୋ ଜନ୍ମ ନୋହୁ । ଏ କୃପା କର ମହାବାହୁ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଗୀତା ଭକ୍ତିରସ । ପଦ ପଦକେ ସୁଧାରସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଗରିବ ଦାସ ସ୍ୱାମୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ଚରିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ଏକପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ ସମ୍ବାଦ
ମନ ଉବାଚ

କହଇ ସେ ମନ ରାଜନ । ଚୈତନ୍ୟ କହ ଭକ୍ତ ଗୁଣ ॥
ମୋ କର୍ଣ୍ଣ ହୋଇବ ପବିତ୍ର । ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଛୁଡ଼ିବ ତୁରିତ ॥
ଭକତ କଥାମୃତ ପାନ । କରି ପବିତ୍ର ହେଉ କର୍ଣ୍ଣ ॥
ଚୈତନ୍ୟ କହେ ମନ ଶୁଣ । ଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ ନାମେ ରାଜନ ॥
ଓଡ଼ିଶା ଶାରଙ୍ଗଗଡ଼ର । ଷୋଳ ଯୋଜନ ରାଜ୍ୟ ତାର ॥
ବଂଶୀ ନାମ କୁନ୍ଦନ ଦେଶ । ବିଦ୍ୟାଧର ପୁତ୍ର ଅଟଇ ॥
ରାଜା ଯେ ବିବେକ ସୁଶୀଳ । ଦଦ୍ୱାଭାବରେ ଅତି ହେଳ ॥
ଦେବା ପଦରେ ସେହୁ ଜଣେ । ହରି ଭଜଇ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥

ହରି ଯେ ପିଣ୍ଡର କରତା । ହରି ଅଟନ୍ତି ମୋକ୍ଷଦାତା ॥
ଏହା ନ ଜାଣି ଦୁଷ୍ଟ ଜନ । ମନ୍ଦ ଭାବରେ ହୋନ୍ତି ଲୀନ ॥
ରାଜା ଯେ ପରଜାଙ୍କ ଶତ । ଭକ୍ତ ଭାବରେ ଅଛି ପୂତ ॥
ଜାଣିଲେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଗୋସାଇଁ । କରୁଣା କଲେ ତାଙ୍କଠାଇଁ ॥
ସେ ରାଜପୁତ୍ର ବଦ୍ୟାଧର । ପାରିଧି କରେ ବନସ୍ତର ॥
ଦିନେ ଅନେକ ମୃଗ ମାରି । ଗୃହକୁ ଆଇଲା ସେ ଫେରି ॥
ତା ପିତା ଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ ଦେଖି । ପୁତ୍ରକୁ କହେ ହୋଇ ଦୁଃଖୀ ॥
ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି କଲୁରେ କୁମର । ଦ୍ରୋହୀ ହୋଇଲୁ ହରିଠାର ॥
ଜୀବରେ ତୋର ଦୟା । ବୃଥା ହେଉଛୁ ପାପେ ଗ୍ରାହି ॥
ଶୁଣ ନନ୍ଦନ ମୋ ବଚନ । ନ ଚିହ୍ନୁ ନର ନାରାୟଣ ॥
ମୁକ୍ତାକୁ ଛାଡ଼ିଲୁରେ ପୁଣ । ଗରଗଡ଼ କଲୁ ଭୂଷଣ ॥
ତୁଳସୀଗଛ ତୁ ଛାଡ଼ିଲୁ । ଗଞ୍ଜାଇ ଗଛକୁ ପାଳିଲୁ ॥
ଚମ୍ପା ଫୁଲମାଳ ଛାଡ଼ିଲୁ । ଶିମୁଳ ଫୁଲ ମଣ୍ଡିହେଲୁ ॥
ଗଙ୍ଗାଜଳକୁ ତୁହି ଛାଡ଼ୁ । କୂପଜଳରେ କମ୍ପା ବୁଡ଼ୁ ॥
ହରିଠାରେ ଦ୍ରୋହ କରିଣ । ତା ପାଦେ ନ ପଶୁ ଶରଣ ॥
ଗ୍ରାମ ଦେବତା ପୂଜା କରି । ବ୍ୟର୍ଥରେ ଦିନମାନ ହାରି ॥
ମୋ କୁଳେ କଳଙ୍କ ଯେ ଦେଉ । ଏହା ତୁ ନ କରିବୁ ଆଉ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଠାରେ ଭକ୍ତି କଲେ । ଯଶ ରହିବ ମହୀତଳେ ॥
ତୋ ଜନ୍ମ ହୋଇବ ସଫଳ । ବଞ୍ଚିବୁ ତୁ ଯେ ଚିରକାଳ ॥
ଜୀବଠାରେ ତୁ ଦୟା କର । କୃପା କରିବେ ଚକ୍ରଧର ॥
ହରି ଭକତି କର ତୁହି । ସୁଭଗା ନାରୀ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ॥
କାନ୍ତ ଚରଣେ ମନ ଥୋଇ । ଦିବସ ରଜନୀ ବଞ୍ଚଇ ॥
ହରି ଭଜନ କରି ବା । ସଂସାର ଚେଷ୍ଟା ଛାଡ଼ି ସବୁ ॥
ମିଥ୍ୟା ଅଟଇ ଏ ଶରୀର । ହରି ନାମଟି ଏକା ସାର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଧିଣ ରାଜନ । ଗଲେ ରାଣୀ ସଙ୍ଗେ ଘେନିଣ ॥
ଯାଇଣ ପ୍ରବେଶ ନବର । ହରି ଜାଣିଲେ ମନ ତାର ॥

ମାୟାରେ ବିଶ୍ୱରୂପ ଧରି | ଏକଇ ଶିଷ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଧରି ||
ରଙ୍ଗେ ଭ୍ରମନ୍ତି ନରହରି | ଶୁଣିଲେ ଏକ ଗୃହକାରୀ ||
ସମ୍ଭୋଗକାଳେ ନାରୀପ୍ରତି | କୌତୁକେ କହଇ ଭାରତୀ ||
ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ତୋ ମୁଖ ଦେଖିଲି | କୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନ କିବା କଲି ||
ରମଣେ ସନ୍ତୋଷ ମୋ ମନ | ଦେଖିଲେ ଚକ୍ଷୁ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ||
ଯାରେ ସୁମରି ଯୋଗୀଗଣ | ମୁକତି ହେଲେ ଦେହାନ୍ତେଣ ||
ତୁମ୍ଭର ଗତି ସେହିରୂପେ | ସ୍ୱାମୀ କହେ ନାରୀ ସମୀପେ ||
ରଙ୍ଗେ ବୁଲିଣ ମହାବାହୁ | ଏ ହଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ତହୁଁ ||
ବୋଇଲେ ନଗ୍ର ଲୋକେ ଧନ୍ୟ | ଜାଣିବି ରାଜାର କି ପୁଣ୍ୟ ||
ବୃଦ୍ଧ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରୂପ ହୋଇ | ଗମନ କଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ||
ସଭରେ ଅଛି ରାଜା ବସି | ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ||
ରାଜାଙ୍କୁ କଲେ ସେ କଲ୍ୟାଣ | କୃଷ୍ଣ ଭକ୍ତିରେ ଯାଉ ଦିନ ||
ଚମକି ରାଜନ ଉଠିଲା | ବିନୟେ ଦଣ୍ଡବତ କଲା ||
ସଧୀରେ ବୋଇଲା ବଚନ | ନମସ୍କାର ନୋହୁ କଲ୍ୟାଣ ||
ଆଜ ସୁଭାଗ୍ୟ ବଡ଼ ମୋର | ପଦ୍ମରେ ପଡ଼ିଲା ମୋ ପୁର ||
ଏତେକ କହି ଶୁଦ୍ଧମାରେ | ପାଦ ଧୋଇଲା ଭକ୍ତି ଭରେ ||
ସେ ପାଦ ଉଦକକୁ ନେଇ | ଅଙ୍ଗେ ବୋଳିଲା ତୋଷହୋଇ ||
ପୁଣି କେତେକ ପାନ କଲା | ଦିବ୍ୟ ଆସନେ ବସାଇଲା ||
ବହୁତ କଲା ପୂଜାମାନ୍ୟ | ସନ୍ତୋଷ ହେଲେ ନାରାୟଣ ||
କ୍ଷଣେ ବିଶ୍ରାମ କଲେ ତହିଁ | ବିଦାୟ ହୋଇଲା ଗୋସାଇଁ ||
ସେ ରାଜା ରାଜ୍ୟରେ ମିଳିଲେ | ବେଦ ଗାୟନ ଆରମ୍ଭିଲେ ||
ରାଜା ତା ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣିଣ | ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ||
କାହୁଁ ଅଇଲ ଶିଷ୍ୟ ସଙ୍ଗେ | ମୋ ଯଜ୍ଞ ଫଳ ହେଲା ଏବେ ||
ତୁମ୍ଭର ଶୁଣିଲି ମୁଁ ବେଦ | ମୋ ମନ ହୋଇଲା ପ୍ରମୋଦ ||
ମାୟା ନ କରି କହ ସତ୍ୟ | କେବଣ କାରଣେ ଆଗତ ||
ଯାହା ମାଗିବ ତା ଦେବଇଁ | ବେଗେଣ କହିବା ଗୋସାଇଁ ||

ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ମୋର ବଚନ । ଏହୁ ସମ୍ପଦେ କ କାରଣ ॥
ରାଜ୍ୟଭଣ୍ଡାର ପୁର ନାଶ । ଶିର କମଳ ଆଦିକର ॥
ତା ଶୁଣି କହିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଶୁଣ ହେ! ନୃପତି ତୁ ପୁଣ ॥
ଧର୍ମ ନଗରେ ମୋର ଘର । ଏକଇ ପୁତ୍ର ଥିଲ ମୋର ॥
ତୋ ରାଜ୍ୟେ ଅଛି ବସ୍ତି କରି । ଏକ ଦୁହିତା ଅଛି ତାର ॥
ତାହାର ବିଭା ଅର୍ଥେ ଜାଣ । ମୋର ପୁତ୍ରକୁ ଆଣନ୍ତେଣ ॥
ଆସନ୍ତେ ଅଗମ୍ୟ ବନସ୍ତେ । ବ୍ୟାଘ୍ରେକ ମିଳିଲା ତୁରିତେ ॥
ସେ ଦୁଷ୍ଟ ବଳେ ଝାମ୍ପିଆସି । ମୋ ପୁତ୍ରେ ନେଲା ସେ ଆକର୍ଷି ॥
ତହୁଁ ମୋ ପୁତ୍ର କଲା ରଡ଼ି । ବୋଇଲା ମୋତେ ନେଲ ଛାଡ଼ି ॥
ଏହୁ କଷ୍ଟରୁ ରକ୍ଷା କର । ଦେଖି ରହିଲି ମୁଁ ଏଠାର ॥
ତା ଦେଖି ବୁଡ଼ିଲା ମୋ ଜ୍ଞାନ । କ୍ଷଣେ ମୁଁ ହୋଇଲି ମଉନ ॥
ଡାକ ବୋବାଳି ପୁଣି କଲି । ନୃସିଂହ ରକ୍ଷା କର ବୋଲି ॥
ବ୍ୟାଘ୍ରର ମୂର୍ତ୍ତି ଭୟଙ୍କର । ଦେଖି ନୋହିଲା ଭୟ ମୋର ॥
ତୁଣ୍ଡେ ମୁଁ ନାରାୟଣ ବୋଲି । ଜୀବନ ଆଶାକୁ ଛାଡ଼ିଲି ॥
ମିଳିଲି ସେ ବ୍ୟାଘ୍ର ପାଖରେ । ମୁଣ୍ଡ କଚାଡ଼ିଲି ଭୂମିରେ ॥
ତା ପାଦତଳେ ମୁଁ ପଡ଼ିଲି । ମୋତେ ପୁତ୍ର ଦିଅ ତୁ ବୋଲି ॥
ମନୁଷ୍ୟ ବଚନ ପ୍ରକାର । ମୋତେ ସେ କହିଲା ଉତ୍ତର ॥
ଶୁଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୋ ବଚନ । ତୋ ପୁତ୍ର ଅଟେ ମୋ ଭୋଜନ ॥
ରୋଗ ଯେ ବ୍ୟାଘ୍ର ସର୍ପାଘାତ । ଯମର ଅଟନ୍ତି ଏ ଦୂତ ॥
ଯାହାର ମୃତ୍ୟୁ ଯେଉଁଠାରେ । ବିଧାତା ଘଟାଏ ସଂସାରେ ॥
ଘୋଟଇ ଯେତେବେଳେ କାଳ । ଦାନ ପୁଣ୍ୟ କଲେ ନିଷ୍ଫଳ ॥
ଅବଶ୍ୟ ସେ ପ୍ରାଣୀ ମରଇ । ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି କହି ॥
ଶୁଣି ମୁଁ ଅନେକ କାନ୍ଦିଲି । ବହୁତ ବିନୟେ କହିଲି ॥
ଶୁଣ ତୁ ବ୍ୟାଘ୍ର ମୋ ଉତ୍ତର । କପଟ ନ ରଖି ମୋହର ॥
କେମନ୍ତେ ପୁତ୍ର ମୋ ବଞ୍ଚଇ । ତାହା ତୁ କହ ହୋ ବୁଝାଇ ॥
ଯାହା ମୋତେ ସେବି ବୋଇ । କହିବା ନୁହଇ ସେ ଭଲ

ଅତି କଠିନ କଥା ସେହି । ରାଜନ କେମନ୍ତେ କହିବଇଁ ॥
ବୋଲେ ନୃପତି ତତପର । ହେ ବିପ୍ର ବିଳମ୍ବ ନ କର ॥
ଅବଶ୍ୟ ସେ କଥା କରିବି । ତୋ ଲାଗି ଅଗ୍ନିରେ ଝାସିବି ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲଇ ରାଜନ । ସେ ଦୁଷ୍ଟ ଯା ବୋଇଲା ଶୁଣ ॥
ପୁତ୍ର ପାଳଟେ ସେହୁ ପୁଣ । ଦକ୍ଷିଣା ମାଗୁଅଛି ଜାଣ ॥
ପୁତ୍ର ନାରୀ କରତେ ଚିରି । ସର୍ବାଙ୍ଗ ବେନି ଫାଳ କରି ॥
ମନରେ ବିକଳ ନ ଥିବ । ଏମନ୍ତେ ଦକ୍ଷିଣାଙ୍କ ଦେବ ॥
ଏମନ୍ତ ମାଂସ ଆଣିଦେବୁ । ତେବେ ତୋ ପୁତ୍ରକୁ ତୁ ନେବୁ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଇଲେ ବଚନ । ପୂର୍ବର କଥା ଶୁଣ ପୁଣ ॥
କର୍ଣ୍ଣ ବୋଲଣ ଦାତା ଥିଲା । ପୁତ୍ରମାରି ଭୋଜନ ଦେଲା ॥
ବଳି ରାଜାର ଦାତାପଣ । ତିପାଦ ଭୂମି ଦେଲା ଦାନ ॥
ପୁରୁ ବୋଲଣ ମହାରାଜେ । ମାଂସ କାଟି ଦାନ ଦିଏ ॥
କପୋତ ପକ୍ଷୀକି ରଖିଲା । ପୁରାଣେ ତା କଥା ରହିଲା ॥
ଦାତା ମାନଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବ । ନିଜ ଶରୀରେ ନାହିଁ ଭାବ ॥
ପର ପାଇଁ ସେ ଦ୍ୟନ୍ତି ପ୍ରାଣ । ଶୁଣିମା ହେଉ ହେ ରାଜନ ॥
ପୂର୍ବରେ ଥିଲେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର । ଅଯୋଧ୍ୟା ଦେଶର ନରେନ୍ଦ୍ର ।
ବିପ୍ର ମଲାପୁତ୍ର ଆଣିଲେ । ସତ୍ୟବନ୍ତ ଧର୍ମ ରଖିଲେ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରାୟେ ତୋତେ ଜାଣି । ତୁ ମୋ ପୁତ୍ରକୁ ଦିଅ ଆଣି ॥
ରାଜନ ଶୁଣି ଏ ବଚନ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ଚିନ୍ତା ତୋ ମନରୁ ଉପେକ୍ଷ । ତୋ ପୁତ୍ର ଆଣିଦେବି ଦେଖ ॥
ମୋହର ଅର୍ଦ୍ଧଅଙ୍ଗ ଦେଲେ । ତୋ ପୁତ୍ର ବ୍ୟାଘ୍ର ଦେବ ଭଲେ ॥
ଏହା କହିଣ ସେ ରାଜନ । ପୁତ୍ର ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଡକାଇଣ ॥
ପୁତ୍ରକୁ ଅଭିଷେକ କଲେ । ଛତ୍ର ଧରାଇ ଖଣ୍ଡା ଦେଲେ ॥
ସୁରତେ ବସିଲେ ରାଜନ । ମାଳାତିଳକ ଆଭରଣ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଡାକଲେ । ମୋ ସତ୍ୟ ରଖହେ ବୋଇଲେ ॥
ବଢ଼ାଇ ଡାକଲେ ବହୁତ । କହିଲେ ଯାବତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ॥

ବଢ଼ାଇ କରତ ଘେନଣ । ଉଭା ହୋଇଲେ ପାଶେ ପୁଣ ॥
ନାରୀ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଡକାଇଲେ । କଲ୍ୟାଣ କରିବ ବୋଇଲେ ॥
ମୋହର ଅଙ୍ଗ କରତିବ । ଦକ୍ଷିଣଅଙ୍ଗ ବିପ୍ରେ ଦେବ ॥
ମୋ ମନମଧ୍ୟେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ଯେମନ୍ତେ ବିପ୍ର ପୁତ୍ର ପାଇ ॥
ମୋ ସତ୍ୟ ଯେମନ୍ତେ ରହିବ । ତେମନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ବିଚାରିବ ॥
ସେହୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପାଦଧୋଇ । ଆସନେ ବସାଇଲେ ନେଇ ॥
ଦୁଇ ଖମ୍ବ ଆଣ୍ଟେ ବନ୍ଧାଇ । ମାଲଙ୍କୁ ଡାକ ସର୍ବ କହି ॥
ବୋଇଲେ ତୁମ୍ଭେ ବଳବନ୍ତ । ଆଣ୍ଟେ ଧରିବ ମୋର ଗାତ୍ର ॥
ପୁତ୍ର ନାରୀ ଯେ ମୋତେ ଚିରି । ଦକ୍ଷିଣ ଅଙ୍ଗ ତୋଳ ଧରି ॥
ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଦେବେ ଦାନ । ତେବେ ମୋ ସୁଫଳ ଜୀବନ ॥
ରାଣୀ ବୋଇଲେ ହେ ରାଜନ । ତୁମ୍ଭର ଦେହ ନୋହୁ ଖୁଣ ॥
ମୋତେ ସେ ଦିଅ ତୁମ୍ଭ ଦାନ । ତୁମ୍ଭର ଥାଉ ଏ ଜୀବନ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୋ ଶରୀର ନେଉ । ବ୍ୟାଘ୍ରଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ଯାଇଁ ଦେଉ ॥
ଯେ ନାରୀ ମରେ ସ୍ୱାମୀ ଆଗେ । ପାପ ବିନାଶି ବସେ ସ୍ୱର୍ଗେ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ବୋଲଇ ଆଗୋ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ॥
ଏ ମାଂସ ବ୍ୟାଘ୍ର ନ ଭକ୍ଷିବ । ମୋ ପୁତ୍ର କେବେହେଁ ନଦେବ ॥
ଏ ରାଜା ସତ୍ୟଭଙ୍ଗ ହେବ । ହସିବେ ପ୍ରଜାଲୋକ ସର୍ବ ॥
ତା ଶୁଣି ପୁତ୍ର କହେ ତହୁଁ । ଦିଅହେ ମୋତେ ବ୍ୟାଘ୍ର ଖାଉ ॥
ପିତା ପୁତ୍ରରେ ନାହିଁ ଭେଦ । ଜାତ ହୋଇଛୁ ତାଙ୍କ ସ୍ୱେଦ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ଥିଲେ ଯେ ପୂର୍ବେଣ । ପିତା ସତ୍ୟରେ ଗଲେ ବନ ॥
ପର୍ଶୁ ଜନ୍ମିଲେ ଋଷିଘର । ପିତାର ସତ୍ୟ କଲେ ସାର ॥
ଶୁଣିମା ହେଉ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ପିତା ନିମନ୍ତେ ଯାଉ ପ୍ରାଣ ॥
ସଂସାରେ ରହୁ କୀର୍ତ୍ତି ମୋର । ପାଦେ ପଡ଼ୁଛି ମୁଁ ତୁମ୍ଭର ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ବୋଲଇ ରାଜପୁତ୍ର ଶୁଣ ॥
ମାତା ସୁତ ଯେ କରତେଣ । କରତ ରାଜା ଅଙ୍ଗ ପୁଣ ॥
ଦକ୍ଷିଣ ଅଙ୍ଗ ଯେବେ ଦେବ । ତେବେ ସେ ବ୍ୟାଘ୍ର ତା ଭକ୍ଷିବ ॥

ତେବେ ପୁତ୍ରକୁ ଦେବ ସେହି । ତୋ ହସ୍ତେ କରତକୁ ଦେହି ॥
ଏମନ୍ତ ରାଜପୁତ୍ର ଶୁଣି । ଆପଣା ମନ ମଧ୍ୟେ ଗୁଣି ॥
ବୋଲେ ଏ ନିଶ୍ଚେ ନାରାୟଣ । ନୋହିଲେ ଦ୍ୟନ୍ତେ କି କଷଣ ॥
ଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ ଆନନ୍ଦ ହୋଇ । କରତ ପୁତ୍ର ହସ୍ତେ ଦେଇ ॥
ପରମ ଆନନ୍ଦରେ ବୁଡ଼ି । ନାରୀଙ୍କ ବୋଲେ ତଡ଼ବଡ଼ି ॥
ବିଳମ୍ବ ନକର ଗୋ ପୁଣ । ହୋଇବ ସତ୍ୟଭଗ୍ନ ଜାଣ ॥
ଏତେକେ ସେ ରାଜା କହିଲା । ଗୁରୁ ନାମ ଉଚ୍ଚେ ରଟିଲା ॥
ରାମ ଗୋବିନ୍ଦ କୃଷ୍ଣ ହରି । ଅଚ୍ୟୁତ ଅନନ୍ତ ମୁରାରି ॥
ଶ୍ରୀମଧୁସୂଦନ ମୁକୁନ୍ଦ । ଆରତ ଖଣ୍ଡ ହେ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ଦେବଲୋକେ । ଆକାଶେ ଦେଖନ୍ତି ଉତ୍ସୁକେ ॥
ପ୍ରଜାଲୋକେ ଯେ ଯାହା କଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ହରି ଉଚ୍ଚାରିଲେ ॥
ମାତା ପୁତ୍ରଙ୍କର ଆନନ୍ଦ । ଭଜନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ରାଣୀ ବୋଇଲେ ବିନୟରେ । ଶୁଣ ମୋ ବାଣୀ ବପ୍ରବରେ ॥
ଭେଦ କରିଅଛ କାନ୍ତେଣି । ନୃସିଂହ ପରି ବିଦାରିଣି ॥
ନୃସିଂହ ପରି ମୁଁ ଦାରୁଣ । ମୁଁ ଜାଣେ ତୁମ୍ଭେ ନାରାୟଣ ॥
ତା ଶୁଣି ନୃପତି ବୋଲଇ । ରାଣୀ ତୋ ଗୁଣ ଶୁଝି ନୋହି ॥
ଯେସନେ ରମଣର କାଳେ । ନଖ ଦନ୍ତଘାତେ ବିହ୍ୱଳେ ॥
ସେ କାଳେ ଦୁଃଖ ନ ଲାଗଇ । ତେସନେ ନିର୍ଭୟ ହେଲେ ତହିଁ ॥
ଶୁଣିମା ହେଉ ମହାଦେଈ । ବେଗେ କରତ ମୋର ଦେହି ॥
ଚକ୍ରଧର କରିବେ ପାରି । ହରିଣୀ ବପୁଡ଼ି ଉଦ୍ଧାରି ॥
ଦ୍ରୌପଦୀ ଲଜ୍ଜା ନିବାରିଲେ । ଗଜକୁ ଆତଙ୍କୁ ରଖିଲେ ॥
କୁମ୍ଭୀର ନାଶନ ଯେ ହରି । ସେ ହରି ମୋତେ ଯେ ଉଦ୍ଧାରି ॥
ଏହା କହନ୍ତେ ସେ ମନର । ତାହା ଜାଣିଲେ ଚକ୍ରଧର ॥
ଏସନ ସମୟରେ ତହିଁ । ବେଗେ କରତ ଦେଲା ଦେହି ॥
ବାମ ଚକ୍ଷୁରୁ ଲୁହ ଝରି । ତା ଦେଖି ଅନ୍ତର୍ଭୂତ ହରି ॥
ରାଜା ଯେ ସତ୍ୟ ନ ରଖିଲା । ଶରୀର ଯାର ଭ୍ରମ ହେଲା ॥

ନିସତ ହୋଇଲୁ ରାଜନ । ଦାନକୁ ଯୋଗ୍ୟ ନୋହେ ପୁଣ ॥
ଆଗମ ନିଗମ ଅଛଇ । କଳ୍ପନା ଦାନଯୋଗ୍ୟ ନୋହି ॥
ଏ ଦାନ ମୁହିଁ ନ ଘେନିବି । ଅପୁତ୍ରୀ ଦୋଷକୁ ଲଭିବି ॥
ଏତେ କହିଣ ଉଭା ହେଲେ । ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ଗମନ କଲେ ॥
ତହୁଁ ସେ ରାଣୀର ଉଦ୍‌ବେଗ । କନ୍ଦେ ଘେନିଣ ଦକ୍ଷ ଅଙ୍ଗ ॥
ଆଗରେ ଓଗାଳିଲେ ଯାଇ । ରୁଷି ତୁ ନ ଯାଅ ଗୋସାଇଁ ॥
ରାଜା ସତ୍ୟ କୀର୍ତ୍ତି ନାଶିଣ । କମ୍ପା କରୁଛ ବିଡ଼ମ୍ବଣ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲଇ ସେ ଭାବ । କଳ୍ପନା ଦାନ ନ ଘେନିବି ॥
ଆଗୋ ରାଣୀ ଶୁଣ ବଚନ । ରାଜା ଯେ କଲେକ ବେଦନ ॥
ରାଣୀ ବୋଲେ ଶୁଣିମା ହେଉ । ତାହା ଚରିତ୍ର ଏବେ ଏହୁ ॥
ବାମ ଅଙ୍ଗ ମନେ ଭାବିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଅଙ୍ଗ ପୁଣ୍ୟ କଲା ॥
ବିପ୍ରର ଉପକାରୀ ଯେଣୁ । ପୁତ୍ର ପାଇବ ସେହୁ ତେଣୁ ॥
ବାମ ଅଙ୍ଗ ଗ୍ଲାର ମୁଁ ହେଲି । କାହିଁରେ ଯୋଗ୍ୟ ତ ନୋହିଲି ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ବାମଅଙ୍ଗ । କାନ୍ଦିଲା ତା ଦେଖି ବିଭଙ୍ଗ ॥
ଏହା ଶୁଣି ହୃଷ୍ଟ ଶ୍ରୀହରି । ଧନ୍ୟ ଗୋ ରାଣୀ ତୁ ଚତୁରୀ ॥
ଏକସେ ବେନଅଙ୍ଗ କରି । ଫୁଙ୍କିଲେ ସୁମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରି ॥
ଜୀବ ପାଇଣ ସେ ରାଜନ । ପ୍ରମାଣ କରେ ପୁଣ ପୁଣ ॥
ନିଜରୂପ ଧରି ଶ୍ରୀହରି । ଚାରି ଭୁଜରେ କୋଳକରି ॥
ପୁତ୍ରକୁ ଯେସନେ ପିତା କୋଳ । ଆନନ୍ଦେ ହୋଇଲେ ବିହ୍ୱଳ ॥
ରାଜନ ଲୋଟଇ ଚରଣ । ବୋଲେ ମୋତେ କର କାରଣ ॥
ମୁହିଁ ଯେ ସଂସାରେ ପତିତ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ॥
ତୁମ୍ଭେ ନିର୍ଦ୍ଧନଙ୍କର ଧନ । ପତିତ ଜନ ଉଦ୍ଧାରଣ ॥
କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକୁ ଉଦ୍ଧର । ଘଟେ ଘଟେ କର ବିହାର ॥
ସଂସାର ଖେଳଘର ପରି । ଏ ଘୋର ସଂସାରୁ ଉଦ୍ଧରି ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ଜ୍ଞାନଦାତା । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଦୁଃଖ ସୁଖଦାତା ॥
ମାତା ପିତା ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ । ତେଣୁ ମୋ ମନମଧ୍ୟେ ଖଟ ॥

ଆଦି ଯେ ଅନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ । ତେଣୁ ସେ ଗରୁଡ଼ ବାହନ ॥
ଯେଣୁ ସେ ଅନନ୍ତ ମୂରତି । ନରକନାଶନ ଶ୍ରୀପତି ॥
ମୋର କୋଟିଏ ନମସ୍କାର । ଏ ଘୋର ସଂସାରୁ ଉଦ୍ଧର ॥
ଏଣୁ ଶରଣ ଶ୍ରୀପଦ୍ମରେ । ଜନମ ନୋହିବ ସଂସାରେ ॥
ହସି ନାରାୟଣ ପ୍ରସନ୍ନ । ସଧୀରେ କହନ୍ତି ବଚନ ॥
ଧନ୍ୟ ରାଜନ ସତ୍ୟବାଦି । ମୁକତି ତୋହର ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥
ପରୀକ୍ଷା କଲି ବହୁତରେ । ସତ୍ୟଭଗ୍ନ ନୋହିଲା ତୋରେ ॥
ସ୍ୱଦେହେ ଦୁଃଖ ତୋର ନୋହୁ । ଅନ୍ତେ ବୈକୁଣ୍ଠ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉ ॥
ଏତେ କହିଣ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ହେଲେ ସେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ଅନ୍ତେଣ ବୈକୁଣ୍ଠ ପ୍ରାପତି । ଶୁଣ ସୁଜନେ ହୃଷ୍ଟମତି ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟ ଗୀତ ଯେ ଶୁଣନ୍ତି । ଅନ୍ତେ ଲଭନ୍ତି ମୋକ୍ଷଗତି ॥
ଗ୍ରହ ପୀଡ଼ାହିଁ ନ ବାଧଇ ନିର୍ଦ୍ଧନ ଲୋକ ଧନ ପାଇ ॥
ଅପୁତ୍ରି ଜନ ପାଏ ପୁତ୍ର । କାଷ୍ଟେ କାମଦେବ ପ୍ରାପତ ॥
ଚିତ୍ତରେ ଯେ ଜନ ଶ୍ରବଣ । ଯେ ଅବା କରନ୍ତି ଗାୟନ ॥
ବିଶ୍ୱାସ ମୂଳ ସାଧୁସେବା । ଧର୍ମର ମୂଳ ଦୟାଥିବା ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ କଦମ୍ବ ମୂଳଆ । ସେ ପ୍ରଭୁ ମୟୂର ଚୂଳଆ ॥
ଗୁଞ୍ଜାମାଳରେ ଯେ ମଣ୍ଡିତ । ଅଧରେ ମୁରଲୀ ଶୋଭିତ ॥
ଭଣେ ବିପ୍ର ସେ ରାମ ପାଦେ । ମନ ମୋ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
କୃପା କର ହେ ସାଧୁ ସନ୍ଥ । ଅନୁବ୍ରତେ ରହୁ ମୋ ଚିତ୍ତ ॥
ଅସାର ଅଟେ ଏ ସଂସାର । ଏଥେ ହରି ଭଜନ ସାର ॥
ମାଳଚଳରେ ଯେହ୍ନେ ସ୍ଥିତ । ତାପାରେ ମୋ ମନ ଅର୍ପିତ ॥
ପଦ ପଦକେ ସୁଧାରସ । ସୁଜନେ ନିରନ୍ତର ଘୋଷ ॥
ଏଥେ ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ତ ଯାର । ନଷ୍ଟେ ସେ ଭବୁଁ ହୁଏ ପାର ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାଶତ୍ ଅଧ୍ୟାୟ

ବଡ଼ବିପ୍ର ଓ ଛୋଟବିପ୍ର ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ପୁଣି କହଇ ଚଇତନ । ଶୁଣ ହୋ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ମିଥ୍ୟା ଅଟଇ ଧନ ଜନ । ସତ୍ୟ କେବଳ ଅଟେ ନାମ ॥
ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଅଟେ ନରଦେହ । ଭକ୍ତିରେ ତୁଟେ ମାୟା ମୋହ ॥
ସଂସାରେ ହରିନାମ ସାର । ଭଜିଲେ ଦୁସ୍ତରୁ ନିସ୍ତାର ॥
ତେଣୁ ବିଶ୍ୱାସ ଅଟେ ମୂଳ । ଯହିଁ ପ୍ରାପତ ଆଦିମୂଳ ॥
ପରମାନନ୍ଦ ପୀତବାସ । ଭକ୍ତ ହୃଦୟେ କରେ ବାସ ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ସୁରଙ୍ଗ ପୟରେ । ଭକତ ବାନ୍ଧେ ଭକ୍ତିଡୋରେ ॥
ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ନରହରି । ଭକତହିତେ ଦେହ ଧରି ॥
ଅଶେଷ ତୁମ୍ଭର ମହିମା । କେ କହିପାରେ ଗୁଣସୀମା ॥
ବିଦ୍ୟାନଗରେ ନାମ ଗ୍ରାମେ । ଥିଲେ ଯେ ଦୁଇ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମେ ॥
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯେ ବଡ଼ ବିପ୍ର ବୋଲି । କହନ୍ତି ଜନେ ସବେ ଭୁଲି ॥
ବେନିଏ ଅତି ଶାନ୍ତ ଧୀର । କୃଷ୍ଣଭକତ ସଦାଚାର ॥
ଏକଇ ଆତ୍ମା ବେନିଜନ । କ୍ଷଣେ ନୁହନ୍ତି ଭିନ୍ନା ଭିନ୍ନ ॥
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିପ୍ରର ନାହିଁ କେହି । ଆବର ଦରିଦ୍ର ଅଟଇ ॥
ଲଗାଇ ଶରୀର ଜୀବିତ । ସାଧଇ ପରସେବା ବ୍ରତ ॥
ବଡ଼ ବିପ୍ର ଯେ ସୁକୁଳୀନ । ବହୁ କୁଟୁମ୍ବ ଧନବାନ ॥
ଅନେକ ଦାନ ପୁଣ୍ୟ କରେ । ଦୁଃଖୀର ଦୁଃଖ ସଦା ହରେ ॥
ଦୁହେଁ ବିଚାର ଦିନେ କଲେ । ତୀର୍ଥ ଭ୍ରମଣେ ବାହାରିଲେ ॥
ହୋଇଣ ଆନନ୍ଦିତ ମନ । ଭ୍ରମିଲେ ନାନା ତୀର୍ଥମାନ ॥
ଗ୍ଲଇଁର ପ୍ରାୟ ଅନୁସରି । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିପ୍ର ଯେ ସେବା କରି ॥
ତାହାର ଭକ୍ତି ସେବା ପାଇ । ବଡ଼ ବିପ୍ର ଯେ ହେଲା ମୋହି ॥
ଏମନ୍ତେ ଭ୍ରମି ବେନି ଜନେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ବୃନ୍ଦାବନେ ॥

ଯହିଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବନମାଳୀ । କରିଣ ଥିଲେ ନାନା କେଳି ॥
ସେ କ୍ଷେତ୍ରେ ରଜ ଦେହେ ବୋଳି । ଆନନ୍ଦେ ହେଲେ କୋଳାକୋଳି ॥
କରି ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳ ଦର୍ଶନ । ପବିତ୍ର କଲେ ନେତ୍ର ମନ ॥
ଭକ୍ତିରେ ହୋଇ ଗଦ ଗଦ । ସେବିଲେ ପ୍ରଭୁ ପଦ୍ମପାଦ ॥
ଭକ୍ଷିଣ ପ୍ରସାଦ ଆଦର । ପବିତ୍ର କଲେ କଳେବର ॥
ଏମନ୍ତେ ତହିଁ କତିଦିନ । ରହିଲେ ବିପ୍ର ବେନି ଜନ ॥
ବଡ଼ବିପ୍ର ସେ ତୋଷମନେ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଏକଦିନେ ॥
କହଇ ଆହେ ବିପ୍ରବର । ତୁମ୍ଭେ ଅଶେଷ ଗୁଣାଧାର ॥
ଜାଗ୍ରତ ରହି ରାତ୍ରଦିନ । ସେବୁଛ ଦେଇ ପ୍ରାଣମନ ॥
ରଖିଛ ଋଣୀ କରି ମୋତେ । ଏ ଋଣୁ ତରିବି କେମନ୍ତେ ॥
ଏ ଋଣ ଯେବେ ନ ଶୁଝିବ । କୃତଘ୍ନ ସିନା ହୋଇଯିବ ॥
ଏଥିକି ମୋର ଏହିମନ । କରିବି କନ୍ୟାରତ୍ନ ଦାନ ॥
ରୂପବନ୍ତୀ ସେ ଗୁଣବନ୍ତୀ । ସାକ୍ଷାତେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରସ୍ୱତୀ ॥
ସେ ସେବୁ ତୁମ୍ଭର ଚରଣ । ତେବେ ଶୁଝିବ ମୋର ଋଣ ॥
ଏ କଥା ଶ୍ରେଷ୍ଠବିପ୍ର ଶୁଣି । ରହିଲା ହୋଇ ଦଣ୍ଡେ ତୁନି ॥
ଧୀରେ କହିଲା ଏ ବଚନ । ତୁମ୍ଭେ କୁଳୀନ ଧନବାନ ॥
ଦରିଦ୍ର ବିପ୍ର ମୁଁ ଅଟଇ । ମୋର ତ ପୁଣି କେହି ନାହିଁ ॥
ମୋତେ କି କନ୍ୟା ବିଭା ଦେବ । କାହିଁକି କହ ଅସମ୍ଭବ ॥
କହଇ ବଡ଼ବିପ୍ର ପୁଣି । କୁଳେ ମୋ ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ଧନ ସହିତେ କନ୍ୟା ଦେବି । ଧର୍ମହିଁ ରକ୍ଷା ମୁଁ କରିବି ॥
ତହୁଁ ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠବିପ୍ର ବୋଲେ । ପରତେ ଯିବ ସତ୍ୟକଲେ ॥
ଏହି ଗୋପାଳ ସାକ୍ଷାତରେ । ଶୁଣିଣ ବଡ଼ବିପ୍ର ଧୀରେ ॥
ବୋଲେ ମୋ ସତ୍ୟ ତିନିବାର । ସାକ୍ଷୀ ଏ ଗୋପାଳ ଠାକୁର ॥
ଏମନ୍ତେ ସତ୍ୟ ଦୁହେଁ କଲେ । ଶୁଭେ ଘରକୁ ଫେରିଗଲେ ॥
ଗତ ହୋଇଲା ଦିନଗୁର । କନିଷ୍ଠ ବିପ୍ର ଯେ ପଗୁର ॥
କନ୍ୟା ଦେବାକୁ କଲ ପଣ । କମ୍ପା ତା ମନକୁ ନ ଆଣ ॥

ବଡ଼ବିପ୍ର ଯେ ହସି ମନ୍ଦ | ବୋଲଇ ନାହିଁ ମୋର ଛନ୍ଦ ॥
ପୁଣ ଭାରିଯା ବନ୍ଧୁଜନ | ତାଙ୍କ କହିବ ମୋର ପଣ ॥
ବାଦ କରିବେ ସେ ଜାଣଇ | ତହିଁକି ଡର ମୋର ନାହିଁ ॥
ଯାଅ ନିଷ୍ଠାନ୍ତରେ ଘରେ ଥାଅ | ବିବାହ ଦେବ ନିଷ୍ଠେ ଝିଅ ॥
ଦିବସ ଶେଷେ ରବି ଅସ୍ତ | ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଲା ଉପଗତ ॥
ଶୁଭିଲା ଦେଉଳେ କାହାଳୀ | ଶଙ୍ଖ ମର୍ଦ୍ଦଳ କରତାଳି ॥
ଘଣ୍ଟ ଭକତ ଗୀତନାଦ | ପବିତ୍ର ହେଲା କର୍ଣ୍ଣ ହୃଦ ॥
ଏ ଅନ୍ତେ ଏକେ ଏକେ ଆସି | ବଡ଼ବିପ୍ରର ପାଶେ ବସି ॥
ପୁତ୍ର ଭାରିଯା ସକୁଟୁମ୍ବ | ଶୁଣନ୍ତି ଭ୍ରମଣ ପ୍ରସ୍ତାବ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ମନ ତୋଷେ | ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅବଶେଷେ ॥
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିପ୍ରର ସାଧୁପଣ | ସେବ ତୋଷିବା ଆଦିଗୁଣ ॥
କହିଲା ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ବାଣୀ | ସକଳେ ଶୁଣି ମୁଖେ ଭଣି ॥
ଏକାଳେ ବିପ୍ର ଭଲ ବୁଝି | କହିଲା ଜଣାଇ ମରଜି ॥
ସତ୍ୟେ ମୁଁ ହୋଇଛି ବନ୍ଧନ | କରିବ ତାକୁ କନ୍ୟାଦାନ ॥
ଶୁଣିବାମାତ୍ରେ ଏହିକଥା | ସତେ କି କାଳସର୍ପ ମଥା ॥
ପାଦେ କେ ଅବା ଦେଲେ ଦଳି | ତେମନ୍ତ ଆରମ୍ଭିଲେ କଳି ॥
ସେଇଟା କୁଳଗୋତ୍ର ହୀନ | ଆବର ଅତି ଅକିଞ୍ଚନ ॥
ଆମ୍ଭେ କୁଳୀନ ବଂଶଧର | ଅପାତ୍ରେ ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ବେଭାର ॥
କେ ବୋଲେ ନୀଚଜାତି ଅଂଶେ | କେହି ନାହାନ୍ତି ତାର ବଂଶେ ॥
ଲୋକରେ ନିନ୍ଦା ପ୍ରକାଶିବ | ଆପଣା କୁଳ ଧ୍ୱଂସ ଯିବ ॥
ବିପ୍ର ବୋଇଲେ ତେବେ ମୁହିଁ | ସତ୍ୟ କେମନ୍ତେ ଲଙ୍ଘିବଇଁ ॥
ନରକେ ହେବ ମୋର ବାସ | ନିସ୍ତାର ପଥ ଆଉ କିସ ॥
ଭାରିଯା କହେ କାହିଁ ତାକୁ | ଭସାଇ ଦେବ ମୋ ଝିଅକୁ ॥
ପୁତ୍ର ପ୍ରକାଶି ଗୁରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲଇ ଖାଇବି ମୁଁ ବିଷ ॥
ମରିବ ଗଲେ ଛୁଆମାନର | ତାହାକୁ ଦିଅ ନାହିଁ ବର ॥
ବିପ୍ର ଦେଖି ଏ ଉତପାତ | ହୋଇଲା ତାର ବୁଦ୍ଧିହତ ॥

ଏକାଳେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠବିପ୍ର ଆସି । ଘର ମଧ୍ୟକୁ ଗଲା ପଶି ।।
ବଡ଼ବିପ୍ରକୁ ପଚାରିଲା । ବିବାହ ଦିନ କେବେ ହେଲା ।।
ତାହାକୁ ଦେଖି ବିପ୍ରସୁତ । ହିଙ୍ଗାସି କହିଲା ବହୁତ ।।
ବୋଇଲା ଦେଖ ଦୁଷ୍ଟପଣ । ପିତାଙ୍କୁ ଭଙ୍ଗ ଖୁଆଇଣ ।।
ଧନ ବସନ ହରିନେଲ । ପଚାଶେ ମାଣ ବସିଥିଲ ।।
ଭୟରେ ସତ୍ୟକଲେ ପିତା । ଦେବାକୁ ଆପଣା ଦୁହିତା ।।
ଏ ସତ୍ୟ ନକ ପରମାଣ । ଆତଙ୍କ କାଳ ବାକ୍ୟ ଜାଣ ।।
ସାହସ ବଡ଼ ଏଇଠାର । ହେବ ଏ ମୋର ଭଗ୍ନୀବର ।।
ଧାଇଁ ଆସିଛୁ କଥା ଶୁଣି । ଏହାର ମୁଣ୍ଡ ଦେବ ହାଣି ।।
ଏ ବୋଲ ଶୁଣି ପାଞ୍ଚ ସାତ । ହୋଇଲେ ଆସି ଉପଗତ ।।
ସର୍ବେ ବୋଇଲେ ରହ ରହ । ବୁଝିବା ଫେଡ଼ିଣ ସନ୍ଦେହ ।।
ପୁଚ୍ଛିଲେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠବିପ୍ର ସତ୍ୟ । କହ ଗୋ ସାକ୍ଷୀ ଏଥିକତ ।।
କହଇ ଜ୍ୟେଷ୍ଠବିପ୍ର ଧୀରେ । ସାକ୍ଷୀ ମୋ ଅଛି ବ୍ରଜପୁରେ ।।
ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନ ପୀଠନାଥ । ଗୋପାଳ ଜାଣଇ ସମସ୍ତ ।।
ନିୟମ କରି କହ ସର୍ବେ । ଅନ୍ୟାୟ ନ କରିବେ ଯେବେ ।।
ତେବେ ପଞ୍ଚର ମତ ଘେନ । ଯିବ ସେ ଦେବତାଙ୍କୁ ଆଣି ।।
ସକଳେ ଶୁଣି ପାଞ୍ଚ ମନେ । ପ୍ରତିମା ଆସିବ କେସନେ ।।
ଯେବେ ତା କହେ ମୁଣ୍ଡେ ବହି । ଆଣିବ ଗୋପାଳକୁ ଏହି ।।
ସେ କି ମନୁଷ୍ୟ ପରି ଭାବ । କଥା କହିବ ଅସମ୍ଭବ ।।
ଏମନ୍ତେ ମନେ ବିଚାରିଲେ । ଆଣ ବୋଲିଣ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ।।
ଭଲଲୋକଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପାଳି । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବିପ୍ର ସେ ଗଲା ଚଳି ।।
ପ୍ରବେଶ ହେଲା ବୃନ୍ଦାବନେ । ଗୋପାଳ ଦେବ ସନ୍ନିଧାନେ ।।
ପ୍ରତିମା ଜ୍ଞାନ ତାର ନାହିଁ । ଜାଣେ ସାକ୍ଷାତେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ।।
ସାକ୍ଷୀ ହୋଇଛୁ ବେନିଙ୍କର । ଅବଶ୍ୟ ଯିବ ଆମ୍ଭ ଘର ।।
ଏତେ ଆଗ୍ରହ ବିଭା ଲାଗି । ନୁହଇ ଅଧରମ ଭାଗୀ ।
ହୋଇବ ବଡ଼ବିପ୍ର ମୋର । ଏଥିକି ବଡ଼ ଭୟ ତାର ।

ସାଧୁର ହୃଦୟୁ ଏ ଭଳି । ଅନ୍ୟ ଦୁଃଖେ ସେ ଯାଏ ଡଳି ॥
ଏତେ ଉତ୍କଣ୍ଠା ସେ କାରଣେ । ସାଧୁର ମନ ସାଧୁ ଜାଣେ ॥
ବଡ଼ ବିପ୍ର ଯେ ଘରେ ଥିଲି । ଗୋପାଳେ ସ୍ତୁତି ଆରମ୍ଭିଲି ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ମୁଁ ତୁମ୍ଭ କିଙ୍କର । ସଙ୍କଟୁ ମୋତେ ରକ୍ଷାକର ॥
ବଞ୍ଚନ୍ତୁ ମୋର ପରିବାର । ସତ୍ୟୁ ଲଭଇ ମୁଁ ଉଦ୍ଧାର ॥
ଦୟା ସାଗର ନରହରି । ସକଳ ତୁମ୍ଭେ ପାପ କରି ॥
ତେଣେ ଗୋପାଳ ପାଦେ ପଡ଼ି । ଶ୍ରେଷ୍ଠବିପ୍ର ଯେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ବୋଇଲି ବିନୟ ବଚନ । ହେ ପ୍ରଭୁ ବିପଦ ଭଞ୍ଜନ ॥
ସର୍ବସ୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ତୁହି । କିସ କହିବ ଅବା ମୁହିଁ ॥
ତୁ ସାକ୍ଷୀ ଥାଇ ଦେବଦେବ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ସତ୍ୟ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହେବ ॥
କାହାକୁ ହେବ ଅପଯଶ । ଝଟତି ଯିବା ପ୍ରଭୁ ଆସ ॥
ଶୁଣିଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ କଥାଳ । ପ୍ରସନ୍ନେ ମଦନ ଗୋପାଳ ॥
ସୁରଙ୍ଗ ଅଧରେ ପ୍ରକାଶ । କରିଣ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହାସ ॥
ବୋଇଲେ ବଚନ ଗମ୍ଭୀରେ । କି କଥା କହ ବିପ୍ର ମୋରେ ॥
ଶିଳା ପ୍ରତିମା ହୋଇ ମୁହିଁ । କେମନ୍ତେ ପଥ ଚାଲିବଇଁ ॥
ବିପ୍ର ବୋଇଲା ମାୟାଧର । ମୋଠାରେ କପଟ ନ କର ॥
ପ୍ରତିମା ହୋଇ କି ପ୍ରକାରେ । ବଚନ ଭାଷେ ସୁଗମ୍ଭୀରେ ॥
ହସି ଭାଷିଲେ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ । ସାକ୍ଷୀ ଦେବାକୁ ଯିବା ଚାଲ ॥
ଆହାରେ ହାଣ୍ଡିଏକ ଅନ୍ନ । ଭୋଗ କରିବୁ ପ୍ରତିଦିନ ॥
ଆମ୍ଭେ ତୋ ପଛେ ପଛେ ଯିବୁ । ତୁ ଫେରି ପଛେ ନ ଚାହିଁବୁ ॥
ପଛେ ଚାହିଁବୁ ଯଦି ତୁହି । ଆମ୍ଭେ ରହିବୁ ନିଶ୍ଚେ ତହିଁ ।
ନୂପୁର ଶବଦ ଆମ୍ଭର । ଶ୍ରବଣେ ଜାଣିବୁ ଯିବାର ॥
ବିପ୍ର ଏମନ୍ତ ବାଣୀ ଶୁଣି । ଉଠିଲି ହେଉ ପ୍ରଭୁ ଭଣି ॥
ଚାଲିଲି ବେଗ ବେଗ ଆଗେ । ଗୋପାଳ ଚାଲେ ପଛଭାଗେ ॥
ଏମନ୍ତେ ପଥ ଗଲେ ବାହି । ଗ୍ରାମ ନିକଟେ ହେଲେ ଯାଇ ॥
ନୂପୁର ରନ୍ଧ୍ରେ ଗଳି ଗଳି । ଭରତି ହୋଇ ପଥ ଧୂଳି ॥

ଶବଦ ନ କଲା ନୂପୁର । ବିପ୍ର ସନ୍ଦେହ ଗୁରୁତର ॥
ପ୍ରଭୁ କି ଠକି ଗଲେ ମୋତେ । ଲେଉଟି ଚାହିଁଲା ପଶ୍ଚାତେ ॥
ହସିଣ ଗୋପାଳ ସେ ତହିଁ । ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇଗଲେ ରହି ॥
ଗ୍ରାମକୁ ଛୋଟ ବିପ୍ର ଗଲା । ସକଳ ସନ୍ଦେହ କହିଲା ॥
ହୋଇଲେ ଲୋକ ଆଚମ୍ବିତ । ଧାଇଁଲେ ଦର୍ଶନେ ତ୍ୱରିତ ॥
ତାହାଙ୍କ ଭିତରେ ମହନ୍ତ । ଯେ ଯେତେ ଥିଲେ ଉପସ୍ଥିତ ॥
ତାଙ୍କ ଆଗରେ ସାକ୍ଷୀ ମତେ । କହିଲେ ଗୋପାଳ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ଶୁଣ ସକଳ ସାଧୁ ନର । ସତ୍ୟ କରିଛି ପ୍ରକୃତରେ ॥
ବଡ଼ବିପ୍ର ଯେ ଶୁଦ୍ଧମନେ । ଛୋଟ ବିପ୍ରକୁ କନ୍ୟାଦାନେ ॥
ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନ କର । ବିପ୍ର ବିହିତେ କନ୍ୟାବର ॥
ଯେମନ୍ତେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ବାଣୀ । ତେମନ୍ତେ ଶୁଭିଲା କାହାଣୀ ॥
ସକଳେ ଶୁଣିଲେ ଚକିତେ । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଏ ଭକତେ ॥
ବଡ଼ବିପ୍ରର କି ଆନନ୍ଦ । ମୁଖ କି ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ଚନ୍ଦ୍ର ॥
ବିବାହ ସଂସ୍କାର ଭିଆଇ । ଛୋଟ ବିପ୍ରକୁ କନ୍ୟା ଦେଇ ॥
ମହାଉତ୍ସବେ ହେଲା ମେଳ । ପୂଜିଲା ଠାକୁର ଗୋପାଳ ॥
ବିଦ୍ୟାନଗର କାଞ୍ଚିପୁର । ରାଜା ପାଇ ଏ ସମାଚାର ॥
ତୋଳାଇ ଦେଲା ଯେ ଦେଉଳ । ତହିଁରେ ରହିଲେ ଗୋପାଳ ।
ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ ନାମ ବହି । ପବିତ୍ର କଲେ କାଞ୍ଚି-ଭୂଇଁ ।
ଏମନ୍ତେ ଉତ୍କଳ ରାଜନ । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ-ଦେବ-ଜାଣ ।
ତା ସଙ୍ଗେ କାଞ୍ଚି ରାଜାଙ୍କର । ବିବାଦ ହେଲା ଘୋରତର ।
ଅତି ସୁନ୍ଦରୀ ଗୁଣବତୀ । ରାଜାର କନ୍ୟା ପଦ୍ମାବତୀ ।
ପୁରୀ ରାଜାଙ୍କୁ ବିଭା ହେଇ । ପୂର୍ବୁ ଯେ କଥା ଥିଲା ହୋଇ ।
ରଥ ସମୟେ କାଞ୍ଚିରାୟେ । ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରେ କଲେକ ବିଜୟେ ।
ଦେଖିଲେ ପୁରୀ ନରମଣି । କରେ ଚଣ୍ଡାଳ ଆଚରଣି ।
ସୁନା ସହଁରି ଧରି କରେ । ଝାଡ଼ଇ ରଥ ଭକ୍ତିଭରେ ।
ଏମନ୍ତ ଦେଖି କାଞ୍ଚିରାଜା । ତାହାଙ୍କ ଆପଣା ତନୁଜା ।

ବିଭା ଦେବାକୁ ନାହିଁ କଲା । ଚଣ୍ଡାଳ ବୋଲି ଗାଳିଦେଲା ॥
ଏଥିରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜନ । କୋପରେ ଅନଳ ସମାନ ॥
ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ ଗୁରୁତର । ବଳେ ଆଣିବେ କନ୍ୟା ତାର ॥
ଚଣ୍ଡାଳେ କରିବେ ପ୍ରଦାନ । ତେବେ ଯିବ ଏ ଅପମାନ ॥
ରାଜାର ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଘେନି । ଧାଇଁଲେ ଓଡ଼ିଶା ସଇନି ॥
ଲାଗିଲା ମହାରଣ ଘୋର । କାଞ୍ଚି ହୋଇଲା ଝଳମଳ ॥
ଜିଣିଲେ ଓଡ଼ିଶାର ପତି । ବଳେ ଘେନିଲେ ପଦ୍ମାବତୀ ॥
ଆଉରି ଇଷ୍ଟ ଗଣନାଥେ । ଗୋପାଳେ ଆଣିଲେକ ସାଥେ ॥
ଭଣ୍ଡ ଗଣେଶ ନାମ ଦେଇ । ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି ପଛେ ତାକୁ ଥୋଇ ॥
ଗୋପାଳ ପାଇଁ ଏକ ଘର । ନିର୍ମାଣ କଲେ ଚମତ୍କାର ॥
ଯେ ସତ୍ୟବାଦୀ ନାମ ଗ୍ରାମେ । ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟର ସୁକ୍ଷମେ ॥
ହେଲା ସେ ମଦନ ଗୋପାଳ । ଦେବଙ୍କ ଅଧିଷ୍ଠାନ ସ୍ଥଳ ॥
ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ ଗୋପୀନାଥ । ନାମଟି ଜଗତେ ବିଖ୍ୟାତ ॥
ପରମ ସୁନ୍ଦର ସ୍ୱରୂପ । ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟନାଥ ଦିଶେ ରୂପ ॥
ଭକତ ନୟନ ଚକୋର । ନିର୍ମଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଧାକର ॥
ଆଶ୍ରାୟୀ ଜାତକ ନୀରଦ । ଆରତ ଭଞ୍ଜନ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ସ୍ୱୟଂ ମହିମା ମହାମେରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ଦର୍ଶନମାତ୍ରକେ ମୁକତି । ଯାଚି ଦିଅନ୍ତି ବିଶ୍ୱପତି ॥
ଧନ୍ୟ ହେ ବେନି ବିପ୍ରବର । ତାରିଲ ତାରିଲ ସଂସାର ॥
ବାନ୍ଧିଣ ଦୃଢ଼ଭକ୍ତି ଡୋରେ । ଟାଣି ଆଣିଲ ବିଶ୍ୱମ୍ଭରେ ॥
ଭକ୍ତ ବତ୍ସଳ ପ୍ରଭୁବାନା । ଉଡ଼ାଇ ଦେଲେ ଭବେ ସିନା ॥
କହଇ ରାମଦାସ ସ୍ଥିର । ତୁମ୍ଭ ପାଦେ ମୋ ନମସ୍କାର ॥
ତୁମ୍ଭେ ହୋଇ ମୋ ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ । ତାର ଏ ଭବ ଜଳଧିରୁ ॥

ଶ୍ରୀ କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ରାଣୀ

ଆଉରି ଚଇତନ କହେ । ଶୁଣିମା ହେଉ ମୁନିରାୟେ ।
ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରେ ରାଜା ରାଣୀ ଦିନେ । ଗଲେ ଗୋପାଳ ଦରଶନେ ।

ଦେଖି ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ମୂରତି । ଲାବଣ୍ୟସିନ୍ଧୁ ତନୁ ଜ୍ୟୋତି ॥
ହୃଦରେ ଆନନ୍ଦ ତରଙ୍ଗ । ପୁଲକେ ପୂରିଲା ସର୍ବାଙ୍ଗ ॥
ସର୍ବାଙ୍ଗେ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର । ଅଛଇ ନାନା ଅଳଙ୍କାର ॥
ନାସାରେ ନାହିଁ ଏକ୍ୱ ମୋତି । ଥିଲେ ସେ ଚୁମ୍ବି ଓଷ୍ଠ ଜ୍ୟୋତି ॥
ଝିଲେକ ପାବନ ହୃଦର । ପରସ୍ପେ ଦଶନ୍ତା ସୁନ୍ଦର ॥
ଥିଲା ଯେ ନାକେ ଆପଣାର । ବୃହତ ଜଙ୍ଘ ମୋତିବର ॥
ତାକୁ ଦେବାକୁ କଲା ଚିନ୍ତା । ନାସାରେ ଛିଦ୍ର ଯେତେ ଥାନ୍ତା ॥
ପିନ୍ଧାଇ ଦିଅନ୍ତି ଏକ୍ଷଣି । ଏମନ୍ତ ଭାଳିଲେକ ରାଣୀ ॥
ନିଶିରେ ଦେଖିଲା ସ୍ୱପନ । ସାକ୍ଷାତ ପରସ୍ପେ ବିଧାନ ॥
କହିଲେ ପ୍ରଭୁ ରଙ୍ଗାଧର । ଶିଶୁକାଳରେ ମାତା ମୋର ॥
ମୁଁ ଅପଣ୍ଟାଣି ବୋଲି ଜାଣ । ବିନ୍ଧାଇ ମୋର ନାକ କାନ ॥
ପିନ୍ଧାଇଥିଲେ ମୋତି ନାକେ । ହଜିଲା ଯମୁନାର ପଙ୍କେ ॥
ଏବେତ ବଡ଼ ବାଞ୍ଛା ମୋର । ପିନ୍ଧିବି ତୁମ୍ଭ ମୋତି ବର ॥
ଦେବାକୁ ଏମନ୍ତ ମୁକୁତା । ମନେ ନ ପାଅ ଯେବେ ବ୍ୟଥା ॥
ସକାଳୁ ଉଠି କି ସ୍ୱପନେ । ଦେଖିଲି ରାଣୀ ଭାବି ମନେ ॥
କେମନ୍ତେ ମନ କଥା ମୋର । ଜାଣିଲେ ଗୋପାଳ ଠାକୁର ॥
ମୁକ୍ତା ପିନ୍ଧାଇବାକୁ ଅଳି । କରି ମନରେ ଗଲା ଚଳି ॥
ପ୍ରବେଶ ଗୋପାଳ ସମ୍ମୁଖରେ । କହିଲା କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ସ୍ୱରେ ॥
ବିନ୍ଧାଇତାର ନାକ ମାତା । ପିନ୍ଧାଇଥିଲେ ସେ ମୁକୁତା ॥
ସେ ବନ୍ଧ ଆଜଯାଏ ଅଛି । ମୋତିତ ହଜିଣ ଯାଇଛି ॥
ଏତେ ରୁକ୍ମିଣୀ ତୋର ମାଏ । ନ ଦେଲେ ଆଉ ମୋତିଟିଏ ॥
ଆହା ମୋହର ଦୁଃଖୀଧନ । ମୋ ମୋତି ପିନ୍ଧିବାକୁ ମନ ॥
ଭକ୍ତକ ଅମୂଲ୍ୟ ମୁକୁତା । ଦେଲେ ହେବ ମୋ ମନବ୍ୟଥା ॥
ମୁକୁତା ଅବା କିବା ଧନ । ଦେଇ ପାରଇ ମୋ ଜୀବନ ॥
ସର୍ବ ସମ୍ପଦ କରି ଠୁଳ । ସମର୍ପି ଦେବିରେ ଗୋପାଳ ॥
ପତିତ ପାବନ ତୋ ବାନା । ମୋଠାରେ ଦୟାକଲୁ ସିନା ॥

ପିନ୍ଧାଇ ଦେବ ଟେକ ମୁଖ । ଯାଉ ମୋ ନାଗୀ ଜନ୍ମ ଦୁଃଖ ॥
ବୋଲଣି ଧରିଲା ମସ୍ତକ । ବଙ୍କାଇ ଦେଇ ପ୍ରଭୁ ବେକ ॥
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ରହୁ ମୁଖ ଗୋଟି । ଲୁଚାଇ ଦେଲେ ଶୋଭସୃଷ୍ଟି ॥
ଗୃହ୍ନିଁ ସେ ବଦନର ଗତି । ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲେ ବ୍ରଣୀ ମୋତି ॥
ଦେଖି ପ୍ରଭୁର ପଦ୍ମମୁଖ । ହରିଲା ସର୍ବପାପ ଦୁଃଖ ॥
ମା ପାଶେ ଯେସନେ ବାଳକ । ତଥା ସନ୍ମୁଖ ପ୍ରଭୁ ବେକ ॥
ହସି ଆନନ୍ଦେ ହେଲେ ଉଭା । ଆହା ଦିଶିଲା କେଡ଼େ ଶୋଭା ॥
କୃତାର୍ଥ ହୋଇଗଲେ ବ୍ରଣୀ । ଚକ୍ଷୁରୁ ବହିଗଲା ପାଣି ॥
ଉତ୍ସବ କଲା ସେ ଭୁବନେ । ପ୍ରସାଦେ ତୋଷି ସର୍ବଜନେ ॥
ଅଦ୍ୟାପି ରହିଛି ସେ ମୋତି । ଠାକୁରେ ଉତ୍ସବେ ପିନ୍ଧନ୍ତି ॥
ଲୀଳାମୟ ସେ ଗୋପୀନାଥ । କରନ୍ତି ଲୀଳା ଅପ୍ରମିତ ॥
ଜାଣି ବ୍ରଣୀର ଶୁଦ୍ଧମନ । କଲେ ତା ବାଞ୍ଛା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ବାତ୍ସଲ୍ୟ ପ୍ରେମେ ହୋଇ ଭୋଳ । ମାଗି ପିନ୍ଧିଲେ ମୁକ୍ତାଫଳ ॥
ଯା ପାଦେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀ । ସେବେ ତାଙ୍କୁ କି ଊଣା ପୁଣି ॥
ପ୍ରେମ ଅଧୀନ ଦଇତାରି । ପ୍ରେମରୁ ନପାରେ ଉବୁରି ॥
ଧନ୍ୟ ତୁ ବ୍ରଣୀ ଜଗନ୍ନାଥ । ତୋ ପାଦ ଧୂଳି ମୋର ମାଥ ॥
ପବିତ୍ର ହେଉ ରାମଦାସ । କରୁଣା କର ପୀତବାସ ॥
ସଂସାର ମାୟାରେ ମୁଁ ଜଡ଼ି । ପବିତ୍ର ମୁକ୍ତିପଥ ଛାଡ଼ି ॥
ଅନ୍ଧାରେ ହେଉଛି ଅଣ୍ଡାଳ । ପଥ ଦେଖାଅ ବନମାଳୀ ॥
ରଖାଅ ତୁମ୍ଭ ପାଦେ ମନ । ନିସ୍ତାର ଅକିଞ୍ଚନ ଜନ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଗ୍ରେଟବେପ୍ର ବଡ଼ବେପ୍ର କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ବ୍ରଣୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି
ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଷିପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଚତୁଃପଞ୍ଚାଶତ୍ ଅଧ୍ୟାୟ
ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ସମ୍ବାଦ
ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

କହଇ ଚଇତନ ବାଣୀ । ଶୁଣ ସୁମନ ଦଣ୍ଡପାଣି ॥
ହରିର ଅନୁଗ୍ରହ ହେଲେ । ନିସ୍ତରେ ମହାପାପୀ ଭଲେ ॥
ଯେ ଯେତେ ପାପୀ ଥାଏ ଜାଣ । ସେ ହୁଏ ତେତେ ପୁଣ୍ୟବାନ ॥
ରୋଗୀର ବ୍ୟାଧି ହେଲେ ହତ । ଯେମନ୍ତ ହୁଏ ବଳବନ୍ତ ॥
ଅପଥ ପାଶକୁ ନ ଯାଏ । ଚିର ଜୀବନ ସୁଖେ ରହେ ॥
କହିବା ଏକ ସାଧୁକଥା । ଅତି ପବିତ୍ର ଗୁଣ ଗାଥା ॥
ଦକ୍ଷିଣେ ଏକ ବିପ୍ର ରହେ । ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ନାମ ବହେ ॥
ଅଟନ୍ତି ଧର୍ମ ବିବର୍ଜିତ । ଅତି ଲମ୍ପଟ ବେଶ୍ୟା ରତ ॥
ନଦୀ ଏ ଘର ପାଶେ ତାର । ତା ଆରପାରେ ବେଶ୍ୟାଘର ॥
ନାମ ତାହାର ଚିନ୍ତାମଣି । ସୁନ୍ଦରୀ ସୃଷ୍ଟି ମଥାମଣି ॥
ଲମ୍ପଟ ମନ ବନ୍ଦୀବାସ । ଷୋଳ କି ସତର ବୟସ ॥
ସେହିଟି ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳର । ଅମୂଲ୍ୟ କଣ୍ଠ ସୁନାହାର ॥
ତା ଘରେ ରଜନୀ ଦିବସ । ପଡି ଭୋଗଇ ରତିରସ ॥
ଦିନେ ତା ପିତୃଶ୍ରାଦ୍ଧଦିନ । ପଡିଲା ସକାଳୁ ବହନ ॥
ବେଶ୍ୟା ବୋଇଲା ଯାଅ ଘର । ପିତାଙ୍କ ଶ୍ରାଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ କର ॥
ଝଡ଼ି ଯେ ବରଷା ପବନ । ଘରେ ରହିବ ଆଜଦିନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବିଦା କଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରକୁ ଆଇଲା ॥
ସାରିଲା ଶ୍ରାଦ୍ଧକର୍ମ ବିଧି । ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ଚରବୃନ୍ଦ ॥
ଆସି ହୋଇଲା ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳ । ହେଲା ଅନ୍ଧାର ବେଳୁବେଳ ॥
ଯେମନ୍ତ ବଢ଼ିଲା ଅନ୍ଧାର । ତେମନ୍ତ ମଦନ ବିକାର ॥
ବିପ୍ର ହୃଦୟେ ଗଲା ଘୋଟି । କେ କହୁ ତାର ଛଟପଟି ॥
ଘନେ ବିଜୁଳି ଲୀଳାପର । ମନରେ ବେଶ୍ୟା ଖେଳାକର ॥
ଯେମନ୍ତେ ନାଚେ ବାଏ ଗାଏ । ହସି ନୟନ କୋଣେ ଚାହେଁ ॥

ପିନ୍ଧାଇ ଦେବ ଟେକ ମୁଖ । ଯାଉ ମୋ ନାଶି ଜନ୍ମ ଦୁଃଖ ॥
ବୋଲଣ ଧରିଲ ମସ୍ତକ । ବନ୍ଧାଇ ଦେଇ ପ୍ରଭୁ ବେକ ॥
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ରହୁ ମୁଖ ଗୋଟି । ଲୁଟାଇ ଦେଲେ ଶୋଭାସୃଷ୍ଟି ॥
ଗୁନ୍ଥି ସେ ବଦନର ଗତି । ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲେ ରାଣୀ ମୋତି ॥
ଦେଖି ପ୍ରଭୁର ପଦ୍ମମୁଖ । ହରିଲା ସର୍ବପାପ ଦୁଃଖ ॥
ମା ପାଶେ ଯେସନେ ବାଳକ । ତଥା ସନଖ ପ୍ରଭୁ ନେକ ॥
ହସି ଆନନ୍ଦେ ହେଲେ ଉଭା । ଆହା ଦିଶିଲ କେଡେ ଶୋଭା ॥
କୃତାର୍ଥ ହୋଇଗଲେ ରାଣୀ । ଚକ୍ଷୁରୁ ବହିଗଲ ପାଣି ॥
ଉତ୍ସବ କଲ ସେ ଭୁବନେ । ପ୍ରସାଦେ ତୋଷି ସର୍ବଜନେ ॥
ଅଦ୍ୟାପି ରହିଛି ସେ ମୋତି । ଠାକୁରେ ଉତ୍ସବେ ପିନ୍ଧନ୍ତି ॥
ଲୀଳାମୟ ସେ ଗୋପୀନାଥ । କରନ୍ତି ଲୀଳା ଅପ୍ରମିତ ॥
ଜାଣି ରାଣୀର ଶୁଦ୍ଧମନ । କଲେ ତା ବାଞ୍ଛା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ବାତ୍ସଲ୍ୟ ପ୍ରେମେ ହୋଇ ଭୋଳ । ମାଗି ପିନ୍ଧିଲେ ମୁକ୍ତାଫଳ ॥
ଯା ପାଦେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀ । ସେବେ ତାଙ୍କୁ କି ଊଣା ପୁଣି ॥
ପ୍ରେମ ଅଧୀନ ଦଇତାରି । ପ୍ରେମରୁ ନପାରେ ଉବୁରି ॥
ଧନ୍ୟ ତୁ ରାଣୀ ଜଗନ୍ମାତ । ତୋ ପାଦ ଧୂଳି ମୋର ମାଥ ॥
ପବଶ ହେଉ ରାମଦାସ । କରୁଣା କର ପୀତବାସ ॥
ସଂସାର ମାୟାରେ ମୁଁ ଜଡ଼ି । ପବନ ମୁକ୍ତିପଥ ଛାଡ଼ି ॥
ଅନ୍ଧାରେ ହେଉଛି ଅଣ୍ଡାଳି । ପଥ ଦେଖାଅ ବନମାଳୀ ॥
ରଖାଅ ତୁମ୍ଭ ପାଦେ ମନ । ନିସ୍ତାର ଅକିଞ୍ଚନ ଜନ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଗ୍ରୈଷ୍ଠବିପ୍ର ବଡ଼ବିପ୍ର କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ରାଣୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି
ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ନିପଞ୍ଚାଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଚତୁଃପଞ୍ଚାଶତ୍ ଅଧ୍ୟାୟ

ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

କହଇ ଚଇତନ ବାଣୀ । ଶୁଣ ସୁମନ ଦଣ୍ଡପାଣି ॥
ହରିର ଅନୁଗ୍ରହ ହେଲେ । ନିସ୍ତରେ ମହାପାପୀ ଭଲେ ॥
ଯେତେ ଯେତେ ପାପୀ ଥାଏ ଜାଣ । ସେ ହୁଏ ତେତେ ପୁଣ୍ୟବାନ ॥
ରୋଗୀର ବ୍ୟାଧି ହେଲେ ହତ । ଯେମନ୍ତ ହୁଏ ବଳବନ୍ତ ॥
ଅପଥ ପାଶକୁ ନ ଯାଏ । ଚିର ଜୀବନ ସୁଖେ ରହେ ॥
କହିବା ଏକ ସାଧୁକଥା । ଅତି ପବିତ୍ର ଗୁଣ ଗାଥା ॥
ଦକ୍ଷିଣେ ଏକ ବିପ୍ର ରହେ । ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ନାମ ବହେ ॥
ଅଟଇ ଧର୍ମ ବିବର୍ଜିତ । ଅତି ଲମ୍ପଟ ବେଶ୍ୟା ରତ ॥
ନଦୀ ଏ ଘର ପାଶେ ତାର । ତା ଆରପାରେ ବେଶ୍ୟାଘର ॥
ନାମ ତାହାର ଚିନ୍ତାମଣି । ସୁନ୍ଦରୀ ସୃଷ୍ଟି ମଥାମଣି ॥
ଲମ୍ପଟ ମନ ବନ୍ଦୀବାସ । ଷୋଳ କି ସତର ବୟସ ॥
ସେହିଟି ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳର । ଅମୂଲ୍ୟ କଣ୍ଠ ସୁନାହାର ॥
ତା ଘରେ ରଜନୀ ଦିବସ । ପଡ଼ି ଭୋଗଇ ରତିରସ ॥
ଦିନେ ତା ପିତୃଶ୍ରାଦ୍ଧଦିନ । ପଡ଼ିଲା ସକାଳୁ ବହନ ॥
ବେଶ୍ୟା ବୋଇଲା ଯାଅ ଘର । ପିତାଙ୍କ ଶ୍ରାଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ କର ॥
ବଢ଼ି ଯେ ବରଷା ପବନ । ଘରେ ରହିବ ଆଜଦିନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବିଦା କଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରକୁ ଅଇଲା ॥
ସାରିଲା ଶ୍ରାଦ୍ଧକର୍ମ ବିଧି । ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ଚରବୃନ୍ଦ ॥
ଆସି ହୋଇଲା ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳ । ହେଲା ଅନ୍ଧାର ବେଳୁବେଳ ॥
ଯେମନ୍ତ ବଢ଼ିଲା ଅନ୍ଧାର । ତେମନ୍ତ ମଦନ ବିକାର ॥
ବିପ୍ର ହୃଦୟେ ଗଲା ଫୋଟି । କେ କହୁ ତାର ଛଟପଟି ॥
ଘନେ ବିଜୁଳି ଲୀଳାପରି । ମନରେ ବେଶ୍ୟା ଖେଳାକର ॥
ଯେମନ୍ତେ ନାଚେ ବାଏ ଗାଏ । ହସି ନୟନ କୋଣେ ଚାହେଁ ॥

ସେଇ ରସଇ ମିଶଇ । ମନ ପରାଣ ସନ୍ତୋଷଇ ॥
ଦଶିଲା ତାହାଙ୍କୁ କେବଳ । ତନ୍ମୟଭାବେ ବିପ୍ର ଭୋଳ ॥
ରଜନୀ ଅର୍ଦ୍ଧଅଛି ହୋଇ । ଅନ୍ଧାରେ ପଥ ନ ଦିଶଇ ॥
ଝଞ୍ଜା ପବନ ପରବଳ । ଝମକ ବରଷଇ ଜଳ ॥
ବାତୁଳ ପ୍ରାୟେ ବିପ୍ର ହୋଇ । ବାହାର ହେଲା ବେଶ୍ୟା ଠାଇଁ ॥
ନଦୀର ସ୍ରୋତ ପ୍ରଖରର । ହୋଇଛି ବଡ଼ି ଭୟଙ୍କର ॥
ବିପ୍ରର ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ନଈକି ପଡ଼ିଲା ସେ ଡେଇଁ ॥
ବୁଡ଼ିଣ ଭାସିବା ବେଳର । ହାତେ ବାଜିଲା ମୃତଦାର ॥
ସେ ସଡ଼ି ଫୁଲି ସୋହ୍ଲ ପରି । ଭାସି ଯାଉଛି ଗନ୍ଧ ଭରି ॥
ଧଇଲା ତାହାକୁ କୁଣ୍ଢାଇ । ନଦୀକି ଗଲା ପାର ହୋଇ ॥
ନଦୀର ଆରପାରେ ଉଠି । ଧାଇଁଲା କାଦୁଅ ଚକଟି ॥
ଖୁଲିଲା ଦୁଆର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟେ । ବେଶ୍ୟାର ଘର ଗୃହପାଶେ ॥
ପାଚେରୀ କାନ୍ଥଟାକୁ ଦେଖେ । ମୂଷାର ଗର୍ତ୍ତ ଏକ ରହେ ॥
ତହିଁରେ ମୁଖକୁ ପୂରାଇ । ସର୍ପେ ଉହଲା ଥିଲା ରହି ॥
ତାହାର ପୁଚ୍ଛ ଆଶ୍ରୟରେ । ଉଠନ୍ତି କି ପାଚେରୀ ଉପରେ ॥
ଯେମନ୍ତ ବସିଲାକ ଚଢ଼ି । ତେମନ୍ତେ ପଡ଼ିଲା ସେ ଗଡ଼ି ॥
ସ୍ଥୁଳ ବିପ୍ର କଳେବର । ଶବଦ ହେଲା ଭୟଙ୍କର ॥
ଉଠିଲା ବେଶ୍ୟା ଭୟ ପାଇ । ଦେଖିଆ ଆଲୁଅ ଲଗାଇ ॥
ବିପ୍ର ପଡ଼ିଛି ଅସ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତେ । ନାହିଁ ତ ଜ୍ଞାନ ସେ କାଥିତେ ॥
ତାହାକୁ ଧରାଧରି କରି । ଘରକୁ ନେଲେ ଜଣ ଚାରି ॥
ଦୁର୍ଗନ୍ଧେ ଫାଟିଯାଏ ନାକ । କାଦୁଅ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେହସାକ ॥
ଧୋଇ ପୋଛିଲେ ଯତ୍ନ କରି । ଆଉଁସି ଚେତନା ସଞ୍ଚାରି ॥
ଭର୍ତ୍ସନା କରି ଚିନ୍ତାମଣି । କହଇ ମର୍ମଭେଦୀ ବାଣୀ ॥
ଧିକ ତୁମ୍ଭର ବ୍ୟବହାର । ଧିକ ସେ ବୁଦ୍ଧିକି ତୁମ୍ଭର ॥
ଯାହାର କରମ ଯେମନ୍ତ । ସେ ଫଳ ଲଭଇ ତେମନ୍ତ ॥
ଏଡ଼ିକ ମଦନ ବିକାର । ଦୁର୍ଗମେ ନଦୀ ହେଲ ପାର ॥

ମଳ କି ମୂଷ ସଙ୍ଗେ ଜଡ଼ି | ଧାଇଁ ଆସିଲ ଉଟେପଡ଼ି ||
ଦୁର୍ଗନ୍ଧେ ଭୂତ ହେବ ବଣା | ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଗଲ୍ ତା ଜଣା ||
ନ ହେଜ କାଳସର୍ପ ଧରି | ଡେଇଁଲ ଅଲଙ୍ଘ୍ୟ ପାଚେରି ||
ଗୁନ୍ତୁ ପଡ଼ିଲ ତଳେ ଗଡ଼ି | ଜୀବନ ଯାଇଥାନ୍ତା ଛୁଡ଼ି ||
ମୁଁ ବେଶ୍ୟା ହୀନ ପାପକାଠ | ମହତ୍ତ୍ୱ ବିକି ପୋଷେ ପେଟ ||
ମୋତେ ଛୁଇଁଲେ ପାପ ହୁଏ | ଛୁଇଁ ନ ମାଡ଼ନ୍ତି ସାଧୁଏ ||
ମୋଠାରେ ଏଡ଼େ ଅନୁରାଗୀ | ହୋଇ ହେଉଛ ପାପେ ଭାଗୀ ||
ଏ ସେହ୍ନ ଶତ ଅଂଶୁ ଅଂଶେ | ଯେବେ କରନ୍ତ ପୀତବାସେ ||
ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଯା ଚରଣରେ | ଲୁଟଇ ଧୂଳି ପରକାରେ ||
ପବିତ୍ର ହୁଅନ୍ତା ଜୀବନ | ଛେଦଣ ସଂସାର ବନ୍ଧନ ||
ଲଭନ୍ତ ଇହ ପରକାଳେ | ପରମ ଗତିକି ନିଶ୍ଚଳେ ||
ଚିନ୍ତାମଣିର ଚିନ୍ତାମଣି | ବାକ୍ୟକୁ ବିପ୍ର ଗୁଣି ଗୁଣି ||
ନିଜ କୁକର୍ମ ଅନ୍ତଶୟ | ଘୃଣାର ହୋଇଲା ଉଦୟ ||
ଦଗଧ ହେଲ ଅନୁତାପେ | ମନେ ପକାଇ କୃତ ପାପେ ||
ନରକକ୍ଲେଶରୁ ସେ ଯନ୍ତ୍ରଣା | ବଳଇ ନାହିଁ ସେ ତୁଳନା ||
ଯେମନ୍ତେ ଘୋର ଦାବାନଳେ | କି ଅବା ମହାସିନ୍ଧୁ ଜଳେ ||
ପୋଡ଼ି କି ବୁଡ଼ି ମଲାବେଳେ | ଆଶ୍ରୟ ଲୋଡ଼ନ୍ତି ବିକଳେ ||
ତେମନ୍ତ ହୋଇ ଛଟପଟ | ବୋଇଲା ରଖ ବଇକୁଣ୍ଠ ||
ପତିତପାବନ ଶ୍ରୀହରି | ପତିତେ ରଖ ଦୟାକରି ||
ତାରିଛ ଯେବେ ପାପୀଜନେ | ସବୁଙ୍କୁ ବଳି ମୁହିଁ ଜଣେ ||
ଏମନ୍ତ ଶ୍ରୀହରି ଚିନ୍ତନେ | ବୈରାଗ୍ୟ ଉପୁଜିଲା ମନେ ||
ରଜନୀ ହୋଇଲା ପ୍ରଭାତ | ଛୁଟିଲେ ନବୀନ ଭକତ ||
ଗୃହ ଭାରିଜା ପୁତ୍ର ମାତା | ପାଶୋରି ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା ||
ଦୃଢ଼ବୈରାଗ୍ୟ ହୃଦେ ଧରି | ଚଳିଲ ଶ୍ରୀହରି ସୁମରି ||
ଚାଲଇ ଅତି ବେଗେ ବେଗେ | ଦେଖିଲ ସାଧୁ ଏକ ଆଗେ ||
ଭକ୍ତିରେ ତାଙ୍କୁ ଗୁରୁ କଲ | ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମନ୍ତ୍ର ଦୀକ୍ଷା ନେଲ ||

ଲଗାଇ ମନ ଦେହ ପ୍ରାଣ । ସେବିଲା ଗୁରୁଙ୍କ ଚରଣ ॥
ଲଭିଲା ହରି ପ୍ରେମାମୃତ । ପାନେ ହୋଇଲା ଉନମତ୍ତ ॥
ଯେସନ୍ତେ ମଦ୍ୟପି ମଦ୍ୟ ପିଇ । ହସଇ କାନ୍ଦଇ ନାଚଇ ॥
କୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନେ ଉତ୍କଣ୍ଠିତେ । ଚଳିଲା ବୃନ୍ଦାବନ ପଥେ ॥
ବାଗ ବନ୍ଦଗ ନାହିଁ ଜ୍ଞାନ । କେବଳ କୃଷ୍ଣପାଦେ ଧ୍ୟାନ ॥
ପ୍ରବେଶ ଏକ ଗ୍ରାମାନ୍ତରେ । ବସିଲା ସରୋବର ତୀରେ ॥
ଏମନ୍ତେ ପ୍ରେମେ ମତ୍ତ ହୋଇ । ରହିଲା ଦିନ ଗୁରି ତହିଁ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ସାଧୁଭକ୍ତ । ପ୍ରେମରେ ହେଲେ ବଶୀଭୂତ ॥
ସ୍ନାନ ସେ ସରୋବର ମାରେ । ଅନେକ ନରନାରୀ କରେ ॥
ଏକ ଯେ ବଣିକର ନାରୀ । ଯୁବତୀ ପରମା ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ସ୍ନାନ ସେ ସାରି ଯାଏ ଘରେ । ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା ତା ଉପରେ ॥
ଏକେତ ସୁନ୍ଦରୀ ବିଶେଷ । ଦୁଜେ ପିନ୍ଧିଛି ଓଦାବାସ ॥
ଜଡ଼ି ଯାଇଛି ଶାଢ଼ୀ ଗୋଟି । ଦିଶଇ ଦେହ ଶୋଭା ଫୁଟି ॥
ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତ । କାହିଁକେ ହେଲା ବିଚଳିତ ॥
ଜାଣି ମନର ଏ ପ୍ରକାର । ଜନ୍ମିଲା ବୋଲି ଯେ ବିକାର ॥
ବିକାର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ । ସେ ବଧୂ ପଛେ ପଛେ ଯାଇ ॥
ବଧୂ ପ୍ରବେଶ ଅନ୍ତଃପୁରେ । ସାଧୁ ବସିଲା ଅଗଣାରେ ॥
ଏକାଳେ ସେହି ନାରୀ ପତି । ଶୁଦ୍ଧଚରିତ ଶାନ୍ତମତି ॥
ସାଧୁର ପାଶେ ଉପସ୍ଥିତ । ହୋଇ ହୋଇଲା ଆଚମ୍ବିତ ॥
ବହୁତ ସ୍ତବ ସ୍ତୁତି କଲା । କି ଆଜ୍ଞା ହେଉଛି ବୋଇଲା ॥
ସାଧୁ ବୋଇଲା ମୋର କଥା । ରଖିଲେ କର ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।
ତୋର ସୁନ୍ଦରୀ ଯୁବତୀକ । ଝଟତି ଆଣ ମୋ କଟକ ॥
ବଣିକ ତତକ୍ଷଣ ବିଚକ୍ଷଣ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୈଷ୍ଣବ ଭକ୍ତ ॥
ବୈଷ୍ଣବର ପ୍ରୀତି ପାଇଁ । ସକଳ କରି ସେ ପାରଇ ॥
ଅନ୍ତଃପୁରକୁ ଚଳିଗଲା । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କି ବିଭୂଷଣ କଲା ॥
ନିଜ ନାରୀକି ଆଣି ତୋଷେ । ସମର୍ପି ଦେଲା ସାଧୁ ପାଶେ ॥

ପାଦରୁ ଶିରଯାଏ ତାର । ଦେଖିଲେ ସାଧୁ ବାର ବାର ॥
ଚକ୍ଷୁକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି । ଆପଣା ମନକୁ ବୁଝାଇ ॥
ରେ ମୂଢ଼ଚକ୍ଷୁ କସ ଚାହିଁ । ତୁ ପୁଣି ହେଲୁ କାମମୋହି ॥
ରକତ ମାଂସ କ୍ଳେଦ ମଳ । ମୂତ୍ର ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ ସ୍ଥଳ ॥
ଅଟଇ ସିନା ଦେହ ଗୋଟି । ଢାଙ୍କି ରହିଛି ଚର୍ମପଟି ॥
ଯେମନ୍ତ ଫଳ ମହାକାଳ । ଉପରେ କେବଳ ସୁଢଳ ॥
ଆରେ ନିର୍ଲଜ ଚୋର ଏଡ଼େ । ଏଥି ପାଇଁକି ଲୋଭ ବଡ଼େ ॥
କରଣେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ସ୍ପରଶ । କୁତ୍ସିତ ଅଭକ୍ଷ ଗରସ ॥
ଧିକ ଧିକରେ ତୋତେ ଦୁଷ୍ଟ । ଅସତ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପାପିଷ୍ଟ ॥
ଯା ଫଳ ଦୁଃଖ ପରିଣାମେ । ପକାଇ ଇଚ୍ଛି ସେହି କାମେ ॥
ଏତେ ଚିନ୍ତାସୀ ଅନ୍ତେ ପୁଣି । ବୋଇଲା ଶୁଣରେ ରମଣୀ ॥
ଦିଓଟି ଅତି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ମୁନ । ଛୁଞ୍ଚି ମୋ ନିକଟକୁ ଆଣ ॥
ଆଣିଲେ ବେଗେ ନାରୀଗଣ । ଦେଖିଣ ସାଧୁ ହେଲା ତୋଷ ॥
ବୋଇଲା ଏ ପାପ ନୟନେ । ଫୋଡ଼ି ଦିଅ ଏ ଛୁଞ୍ଚିମୁନେ ॥
ଶୁଣି ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ । କଠାଳ ବୋଇଲା ସାଧୁତ ॥
ଆଜ୍ଞା ଲଙ୍ଘନେ ଭୟ କରି । ନୟନେ ଦେଲା ଛୁଞ୍ଚିମାରି ॥
ରକତ ଝରି ଝରି ବହେ । ଆନନ୍ଦେ ସାଧୁ ନାଚ କହେ ॥
ବୁଧି ବିଧାନେ ଏହି ମୂଳ । ମିଳେ କରମ ମୋତେ ଫଳ ॥
ବଣିକ ଆସି ଏହା ଦେଖି । ହୋଇଲା ଅତିଶୟ ଦୁଃଖୀ ॥
ସାଧୁର ଆଜ୍ଞା ଅନୁସାରେ । ନେଲା ସେ ସରୋବର ତୀରେ ॥
ଧୀରେ ଧୀରେ ଦେଇ ହସ୍ତଧରି । ଦେଖିଣ ଜନେ ଖେଦକରି ॥
କୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନ ବାଧା ଏଡ଼ି । ଯେ ଦୃଢ଼ବ୍ରତ ଚକ୍ଷୁ ଫୋଡ଼ି ॥
ସେ ଅନ୍ଧ ସାଧୁ ବୃନ୍ଦାବନେ । ଗମିଲା କୃଷ୍ଣ ଦରଶନେ ॥
ଯାର ପ୍ରବଳ ପ୍ରେମଦୃଷ୍ଟି । ତାର କି ଚର୍ମ ଚକ୍ଷୁ ଫୁଟି ॥
ଶ୍ରୀରାଧା କୃଷ୍ଣ ଲୀଳା ରୂପ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତଣ ସାଧୁ ଭୂପ ॥
କ୍ଷଣେ ହସଇ କ୍ଷଣେ କାନ୍ଦେ । ଗାଇ ନାଚଇ ନାନା ଛନ୍ଦେ ॥

କ୍ଷଣକେ ପୁଣି ତଳେ ପଡ଼େ । ହା ରାଧାକୃଷ୍ଣ ବୋଲି ଗଡ଼େ ॥
ମାଦକୀ ପ୍ରାୟେ ପଥେ ଚଳେ । ମଧୁରେ ଗାଏ ଅଶ୍ରୁଗଳେ ।
ଶୁଣି ସେ ନାମାମୃତ ଗାନ । ଉଲ୍ଲସି ଉଠଇ ଭୁବନ ॥
ଏମନ୍ତେ ଯାଇଁ ବୃନ୍ଦାବନେ । ବ୍ରହ୍ମକୁଣ୍ଡର ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ବସି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରାପ୍ତି ଆଶେ । ଅଟଳ ଭକତି ବିଶ୍ୱାସେ ॥
କରଇ ଧ୍ୟାନ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ । ଆବର ହରନ୍ତେ ବେଦନ ॥
ଭକ୍ତ ବତ୍ସଳ ଭବଗ୍ରାହୀ । ଭକତ ଆକୁଳ ନ ସହି ॥
ସମ୍ମୁଖେ ହୋଇ ଉପସ୍ଥିତ । ବୋଇଲେ ମଧୁରେ ଏମନ୍ତ ॥
ଖରାରେ ବସି କାହିଁପାଇଁ । କ୍ଷୁଧାରେ ବପ୍ର ହୁଅ ଦହି ॥
ଆସ ଏ ଛାଇତଳେ ବସ । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ କର ଗ୍ରାସ ॥
ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ କହେ ମୁହିଁ । ଅନ୍ଧ କିଛିହିଁ ନ ଦେଖଇ ॥
କେ ତୁମ୍ଭେ ସତ କର ଭାଷ । ତେବେ ମୁଁ ଯିବ ତୁମ୍ଭ ପାଶ ॥
ଗୋପଶିଶୁ ମୁଁ କୃଷ୍ଣ କହେ । ସେ ବୋଲେ ଅନ୍ନ ଦେଲା କିଏ ॥
ପ୍ରତି ଉତ୍ତରେ ଗୋପୀନାଥ । ଦେଇଛି ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ତ ॥
ଅଙ୍ଗ ସୁବାସ ମନୋହର । ବଚନ କୋମଳ ମଧୁର ॥
ସାଧୁ ଜାଣିଲା ଅନୁଭବେ । ନିଶ୍ଚେ ଏ କୃଷ୍ଣ ବାସୁଦେବେ ॥
ଆନନ୍ଦେ ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ହୋଇ । ଖୋଜଇ ଧରିବ କୁଣ୍ଢାଇ ॥
ବୋଲେ ଖାଇବ ଅନ୍ନ ଦିଅ । ଛୁଇକ ହାତ ଧରିନିଅ ॥
ଧର ବୋଲିଣ ବାମହସ୍ତ । ତର୍ଜମା ବଢ଼ାଇ ଅଚ୍ୟୁତ ॥
ହସିବା ଆହା କି ସୁନ୍ଦର । ତୁଳାକୁ ତୁଚ୍ଛ ସୁଧାକର ॥
ପୁଣି ବଢ଼ାଇ କୃଷ୍ଣ ହସ୍ତ । ଜାପଟି ଧଇଲା ସାଧୁତ ॥
ଯେମନ୍ତେ ବୁଡ଼ିମଲା ଲୋକେ । କୁଣ୍ଢାଇ ଧରନ୍ତି ଆରେକ ॥
ମହା କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତୀ ସୁଧାପଣେ । ଲଭି କି ଛାଡ଼େ କଦାଚତେ ॥
କୃଷ୍ଣ ବୋଇଲେ ଏକ ଭାଇ । ଛାଡ଼ ଘରକୁ ଯିବ ମୁହିଁ ॥
ସେ ବୋଲେ କେବେ ନ ଛାଡ଼ିବ । ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ରଖିବ ॥
ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଲଭି ଧନ । ଛାଡ଼େ କି ଦରିଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ॥

ପର କ ଦୁଃଖର ଯାତନା । ବୁଝେ ଯେମନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ସିନା ॥
ଯହିଁରେ ପର ଦୁଃଖ ଯିବ । ନିଜର ହାନି ତୋ ନୋହିବ ॥
ଏମନ୍ତ ଦର୍ଶନ ମାତର । ଦେବାକୁ ଏତେ ଛନ୍ଦ ଧର ॥
ନ ଶୁଣ ସାଧୁ ମାନ୍ତବାଣୀ । କୃଷ୍ଣ କରନ୍ତ ଟଣାଟଣି ॥
ଶ୍ୱେର ଯେମନ୍ତେ ଧର୍ମ ଗୀର । ନ ଶୁଣେ କାଞ୍ଚିତ ମାତର ॥
ସାଧୁ ଭକତ କୋପେ ଥର । ଆଣ୍ଠରେ ଧରିଲା ଆତୁର ॥
କୃଷ୍ଣ ବୋଇଲେ ଛୁଡ଼ ଛୁଡ଼ । ଭାଙ୍ଗିଗଲା ମୋ ହାତ ଗୋଡ଼ ॥
ଶୁଣିଣ ସାଧୁ ଚମକିଲା । ମୁଠା ହୁଗୁଳା କରିଦେଲା ॥
ହାତରୁ ଉଚ୍ଛୁଡ଼ି ପଳାଇ । ହସିଲେ କପଟୀ କହ୍ନାଇ ॥
ଭକୁଆ ହୋଇ ସାଧୁ ଚାପି । ହସ୍ତରୁ ସିନା ଗଲା ଖସି ॥
ସେ ପୁଣି ବଳେ ନୁହେଁ ଛଳେ । ପୌରୁଷ ନାହିଁ ଏଥେ ତଳେ ॥
ଦେଖିବା ଦେଖି ହୃଦ ମୋର । ପଳାଅ ଭଲା ମାୟାଧର ॥
ଯା’ ଠାରେ ଯେତେ କରେ ଦୟା । ତା ଠାରେ ତେତେ କୃଷ୍ଣମାୟା ॥
ଯେ ଯେତେ ଧରିବାକୁ ଯାଏ । ସେ ସେତେ ଦୂରକୁ ପଳାଏ ॥
ଚାଲ ନ ଜାଣିଲା ପିଲାକୁ । ମାତା ଦେଖାଇ ଅଙ୍ଗୁଳିକୁ ॥
ଘୁଞ୍ଚି ବୋଲଇ ଧର ଧର । ଚାଲେ ବାଳକ ଥରଥର ॥
ତହିଁରେ ବଢ଼େ ତା ଶକତ । ଏ ମାୟା ଜାଣ ସେହିମତ ॥
କୃଷ୍ଣ ହୋଇଣ ସ୍ନେହବଶ । ବୋଇଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆସ ॥
ଚାଲନ୍ତ କୃଷ୍ଣ ଦୂରେ ଦୂରେ । ଅନ୍ଧ ଧାମଇ ଧରିବାରେ ॥
ଚୁମ୍ବକ ଆକର୍ଷଣ ବଳେ । ଯେମନ୍ତ ଲୌହ ଖଣ୍ଡ ଚଳେ ॥
କରାଇ ତରୁତଳେ ସ୍ଥିତ । ଦେଲେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଦୁଧ ଭାତ ॥
କୃଷ୍ଣ ବୋଇଲେ ଗୋପସୁତେ । ଦେଖିନାହିଁକ କେବେ କେହେ ॥
ଦେଖି ହୋଇବ କିବା ଫଳ । ତହିଁକି କରୁଛ କଟାଳ ॥
ଅନ୍ଧ ବୋଇଲା ଗୁରୁତର । ସମ୍ବନ୍ଧ ତାଙ୍କ ନାହିଁ ମୋର ।
ହସି ନିକଟେ ଯାଇଁ ଧାଇଁ । ପଛକୁ କୃଷ୍ଣ ଘୁଞ୍ଚି ଯାଇଁ ॥
ଭକତ ସଙ୍ଗେ କଉତୁକ । କରନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ପଦ୍ମମୁଖ ।

ଅନ୍ଧ ହୃଦୟୁ ଯାଏ ଫାଟି । ହାତରୁ ନଧି ହରାଇଟି ॥
କହଇ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ । ଦୁଷ୍ଟ ନଷ୍ଟ ର ଅଟୁ ଭୁଇଁ ॥
ଦର୍ଶନ ଦେଲେ ଜବା ସର । ଯିବଟି କ୍ଷତି କ ତୋହର ॥
କାହିଁକି ମୋତେ ଏବେ କଷ୍ଟ । ଦେଇ କରୁଛ ଛଟପଟ ॥
ହେ ମହାବାହୁ କୃଷ୍ଣ ହରି । ତୋ ପାଦପଦ୍ମ ଆଶ୍ରା କରି ॥
ଆଇଲ ଅଶେଷ କଷଣ । ଦୟା ନ କଲୁ ଭଗବାନ ॥
ପତିତପାବନ ତୋ ନାମ । ପତିତ ତାରଣ ତୋ କାମ ॥
ଗଜ ଡାକିଲା ଅତି ଦୂରେ । ତାକୁ ତାରିଲୁ ଧାଇଁକାରେ ॥
ପାଶରେ ଥାଇ ଏତେ ସରି । ହେଉଛୁ ନ ଶୁଣ ଗୁହାରି ॥
ଦ୍ୟାଧଜାଲରେ ଗର୍ଭାଏଣୀ । ଡାକିଲା ତାରିଲୁ ସେକ୍ଷଣି ॥
ମୁଁ ମାୟା ମୋହ ଜାଲେ ପଡ଼ି । ନ ଶୁଣ ଡାକ ମଲେ ଗଡ଼ି ॥
ଦଉଛ ଅନ୍ଧକୁ ନୟନ । ମୁଁ ଅନ୍ଧ ହେଲି ହୀନମାନ ॥
ପୁତ୍ରକୁ ନାରାୟଣ ଡାକୁ । ତାରିଲୁ ଅଜାମିଳଟାକୁ ॥
ମନ ଚଇତନ ଦେଇ । ଡାକ ମରେ ନ ଶୁଣୁ ତୁହି ॥
ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଧ୍ରୁବ ଆଦି କରି । ତରିଲେ ତୋର ନାମ ଧରି ॥
ଯେବେ କହ ମୋହପ୍ରତି । ଏତେ ତୋ ପକ୍ଷପାତ ରୀତି ॥
ସହିବ ଏ ଅପମାନ । ମରିବି କରି ଅନଶନ ॥
ହେଲେ ଏ ପାପ ଦେହ ନାଶ । ଘୋଷିତ ତୋର ଅପଯଶ ॥
ମନ୍ତ୍ର ଶୁଣି ମୃଦୁହସି । କୃଷ୍ଣ କୌତୁକେ ପୁଣି ଭଷି ॥
ଚ କଳା ମୋ ଦେହ ମୁଖ । ଦେଖି ତୋ ହେବ କବା ସୁଖ ॥
ନ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଆଦି ବର । ଅଥବା ସ୍ୱର୍ଗ ଅଧିକାର ॥
ପ୍ରେମଙ୍ଗଳ କହେ ଏତେ । ଭୁଲଇ ଲୋଡ଼ୁ ପ୍ରଭୁ କେତେ ॥
। ପାଦ ଧୂଳିଟି ସମ୍ପଦ । କ ଅବା ଇନ୍ଦ୍ର ବ୍ରହ୍ମାପଦ ॥
। ମୁକ୍ତି ତୋ ସେବା ଦାସୀ । ତୁ ପ୍ରଭୁ ବଇକୁଣ୍ଠ ବାସୀ ॥
ଲୁଛି ଏତେ ମାଗ ବର । ପବନ ଚକ୍ଷୁଦାନ କର ॥
ଆଗେ ବରଜ ଶ୍ରୀହରି । ନଭଙ୍ଗି ରୂପେ ବଂଶୀ ଧରି ॥

ଦେଖଇ ପୁରଇ ନୟନ । ଆବର ହୃଦରେ ଚେତନ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଭବଗ୍ରାହୀ । ଅମୃତ ପାଦପଦ୍ମ ନେଇ ॥
ଭକ୍ତ ନୟନେ ବୁଲାଇଲେ । ଲଭି ସେ ଦିବ୍ୟ ଚକ୍ଷୁଭଲେ ॥
ଯେମନ୍ତେ ଆଗେ ଦେଲ ଗୃହ୍ନିଁ । ଦେଖିଲ ଗୋପାଳ କହ୍ନାଇ ॥
ଆହା କି ଶୋଭା ରୂପରାଶି । ନନ୍ଦେ ଅସଂଖ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶଶୀ ॥
ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସାର ମହାମେରୁ । କୃପା ଜଳଧି କଳ୍ପତରୁ ॥
ଜ୍ଞାନ ହାରିଲ ଦେଖି ଭୋଳେ । ଅଷ୍ଟସାତ୍ତ୍ୱିକ ଦେହେ ଖେଳେ ॥
ସ୍ତମ୍ଭ ପରାୟୁ ଊଣା ହେଲା । ଦେହରୁ ଝାଳ ବୋହିଗଲା ॥
ରୋମାଞ୍ଚ ହେଲା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ସର୍ବାଙ୍ଗ ଦଶିଲ ବିବର୍ଣ୍ଣ ॥
କମ୍ପିଲା ହୋଇ ଥରଥର । ନେତ୍ରୁ ଗଳିଲ ଅଶ୍ରୁ ଧାର ॥
ସ୍ତୁତି ଆରମ୍ଭି ରୁଦ୍ଧଗଳେ । ମୂର୍ଚ୍ଛିତେ ପଡ଼ିଗଲ ତଳେ ॥
ଦେଖି ଏ ଦଶା ଭକତର । ସାଉଁଟି ଧରିଲେ ଶ୍ରୀଧର ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ସଙ୍ଗ ପାଇ । ଚେତନା ଲଭି ଦେଲ ଗୃହ୍ନିଁ ॥
କୁଣ୍ଢାଇ ଧରି ଭକ୍ତିଭରେ । ରୋଦନ କଲ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ ॥
ସାନ୍ତ୍ୱନା କରି ଶିଖିକାନ୍ତ । ଭୁଞ୍ଜାଇ ଦେଲେ ଦୁଧଭାତ ॥
ଭକ୍ତିରେ ବାନ୍ଧିଣ ଗୋବିନ୍ଦେ । ଦିନ ବଞ୍ଚିଲ ମହାନନ୍ଦେ ॥
ଲଭି ଶ୍ରୀହରି କୃପା ପୁଣି । ଏକାଳେ ବେଶ୍ୟା ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ପରମ ବୈରାଗ୍ୟ ଉଦୟେ । ତେଜିଲ ସକଳ ବିଷୟେ ॥
ସେଠାରେ ହେଲା ଉପସ୍ଥିତ । ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ଆଚମ୍ବିତ ॥
ପଥଦରଶୀ ଗୁରୁମଣି । ପ୍ରଣାମ କଲା ଯୋଡ଼ି ପାଣି ॥
ଶ୍ରୀହରି ଦତ୍ତ ଅନ୍ନଦାନା । ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ପକ୍ୱାନ୍ନ ଯେ ନାନା ॥
ବଢ଼ାଇ ଦେଲା ଖାଇବାକୁ । ଚିନ୍ତାମଣି ଯେ କହେ ତାଙ୍କୁ ॥
ଭୋଜନ ଅର୍ଥେ ଆସି ନାହିଁ । କି ଅବା ଅଛି ଧନ ପାଇଁ ॥
ଲଭିଣ କୃପା ଶ୍ରୀହରିର । ଭବ ସାଗରୁ ହେବି ପାରି ॥
ଶରଣ ଏଥିକି ତୁମ୍ଭର । ଲଭିଲି ଦେଖାଅ ଶ୍ରୀଧର ॥
ଏତିକି ପ୍ରେମବଶେ ଭଣି । ଢଳି ପଡ଼ିଲା ଚିନ୍ତାମଣି ॥

ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ପ୍ରେମ ତାର । ଦେଖିଣ ଆନନ୍ଦ ଅପାର ॥
ଆଶ୍ୱାସି ତାକୁ କହେ ବାଣୀ । ଦୟା କରିବେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଅବଶ୍ୟ ଦେବେ ଦରଶନ । ଚଞ୍ଚଳ ନ କର ତୁ ମନ ॥
ଏତେକ କହି ହରି ପାଶେ । ଭୁରିତେ ଗଲା ପ୍ରେମବଶେ ॥
ଧରିଣ ଶ୍ରୀହରି ଚରଣ । କଣ୍ଠାକ କଲା ନିବେଦନ ॥
ହସିଣ ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମ । ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲେ ତା ମନସ୍କାମ ॥
ଧନ୍ୟ ତୁମ୍ଭର ଅନୁରାଗ । ଧନ୍ୟ ନିର୍ମଳ ଭକ୍ତି ଯୋଗ ॥
ଧନ୍ୟ ଜଗତେ ଦୁଇ ପ୍ରାଣୀ । ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ଦୁହେଁତ ମହାପାପୀ ଥିଲେ । ଦୁହେଁହିଁ ମହାସାଧୁ ହେଲେ ॥
ତରି ତରାଇ ପରସ୍ପରେ । ଯଶ ରଖିଲେ ମହୀପରେ ॥
ଯୁଗଳ ପାଦେ ନମସ୍କାର । ରାମଦାସକୁ କୃପାକର ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ତୁ ଯାକୁ ସଦୟ । ଜ୍ଞାନ ତାହାର ହୃଦରୁ ଉଦୟ ॥
ଛୁଡ଼ାଇ ମୋହମାୟା ଫାଶ । କର ଶ୍ରୀପଦେ ସେବା ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ଚିନ୍ତାମଣି ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ଚତୁଃପଞ୍ଚାଶତ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ପଞ୍ଚପଞ୍ଚାଶତ ଅଧ୍ୟାୟ
ଜୟଦେବ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

କହଇ ଚେତନ୍ୟ ଆବର । ଶୁଣ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଗଣେଶ୍ୱର ॥
ଅଟଇ ପରମ ପବିତ୍ର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭକତ ଚରିତ୍ର ॥
ଶ୍ରବଣେ ନାନା ପାପ ଧ୍ୱଂସେ । ବିଷ୍ଣୁ ଭକତି ପରକାଶେ ॥
ଜନମ କେନ୍ଦୁ ବିଲ୍ୱଗ୍ରାମେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜୟଦେବ ନାମେ ॥
ମହା ପଣ୍ଡିତ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ । ଜଗତଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ସୁବିଦିତ ॥
ବିରକ୍ତ ନିଃସଙ୍ଗ ଉଦାସୀ । ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରେ ପରବେଶ ଆସି ॥

ଏକ ବୃକ୍ଷର ତଳେ ଥାଇ । ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସେବଇ ॥
ପୂର୍ବେ ଯେ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଥିଲା ସେ ଅପତ୍ୟ ବିହୀନ ॥
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ସେବା କଲା । ମନେ ଏମନ୍ତ ମନାସିଲା ॥
ପୁତ୍ର ବା କନ୍ୟା ହେଲେ ମୋର । ଦାସ ବା ଦାସୀର ପ୍ରକାର ॥
ସେବିବ ପ୍ରଭୁର ଚରଣ । ଏମନ୍ତେ ଗଲା କତିଦିନ ॥
ଭାଗ୍ୟରେ କନ୍ୟାଏ ଜନ୍ମିଲା । ତା ଯୁବାକାଳ ପହୁଁ ଯେଲା ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କଲା ସମର୍ପଣ । ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ସେ ନାରାୟଣ ॥
ଦାସୀ ଏ ମୋର ଅଙ୍ଗୀକାର । ମାତ୍ର ଏମନ୍ତ ବିପ୍ର କର ॥
ମୋ ଦାସ ଏକ ଯେ ଉଦାସୀ । ବୃକ୍ଷର ତଳେ ଅଛି ବସି ॥
ଜୟଦେବଟି ନାମ ତାର । ତାକୁ ଏ କନ୍ୟା ଦାନକର ॥
ଏ ଆଜ୍ଞାମତେ ବିପ୍ର ତୋଷେ । ଗଲା ଯେ ଜୟଦେବ ପାଶେ ॥
ପ୍ରଭୁର ଆଜ୍ଞା ଜଣାଇଲା । ଶୁଣି ସେ ସାଧୁ ଚମକିଲା ॥
ବୋଇଲା ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞାକୁ । ବଳ ମୋ ନାହିଁ ପାଳିବାକୁ ॥
ବିପ୍ର କହଇ ପ୍ରଭୁ ଆଜ୍ଞା । କାହିଁକି କରୁଛ ଅବଜ୍ଞା ॥
ସାଧୁ ବୋଲଇ ଅକାରଣ । କଠୋର କରୁଛ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ତା କ୍ଷେତ୍ର ଛାଡ଼ି ପଛେ ଯିବି । ତା ଆଜ୍ଞା ପାଳି ନ ପାରିବି ।
ତହୁଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶଢ଼ କରି । କନ୍ୟାକୁ କହଇ ଛଆରି ॥
ଏହି ତୋ ସ୍ୱାମୀଟି ନିଶ୍ଚୟ । ଏହାକୁ ଆଦରଣ ରହି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବିପ୍ର ଗଲା । କନ୍ୟା ଯେ ବସିଣ ରହିଲା ॥
ସାଧୁ ବୋଇଲା ଯାଅ ତୁହି । ମୋ ତହିଁ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ॥
ସେ କନ୍ୟା ନାମ ପଦ୍ମାବତୀ । ପଦ୍ମମା ଗୁଣବତୀ ସତୀ ॥
କାନ୍ଦି କହିଲା ଜଗନ୍ନାଥ । ଆଜ୍ଞାରେ ସମର୍ପିଲେ ତାତ ॥
ତୁମ୍ଭେତ ବଲ୍ଲଭ ମୋହର । ଏ ଦେହ ପ୍ରାଣ ଅଧିକାରୀ ॥
ପକାଇ ଦେଲେ ପଦେ ଠେଲି । ପଶିବି ଶିର ଦେଇ ପେଲି ॥
ଲଗାଇ ଦେଇ ମନପ୍ରାଣ । ସେବିବି ତୁମ୍ଭର ଚରଣ ॥
ଶୁଣିଣ ସାଧୁ ବିଚାରଇ । ପ୍ରଭୁର ଆଜ୍ଞା ନ ଟଳଇ ॥

ସଙ୍ଗିମା ରୂପେ ଏ ରୂପସୀ । ହେଲା ଗଳାକୁ ମୋହଫାଶୀ ॥
ଯେ ଇଚ୍ଛା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର । ତହିଁକ ଆଜ୍ଞା କି ବିସ୍ତର ॥
ଗୋଟିଏ କୁଟୀର ନିର୍ମାଣି । ତହିଁ ରହିଲେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଘେନି ॥
ଶ୍ରୀରାଧା ମାଧବ ଠାକୁରେ । ଆଣି ସ୍ଥାପିଲେ ସେହିଠାରେ ॥
ଶ୍ରୀପଦ ସେବିବା କାରଣ । ପଦ୍ମାକୁ କଲେ ସମର୍ପଣ ॥
ପଦ୍ମା ଯେ ପତିବ୍ରତା ସାଧ୍ୱୀ । ଯେମନ୍ତ ଦେବ ତେହ୍ନେ ଦେବୀ ॥
ଶ୍ରୀରାଧା ମାଧବ ଦର୍ଶନେ । ଉତ୍କଣ୍ଠା ଜନ୍ମିଲା ରଚନେ ॥
ରଚିଲେ ଅପୂର୍ବ ପ୍ରବନ୍ଧ । ନାମ ଯା ଶ୍ରୀଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ॥
ଶୁଣନ୍ତି ଆଜିଯାଏ ନିତ୍ୟ । ସକାଳେ ଯାହା ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଯବେ ସେ ଗ୍ରନ୍ଥର ରଚନା । ସମୟେ ଏମନ୍ତ ଘଟଣା ॥
ଖଣ୍ଡିତା ରସ ବର୍ଣ୍ଣନରେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାଧିକା ପଦ୍ୟରେ ॥
ପଡ଼ିଣ ଥିଲେ କାମଭୋଳେ । ଏ କଥା ଜାଣନ୍ତି ସକଳେ ॥
ମାତ୍ର ଭକତ ଜୟଦେବ । ମନେ ଜନ୍ମିଲା ଶଙ୍କାଭାବ ॥
ହେଲେହେଁ ରାଧା ଜଗନ୍ମାତା । ଜଗତ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଅଧୀର ଲମ୍ପଟ ପରାୟେ । ପଡ଼ିଲେ ରମଣୀର ପାୟେ ॥
କେମନ୍ତେ ଲେଖିବି ଏ କଥା । ହୃଦକୁ ଲାଗଇ ମୋ ବ୍ୟଥା ॥
ପୋଥି ଲେଖନ ଥୋଇ ଭଳି । ସ୍ନାନକୁ ଗଲେ କବି ଚଳି ॥
ଏକାଳେ ପ୍ରଭୁ ବିଶ୍ୱରୂପ । ଧରିଣ ଜୟଦେବ ରୂପ ॥
ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ଦେଖିଣ ତାଙ୍କୁ ପଦ୍ମା ବୋଲେ ॥
ସ୍ନାନକୁ ଯାଇ କିମ୍ପା ପୁଣି । ଫେରିଲେ ପ୍ରଭୁ ହସି ଭଣି ॥
ପଡ଼ିଲା ଗୀତ ପଦେ ମନେ । ଫେରିଲି ଲେଖିବା କାରଣେ ॥
ଧରିଣ ଲେଖନ ସେ ପୋଥି । ଲେଖିଲେ ତରତରେ ଅତି ॥
ସେ ସ୍ମର ଗରଳ ଖଣ୍ଡନ । ଯେ ମମ ଶିରସି ମଣ୍ଡନ ॥
ସେ ପଦ ପଲ୍ଲବ ଉଦାର । ଦେହି ଏମନ୍ତ ପଦସାର ॥
ଲେଖି ଗମିଲେ ଦେବଦେବ । ପ୍ରବେଶ ଆସି ଜୟଦେବ ॥
ଠକତେ ପଦ୍ମାବତୀ ଭାଷି । ସ୍ନାନକୁ ଯାଇ ଫେରିଆସି ॥
ଲେଖି ଏକ୍ଷଣି ପୁଣି ଗଲ । ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ଲେଉଟିଲ ॥

ଏଥେ ସନ୍ଦେହ ଗୁରୁତର | ନ ଜାଣେ ସ୍ୱାମୀ କେବା ମୋର ||
ସୁବୁଦ୍ଧି ଜୟଦେବ ଶୁଣି | ପ୍ରଭୁର ମାୟା ବୋଲି ଜାଣି ||
ଫିଟାଇ ଦେଖିଲେ ସେ ପୋଥି | ଝଟକ ନବ ଲେଖା ଜ୍ୟୋତି ||
ହୃଦୟେ ଥୋଇ ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥ | ନାଚିଲେ ହୋଇ ଉନମତ୍ତ ||
ବୋଲି ନ ପାରେ ଦେବଦେ | ଦେହି ପଦ ସେ କଣ୍ଠରୋଧେ ||
ପୁଲକେ କମ୍ପେ ଘନ ଘନ | ଲୋତକେ ପୂରିତ ନୟନ ||
ତନ୍ମୟଭାବେ ହୋଇ ହେଳ | ପଦ୍ମାର ଚରଣ କମଳ ||
ଧରି ବୋଇଲେ ତୁମ୍ଭ ଧନ୍ୟ | ସୁଫଳ ତୋହର ଜୀବନ ||
ଦର୍ଶନ ନ ମିଳିଲା ମୋତେ | ପ୍ରଭୁତ ଦେଖାଦେଲେ ତୋତେ ||
ଏମନ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥ ସମାପନ | କଲେ ବ୍ୟାପିଲା ସେ ଭୁବନ ||
ଶ୍ରବଣେ କ୍ଷେତ୍ରରାଜବାସୀ | ହୃଦୟେ ହେଲ ପରକାଶି ||
ଗୀତ ଗୋବିନ୍ଦ ନାମେ ପୁଣି | ଗ୍ରନ୍ଥେକ ରଚି ନୃପମଣି ||
ସଭା ପଣ୍ଡିତଗଣେ ଦେଲା | ବିଚାର କର ହେ ବୋଇଲା ||
ପଣ୍ଡିତେ ଦେଖି କହେ ହସି | ରାଜାର ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ପ୍ରଶଂସି ||
ଜୟଦେବର ବଚନେ | ମିଷ୍ଟତା ନାହିଁ ବହୁ ସ୍ଥାନେ ||
ତଥାପି ତାହା ପ୍ରଭୁଙ୍କର | ଅଟଇ ବଡ଼ ପ୍ରିୟତର ||
ରାଜନ ଶୁଣି ଗ୍ରନ୍ଥ ଦୁଇ | ପ୍ରଭୁ ସମ୍ମୁଖରେ ଦେଲା ନେଇ ||
ସାଧୁର ଗ୍ରନ୍ଥ ତତକାଳେ | ଧଇଲେ ପ୍ରଭୁ ହୃଦସ୍ଥଳେ ||
ରାଜାର ଗ୍ରନ୍ଥ ପଦ କ୍ଷେପି | ଦେଖି ନୃପତି ହେଲା ତାପି ||
ଚଳିଲା ଅଭିମାନ ଭୋଳେ | ଜୀବନ ହାରି ସିନ୍ଧୁଜଳେ ||
ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଦୁଃଖ ସେନା | ଭକତ ହୃଦୟ ବେଦନା ||
ଶୁଭିଲା ଆକାଶ ବଚନ | ତୋ ଗ୍ରନ୍ଥ କଲି ମୁଁ ଗ୍ରହଣ ||
ଦ୍ୱାଦଶ ସର୍ଗ ପରିମାଣ | ଜୟଦେବର ଗ୍ରନ୍ଥ ଜାଣ ||
ବାରସର୍ଗର ଆଦ୍ୟେ ତାର | ରହିବ ବାର ଶ୍ଳୋକ ତୋର ||
ରାଜା ହୋଇଣ ଏଥେ ତୋଷ | ଗମିଲା ଆପଣା ଉଆସ ||
ଦିନେ କପଟେ ଜୟଦେବ | ରୂପ ଧରିଣ ବାସୁଦେବ ||
ପଦ୍ମାର ହସ୍ତ ପାକ ଅନ୍ନ | ଖାଇ ସନ୍ତୋଷ କଲେ ମନ ||

*

ସେ ସାଧୁ ସାଧ୍ୱୀ ସଙ୍ଗତରେ । ନାନା କୌତୁକ ପ୍ରଭୁକରେ ॥
ପ୍ରଭୁର ସେବା ପାଇଁ ଧନ । ସାଧୁର ଏକା ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ସାଧୁ ଯେ ଧନ ଘେନ ଯବେ । ବିଦେଶୁଁ ଆସେ ତୋଷମନେ ॥
ପଥରେ ଭେଟି ଦସ୍ୟୁଦଳ । ଛଡ଼ାଇ ଘେନିଲେ ସକଳ ॥
ବସୁଁ ଜୀବନେ ମାରିବାକୁ । ବିନୟେ ସାଧୁ କହେ ତାଙ୍କୁ ॥
ସବୁତ ଧନ ମୋର ନେଲ । ଜୀବନେ ମାର କିବା ଫଳ ॥
ଦସ୍ୟୁ ବୋଲନ୍ତି ଗ୍ରାମେ ଯାଇ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେବୁ ତୁ ଧରାଇ ॥
କେ ବୋଲେ ଜୀବନେ ନ ମାର । ୟା ହସ୍ତ ପାଦ କାଟିକର ॥
କୂପରେ ଦେବା ଯେ ପକାଇ । ସେକ୍ଷଣେ ଦୁଷ୍ଟେ କଲେ ତାହିଁ ॥
ପକାଇ ଗଲେ ସାଧୁ ବନେ । କ୍ଷୋଭ ନୋହିଲା ଏ କଷଣେ ॥
ପଡ଼ି ସେ ବନମଧ୍ୟ କୂପେ । ମୁଖରେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ଜପେ ॥
ମୃଗୟା ଅର୍ଥେ ଏକନୃପ । ଯାଇ ଦେଖିଲା ସେହି କୂପ ॥
କୂପେ ବିରାଜେ ସାଧୁବର । ସୂର୍ଯ୍ୟ ସମାନ ତେଜସ୍କର ॥
ମୁଖେ ରଟଇ ଅବିରାମ । କେବଳ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ନାମ ॥
ସାଧୁଙ୍କୁ କୂପରୁ ଉଠାଇ । ଦେଖିଲା ହସ୍ତ ପାଦ ନାହିଁ ॥
ପୁଣି ବୋଇଲା ସାଧୁ ଧୀରେ । ଏ ଦଶା କୃଷ୍ଣର ଇଚ୍ଛାରେ ॥
ପ୍ରଣମି ରାଜା ତୋଷମନେ । ବସାଇ ନେଇ ସୁଖାସନେ ॥
ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନେ ନିଜ ପୁରେ । ସାଧୁଙ୍କୁ ରଖିଲା ଆଦରେ ॥
ବୋଇଲା କିବା ବାଞ୍ଛାତବ । କହ ହେ ପରମ ବୈଷ୍ଣବ ॥
କାହାନ୍ତି ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରଧାନ । ବୈଷ୍ଣବ ସେବାରେ ମୋ ମନ ॥
ଏମନ୍ତ ସାଧୂର ବଚନେ । ରାଜା ଲାଗିଲା ଆୟୋଜନେ ॥
ଚର୍ବ୍ୟଚୋଷ୍ୟେ ଯେ ଲେହ୍ୟ ପେୟୁ । ଭୋଜନ ହେଲା ଅହରହ ॥
ଆସିଲେ ବୈଷ୍ଣବ ଅଶେଷ । ଭୋଜନେ ହେଲେ ଅତିତୋଷ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ଦର୍ଶନ ଲାଳସେ । ସେହି ଦସ୍ୟୁଏ ଛଦ୍ମ ବେଶେ ॥
ଆସିଲେ ବଇଷ୍ଣବ ପରି । ରାଜାକୁ ପ୍ରବଞ୍ଚନା କରି ॥
ଚିହ୍ନିଣ ସାଧୁ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁ । ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଦେଲା କହି ॥
ଏହି ସେ ବଇଷ୍ଣବ ଦଳେ । ଚିହ୍ନିବ ଯାଙ୍କୁ ଅନୁଭଲେ ॥

ଏମନ୍ତ ସାଧୁ ପରସ୍ତାବେ । ରାଜା ସେବଇ ଭକ୍ତଭାବେ ॥
ଦେଖି ସାଧୁର ଆଚରଣ । ଭୟେ କମ୍ପିଲେ ଦସ୍ୟୁ ଗଣ ॥
ଯା ହସ୍ତ ପଦ କାଟି ଦେଇ । କୂପରେ ଥିଲେକ ପକାଇ ॥
ସେ ରାଜା ଗୃହେ ଅଧିକାରୀ । ଏଡ଼େ ଆଦର କମ୍ପା କରି ॥
ରହିଛି କରି କି କପଟ । କରିବେ ଦିନେ ମୁଣ୍ଡକାଟ ॥
ଉଦୟ ହେଲା ସ୍ନେହ ସେବା । ଖାଇବା ପିଇବା ଶୋଇବା ॥
ଯିବୁ କହିଲେ ରାଜା ବୋଲେ । ଯିବ ବାବାଜୀ ଆଜ୍ଞା ହେଲେ ॥
କମ୍ପଇ ଶୁଣି କଳେବର । ବାବାଜୀ ନାମ ଚୋରଙ୍କର ॥
ନ ଯାଏ ସାଧୁ ପାଶେ ଡରେ । ପଳାଇ ଯିବା ବାଞ୍ଛା କରେ ॥
ରାଜା କହିଲେ ସାଧୁ ପାଶେ । ବୈଷ୍ଣବ ଯିବେ ନିଜବାସେ ॥
ବାବାଜୀ ବୋଇଲେ ରାଜାଙ୍କୁ । ବହୁତ ଧନ ଦିଅ ତାଙ୍କୁ ॥
ସଙ୍ଗରେ ଦିଅ ଲୋକ ଗାଡ଼ି । ତାଙ୍କୁ ଆସନ୍ତୁ ଗୃହେ ଛାଡ଼ି ॥
ବାବାଜୀ ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଧରି । ବିଦାୟ ତାଙ୍କୁ ରାଜା କରି ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲେ ଦସ୍ୟୁମାନେ । ପଥେ କହିଲେ ଭୃତ୍ୟଗଣେ ॥
ଏଠାରୁ ଫେରି ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ ଧନ ଦିଅ ॥
ରାଜାଜ୍ଞା ଛାଡ଼ି ଯିବୁଁ ଘରେ । ପଥୁଁ ଫେରିବୁଁ କି ପ୍ରକାରେ ॥
ଦସ୍ୟୁ ବୋଇଲେ ଏଥୁଁ ଯାଅ । ଘରେ ଛାଡ଼ିଲୁଁ ବୋଲି କହ ।
ଭୃତ୍ୟ ବୋଇଲେ ହେଉ ଯିବୁ । କହ କଥାଏ ପଚାରିବୁ ॥
ଆସନ୍ତି ବୈଷ୍ଣବ ଅପାର । ନ ପାନ୍ତି ଏତେକ ଆଦର ॥
କି ହେତୁ ଏ ମାନ୍ୟ ତୁମ୍ଭର । ଛିଲି ବୋଲଇ ଜଣେ ଚୋର ॥
ତୁମ୍ଭ ରାଜାର ପାଶେ ଯେହି । ଥିଲା ବାବାଜୀ ଅଛି ରହି ॥
ସେ କାଳେ ରାଜାର ଚାକର । ଥିଲି ମୁଁ ଥିଲି ଜମାଦାର ॥
ଏକ ଦୋଷରେ ରାଜ ତାଙ୍କୁ । କହିଲେ ପ୍ରାଣେ ମାରିବାକୁ ॥
ମୁଁ ଛେଦି ପଦ ହସ୍ତ ତାର । ଦୟାରେ କରିଦେଲି ଦୂର ॥
ସେଠାରୁ ଅଇଲା ପଳାଇ । ତୁମ୍ଭ ରାଜାକୁ ମିଛ କହି ॥
ହୋଇଲା ରାଜାର ମହନ୍ତ । ମତେ ଦେଖି ସେ ହେଲା ଭୀତ
ନ ପକାଇବ ସେ ପ୍ରସ୍ତାବ । ତହିଁକି ଏତେ ଭକ୍ତଭାବ ॥

ଆବର ପ୍ରାଣ ପାଇଥିଲ | ସେ ଉପକାର ଧନ ଦେଲ ||
ଏମନ୍ତ ବଚନ ଶ୍ରବଣେ | ପ୍ରଭେ ନଟଲେ ଭୃତ୍ୟଗଣେ ||
ଫାଟିଲା ଧରଣୀ ଏକାଳେ | ଦସ୍ୟୁ ଯେ ପଡ଼ି ତହିଁ ମଲେ ||
ଚକିତ ହେଲେ ଭୃତ୍ୟସ୍ତହିଁ | ଭାବିଲେ ସାଧୁ ଦ୍ରୋହୀ ଏହି ||
ଏ ଗୁରୁପାପେ ଥିଲେ ଜଡ଼ି | ଦଇବ ଦଣ୍ଡ ଚଲି ପଡ଼ି ||
ଘେନିଣ ଧନ ସେ ସମ୍ଭାର | ଚଞ୍ଚଳେ ଚଳେ ପରିଗ୍ରର ||
ରାଜାର ସମ୍ମୁଖରେ ଜଣାଣ | କଲେ ସକଳ ବିବରଣ ||
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ରାଜା ଶୁଣି ହୋଇ | ପୁଚ୍ଛିଲା ବାବାଜୀଙ୍କ ପାଇଁ ||
ଯା କହିଥିଲେ ଦସ୍ୟୁଦଳ | ବାବାଜୀ କହିଲେ ସକଳ ||
ଆବର ପୁଚ୍ଛିଲେ ରାଜନ | ଶଠଠାରେ ଏ ସଉଜନ୍ୟ ||
କହ କାହିଁକି ପ୍ରକାଶିଲ | ପୁଣି ବହୁତ ଧନ ଦେଲ ||
ବାବାଜୀ ବୋଇଲେ ରାଜନ | ନ କର ପରାପର ଜ୍ଞାନ ||
ସନ୍ତୋଷ କଲେ ଲୋକ ମନ | ତହିଁ ସନ୍ତୋଷ ଭଗବାନ ||
ଅଜ୍ଞ ଯେ ଦୁଷ୍ଟ ଅପକାରୀ | ତାକୁ ବିନୟ ଭକ୍ତି କରି ||
ସେବା କଲେ ତା ଉପକାର | ଲଜ୍ଜା ପାଏ ସେ ଗୁରୁତର ||
ବଦଳି ଯାଏ ତା ସ୍ୱଭାବ | ଛାଡ଼େ ସେ ତାର ହିଂସାଭାବ ||
ଏଥିଁ ଯା ଚିତ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ନୁହେ | ତାକୁ ବିଧାତା ଦଣ୍ଡ ଦିଏ ||
ଏମନ୍ତେ କହୁ ଗଦଗଦେ | କଅଁଳ ଗଲେ ହସ୍ତ ପାଦେ ||
ସକଳେ ଆଚମ୍ବିତ ଅତି | ଅସାଧୁ ସାଧୁର ଏ ଗତି ||
ସାଧୁ ଘରଣୀ ପଦ୍ମାବତୀ | ଶୁଣିଣ ରାଜନ ଝଟତି ||
ଆଣିଲା ତାଙ୍କୁ ନିଜପୁରେ | ରଖିଲା ରାଣୀ ସଙ୍ଗତରେ ||
ଏକାଳେ ଆସିଲା ଖଂବର | ମରିଛି ଭାଇ ସେ ରାଣୀର ||
ଝାଉଜ ଝାଇ ଚିତାନଳେ | ଜୀବନ ହାରିଛି ବିକଳେ ||
ଶୁଣିଣ ରାଣୀ ମୁଣ୍ଡକୋଡ଼ି | କାନ୍ଦଇ ଧରଣୀରେ ପଡ଼ି ||
ବୁଝାଇ କହେ ପଦ୍ମାବତୀ | ଏହିତ ଜୀବନର ରୀତି ||
ଲାଗିଛି ଜନମ ମରଣ | ଲୀଳା କରଇ ଭଗବାନ ||
କି ହେବ ଯେତେ ଶୋକ କରି | ଶୋକେ କେହି କି ଆସେ ଫେରି ||

ଉଠିଲେ ରାଣୀ ଶୋକ ତେଜି । ଭାଉଜ ଗୁଣ ହେଲା ଭଙ୍ଗ ॥
ପତିଭକତା ସତୀ ବୋଲି । ତୁ ସ୍ୱାମୀ ସଙ୍ଗେ ଗଲୁ ଚାଲି ॥
କହଇ ପଦ୍ମାବତୀ ଶୁଣି । ସ୍ୱାମୀ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଏକ ପ୍ରାଣୀ ॥
ଦେହ ଦୁଇଟା ସିନା ବହେ । ଏକ ପରାଣ ବେନି ଦେହେଁ ॥
ପୁରୁଷ ଗଣ୍ଡି ମୁଣ୍ଡ ସରି । ନାରୀ ତା ପାଦ ଆଦି ପରି ॥
ନାରୀ ବିୟୋଗେ ଅଧା ପ୍ରାଣେ । ପୁରୁଷ ରହଇ ଜୀବନେ ॥
ପୁରୁଷ ବିୟୋଗରେ ନାରୀ । କ୍ଷଣେ କି ରହେ ପ୍ରାଣ ଧରି ॥
ପତିର ପ୍ରାଣ ଯିବା ସଙ୍ଗେ । ଭାର୍ଯ୍ୟା ପ୍ରାଣ କି ରହେ ଅଙ୍ଗେ ॥
ପତିଅନ୍ତେ ଯେ ଜୀବେ ରହି । ଚିତାନଳରେ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ॥
ତହିଁ ନାହିଁ ତା ସତୀପଣ । ସେ ଲୋକ ଦେଖା ଆଚରଣ ॥
ଏକଥା ଶୁଣି ରାଣୀମାନେ । ଛଡିବା ଇଚ୍ଛାକଲେ ମନେ ॥
ରାଜା ବାବାଜୀ ବେନି ଯାଇ । ଉପବନରେ ଥିଲେ ରହି ॥
ଘରକୁ ଆସନ୍ତେ ରାଜନ । ରାଣୀ କଲେକ ନିବେଦନ ॥
ପଦ୍ମାର ପତିଭକ୍ତି କଥା । ବୁଝିବା ପାଇଁ ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥
ମିଛରେ ଆଜି ଗୋସାଇଁର । ପଠାଇ ମୃତ୍ୟୁ ସମାଚାର ॥
ଦେଖିବା ପଦ୍ମାର କି ହୁଏ । ଅନୁଚିତ ଏ ରାଜା କହେ ॥
ନ ମାନି ରାଣୀ ମରଣର । ପଠାଏ ମିଥ୍ୟା ସମାଚାର ॥
ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ପଦ୍ମାବତୀ । ନିର୍ଜୀବ ହୋଇ ଭଜେ କ୍ଷିତି ॥
ହୋଇଲେ ରାଜାରାଣୀ ଛନ୍ନ । ଝିଙ୍ଗାସେ ବହୁତ ରାଜନ ॥
ଯାଇଁ ଗୋସାଇଁ ପାଦେ ପଡ଼ି । ଉଠି କହିଲେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ଜଣାଇ ସର୍ବ ସମାଚାର । ବୋଇଲେ ଏ ପାପୁଁ ଉଦ୍ଧର ॥
ଶୁଣି ଗୋସାଇଁ ହସିକହେ । ଚିନ୍ତା ନକର ନରରାୟେ ॥
ଅଛେ ଯେ ମୃତ୍ୟୁ ସଞ୍ଜୀବନୀ । ସେ କୃଷ୍ଣନାମ ମନ୍ତ୍ର ଶୁଣି ॥
ହୋଇବ ପରାଣ ସଞ୍ଚାର । ଏଥି ସନ୍ଦେହ ତୁ ନକର ॥
ଏମନ୍ତ କହିଣ ଗୋସାଇଁ । ପ୍ରବେଶ ପଦ୍ମାପାଶେ ଯାଇଁ ॥
ଶୁଣାଉଁ ନାମ ମନ୍ତ୍ରଗୋଟି । ପଦ୍ମା ଯେ ଚମକିଣ ଉଠି ॥
ପତିକି ଚାହେଁ ବୋଲେ ଦେବ । ପ୍ରାଣ ଥାଉଁ କି ପିଣ୍ଡ ଯିବ ॥

ଯାବତ ରହିଥାଏ ଦେହି । ତାବତ ନ ଛୁଟଇ ଛାଇ ॥
ଦେଖି ସମସ୍ତ ଚମତ୍କାର । ଭାବେ ଧନ୍ୟ ଏ ନାରୀବର ॥
ସାମାନ୍ୟ ରମଣୀ ଯେମନ୍ତ । ସାମାନ୍ୟ ପୁରୁଷେ ଆସକ୍ତ ॥
ତେମନ୍ତେ ନୁହେ ପଦ୍ମାବତୀ । କୃଷ୍ଣରୂପେ ସେ ଭଜେ ପତି ॥
ଏମନ୍ତ କହୁଦିନଠାରେ । ଜଣାଇ ରାଜାର ଗୋଚରେ ॥
ପଦ୍ମାବତୀ ସେ ଜୟଦେବ । ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରେ ଯାଇଁ କଲେ ଠାବ ॥
ତାଙ୍କାଙ୍କ ଗୀତ ଗୋବିନ୍ଦର । ମହିମା ଜଗତେ ପ୍ରଚୁର ॥
ଶ୍ରୀଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ଶ୍ରବଣ । କରିଣ ଦେବ ନାରାୟଣ ॥
ହେଲେ ବିଶେଷ ପୁଲକିତ । ଦ୍ରବିଲା ନରନାରୀ ଚିତ୍ତ ॥
ପାଷାଣ୍ଡ ବିଷୟୀ ପାମର । ଶୁଣି ଦ୍ରବିଲେ ଚରାଚର ॥
ଏକ ଯେ ମାଳୀର ଦୁହିତା । ଗାଇ ସେ ହୋଇ ପୁଲକିତା ॥
ତୋଳଇ କ୍ଷେତ୍ରୁଁ ବାଇଗଣ । ସେ ଗୀତ ଶୁଣି ନାରାୟଣ ॥
ସେ କନ୍ୟା ପଛେ ପଛେ ଚଳେ । ଶୀଳା କଣ୍ଟକ ପଦେ ଗଳେ ॥
ଆବର କଣ୍ଟା ଲଗିକରି । ବସ୍ତ୍ର ଓଢ଼ଣୀ ଯାଏ ଚିରି ॥
କଣ୍ଟା ସହିତ ବାଇଗଣ । ପଡ଼ି ବସନେ ପଣ ପଣ ॥
ହୋଇଛି ଛିନ୍ନ ଛିନ୍ନ ବେଶ । ପ୍ରଭୁ ମନ୍ଦିରେ ପରବେଶ ॥
ଦେଖି ଚକିତ ପଣ୍ଡାଗଣ । ରାଜାରେ କଲେକ ଜଣାଣ ॥
ଆସିଣ ରାଜା ସ୍ତୁତିକରି । ଯାଇଁଣଥିଲେ କାହିଁ ହରି ॥
ତେଜି ଏ ବଇକୁଣ୍ଠ ପୁର । କି ଲାଗି ବନରେ ବିହାର ॥
ଆହା ଲଭିଲ କି ବେଦନା । ଦେଲା କେ ଏତେ କଦର୍ଥନା ॥
ଏ ଭୃତ୍ୟ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ରହି । ଅଜ୍ଞାନ ହେଲେ କାହିଁ ପାଇଁ ॥
ଆଜ୍ଞା ପାଇଲେ ଚନ୍ଦ୍ରରବି । ଆଣି ଚରଣତଳେ ଦେବି ॥
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବେ ସେବେଦେବେ । ଧରି ଆଣିବି ଦେବଦେବେ ॥
ଶ୍ରୀପାଦ ପଦ୍ମ ମରସାଦେ । କାହାକୁ ନ ଡରେ ମୁଁ ବାଦେ ॥
ତବ ଆଜ୍ଞାରେ ଧରିସ୍ଥଳୀ । ମେରୁ ସହିତେ କରି ଧଳି ॥
ଉଡ଼ାଇ ଦେବି ଫୁଙ୍କ କରି । ସିନ୍ଧୁକୁ ସୁନା କୁମ୍ଭେ ଭରି ॥
ସୁରଙ୍ଗ କୋମଳ ଚରଣ । ଧୋଇବି ଦେଇ ମନ ପ୍ରାଣ ॥

ଆହା ମରଇ କାହିଁପାଇଁ । ଗୁଳି ପାଦରେ ଥିଲି ଯାଇ ॥
ନୃପତି ଭସି ଅଶ୍ରୁଜଳେ । କହିଲି ଏମନ୍ତ ବଚନେ ॥
ଆଦେଶ ଦେଲେ ଜଗନ୍ନାଥେ । ମାଳିନୀ ବାଇଗଣ କ୍ଷେତେ ॥
ଶ୍ରୀ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ପଢ଼ଇ । ଗଲି ମୁଁ ଶୁଣିବାକୁ ତହିଁ ॥
ଯାଇଁ ଲଭିଲି ଏ ଦଶାକୁ । ଯାଇଁଣ ଘେନ ଆସ ତାକୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ରଜା ପାଇ । ଶିବିକା ଦେଲେ ପଠାଇ ॥
ଆଣିଲେ ମାଳିନୀ କନ୍ୟାକୁ । କହିଲେ ତାକୁ ପଢ଼ିବାକୁ ॥
ପଢ଼େ ସେ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ । ଶୁଣିଣ ପ୍ରଭୁ ମହାନନ୍ଦ ॥
ରହିଲି ଖଞ୍ଜା ଭୂମି ଖାଇ । ପଢ଼ିଲି ନିତି ନିତି ଯାଇ ॥
ଅଦ୍ୟାପି ତାର ବଂଶଧରେ । ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ପାଠକରେ ॥
ସେଦିନ ନଗରେ ଘୋଷଣା । ଦେଇ ରାଜନ କଲି ଜଣା ॥
କୁତ୍ସିତ ସ୍ଥାନେ ବା ଗମନ । ପଢ଼ିବେ ନାହିଁ କେହି ଜନ ॥
ଏମନ୍ତେ ଏକ ଯେ ଯବନ । ଏ କଥା କରିଣ ଶ୍ରବଣ ॥
ଗଲି ସେ ଘୋଡ଼ା ପରେ ଚଢ଼ି । ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ପଢ଼େ ରଢ଼ି ॥
ଶୁଣିବା ଆଶେ ପ୍ରଭୁ ରଙ୍ଗେ । ତା ଘୋଡ଼ା ପଛେ ପଛେ ଯାଏ ॥
ଯବନ କରେ ଦୃଷ୍ଟିପାତ । କାହିଁ ହିନ୍ଦୁର ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ନ ଦେଖି ହୃଦେ ବିଚାରିଲି । ଯବନ ବୋଲି ନ ଆସିଲି ॥
ଏମନ୍ତ କାଳେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ସମ୍ମୁଖେ ଠିଆ ହେଲେ ଯାଇ ॥
ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ମୂରତି । ଆହା କି ଅପରୂପ ଜ୍ୟୋତି ॥
ଚାହିଁବା ମାତ୍ରେ ନେତ୍ରଡୋଳେ । ଅଶ୍ରୁ ପଡ଼ିଲା ଗଣ୍ଡ ତଳେ ॥
ହରିର ନାହିଁ ପରାପର । ଯବନ ଚଣ୍ଡାଳ ବିଚାର ॥
ଯେ ତାକୁ ଭଜେ ସେହି ପାଏ । ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ଦେବରାୟେ ॥
ଜୟଦେବଙ୍କୁ ଏକଦିନେ । ଆଦେଶ ଦେଲେ ନାରାୟଣେ ॥
ଘେନିଣ ତୋର ଠାକୁରଙ୍କୁ । ଯାଅ ତୁ ବୃନ୍ଦାବନଠାକୁ ॥
ଶୁଣି ସେ ମନେ ଚିନ୍ତା କରି । ଠାକୁରେ ଅତି ସ୍ଥୂଳ ଭାରି ॥
କେମନ୍ତେ ଅବା ଦେବି ମୁହିଁ । ରାଧାମାଧବ ଜାଣି କହି ॥
ମୁହିଁ ବହିବି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦେହ । ଝୁଲିରେ ପୂରାଇ ତୋ ନିଅ ॥

ଏମନ୍ତ ଶୁଣି କବିବର । ଝଲରେ ପୁଚ୍ଛି ଠାକୁର ॥
ଯାଇଁ ଦେଖିଲା ବୃନ୍ଦାବନ । ପୁଲକ ଜାତ ଘନ ଘନ ॥
କେଶୀଘାଟର ସନ୍ନିଧାନେ । ରହିଲ ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ମନେ ॥
ରାଧାମାଧବ ରୂପ ଚାହିଁ । ସେ ଧନ ହୃଦାନନ୍ଦ ହୋଇ ॥
ତୋଳାଇ ଦେଲେକ ମନ୍ଦିର । ତହିଁରେ ରହିଲେ ଠାକୁର ॥
ହୁଅନ୍ତେ କବି ଅପ୍ରକଟ । ଠାକୁରେ ଜୟପୁର ଗଡ ॥
ଘେନାଇ ଗଲେ ନିଜରାଜ୍ୟ । ଅଦ୍ୟାପି ସେଠାରେ ବିଜେ ॥
ରାଧାମାଧବ ମନୋହର । ସ୍ୱରୂପ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ଠାକୁର ॥
ଶ୍ରୀମୁଖ ଚନ୍ଦ୍ରରୁ ଅଧିକ । ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗେ ବିଜୁଳି ଝଟକ ॥
ଶ୍ରୀଜୟଦେବ କବିବର । ଭକତ କୀର୍ତ୍ତି ପୁଣ୍ୟଧାର ।
ଯା ଅନୁରୋଧେ ଗଙ୍ଗା ଆସି । ସ୍ୱଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ ବିଳସି ॥
କେନ୍ଦୁବିଲ୍ୱର ଯେ ଅଠର । କୋଶ ଦୂରରେ ଥିଲା ଧାର ।
ତହିଁରେ ନିତ୍ୟ ସ୍ନାନ କରି । ଆସନ୍ତି ଜୟଦେବ ଫେରି ॥
ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ଧ ବଶରେ । ଯାଇ ନ ପାରି ଖେଦ କରେ ॥
ସାଧୁର ମନ ଗଙ୍ଗା ଜାଣି । ଆସିଲେ ତରଙ୍ଗାଇ ପାଣି ॥
ସାଧୁର ପାଶେ ପରବେଶି । ବୋଇଲେ ସ୍ନାନ କର ଆସି ॥
ତୁମ୍ଭ ପରଶ ଲଭିବାକୁ । ଆଇଲି ଧାଇଁ ମୁଁ ଏଠାକୁ ॥
ଯେ ଗଙ୍ଗା ତ୍ରିଲୋକ ପାବନ । ଶିରରେ ବହେ ତ୍ରିଲୋଚନ ॥
ସେହି ଗଙ୍ଗାର ହରି ଦାସ । ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ଛୁଇଁବାକୁ ଆଶ ॥
ଧନ୍ୟରେ କବି କୁଳେଶ୍ୱର । ଧନ୍ୟ ହେ ଭକତ ଶେଖର ॥
ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ କରେ ଆଶ । ଏ ହୀନ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଶ୍ରୀ ଜୟଦେବ-ଗୋସ୍ୱାମୀ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ପଞ୍ଚଶତ ଅଧ୍ୟାୟଃ ।

ମୁଦ୍ରାକର—ଶ୍ରୀ ବିଦ୍ୟାଧର ସାହୁ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟା ପ୍ରେସ,
ଅଲିଶା ବଜାର, କଟକ-୨